

ФАНТАСТИКА

МЕТРО 2033

Дмитрий Глуховски

НЯМА
ИЗХОД

 ciela

ДМИТРИЙ ГЛУХОВСКИ

МЕТРО 2033

Превод: Васил Велчев

chitanka.info

За своите 28 години Дмитрий Глуховски е успял да учи четири години и половина в Израел, да поживее една година в Германия и три във Франция. Автобиографията му включва работа за „Радио России“, за телевизионната и радио компания „Дойче Веле“, за каналите „Евронюз“ и „Russia Today“, бил е член на Кремълския пул. Част от съдбата му е работата като военен кореспондент в Абхазия и Израел, в град Кириат-Шмон, върху който се стоварват 80 процента от ударите на „Хизбула“. Част от митологията за него са подозренията на колегите му от „Евронюз“, че е шпионин, защото просто „не може млад човек на 23 години да знае пет езика и да не работи в разузнаването“. Част от плановите му е да прекоси нощем с дрезина московското метро в търсене на тайнствен подземен живот. Част от въпросите в главата му са как би живял светът след глобална катастрофа и какво ще стане с модела на обществено поведение, след като обществото ни изчезне.

Дебютът му като писател е с антиутопичния роман „Метро 2033“, за който получава литературната награда ЕВРОКОН 2007, Копенхаген, Дания.

Годината е 2033. Целият свят е в руини. Човечеството е почти напълно унищожено. Москва е град призрак, отровен от радиация и пълен с чудовища. Москва се е превърнала в град-призрак, отровен от радиацията и населен с чудовища. Малцината оцелели хора се крият в московското метро — най-голямото противоатомно скривалище в света. Неговите станции са се превърнали в градове-държави, а в тунелите цари мрак и властва ужасът. На Артъм, жител на станция „ВДНХ“, му предстои да премине през цялото метро, за да спаси от зловеща опасност своята станция, а може би и цялото метро.

Дебютът на антиутопичния роман е в интернет мрежите, където се публикува глава след глава и се посреща възторжено от читателите. След официалното му публикуване става една от най-продаваните книги. По мотиви от него е създадена компютърна игра и се подготвя филм.

Хорър фантастика или притча — коктейл между философия и социална критика, или чист екшън — както и да се определи, тази книга се чете на един дъх до най-последната страница. А след това — не може да се забрави.

*Драги московчани и гости на столицата!
Московският метрополитен е транспортно
предприятие, свързано с повишена опасност!*

*Съобщение във вагон
на метрото*

*Този, който има достатъчно храброст и
търпение да се вглежда цял живот в мрака, пръв
ще види проблясъка светлина в него.*

Хан

ГЛАВА 1

КРАЯТ НА СВЕТА

— Кой е там? Ей, Артьом! Провери!

Артьом се надигна неохотно от мястото си до огъня и тръгна в тъмнината, прехвърляйки автомата от гърба на гърдите си. Застана на самия край на осветеното пространство, изщрака демонстративно със затвора, колкото се може по-шумно и внушително, и изкрещя дрезгаво:

— Стой! Паролата!

От тъмнината, откъдето минута по-рано се разнасяше странно шумолене и приглушено мрънкане, се чуха бързи, ситни стъпки. Някой отстъпваше навътре в тунела, изплашен от дрезгавия глас на Артьом и изщракването на оръжието. Артьом се върна бързо при огъня и подхвърли на Пьотр Андреевич:

— Не се показва. Не се представи, избяга.

— Ех, голям заплес си! Нали ти се каза: ако не отговарят — веднага стреляш! Откъде знаеш кой е бил? Може черните да се промъкват!

— Не... Мисля, че това изобщо не са хора... Звуците бяха много странни... А и стъпките му не бяха човешки. Какво, не мога ли да разпозная човешки стъпки? Освен това, ако бяха черните, щяха ли да избягат просто така? Нали знаете, Пьотр Андреевич, напоследък черните винаги се хвърлят напред — нападнаха патрул невъоръжени и крачеха право напред срещу картечницата. А този избяга веднага... Някаква страхлива твар.

— Достатъчно, Артьом! Много умуваш! Когато имаш заповеди — изпълнявай, а не разсъждавай. Може да е бил разузнавач. Видял е, че тук сме малко, и ако силите им ни превъзхождат... Може да ни нападнат, без много да му мислят, да ни резнат гръкляните и да изколят цялата станция, както стана с „Полежаевска“, и всичко това само защото не си покосил гадината навреме... Гледай ме, като ти говоря! Следващия път ще те пратя да го гониш по тунела!

Артъом настръхна, представяйки си тунела след седемстотния метър. Страх го беше дори да си помисли, че може да отиде там. След седемстотния метър на север не се осмеляваше да ходи никой. Патрулите стигаха до петстотния, осветяваха граничния стълб с прожектора от дрезината си и след като се убеждаваха, че никаква гадост не е пропълзяла зад него, бързо се връщаха. Разузнавачите — яки мъже, бивши морски пехотинци — се спираха на шестстотин и осемдесетия метър, криеха запалените си цигари в дланите и застиваха, прилепили към очите си приборите за нощно виждане. А после бавно, тихо отстъпваха назад, без да изпускат от поглед тунела и в никакъв случай не се обръщаха с гръб към него.

Патрулът, в който сега стояха двамата, се намираше на четиристотин и петдесетия метър, на петдесет метра от граничния стълб. Но проверка на границата се правеше само веднъж дневно и вече бе минала преди няколко часа. Сега техният пост беше най-крайният, а през часовете, които бяха минали след последната проверка, всички твари, които патрулът можеше да е уплашил, със сигурност бяха започнали да изпълзват от убежищата си. Привличаше ги огънят, близостта на хората...

Артъом седна на мястото си и попита:

— А какво се е случило с „Полежаевска“?

Макар че вече знаеше тази вледеняваща кръвта история — бяха я разказвали пътуващи търговци в станцията — изпитваше желание да я чуе още веднъж, както децата ги привличат неудържимо страшните приказки за мутанти без глави и вампири, отвличащи бебета.

— С „Полежаевска“? Не си ли чувал? Странна история се е случила. Странна и страшна. Първо разузнавачите им започнали да изчезват. Отивали в тунелите и не се връщали. Наистина разузнавачите им са млади и зелени, не са като нашите, но нали и станцията им е помалка и не живеят толкова много хора... Не живееха. Та значи, започнали да изчезват разузнавачите им. Заминал един отряд — и го няма никакъв. Отначало помислили, че са се забавили — тунелът им там криволичи, не е като нашия — при тези думи Артъом го побиха тръпки, — и патрулите не виждат нищо, колкото и да светят, да не говорим за онези в станцията. Обаче отрядът все не се връщал — половин час, един час, два часа. Изглеждало, че няма къде да изчезнат — били тръгнали само на километър разстояние, забранили са им да

ходят по-далеч, пък и те самите не били глупаци... Изобщо, така и не ги дочакали и изпратили подсилен патрул да ги търси, и те ги търсили, крещели — но напразно. Нямало ги. Разузнавачите били изчезнали. И лошото било не това, че никой не видял какво се е случило с тях. Лошото било, че нищо не се чуло... Нито звук. И нямало никакви следи.

Артьом вече започваше да съжалява, че помоли Пьотр Андреевич да разкаже за „Полежаевска“. Пьотр Андреевич или беше по-осведомен, или си измисляше някои неща, но разказваше такива подробности, за каквито пътуващите търговци не бяха и сънували, въпреки че обичаха да разпространяват слуховете и бяха майстори разказвачи. От тези подробности кожата се вледеняваше и ставаше неуютно даже край огъня, и дори най-безобидните шумове от тунела възбуждаха въображението.

— Та така. И стрелба не се била чула, затова решили, че разузнавачите просто са ги напуснали — сигурно са били недоволни от нещо и са избягали. Е, много им здраве. Искат по-лек живот, искат да се мотаят с всякаква измет, с всякакви анархисти — нека се мотаят тогава. Така им е било по-лесно да мислят на онези в станцията. По-спокойно. Но след седмица изчезнала още една разузнавателна група. Те изобщо не трябвало да ходят по-далеч от седемстотния метър. И отново същата история. Никакъв звук, никаква следа. Като че потънали вдън земя. И в станцията започнали да се тревожат. Това вече било обезпокоително — за седмица да изчезнат два отряда. Трябвало да се направи нещо. Значи — да се вземат мерки. Е, сложили кордон на тристотния метър. Натрупали чували с пясък, сложили картечница, прожектор — по всички правила на фортификацията. Изпратили куриер до „Бегова“ — те бяха в конфедерация с „Бегова“ и с „1905-а година“. По-рано и „Октомврийско поле“ беше с тях, но после там се случи нещо, никой не знае какво точно, някаква авария, и стана негодно за живот, и всички избягаха оттам, обаче в случая това не е от значение. Та изпратили в „Бегова“ куриер — да предупреди, че става нещо нередно и да помоли за помощ. Куриерът едва се бил добрал до „Бегова“, не бил изминал и ден — още обмисляли отговора, — когато дотичал втори куриер, целият в пяна, и разказал, че всички от подсиления им кордон загинали, без да стрелят нито веднъж. Всичките — заклани. И което било най-страшното — сякаш били заклани, докато спят! А не е било възможно

да заспят при всичкия този страх, още по-малко при такива заповеди и инструкции. В „Бегова“ моментално разбрали, че ако не направят нещо веднага, скоро и на тях ще им се случи същото. Събрали ударен отряд от ветерани — около стотина души, картечници, гранатомети... Разбира се, това им отнело известно време, ден и половина, но все пак изпратили отряда да помага. Ала когато той влязъл в „Полежаевска“, там вече нямало жива душа. И тела нямало, само кръв — навсякъде. Та така. Дявол знае кой е направил това. Аз не вярвам, че хора изобщо са способни на такова нещо.

— А какво се е случило с „Бегова“? — попита Артър с глас, който не можеше да познае.

— Нищо не се случило с тях. Видели каква е работата и взривили тунела, който водел към „Полежаевска“. Сега там има голямо срутване, доколкото знам, четирийсет метра са затрупани, без техника не може да се разчисти, а и с техника сигурно няма да е лесно... Пък и откъде ще вземеш такава техника? Вече петнайсетина години, откакто е изгнила всякаква техника...

Пьотр Андреевич замълча, гледайки в огъня. Артър се изкашля тихо и каза:

— Да... Разбира се, че трябваше да стрелям... Глупаво от моя страна.

От юг, откъм станцията, се чу вик:

— Хей, там, на четиристотин и петдесети! Всичко ли е наред при вас?

Пьотр Андреевич сви ръцете си на фуния около устата и изкрещя в отговор:

— Елате насам! Има произшествие!

От тунела, откъм станцията, светейки с джобните си фенерчета, към тях се приближаваха три фигури, вероятно патрулните от тристотния метър. Когато стигнаха до огъня, загасиха фенерчетата си и насядаха.

— Здравсти, Пьотр! Значи ти си тук? А аз се чудя кого са сложили днес на края на света — поздрави ги старшият на групата с усмивка, докато вадеше от пакета една цигара.

— Слушай, Андрюха! Момчето с мен видя нещо тук. Но не успя да стреля... То избяга в тунела. Казва, че не приличало на човек.

— Не прилича на човек? А как изглежда? — обърна се новодошлият към Артьом.

— Не можах да го видя... Само попитах за паролата и то веднага хукна обратно на север. Но стъпките му не бяха човешки — някакви леки и много ситни — сякаш имаше не два крака, а четири...

— Или три! — намигна Андрей на Артьом, правейки страховита физиономия.

Артьом се задави, спомняйки си историите за трикраките хора от „Филевска линия“, където част от станцията беше на повърхността и тунелът не слизаше много надълбоко, така че нямаше почти никаква защита от радиацията. Оттам и бяха плъзнали из цялото метро всякакви трикраки, двуглави и други гадини.

Андрей си дръпна от цигарата и каза на своите хора:

— Добре, момчета, щом така и така сме дошли, защо да не поседим тук? Ако ония трикраки дойдат пак, ще помогнем. Ей, Артьом! Имате ли чайник?

Пьотр Андреевич стана сам, наля вода от един бидон в очукан, опушен чайник и го окачи над огъня. След няколко минути чайникът забуча, кипвайки, и от този звук, толкова домашен и уютен, на Артьом му стана по-топло и по-спокойно. Той огледа насядалите около огъня хора: всичките бяха надеждни, яки, закалени от трудния живот тук. На такива можеше да се вярва и да се разчита. Станцията им беше една от най-благоденстващите по цялата линия благодарение на събралите се тук и на такива като тях. Всичките бяха свързани помежду си с топли, почти братски отношения.

Артьом вече бе надхвърлил двайсет, беше се появил на бял свят още там, горе, и не бе толкова слаб и блед като всички, родили се в метрото и не се осмелили никога да се покажат на повърхността, опасявайки се не само от радиацията, но и от изпепеляващите, гибелни за подземния живот слънчеви лъчи. Наистина и самият Артьом в съзнателния си живот бе излизал на повърхността само веднъж, и то за миг — радиационният фон там беше такъв, че прекалено любопитните изгаряха за два-три часа, без да успеят да се разходят на воля и да се нагледат на странния свят, лежащ на повърхността.

Не помнеше баща си изобщо. Майка му бе живяла заедно с него до петгодишната му възраст на „Тимирязевска“. Всичко им било наред

и животът течал монотонно и спокойно, докато „Тимирязевска“ не била нападната от плъхове.

Огромните сиви мокри плъхове бликнали без никакво предупреждение от един от тъмните странични тунели. Той бил незабележимо разклонение от главния северен участък^[1] и се спускал на големи дълбочини, за да се загуби в сложна плетеница от стотици коридори, в лабиринти, изпълнени с ужас, леден студ и отвратителна воня. Този тунел водел към царството на плъховете — място, където не би се решил да стъпи и най-отчаяният авантюрист. Дори и заблудилият се и не разбиращ от подземните карти и линии скитник би се спрял пред него, би усетил интуитивно черната, зловеща опасност, идваща от вътрешността му, и би избягал от зеещата пропаст на входа като от портите на чумав град.

Никой не безпокоял плъховете. Никой не се спускал в техните владения. Никой не се осмелявал да пристъпи границите им.

Но те самите дошли.

Много хора загинали в деня, в който живият поток от гигантски плъхове, такива големи, каквито никога не бяха виждани нито в станцията, нито в тунелите, залял и сложените кордони, и станцията, погребвайки под себе си защитниците ѝ и населението, заглушавайки с масата си предсмъртните им вопли. Изяждащи всичко по пътя си — и мъртвите, и живите хора, и своите убити събрата, — движени сляпо и неумолимо от непонятна за човешкия разум сила, плъховете се носели напред, все по-надалеч и по-надалеч.

Само няколко души останали живи. Не жени, старци или деца — никой от онези, които обикновено спасяват най-напред, а петима здрави мъже, успели да надбягат смъртоносния поток. И го надбягали само заради това, че патрулирали с дрезина в южния коридор. Когато чули виковете от станцията, един от тях хукнал да провери какво става. „Тимирязевска“ вече загивала, когато той я видял в края на участъка. Още на входа разбрал по първото ручейче от плъхове, шурнало по перона, какво е станало, и понечил да се върне, знаейки, че с нищо не може да помогне на отбраняващите станцията, когато изведнъж някой го хванал отзад за ръката. Той се обърнал и видял жена с изкривено от страх лице, която настойчиво го дърпала за ръкава. Тя изкрещяла, опитвайки се да надвика многогласния отчаян хор:

— Спаси го, войнико! Смили се!

Видял, че му подава детска ръчичка, малка мека длан, и хванал тази длан, без да осъзнава, че спасява човешки живот — направил го, защото го нарекли войник и го помолили да се смили. И мъкнейки след себе си детето, а по-късно вдигайки го под мишница, хукнал да се надбягва с първите плъхове, да се надбягва със смъртта — напред, по тунела, там, където чакала дрезината с другарите му по патрул. Още отдалеч, от петдесет метра, им изкрещял да палят. Дрезината им е била моторизирана, единствената такава в близките десетина станции, и само заради това успели да надбягат плъховете. Патрулните се носели напред и преминали на скорост покрай полуизоставената „Дмитровска“, на която се били приютили няколко отшелници. Могли да им извикат само: „Бягайте! Идват плъхове!“, но разбирали, че отшелниците вече няма да успеят да се спасят. Когато наближавали кордона на „Савеловска“, с която, слава Богу, в момента имали мирно споразумение, намалили скоростта, за да не ги вземат за нападатели и да не ги разстрелят при подстъпите, и изкрещели с всичка сила на патрулните: „Плъхове! Идват плъхове!“. Те били готови да бягат през „Савеловска“ и по-нататък, по-нататък по линията, молейки се да ги пуснат напред, докато има къде да бягат, докато сивата лава още не е заляла цялото метро.

Но, за тяхно щастие, се оказало, че в „Савеловска“ има нещо, което спасило и тях, и станцията, а може би и целия Серпуховско-Тимирязевски клон: те още се приближавали, покрити с пяна, крещейки на патрулните за смъртта, която били успели да изпреварят за кратко, а патрулните вече бързали, разполагали на поста си някакъв внушителен агрегат.

Това било огнепръскачка, сглобена от местните гении от намерени части; самоделна, но невероятно мощна. Още щом се показали челните отряди на плъховете и в мрака се разнесло засилващото се шумолене и скърцане на хилядите лапи на гризачите, патрулните задействали огнепръскачката и не я спрели, докато не свършило горивото. Ревящият оранжев пламък запълнил десетки метри от тунела и изгарял, изгарял плъховете, без да спира — десет, петнайсет, дваисет минути. Тунелът се изпълнил с отвратителната смрад на изгоряло месо и дивите писъци на плъховете... А зад гърбовете на патрулните от „Савеловска“, станали герои и прославили се по цялата линия, била спряла изстиващата дрезина, готова за нов бяг,

а на нея — петимата мъже, бягащи от станция „Тимирязевска“, и още един човек — спасеното от тях дете. Момченце. Артъом.

Плъховеите отстъпили. Сляпата им воля била сломена от едно от последните изобретения на човешкия военен гений. Хората винаги са умеели да убиват по-лесно, отколкото което и да било друго живо същество.

Плъховеите се оттеглили и се върнали в огромното царство, истинските размери на което не са известни никому. Всичките тези лабиринти, лежащи на неимоверна дълбочина, бяха толкова тайнствени и изглеждаха толкова безполезни за работата на метрополитена, че на никого не му се вярваше въпреки уверенията на авторитетите по въпроса, че всичко това е било изградено от обикновените строители на метрото.

Един от тези авторитети дори беше работил по-рано, още тогава, като помощник-машинист на електрическа мотриса. Такива хора почти не бяха останали и бяха особено ценни, защото в самото начало се оказали единствените, което не изгубили самообладание и не се поддали на страха, когато се озовали извън удобните и безопасни капсули на мотрисите в тъмните тунели на московския метрополитен, в тази каменна утроба на мегаполиса. Всички на станцията се отнасяха към него с уважение и учеха децата си на същото, и навярно затова и Артъом го бе запомнил, запомнил го бе за целия си живот: изнемоощял мършав човек, залинял за дългите години работа под земята, в протритата и изгубила цветовете си униформа на работник от метрополитена, вече отдавна лишила се от своята елегантност, но все още обличана със същата гордост, с която пенсионираните адмирали обличат парадните си мундири. И Артъом, тогава още хлапе, виждаше в хилавата фигура на помощник-машиниста неописуеми осанка и мощ...

И още как! Работниците в метрото бяха за всички останали негови обитатели същото, което са гидовеите туземци за научните експедиции в джунглите. Вярваха им свято, напълно разчитаха на тях, от техните знания и умения зависеше оцеляването на останалите. Много от тях оглавиха станции, когато се разпадна единната система за управление и метрополитенът се превърна от комплексен обект на гражданската отбрана, огромно противоядрено бомбоубежище, в множество несвързани с единна власт станции, потопа се в хаос и анархия. Станциите станаха независими и самостоятелни, своеобразни

държави джуджета, със свои идеологии и режими, лидери и армии. Те воюваха една с друга, обединяваха се във федерации и конфедерации, за ден се превръщаха в метрополии на надигащи се империи, за да се окажат на следващия ден победени и колонизирани от вчерашните си съюзници или роби. Сключваха краткосрочни съюзи против обща заплаха, а когато заплахата отминеше, с нови сили се вкопчваха в гърлата си. Самозабравили се, те се биеха за всичко: за жизнено пространство, за храна — насаждения от белтъчни дрожди, плантации от гъби, които не се нуждаеха от дневна светлина, курници и свинеферми, където бледите подземни свине и хилави пилета биваха хранени с безцветни подземни гъби и, разбира се, за вода, тоест за филтри. Варварите, които не бяха в състояние да поправят излезлите от строя филтриращи механизми и умиращи от отровената с радиация вода, се нахвърляха с животинска ярост върху крепостите на цивилизования живот, станциите, където работеха изправно динамомашините и малките примитивни хидроелектростанции, където редовно се ремонтираха и чистеха филтрите и където, отгледани от грижливи женски ръце, пробиваха мократа почва белите шапчици на печурките и свините сито грухтяха в кочините.

Напред, към безкрайния отчаян щурм, ги водеха инстинктът за самосъхранение и вечният революционен принцип — отнемай и разделяй. Защитниците на благополучните станции, организирани в боеспособни части от бивши професионални военни, до последната си капка кръв отблъскваха нападенията на вандалите, преминаваха в контраатаки, предаваха и отнемаха с бой всеки метър от тунелите между станциите. Станциите трупаха военна мощ, за да отговорят на набезите с наказателни експедиции, за да изтикат цивилизованите си съседи от жизненоважно пространство, ако не успеят да постигнат договореност по мирен път, и, най-сетне, за да дадат отпор на гадините, които пълзяха по всички отвори и тунели. На всичките тези странни, уродливи и опасни създания, всяко от които би могло да доведе Дарвин до отчаяние със своето явно несъответствие на законите на еволюционното развитие. Колкото и фрапиращо да се отличаваха от обичайните за човека животни, всичките тези твари, независимо дали преобразили се под невидимите гибелни лъчи от безобидни представители на градската фауна в изчадия на ада, или винаги обитавали дълбините, а сега обезпокоени от човека, те все пак бяха част

от живота на земята. Изкривена и извратена част, но все пак част от живота. И се подчиняваха на същия основен импулс, от който се ръководеше целият органичен живот на планетата.

Да оцелеят. Да оцелеят на всяка цена.

Артьом пое бялата емайлирана чаша, в която се плискаше техният собствен чай, запазена марка на станцията. Разбира се, това не беше никакъв чай, а екстракт от сушени гъби с добавки, защото не бе останал почти никакъв истински чай. Него го икономисваха и го пиеха само на големи празници, а и цената му беше десет пъти повече, отколкото на гъбения екстракт. И все пак на станцията обичаха варивото си, гордееха се с него и го наричаха „чай“. Наистина несвикналите чужденци отначало плюеха, но после им харесваше и свикваха. И славата на чая дори напусна пределите на станцията им и пътуващите търговци тръгнаха към тях. Отначало рискувайки собствената си кожа, един по един, но после чаят се разпространи из цялата линия и дори Ханза се заинтересува от него, и цели кервани потеглиха за вълшебния екстракт от ВДНХ^[2]. Потекоха пари. А където има пари — там има и оръжия, и дърва, и витамини. Там има живот. И откакто във ВДНХ започнаха да правят този чай, станцията започна да укрепва, в нея се прехвърлиха предприемчиви хора от съседните станции и участъци, започна разцвет. Във ВДНХ се гордееха много и със свинете си и разказваха легенди как точно са попаднали те в метрото — когато още в самото начало някакви смелчаги се добрали до полуразрушения павилион „Свиневъдство“ на самата Изложба и докарали животните на станцията.

— Хей, Артьом! А как е Сухия? — попита Андрей, като духаше усърдно чая си и отпиваше малки предпазливи глътки.

— Чичо Саша? Всичко е наред с него. Наскоро се върна от поход по линията с нашите хора. С експедицията. Сигурно знаете.

Андрей беше с петнайсет години по-голям от Артьом. Общо взето, той беше разузнавач и рядко патрулираше по-близо от четиристотин и петдесетия метър, и то само като командир на кордон. Ето — сложили го на тристотния метър като прикритие, а него все го влечеше навътре и се бе възползвал от първия предлог, първата лъжлива тревога, за да се приближи към тъмнината, към тайната. Той обичаше тунела и го познаваше добре с всичките му разклонения. А на станцията, сред фермерите, работниците, търговците и администраторите, се чувстваше не на място — ненужен може би. Не

можеше да си наложи да разрохква земята за гъбите, или, още по-лошо, да тъпче с тези гъби угоените свине, затънал до колене в торта във фермите на станцията. Не можеше и да търгува — откакто се помнеше, не можеше да понася търгащите, а винаги бе бил войник, воин, и вярваше с цялата си душа, че това е единственото достойно за мъжете занимание. Горд беше с това, че той, Андрей, през целия си живот бе правил само това — да защитава и вмирисаните фермери, и суетливите пътуващи търговци, и деловите до невъзможност администратори, и децата, и жените. Жените ги привличаше неговата пренебрежителна, подигравателна сила, неговата стопроцентова увереност в себе си, неговото спокойствие за себе си и за хората, които са с него в момента, защото той винаги можеше да ги защити. Жените му обещаваха любов, обещаваха му уют, но той започваше да се чувства уютно едва след петдесетия метър, когато светлините на станцията се скриеха след завоя. А жените не идваха там с него. Защо?

И ето, разгорещил се от чая, свалил старата си черна барета и изтривайки с ръкав мустаците си, мокри от парата, той се зае разпалено да разпитва Артьом за новините и слуховете, донесени от последната експедиция на юг от втория баща на Артьом — същия този човек, който, след като преди деветнайсет години бе отървал Артьом от плъховете при „Тимирязевска“, не бе могъл да изостави детето и го бе отгледал.

— Може и да съм чул това-онова, но ще го чуя с удоволствие и за втори път. Какво, да не ти се свиди да ми го кажеш? — настояваше Андрей.

Не се наложи да го уговаря дълго: на самия Артьом му беше приятно да си спомни и да преразкаже историите на втория си баща — та нали всички щяха да го слушат внимателно, с отворени уста.

— Е, сигурно знаете къде са ходили... — започна Артьом.

— Знам, че на юг. Те, вашите пратеници, са дълбоко засекретени — усмихна се Андрей. — Специални задачи на администрацията, разбираш ли!

Той намигна на един от своите хора.

— Нямаше нищо секретно в тази работа — махна с ръка Артьом. — Целта на експедицията им беше разузнаване на обстановката, събиране на информация... Достоверна информация. Защото не може да се има доверие на пътуващите търговци, които дрънкат разни неща

на станцията ни — те може и да са пътуващи търговци, но може и да са провокатори и да разпространяват дезинформация.

— На пътуващите търговци изобщо не трябва да им се вярва — изсумтя Андрей. — Те са користни хора. Откъде да го знаеш: днес продава твоя чай на Ханза, а утре може да продаде теб самия заедно с всичките ти парцали на някого. Те може и да събират информация тук, при нас. Аз и на нашите, честно казано, не се доверявам много.

— Е, на нашите — напразно, Андрей Аркадич. Нашите всички са нормални. Аз самият ги познавам почти всички. Най-обикновени хора. Само дето обичат парите. Искат да живеят по-добре от другите, стремят се към нещо — опита се да защити местните търговци Артьом.

— Именно. Точно за това говоря. Обичат парите. Искат да живеят най-добре от всички. А кой ги знае какво правят, когато излязат в тунела? Можеш ли да ми кажеш с увереност, че още на първата станция не ги вербуват нечиини агенти? Можеш или не?

— Чии агенти? Пред чии агенти нашите търговци биха се предали?

— Ето какво, Артьом! Още си млад и има много неща, които не знаеш. Слушай по-старите и току-виж живееш по-дълго.

— Все някой трябва да върши тази работа! Ако нямаше пътуващи търговци, щяхме да изкукаме тук без боеприпаси, щяхме да стреляме със сол в пушките по черните и да си пием чая — не отстъпваше Артьом.

— Добре, добре, я какъв икономист се извъди... Успокой се. По-добре разкажи какво е видял там Сухия. Как е при съседите? В „Алексеевска“? В „Рижка“?

— В „Алексеевска“? Нищо ново. Отглеждат свои гъби. Та какво е „Алексеевска“? Селце... Разправят — Артьом снижи глас заради секретността на информацията, — че искат да се присъединят към нас. И „Рижка“ като че ли също не е против. При тях натискът от юг нараства. Настроението е мрачно — всички шепнат за някаква заплаха, всички ги е страх от нещо, а от какво ги е страх — никой не знае. Или от онази страна на линията се е появила някаква империя, или ги е страх от Ханза, или искат да се разширят, или нещо друго. И всички тези села започват да се стремят към нас. И „Рижка“, и „Алексеевска“.

— Какво конкретно искат? Какво предлагат? — поинтересува се Андрей.

— Молят да се обединим с тях във федерация с обща отбранителна система, да се укрепят границите от двете страни, в тунелите между станциите да се сложи постоянно осветление, да се организира милиция, да се затрупат страничните тунели и коридори, да се пуснат транспортни дрезини, да се прекара телефонен кабел, и по цялото свободно пространство — гъби... Стопанството да е общо, да работим, да си помагаме взаимно, ако се наложи.

— А къде бяха по-рано? Къде бяха по-рано, когато откъм „Ботаническата градина“ и „Медведково“ идваха всичките тези гадини? Къде бяха, когато черните ни щурмуваха? — замърмори Андрей.

— Не викай бедата, Андрей! — намеси се Пьотр Андреевич. — Засега няма черни — и това е добре. Но ние не сме ги победили. Имат си някакви свои проблеми, вътрешни — и са се укротили. Може да трупат сили. Така че съюзът няма да ни попречи. Още повече, ако се обединим със съседите си. И за тях хубаво, и за нас добре.

— И ще настъпи при нас свобода, равенство и братство! — иронизира Андрей, свивайки пръсти.

— Не ви е интересно да слушате, така ли? — попита обидено Артъом.

— А, продължавай, Артъом, продължавай — каза Андрей. — Ние с Пьотр ще продължим после. Това ни е вечен спор.

— Та така. И разправят, че главният ни като че ли е съгласен. Няма принципи възражения. Трябва само да се уточнят подробностите. Скоро ще има събрание. А след това — референдум.

— Как ли пък не — референдум! Ако народът каже „да“ — значи да. Ако каже „не“ — значи народът не е мислил както трябва. Нека народът помисли още веднъж — изрече подигравателно Андрей.

— Артъом, а какво става след „Рижка“? — попита Пьотр Андреевич, без да обръща внимание на Андрей.

— Какво идва след това? „Проспект на мира“. Е, с „Проспект на мира“ нещата са ясни. Това е границата ни с Ханза. Чичо казва, че Ханза все така е в мир с червените. Никой вече не си и спомня за войната — продължи да разказва Артъом.

Ханза се наричаше Общността на станциите от Околовръстната линия. Тези станции, свързани помежду си с тунели и намиращи се на пресечките на всички останали разклонения, а значи и на търговските пътища, почти от самото начало станаха места за срещи на търговците

от всички краища на метрото. Те забогатяваха с фантастична скорост и скоро, разбирайки, че богатството им предизвиква завист у прекалено много хора, решиха да се обединят. Наречекоха Общността Ханза — някой веднъж ги бе сравнил бегло със съюза на търговските градове в средновековна Германия, думата беше звучна и се наложи. Първоначално Ханза включваше само част от станциите, обединението ставаше постепенно. Първо бе участъкът от Околовръстната линия от „Киевска“ до „Проспекта на мира“, така наречената Северна дъга, и сключилите съюз с нея „Курска“, „Таганска“ и „Октомврийска“. После в Ханза се вляха и „Павелецка“, и „Добрининска“ и се сформира втората Дъга, Южната. Но главният проблем и главната пречка за обединяването на Северната и Южната дъга беше в Соколническа линия.

— Работата е там — бе разказал на Артъм вторият му баща, — че Соколническа линия винаги е била особена. Като погледнеш картата, веднага ще ѝ обърнеш внимание. Първо — права е като стрела. Второ — на всички карти е оцветена в яркочервено. А и имената на станциите са все някакви такива: „Червеноселска“, „Червените порти“, „Комсомолска“, „Библиотека «Ленин»“ и „Ленинските хълмове“. Дали заради тези имена, или по някаква друга причина, но тази линия винаги е привличала изпитващите носталгия по славното социалистическо минало. На нея особено добре се възприемаха идеите за възраждане на съветската държава. Отначало една от станциите официално се върна към идеалите на комунизма и на управлението от социалистически тип, после и съседната, после хората от другия край на тунела се заразиха от революционен оптимизъм, свалиха администрацията си, и се започна. Оцелелите ветерани, бившите комсомолски и партийни функционери, неизбежните лумпени-пролетарии — всички започнаха да се стичат на революционните станции.

Създадоха комитет, отговорен за разпространяването на новата революция и комунистическите идеи из целия метрополитен, с почти ленинско наименование: Интерстанционал. Той подготвяше отряди от революционери и пропагандисти и ги изпращаше все по-надалеч във вражеския лагер. Общо взето, се минаваше с малко пролята кръв, тъй като гладуващите хора на безплодната Соколническа линия жадуваха за възстановяване на справедливостта, която според техните разбирания не можеше да приеме никаква друга форма освен уравниловката. И

целият клон, подпален от единия край, скоро беше обхванат от яркочервения огън на революцията. Благодарение на по чудо оцелелия метромост през Яуза съществуваше връзка между „Соколники“ и „Преображенския площад“. Първоначално късият участък на повърхността се преодоляваше само нощем и с движещи се на пълна скорост дрезини. После осъдени на смърт работници построиха стена и покрив на моста. Станциите започнаха да си връщат старите, съветски имена: „Чисти езера“ отново стана „Кировска“, „Лубянка“^[3] — „Дзержински“, „Ловджийски пазар“ — „Проспект на Маркс“. Станциите с неутрални имена усърдно се преименуваха в нещо по-ясно идеологически: „Спортна“ — в „Комунистическа“, „Соколники“ — в „Сталинска“, а „Преображенския площад“, където бе започнало всичко — в „Знамето на революцията“. И ето че тази линия, някогашната Соколническа, която народът наричаше „червената“ — тогава е било прието московчаните да наричат всички клонове по цвета, с който са обозначени на картата, — напълно официално стана Червената линия.

Обаче се стигна само дотук.

По времето, когато Червената линия вече се беше оформила окончателно и започна да предявява претенции към станциите от другите клонове, чашата на търпението на всички останали преля. Прекалено много хора помнеха какво е това съветска власт. Прекалено много виждаха в агитаторите, изпратени от Интерстанционала из цялото метро, метастазите на тумор, заплашващ да унищожи целия организъм. И колкото и да обещаваха агитаторите и пропагандистите от Интерстанционала електрификация на целия метрополитен, твърдейки, че в съвкупност със съветската власт това ще даде комунизъм (едва ли ленинският лозунг, толкова безсъвестно експлоатиран, някога е бил по-актуален), хората извън линията не се блазнаха от мисълта за обединение. Улавяха интерстанционалните сладкодумци и ги изпращаха обратно в съветската държава.

И тогава червеното ръководство постанови, че е време да се действа по-решително: ако останалата част от метрото не иска да се занимава с веселия революционен огън, тя трябва да бъде запалена. Съседните станции, обезпокоени от засилващата се комунистическа пропаганда и подривна дейност, също стигнаха до подобен извод. Историческият опит ясно показваше, че няма по-добър начин за пренасяне на комунистическия бацил от щика.

И гръмна гръм.

Коалицията от антикомунистическите станции, предвождана от Ханза, разделена на две от Червената линия и жадуваща да затвори кръга, прие предизвикателството. Червените, естествено, не предполагаха, че ще срещнат организирана съпротива и бяха надценили силите си. Леката победа, която очакваха, не се предвиждаше дори в далечно бъдеще.

Войната, оказала се дълга и кръвопролитна, доста понамали и без това не особено многобройното население на метрото. Продължи почти година и половина и се състоеше главно от позиционни боеве, но със задължителните партизански набези и диверсии, със затрупване на тунели, с разстрелване на пленници, с няколко случая на зверства от едната и от другата страна. Имаше всичко: войскови операции, обсади и пробиване на обсади, подвизи, пълководци, герои и предатели. Но главната особеност на тази война стана това, че нито една от страните не успя да придвижи фронтовата линия на някакво значително разстояние. Понякога изглеждаше, че едните успяват да постигнат преимущество, превземайки някоя гранична станция, но противникът се стягаше, мобилизираше допълнителни сили — и везните са накланяха на обратната страна.

А войната изтощаваше ресурсите. Отнемаше най-добрите хора. Омаломощаваше.

И оцелелите се измориха от нея. Революционното ръководство незабележимо смени първоначално поставените задачи с по-скромни. Ако преди започването ѝ основната цел на войната беше разпространението на комунистическата власт и социалистическите идеи из целия метрополитен, то сега червените вече искаха поне да поемат контрола над това, което смятаха за светая светих — станцията „Площад на революцията“. Първо — заради името ѝ, и второ — защото тя беше по-близо от всяка друга станция на метрото до Червения площад и до Кремъл, чиито кули все още бяха увенчани с рубинови звезди, ако можеше да се вярва на малкото смелчаги, до такава степен подплатени идеологически, че да излязат горе и да погледнат. Е, и, разбира се, там, на повърхността, в самия център на Червения площад, се намираще Мавзолеят. Никой не знаеше дали тялото на Ленин е все още там или го няма, пък и това нямаше особено значение. За дългите години съветска власт Мавзолеят бе престанал да бъде просто гробница

и бе станал нещо ценно само по себе си, сакрален символ на приемствеността на властта. Именно от него са приемали парадите великите вождове от миналото. Именно към него се стремяха повече от всичко настоящите вождове. И се говореше, че точно от станцията „Площад на революцията“, от служебните ѝ помещения, тръгват тайните тунели до секретната лаборатория в Мавзолея, а оттам — и до самия гроб.

Под контрола на червените си оставаше станцията „Площад Свердлов“, бившата „Ловджийски пазар“, укрепена и превърнала се в плацдарм, от който се извършваха набезите и нападенията над „Площада на революцията“.

Не един кръстоносен поход беше благословен от революционното ръководство, за да се освободят тази станция и гробницата. Но защитниците ѝ също разбираха какво значение има тя за червените и я бранеха до последно. „Площадът на революцията“ се превърна в непристъпна крепост. Най-жестоките, най-кървавите боеве станаха именно на подстъпите към тази станция. Най-много народ загина там. Тези битки си имаха своите александърматросовци^[4], подлагащи гърдите си на картечните, и герои, окичили се с гранати, за да се взривят заедно с противниковата огнева точка, и използване на забранените огнепръскачки срещу хора... Всичко беше напразно. Превземаха станцията за ден, но не успяваха да се укрепят и загиваха, отстъпвайки я на следващия ден, когато коалицията преминаваше в контраатака.

Абсолютно същото, само че с разменени роли, ставаше при „Библиотека «Ленин»“. Там червените държаха отбраната, а коалиционните сили нееднократно се опитваха да ги изтласкат. Станцията имаше огромно стратегическо значение за коалицията, защото в случай на успешен щурм би позволила да се разбие Червената линия на два участъка и още затова, че даваше веднага връзка с три други линии и трите такива, че Червената линия не се пресичаше с тях на друго място. Само там. Тоест тя беше лимфен възел, който, ако бъдеше поразен от червената чума, би ѝ дал достъп до жизненоважни органи. И за да се предотврати това, „Библиотека «Ленин»“ трябваше да бъде превзета на всяка цена.

Но колкото безплодни бяха опитите на червените да завладеят „Площада на революцията“, толкова безплодни бяха и усилията на

коалицията да ги прогони от „Библиотеката“.

А през това време народът се уморяваше все повече и повече. И вече започна дезертиране, все по-често имаше случаи на побратимяване, когато войниците и от двете страни на фронта захвърляха оръжията... Но, за разлика от Първата световна война, това не беше от полза за червените. Революционният плам тихичко гаснеше. Не вървяха по-добре нещата и при коалицията: недоволни от това, че им се налага постоянно да треперят за живота си, хората напускаха и се преместваха със семействата си от централните станции в покрайнините. Ханза запустяваше и отслабваше. Войната удари болезнено търговията, пътуващите търговци търсеха обиколни пътеки, важните търговски пътища опустяваха.

На политиците, все по-малко подкрепяни от войниците, спешно им се наложи да търсят възможност за приключване на войната, докато оръжията не са се обърнали против тях. И тогава, в обстановка на най-строга секретност и на задължителната в такива случаи неутрална станция, се срещнаха лидерите на враждуващите страни: другарят Москвин — от съветска страна, а от коалицията — президентът на Ханза Логинов и ръководителят на Арбатската конфедерация Колпаков.

Мирният договор бе подписан бързо. Страните си обмениха станциите. Червената линия получи пълния контрол над полуразрушената „Площад на революцията“, но отстъпи на Арбатската конфедерация „Библиотека «Ленин»“. И за едните, и за другите тази крачка не беше лека. Конфедерацията загуби един член и заедно с него — владения на североизток. Червената линия стана прекъсната, тъй като точно по средата ѝ сега имаше станция, която не ѝ се подчиняваше и я разделяше на две. Въпреки че двете страни си гарантираха правото на свободно транзитно преминаване през бившите територии, такава ситуация не можеше да не обезпокои червените... Но това, което предлагаше коалицията, бе прекалено примамливо. И Червената линия не устоя. Най-много от всички спечели от мирния договор, разбира се, Ханза, която сега можеше безпрепятствено да затвори кръга, отстранявайки последните пречки по пътя към процъфтяването. Договориха се за съблюдаване на статуквото, за забрана на водене на агитационна и подривна дейност на територията на бившия противник. Всички останаха доволни. И сега, когато пушките и политиците замлъкнаха, дойде редът на пропагандистите, които трябваше да

обяснят на масите, че именно тяхната страна е постигнала огромни дипломатически успехи и всъщност е спечелила войната.

Изминаха години от онзи паметен ден, в който беше подписано мирното споразумение. То се спазва и от двете страни: Ханза откри в Червената линия изгоден икономически партньор, а Червената линия изостави агресивните си намерения — другарят Москвин, Генерален секретар на Комунистическата партия на московския метрополитен „В. И. Ленин“, доказа диалектически възможността за изграждане на комунизма на една отделно взета линия и взе историческото решение за началото на това изграждане. Старата вражда бе забравена.

Артьом запомни много добре този урок по най-нова история, както се стараеше да запомня всичко, което му говореше вторият му баща.

— Добре, че приключиха с клането... — каза Пьотр Андреевич. — Година и половина нямаше никакъв начин да се стъпи на Околовръстната — навсякъде кордони, проверяваха документите по сто пъти. По онова време имах работа там и нямаше как да се мине освен през Ханза. И аз минах през Ханза. И точно на „Проспект на мира“ ме спряха. За малко да ме изправят до стената.

— Така ли? Не си разказвал това, Пьотр... И как се случи? — поинтересува се Андрей.

Артьом леко посърна, виждайки, че безцеремонно му отнемат ролята на разказвач. Но се очертаваше интересна история и той не протестира.

— Как, как... Много просто. Помислиха ме за червен шпионин. Излизам значи аз от тунела на „Проспект на мира“, на нашата линия^[5]. А нашият проспект също е под контрола на Ханза. Анексия, така да се каже. Е, там още не е много строго — имат панаир, търговска зона. Нали знаете, в Ханза навсякъде е така: станциите, които са на самата Околовръстна — това е все едно техният дом. А на преходите от околовръстните станции към радиалните имат граница — митница, паспортна проверка...

— Знаем го това, какво ни четеш лекции... По-добре разкажи какво се случи там с теб! — прекъсна го Андрей.

— Паспортна проверка — повтори Пьотр Андреевич, сурово склучи вежди и упорито продължи: — На радиалните станции имат панаири, базари... Там се допускат чужденци. Но през границата — не.

Излязох на „Проспект на мира“, носех половин кило чай... Трябвах ми патрони за автомат. Мислех да обменям. А там при тях — военно положение. Не отпускат боеприпаси. Питам един пътуващ търговец, втори — всички клатят глава и отстъпват от мен. Само един ми прошепна: „Какви патрони, глупак... Махай се оттук по-бързо, сигурно вече са направили донос срещу теб.“ Благодарих му и тръгнах тихичко обратно към тунела. И на самия изход ме спира патрул, а от станцията — изсвирване и тича още един наряд. Документите, казват. Давам им паспорта, с печата на нашата станция. Разглеждат го те внимателно и питат: „А къде ви е пропускът?“ Казвам им учудено: „Какъв пропуск?“ Изяснява се, че за да попадна на станцията, трябва непременно да получа пропуск — на изхода от тунела има масичка, там им е канцеларията. Проверяват самоличността и в случай на необходимост издават пропуск. Развъдили бюрокрация, плъховете...

Не знам как съм минал покрай тази маса... Защо не са ме спрели тези дръвници? Иди после обяснявай на патрула. Стои оная късо подстригана горила в камуфлажна униформа и ми разправя: промъкнал си се! Прокраднал си се! Пропълзъл си! Прелиства паспорта ми нататък, вижда печата на „Соколники“. По-рано живеях там, в „Соколники“... Вижда този печат и направо очите му кръвясват. Като на бик пред червено наметало. Сваля автомата от рамото и крещи: ръцете на тила, гад! Веднага си личи обучението. Хваща ме за врата и така, влачешком — през цялата станция, към пропускателния пункт в прехода, при старшия. И през това време ми обяснява: чакай само да взема разрешение от началството и ще те изправа до стената, шпионино. Стана ми лошо. Опитвам се да се оправдавам, обяснявам: „Какъв шпионин съм аз? Търговец съм! Ето, донесох чай, от ВДНХ.“ А той ми обяснява, че ще ми натъпче тоя чай в устата и ще го трамбова с дулото, за да влезе повече. Виждам, че не съм убедителен и ако получи одобрение от началството, ще ме отведе на двестотния метър, ще ме обърне с лице към тръбите и ще ми направи дупка в главата по законите на военното време. Лоша работа, мисля си... Стигаме до пропускателния пункт и горилата отива да се съветва къде ще е най-добре да ме застреля. Поглеждам аз началника му и камък ми пада от сърцето — Паша Федотов, мой съученик, с него дружахме и дълго време след училище, но после си изгубихме следите...

— Маmicата ти! Изплаши ни! А аз помислих, че са те убили! — подхвърли ехидно Андрей и всичките хора, събрали се около огъня на четиристотин и петдесетия метър, избухнаха в дружен смях.

Дори самият Пьотр Андреевич, който в първия момент бе погледнал сърдито Андрей, не издържа и се усмихна. Смахът се понесе по тунела и роди някъде в далечината му изкривено ехо, не приличащо на нищо страховито боботене... Вслушвайки се в него, всички постепенно утихнаха.

В този момент от дълбината на тунела, от север, доста ясно се чува същите тези подозрителни звуци: шумолене и леки ситни стъпки.

Андрей, разбира се, беше първият, който чу всичко това. Мигновено млъкна и направи знак на другите също да замълчат, вдигна автомата си от земята и скочи от мястото си. Бавно дръпна затвора и изпрати патрона в цевта, после безшумно, придържайки се към стената, тръгна от огъня навътре в тунела. Артьом също се надигна — любопитно му бе да види кого е пропуснал предишния път, — но Андрей се обърна и сърдито му махна с ръка.

Той сложи приклада на рамото си и спря на мястото, където тъмнината започва да се сгъстява. Легна по корем и извика:

— Дайте светлина!

Един от неговите хора, приготвил мощния акумулаторен фенер, сглобен от местни майстори от стари автомобилни фарове, го включи и яркобял лъч разпори чернотата. За секунда в полезрението им се появи изтръгнат от мрака неясен силует — нещо не много голямо, като че ли безобидно, което стремително хукна назад, на север. Артьом не издържа и закрещя с всичка сила:

— Стреляй! Ще избяга!

Но Андрей кой знае защо не стреляше. Пьотр Андреевич също се надигна, приготвил автомата си за стрелба, и извика:

— Андрюха! Жив ли си там?

Седналите около огъня зашепнаха обезпокоено, чу се тракане на затвори. Най-накрая Андрей се показва в светлината на фенера, изтупвайки куртката си.

— Жив съм, жив съм! — каза той през смях.

— Какво се хилиш? — попита напрегнато Пьотр Андреевич.

— Три крака! Две глави! Мутанти! Черните идват! Ще изколят всички! Стреляй, ще избяга! Колко шум вдигнахте. Голям майтап! —

продължаваше да се смее Андрей.

— Защо не стреля? Да, и моето момче не стреля, но то е младо, не съобрази. А ти защо пропусна шанса? Не си малък. Нали знаеш какво се случи с „Полежаевска“? — попита сърдито Пьотр Андреевич, когато Андрей се върна при огъня.

— Слушах за вашата „Полежаевска“ вече десет пъти! — махна с ръка Андрей. — Това беше куче! Даже кутре, а не куче... Вече за втори път се промъква към огъня, към топлината и светлината. А вие едва не сте го убили и сега питате и мен защо се церемоня с него? Палачи!

— Откъде да знам, че е било куче? — обиди се Артьом. — Такива звуци издаваше... Освен това разправят, че преди седмица са видели тук плъх с размерите на свиня — той изтръпна. — Изстреляли в него половин пълнител, а той — сякаш нищо не е станало.

— Вярвай ти на всички приказки! Чакай, сега ще ти донеса твоя плъх! — каза Андрей, метна автомата през рамо, отдалечи се от огъня и се разтвори в мрака.

След минута се чу тънкото му подсвиркване. А после се разнесе и гласът му — ласкав, примамващ:

— Хайде, ела тук... Ела тук, малкото, не се бой!

Той уговаряше някого доста дълго, десетина минути, подвиквайки и подсвирвайки, и ето че накрая фигурата му отново се мярна в полумрака. Когато се върна при огъня, Андрей се усмихна триумфално и разтвори куртката си. Оттам на земята се изтърси кученце — треперещо, жалко, мокро, непоносимо мръсно, с окапваща козина с непонятен цвят, с черни очи, пълни с ужас, и притиснати към главата малки уши. Когато се озова на земята, то веднага се опита да избяга, но беше хванато за козината от твърдата ръка на Андрей и върнато на място. Галейки го по главата, той свали куртката си и покри кученцето.

— Нека се сгрее палето... — обясни.

— Стига, Андрей, сигурно е пълно с бълхи! — опита се да го вразуми Пьотр Андреевич. — Може да има и глисти. И изобщо — ще вземеш да хванеш някаква зараза и да я пренесеш на станцията...

— Добре де, Андреич! Стига си ми чел лекции. Виж го само! — и като повдигна крайчеца на куртката, Андрей показва на събеседника си муцунката на кученцето, все още треперещо, от студ или от страх. — Гледай в очите му, Андреич! Тези очи не могат да лъжат.

Пьотр Андреевич погледна скептично кутрето. Очите му, макар и изплашени, несъмнено бяха честни. И той омекна.

— Добре... Млад природозащитник... Чакай, ще потърся нещо за ядене — промърмори и пхна ръка в раницата.

— Потърси, потърси... Може и да израсне нещо полезно от него. Немска овчарка например — заяви Андрей и премести куртката с кученцето по-близо до огъня.

— А откъде се е взело тук това кутре? От тази страна няма хора. Само черните. Нима черните отглеждат кучета? — попита един от хората на Андрей, поуморен слаб мъж с разрошени коси, досега слушал мълчаливо останалите.

— Разбира се, че си прав, Кириле — отговори сериозно Андрей. — Доколкото знам, черните изобщо не отглеждат животни.

— А как живеят? Какво ядат? — попита приглушено другият, дошъл с тях, почесвайки с нокти небръснатата си челюст, при което прехвъркна лека електрическа искра.

Той беше висок мъж с обръсната глава, който изглеждаше сякаш някога е бил пълен и широкоплещест. Бе облечен с дълго кожено яке с хубава кройка, което беше рядкост в тези дни.

— Какво ядат ли? Говори се, че ядат всякакви боклуци. Ядат мърша. Ядат плъхове. Ядат хора... Не са много придирчиви, знаеш... — отговори Андрей с гримаса на отвращение.

— Канибали? — попита обръснатият без никакво учудване и си личеше, че му се е налагало да се сблъсква с човекоядство.

— Канибали... Те не са хора. Зомбита. Дявол знае какво изобщо представляват. Добре, че нямат оръжия, така че ги отблъскваме. Засега. Пьотр! Помниш ли, когато преди половин година успяхме да пленим един от тях жив?

— Помня — отговори Пьотр Андреевич. — Седя две седмици в карцера, не пиеше от водата ни, не докосна храната, така си и умря.

— Не го ли разпитвахте? — попита бръснатият.

— Не разбираше нито дума от това, което му говорехме. Говорят му на чист руски, той мълчи. Изобщо — мълча през цялото време. Като риба. Бият го — мълчи. Дават му да яде — мълчи. Само от време на време ръмжеше. И преди смъртта си виеше така, че разбуди цялата станция.

— Така че откъде се е взело кутрето? — напомни разчорленият Кирил.

— Дявол знае откъде се е взело... Може би е избягало от тях. Може да са искали да го изядат. Дотук е само два километра. Колко му е да избяга от тях? А може да е на някого. Някой, дошъл откъм север, и попаднал на черните. А кученцето е успяло да се измъкне навреме. Какво значение има откъде е? Погледни го само — прилича ли ти на чудовище? На мутант? Паленце като паленце, нищо особено. И хората го привличат — свикнало е значи. Защо вече трети час се мотае около огъня?

Кирил си затрая, обмисляйки аргументите. Пьотр Андреевич доля в чайника вода от бидона и попита:

— Още някой иска ли чай? Хайде по последна чаша, скоро ще ни сменят.

— Чай — бива! Давай — одобри Андрей, останалите също се оживиха.

Чаят кипна. Пьотр Андреевич наля на желаещите още по чаша и помоли:

— Вие, въъ... Не бива да говорите за черните. Ето, предишния път седяхме така, говорихме за тях и те дойдоха. И момчетата са ми разправяли, че и при тях е ставало така. Това може и да е съвпадение, не съм суеверен, но ако не е? А ако усещат по някакъв начин? Смяната ни почти свърши, за какво ни е тази дяволска работа в последния момент?

— Така е... Навярно не си струва — подкрепи го Артьом.

— Добре, момче, не се паникьосвай! Ще се справим! — опита се да ободри Артьом Андрей, но не излезе много убедително.

Само при мисълта за черните всичките ги побиваха тръпки, дори и Андрей, въпреки че се стараеше да не го показва. Той не се боеше от никакви хора — нито от бандити, нито от анархисти главорези, нито от бойците на Червената армия. Но всякаквите гадини го отвращаваха и не че толкова се страхуваше, колкото не можеше да мисли за тях спокойно, както мислеше за всички други опасности, свързани с хората.

Всички замълчаха. Тежката, потискаща тишина обгърна групичката, струпала се край огъня. Само едва-едва се чуваше как прашят корите и цепениците в огъня, а някъде отдалеч, от север, от тунела, понякога долитахше приглушено утробно ръмжене, сякаш

московският метрополитен беше гигантско черво на неизвестно чудовище. И от тези звуци на всички им ставаше съвсем страшно.

[1] В оригинала — перегон. Линията между две от станциите на метрото. — Бел.прев. ↑

[2] ВДНХ (Выставка достижений народного хозяйства) — Изложба на достиженията на народното стопанство, огромен изложбен център в Москва. — Бел.прев. ↑

[3] В изданието на „Сиела“ това название неоправдано е „преведено“ на български като „Любянка“; позволих си при редактирането на сканирания текст да възвърна оригиналното въззвание. — Бел. NomaD. ↑

[4] Александър Матросов — съветски войник през Втората световна война, пожертвал живота си чрез подлагане на картечен обстрел, за да даде възможност на частта си да обезвреди врага. Символ за смелост и воинска доблест. — Бел.прев. ↑

[5] На местата, на които се пресичат линиите, има по две, три или дори четири станции (в зависимост от броя на линиите), които се намират на различна дълбочина и са свързани помежду си с ескалатори или тунели (общо наименование — преходи). Станциите може да имат различни имена или едно и също (както е в случая с „Проспект на мира“ — има две станции с това име, едната на Околовръстната линия, другата — на Калужко-Рижката линия). — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 2

ЛОВЕЦА

На Артъом отново започнаха да му хрумват всякакви глупави мисли. Черните... Беше попадал на проклетите нехора веднъж на свое дежурство, но тогава се бе изплашил здравата, а и как да не се изплаши...

Значи, патрулираш си ти. Грееш се на огъня. И изведнъж чуваш — от тунела, някъде от дълбината му, се разнася ритмично приглушено потропване; отначало в далечината, тихо, а после все по-близо и по-силно... И изведнъж ти разкъсва слуха страховит, гробовен вой, вече съвсем наблизо... Суматоха! Всички скачат, набързо струпват барикада от чувалите с пясък и сандъците, на които седят, за да има зад какво да се укрият, а старшият крещи с всички сили, без да щади гласните си струни: „Тревога!“

Резервните части от станцията тичат на помощ, на тристотния метър изкарват картечницата, а тук, където ще се наложи да се поеме основния удар, хората се хвърлят на земята, зад чувалите, насочват автоматите към гърлото на тунела, прицелват се... Най-накрая, след като изчакат вампирите да дойдат съвсем наблизо, палят прожектора — и в лъча му се виждат странни, кошмарни силуети. Голи, с черна лъщяща кожа, с огромни очи и зинали като ями уста... Равномерно крачещи напред, към укрепленията, към хората, към смъртта, изправени в целия си ръст, без да се привеждат, все по-близо и по-близо... Три... Пет... Осем твари... И най-първата изведнъж вдига глава нагоре и надава заупокоен вой.

Побиват те тръпки, иска ти се да скочиш и да бягаш, да зарежеш автомата, да зарежеш приятелите си, да пратиш всичко по дяволите и да бягаш... Прожекторът е насочен към муцуните на кошмарните създания, за да ги удари яркият лъч в зениците и да ги заслепи, но те дори не примижават, не прикриват лицето си с ръце, а гледат с широко отворени очи в прожектора и продължават да вървят напред, напред... И изобщо — имат ли те зеници?

И в този момент, най-накрая, от тристотния метър дотичват с картечницата, залягат в страни, летят команди... Всичко е готово... Прогърмява дългоочакваното: „Огън!“ Веднага започват да тракат няколко автомата, дрънка картечницата. Но черните не се спират, не се превиват; изправени в цял ръст, все така ритмично и спокойно пристъпват напред. В светлината на прожекторите се вижда как куршумите раздират лъщящите тела, как ги отблъскват назад, те падат, но веднага се надигат отново, изправят се и продължават да вървят напред. И отново, този път хрипливо, защото гърлата им вече са пробити, надават страховития вой. Ще изминат още няколко минути, докато вихърът от куршуми най-накрая сломи това нечовешко, безсмислено упорство.

Артьом потрепери при тази мисъл. Да, по-добре да не говорим за тях, помисли си той. Ей така, за всеки случай.

— Ей, Андреич! Пригответе се! Идваме вече! — извика някой от юг, от тъмнината. — Смяната ви свърши!

Хората при огъня се размърдаха, отърсвайки се от вцепенението, наставаха, запротяха се, преметнаха през рамо раниците и оръжията си, като Андрей взе със себе си и кутрето. Пьотр Андреевич и Артьом се връщаха на станцията, а Андрей със своите хора — на поста си на тристотния метър; тяхното дежурство още не беше свършило.

Дойде смяната, здрависаха се, изясниха дали има нещо странно, особено, пожелаха им да си починат както трябва и седнаха близо до огъня, продължавайки разговора си, започнат преди това.

Когато всички тръгнаха по тунела на юг, към станцията, Пьотр Андреевич заговори разпалено за нещо с Андрей, очевидно възобновявайки някой от вечните им спорове, а здравенякът с обръснатата глава, който бе разпитвал за менюто на черните, изостана от тях, изравни се с Артьом и закрачи в такт с него.

— Та ти какво, познаваш Сухия? — попита той Артьом с приглушен, нисък глас, без да го гледа в очите.

— Чичо Саша? Е, да! Той ми е втори баща. Живея при него — отговори честно Артьом.

— Виж ти... Втори баща. Нищо такова не знам... — промърмори бръснатият.

— А вие как се казвате? — реши се да попита Артьом, преценявайки, че ако човек те разпитва за твой роднина, това ти дава

право на отведен въпрос.

— Аз? Как се казвам? — попита с учудване бръснатият. — Защо искаш да знаеш?

— Ами ще предам на чичо Саша... Сухия, че сте питали за него.

— А, за това ли... Хънтър... Кажи му, че Хънтър се е интересувал. Ловецът. Поздрави го от мен.

— Хънтър? Та това не е име^[1]. Да не е фамилията ви? Или прякорът ви? — попита отново Артър.

— Фамилия? Хм... — Хънтър се усмихна. — Какво пък. Напълно... Не, момче. Не е фамилия. Това е... как да ти кажа... Професия. А ти как се казваш?

— Артър.

— Ами добре. Вече се познаваме. И запознанството ни, вероятно, ще продължи. Доста скоро. Всичко хубаво!

Той намигна на Артър на прощаване и остана на трисотния метър заедно с Андрей.

Оставаше да се ходи още съвсем малко, отдалеч се чуваше оживеният шум на станцията. Пьотр Андреевич, крачещ до Артър, го попита загрижено:

— Слушай, Артър, а какъв е този мъжага всъщност? Какво ти говореше?

— Някакъв такъв странен е... Питаше ме за чичо Саша. Може би му е някакъв познат. А вие не го ли познавате?

— Май не го знам... Само за няколко дни е на станцията ни, като че ли по някаква работа. Андрей вероятно се познава с него и ето че се предложи да патрулира. Дявол знае за какво му е това. Физиономията му ми е някак позната...

— Да. Сигурно не е лесно да се забрави такава външност — предположи Артър.

— Именно. Къде ли съм го виждал? Знаеш ли как се казва? — поинтересува се Пьотр Андреевич.

— Хънтър. Така ми каза — Хънтър. Иди разбери какво е.

— Хънтър? Някаква не руска фамилия... — намръщи се Пьотр Андреевич.

В далечината вече се виждаше червено зарево: във ВДНХ, както и в повечето станции, обикновеното осветление не работеше и вече

трето десетилетие хората живееха под пурпурното аварийно осветление.

Само в „личните апартаменти“ — палатки и стаи — понякога светеха нормални електрически крушки. И само няколкото най-богати станции в метрото бяха озарени от светлината на истински живачни лампи. За тях се говореха легенди и провинциалистите от крайните, забравени от Бога гарички понякога мечтаеха с години да се доберат дотам и да видят това чудо.

На изхода на тунела двамата предадоха оръжията си в караулното, подписаха се и Пьотр Андреевич, махайки с ръка на Артъм на прощаване, каза:

— Хайде да ходим да спим! Аз самият едва се държа на краката си, а ти сигурно спиш в движение. И сърдечен поздрав на Сухия. Нека да ми дойде на гости.

Артъм си взе довиждане и чувствайки, че умората го връхлита внезапно, тръгна към своята „квартира“.

Във ВДНХ живееха двеста души. Някои в служебните помещения, но по-голямата част — в палатки на платформата. Палатките бяха армейски, вече стари, раздърпани, но качествено изработени. Тук, под земята, не им се налагаше да са подложени нито на вятър, нито на дъжд, ремонтираха ги често, така че в тях можеше да се живее напълно спокойно: не пропускаха топлина, нито светлина, задържаха дори звука, а какво друго може да се иска от едно жилище?

Палатките бяха наредени до стените и стояха и от двете им страни — и при линията, и в централната зала. Платформата бе превърната в нещо като улица — по средата беше оставен доста широк проход. Някои от палатките, по-големи, за многолюдните семейства, бяха разположени под арките. Но задължително няколко арки трябваше да останат свободни, за да може да се минава — в двата края на залата и в центъра ѝ. Отдолу, под пода на платформата, имаше и други помещения, но таванът там беше нисък и не бяха подходящи за живот. Във ВДНХ тези помещения бяха превърнати в продоволствени складове.

На няколко десетки метра след станцията двата северни тунела се свързваха чрез кратък коловоз за разминаване, построен някога, за да могат мотрисите да се обръщат и да тръгват обратно. Сега единият от тези два тунела достигаше точно до отклонението към коловоза за

разминаване, а по-нататък беше затрупан. Другият тунел отиваше на север, до „Ботаническата градина“ и едва ли не до Митищи^[2]. Бяха го оставили като път за оттегляне в краен случай и точно в него бе патрулирал Артьом. Запазилата се част от единия тунел и съединителният участък между двата тунела бяха превърнати в гъбени плантации. Коловозите там бяха разглобени, почвата — разкопана и раздробена. Там откарваха отпадъците от отходни ями и навсякъде се белееха прави редове от гъбени шапчици. Единият от двата южни тунела също беше срутен — на тристотния метър — и там, в самия му край, по-далеч от човешките жилища, бяха кокошарниците и кошарите на свинете.

Домът на Артьом беше на Главната улица — тук, в една от малките палатки, той живееше заедно с втория си баща. Той беше важен човек, свързан с администрацията, отговаряше за контактите с другите станции, така че не настаняваха никой друг в палатката, тя си беше лично тяхна. Доста често вторият му баща изчезваше за две-три седмици и никога не взимаше Артьом със себе си, оправдавайки се с това, че се занимава с прекалено опасни дела и не иска да подлага Артьом на риск. Връщаше се от походите си отслабнал, брадясал, понякога ранен и винаги сядаше първата вечер с Артьом и му разказваше такива неща, в които беше трудно да повярват дори свикналите с невероятни истории обитатели на този гротескен свят.

Разбира се, пътешествията привличаха Артьом, но в метрото бе опасно да се мотаеш просто така — патрулите на независимите станции бяха много подозрителни, не пропускаха с оръжие, а да отидеш в тунела без оръжие си беше сигурна смърт. Така че откакто бяха дошли с втория си баща от „Савеловска“, на Артьом не му се бе налагало да ходи на дълги походи. Понякога отиваше по работа до „Алексеевска“, не сам, разбира се, с групи, беше ходил дори и до „Рижка“. Бе извършил още едно пътешествие, за което не можеше да разкаже на никого, макар и много да му се искаше...

Това се случи много отдавна, когато в „Ботаническата градина“ нямаше и следа от никакви черни, а тя беше просто изоставена, тъмна станция и патрулите от ВДНХ стояха много по на север, а самият Артьом бе още дете. Тогава той и приятелите му рискуваха: по време на смяната на патрулите се промъкнаха покрай последния кордон с фенерчета и открадната от родителите на някого двуцевка и дълго се

мотаха из „Ботаническата градина“. Беше страшно, но и интересно. Навсякъде в светлината на фенерчетата се виждаха следи от човешко обитаване: жилища, обгорели книги, счупени играчки, разкъсани дрехи... Преточваха плъхове и от време на време от северния тунел се разнасяха странни ръмжащи звуци. И някое от приятелчетата на Артьом, той вече не помнеше кое, но навярно Женья, най-живият и любопитният от тримата, предложи да се опитат да махнат загражденията и да се промъкнат нагоре, по ескалатора... просто да погледнат как е там. Какво има там.

Артьом веднага каза, че е против. Прекалено пресни бяха в паметта му разказите на втория му баща за хората, били на повърхността и за това, как после боледуват дълго и какви ужаси може да види понякога човек там, горе. Но приятелите му веднага започнаха да го убеждават, че това е рядък шанс — да успеят да попаднат сами, без възрастни, на истинска изоставена станция, а тук освен това могат да се качат горе и да видят с очите си как е, когато над главата ти няма нищо... След като се отчаяха, че не могат да го убедят, заявиха, че щом е такъв страхливец, нека да седи долу и да чака, докато се върнат. На Артьом му се стори напълно непоносимо да остане сам в една изоставена станция и при това да загуби репутацията си пред двамата си най-добри приятели, затова със свито сърце се съгласи да тръгне с тях.

За тяхно учудване механизмът, привеждащ в движение заграждението, откъсващо платформата от ескалатора, работеше. И именно Артьом успя да го задейства след половинчасови безплодни опити. Ръждясалата желязна стена се плъзна встрани с дяволско стържене и пред очите им се появи късата редица стъпала на водещия нагоре ескалатор. Някои от тях се бяха срутили и през зеещите отвори под светлината на фенерчетата се виждаха гигантските зъбни колела, спрели да се въртят завинаги преди години, проядени от ръжда, тук-таме обрасли с бурени, едва забележимо помръдващи се... Не им беше лесно да се заставят да се качат нагоре. На няколко пъти стъпалата, върху които стъпваха, пропадаха надолу и те прескачаха през отворите, хващайки се за остатъците от осветителните тела. Пътят нагоре не бе дълъг, но първоначалната им решителност се изпари още след първото пропаднало стъпало и за да се ободрят, те си въобразяваха, че са истински сталкери.

Сталкери...

Тази дума, странна и чужда за руския език, беше станала неразделна част от него. По-рано са наричали така и хората, които, принудени от бедността, са се промъквали на изоставени военни полигони, за да демонтират невзривили се снаряди и бомби и да предават месинговите гилзи на вторични суровини. А също и чудаците, които в мирно време се завират из канализацията, и кого ли още не... Но всички тези значения на думата имаха нещо общо — това винаги беше крайно опасна професия, при нея човек винаги се сблъскваше с неизвестното, непонятното, загадъчното, зловещото, необяснимото... Кой знае какво ставаше на изоставените полигони, където набраздената от хиляди взривове, разорана от окопи и издълбана от катакомби радиоактивна земя даваше чудовищни реколти? И човек само можеше да се досеща за това какво е да се заселиш в канализацията на мегаполиса, след като строителите са затворили люковете след себе си, и да се изгубиш завинаги из мрачните, тесни и зловонни коридори...

В метрото наричаха сталкери онези рядко срещащи се смелчаци, които дръзваха да се покажат на повърхността. Със защитни екипи и противогази със затъмнени стъкла, въоръжени до зъби, тези хора отиваха горе за необходимите за всички предмети: боеприпаси, апаратура, резервни части, гориво... Хората, които се осмеляваха да правят това, бяха стотици. Тези, които успяваха да се върнат живи, бяха малцина, и тези хора бяха безценни, ценяха ги още повече дори от бившите работници в метрополитена. Горе ги очакваха най-разнообразни опасности — от радиацията до страховитите, обезобразени от нея създания. На повърхността също имаше живот, но това вече не беше такъв живот, какъвто е според обичайните човешки разбирания.

Всеки сталкер ставаше човек легенда, полубог, когото всички гледаха възторжено — и малки, и големи. Когато децата се раждат в свят, в който няма за какво и къде повече да се лети и плава, а думите „летец“ и „моряк“ избледняват и постепенно губят своя смисъл, малките искат да станат сталкери. Да отиват облечени в блестящи доспехи, съпроводени от стотици изпълнени с обожание и благоговение погледи, нагоре, при боговете, да се сражават с

чудовищата и когато се върнат тук, под земята, да носят на хората гориво, боеприпаси, светлина и огън. Да носят живот.

Сталкери искаха да станат и Артъм, и неговият приятел Женья, и Викалик-Драката. И докато се заставяха да вървят нагоре по застрашително скърцащия ескалатор с пропадащи стъпала, те си представяха, че са в защитни костюми, с дозиметри, окачили на гърдите си големи ръчни картечници, както се полага на истински сталкери. Но нямаха нито дозиметри, нито защита, а вместо страховити армейски картечници имаха само старинна двуцевка, която можеше и вече да не стреля...

Доста скоро изкачването завърши и те се озоваха почти на повърхността. За щастие беше нощ, иначе неминуемо щяха да ослепят. Очите им, привикнали за толкова години живот под земята към тъмнината и към светлината на огньовете и аварийните лампи, не биха издържали такова натоварване. Ослепели и безпомощни, те даже едва ли щяха да успеят да се върнат вкъщи.

Вестибюлът на „Ботаническата градина“ беше почти разрушен, половината покрив се бе срутил и през него се виждаше вече изчистилото се от облаците радиоактивна прах тъмносиньо лятно небе, обсипано с милиарди звезди. Но какво е звездното небе за дете, което не е способно да си представи дори, че над главата му може да няма покрив? Когато вдигнеш поглед и той не се спира в бетонните конструкции и изгнилите плетеници на проводите и тръбите, а се губи в тъмносинята бездна, зейнала над главата ти — това се казва усещане! А звездите! Нима може човек, който никога не е виждал звезди, да си представи какво е това безкрайност, след като навярно и самото понятие безкрайност е измислено някога от хора, вдъхновени от нощния небосклон? Милиони сияещи огньове, сребърни гвоздеи, забити в купол от синьо кадифе...

Момчетата стояха три, пет, десет минути, неспособни да изречат нито дума. Така и не биха се помръднали от мястото си и със сигурност щяха да изгорят живи, ако съвсем наблизко не се бе разнесъл страшен, вледеняващ душата вой. Дошли на себе си, те стремително се хвърлиха назад, към ескалатора, и се понесоха надолу с всичка сила, съвсем забравили за предпазливостта, и на няколко пъти едва не пропаднаха долу, върху зъбните колела. Помагайки се и издърпвайки се един-друг, те преминаха обратния път за броени секунди.

Изгубиха двуцевката някъде по пътя. Изтъркаляха се през последните десетина стъпала и веднага се хвърлиха към пулта за управление на бариерата. Но — по дяволите! — ръждивото желязо засече и тя не искаше да се връща на мястото си. Изплашени до смърт от това, че може да ги преследват чудовища от повърхността, децата побягнаха към своите хора, към северния кордон.

Но разбирайки, че сигурно са направили нещо много лошо, като оставиха херметичната врата отворена — може би са отворили път на мутантите надолу, към метрото, към хората, — те се договориха да си държат езиците зад зъбите и да не разправят на никой от възрастните къде са ходили. На кордона казаха, че са ходили в страничен тунел да ловят плъхове, но са изгубили пушката, уплашили са се и са се върнали.

Разбира се, Артъом си изяде пердаха от втория си баща. Задните части го боляха дълго време след боя с офицерския колан, но той се държа като пленен партизанин и не издаде военната тайна. Приятелите му също мълчаха.

Повярваха им.

Но сега, спомняйки си тази история, Артъом все по-често се питаше: не беше ли свързано това пътешествие, и най-вече — отворената от тях бариера, с гадините, които щурмуваха кордоните им през последните няколко години?

Като се поздравяваше със срещнатите по пътя и спираше ту тук, ту там, за да чуе новините, да се здрависа с приятел, да целуне позната девойка, да разкаже на старото поколение как са нещата при втория му баща, Артъом най-накрая се добра до дома си. Вътре нямаше никой и той реши да не чака чичо Саша, а да легне да спи — осемчасовото дежурство можеше да изтощи всеки. Събу ботушите си, свали куртката и зарови лице във възглавницата. Сънят дойде бързо.

Завесата на палатката се вдигна и вътре безшумно се плъзна масивна фигура, лицето на която не можеше да се различи, виждаше се само как гладкият череп отразява зловещо червеното аварийно осветление. Чу се приглушен глас: „Ето че се срещнахме отново. Виждам, че вторият ти баща го няма. Ще се доберем и до него. Рано или късно. Няма да се измъкне. А засега ти ще дойдеш с мен. Има за какво да си поговорим. Например за бариерата на Ботаническата.“ Артъом, вцепенявайки се, различи скорошния си познат от кордона,

онзи, който се представи като Хънтър. А той се приближаваше към него, бавно, безшумно, и лицето му все не можеше да се види, светлината падаше някак странно... Артъом искаше да извика за помощ, но силната ръка, студена като на труп, затисна устата му. Най-накрая успя да напипа фенера, включи го и го насочи към лицето на човека. Това, което видя, за миг го обезсили и го изпълни с ужас: вместо човешко лице, та дори грубо и сурово, пред него имаше ужасяваща черна зурла с отворена уста и две безумни очи без бяло по тях... Артъом се изтръгна и скочи към изхода на палатката. Изведнъж осветлението изгасна и на станцията стана съвсем тъмно, само някъде в далечината се виждаха слаби отблясъци на огън. Артъом, без да се чуди дълго, хукна натам, към огъня. Чудовището изскочи след него, крещейки: „Стой! Няма къде да избягаш!“ Загърмя страховит смях, който постепенно прерасна в познатия гробовен рев. Артъом бягаше, без да се обръща, и чуваше зад себе си топуркането на тежки ботуши, бавно, ритмично, сякаш преследвачът му знаеше, че няма защо да бърза, така или иначе Артъом ще му падне в ръцете, рано или късно...

Когато наближи огъня, Артъом видя, че там седи човек, с гръб към него. Той започна да дърпа седящия, да моли за помощ, но човекът изведнъж падна по гръб и стана ясно, че е отдавна мъртъв и лицето му кой знае защо беше покрито със слана. И в този замръзнал човек Артъом разпозна чичо Саша, втория му баща...

— Ей, Артъом! Стига си спал! Хайде, ставай! Вече седем часа спиш като заклан... Ставай, поспаланко! Трябва да посрещаме гости! — разнесе се гласът на Сухия.

Артъом се надигна в леглото си и го погледна шашардисано.

— О, чичо Саш... Ти ли си... Всичко ли е наред с теб? — попита той най-накрая, след като цяла минута примигва. С усилие потисна в себе си желанието да попита дали Сухия изобщо е жив, и не го направи само защото фактът беше налице.

— Да, както виждаш! Хайде, ставай, стига си се излежавал. Ще те запозная с един мой приятел — каза Сухия.

Прозвуча познат приглушен глас и по Артъом изби пот — спомни си кошмара, който бе сънувал.

— А, значи вече се познавате? — учуди се Сухия. — Е, Артъом, не си губиш времето!

Най-накрая и гостът влезе в палатката. Артъом потрепна и се притисна към платнената стена — това беше Хънтър. Кошмарът отново оживя в съзнанието му: пустите тъмни очи, тропотът на тежките ботуши зад гърба му, вкочаненият труп при огъня...

— Да, вече се запознахме — изрече с усилие Артъом, подавайки неволно ръка на госта.

Ръката на Хънтър беше гореща и суха и Артъом постепенно започна да убеждава себе си, че това е било просто сън, в този човек няма нищо лошо, просто въображението, възбудено от страховете по време на осемте часа в кордона, се бе отразило на сънищата му...

— Слушай, Артъом, направи ни една услуга! Кипни водичка за чай! Пробва ли вече нашия чай? — намигна Сухия на госта. — Бива си го!

— Опитах го — кимна Хънтър. — Хубав чай. В „Печатарите“ също правят. Пълна помия. А вашият е съвсем друго нещо.

Артъом отиде за вода, а после — до общото огнище, за да я кипне в чайника. В палатките беше строго забранено да се пали огън — по този начин вече бяха изгорели няколко станции.

По пътя той си мислеше, че станция „Печатарите“ е на другия край на метрото и дявол знае колко трябва да се пътува дотам, с колко прехвърляния между линиите и преходи пеша, и през колко станции трябва да премине човек — къде чрез измама, къде с бой, къде благодарение на познанствата си... А този тип така небрежно беше казал „В «Печатарите» също...“ Няма спор, интересен човек, макар и страшничък... А ръкостискането му бе като менгеме, макар че Артъом също не беше от слабите и нямаше нищо против премерването на силите при ръкостискане.

Водата в чайника кипна и той се върна в палатката. Хънтър вече бе съблякъл якето си, под което се оказа, че има черно еластично трико до брадичката, плътно прилепнало по шията и по релефното силно тяло, загащено в стегнати с офицерски колан военни панталони. Върху трикото беше облечена жилетка с множество джобове, а под мишницата, във вплетен кобур, висеше оксидиран пистолет с чудовищни размери. След като се вгледа внимателно, Артъом разбра, че това е „Стечкин“ със завинтен на него дълъг заглушител и още някакво приспособление отгоре, явно лазерен мерник. Това чудовище сигурно струваше цяло състояние. Артъом забеляза също, че не е

обикновено оръжие, във всеки случай — не за самоотбрана. И веднага си спомни, че когато Хънтър му се представи, добави към името си и „Ловеца“.

— Хайде, Артъм, сипи чай на госта! Сядай, Хънтър, сядай. Разказвай — бърбореше Сухия. — Дявол знае откога не съм те виждал!

— За себе си — после. Нищо интересно. Но при вас, чувам, стават странни неща. Прииждат някакви гадини. От север. Чух днес доста истории, докато бях с патрула. Какво е това? — попита Хънтър в своя маниер, с къси, насечени фрази.

— Това е смъртта, Хънтър — отговори Сухия, внезапно навъсвайки се. — Бъдещата ни смърт се промъква. Съдбата ни идва. Ето какво е това.

— Защо да е смъртта? Чух, че доста успешно ги отблъскват. Нали нямат оръжие. Но какво представляват? Откъде са и какви са? Никъде на другите станции не съм чул за подобно нещо. Никога. А това означава, че другаде няма такива. Искам да разбера какво представляват. Надушвам голяма опасност. Искам да знам каква е степента на опасността, да разбера нейната природа. Затова съм тук.

— Опасността трябва да бъде ликвидирана, нали, Ловецо? Ти така и си остана каубой... Но въпросът е дали опасността изобщо може да бъде ликвидирана — усмихна се тъжно Сухия. — Ето къде е затруднението. Нещата тук са по-сложни, отколкото ти се струва. Много по-сложни. Това не са просто зомбитата, ходещите мъртъвци от киното. Там всичко е много лесно: зареждаш сребърни куршуми в револвера — Сухия изобрази с дланта си пистолет, — бум-бум и злата сила е повалена. Но това е нещо друго. Нещо страшно... А аз трудно се плаша, Хънтър, и ти знаеш това.

— Паникьосал си се? — попита смаяно Хънтър.

— Основното им оръжие е ужасът. Народът едва издържа на позициите си. Хората лежат с автомати, с картечници — а срещу тях идват невъоръжени. И всички, знаейки, че врагът има и качествено, и количествено превъзходство, едва не хукват да бягат, полудяват от ужас, а някои вече наистина полудяха, между нас казано. И това не е обикновен страх, Хънтър! — Сухия понижи глас. — Това е... Дори не знам как да ти го обясня смислено... Всеки следващ път е по-силно. По някакъв начин ни въздействат на умовете... И ми се струва, че го правят съзнателно. Усещаш ги още отдалеч и това усещане става все

по-силно, някакво такова гадно безпокойство, чак коленете ти се разтреперват. И още не чуваш нищо, и не виждаш, но вече знаеш, че те са някъде близо и идват... Идват... И в този момент се разнася вой — едвам се удържаш да не хукнеш... А когато се приближат, се разтреперваш. И дълго след това ти е пред погледа как вървят към прожектора с широко отворени очи...

Артьом потрепна. Оказваше се, че кошмарите измъчваха не само него. До момента се бе старал да не говори с никого на тази тема — боеше се, че ще го сметнат за страхливец или побъркан.

— Разбиват ни психиката, гадовете! — продължаваше Сухия. — И знаеш ли, сякаш се настройват на твоята вълна и следващия път ги усещаш още по-ясно и те е страх още повече. И това не е обикновен страх... Знам го.

Той млъкна. Хънтър седеше неподвижно, изучаваше го с поглед и очевидно обмисляше чутото. После отпи от горещата течност и заговори бавно и тихо:

— Това е заплаха за всички, Сухи. За цялото метро, не само за вашата станция.

Сухия мълчеше, сякаш не желаше да отговори, но изведнъж избухна:

— За цялото метро, казваш? Не, не само за метрото. За цялото наше прогресивно човечество, което се наигра със своя прогрес. Време е да си платим! Борба между видовете, Ловецо. Борба между видовете. И тези черните не са чудовища и не са никакви вампири. Това е хомо новус — следващата степен на еволюцията, по-добре приспособени от нас към околната среда. Бъдещето е тяхно, ловецо! Сапиенсите може и да погният още десет-двайсет години, че дори и петдесет, в дяволските дупки, които сами си изкопаха още когато бяха прекалено много и не се събираха всичките едновременно на върха, та се налагаше победните да се завират денем под земята. Ще станем бледи и мършави като уелсовите морлоци, нали си спомняш, от „Машината на времето“ — там живееха такива твари в бъдещето... Също някогашни сапиенси... Да, ние сме оптимисти, не искаме да умираме! Ще наторяваме почвата със собствените си изпражнения, за да отглеждаме гъби, и свинята ще стане новият най-добър приятел на човека, така да се каже, партньор по оцеляване... С апетит ще хрускаме мултивитамини, приготвени с тонове от предвидливите ни прадеди.

Страхливо ще изскачаме на повърхността, за да донесем още една туба бензин, още някой парцал, а ако на някого му провърви — още шепатрони, и после, колкото можем по-бързо, ще бягаме назад, към своите задушни подземия, оглеждайки се като крадци, за да видим дали не ни е забелязал някой. Защото там, горе, ние вече не сме у дома си... Светът вече не ни принадлежи, Ловецо... Светът вече не ни принадлежи.

Сухия замълча, гледайки как парата бавно се вдига от чашите с чай и се разсейва в полумрака на палатката. Хънтър не отговаряше и Артъм изведнъж си помисли, че никога не беше чувал втория му баща да говори така. Нищо не бе останало от обичайната му увереност, че непременно всичко ще бъде наред, от неговото „Не се паникьосвай, ще се справим!“, от ободряващото му намигане... Или това винаги е било само поза?

— Мълчиш, Ловецо? Мълчиш... Е, хайде де, защо не спориш? Къде са ти доводите? Къде е оптимизмът ти? Последния път, когато говорихме, ти още твърдеше, че равнището на радиацията спада и хората някой ден ще се върнат на повърхността. Ех, Ловецо... „Ще изгрее слънцето над гората, но не и за мен...“^[3] — пропя подигравателно Сухия. — Вкопчили сме се със зъби и нокти за живота, ще се държим за него с всички сили — ами ако, въпреки всичко, което са говорили философите и са твърдели сектантите, изведнъж се окаже, че отвъд няма нищо? Не ти се иска да го повярваш, но някъде в дъното на душата си знаеш, че е така... А на нас това ни харесва, нали, Ловецо? Ние с теб много обичаме живота! Ние с теб ще пълзим по вонящи подземия, ще спим до свинете и ще ядем плъхове, но ще оцелеем! Дали? Събуди се, Ловецо! Никой няма да напише за теб книгата „Повест за истинския човек“, никой няма да възпее волята ти за живот, хиператрофияралия ти инстинкт за самосъхранение... Колко време ще издържиш на гъби, мултивитамини и свине? Предавай се, сапиенс! Ти вече не си царят на природата! Свалиха те от трона! Не, не е задължително да умираш веднага, никой не настоява. Полази още в агония, задушавайки се в изпражненията си... Но знай, сапиенс, че си изживял своето! Еволюцията, чиито закони си проумял, вече се е изкачила на следващото стъпало и сега ти не си венец на творението. Ти си динозавър. Трябва да отстъпиш мястото си на нови, посъвършени видове. Не бива да си егоист. Играта свърши, време е да

дадеш и на другите да поиграят. Времето ти отмина. Ти изчезна. И нека бъдещите поколения си блъскат главите от какво са измрели сапиенсите. Макар че едва ли някой ще се интересува от това.

Хънтър, който по време на монолога бе изучавал внимателно ноктите си, най-накрая вдигна поглед към Сухия и изрече тежко:

— Ти съвсем си се предал, откакто се видяхме за последен път. А си спомням как ми разправяше, че ако съхраним културата, ако не се разкиснем, ако не се отучим да говорим руски, ако научим децата си да четат и пишат, ще пребъдем дори и под земята... Ти ли ми говореше това или не? А сега — предавай се, сапиенс... Защо така?

— Просто осъзнах някои неща, Ловецо. Усетих това, което ти може и да разбереш някой ден, а може и никога да не разбереш — ние сме динозаври и изживяваме последните си дни... Дори и това да отнеме десет или сто години, все едно...

— Съпротивата е безполезна, така ли? — попита враждебно Хънтър. — Натам ли клониш?

Сухия мълчеше, свел поглед. Очевидно му бе коствало много сили, след като никога пред никого не бе показвал своята слабост, да каже такива неща на стария си приятел, и то пред Артьом. Болеше го, че вдига бялото знаме...

— А, не! Няма да го дочакаш! — изговори Хънтър, изправяйки се в цял ръст. — И те няма да го дочакат! Нови видове казваш? Еволюция? Неминуемо измиране? Изпражнения? Свини? Витамини? Какво ли не съм преживявал. Не ме е страх от това. Разбра ли? Няма да се предам.

Инстинкт за самосъхранение? Както искаш го наречи. Да, ще се вкопчвам със зъби и нокти за живота. Аз съм я извървял твоята еволюция. Нека другите видове си чакат реда. Аз не съм говедо, което водят на заколение. Капитулирай и иди при твоите по-съвършени и по-приспособени, отстъпи им мястото си в историята! Ако усещаш, че си се навоювал, давай — дезертирай, няма да те осъждам. Но не се опитвай да ме изплашиш. И не се опитвай да ме отведеш заедно със себе си в кланицата. Защо ми четеш проповеди? Ако не си сам, ако се предадеш в компания, няма да се срамуваш толкова, така ли? Или враговете обещават паница с гореща каша за всеки другар, доведен в плен? Моята борба е безнадеждна? Казваш, че сме на ръба на пропастта? Плюя аз на твоята пропаст. Ако мислиш, че мястото ти е на

дъното, поemi си въздух — и напред. Аз не съм в същата посока. Ако Разумният човек, рафинираният и цивилизован сапиенс избира капитулацията, то аз ще се откажа от това почетно звание и по-добре да стана звяр. И като звяр ще се вкопчвам със зъби и нокти в живота и ще прегризвам гърлата на другите, за да оцелея. И ще оцелея. Разбра ли? Ще оцелея!

Той седна и тихо помоли Артъм да му налее още чай. Вместо него стана Сухия, мрачен и мълчалив, и отиде да долее вода в чайника и да я кипне. Артъм остана в палатката сам с Хънтър. Последните му думи, звънтящото му презрение, гневната му увереност, че ще оцелее, въодушевиха Артъм. Той дълго време не се решаваше да заговори пръв. И тогава Хънтър сам се обърна към него:

— А ти какво мислиш, момче? Говори, не се притеснявай... И ти ли искаш да си като растение? Като динозавър? Да се оставиш на обстоятелствата и да чакаш, докато дойдат за теб? Знаеш ли притчата за жабата в млякото? Попадали веднъж две жаби в гърне с мляко. Едната, рационално мислещата, осъзнала навреме, че съпротивата е безсмислена и не може да излъже съдбата. А току-виж има и задгробен живот, така че защо да се напруга излишно и да се утешава с празни надежди? Прибрала лапи и започнала да потъва към дъното. А другата сигурно е била глупачка или атеистка. И започнала да се мята. Да се чудиш защо се е мъчела, щом всичко е предопределено? Мятала се, мятала се, докато не разбила млякото на масло. И излязла. Да почетем паметта на нейната другарка, преждевременно загинала в името на прогреса, на философията и на рационалното мислене.

— Кой сте вие? — осмели се най-накрая да попита Артъм.

— Кой съм аз? Вече знаеш кой съм. Ловец.

— Но какво означава това ловец? С какво се занимавате? Ловувате?

— Как да ти обясня... Знаеш ли как е устроен човешкият организъм? Състои се от милиони мънички клетки — едни предават електрически сигнали, други съхраняват информация, трети поглъщат хранителни вещества, четвърти пренасят кислород... Но всички те, дори най-важните от тях, биха загинали за по-малко от ден, би загинал целият организъм, ако нямаше клетки, отговарящи за имунитета. Наричат се макрофаги. Те работят методично и равномерно, като часовник, като метроном. Когато заразата проникне в организма, те я

намират, проследяват я, където и да се скрие, рано или късно се добират до нея и... — той направи жест, сякаш чупи нечий врат и издаде неприятен хрущящ звук — ... я ликвидират.

— Но какво отношение има това към професията ви?

— Представи си, че целият метрополитен е човешки организъм. Сложен организъм, състоящ се от четирийсет хиляди клетки. Аз съм макрофаг. Ловец. Това е моята професия. Всяка опасност, достатъчно сериозна, за да застраши целия организъм, трябва да бъде ликвидирана. Това е моята работа.

Най-накрая се върна Сухия с чайника и наливайки кипналата отвара в чашите, очевидно събрал мислите си по време на отсъствието си, се обърна към Хънтър:

— Какво смяташ да предприемеш за ликвидиране на опасността, каубой? Да тръгнеш на лов и да застреляш всички черни? Едва ли ще се получи. Нищо не може да се направи, Хънтър. Нищо.

— Винаги остава още един изход, последният. Да се взриви северния ви тунел. Да се затрупа напълно. И да ни откъсне от новия ти вид. Нека си се размножават на повърхността и да не закачат нас, къртиците. Сега подземие то е нашата среда на обитаване.

— Ще ти разкажа нещо интересно. За това знаят малцина на нашата станция. Един от участъците ни вече е взривен. А над нас — над северния тунел — преминават потоци подпочвени води. Още когато взривихме втората северна линия, едва не бяхме залети. Ако зарядът е бил малко по-силен — сбогом, родна ВДНХ. Та ако сега взривим останалия северен тунел, не просто ще бъдем залети. Ще бъдем отмити от радиоактивната каша. Ето къде се крие истинската опасност за метрото. Ако сега започнеш войната между видовете по такъв начин, нашият вид ще загуби. Шах.

— А херметичната врата? Не може ли просто да се затвори херметичната врата от онази страна на тунела? — спомни си Хънтър.

— Още преди петнайсет години някакви умници разглобиха всички херметични врати по линията и ги дадоха за укрепяването на някаква станция, сега вече дори никой не си спомня коя. Нима не знаеше това? Ето ти още един шах.

— Кажи ми... Напорът им усилва ли се в последно време? — Хънтър, изглежда, се предаде и смени темата на разговора.

— Дали се усилва? И още как! Трудно е да се повярва, че преди известно време дори не бяхме чували за тях. А сега са основната заплаха. И повярвай ми, приближава този ден, в който просто ще ни пометат, с всичките ни укрепления, прожектори и картечници. Та нали е невъзможно да се вдигне цялото метро за защитата на една нищожна станция... Да, тук произвеждаме хубав чай, но едва ли някой ще се съгласи да рискува живота си дори за такъв великолепен чай като нашия. В края на краищата, съществуват и конкурентите от „Печатарите“... Пак шах! — усмихна се тъжно Сухия. — Никому не сме нужни. Скоро няма да сме в състояние да се справяме сами с натиска. Не можем да взривим тунела и да ги откъснем от нас. Не можем и да се качим горе и да ги изпепелим, по разбираеми причини... Мат. Мат си, Ловецо! И аз съм мат. Всички ние в скоро време ще бъдем матирани, ако разбираш какво имам предвид — пак се усмихна криво Сухия.

— Ще видим — отсече Хънтър. — Ще видим.

Поседяха още известно време, като разговаряха за какво ли не; често звучаха непознати за Артъм имена, откъси от разни недоразказани или недоизслушани истории. От време на време изведнъж се разразяваха някакви стари спорове, от които Артъм разбираше малко неща и които, очевидно, продължаваха с години, стихваха при раздялата между приятелите и се разгаряха отново при следващата им среща.

Най-накрая Хънтър стана и каза, че му е време да спи, защото, за разлика от Артъм, така и не беше спал след патрула. Взе си довиждане със Сухия. Но преди да излезе, изведнъж се обърна към Артъм и му прошепна:

— Ела навън за минутка.

Артъм веднага изскочи след него, без да обръща внимание на смаяния поглед на втория си баща. Хънтър го чакаше навън, закопчавайки дългото си яке догоре и вдигайки яката.

— Да се разходим? — предложи той и бавно закрачи напред по платформата, към палатката за гости, където беше отседнал. Артъм тръгна нерешително след него, опитваше се да отгатне за какво иска такъв човек да говори с него, хлапака, който досега определено не бе направил нищо значимо и дори просто полезно за другите.

— Какво мислиш за това, с което се занимавам? — попита Хънтър.

— Прекрасно... Та ако вас ви нямаше... Е, и другите като вас, ако има и други... Ние вече отдавна щяхме да сме... — промърмори смутено Артъом.

Вбеси се от себе си заради мънкането си. Защо точно сега, когато такъв човек му е обърнал внимание и иска да му каже нещо лично, дори го помоли да излезе, за да са насаме, без втория му баща, той се изчервява като девица и мъчително блее нещо си там...

— Оценяваш? Е, ако народът оценява — усмихна се Хънтър, — тогава значи няма защо да слушаме пораженците. Страх го е вторият ти баща, ето каква е истината. А той е наистина смел човек... Или поне беше такъв. При вас става нещо страшно, Артъом. Нещо, на което не може да не се обърне внимание. Вторият ти баща е прав: това не са просто гадини, като на десетки други станции, не са просто вандали, не са изроди. Това е нещо ново. Нещо зловещо. От това ново нещо лъха студ. Лъха гроб. Едва на второто денонощие във вашата станция започвам да вниквам в този страх. И колкото повече знаеш за тях, колкото повече ги изучаваш, колкото повече ги виждаш, толкова повече се страхуваш, както разбирам. Ти, например, не си ги виждал често, нали?

— Засега само веднъж — аз започнах отскоро да патрулирам на север — призна си Артъом. — Но, честно да си кажа, и този един път ми беше достатъчен. Все още ме мъчат кошмари. Ето тази нощ например. А толкова дни минаха оттогава!

— Кошмари, казваш? И ти също имаш кошмари? — намръщи се Хънтър. — Да, не прилича на случайност... И ако поживея тук още малко, някой друг месец, и редовно идвам да патрулирам с вас, не е изключено също да се вкисна... Не, момче. Вторият ти баща греши в едно нещо. Не е той този, който говори така. Не е той, който мисли така. Те мислят вместо него и говорят вместо него. Предавайте се, казват, съпротивата е безполезна. А той е техен глашатая. Навярно, без самият той да го знае... И вероятно гадините наистина се настройват към нас и влияят на психиката ни. Дяволска работа! Кажи ми, Артъом — обърна се той директно, по име, и младежът разбра: човекът възнамерява да му каже нещо наистина важно, — имаш ли своя тайна?

Нещо, което не би казал на никого на станцията, но можеш да разкриеш пред външен човек?

— Ами... — запъна се Артъм и това беше достатъчно за проницателния човек, за да разбере, че такава тайна има.

— И аз си имам тайна. Нека да ги разменим. Имам нужда да споделя с някого тайната си, но искам да съм сигурен, че няма да се раздрънка. Затова ми кажи своята — но не някакви глупости за момичета, а нещо сериозно, което не би желал да чуе никой друг. И аз ще ти разкажа нещо. Това е много важно за мен. Много важно, разбираш ли?

Артъм се колебаеше. Разбира се, любопитството го глождеше, но го беше страх да разкрие тайната си, същата онази тайна, пред този човек, който не само че беше интересен събеседник с пълен с приключения живот, но и, съдейки по всичко, бе и хладнокръвен убиец, отстраняващ без ни най-малки колебания всякакви пречки по пътя си. А ако Артъм наистина се окажеше причината за нахлуването на черните...

Хънтър го погледна ободряващо в очите.

— Няма защо да се боиш от мен. Гарантирам ти неприкосновеност! — и заговорнически му намигна.

Приблжиха се към палатката за госта, дадена за тази нощ изцяло на разположение на Хънтър, но останаха отвън. Артъм обмисли ситуацията за последен път и все пак се реши. Пое си дълбоко въздух и след това припряно, на един дъх, разказа цялата история за похода в „Ботаническата градина“. Когато свърши, Хънтър мълча известно време, обмисляйки чутото. След това изрече с хриплив глас:

— Честно казано, би трябвало да убия теб и приятелите ти, от възпитателни съображения. Но вече ти гарантирах неприкосновеност. Впрочем тя не важи за приятелите ти...

Сърцето на Артъм се сви, той усета как се вцепенява от страх и краката му омекват. Не беше в състояние да говори и затова безмълвно очакваше продължението на обвинителната реч.

— Като се има предвид обаче възрастта ви и общата ви безмозъчност в момента на произшествието, а също така и давността, сте помилвани. Живей — каза Хънтър и за да извади по-бързо Артъм от вцепенението, му намигна още веднъж, този път окуражаващо. —

Но имай предвид, че няма да има пощада от твоите съседи по станция. Така че ти ми предаде доброволно мощно оръжие против самия себе си. А сега чуй моята тайна...

И докато Артьом се разкайваше за бърливостта си, Хънтър продължи:

— Ненапразно прекосих целия метрополитен, за да стигна до тази станция. Не отстъпвам от своето. Опасността трябва да бъде отстранена, както навярно вече си чул неведнъж през този ден. Трябва и ще бъде отстранена. Аз ще направя това. Вторият ти баща го е страх. Той се превръща бавно в тяхно оръдие, както разбирам. Съпротивлява се все по-неохотно, опитва се да разубеди и мен. Ако това с подпочвените води е истина, тогава вариантът с взрива на тунела, разбира се, отпада. Но твоят разказ ми изясни нещо. Ако черните за пръв път са започнали да проникват тук след вашия поход, значи идват от „Ботаническата градина“. Сигурно в тази Ботаническа градина са отглеждали нещо, каквото не е трябвало, щом тези гадини са се зародили в нея... Обаче в такъв случай могат да бъдат блокирани там, близо до повърхността. Без да я има заплахата за освобождаването на подпочвените води. Но дявол знае какво става след седемстотния метър в северния тунел. Там свършва вашата власт. Започва властта на мрака — най-разпространената форма на управление в московския метрополитен. Ще отида там. Никой не трябва да знае за това. Ще кажеш на Сухия, че съм те разпитвал за обстановката на станцията и това си е самата истина. А и на теб може би няма да ти се наложи да обясняваш — ако работата мине гладко, ще обясня всичко сам на когото трябва. Но може да се случи така — той млъкна за секунда и внимателно се вгледа в очите на Артьом, — че да не се върна. Независимо дали ще има взрив или не, ако не се върна до следващата сутрин, някой трябва да предаде на приятелите ми какво се е случило с мен и да им разкаже що за дяволски работи стават в северния ви тунел. Днес видях всичките си стари познати на тази станция, включително и втория ти баща. И усещам, почти виждам, как малко червейче на съмнение и ужас гложди мозъците на всички, които са били подложени често на въздействието на черните. Нуждая се от здрав човек, чийто разум още не е бил щурмуван от тези вампири. Нуждая се от теб.

— Но с какво бих могъл да ви помогна аз? — учуди се Артьом.

— Чуй ме. Ако не се върна, ти трябва на всяка цена — на всяка цена, чуваш ли?! — да се добереш до Полиса. До Града... И да намериш там човек с прякор Мелник^[4]. Ще му разкажеш цялата история. И още нещо. Сега ще ти дам един предмет, който ще му дадеш като доказателство, че аз съм те пратил. Влез за секунда.

Хънтър свали катинара от вратата, вдигна завесата и пусна Артьом вътре.

В палатката беше тясно заради огромната раница с маскировъчни цветове и куфара с внушителни размери, лежащ на пода. Под светлината на фенера Артьом видя мрачно проблясващата във вътрешността на чантата цев на някакво оръжие, по всяка вероятност разглобена ръчна картечница. Преди Хънтър да скрие раницата от погледа му, Артьом успя да забележи матовочерни метални кутии с ленти за картечницата, плътно наредени от едната страна на оръжието, докато от другата му страна имаше малки зелени противопехотни гранати.

Без да направи никакъв коментар по повод на този арсенал, Хънтър разкопча страничния джоб на раницата и извади оттам малка метална капсула, направена от гилза от автомат. От страната, където трябваше да е куршумът, капсулата завършваше със завинтващо се капаче.

— Ето, дръж. Не ме чакай повече от два дни. И не се бой. Навсякъде ще срещнеш хора, които ще ти помогнат. Направи това непременно! Знаеш какво зависи от теб. Не е необходимо да ти обяснявам още веднъж, нали? Това е всичко. Пожелай ми успех и се измитай... Трябва да поспя.

Артьом едва изтръгна от себе си прощални думи, стисна мощната лапа на Хънтър и тръгна към палатката си, прегърбен под тежестта на възложената му мисия.

[1] Хънтър — hunter (англ.) — ловец. — Бел.прев. ↑

[2] Митищи — град на 19 километра североизточно от Москва. — Бел.прев. ↑

[3] Стих от „Дует на трубадура и принцесата“ от анимационния филм „По следите на бременските музиканти“. — Бел.прев. ↑

[4] Мельник (рус.) — буквално „мелничаря“. Както ще стане ясно по-нататък обаче, прякорът на Мелника произлиза от фамилното

му име (Мельников). — Бел.прев. [↑](#)

ГЛАВА 3

АКО НЕ СЕ ВЪРНА

Артьом си мислеше, че когато се прибере, няма да му се размине подробният разпит — вторият му баща със сигурност щеше да го тормози, опитвайки се да научи всичко, за което са си говорили с Хънтър. Но въпреки неговите предположения чичо Саша не го очакваше с приготвени дибя и испански ботуши^[1], а спокойно подремваше — преди това не беше спал повече от денонощие.

След нощното дежурство и дневния сън на Артьом отново му предстоеше да работи нощна смяна — на чаената фабрика.

За десетилетията живот под земята, в тъмнина, частично разсейвана от мътночервеното сияние, истинското разбиране за ден и нощ постепенно се беше размило. Нощем осветлението на станцията леко отслабваше, както някога се е правело във влаковете, пътуващи надалеч, за да могат хората да се наспят, но никога не изгасваше съвсем, освен в аварийни ситуации. Колкото и да се бе изострило човешкото зрение за годините, прекарани в мрак, то все пак не можеше да се сравнява със зрението на създанията, населяващи тунелите и изоставените проходи.

Разделянето на „ден“ и „нощ“ се правеше по-скоро по навик, отколкото от необходимост. „Нощта“ имаше смисъл дотолкова, доколкото за по-голямата част от обитателите на станцията беше по-удобно да спят по едно и също време, тогава почиваха и животните, осветлението се намаляваше и се забраняваше да се вдига шум. Обитателите на станцията научаваха точното време от двата часовника, монтирани над входовете на тунелите в двете противоположни посоки. Значението на тези часовници се приравняваше с важността на такива стратегически обекти като оръжейния склад, филтрите за водата и електрогенератора. Тях винаги ги наблюдаваха, дори най-малките повреди се отстраняваха моментално, а всякакви опити да бъдат свалени, не само диверсантски,

но и просто хулигански, се наказваха по най-суров начин, включително и изгонване от станцията.

Тук имаше жесток наказателен кодекс, според който администрацията на ВДНХ съдеше престъпниците чрез спешно свикване на трибунал, съобразно извънредното положение, което сега, както изглеждаше, щеше да продължи за вечни времена. Диверсиите против стратегически обекти водеха до най-строгите наказания. За пушене и палене на огън на перона, извън специално отредените за това места, както и за непредпазливи действия с оръжия и взривни вещества, се прибегваше до незабавно изгонване от станцията и конфискуване на имуществото.

Тези драконови мерки се обясняваха с това, че вече няколко станции бяха изгорели до основи. Огънят се разпространяваше мигновено из палатковия град, изгаряйки всичко наред, и безумните, изпълнени с болка викове дълги месеци след катастрофата отекваха в ушите на жителите на съседните станции, а овъглените тела, облепени с разтопена пластмаса и брезент, показваха напуканите си от немислимата температура зъби на преминаващите през станцията уплашени търговци и на случайно озовалите се в този ад пътешественици.

За избягването на повторна толкова мрачна участ в повечето станции непредпазливото боравене с огъня беше в категорията на тежките углавни престъпления.

С изгнание се наказваха също така кражбите, саботажите и съзнателното отклоняване от трудовата дейност. Впрочем, като се имаше предвид, че почти през цялото време всички бяха пред очите на останалите и че на станцията живееха малко повече от двеста души, такива престъпления, както и всякакви други престъпления, се извършваха доста рядко, и то главно от чужденци.

Трудовата повинност на станцията беше задължителна и всички, малки и големи, бяха длъжни да изпълняват дневната си норма. Свинефермата, гъбените плантации, чаената фабрика, месокомбинатът, пожарната и инженерната служба, оръжейният цех — всеки жител работеше на едно, а понякога и на две места. Освен това мъжете бяха задължени веднъж на две денонощия да дават бойни дежурства в един от тунелите, а по време на конфликти или при появата на някаква нова

опасност от дълбините на тунелите патрулите се усиляваха многократно и винаги имаше постоянно готов за бой резерв.

На малко станции животът бе подреден толкова хубаво и добрата слава на ВДНХ, която се носеше из метрото, привличаше много желаещи да се заселят на нея. Обаче чужденци за заселване се приемаха много рядко и с неохота.

До нощната смяна на чаената фабрика оставаха още няколко часа и Артьом, не знаейки какво да прави, тръгна към най-добрия си приятел Женя, същия, с когото навремето бяха предприели главозамайващото пътешествие до повърхността.

Женя беше негов връстник, но за разлика от Артьом живееше с истинското си семейство: с баща си, майка си и по-малката си сестра. Случаите, при които бяха успели да се спасят цели семейства, бяха единици и Артьом тайно завиждаше на приятеля си. Той, разбира се, обичаше много втория си баща и го уважаваше, дори сега, след като нервите му не бяха издържали, но при това разбираше прекрасно, че Сухия не му е баща и изобщо не му е роднина, затова и никога не го наричаше „татко“.

А Сухия, отначало сам помолил Артьом да му вика „чичо Саша“, с течение на времето се бе разкаял за това. Годишите минаваха, а той, старият тунелен вълк, така и не успя да създаде истинско семейство, нямаше дори жена, която да го чака да се върне от походите. Сърцето му се свиваше при вида на майки с малки деца и той си мечтаеше как и в неговия живот ще дойде денят, в който няма да се налага да тръгва за пореден път към тъмнината, изчезвайки от живота на станцията за дълги дни и седмици, а може би и завинаги. И тогава, надяваше се той, ще се намери жена, която ще стане негова съпруга, и ще се родят деца, които, като се научат да говорят, ще го наричат не „чичо Саша“, а „татко“.

Старостта и немощта идваха все по-близо, оставаше му все по-малко време и навярно трябваше да бърза, но все не му се удаваше да се измъкне. Задачите следваха една след друга и засега не се намираше никой, на когото можеше да прехвърли част от работата си, да му довери връзките си, да му разкрие професионалните тайни, за да може самият той най-накрая да се заеме с някоя лека работа на станцията. Той вече отдавна мислеше за по-спокойни занимания и даже знаеше, че напълно може да разчита да заеме ръководна длъжност на

станцията благодарение на своя авторитет, блестящото му служебно досие и приятелските отношения с администрацията. Но засега не се виждаше достойна негова замяна дори на хоризонта и, утешавайки се с мислите за щастливото утре, той живееше в днешния ден, като все така отлагаше окончателното завръщане и продължаваше да оросява със своите пот и кръв гранита на чуждите станции и бетона на далечните тунели.

Артьом знаеше, че вторият му баща, въпреки своята почти бащинска любов към него, не го мисли за продължител на неговото дело и общо взето го смята за глупчо, при това напълно незаслужено. Той не взимаше Артьом в далечните походи, въпреки че Артьом вече бе пораснал и Сухия не можеше все да го залъгва, че е малък и зомбитата ще го отмъкнат или плъховете ще го изядат. Сухия дори не разбираше, че именно със своята невяра в Артьом го подтикваше към най-отчаяни авантюри, заради които той самият после го биеше за наказание. Очевидно не искаше Артьом да излага безсмислено живота си на опасност в странствания из метрото, а да живее така, както си мечтаеше да живее Сухия: в спокойствие и безопасност, работейки и отглеждайки деца, без да пилее напразно младостта си. Но, желаейки такъв живот на Артьом, забравяше, че самият той, преди да започне да се стреми към този начин на живот, беше преминал през огън и вода и бе успял да преживее стотици приключения и да им се наслади. И не мъдростта, придобита с течение на годините, говореше в него сега, а възрастта и умората. В Артьом кипеше енергия, той тъкмо започваше да живее, и му изглеждаше напълно немислимо да води жалкото съществуване на растение, да тори и суши гъби и да сменя пелени, без да се осмелява никога да излезе отвъд петстотния метър. Желанието да се махне от станцията нарастваше в него с всеки изминал ден, тъй като той все по-ясно разбираше каква участ му готви вторият му баща. Кариерата на чаен фабрикант и ролята на многодетен баща се харесваше на Артьом по-малко от всичко на света. Именно стремежа към приключения, желанието да бъде подхванат от тунелните течения и да се понесе по тях към неизвестността, към своята съдба — всичко това навярно беше усетил Хънтър, когато го помоли за такава трудна, свързана с огромен риск услуга. Ловеца имаше тънък усет към хората и след едва едночасов разговор бе разбрал, че може да се довери на Артьом. Дори Артьом да не пристигнеше до местоназначението, поне

нямаше да остане на станцията, забравил за поръчението, ако на Хънтър му се случеше нещо в „Ботаническата градина“.

И Ловеца не бе сгрешил в избора си.

За щастие Женья си беше вкъщи и сега Артъом можеше да прекара вечерта, пиейки хубав чай, слушайки последните слухове и разговаряйки за бъдещето.

— Здравсти! — отговори приятелят му на неговия поздрав. — И ти ли тази нощ си във фабриката? И мен ме сложиха там. Така ме цепи главата, че вече мислех да моля началниците да ме сменят. Но щом и теб те слагат с мен, ще изтърпя. Ти днес дежури, а? В патрула ли беше? Е, разказвай! Чух, че сте имали извънредно произшествие... какво се случи?

Артъом изглежда многозначително по-малката сестра на Женья, която така се бе заинтересувала от предстоящия разговор, че дори престана да тъпче с гъбени обелки парцалената кукла, направена ѝ от майка ѝ, и, затаила дъх, ги гледаше ококорено от ъгъла на палатката.

— Слушай, малката! — каза сурово Женья, осъзнал какво има предвид Артъом, — я си събери нещата и иди да си играеш у съседите. Май Катя те беше поканила на гости. Трябва да се поддържат добри отношения със съседите. Така че събери си куклите и тръгвай!

Момичето пропищя нещо възмутено и с обречен вид започна да си събира нещата, мъмрейки в движение куклата си, която гледаше тъпо в тавана с полуизтритите си очи.

— Много сте важни! Знам всичко! Ще говорите за онези ваши мухоморки! — подхвърли тя презрително на прощаване.

— Ленка, още си малка, за да обсъждаш мухоморките! Още не ти е изсъхнало млякото около устата! — постави я на място Артъом.

— Какво е това мляко? — попита с недоумение момичето и докосна устните си.

Но никой не благоволи да ѝ обясни и въпросът увисна във въздуха. Когато тя излезе, Женья закопча отвътре завесата на палатката и попита:

— Е, какво се е случило? Разправай! Какво ли не чух вече. Едни говорят, че от тунела е излязъл огромен плъх, други — че сте пропъдили шпионин на черните и дори сте го ранили. На кого да вярвам?

— На никого! — посъветва го приятелят му. — Всички лъжат. Това беше куче. Кутре. Андрей го прибра, морският пехотинец. Каза, че от него ще израсне немска овчарка — усмихна се Артьом.

— А точно Андрей ми каза, че е бил плъх! — каза озадачено Женья. — Нарочно ли ме е излъгал?

— А ти не знаеш ли? — отговори Артьом. — Та това му е любимата раздувка — за плъха с размерите на свиня. Той е шегобиец, разбираш ли? А при теб какво ново? Какво разправят момчетата?

Приятелите на Женья бяха пътуващи търговци, доставяха чай на панаира в „Проспект на мира“. Носеха оттам мултивитамини, парцали, всякакви вехтории, понякога дори намираха омазнени книги, често с липсващи страници, кой знае по какви неведоми пътища озовали се в „Проспект на мира“ — преминали през половината метро, прескачайки от куфар в куфар, от джоб в джоб, от търговец към търговец, за да намерят най-накрая собственика си.

Във ВДНХ се гордееха с това, че въпреки отдалечеността си от центъра и от главните търговски пътища, обитателите не само че успяваха да оцелеят във влошаващите се от ден на ден условия, но и да поддържат, макар и в пределите на станцията, стремително угасващата в целия метрополитен човешка култура.

Администрацията на станцията се стремеше да отделя колкото се може повече внимание на този въпрос. Децата задължително се учеха да четат и на станцията дори имаше малка библиотека, където отиваха всички купени на панаирите книги. Бедата беше там, че търговците нямаха възможност да избират, взимаха каквото им дадат, и се бе натрупало голямо количество боклуци.

Но отношението към книгите на жителите на станцията беше такова, че никой никога не бе откъснал и страничка дори от най-безполезната библиотечна книга. Отнасяха се към книгите като към нещо свято, като към последния спомен от изчезналия в небитието прекрасен свят. И възрастните, потрепващи от всяка секунда спомени, навеяни от четенето, предаваха това отношение към книгите на децата си, които вече нямаше какво да помнят, които никога не бяха знаели и не биха могли да познаят друг свят, освен безкрайната плетеница от мрачни и тесни тунели, коридори и проходи.

В метрото нямаше много места, където печатното слово да се боготвори толкова, и жителите на ВДНХ с гордост смятаха своята

станция за една от последните опори на културата, северен форпост на цивилизацията на Калужко-Рижката линия.

Книги четяха и Артьом, и Женья. При всяко завръщане на приятелите му от панаира Женья тичаше при тях, за да разбере дали не са донесли нещо ново. И ако носеха — тогава книгата попадеше първо при Женья, а после — в библиотеката.

Сухия носеше книги на Артьом при почти всеки свой поход и в палатката им имаше нещо като истинска библиотечна лавица. На нея бяха наредени пожълтели от времето, понякога леко повредени от плесени и плъхове такива неща, каквито нямаше никой друг на станцията, а може би дори и в цялото метро: Маркес, Кафка, Борхес, Виан, няколко тома руска класика.

— Момчетата този път не носят нищо — въздъхна Женья. — Лъоха казва, че един мъж там след месец ще получи пратка книги от Полиса. Обещал е да запази две-три.

— Нямам предвид книгите! — махна с ръка Артьом. — Нещо чува ли се? Как е обстановката?

— Обстановката? Като че ли всичко е наред. Разбира се, има всякакви слухове, но винаги е така, знаеш, пътуващите търговци не могат без слухове и истории. Направо са повехнали, но не ги храни, а им дай да разказват слухове. Въпросът обаче е дали да се вярва на приказките им. Май сега всичко е спокойно. Ако, разбира се, сравняваме с времената, когато Ханза воюваше с Червените. Да! — спомни си той. — В „Проспект на мира“ са забранили да се продават мухоморки. Сега ако намерят в някой търговец мухоморка, конфискуват всичко и го изхвърлят от станцията. Освен това го слагат под наблюдение. А ако намерят мухоморка втори път, му забраняват достъпа до Ханза за няколко години. Из цялата Ханза! Това е смърт за търговеца.

— Сериозно? Просто така са ги забранили? Защо?

— Решили са, че са наркотици, от тях халюцинираш. И мозъкът ти се скапва, ако ги ядеш дълго време. Един вид — грижат се за здравето.

— Да се бяха загрижили за своето здраве! Какво изведнъж са се притеснили?

— Знаеш ли какво? — каза Женья с тон по-ниско. — Според Лъоха приказките им, че мухоморките са вредни за здравето, са дез.

— Какво е това „дез“? — попита учудено Артьом.

— Дезинформация. Слушай, Льоха веднъж отишъл по-надалеч от „Проспект на мира“ по нашата линия. Добрал се до „Сухаревска“. По някакви тъмни дела, той дори не ми разказа какви. И срещнал там един интересен тип. Маг.

— Какъв?! — Артьом не издържа и се засмя. — Маг? В „Сухаревска“? Ама и той си пада по раздувките, твоят Льоха! И какво, магът вълшебен жезъл ли му подарил? Или седемцветно цвете?

— Ти си глупак! — обиди се Женья. — Мислиш си, че знаеш повече от всички за всичко? Това, че досега още не си срещал магове и не си чувал за тях, не означава, че ги няма. А в мутантите от Филевска вярваш ли?

— Какво има да вярвам в тях? Те съществуват, това е ясно. Чичо Саша ми е разправял. А за магове не съм чувал нищо.

— Сухия, между другото, при цялото ми уважение към него, сигурно също не знае всичко на света. А може просто да не е искал да те плаши. Накратко, ако не искаш да слушаш — върви по дяволите!

— Добре де, разказвай, Женья. Интересно е все пак. Макар че звучи като... — Артьом се усмихна.

— Значи така... Те там нощували при огъня. Нали знаеш, на „Сухаревска“ няма постоянно живеещи. Така че пътуващите търговци от други станции спират там да нощуват, защото властите на Ханза ги пдят от „Проспект на мира“ след отбой. Там се навърта и всякаква сган: шарлатани, крадци — досаждат на търговците. На станцията нощуват и разни странници, преди да тръгнат на юг. В тунела след „Сухаревска“ започва някакъв кошмар. Уж там не живее никой — няма нито мутанти, нито плъхове, и все пак хората, които се опитват да преминат оттам, често изчезват. Направо си изчезват — безследно. Следващата станция след „Сухаревска“ е „Тургеневска“. Тя граничи с Червената линия: там имаше преход към „Чистите езера“, която червените я преименуваха обратно на „Кировска“ — разправят, че имало такъв комуния някога... Та червените се изплашили да живеят в съседство с такава станция и затрупали прехода. И сега „Тургеневска“ си стои пуста. Изоставена. Така че тунелът оттам до най-близката станция с човешко присъствие, „Сухаревска“, е дълъг... И в него хората изчезват. Ако тръгнат сами — почти със сигурност не преминават. А керваните с повече от десет души си минават. И казват:

всичко си е наред, тунелът е съвсем нормален, чист, спокоен, пуст, няма и разклонения, като че ли няма къде да се изчезне... Няма жива душа, не се чува никакво шумолене, не се виждат никакви твари... На следващия ден някой чува приказките колко чисто и уютно е там, плюе на суеверията, тръгва през тунела и край: сякаш пропада вдън земя. Имало е човек, няма човек.

— Разказваше нещо за някакъв маг — напомни му тихо Артъом.

— Сега ще стигна и до мага, чакай малко — обеща Жения. — Та хората ги е страх да ходят из този тунел на юг сами. И си търсят компания на „Сухаревска“, за да преминат заедно. А когато няма панаир, народът е малко и понякога се налага да се чака с дни, за да се съберат достатъчно хора, че да може да се тръгне. Защото колкото по-голяма е групата, толкова по-безопасно е. Лъоха казва, че там понякога могат да се срещнат доста интересни хора. Разбира се, има и достатъчно измет, трябва да умееш да ги различаваш. Но се случва да ти провърви — и тогава на такива истории се наслушваш... накратко, Лъоха срещнал там маг. Не какъвто си мислиш, не някакъв плешив Хотабич^[2] от вълшебната лампа...

— Хотабич е джин, а не маг — поправи го предпазливо Артъом, но Жения игнорира забележката му и продължи:

— Човекът е окултист. Посветил е половината си живот на изучаване на всякаква мистична литература. Особено много говорел на Лъоха за някакъв Кастанеда... Та този човек изглежда чете мисли, вижда в бъдещето, намира предмети, знае предварително за опасностите. Разправя, че вижда духове. Можеш ли да си представиш, той дори... — Лъоха направи артистична пауза — ... пътешества из метрото без оръжие! Тоест изобщо без оръжие. Само със сгъваемо ножче, за да си реже продуктите, и с пластмасова тояга. Та така! Той казал, че и тези, които отглеждат мухоморки, и тези, които ги дъвчат, са безумци. И това нещо изобщо не е такова, каквото си го мислим. И тези мухоморки всъщност не са никакви мухоморки. В Централна Русия никога не са расли такива мухоморки. Между другото, на мен веднъж ми попадна един справочник за гъби и там наистина нямаше нито дума за тези мухоморки. Нямаше дори нещо подобно на тях... Тези, които ги ядат и си мислят, че това е просто обикновен халюциноген и само ще погледат малко видения, много се лъжат, така е казал онзи маг. И ако тези мухоморки се приготвят по по-различен

начин, с тяхна помощ можеш да изпаднеш в състояние, в което си способен да управляваш събитията в реалността от света на тези мухоморки, в който попадаш.

— Точно този твой маг е абсолютен наркоман! — заяви убедено Артъм. — Знаеш, че много от нас тук се гледат с мухоморките по малко, за разтоварване, но никой не се е дрогирал чак до такава степен. Този човек се е пристрастил, сто процента. Сигурно не му е останало да живее много. Слушай, чичо Саша ми разказа една история... На някаква станция, вече не помня коя, някакъв непознат старец се залепил за него и започнал да му разправя, че е могъщ екстрасенс и води непрекъсната битка срещу също такива могъщи екстрасенси и извънземни, само че лоши. И че те вече почти са го победили и може да не доживее до края на деня — всичките му сили отиват в битката. А станцията някаква такава като „Сухаревска“ — малка гаричка, огньове и хората седят около тях, по-близо до центъра на платформата, по-далеч от тунела, за да могат да се наспят и на другия ден — отново на път. Та минават покрай чичо Саша и стареца трима души и старецът прошепва със страх: „Ето, виждаш ли, този по средата е един от главните зли екстрасенси, адепт на мрака. А двамата до него са извънземни. Те му помагат. А главатарят им живее в най-дълбоката точка на метрото.“ Даже някакво име си имал, чичо Саша ми го каза. Завършва на „ски“. Старецът казал още: „Не се приближават към мен, защото съм с теб. Не искат обикновените хора да узнаят за битката ни. Но в момента ме атакуват енергетично, а аз се отбранявам с щит. Още имам сили да воювам!“ На теб сега ти е смешно, но на чичо Саша не му е било много смешно. Представи си: забравено от Бога кътче на метрото, какво ли не може да се случи там... Разбира се, звучи като бълнуване, но все пак... И ето, макар чичо Саша да си повтарял, че това е просто един болен човек, започнало да му се струва, че онзи, който вървял по средата, с двамата извънземни до себе си, го гледа някак лошо, а очите му проблясват...

— Каква глупост — каза неуверено Женя.

— Може и да е глупост, но нали разбираш, че на далечните станции трябва да си готов на всичко? И след това старецът му казва, че на него, тоест на стареца, му предстои последна битка със злия екстрасенс. И ако я загуби — а силите му са все по-малко, — то ще настъпи краят на всичко. По-рано добрите екстрасенси били повече и

борбата била равностойна, но после лошите започнали да надделяват и този старец бил един от последните добри. А може би дори последният. И ако той загине и лошите победят — край! Става крайно зле за всички!

— Според мен и без това е крайно зле за всички — отбеляза Женья.

— Значи засега не е крайно зле, има какво още да се влоши — отговори Артьом. — И така, най-накрая старецът му казва: „Синко! Дай да похапна нещо. Че ми останаха малко сили. А последната битка приближава... И от нейния изход зависи нашето общо бъдеще. И твоето също!“ Разбра ли? Старецът просел. Та така е и с твоя маг, мисля. И на него му хлопат дъските. Но по друга причина.

— Не, ти определено си глупак! Даже не ме изслуша до края... и после, кой ти каза, че старецът е лъгал? Как му е името, между другото? Чичо ти Саша не ти ли е казал?

— Каза ми, но вече не си спомням точно. Някакво смешно име... С „Чу“. „Чувака“ или „Чудака“... При тези скитници често е така: някакъв глупав прякор вместо име. Защо? А на твоя маг как му е името?

— Казал е на Льоха, че сега го наричат Карлос. Заради приликата. Не ми е ясно какво е имал предвид, но така е казал. И напразно не дослуша историята. В края на разговора си с Льоха му казал, че е по-добре на следващия ден да не тръгва по северния тунел. А Льоха точно оттам смятал да се върне на другия ден, но го послушал и не тръгнал. И правилно постъпил. Точно този ден някакви бандити нападнали кервана между „Сухаревска“ и „Проспект на мира“, макар и да се смятало, че това е безопасен тунел. Половината търговци загинали. Останалите едвам се отървали. Та така!

Артьом млъкна и се замисли.

— Честно казано, нищо не може да се знае със сигурност. Какво ли не се случва. И по-рано са ставали такива неща, чичо Саша ми е разказвал. Разправял е още, че на най-далечните станции — там, където хората подивяват, стават като първобитни и забравят, че човекът е разумно същество — се случват такива странни неща, каквито хора с нашето логично мислене изобщо не са в състояние да обяснят. Но не ми е разказвал какви точно са тези неща. Пък и не разправяше това на мен, а случайно го чух.

— Ха! Нали ти казах: тук понякога разправят такива неща, че нормален човек никога не би повярвал. Ето, например Льоха предишния път сподели с мен още една история... Искаш ли да я чуеш? Такова нещо сигурно няма да чуеш дори от чичо ти Саша. На Льоха му го е разказал един търговец на панаира на Серпуховска линия... Вярваш ли в призраци?

— Ами... След всеки разговор с теб започвам да се питам дали вярвам или не. Но след като прекарам малко време сам или поговоря с нормални хора, започва да ми минава — отговори Артьом, с усилие сдържайки усмивката си.

— А сериозно?

— Е, разбира се, чел съм някои неща. И чичо Саша ми е разказвал това-онова. Но, честно казано, не вярвам много-много в тези истории. Изобщо, Женя, не те разбирам. Тук, на станцията, и без това имаме непрестанен кошмар с тези черни, сигурно никъде другаде в метрото няма такова нещо. Някъде в централните станции разказват на децата си страшни приказки за нашия живот и се питат един-друг: „Ти вярваш ли в историите за черните или не?“ А на теб това не ти стига. Искаш да плашиш самия себе си с още нещо?

— Нима не ти е интересно нищо друго освен това, което можеш да видиш или усетиш? Нима наистина си мислиш, че светът се ограничава с това, което виждаш? С това, което чуваш? Ето, къртицата, да речем, не вижда. Сляпа е по рождение. Но нали това не означава, че всички онези неща, които къртицата не вижда, в действителност не съществуват? Та и ти така...

— Добре де. Каква е тази история, която искаше да ми разкажеш? За търговеца от Серпуховска линия?

— За търговеца? А, да... Станало така, че на този панаир Льоха се запознал с някакъв човек. Той изобщо не бил от Серпуховска. А от Околовръстната. Гражданин на Ханза, но живее на „Добрининска“. А те там имат преход до Серпуховска. На тази линия, не знам дали чичо ти Саша ти е разказвал, няма живот след Околовръстната, тоест след „Тулска“, според мен дотам стигат патрулите на Ханза. Правят го, за да се застраховат: линията е необитаема, не знаеш какво ще изпълзи оттам, така че са си направили буферна зона. И след „Тулска“ не ходи никой. Разправят, че там няма какво да се търси. Всички станции са опустели, оборудването е изпочупено — невъзможно е да се живее.

Мъртва зона: нито зверове, нито никакви гадини, дори плъхове не виреят. Пусто. Но този търговец имал един познат, скитник, който тръгнал на път отвъд „Тулска“. Не знам какво е търсел там. Но после разказал на търговеца, че нещата по Серпуховска линия не са толкова прости. И че ненапразно там е толкова пусто. Разправял, че там стават такива неща, каквито е невъзможно да си представи човек. Ненапразно даже Ханза не се опитва да я колонизира, дори за да направи там плантации или обори.

Женя замъча, усещайки, че Артьом най-накрая е забравил за здравия разум и цинизма си и слуша с отворена уста. Настани се поудобно и каза, тържествувайки вътрешно:

— Сигурно не ти е интересно да слушаш разни измишльотини. Бабини приказки. Да ти сипя ли чай?

— Изчакай с твоя чай! По-добре ми кажи защо Ханза всъщност не е колонизирала този участък? Наистина е странно. Чичо Саша ми е казвал, че те в последно време имат проблем с пренаселването — вече няма място за всички. И как са пропуснали възможността да присвоят още малко земя? Ето това вече не е в техен стил!

— Аха, интересно ти е все пак? Та така, този странник достигнал доста далеч. Разказал, че вървиш, вървиш — и няма жива душа. Изобщо никого и нищо, като в онзи тунел след „Сухаревска“. Представяш ли си, дори плъхове няма! Само капе вода. Станциите са изоставени, тъмни, сякаш никога никой не е живял в тях. И постоянно те потиска усещането за опасност. Направо те мачка... Той вървял бързо, едва ли не за половин ден минал четири станции. Отчаян човек навярно. Да отидеш сам в такава пустош! Накратко, стигнал до „Севастополска“. Там има преход до „Каховска“. Знаеш я Каховска линия — там има само три станции. Не линия, а недоразумение. Някакъв апендикс... И той решил да ноцува на „Севастополска“. Изнервил се, изтощил се... Намерил там никакви трески, запалил огън, за да не му е толкова страшно, мушнал се в спалния си чувал и легнал да спи наред платформата. И през нощта... — На това място Женя се изправи, протегна се и каза със садистична усмивка: — Знаеш ли, определено ми се пие чай! — и без да дочака отговор, излезе с чайника от палатката, оставяйки Артьом насаме с впечатленията от разказаното.

Артъом, разбира се, му се ядоса за това излизане, но реши да изтърпи до края на историята и едва след това да каже на Жения какво мисли. Неочаквано си спомни за Хънтър и неговата молба... по-скоро даже заповед... Но после мислите му отново се върнаха към историята на Жения.

Приятелят му се върна, наля му чай в шлифована чаша в ценен железен подстаканник, от онези, в които някога са сервирали истински чай във влаковете, и продължи:

— Та така, легнал да спи той до огъня, а наоколо тишина, една такава тежка, сякаш ушите ти са натъпкани с памук. И посред нощ го буди някакъв странен звук... напълно налудничав, невъзможен звук. Облял се в студена пот и подскочил. Чул детски смях. Откъм линията. И това на четири участъка от последните населени места! Там, където не живеят дори плъхове, представяш ли си? Имало от какво да се уплаши... Скача, тича от арката към линията... И вижда... Към станцията се приближава мотриса. Истинска композиция. Фаровете светят, сияят — скитникът е можел да ослепее, добре, че навреме си е прикрил очите с ръка. Прозорците светят в жълто, вътре има хора, и всичко това в абсолютна тишина! Нито звук! Не се чува нито бученето на двигателя, нито тракането на колелата. Напълно безшумно влакът доплавал до станцията и, без да бърза, продължил към тунела... Разбираш ли? Човекът си стоял така и му се разтуптяло сърцето. Хората през прозорците като че ли си били съвсем живи, разговаряли за нещо, но нищо не се чувало... Влакът минавал, вагон след вагон, а накрая, в последния вагон — седи дете на около седем години и го гледа. Гледа го, сочи го с пръст и се смее... И този смях се чува! Тишината е такава, че този човек чува как му тупти сърцето, и освен това — този детски смях... Мотрисата се скрива в тунела и смехът звънти все по-тихо... утихва в далечината. И отново — пустота. И абсолютна, страшна тишина.

— И в този момент се е събудил? — попита Артъом ехидно, но с надежда в гласа.

— Де да беше така! Хвърлил се назад, към изгасналия огън, събрал си партакешите набързо и тичал, без да спира, чак до „Тулска“. Изминал целия път за час. Можеш да си представиш колко страшно е било...

Артъом млъкна, поразен от разказаното. В палатката настана тишина. Най-накрая, след като се овладя и се изкашля, убеждавайки се, че гласът му няма да го подведе и да прозвучи пискливо, Артъом попита Жения колкото можеше по-равнодушно:

— И какво, вярваш ли в това?

— Просто не за пръв път чувам такива истории за Серпуховска линия — отговори приятелят му. — Само че невинаги ти ги разказвам. Та с теб дори не може да се поговори за това като хората. Веднага започваш да се подиграваш... Добре, заседяхме се ние с теб, а скоро ще се ходи на работа. Трябва да се приготвя. Там ще си довършим приказката.

Артъом се изправи неохотно, протегна се и се затътри към къщи — да си приготви нещо за хапване по време на работа. Вторият му баща още спеше, на станцията беше съвсем тихо: навярно отбойт вече бе минал и до началото на нощната смяна във фабриката оставаше съвсем малко време. Трябваше да побърза. Когато мина покрай палатката за гости, в която бе отседнал Хънтър, Артъом видя, че завесата ѝ е дръпната, а вътре е празно. Нещо го прободеше в гърдите. Най-накрая започна да осъзнава, че всичко това, за което си бяха говорили с Хънтър, не е сън, че всичко се е случило наистина, а развитието на събитията може да има най-пряко отношение към него. А и — кой знае? — дори да определи съдбата му.

Чаената фабрика се набираше при бронираната преграда на новия изход от метрото^[3], преди ескалатора за нагоре. Можеше да се нарече фабрика доста условно — цялата работа се извършваше ръчно. Щеше да е прекалено разточително да се хаби скъпоценна електроенергия за производство на чай.

Зад железния параван, отделящ територията на фабриката от останалата част на станцията, от едната стена до другата беше опъната метална тел, на която се сушаха изчистените гъбени шапки. Когато беше особено влажно, под тях палеха малки огньове, за да се сушат побързо и да не се покриват с плесен. Под телта имаше маси, на които работниците първо нарязваха, а после раздробяваха изсушените гъби. Опаковаха готовия чай в хартиени или найлонови пликчета — в зависимост какво имаше на станцията — и добавяха още някакви екстракти и прахове, които бяха тайна и се знаеха само от началника на фабриката. Такъв беше простичкият процес на производство на чай.

Ако не бяха постоянните разговори по време на работа, осемчасовото нарязване и стриване на гъбените шапки сигурно щеше да е крайно досадно занимание.

На тази смяна Артьом работеше заедно с Женя и рошавия Кирил, с когото бяха дежурили заедно на заставата. При вида на Женя Кирил доста се оживи — очевидно двамата по-рано бяха говорили за нещо — и незабавно се зае да му разказва някаква история, очевидно останала недоразказана предишния път. На Артьом не му беше интересно да слуша от средата и се потопи напълно в своите мисли. Историята за Серпуховската линия, разказана неотдавна от Женя, постепенно започна да избледнява в паметта му и на повърхността отново изплува разговорът с Хънтър, за който Артьом сякаш съвсем бе забравил.

Какво да прави? Поръчението, възложено му от Хънтър, беше прекалено сериозно, за да не мисли за него. А ако замисленото от Хънтър не се получи? Той се бе решил на абсолютно безумна постъпка — да дръзне да отиде в бърлогата на врага, в самия пъкъл. Опасността, на която се излагаше, беше огромна, и дори самият той не знаеше истинските ѝ размери. Можеше само да се досеща за това какво го очаква след петстотния метър, там, където помръква последният отблясък от огъня на граничната застава, може би последният в света запален от човешка ръка пламък на север от ВДНХ. Всичко, което Хънтър знаеше за черните, го знаеше и всеки жител на ВДНХ, но никой не се осмеляваше да извърши такова нещо. Фактически не бе известно дори дали наистина в „Ботаническата градина“ се намира тази пролука, през която тварите от повърхността проникват в метрополитена.

Прекалено голяма беше вероятността да не успее да изпълни мисията, с която се бе нагърбил. Очевидно опасността, идваща от север, се бе оказала толкова голяма и се увеличаваше толкова бързо, че всяко забавяне беше недопустимо. Може би Ловеца знаеше нещо такова за нейната същност, което не бе разкрил нито в беседата със Сухия, нито в разговора с Артьом.

При това той би трябвало прекрасно да осъзнава степента на риска и да разбира, че може да не се справи със задачата си, иначе защо ще подготвя Артьом за такъв развой на събитията? Хънтър не приличаше на човек, който ще тръгне да се презастрахова,

следователно имаше вероятност да не се върне във ВДНХ и тя дори беше доста голяма.

Но как би могъл Артъом да зареже всичко и да напусне станцията, без да каже нищо на никого? Нали самият Хънтър се боеше да предупреди още някого, опасявайки се, че мозъците на останалите може да са червясали... Как е възможно да се добере до Полиса, до легендарния Полис, сам, минавайки през всички явни и тайни опасности, чакащи пътешествениците в тъмните и пусти тунели? Артъом изведнъж съжали, че се беше поддал на суровото обаяние и хипнотизиращия поглед на Ловеца, бе му разкрил тайната си и се беше съгласил на такова опасно поръчение.

— Хей, Артъом! Артъом! Ти да не спиш там? Защо не отговаряш? — разтърси го за рамото Женя. — Слушаш ли какво казва Кирил? Утре вечерта ще пратим керван до „Рижка“. Разправят, че нашата администрация е решила да се обедини с тях, а засега им пращаме хуманитарна помощ предвид на това, че скоро ще се побратимим. А те май са намерили склад с кабел. Началството иска да го прокарва — разправят, че ще има телефон между станциите. Или поне телеграф. Кирил казва, че утре няма да се работи, може да отидеш. Искаш ли?

Артъом веднага си помисли, че съдбата сама му дава възможност да изпълни поръчението, ако се наложи. Той кимна безмълвно.

— Прекрасно! — зарадва се Женя. — Аз също мисля да дойда. Кириле! Ще ни запишеш, нали? В колко тръгваме утре вечерта, в девет ли?

До края на смяната Артъом така и не промълви нито дума, неспособен да се отърси от налегналите го мрачни мисли. Женя бе изоставен на досадните приказки на Кирил и явно се обиди. Артъом продължаваше с механични движения да накълцва гъбите, да ги стрива на прах, да сваля от телта нови шапки, отново да ги накълцва и пак да ги стрива, и така до безкрайност.

Пред очите си виждаше лицето на Хънтър, в момента, в който казваше, че може и да не се върне — спокойното лице на човек, свикнал да рискува живота си. А в сърцето му като мастилено петно се разливаше усещането за предстояща беда.

След смяната Артъом се върна в палатката си. Сухия вече го нямаше, очевидно бе излязъл по работа. Артъом се отпусна върху

леглото си, зарови глава във възглавницата и веднага заспа, макар че възнамеряваше да обмисли положението си в тишина и спокойствие.

Сънят, болезнен и кошмарен след всичките разговори, мисли и преживявания от изминали ден, го обгърна и решително го придърпа в своите паяжини. Артъом видя себе си, седящ до огъня на станция „Сухаревска“, заедно с Жения и странстващия маг с необичайното испанско име Карлос. Карл ос ги учеше как да приготвят правилно мухоморките за консумиране и им обясняваше, че да ги поглъщат така, както е прието във ВДНХ, е чисто престъпление, защото тези мухоморки всъщност изобщо не са гъби, а нов разумен вид на Земята, който може би с течение на времето ще замени човека. Че тези гъби не са самостоятелни същества, а само частици от свързано чрез неврони единно цяло, разпръснат из целия метрополитен гигантски мицел. И че тези, които ядат мухоморките, не просто употребяват психотропни вещества, а всъщност влизат в контакт с този нов разумен живот. И ако правят всичко както трябва, могат да се сприятелят с него и тогава той ще помага на онези, които общуват с него чрез яденето на гъбите. Но после изведнъж се появи Сухия и, заканвайки му се с пръст, каза, че мухоморките изобщо не трябва да се ядат, защото при продължителна употреба мозъците червясват. А Артъом реши да провери наистина ли това е така; каза на всички, че отива да се поразходи, но мина предпазливо зад гърба на мага с испанско име и видя, че той няма тил и се вижда мозъкът му, почернял от множество червееви дупки. Дългите бели червеи, извивайки се, се впиваха в мозъчната тъкан и дълбаеха нови тунели, а магът продължаваше да говори, сякаш нищо не е станало... Тогава Артъом се уплаши и реши да избяга от него, започна да дърпа Жения за ръкава, карайки го да стане и да тръгне с него, но Жения само му махаше нетърпеливо с ръка и молеше Карлос да продължава да разказва, и Артъом виждаше как червеите от главата на мага започват да пълзят към Жения, качват се по гърба му, опитват се да влязат в ушите му...

Тогава Артъом скочи на линията и хукна да бяга с всички сили по-надалеч от станцията, но си спомни, че това е същият онзи тунел, през който не бива да преминаваш сам, а само с група, и побягна обратно към станцията, но, кой знае защо, не можеше по никакъв начин да се върне на нея.

Зад гърба му изведнъж бликна светлина и Артьом, с поразителни за един сън яснота и логичност, видя собствената си сянка на пода на тунела... Обърна се — от дълбината на тунела към него се приближаваше мотриса, дяволски стържеща и гърмяща с колелата си, оглушаваща и заслепяваща с фаровете си...

И в този момент краката му отказаха да се подчиняват, станаха безсилни, сякаш нямаше крака, а само празни панталони, натъпкани с разни парцали. И когато влакът беше само на броени метри от Артьом, видението изведнъж стремително изгуби правдоподобност, избледня и изчезна.

Смени го нещо ново, напълно различно: Артьом видя Хънтър, облечен изцяло в бяло, в стая със също така ослепително бели стени и без никакви мебели. Той стоеше, навел глава, и пронизваше с поглед пода. После вдигна глава и погледна право към Артьом. Усещането беше много странно, защото в този сън Артьом не усещаше тялото си, но сякаш наблюдаваше случващото се отстрани. Когато Артьом погледна Хънтър в очите, изведнъж го изпълни необяснимо безпокойство, очакване на нещо важно, което трябва да се случи...

Хънтър заговори с него и Артьом беше потресен от чувството на невероятна реалистичност на случващото се. Когато бе сънувал кошмари по-рано, той си даваше сметка, че просто спи, че всичко, случващо се с него, е просто плод на разтревоженото му въображение. А в това видение напълно отсъстваше увереността, че във всеки момент може да се събуди.

Опитвайки се да срещне погледа на Артьом — в него остана впечатлението, че Хънтър всъщност не го вижда и се опитва да налучка, — Ловеца изрече тежко и бавно: „Дойде моментът. Трябва да направиш онова, което ми обеща. Трябва да го направиш. Запомни: това не е сън! Това не е сън!“

Артьом отвори широко очи. И тогава в главата му отново, за последен път, с ужасяваща яснота се разнесе приглушеният и леко пресипнал глас: „Това не е сън!“

— Това не е сън — повтори Артьом. Детайлите от кошмара за червеите и влака бързо се изтриваха от паметта му, но Артьом запомни прекрасно второто видение, с всичките му подробности. Странното облекло на Ловеца, загадъчната празна стая и думите „Трябва да направиш онова, което ми обеща!“ не му излизаха от ума.

Влезе Сухия и погледна озадачено Артьом.

— Кажи, не си ли виждал Хънтър след вчерашния ни разговор? Вече наближава вечерта, а той се е запилял някъде и палатката му е празна. Да не си е тръгнал? Нищо ли не ти каза вчера за плановете си?

— Не, чичо Саш, просто ме разпита за обстановката на станцията, за нещата, които се случват тук — излъга добросъвестно Артьом.

— Страх ме е за него. Да не направи някоя глупост, че и на нас да се отрази — изрече разстроено Сухия. — Не знае с какво се е захванал... Ех! Ти какво, не си ли на работа днес?

— С Женя се записахме за днес в кервана до „Рижка“, ще им отнесем помощи и ще започнем да прокарваме телеграфен кабел оттам до тук — отговори Артьом, внезапно осъзнавайки, че вече е взел решение. При тази мисъл изведнъж нещо вътре в него се скъса, той почувства странно облекчение и едновременно с това — някаква празнота отвътре, сякаш са отстранили от гърдите му тумор, който е бил стегнал сърцето му и му е пречел да диша.

— В кервана? По-добре да си стоиш вкъщи, а не да се шляеш по тунелите. Аз би трябвало да отида, тъкмо имам работа на „Рижка“, но днес нещо не се чувствам особено добре. Може би друг път... Нали не тръгваш веднага? В девет? Значи ще можем да си кажем довиждане по-късно. Пригответъ се и до после! — и Сухия го остави сам.

Артьом се зае внимателно да реди в раницата си вещи, които можеха да му свършат работа по време на пътуването: фенерче, батерии, още батерии, гъби, пакет чай, свински салам, пълнен пълнител за автомат, който някога бе отмъкнал, карта на метрото, още батерии... Не забрави и паспорта — на „Рижка“, естествено, той нямаше да му трябва, но извън нея още първия патрул на суверенна станция можеше да го върне, а дори и да го изправи до стената, в зависимост от политическото положение. И капсулата, връчена му от Хънтър. Това беше всичко.

Метна раницата си на рамо, огледа за последен път жилището си и решително излезе от палатката.

Групата, отиваща с кервана, се бе събрала на платформата, до входа на южния тунел. На коловоза вече беше разположена ръчна дрезина с натоварени на нея сандъци с месо, гъби и пакети с чай, а

върху тях — някакъв сложен прибор, сглобен от местните майстори, вероятно — телеграфен апарат.

В кервана освен Женья и Кирил тръгваха още двама: доброволец и командир от администрацията, за да се договорят с тамошните власти: Всички те освен Женья вече се бяха приготвили и сега настървено играеха домино в очакване на сигнала за тръгване. До тях стояха, наредени в пирамида с дулата нагоре, дадените им за времето на похода автомати с резервни пълнители, залепени за основните със син изолирбанд.

Най-накрая се показва и Женья, който преди тръгване трябваше да нахрани сестра си и да я изпрати при съседите до връщането на родителите им от работа.

В последния момент Артьом си спомни, че така и не си беше взел довиждане със Сухия. Извини се, обеща, че ще се върне веднага, остави раницата и се затича към палатката си. Там нямаше никой и Артьом хукна към помещенията, в които някога е бил обслужващият персонал, а сега се намираше администрацията на станцията. Сухия беше там, седеше срещу Дежурния по станция, избираемия ръководител на ВДНХ, и разговаряше оживено за нещо с него. Артьом почука по касата на вратата и тихичко се изкашля.

— Здравейте, Александър Николаевич. Може ли да поговоря с чичо Саша за секунда?

— Разбира се, Артьом, влизай. Искаш ли чай? — отвърна равнодушно Дежурният.

— Е, какво, тръгвате ли вече? Кога ще се върнете? — попита Сухия, отмествайки стола си назад от масата.

— Не знам точно... — промърмори Артьом. — Както се получи...

Той разбираше, че може и да не види втория си баща никога повече, и не искаше да лъже единствения човек, който наистина го обичаше, че ще се върне утре-вдругиден и всичко ще бъде наред.

Артьом изведнъж почувства как му люти на очите и за свой срам установи, че са се навлажнили. Пристъпи напред и прегърна здраво втория си баща.

— Е, какво, Артьомка, какво... Сигурно още утре ще се върнете... Нали? — каза учудено и успокояващо Сухия.

— Утре вечерта, ако всичко мине по план — потвърди Александър Николаевич.

— Бъди здрав, чичо Саш! Късмет! — изговори пресипнало Артьом, стисна ръката на Сухия и бързо излезе, притеснен от слабостта си.

Сухия гледаше смаяно след него.

— Какво се е размекнало това момче? Като че ли отива за първи път в „Рижка“...

— Нищо, Саша, нищо, ще дойде ден, в който момчето ти ще възмъжее. Тогава ще тъгуваш за деня, в който се е прощавал с теб със сълзи на очи, отивайки на поход през две станции! Та какво разправяше? Какво мислят на „Алексеевска“ за патрулирането из тунелите? Това би било много удобно за нас...

Когато Артьом се върна при групата, командирът на отряда даде на всеки автомат срещу подпис и каза:

— Е, мъжаги? Ще поседнем ли преди пътуването? — и пръв седна върху полираната за дългите години на използване пейка. Останалите последваха безмълвно примера му. — Е, Бог да е с нас! — Командирът стана, скочи тежко върху линията и зае мястото си начело на отряда.

Артьом и Женя, като най-млади, се качиха на дрезината, подготвяйки се за нелеката работа. Кирил и вторият доброволец заеха места най-отзад на отряда.

— Да тръгваме! — изрече командирът.

Артьом и Женя хванаха ръчките, Кирил побутна леко дрезината отзад, тя изскърца, помръдна се от мястото си и потегли бавно напред.

Двамата последни в отряда тръгнаха след нея и групата се скри в гърлото на южния тунел.

[1] Диба и испански ботуши — уреди за изтезания. — Бел.прев. ↑

[2] Хотабич — джин от приказната повест „Старецът Хотабич“ (1938 г.) на Лазар Лагин. — Бел.прев. ↑

[3] Станция ВДНХ (както и много други станции) има два входа, наричани съответно „стария“ и „новия“. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 4

ГЛАСЪТ НА ТУНЕЛИТЕ

Неуверената светлина на фенера в ръцете на командира бродеше във формата на бледожълто петно по стените на тунела, облизваше влажния под и изчезваше безследно, когато фенерът се насочеше към далечината. Отпред беше дълбок мрак, жадно поглъщащ слабите лъчи на джобните фенерчета още на разстояние десет крачки. Дрезината поскърцваше натрапчиво и жално, поклащайки се в нищото, тишината се разкъсваше от тежкото дишане и равномерните стъпки на подкованите ботуши на крачещите по бетона хора.

Всички южни кордони вече бяха останали назад, отблясъците от огньовете им отдавна бяха помръкнали зад гърбовете на пътниците — те бяха напуснали територията на ВДНХ. И макар участъкът между ВДНХ и „Рижка“ да се смяташе в последно време за практически безопасен заради добрите отношения със съседите и доста оживеното движение между двете станции, уставът изискваше да останат нащрек.

Опасността далеч не винаги идваше от север или от юг — двете възможни посоки в тунела. Тя можеше да се таи отгоре, във вентилационните шахти, отляво или отдясно, в многобройните разклонения, зад затворените врати на бившите служебни помещения или тайните изходи. Тя дебнеше отдолу, в загадъчните люкове, останали от строителите на метрото, забравени и изоставени от ремонтните бригади, където, на дълбочини, притискащи с менгеме от ирационален ужас съзнанията дори на най-отчаяните смелчаги, нещо страшно бе започнало да се заражда още когато метрото е било просто средство за придвижване...

Ето защо лъчът на командирския фенер блуждаеше неспокойно по стените, а пръстите на вървящите отзад непрекъснато поглаждаха предпазителите на автоматите, готови всеки момент да ги фиксират на автоматичен режим на стрелба и да легнат върху спусъците. Ето защо и пътниците бяха толкова немногословни: бърборенето те кара да се отпуснеш и ти пречи да се вслушваш в дишането на тунелите.

Артъом, започващ вече да се уморява, продължаваше да работи и да работи; ръчката, отишла надолу, отново се връщаше на старото си място, механизмът скърцаше монотонно, отново и отново се превъртаха колелата. Той безуспешно се вглеждаше напред, а в такт с потропването на колелата, също толкова тежко и истерично, в главата му се въртеше фразата, чула предишния ден от Хънтър, думите му, че властта на мрака е най-разпространената форма на управление в московския метрополитен.

Опитваше се да мисли как точно да се добере до Полиса, пробваше да гради планове, но бавно разливащата се по мускулите му пареща болка и умората, надигаща се от полусвитите крака през кръста и обливаща ръцете му, прогонваше от главата му всякакви по-сложни мисли.

Горещата солена пот първо изби бавно на малки капки по челото му, но после капките нараснаха и натежаха, потекоха обилно по лицето му, заливайки очите му, и нямаше възможност да се избърше, защото от другата страна на механизма стоеше Женья и да пусне ръчката би означавало да остави цялата работа на него. Кръвта туптеше в ушите му все по-силно и Артъом си спомни, че когато беше малък, обичаше да заема някаква по-неудобна поза, за да чуе как кръвта тупти в ушите му, защото този звук му напомняше маршовата стъпка на войници по време на парад... И като затвореше очи, можеше да си представи, че е приемащият този парад маршал и верните дивизии, набивайки крак, минават покрай него, а всеки краен в редицата се равнява по него... Както е наричано в книгите за армията.

Най-накрая командирът, без да се обръща, каза:

— Добре, момчета, слизайте, смяна на местата. Минахме половината път.

Артъом се спогледа с Женья, скочи на земята и двамата, без да се уговарят, седнаха на релсите, макар че трябваше да заемат места пред и след дрезината.

Командирът ги погледна внимателно и промърмори със съчувствие:

— Сополанковци...

— Сополанковци — призна си с готовност Женья.

— Ставайте, ставайте, няма какво да се заседавате. Тунелът ни зове. Ще ви разкажа една хубава приказка.

— Ние също можем да ви разкажем много неща! — заяви уверено Женья, не желаейки да се изправя.

— Вашите ги знам всичките. За черните, за мутантите... За тези ваши гъби, разбира се. Но има и някои, за които нищо не сте чували. Това може и да не са никакви приказки, само че никой не може да провери... Тоест имало е такива, които са опитвали да проверят, но те със сигурност не могат да ни кажат какво са установили.

На Артьом това встъпление му се стори достатъчно, за да му дойде нов прилив на сила. Сега за него имаше значение всяка информация за онова, което започва след станцията „Проспект на мира“. Той побърза да стане от релсите и, прехвърляйки автомата си от гърба на гърдите, зае мястото си зад дрезината.

Лек тласък за засилване — и колелата отново запяха скръбната си песен. Отрядът тръгна напред. Командирът се вглеждаше напрегнато в тъмнината пред тях, затова не всичко се чуваше добре.

— Интересно, какво ли знае изобщо вашето поколение за метрото? — говореше командирът. — Разказвате си всякакви измишльотини един на друг. Кой наистина ходил някъде, кой сам всичко си измислил. Един лъже друг с разказ, прошепнат му от трети, който, на свой ред, е поукрасил история, чула на чаша чай от четвърти, и я е представил за свои собствени преживявания... Ето кой е основният проблем в метрото: няма сигурни средства за комуникация. Няма възможност да се добереш бързо от единия до другия му край: тук не може да се мине, там е преградено, на трето място стават някакви безумия и обстановката с всеки изминал ден се променя... Мислите ли, че целият този метрополитен е много голям? На влак може да се мине открай докрай само за час. А сега хората ходят със седмици и най-често не достигат до края. И никога не знаеш какво всъщност те очаква зад следващия завой. Ето, ние сме тръгнали да караме хуманитарна помощ на „Рижка“... Но проблемът е там, че никой — включително аз и Дежурният — не е готов да гарантира сто процента, че когато пристигнем там, няма да ни посрещнат с ураганен огън. Или че няма да намерим изпепелена станция без нито една жива душа. Или изведнъж няма да си изясним, че „Рижка“ е станала част от Ханза и поради това вече нямаме излаз към останалата част от метрото и никога няма да имаме. Няма точна информация... Получил си вчера вечерта сведения — край, до вечерта вече са остарели и не можеш да

разчиташ на тях днес. Все едно да търсиш път през плаващи пясъци по карта отпреди сто години. Куриерите вървят толкова дълго до местоназначението, че съобщенията, които носят, често се оказват или вече ненужни, или вече неверни. Истината се изкривява. Хората никога не са се оказвали в такива условия... И е страшно да се помисли какво ще стане, когато ни свърши горивото за генераторите и няма повече електричество. Чели ли сте „Машината на времето“ на Уелс? Там имаше едни морлоци...

За Артъм това беше вече вторият подобен разговор за последните два дни и той знаеше за морлоците и Хърбърт Уелс, и нещо изобщо не му се искаше да слуша още веднъж за тях. Затова, въпреки опитите на Женя да протестира, той върна решително разговора в първоначалното му русло:

— Е, а какво знае за метрото вашето поколение?

— Ммм... Да се говори за дяволските работи в тунелите е лоша поличба... За Метро-2 и за Невидимите наблюдатели? Не, няма да говоря за тях. Но мога да ви разкажа нещо интересно за това кой къде живее. Знаете ли например, че там, където по-рано беше „Пушкинска“ — там има преход до още две станции, „Чеховска“ и „Тверска“, — сега фашистите са превзели всичко?

— Какви са тези фашисти? — попита Женя с недоумение.

— Съвсем истински фашисти. Някога отдавна, когато още живеехме там — командирът посочи с пръст нагоре, — имаше едни такива. Имаше едни с бръснати глави и други, които се наричаха РНЕ^[1], трети, които бяха против имиграцията, разни ПНИ^[2] и най-различни други — такава мода имаше по това време. Дявол знае какво означават всичките тези съкращения, сега вече никой не ги помни, сигурно и самите те не ги помнят. После като че ли изчезнаха. Нищо не се чуваше за тях. И преди известно време внезапно се появиха на „Пушкинска“. „Метрото за руснаците!“ Чували ли сте такова нещо? Или „Добро върши — метрото почисти!“ Изгониха всички, които не са руснаци, от „Пушкинска“, а после и от „Чеховска“, добраха се до „Тверска“. Накрая вече озверяха, започнаха жестоки разправи. Сега имат там Райх. Четвърти или пети... Нещо такова. Засега май не стигат по-далеч, но нашето поколение още помни историята на двайсети век. И не са само фашистите... Мутантите от Филевска линия, между другото, наистина съществуват. А черните какво ни струват! Освен

това има и разни сектанти, сатанисти, комунисти... Сбирщина. Просто сбирщина.

Преминаха покрай разбити врати на изоставени служебни помещения. Не беше ясно дали са били санитарни помещения, или убежища... Всичко, което е било някога вътре — железни легла на два етажа или груба санитарна техника, — отдавна беше разграбено и сега никой не си пъхаше носа в празните тъмни стаи, разхвърляни из тунелите. Макар и да знаеха, че там май няма нищо... Но дяволът си няма работа!

Отпред започна да се забелязва леко сияние. Приближаваха се към „Алексеевска“. Станцията беше слабо населена и имаше само един патрул, на петдесетия метър — повече не можеха да си позволят. Командирът даде заповед да спрат на четирийсет метра от огъня, разпален от патрула на „Алексеевска“, и включи и изключи няколко пъти фенера в определена последователност, давайки условния сигнал. На фона на пламъка се появи черен силует — към тях идваше проверяващият. Още отдалеч той извика:

— Стойте на място! Не се приближавайте!

Артъм се запита дали наистина може да се случи така, че някой път да не ги познаят на станция, която винаги се е смятала за приятелска, и да ги посрещнат с щикове?

Без да бърза, човекът се приближи към тях. Беше облечен с протрити камуфлажни панталони и ватенка с изрисувано с блажна боя „А“ — очевидно първата буква от името на станцията. Хлътналите му бузи бяха небръснати, очите му проблясваха подозрително, а ръцете му поглаждаха нервно цевта на окачения на врата му автомат. Той се вгледа в лицата им, усмихна се, разпознавайки ги, и в знак на доверие праметна автомата на рамото си.

— Здравейте, момчета! Как сте? Към „Рижка“ ли сте? Знаем, знаем, предупреждени сме. Да вървим!

Командирът се зае да разпитва нещо патрулния, но неразбираемо, и Артъм, надявайки се, че него също няма да го чуят, каза тихичко на Жения:

— Някакъв изгладнял ми се вижда. Струва ми се, че не заради добрия си живот искат да се обединят с нас.

— Е, и какво от това? — отговори приятелят му. — Ние също си имаме свои интереси. Ако нашата администрация иска да предприеме

такава стъпка, значи е необходимо. Едва ли смятаме да ги храним от благотворителност.

След като премина покрай огъня на петдесетия метър, до който седеше вторият патрулен, облечен по същия начин като посрещналия ги човек, дрезината достигна до станцията. „Алексеевска“ беше слабо осветена, а населяващите я хора изглеждаха мълчаливи и унили. Впрочем те гледаха дружелюбно към гостите от ВДНХ. Отрядът се спря до средата на платформата и командирът обяви кратка почивка. Артъм и Женья останаха на дрезината, за да я пазят, а останалите бяха поканени край огъня.

— Досега не съм чувал нищо за фашистите и за Райха — каза Артъм.

— На мен са ми споменавали, че някъде в метрото има фашисти — отговори Женья. — Само че казаха, че са на „Новокузнецка“.

— Кой ти го е казвал?

— Лъоха — призна си неохотно Женья.

— Той още много интересни неща ти е разказал — напомни му Артъм.

— Но нали наистина има фашисти! Е, сбъркал е човекът мястото. Но не е излъгал! — заоправдава се приятелят му.

Артъм замълча и се замисли. Почивката на „Алексеевска“ трябваше да продължи не повече от половин час: командирът имаше да говори нещо с местния началник, вероятно за бъдещото обединение. После те трябваше да продължат нататък, за да могат да стигнат до „Рижка“ до края на деня. След като пренощуват там, разрешат всички въпроси и разгледат намерения кабел, трябваше да изпратят обратно куриер с молба за по-нататъшни указания. Ако кабелът може да се приспособи за комуникация между трите станции, щяха да го прекарат и да осъществят телефонна връзка. Ако се окажеше негоден, щеше да се наложи да се върнат веднага в станцията.

Така че Артъм имаше на разположение не повече от два дни. За това време трябваше да измисли предлог, чрез който да премине през външните кордони на „Рижка“, още по-придирчиви и подозрителни от външните кордони на ВДНХ. Недоверчивостта им беше напълно обяснима: там, на юг, започваше голямото метро и южният кордон на „Рижка“ бе подложен на много по-чести нападения. Макар и опасностите, заплашващи населението на „Рижка“, да не бяха толкова

тайнствени и страшни като заплахата, надвиснала над ВДНХ, те се отличаваха с невероятно разнообразие. Бойците, отбраняващи южните подходи към „Рижка“, никога не знаеха какво точно да очакват и затова им се налагаше да бъдат готови на всичко.

От „Рижка“ до „Проспект на мира“ водеха два тунела. По някакви причини не беше възможно да се затрупа единият от тях и на жителите на „Рижка“ им се налагаше да отбраняват и двата. За целта отиваха прекалено много сили, затова за тях беше жизненоважно да обезопасят поне северната посока. Обединявайки се с „Алексеевска“ и преди всичко с ВДНХ, те прехвърляха бремето на защитата на северното направление на раменете на съседите си и осигуряваха спокойствие в тунелите между станциите, а значи и възможността тези тунели да бъдат използвани за стопански цели. А във ВДНХ виждаха удобна възможност да разширят по този начин своето влияние, своята територия и могъщество.

Във връзка с бъдещото обединение външните застави на „Рижка“ проявяваха повишена бдителност: трябваше да докажат на бъдещите си съюзници, че може да им се има доверие по въпроса за отбраната на южните граници. Така че преминаването през кордоните както в едната, така и в другата посока не беше никак лесна задача. И Артъм трябваше да реши тази задача за един, максимум за два дни.

Обаче въпреки своята сложност тази задача съвсем не изглеждаше неразрешима. Въпросът беше какво да прави след това. Дори ако му се удадеше да премине през южните застави, след това трябваше да намери относително безопасен път до Полиса. Тъй като му се налагаше да взема решение спешно, на Артъм не му бе останало никакво време да обмисля пътя си до Полиса, докато беше във ВДНХ. Вкъщи би могъл да разпита за опасностите познатите му пътуващи търговци, без да предизвика ничие подозрение. Артъм не искаше да пита Женя за пътя до Полиса, а още по-малко пък някой друг от отряда, тъй като прекрасно разбираше, че това неизбежно ще предизвика подозрения, а Женя със сигурност ще разбере, че Артъм замисля нещо. Той нямаше приятели нито на „Алексеевска“, нито на „Рижка“, а по такъв важен въпрос не смяташе да се доверява на непознати.

Възползвайки се от това, че Женя отиде да си поговори със седнала близо до тях на платформата девойка, Артъм крадешком

извади от раницата си малката карта на метрото, отпечатана на обратната страна на овъглена по краищата рекламна брошура, възхваляваща отдавна изчезнал битпазар, и загради няколко пъти Полиса със счупения си молив.

Пътят до него изглеждаше толкова лесен и кратък... В отдавнашните митични времена, за които говореше командирът, когато не е било необходимо хората да взимат със себе си оръжие при пътешествието си от станция в станция, дори и да се е налагало да направят прекачване и да се озовават на чужда линия; във времената, когато пътят от единия до другия край на метрото не е отнемал и час; във времената, когато тунелите са били населявани само от движещи се бучащи мотриси — тогава разстоянието между ВДНХ и Полиса е можело да се преодолее бързо и безпрепятствено.

Направо по линията до „Тургеневска“, оттам, през прехода — до „Чистите езера“, както се наричаше станцията на старата карта на Артъм, или „Кировска“, както се казваше, след като комунистите бяха върнали старото ѝ име, после по червената, Соколническа линия — и право в Полиса... В епохата на мотрисите и лампите с дневно осветление такъв поход не би отнел и трийсет минути. Но откакто фразата „червена линия“ започна да се пише с главна буква и червеното знаме увисна над прехода за „Чистите езера“, а и самата станция спря да се нарича така, не можеше и да си помисли да се опитва да попадне в Полиса по най-прекия път.

Поради добре известни причини ръководителите на Червената линия изоставиха опитите за насилствено ощастливяване на населението на цялото метро чрез разпространяването на властта на Съветите над него и възприеха новата доктрина, допускаща възможността за построяване на комунизма върху една отделно взета линия. Макар и да не беше по силите им да се откажат от мечтата си и продължаваха да наричат метрото с амбициозното наименование метрополитен „В. И. Ленин“, те вече отдавна не предприемаха никакви действия в тази посока.

Обаче, въпреки че режимът беше наглед миролюбив, вътрешната му параноична същност изобщо не се бе променила. Стотици агенти от службата за вътрешна сигурност, наречена по навик и с известна носталгия КГБ, постоянно следяха щастливите обитатели на Червената линия, а интересът им към гостите от другите линии беше направо

безграничен. Никой не можеше да проникне на нито една от станциите без специалното разрешение на ръководството на червените. А постоянните проверки на паспортите, тоталното следене и общата клиническа подозрителност незабавно разобличаваха както случайно заблудилите се странници, така и изпратените шпиони. Първите биваха приравнявани към вторите, а съдбата и на едните, и на другите беше много печална. Затова не си струваше Артьом дори и да си помисля да се добере до Полиса през трите станции и трите участъка между тях, принадлежащи на Червената линия.

А и навярно не можеше да има толкова лесен път до самото сърце на метрото. До Полиса... Дори само това име, произнесено от някого в разговор, караше Артьом благоговейно да млъкне, а и не само него.

Той и сега помнеше ясно как чу за пръв път непознатата дума в разказ на някакъв гост на втория му баща, а после, когато гостът си тръгна, Артьом попита тихичко Сухия какво означава тази дума. Вторият му баща го погледна внимателно и с едва доловима тъга в гласа си каза: „Това, Артьомка, е вероятно последното място на Земята, където хората живеят като хора. Където още не са забравили какво означава да си човек и как трябва да звучи тази дума.“ Сухия замълча и добави тъжно: „Това е Градът...“

Полисът се намираше на площта на най-големия преход в московския метрополитен, в пресечната точка между четири линии, и заемаше цели четири станции от метрото: „Александровска градина“, „Арбатска“, „Боровицка“ и „Библиотека «Ленин»“, заедно със съединяващите тези станции преходи. На тази огромна територия се намираше последното истинско огнище на цивилизацията, последното място, където живеяха толкова много хора, че провинциалистите, веднъж попаднали там, вече не можеха да наричат това място иначе освен Градът. Някой беше дал на Града друго название, впрочем, означаващо същото — Полиса. И може би защото в тази дума се усещаше далечното и едва доловимо ехо на могъщата и прекрасна древна култура, сякаш обещаваща да покровителства населението, чуждото име се наложи.

Полисът си оставаше напълно уникално явление за метрото. Там и само там все още можеха да се срещнат пазителите на онези стари и странни познания, за които просто не можеше да се намери

приложение в суровия нов свят, с неговите променили се закони. Тези познания и техните пазители бяха станали безполезни за почти всички останали станции, всъщност — за цялото метро, бавно затъващо в бездна от хаос и невежество. Гонени отвсякъде, тези пазители намираха единствен пристан в Полиса, където винаги ги чакаха с разтворени обятия, защото там управляваха техни събратя. Ето защо в Полиса и само в Полиса можеха да се срещнат грохнали професори, които някога са имали свои катедри в знаменити университети, сега полуразрушени, опустели и превзети от плъхове и плесен. Само там живееха последните художници, артисти, поети. Последните физици, химици, биолози... Тези, които съхраняваха във вътрешността на черепите си всичко онова, което човечеството бе успяло да научи и постигне за хиляди години непрекъснато развитие. Тези, с чиято смърт всичко това би било изгубено завинаги.

Полисът се намираше на мястото, където някога е бил самият център на града, на чието име бе наречено метрото. При това точно над Полиса се издигаше сградата на Библиотека „Ленин“ — най-обширното хранилище на информация на заминалата си епоха. Стотици хиляди книги на десетки езици, вероятно обхващащи всички области, в които някога е работила човешката мисъл и в които са се трупали сведения. Стотици тонове хартия, нашарени с всевъзможни букви, знаци, йероглифи, част от които вече нямаше кой да ги чете, тъй като езиците, на които бяха написани, си бяха отишли заедно с говорещите ги народи...

От всички малко на брой конфедерации, империи и просто могъщи станции, които бяха в състояние да пращат експедиции на повърхността, само Полисът изпращаше сталкери за книги. Само там знанията имаха такава ценност, че се намираха доброволци, готови да рискуват живота си заради тях, и хора, готови да плащат баснословни хонорари на наемници и да се отказват от придобиването на материални блага в името на духовните блага.

И въпреки привидните непрактичност и идеализъм на ръководството му, Полисът оцеляваше година след година и бедите го заобикаляха, а ако нещо заплашеше безопасността му, сякаш цялото метро бе готово да се сплоти за неговата защита. Отзвуките от последните сражения, станали там по време на паметната война между

Червената линия и Ханза, вече бяха утихнали и около Полиса отново се бе появила въздушната аура на неуязвимост и благополучие.

И когато Артър си мислеше за това удивително място, изобщо не му се струваше странно, че пътят до него просто не може да бъде лек, той непременно трябва да е заплетен, пълен с опасности и изпитания, иначе самата цел на похода би изгубила част от своята загадъчност и очарование.

Ако пътуването през „Кировска“, по Червената линия до „Библиотека «Ленин»“ беше невъзможно и прекалено рисковано, то преминаването през патрулите на Ханза и пътуването по Околовръстната беше нещо, което може да се пробва. Артър се вгледа по-внимателно в овъглената карта.

Ако му се удадеше да проникне във вътрешната територия на Ханза, като измисли някакъв предлог или баламоса охраната на кордона, или си пробие път с бой, или по някакъв друг начин, тогава пътят до Полиса би бил доста кратък. Артър тикна пръст в картата и го прекара по линиите. Ако тръгне от „Проспект на мира“ и се спусне надясно по Околовръстната, само след две станции, принадлежащи на Ханза, би стигнал до „Курска“. Там би могъл да се прехвърли на Арбатско-Покровската линия, а оттам вече има една ръка разстояние до „Арбатска“, тоест до Полиса. Наистина на пътя му заставаше „Площад на революцията“, даден след войната на Червената линия в замяна на „Библиотека «Ленин»“, но нали червените гарантираха свободно транзитно преминаване на всички пътници и това беше едно от главните условия на мирния договор. И тъй като Артър изобщо не възнамеряваше да излиза на самата станция, а само да мине покрай нея, то би трябвало да го пропуснат безпрепятствено. След като поразмисли, реши засега да се спре на този план и по пътя да се опита да разузнае подробности за станциите, през които му предстоеше да мине. Ако нещо се обърка, каза си той, винаги ще може да се намери резервен маршрут. Вглеждайки се в преплетените линии и в изобилието на станции, при които имаше преходи между линиите, Артър си помисли, че командирът може би леко е прекалил, описвайки трудността дори на най-кратките походи по метрото. Например можеше да се спусне не надясно от „Проспект на мира“, а наляво — Артър прекара пръст по Околовръстната — до „Киевска“, а там да се прехвърли или на Филевска, или на Арбатско-Покровска — и

по двете линии оставаха само два участъка до Полиса. Задачата вече не изглеждаше неизпълнима на Артьом. Това малко упражнение с картата го накара да се почувства по-уверен в себе си. Сега знаеше как да действа и вече не се съмняваше, че когато керванът стигне до „Рижка“, той няма да се върне с отряда обратно във ВДНХ, а ще продължи похода си към Полиса.

— Изучаваш ли я? — попита до самото му ухо Женя, чието приближаване унесеният в мислите си Артьом не бе забелязал.

От изненада Артьом подскочи и смутено се опита да скрие картата.

— А, не... Аз... Искях да намеря на картата станцията, където е този Райх, за който ни разказаха днес.

— Какво, намери ли го? Не? Ех, ти, дай да ти покажа — изрече Женя с чувство на превъзходство.

Той се ориентираше в метрото много по-добре от Артьом, а и от останалите си връстници, и много се гордееше с това. От първия опит уцели безпогрешно тройния преход между „Чеховска“, „Пушкинска“ и „Тверска“. Артьом въздъхна — от облекчение, но Женя реши, че е от завист.

— Нищо, ще дойде ден, в който ще се ориентираш по картата не по-зле от мен — реши той да успокои приятеля си.

Артьом направи физиономия на признателност и побърза да смени темата на разговора.

— А колко време ни е почивката? — попита той.

— Младежи! Тръгваме! — разнесе се в този момент звучният бас на командира и Артьом осъзна, че повече няма да почиват, а не е успял да похапне.

Отново беше ред на него и на Женя да се качат на дрезината. Ръчките заскърцаха, непромокаемите ботуши затропаха по бетона и групата пак влезе в тунела.

Този път нямаше общ разговор — командирът бе извикал до себе си Кирил, пристъпваше в такт с него и двамата обсъждаха нещо тихичко. Артьом нямаше нито сили, нито желание да се опитва да ги подслушва — проклетата дрезина отнемаше цялата му енергия.

Последният в отряда, оставен сам, явно не се чувстваше в свои води и постоянно се оглеждаше боязливо назад. Артьом стоеше върху дрезината с лице към него и прекрасно виждаше, че отзад няма нищо

страшно, но все му идеше да погледне през рамо, към тунела отпред. Тези страх и неувереност го преследваха винаги, и не само него. Това усещане беше познато на всеки самотен пътник. Даже му бяха измислили специално наименование: „страх от тунела“ — когато вървиш по някой тунел, особено ако си със слаб фенер, винаги ти се струва, че опасността е точно зад гърба ти. Друг път това чувство толкова се изостря, че усещаш нечий тежък поглед с тила си, и дори не поглед... Знаеш ли кой или какво е там и как възприема света... Понякога усещането е толкова непоносимо, че не издържаш, обръщаш се мълниеносно, насочваш лъча към тъмнината — а там няма никой... Тишина... Пустота... Като че ли всичко е спокойно. Но докато си обърнат назад и така се вираш в мрака, че чак очите те заболяват, опасността вече се сгъстява зад гърба ти, отново зад теб, и отново ти се иска да се обърнеш мълниеносно напред, да осветиш тунела с фенера — дали няма някой там, дали не се е промъкнал, докато си гледал в другата посока... И отново... Тук най-важното е да не загубиш самообладание, да не се поддадеш на този страх, да убедиш себе си, че всичко това е блънуване, че няма от кого да се боиш, че нищо не се чува...

Но е много трудно да се справиш със себе си, особено когато вървиш сам. Някои хора така губеха разсъдъка си. Просто вече не можеха да се успокоят, дори когато достигнат до обитаема станция. После, разбира се, идваха донякъде на себе си, но не можеха да се принудят да влязат отново в тунела — отново ги обземаше тази потискаща тревога, позната на всеки жител на метрото, но превърнала се за тях в пагубна илюзия.

— Не се бой, аз гледам! — каза ободряващо Артьом на последния в групата. Човекът кимна, но след две-три минути не издържа и отново се огледа. Трудно е...

— Един познат на Серьога точно така полудя — прошепна тихо Жения, съобразявайки какво има предвид Артьом. — Наистина при него причината беше по-сериозна. Той, представи си, решил да мине сам през оня същия тунел след „Сухаревска“, за който ти разказвах по-рано, нали си спомняш? Там, където не трябва да минаваш сам, а с керван няма проблем. Човекът оцелял. И знаеш ли защо е оцелял? — Жения се усмихна накриво. — Защото не му достигнала смелост да продължи нататък след стотния метър. Когато тръгвал, бил храбър,

решителен. Ха... След дваайсет минути се върнал — ококорен, косите му настръхнали от страх, не може да каже нито дума както трябва. Така и не успели да изтръгнат нищо смислено от него — оттогава си говори някак несвързано и се влошава. И вече никой не може да го накара да стъпи в тунел — така си виси на „Сухаревска“, проси... Сега е местният малоумен там. Ясна ли е поуката?

— Да — кимна Артъм неуверено.

Известно време отрядът се движеше в пълна тишина. Артъм отново потъна в размишленията си и дълго време се опитваше да измисли нещо правдоподобно, с което би могъл да излъже заставата на изхода от „Рижка“.

Това продължи, докато не разбра, че му е трудно да мисли заради постепенно нарастващия странен шум, носещ се от лежащия пред тях тунел. Този шум, почти недоловим отначало, намиращ се някъде на границата между ултразвука и това, което може да се чуе от човек, съвсем бавно се увеличаваше, така че не беше възможно да се определи момента, в който Артъм започна да го чува. Когато осъзна наличието му, шумът вече звучеше доста силно, напомняйки най-много за свистящ шепот — неразбираем, нечовешки.

Артъм бързо хвърли поглед към останалите. Всички се движеха координирано и безмълвно. Командирът вече не говореше с Кирил, Женя мислеше за нещо свое си, последният в групата гледаше спокойно напред, престанал да се върти нервно. Никой от тях не проявяваше ни най-малко безпокойство. Те не чуваха нищо. Нищичко! На Артъм му стана страшно. Спокойствието и мълчанието на целия отряд на фона на усиливащото се съскане бяха напълно необясними и плашещи. Той пусна ръчката на дрезината и се изправи в целия си ръст. Женя го погледна учудено. Погледът му бе ясен, в него нямаше нито следа от упойване или нещо подобно, каквото Артъм се страхуваше, че ще намери там.

— Какво ти е? — попита Женя недоволно. — Да не се умори? Да беше казал предварително, а не да пускаш така ръчката.

— Нищо ли не чуваш? — попита Артъм с недоумение и нещо в гласа му накара Женя да пребледнее.

Той се заслуша, без да престава да работи с ръце. Обаче дрезината забави хода си, защото Артъм продължаваше да стои с объркан вид, улавяйки отзвуките от загадъчния шум.

Командирът забеляза това и се обърна.

— Какво ви стана? Батериите ли ви се изхабиха?

— Нищо ли не чувате? — попита го Артъом.

И заедно с това вътре в него се прокрадна ужасното усещане, че всъщност няма никакъв шум — и затова никой не чува нищо. Просто му са се разхлопали дъските, счува му се от страх... От всякаквите разкази и от неотстъпно пълзящия подир тях, на крачка зад последния в отряда, мрак.

Командирът даде знак за спиране, за да не му пречи скърцането на дрезината и тропането на ботушите, и застина. Ръцете му се плъзнаха към автомата, той стоеше неподвижно и се вслушваше напрегнато, обърнал едното си ухо към тунела.

Странният звук продължаваше да увеличава силата си, Артъом вече го чуваше ясно, и колкото по-ясен ставаше, толкова по-внимателно младежът се вглеждаше в лицето на командира, за да разбере дали и той чува това, което изпълваше Артъомовото съзнание с нарастващо безпокойство. Но напрегнатото изражение на командира постепенно се отпускате и Артъом изпита чувство на парещ срам. И как иначе: беше спрял отряда заради някаква дреболия, бе се паникьосал и даже беше успял да уплаши и другите.

Женя очевидно също не чуваше нищо, макар и да се опитваше. Най-накрая изостави това занимание, погледна Артъом в очите и попита с ехидна усмивка:

— Халюцинации?

— А, защо не вървиш на майната си! — подхвърли неочаквано раздразнено Артъом. — Какво ви става на всичките, оглушахте ли?

— Халюцинации! — заключи Женя доволно.

— Тишина. Съвсем нищичко. Сигурно ти се е сторило. Нищо, случва се, не се тревожи, Артъом. Хайде, вземи се в ръце и продължаваме — изрече командирът меко, усещайки ситуацията, и тръгна напред.

На Артъом не му оставаше нищо друго, освен да се върне на мястото си. Той честно се опита да убеди себе си, че шепотът му се е чул, че всичко това е от напрежение, пробва да се отпусне и да не мисли за нищо, смятайки, че заедно с тревожните мисли, от главата му ще си отиде и този дяволски шум. Успя да спре за известно време мислите си, но звукът прокънтя в опустялата му за миг глава, стана по-

силен и ясен. И ставаше все по-мощен с напредването им на юг, а когато се усили толкова, че сякаш изпълни цялото метро, Артъм изведнъж забеляза, че Женя работи само с едната си ръка, а с другата, очевидно без да обръща внимание на това, потрива ушите си.

— Какво ти е? — прошепна му Артъм.

— Не знам... Като запушени са... Сърбят ме някак... — отвърна Женя.

— А нищо ли не чуваш? — попита Артъм с плаха надежда.

— За чуване — не чувам, но усещам някакъв натиск — прошепна Женя в отговор и от предишната ирония в гласа му не беше останала и следа.

Звученето достигна апогея си и изведнъж Артъм осъзна откъде идва. Една от тръбите, проточваща се покрай стената на тунела и предназначена за комуникации и дявол знае какво още, на това място сякаш се бе спукала и именно черното ѝ гърло, завършващо с разкъсани, стърчащи в различни посоки железни краища, издаваше този странен шум. Той идваше от дълбините на тръбата и тъкмо когато Артъм се зачуди защо там, вътре, няма нито проводници, нито нещо друго, а само пълна пустота и тъмнина, командирът внезапно спря и бавно, с усилие изрече:

— Момчета, хайде тук... Да направим почивка, че нещо не ми е добре и главата ми се мае...

Той се приближи с несигурна походка до дрезината, за да седне на края ѝ, но на крачка от нея изведнъж се строполи като чувал на земята. Женя го гледаше объркано и разтриваше уши вече с двете си ръце, без да се помръдва от мястото си. Кирил, който знае защо, продължаваше да върви сам напред, сякаш нищо не се е случило, и изобщо не реагираше на подвижванията. Последният в групата седна на релсите и неочаквано заплака, по детски безпомощно. Лъчът на фенера му се спря в тавана на тунела и осветената картина отдолу стана още по-зловеща.

Артъм изпадна в паника. Очевидно от целия отряд само той не беше с размътен разсъдък, но звукът бе станал абсолютно непоносим, не му позволяваше да се съсредоточи върху никоя по-сложна мисъл.

Отчаян, запуши ушите си и това му помогна донякъде. Тогава той със замах заби шамар в лицето на Женя, който продължаваше да

разтрива ушите си с глупав вид, и му закрещя, стараейки се да надвика шума, забравил, че само той го чува:

— Вдигни командира! Сложи командира върху дрезината! Не бива да оставаме тук в никакъв случай! Трябва да се махаме оттук!

Хвана падналия фенер и хукна след Кирил, който крачеше като сомнамбул и се отдалечаваше все повече и повече, вече на сляпо, защото без фенер тъмнината отпред беше непрогледна.

За негово щастие Кирил вървеше доста бавно. Артъом успя да го настигне с няколко дълги скока и го удари по рамото, но Кирил продължаваше да върви и двамата се отдалечаваха все повече и повече от останалите. Артъом притича напред и, не знаейки какво да прави, насочи фенера право в очите на Кирил. Те бяха затворени, но Кирил изведнъж се намръщи и наруши ритъма на крачките си. Тогава Артъом, удържайки го с едната си ръка, вдигна единия му клепах и насочи фенера право срещу зеницата му. Кирил извика, заприимигва, тресейки глава, и след част от секундата сякаш дойде на себе си и отвори очи. Погледна неразбиращо Артъом. Заслепен от фенера, той не виждаше почти нищо и се наложи Артъом да го води за ръка обратно до дрезината.

Върху дрезината лежеше неподвижното тяло на командира, до него седеше Женя, с все същото глупаво изражение. Артъом остави Кирил до дрезината и се хвърли към човека отзад, който продължаваше да плаче, седнал върху релсите. Артъом надникна в очите му и срещна поглед, изпълнен с болка и страдание, и това усещане беше толкова остро, че той отскочи назад, чувствайки, че против волята му очите му се насълзават.

— Те всички загинаха... всички... Толкова ги болеше! — чу Артъом през риданията.

Той се опита да повдигне човека, но онзи се изтръгна и извика с неочаквано озлобление:

— Животни! Нехора! Никъде няма да ходя с вас, искам да остана тук! На тях им е толкова самотно тук, толкова ги боли, а вие искате да ме вземете оттук? Вие сте виновни за всичко! Никъде няма да ходя! Никъде! Пусни ме, чуваш ли?!

Артъом в първия момент искаше да му забие един шамар, надявайки се, че това ще му помогне да дойде на себе си, но се уплаши, че в такова възбудено състояние онзи може да му се нахвърли.

Вместо това коленичи пред човека и с усилие, преодолявайки шума в главата си, заговори меко, без сам да разбира докрай за какво става въпрос:

— Но ти можеш да им помогнеш, нали? Искаш те повече да не страдат?

Онзи погледна Артъом и изрече с плаха усмивка:

— Разбира се... Разбира се, че искам да им помогна.

— Тогава трябва да помогнеш на мен. Те искат да ми помогнеш. Иди на дрезината и хвани ръчката. Трябва да ми помогнеш да се добера до станцията.

— Те ли ти казаха така? — погледна го недоверчиво човекът.

— Да — отговори уверено Артъом.

— А после ще ме пуснеш ли обратно при тях?

— Давам ти думата си, че ако поискаш да се върнеш, ще те пусна обратно — увери го Артъом и преди събеседникът му да е успял да се опомни, го поведе към дрезината.

След като нареди него, машинално подчиняващия се Женья и Кирил на ръчките, и настани лишения от съзнание командир по средата, Артъом застана начело на отряда, насочил автомата към тъмнината, и с бърза крачка тръгна напред. Учуден сам на себе си, той слушаше как дрезината потегли подире му. Артъом си даваше сметка, че извършва недопустимото, оставяйки тила им неприкрит, но осъзнаваше, че сега най-важното е да се махнат колкото се може по-бързо от това страшно място.

Сега на ръчките работеха трима и отрядът се движеше по-бързо, отколкото преди спирането, и Артъом усещаше с облекчение как утихва отвратителният шум и чувството за опасност леко се разсейва. Той постоянно подвикваше на останалите да не намаляват темпото и изведнъж чу отзад напълно трезвия и учуден глас на Женья:

— Какво си се разкомандвал?

Артъом даде знак за спиране, осъзнаваше, че са минали опасната зона, върна се при отряда, безсилно се отпусна на земята и облегна гръб в дрезината. Всички постепенно идваха на себе си. Плачещият престана да хлипа и само потриваше слепоочията си с пръсти, като се оглеждаше с недоумение. Командирът се размърда и се надигна с приглушен стон, оплаквайки се, че го цепи главата.

След половин час вече бяха в състояние да продължат напред. Никой освен Артъм не помнеше нищо.

— Знаеш ли, изведнъж ме налегна някаква тежест, главата ми се замая, някак внезапно — и всичко угасна. Веднъж ми се случи същото от газ в един тунел, далеч оттук. Но ако е газ, би трябвало да действа по друг начин, на всички едновременно, а не да подбира... А ти през цялото време чуваше този твой звук? Да, странно е всичко това, няма спор... — размишляваше на глас командирът. — И това, че Никита е плакал... Василич, кого жалеше? — попита той.

— Дявол знае... Не помня. Тоест преди минута още помнях нещичко, а после някак се изпари... Знаеш ли, това е като при сънищата: когато се събудиш, помниш всичко, и картината е такава ярка пред очите ти. А като минат няколко минути и се посъвземеш — край, няма нищо. Само някакви късчета... И сега е същото. Помня, че ми беше много жал за някого... А за кого и защо — нямам представа.

— А вие искахте да останете там, в тунела. Завинаги. С тях. Съпротивлявахте се. Обещах ви, че ако поискате, ще ви пусна да се върнете обратно — каза Артъм, поглеждайки с крайчеца на окоото си Никита. — Та така, пускам ви — добави той и се усмихна.

— Не, благодаря — отговори мрачно Никита и потрепери. — Нещо размислих.

— Добре, мъжаги. Стига сме дрънкали. Няма защо да висим наред тунела. Първо да стигнем до станцията, после ще обсъдим всичко. Че след това трябва и да се върнем по някакъв начин... Макар че, при такова чудо, дано даде Бог поне да попаднем където трябва. Да вървим! — подкани ги командирът. — Слушай, Артъм, ела да вървиш с мен. Ти си нещо като герой днес — добави неочаквано той.

Кирил зае мястото зад дрезината, Женья, въпреки протестите, остана на ръчките заедно с Никита Василиевич и групата потегли напред.

— Спукана тръба имало там, казваш? И от нея идваше този шум? Знаеш ли, Артъм, може всъщност всички ние да сме глухи тъпаци и да не чуваме нищо. Ти сигурно имаш някакво особено сетиво за тази гадост. Явно ти е провървяло с тази работа, момче! — заразсъждава пак командирът. — Много странно, че е идвало от тръбата. И тръбата беше празна, казваш? Дявол знае какво тече по нея сега —

продължаваше той, поглеждайки боязливо преплетените като змии тръби покрай стената на тунела.

До „Рижка“ оставаше още съвсем малко. След четвърт час заблещукаха отдалеч отблясъците на огъня при заставата. Командирът забави ход и даде условния знак с фенера. Пропуснаха ги бързо през кордона, без протакане, и дрезината се дотътри до станцията.

„Рижка“ беше в по-добро състояние, отколкото „Алексеевска“. Някога отдавна на повърхността над станцията е имало голям пазар. Сред онези, които успели да дотичат до метрото и да се спасят, е имало доста търговци от този пазар. Още оттогава там живееше предприемчив народ, а и близостта на станцията до „Проспект на мира“, съответно и до Ханза, до главните търговски пътища, също бе повлияло на благополучието ѝ. Осветлението там беше електрическо, аварийно, като на ВДНХ. Патрулите бяха облечени със стари, поизносени камуфлажни дрехи, които все пак изглеждаха по-внушително, отколкото надписаните ватенки в „Алексеевска“.

Дадоха на гостите отделна палатка. Сега не се предвиждаше скорошно връщане — не беше ясно що за нова опасност се криеше в тунела и как да се справят с нея. Администрацията на станцията и командирът на малкия отряд от ВДНХ се събраха на съвещание, а останалите се оказаха с предостатъчно свободно време. Артъом, уморен и свръхнапрегнат, веднага се строполи по корем на леглото си. Не му се спеше, но нямаше абсолютно никакви сили. Бяха обещали да организират тържествена вечеря за гостите след два-три часа и ако се съдеше по многозначителните намигвания и шушукания на домакините, можеха да се надяват на месо. Засега им оставаше да лежат и да не мислят за нищо.

Шумът зад стените на палатката се усилваше. Мястото на пира щеше да е направо на платформата, където гореше главният огън. Артъом не се стърпя и погледна навън. Няколко души чистеха пода и разпъваха брезент, недалеч върху коловоза разфасоваха заклана свиня и режеха на парчета намотка от стоманена тел, което предвещаваше шишчета. Стените тук бяха необичайни: не мраморни, както беше при ВДНХ и „Алексеевска“, а от наредени червени и бели плочки. Това съчетание сигурно е създавало много празнична атмосфера някога. Наистина сега фаянсът и мазилката бяха покрити със слой сажди и мазни петна, но все пак се бе запазила част от някогашния уют. А най-

главното — на коловоза от другата страна стоеше, наполовина навлязла в тунела, истинска мотриса, но с разбити прозорци и отворени врати.

Мотрисите се срещаха далеч не във всеки участък и на всяка станция. За изминалите две десетилетия много от тях — особено тези, които бяха заседнали в тунелите и не бяха годни за живот — постепенно бяха разглобени от хората на части и колелата, стъклата и корпусите им бяха приспособени за някакви цели, различни за всяка станция. Сухия беше разказвал на Артьом, че в Ханза единият от коловозите специално е изчистен от мотрисите, за да могат товарните и пътническите дрезини да се движат безпрепятствено между станциите. Според слуховете на Червената линия бяха постъпили по същия начин. В тунела от ВДНХ до „Проспект на мира“, по който бе пристигнала групата на Артьом, не беше останал нито един вагон, но това най-вероятно бе случайно.

Местните постепенно започнаха да се събират, от палатката излезе съненият Женя, след половин час пристигна местното ръководство заедно с командира на Артьомовия отряд и първите парчета месо бяха сложени на огъня. Командирът и ръководството на станцията се усмихваха широко и се шегуваха, явно доволни от резултатите от преговорите. Донесоха бутилка с напитка от някаква местна гъба, започнаха да се вдигат тостове, всички се развеселиха. Артьом похапваше от шишчето си и облизваше стичащата се по ръката му гореща мазнина, гледайки тлеещите въглени, от които прииждаше топлина и необяснимо усещане за уют и спокойствие.

— Ти ли си този, който ги е измъкнал от капана? — обърна се към него непознатият човек, седнал от едната му страна, който го наблюдаваше внимателно през последните няколко минути.

Артьом потрепна. До момента беше напълно съсредоточен върху мислите си и върху червените главни в огъня и се бе откъснал от всичко наоколо.

— Кой ви каза това? — отговори с въпрос Артьом, вглеждайки се в непознатия. Той беше късо подстриган и небръснат; под грубото, но здраво на вид кожено яке се виждаше дебела блуза. Артьом не успя да види нищо подозрително — по външност събеседникът му изглеждаше напълно обикновен човек, каквито на „Рижка“ с лопата да ги ринеш.

— Че кой? Вашият бригадир ни разказа — кимна човекът към седналия по-надалеч и обсъждащ нещо с колегите си командир.

— Да, аз — призна си неохотно Артьом. Макар съвсем неотдавна все още да планираше да завърже няколко полезни запознанства на „Рижка“, сега, когато вече имаше отлична възможност за това, кой знае защо се почувства зле.

— Аз съм Бърбъна. А ти как се казваш? — продължаваше да се интересува човекът.

— Бърбъна? — учуди се Артьом. — Защо така? Това не беше ли някакъв крал?

— Не, момче. Имало е такъв вид алкохол. Огнена вода, разбираш ли. Разправят, че много е вдигала настроението. Та как се казваш? — поинтересува се отново мъжът.

— Артьом.

— Слушай, Артьом, а кога се връщате обратно? — попита Бърбъна, карайки Артьом да се усъмни в него още повече.

— Не знам. Сега никой не може да каже кога точно ще се върнем. Ако сте чули какво се случи с нас, трябва да разбирате това — отговори недружелюбно Артьом.

— Слушай, говори ми на ти, не съм чак толкова по-стар от теб... Накратко, защо те питам... Имам работа за теб, момче. Не за отряда ви, а точно за теб, лично. Нуждая се, такова... от помощта ти. Разбираш ли? За малко...

Артьом нищо не разбираше. Мъжът говореше заплетено и от начина, по който изговаряше думите, Артьом настръхваше. По-малко от всичко на света сега му се искаше да продължава този неразбираем разговор.

— Слушай, момче, не се стряскай — сякаш усетил съмненията му, Бърбъна се опита да ги разсее. — Няма нищо рисковано, всичко е наред... Е, почти всичко. Накратко, работата е такава: преди няколко дни група от нашите тръгна до „Сухаревска“, знаеш я, направо по линията... И не са стигнали там. Само един се върна. Нищо не помни, дотичал е на „Проспект на мира“ целият сополив, ревял е като вашия, за когото ни разказа командирът ви. Останалите не се върнаха. Може по-късно да са се добрали до „Сухаревска“... А може и да не са се добрали доникъде, защото вече трети ден, откакто на Проспекта не е идвал никой оттам и вече никой не иска да тръгва от Проспекта в тази

посока. Не им се ходи нещо натам, кой знае защо. Накратко, мисля, че и нашите хора са попаднали на същата гадост като вас. Аз, щом чух какво разказва командирът ви, веднага си го помислих... Разбрах го, един вид. Нали линията е една и съща... И тръбите са същите... — В този момент Бърбъна се обърна рязко и погледна през рамо, навярно проверявайки дали някой не подслушва. — А теб тази гадост не те лови — продължи той тихо. — Разбираш ли?

— Започвам да разбирам — отговори неуверено Артьом.

— Накратко, сега трябва да отида там. Много е важно, разбираш ли? Много. Не знам със сигурност, но шансовете там да ми се разхлопат дъските, както е станало с вашите момчета, сигурно са същите като на вашата бригада. На всички от бригадата ви освен теб.

— Ти... — изрече Артьом неуверено, сякаш пробваше как е на вкус тази дума, чувстваше колко му е неудобно и непривично, когато се обръща към подобен тип на „ти“ — ... искаш да те превода през този тунел? Да те отведа до „Сухаревска“?

— Нещо такова — кимна Бърбъна с облекчение. — Не знам дали си чувал, но там, след „Сухаревска“, има тунел, един вид още по-чист от този... Каква гадост, ще ми се наложи да минавам и през него. А сега стана и тази история с момчетата. Всичко е наред, не се притеснявай, ако ме преведеш, няма да ти остана в дълг. Наистина после трябва да продължа нататък, на юг, но там, на „Сухаревска“, имам свои хора, те ще те изпратят обратно, ще се погрижат за теб и така нататък.

Артьом, който отначало мислеше да каже на Бърбъна да се маха по-надалеч със своето предложение, изведнъж осъзна, че е получил шанс да премине без бой и без никакви проблеми през южните застави на „Рижка“. И по-нататък... Бърбъна, макар и да не говореше надълго и нашироко за по-нататъшните си планове, бе казал, че ще премине през проклетия тунел между „Сухаревска“ и „Тургеневска“. Именно оттам можеше да се опита да премине и Артьом. „Тургеневска“ — „Тръбна“ — „Цветен булевард“ — „Чеховска“... А оттам до „Арбатска“ е една ръка разстояние... Полисът... Полисът...

— Как ще ми заплатиш? — реши да се попазари Артьом, за да не предизвика подозрение.

— Както поискаш. Общо взето, плащам с валута — Бърбъна погледна Артьом със съмнение, опитвайки се да определи дали

събеседникът му разбира за какво става въпрос. — Сецаш се, например патрони за калашник. Но ако искаш някаква кльопачка, алкохол или мухоморки — той намигна, — мога да го уредя.

— Не, с патрони става. Два пълнителя. И храна за пътя дотам и обратно. Не се пазаря — назова цената си колкото се можеше по-уверено Артьом, опитвайки се да издържи изпитателния поглед на Бърбъна.

— Делови човек... — отвърна събеседникът му с неопределена интонация. — Добре. Два пълнителя за калашник. И кльопачка. Е, добре — измънка той, очевидно говорейки на себе си, — струва си... Добре, момче, как беше, Артьом? Ходи сега да спиш, ще дойда да те взема скоро, когато тази лудница тук утихне. Събери си партакешите, може и да оставиш бележка, ако умееш да пишеш, за да не ни организират хайка тук... Такова... Да си готов, когато дойда. Чуваш ли?

[1] РНЕ (Русское национальное единство) — националистическа партия в Русия. — Бел.прев. ↑

[2] ПНИ или Движение ПНИ (Движение против нелегалната имиграция) — руска националистическа организация. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 5

ЗА ПАТРОНИТЕ

Общо взето, нямаше нужда Артьом да си събира багажа, защото още не го беше разопаковал, пък и нямаше какво толкова да разопакова. Не знаеше само как да изнесе незабележимо автомата, така че да не привлече ничие внимание. Бяха им дали огромни автомати, армейски, калибър 7,62, с дървени приклади. Винаги изпращаха керваните до близките станции с такива големи оръжия.

Артьом лежеше, покрил главата си с одеялото, без да отговаря на изпълнените с недоумение въпроси на Жения: защо дреме тук, когато откън е толкова весело, да не се е разболял... В палатката беше горещо и задушно, още повече — под одеялото. Сънят все не идваше, колкото и да се опитваше Артьом да заспи, и когато най-накрая се унесе, виденията му бяха много неспокойни и неясни, сякаш през мътно стъкло: той бягаше нанякъде, разговаряше с някого с размито лице, отново бягаше... Разбуди го отново Жения, разтърсвайки го за рамото и съобщавайки му шепнешком:

— Слушай, Артьом, някакъв човек те търси... Да нямаш проблеми?

— Не, всичко е наред, просто трябва да поговорим. Спи, Жения. Аз скоро ще се върна — също толкова тихо му обясни Артьом, докато обущаше панталоните и изчакваше Жения отново да си легне. После предпазливо измъкна раницата си от палатката и понечи да изнесе и автомата си, когато изведнъж Жения, чувайки металическото изтракване, отново попита разтревожено:

— А това за какво ти е? Сигурен ли си, че всичко е наред?

На Артьом му се наложи да го успокоява и да му обяснява, че просто иска да покаже нещо на своя познат, че са спорили за нещо, че всичко е наред и така нататък.

— Лъжеш! — заяви убедено Жения накрая. — Добре, кога да започвам да се тревожа?

— След година — промърмори Артър, надявайки се, че е прозвучало достатъчно неразбираемо, отмести завесата на палатката и излезе на платформата.

— Туткаш се, момче — процеди недоволено през зъби чакащия го Бърбън. — Маmicата ти! Какво си мислиш, да мъкнеш тази гадост през всичките кордони? — поинтересува се гнусливо той, посочвайки автомата. За свое учудване Артър видя, че той не носи никакво оръжие.

Светлината на станцията беше помръкнала. На платформата вече нямаше хора, всички си бяха легнали, уморени от пируването. Артър се стараеше да върви по-бързо, опасявайки се да не се натъкне на някой от своите, но при входа на тунела Бърбън го задържа и му нареди да забави крачка. Патрулните на релсите ги забелязаха и ги попитаха отдалеч къде са тръгнали в един и половина през нощта, но Бърбън назова единия от тях по име и му каза, че са тръгнали по работа.

— Обяснявам ти набързо — поучаваше той Артър, докато палеше фенера си. — Сега на стотния и на двеста и петдесетия метър ще има застави. Ти — това е най-важното — мълчи. Аз сам ще се разбера с тях. Жалко, имаш калашник — връстник на баба ми, няма къде да го скриеш... Откъде изкопа тая гадост?

На стотния метър всичко мина гладко. Там тлееше малък огън, до който седяха двама мъже с камуфлажни униформи. Единият от тях дремеше, а другият се здрависа приятелски с Бърбън.

— Бизнес? Разбираааа — проточи той с приятелска усмивка.

До двеста и петдесетия метър Бърбън не каза нито дума, само крачеше напред с навъсена физиономия. Беше някак си зловещ, неприятен и Артър вече започваше да се разкайва, че се е решил да тръгне с него. Изостана с крачка назад, провери дали всичко е наред с автомата и сложи пръст върху предпазителя.

На последната застава ги забавиха. Там или не познаваха Бърбън толкова добре, или, напротив, познаваха го прекалено добре, но главният патрулен го отведе встрани, накара го да остави раницата си до огъня и дълго го разпитва за нещо. Артър, чувствайки се доста глупаво, остана до огъня и отвърщаше лаконично на въпросите на дежурните. Те явно скучаеха и нямаха нищо против да си побъбрят с него. Артър знаеше от свой опит, че ако дежурните са разговорчиви,

това е добър знак, ако скучаят, значи всичко е спокойно. Ако сега при тях ставаше нещо странно, ако нещо идваше от дълбините на тунела, от юг, или някой се опитваше да се промъкне покрай тях, или ако се чуваха подозрителни звуци, те щяха да са се скупчили около огъня и щяха да мълчат напрегнато и да не откъсват погледи от тунела. Значи днес всичко беше тихо и можеха да вървят, без да се опасяват, поне до „Проспект на мира“.

— Ти не си местен. От „Алексеевска“ ли си? — питаха го дежурните и се заглеждаха в лицето му.

Артьом помнеше указанието на Бърбъна да мълчи и да не разговаря с никого и промърмори нещо неразбираемо, което можеше да се тълкува по много начини, предоставяйки на разпитващите пълната свобода на трактовка на мнкането му. Дежурните, отчаяли се в усилията си да получат отговор от него, преминаха към обсъждането на някой си Михай, който тези дни бил търгувал в „Проспект на мира“ и имал проблеми с администрацията на станцията.

Доволен, че най-накрая са го оставили на мира, Артьом седеше и разглеждаше южния тунел през пламъците на огъня. Това сякаш беше същият безкраен широк коридор като простиращия се на север от ВДНХ, където Артьом съвсем неотдавна бе седял точно по същия начин до огъня, на поста на четиристотин и петдесетия метър. На вид тунелът изобщо не се различаваше от другия. Но в него имаше нещо — дали особена миризма, донасяна от тунелните течения, или някакво особено настроение, аура, нещо, присъщо само на този тунел и придаващо му индивидуалност, правещо го различен от всички останали. Артьом си спомни как Сухия му обясняваше, че в метрото няма два еднакви тунела, а и двете посоки на един и същ тунел се различават. Такава свръхчувствителност се развиваше след дълги години походи, и то не при всеки човек. Сухия наричаше това явление „слушане на тунелите“ и той притежаваше такъв „слух“, гордееше се с него и неведнъж бе признавал на Артьом, че е оцелял при поредното премеждие само благодарение на това свое чувство. Мнозина други, въпреки дългите им странствания из метрото, не придобиваха нищо подобно. Някои се сдобиваха с необясним страх, други чуваха гласове и постепенно губеха разсъдък си, но всичко се свеждаше до едно: дори когато в тунела няма жива душа, той не е пуст. Нещо невидимо и

почти недоловимо тече по него бавно и разтегливо и го изпълва със своя живот като тежка студена кръв във вените на вкаменен левиатан.

И сега, без да чува вече разговора на дежурните, безполезно опитвайки се да види нещо в тъмнината, стремително сгъстяваща се на десетина крачки от огъня, Артьом започваше да разбира какво е имал предвид вторият му баща, когато му е разказвал за „чувстването на тунела“. На Артьом не му се бе налагало да ходи по-далеч от това място в съзнателната си възраст и макар да знаеше, че отвъд неясната граница, очертана от пламъка на огъня, където червената светлина се смесва с треперещите сенки, има още хора, в този миг това му изглеждаше напълно невероятно. Струваше му се, че животът свършва на десет крачки от него и напред няма нищо, само мъртва черна пустота, отговаряща на виковете с измамно приглушено ехо.

Но ако човек поседи по този начин дълго време, ако запуши уши, ако се вгледа в дълбината не така, сякаш иска да види нещо особено, а по различен начин, сякаш се опитва да разтвори погледа си в тъмнината, да се слее с тунела, да стане част от този левиатан, клетка от неговия организъм, то през ръцете му, спиращи достъпа на звуци от външния свят, заобикаляйки органите на слуха, направо в мозъка му ще започне да се излива тънка мелодия — неземното звучене на недрата, смътно, неразбираемо... Съвсем не този тревожен звънтящ звук, носещ се от разкъсаната тръба в тунела между „Алексеевска“ и „Рижка“, а нещо различно, чисто, дълбоко...

Струваше му се, че за известно време е успял да се потопи в тихата река на тази мелодия, и изведнъж не с разума си, а по-скоро със своята пробудила се интуиция, вероятно събудена от същия онзи шум от разкъсаната тръба, Артьом достигна до същността на това явление, без да разбира природата му. Потоците, изтръгващи се навън от онази тръба, както му се стори, бяха същите, както и ефирът, бавно струящ по тунелите, но в тръбата те бяха гнойни, заразени с нещо, неспокойно клокочещи, и на тези места, където издулите се от напрежение тръби се бяха спускали, тази гной се изливаше на тласъци във външния свят, носейки със себе си тъга, гадене и безумие на всички живи същества...

На Артьом изведнъж му се стори, че е на прага на разбирането на нещо много важно, сякаш през последния половин час блуждаенето му в непрогледната тъма на тунелите и в сумраците на собственото му съзнание са повдигнали завесата пред велика тайна, отделяща всички

разумни същества от познанието за истинската природа на този нов свят, издълбан от предишните поколения в недрата на Земята.

Но заедно с това му стана страшно, сякаш току-що е погледнал през ключалката на някаква врата, надявайки се да види какво има зад нея, и е видял само нетърпима светлина, струяща отвътре и изгаряща окото. И ако открехне вратата, тази светлина ще бликне неудържимо и ще изпепели на място смелчагата, дръзнал да я отвори. Но точно тази светлина е Знанието.

Вихърът на всички тези мисли, усещания и преживявания се стовари върху Артъм прекалено внезапно, той бе напълно неподготвен за нещо подобно и затова се отдръпна уплашено. Не, всичко това бяха само фантазии. Не беше чул нищо, нито пък видял, това бе пак игра на въображението. Със смесени чувства на облекчение и разочарование, той, поглеждайки в себе си, виждаше как разкрилата се за миг пред него поразителна, неописуема перспектива стремително помръква, разтапя се и пред мисления му взор отново се появява обичайната мътна мараня. Той се беше изплашил от това знание, бе отстъпил и сега леко повдигнатата завеса тежко се бе спуснала обратно, може би завинаги. Ураганът в главата му утихна толкова внезапно, колкото и бе започнал, като само опустоши и изтощи разума му.

Потресен, Артъм седеше и все се опитваше да разбере къде свършваха фантазиите му и започваше реалността, ако, разбира се, тези усещания изобщо можеха да бъдат реални. Бавно-бавно душата му се изпълваше с горчивината от опасението, че е стоял на крачка от просветлението, от съвсем истинско просветление, но не се бе решил, не се бе осмелил да се отдаде на волята на течението на тунелния ефир и сега му оставаше да броди цял живот само в мрака, защото веднъж се е уплашил от светлината на истинското Знание. „Но какво е това Знание?“ — питаше се той отново и отново, опитвайки да оцени това, от което толкова бързо и страхливо се бе отказал. Потънал в мислите си, той изобщо не забеляза, че поне няколко пъти бе успял да изрече тези думи на глас.

— Знанието, момче, е светлина, а незнанието — мрак! — обясни му охотно единият от дежурните. — Нали? — намигна весело той на приятелите си.

Артьом го зяпна слисано и щеше да продължи да си седи така, но се върна Бърбъна, вдигна го от мястото му, взе си довиждане с останалите и каза, че биха останали още, но бързат.

— Чуй ме! — каза заплашително подире му командирът на заставата. — Пускам те да минеш оттук с оръжие — той махна с ръка към автомата на Артьом, — но като се връщаш, няма да можеш да минеш с него. Имам ясни инструкции по този въпрос.

— Казвах ти аз, тъпако... — прошепна раздразнено Бърбъна на Артьом. — Сега, като се връщаш, минавай както искаш. Ако щеш, пробий си път с бой. Изобщо не ми пука. А знаеше, знаеше, че ще стане така, мамичката ти!

Артьом мълчеше, почти без да чува как Бърбъна го ругае. Вместо това изведнъж си спомни какво му каза Сухия тогава, когато му обясняваше за уникалността и неповторимостта на всеки тунел, че всеки от тях има своя мелодия и човек може да се научи да я слуша. Сухия навярно просто бе искал да се изрази красиво, но спомняйки си усещането си, когато седеше до огъня, Артьом си помисли, че точно това бе успял да направи. Че слушаше, наистина слушаше — и чуваше! — мелодията на тунелите. Но спомените за случилото се избледняваха и след половин час Артьом вече не можеше да гарантира, че всичко това му се е случило, а не му се е сторило под влияние на играта на пламъка.

— Добре... Сигурно не е било с лош умисъл, просто нямаш никой в чутурата — изрече Бърбъна примирително. — Извинявай, ако се държа грубо. Работата е изнервяща. Е, хубаво, май успяхме да се измъкнем, това вече е добре. Сега вървим до Проспекта, по линията, без почивки. Там, такова, ще починем. Ако всичко е спокойно, няма да отнеме много време. А след това започва проблемът.

— А хубаво ли е да вървим така? Имам предвид, че когато потегляме с кервани от ВДНХ, не тръгваме по-малко от трима, задължително имаме човек, който ни пази тила, и изобщо... — каза Артьом, оглеждайки се назад.

— Това, момче, си има своите плюсове, разбира се — че ходите с кервани, с човек в тила и с всички останали неща — започна да обяснява Бърбъна. — Но разбери — има си и конкретен минус. Не го осъзнаваш веднага. Изпитваш го на гърба си. По-рано и мене ме беше страх. Какви ти трима — навремето с момчетата не тръгвахме по-

малко от петима, а обикновено бяхме шестима и повече. Мислиш ли, че помага? Друг път помага. Вървахме веднъж с товар и затова бяхме с охрана: двама отпред, трима в средата и един в тила, както се казва — като по книгите. Вървахме от „Третяковска“ към онази... навремето се е казвала „Марксистка“. Тунелът беше горе-долу приличен, но аз още от пръв поглед не го харесах. Нещо миришеше на гнило... И имаше мъгла. Също така имаше лоша видимост, на пет метра вече не можеш да различиш нищо, фенерът не помагаше особено много. И решихме да вържем въже за колана на човека в тила, да го прекараме през колана на едно от момчетата, които вървяха по средата, а другия край — при командира, начело на групата. За да не изостане някой в мъглата. И ето, движим се с бавна крачка, всичко е наред, няма за къде да се бърза, засега не срещаме никого, пфу-пфу, и си мислим, че ще пристигнем за по-малко от четирийсет минути... А стана така, че стигнахме много по-бързо... — Той потрепери и мълча известно време, преди да продължи: — Някъде по средата на пътя Толян — той вървеше в центъра — пита нещо човека, който върви най-отзад. А онзи мълчи. Толян почака малко и пак пита. Онзи мълчи. Тогава Толян дърпа въжето и издърпва края му. И се оказва, че въжето е прегризано. Буквално прегризано, даже в самия му край има някаква мокра гадост... А човекът го няма никъде. И не бяхме чули нищо. Абсолютно нищо. А аз вървах до Толян, в центъра. Той ми показва края на въжето, а коленете му треперят. Извикахме още веднъж, както се казва — да сме сигурни, но, естествено, никой не ни отговори. Вече нямаше кой, такова, да отговори. Е, спогледахме се — и хукнахме напред, стигнахме до „Марксистка“ за нула време.

— Може да е решил да се пошегува? — попита с надежда Артьом.

— Да се пошегува? Може и да е така. Но повече никой никога не го видя. Така че разбрах едно нещо: ако ти е писано да пукнеш днес, днес ще си пукнеш и няма да ти помогне никаква охрана, нищо. Само дето като си с охрана, вървиш по-бавно. И навсякъде освен в един тунел — от „Сухаревска“ до „Тургеневска“, там нещата са особени, — оттогава насам се движа само в група по двама, както се казва — с партньор. Ако стане нещо — единият да измъкне другия. Затова пък се пътува по-бързо. Разбра ли?

— Разбрах. А поне на „Проспект на мира“ ще ни пуснат ли? Нали съм с това — Артьом посочи автомата си.

— На радиалната ще ни пуснат. На Околовръстната — със сигурност няма. Тебе и така не биха те пуснали, а с оръжие изобщо не можеш да се надяваш. Но на нас не ни и трябва да ходим там. И изобщо — не бива да се застояваме. Ще направим само кратка почивка — и продължаваме. Ти такава... Бил ли си изобщо някога на Проспекта?

— Само като малък. А след това — не — призна си Артьом.

— Хайде тогава, както се казва, да те въведа в нещата. Накратко — там няма никакви застави, не им и трябва. Там е панаирът, никой не живее за постоянно. Но има преход към Околовръстната, значи — към Ханза... радиалната станция, както се казва, е ничия, но там патрулират войници от Ханза, за да има ред. Затова там не трябва да се набиваш на очи, разбра ли? Че ще те пратят по дяволите и ще ти забранят достъп до станциите им, и прави каквото искаш после. Затова, когато стигнем дотам, излез на перона и си седи кротко, и не размахвай самовара си — той кимна към многострадалния автомат — насам-натат. Аз там такава... Трябва да свърша това-онова, така че ще се наложи да седиш и да ме чакаш. Когато стигнем до Проспекта, ще поговорим как да преминем през оня дяволски участък до „Сухаревска“.

Бърбъна отново замълча и Артьом бе оставен сам със себе си. Тунелът тук като че ли не беше лош, само подът бе леко сивкав и покрай релсите, в посоката, по която вървяха, течеше малко черно ручейче. След известно време встрани се чу тихо шумолене и стържещ писък, който прозвуча на Артьом като пирон, драскащ по стъкло, и го накара да потрепери от отвращение. Дребните твари засега още не се виждаха, но присъствието им вече започваше да се усеща.

— Плъхове... — изплю Артьом омразната дума и почувства как го побиват тръпки.

Те все още го навестяваха в кошмарите му, макар и спомените му от онзи страшен ден, когато загина майка му и цялата им станция, удавена от потока плъхове, вече да бяха почти изтрити от паметта му. Изтрити? Не, те просто бяха потънали надълбоко, както може да влезе в тялото игла, която те е убола и която не си извадил навреме. Както пътува из тялото пропуснато от недостатъчно изкусен хирург парче от

снаряд. Първо се притаява и застива, без да причинява страдания и да напомня за себе си, но изведнъж, приведено в движение от неизвестна сила, тръгва по своя смъртоносен път през артериите и нервните възли, разпорва жизненоважни органи и обрича носителя си на непоносими страдания. Така и спомените за оня ден, за сляпата ярост и безсмислената жестокост на ненаситните твари, за преживените тогава ужаси, бяха отишли дълбоко в подсъзнанието му като стоманена игла, за да го тревожат нощем и да го удрят като електрически разряд, карайки тялото му да потрепва конвулсивно при вида на тези създания, дори само от миризмата им. За Артъм, както и за втория му баща, а може би и за останалите четирима, спасили се тогава с тях на дрезината, плъховете бяха нещо значително по-плашещо и омразно, отколкото за всички останали обитатели на метрото.

На ВДНХ почти нямаше плъхове: навсякъде бяха заложени капани и отрова и Артъм бе успял да отвикне от вида им. Но останалото метро гъмжеше от тях и точно за този факт той бе успял да забрави или може би избягваше да мисли, когато вземаше решението да тръгне на поход.

— Какво, момче, от плъховете ли се уплаши? — поинтересува се Бърбъна ехидно. — Не ги обичаш? Много си изнежен... Ще трябва да свикваш. Оттук нататък навсякъде има плъхове... Но лошо няма, даже е добре: гладен няма да останеш — добави той и намигна, а Артъм почувства как започва да му се повдига. — Но, шегата настрана — продължи Бърбъна сериозно, — по-добре се бой, когато няма плъхове. Ако някъде няма плъхове, значи има нещо толкова страшно, че дори плъхове не живеят на това място. И ако това страшно нещо не са хора — тогава трябва да се страхуваш. А ако наоколо тичат плъхове — значи мястото е нормално. Обикновено. Разбра ли?

Точно този тип беше последният човек на света, с когото Артъм би споделил страховете си, и затова той само кимна безмълвно. Плъховете тук не бяха много, те избягваха светлината на фенера и бяха почти незабележими, но един от тях все пак успя да се шумугне под краката на Артъм и ботушът му, вместо да срещне твърдата повърхност, се натъкна на нещо меко и хлъзгаво. Пронизващото врещене сръза слуха им. От изненада Артъм загуби равновесие и за малко да падне заедно със снаряжението си.

— Не се бой, хлапе, не се бой — ободри го Бърбъна. — Това е нищо. В тоя бардак има няколко участъка, в които гъмжи от тях, направо трябва да им ходиш по гърбовете. Вървиш си значи, а под краката ти приятно хрущи... — Той се засмя отвратително, доволен от ефекта от думите му.

На Артьом му се заповдига. Отново си премълча, но юмруците му сами се свиха. С какво удоволствие би ударил сега Бърбъна в ухилената физиономия!

От далечината изведнъж се разнесе някаква неразбираема глъчка и Артьом, моментално забравил обидата, сграбчи ръкохватката на автомата и погледна въпросително Бърбъна.

— Не се стряскай, всичко е наред. Вече приближаваме Проспекта — успокои го онзи и покровителствено го потупа по рамото.

Макар и той да беше предупредил предварително спътника си, че на „Проспект на мира“ няма никакви застави, за Артьом това все пак беше необичайно — ей така, изведнъж, да излезе на чужда станция, без преди това да види отдалеч слабата светлина на огъня, обозначаващ границата, и без да срещне никакви препятствия по пътя си. Когато приближиха изхода от тунела, започна да се вижда слаб отблясък.

Най-накрая отляво се показва чугунена стълбичка и мъничък мостик с ограда, прилепен към стената на тунела и позволяващ изкачване от пътя до равнището на платформата. Подкованите ботуши на Бърбъна затропаха по железните стъпала и след няколко крачки тунелът изведнъж зави вляво — бяха излезли на станцията.

Веднага в лицата ги удари бял ярък лъч: невидима откъм тунела, встрани имаше малка масичка, зад която седеше човек с непозната и странна сива униформа и старинна на вид фуражка с козирка.

— Добре дошли — поздрави ги той и отмести фенера. — Да търгувате или транзит?

Докато Бърбъна излагаше целите на посещението, Артьом разглеждаше станцията „Проспект на мира“. На платформата, до релсите, цареше полумрак, но арките се озаряваха отвътре със слаба оранжева светлина, от която сърцето на Артьом се сви. Прииска му се най-накрая да приключат всички формалности и да види какво става на самата станция, там, отвъд арките, откъдето идваше тази до болка позната, уютна светлина... И макар на Артьом да му се струваше, че

по-рано не е виждал нищо подобно, видът на тази арка за миг го върна назад, в далечното минало, и пред очите му се появи странна картина: малко помещение, залято с топла, жълта светлина, широк диван, на него, полулегнала, чете книга млада жена, лицето на която не се вижда, наред облепената с тапети стена — тъмносиният квадрат на прозореца... Видението се мярна в съзнанието му и се стопи секунда по-късно, като го озадачи и разтревожи. Какво беше видял току-що? Нима слабата светлина от станцията бе успяла да прожектира на невидим екран загубен някъде в подсъзнанието му стар диапозитив с картина от детството му? Нима младата жена, четяща спокойно книга на просторния удобен диван, е майка му?

След като нетърпеливо подаде паспорта си на митничаря и въпреки протестите на Бърбъна се съгласи да даде автомата си за съхранение по време на пребиваването им в станцията, Артъм, привлечен като пеперуда от тази светлина, забърза към колоните, отвъд които долиташе пазарната глъчка.

„Проспект на мира“ се различаваше и от ВДНХ, и от „Алексеевска“, и от „Рижка“. Процъфтяващата Ханза можеше да си позволи да прокара тук по-добро осветление от аварийните лампи, даващи светлина на станциите, които Артъм бе посещавал в съзнателната си възраст. Не, това не бяха истинските светилници, осветявали метрото едно време, а просто електрически крушки с малка мощност, висящи на всеки двајсетина крачки от кабел, опънат под тавана през цялата станция. Но на Артъм, свикнал с мътночервеното аварийно зарево, с несигурното мъждукане на огньовете и със слабото сияние на дребните лампички на джобните фенерчета, осветяващи палатките отвътре, тези крушки му изглеждаха напълно необикновени. Това беше същата онази светлина, която озаряваше ранното му детство, още там, горе — тя беше омайваща, напомняше му за нещо отдавна отишло си в небитието. След като се озова на станцията, Артъм не се хвърли към редиците със сергии, както правеха всички останали, а облегна гръб на една от колоните и, прикрил лице с ръцете си, стоя и гледа тези лампи, докато не го заболяха очите.

— Ти какво, побърка ли се? — разнесе се гласът на Бърбъна над ухото му. — Какво си ги зяпнал така — да ослепееш ли искаш? После ще си като новородено кутре — какво ще те правя? След като така и

така им даде балалайката си, поне разгледай какво става тук... Какво се залепи за лампите!

Артьом изгледа Бърбъна с неприязън, но го послуша.

На станцията нямаше чак толкова много хора, но всички разговаряха на висок глас, търгуваха, пазаряха се, предявяваха претенции, опитваха се да се надвикат един-друг, и ставаше ясно защо тази глъчка се чува толкова отдалеч, още от подходите към станцията. И на двете релси стояха части от композиции — по няколко вагона, приспособени за жилища. По дължината на платформата в две редици се разполагаха търговските сергии, на които — къде подредено, къде на купчини — бяха изложени за продажба разнообразни стоки. От едната страна станцията бе ограничена от метална преграда — там някога е бил изходът за нагоре, а в противоположния край, зад редица преносими заграждения, се виждаха натрупани сиви чували, очевидно — огневи позиции. Под тавана беше изпънато бяло платно с нарисувана на него кафява окръжност, символ на Околовръстната линия. Там, зад тези заграждения, имаше четири къси ескалатора — преходът към Околовръстната линия — и започваше територията на могъщата Ханза, където бе забранено за всякакви чужденци. Зад оградите и из цялата станция се разхождаха граничари от Ханза, облечени с доброкачествени непромокаеми гащеризони с обичайните камуфлажни шарки, но кой знае защо сиви на цвят. Имаха и сиви барети и носеха къси автомати, праметнати през рамо.

— А защо камуфлажните им униформи са сиви? — попита Артьом Бърбъна.

— Защото им е широко около врата, затова — отговори презрително онзи. — Ти такава... Разходи се тук, а аз ще напазарувам това-онова.

Артьом не забеляза нищо интересно на сергиите: имаше чай, пръчки салам, акумулатори за фенери, якета и шлифери от свинска кожа, някакви раздърпани книжки, повечето от които откровена порнография, половинлитрови бутилки с някаква подозрителна на вид субстанция с гордия надпис „Домашна ракия“ на криво залепени етикети. Наистина нямаше нито една сергия с мухоморки, а по-рано те можеха да се намерят без никакъв проблем. Даже мършавият селянин с посинял нос и сълзящи очи, който продаваше съмнителната домашна ракия, изруга с пресипнал глас, когато Артьом го попита има ли поне

мъничко от „онова нещо“. Имаше я и задължителната сергия с дърва: възлестите цепеници и клони, които сталкерите донасяха от повърхността, горяха удивително дълго и почти не димяха. За всичко тук се плащаше с мътно проблясващи, остри патрони за автомат „Калашников“, някога най-популярното и разпространено в света оръжие. Сто грама чай — пет патрона, пръчка салам — петнайсет патрона, бутилка домашна ракия — дваисет. Тук ги наричаха гальовно „патронки“: „Слушай, човече, виж какво хубаво яке, евтино е, триста патронки — и е твое. Добре де, двеста и петдесет — и си стискаме ръцете?“

Гледайки грижливо подредените редици от „патронки“ върху сергиите, Артъом си спомни думите на втория си баща: „Чел съм навремето, че Калашников се е гордеел с изобретението си, с това, че автоматът му е най-популярният в света. Казвал е, че е щастлив, че благодарение именно на неговото творение границите на Родината са в безопасност. Не знам, ако аз бях измислил този механизъм, сигурно щях да полудея. Помисли си само — точно с помощта на твоето изобретение да се извършват голяма част от убийствата по Земята! Това е дори по-страшно от изобретяването на гилотината!“

Един патрон — една смърт. Нечий отнет живот. Сто грама чай — пет човешки живота. Пръчка салам? Моля, съвсем евтино, само петнайсет живота. Качествено кожено яке, днес има намаление, вместо триста — само двеста и петдесет, спестявате петдесет чужди живота. Всекидневният оборот на този пазар се равняваше може би на цялото население на метрото в момента.

— Е, хареса ли си нещо? — попита го приближилият се Бърбън.

— Тук няма нищо интересно — махна с ръка Артъом.

— Аха, пълна измама. Ех, хлапе, в този бардак има няколко местенца, където можеш да си намериш всичко, каквото поискаш. Отиваш и се надпреварват да ти предлагат: „Оръжие, наркотици, момичета, подправени документи“ — въздъхна замечтано Бърбън. — А тези гниди — той кимна към знамето на Ханза — направиха от това тук детски ясли: това не бива, онова не бива... Добре, да отидем да вземем мотиката ти, че трябва да продължаваме нататък. През оня участък.

След като Артъом взе автомата си, двамата седнаха на каменната пейка пред входа на южния тунел. Тук беше сумрачно и Бърбън

специално бе избрал мястото, за да успеят да привикнат очите им.

— Накратко, работата е такава: не гарантирам за себе си. Порано такова нещо не ми се е случвало, така че не знам какво ще направя, ако се натъкнем на тази гадост. Пу-пу, разбира се, да чукна на дърво и така нататък, но ако все пак се натъкнем... Е, ако ми потекат сополите или оглушея, това още си е нещо нормално. Но, както разбирам, там на всеки му се разхлопват дъските по различен начин. Нашите момчета така и не се върнаха, или поне на Проспекта. Мисля, че изобщо никъде не са отишли, и ще се натъкнем на тях днес. Така че ти такова... Бъди готов, че си един такъв нежен... Ако започна да ти се мръщя, да крещя, ако реша да те убия... Ето къде е проблемът, разбра ли? Добре! — реши най-накрая Бърбъна, очевидно след дълги колебания. — Ти като че ли си добро момче, няма да тръгнеш да ми стреляш в гърба. Ще ти дам пушкалото си, докато минаваме през този участък. Виж какво — предупреди го той, вторачвайки се в очите му, — не си прави шеги с мен. Зле съм с чувството за хумор.

Той извади някакви парцали от раницата си и внимателно измъкна оттам увит в найлонов пакет автомат. Това също беше „Калашников“, но по-къс, като тези на граничарите от Ханза, със сгъваем приклад и къса цев, вместо дългото дуло с мушка накрая, както при оръжието на Артъом. Бърбъна измъкна пълнителя му и го прибра обратно в раницата, покривайки го с бельото.

— Дръж! — подаде той оръжието си на Артъом. — Прибери го така, че да ти е подръка. Може и да потрябва. Макар че участъкът е тих... — без да довърши, той скочи на релсите. — Добре, да вървим. Колкото по-бързо тръгнем, толкова по-бързо ще пристигнем.

Това беше страшно. Когато вървяха от ВДНХ към „Рижка“, Артъом знаеше, че може да се случи всичко, но все пак през тези тунели всеки ден минаваха хора в едната или другата посока, а освен това пред тях се намираше обитаема станция, на която ги чакаха. Там просто бе неприятно, както винаги е неприятно да напускаш осветено спокойно място. Дори когато тръгваха към „Проспект на мира“ от „Рижка“, въпреки всичките съмнения, Артъом можеше да се утешава с мисълта, че пред тях е една от станциите на Ханза, има къде да отидат и могат да си починат, без да се притесняват от нищо.

Но тук просто беше страшно. Тунелът, лежащ пред тях, си оставаше абсолютно черен, тук цареше някакъв необичаен, пълен,

абсолютен мрак, гъст и почти осезаем. Шуплест като гумена гъба, той жадно попиваше лъчите на фенерите им, които осветяваха земята едва на крачка пред тях. Напрягайки слуха си до възможния предел, Артъом се опитваше да различи зародиша на онзи странен болезнен шум, но напразно: навярно звуците проникваха през тази мъгла също толкова трудно и бавно, както и светлината. Даже бодро тракащите през целия път подковани ботуши на Бърбъна тук звучаха вяло и приглушено.

От дясната страна изведнъж зейна бездна — лъчът на фенера потъна в черното петно и на Артъом му трябваше известно време, за да осъзнае, че това е просто разклонение, отиващо встрани от основния тунел. Той погледна въпросително Бърбъна.

— Не се бой. Тука имаше коловоз за разминаване — поясни онзи, — за да се излиза направо на Околовръстната, без преходи — за мотрисите. Само че Ханза го затрупа: там също не са глупаци, да оставят отворен тунел дотук...

След това те доста дълго вървяха безмълвно, но тишината потискаше Артъом все повече и повече и накрая той не издържа:

— Слушай, Бърбън — заговори, опитвайки се да разсее напрежението, — а вярно ли е, че тук наскоро някакви бандити са нападнали керван?

Онзи не отговори веднага, Артъом даже помисли, че не е чул въпроса, и понечи да го повтори, но тогава Бърбъна се обади:

— Чух нещо такова. Но не съм бил тук тогава, така че не мога да кажа точно.

Думите му звучаха неясно и Артъом с усилие улови смисъла на чутото, старайки се да отдели значението на думите от своите тежко въртящи се мисли за това, защо всичко тук се чува толкова лошо.

— И никой не ги е видял, така ли? Тук нали от едната страна има станция, от другата — също. Къде са отишли? — продължаваше той и не защото толкова се интересуваше от отговора, а просто за да слуша гласа си.

Минаха още няколко минути, преди Бърбъна да отговори, но този път Артъом вече нямаше желание да му дава зор, в главата му отекваха думите, казани от самия него преди малко, и той беше твърде зает да се вслушва в това ехо.

— Разправят, че някъде тук има... такова... Както се казва — люк. Замаскиран. Не се вижда току-така. Нима можеш да видиш

изобщо нещо в тая тъмнина? — добави Бърбъна с някакво неестествено раздразнение.

Мина известно време, преди Артъом да успее да си спомни за какво говореха, мъчително да схване смисъла и да зададе следващия въпрос, отново само защото искаше да продължи разговора — макар и толкова тромав и труден, той ги спасяваше от тишината.

— А тук винаги ли е толкова... тъмно? — попита Артъом, усещайки изплашено, че думите му вече звучат съвсем тихо, сякаш са му запушени ушите.

— Тъмно? Тук — винаги. Навсякъде е тъмно. Идва... велик мрак и... обгръща целия свят... и ще... властва вечно — отговори Бърбъна, като правеше странни паузи.

— Какво е това, някаква книга ли? — поинтересува се Артъом, забелязвайки, че трябва да полага все по-големи усилия, за да чуе собствените си думи, и между другото обърна внимание на това, че езикът на Бърбъна плашещо се е преобразил. Обаче Артъом нямаше достатъчно сили, за да се учуди на това.

— Книга... Страхувай се... от истината, скрита в древните... томовете, където... думите са изобразени със злато и хартията... отровна черна... не гори... — изрече тежко Бърбъна и Артъом се ужаси от мисълта, че спътникът му вече не се обръща към него, за разлика от преди.

— Красиво! — почти изкрещя Артъом. — Откъде е това?

— И красотата... ще бъде низвергната и стъпкана, и... ще се задъхат пророците, мъчейки се да изрекат пророчествата... свои, защото... ще дойде ден... по-черен и от най-зловещите им... страхове, и съзряното от тях... ще отрови разума им... — продължаваше да говори приглушено Бърбъна.

Внезапно той се спря, обърна глава наляво — толкова рязко, че Артъом чу как изпукват прешлените му — и погледна младежа в очите.

Артъом отскочи и отстъпи назад, напипвайки за всеки случай предпазителя на автомата. Бърбъна го гледаше с широко отворени очи, но зениците му бяха странно свити, превърнали се бяха в две миниатюрни точки, макар че в тъмнината на тунела трябваше да е точно обратното — да се разширят възможно най-много в опит да поемат колкото може повече светлина. Лицето му изглеждаше

неестествено спокойно, нито един мускул не беше напрегнат и дори от устните му бе изчезнала постоянната презрителна усмивка.

— Аз умрях — изрече Бърбъна. — Няма ме вече.

И рухна напред като греда, без да се превива.

И в този момент в ушите на Артъом нахлу същият онзи ужасен звук, но сега не се беше усилвал постепенно, както предишния път, а прогърмя с цялата си мощ, зашеметявайки го и поваляйки го на земята. На това място звукът се оказа значително по-мощен, отколкото предишния път, и Артъом, проснат на земята, смазан, дълго време не можеше да събере волята си, за да се изправи. Притисна ушите си с ръце, както тогава, изкрещя на предела на възможностите на гласните си струни, напрегна се и се надигна от пода. После вдигна изпуснатия от Бърбъна фенер и трескаво започна да шари с лъча по стените, опитвайки се да намери източника на шума — спуканата тръба. Но тръбите тук бяха абсолютно цели, звукът идваше някъде отгоре.

Бърбъна лежеше неподвижно, в същата поза, в която бе паднал, и когато Артъом го обърна по гръб, очите му все още бяха отворени. Артъом, спомняйки си с усилие какво се прави в такива случаи, сложи ръка на китката му, за да напипа пулса, пък макар и съвсем слаб, макар и неравномерен, но да го усети... Напразно. Тогава той хвана Бърбъна за ръцете и, облян в пот, помъкна тежкото му туловище напред, далеч от това място. Беше дяволски трудно и дори бе забравил да свали раницата от спътника си.

След няколко десетки крачки Артъом изведнъж се препъна в нещо меко и в носа го удари сладникава миризма, от която му се заповдига. Веднага си спомни думите: „Ще се натъкнем на тях днес“, и като се стараяше да не гледа под краката си и полагаше двойни усилия, премина през проснатите върху релсите тела.

Не спираше да влочи тялото на Бърбъна след себе си. Главата на спътника му бе увиснала безжизнено, изстиващите му ръце се измъкваха от изпотилите се от напрежение длани на Артъом, но той не обръщаше внимание на това, длъжен беше да измъкне Бърбъна оттам, нали му бе обещал, нали се бяха договорили!

Шумът започна леко да стихва и изведнъж изчезна съвсем. Отново настъпи мъртва тишина и, почувствал огромно облекчение, Артъом си позволи най-накрая да седне на релсите и да успокои дишането си. Бърбъна лежеше неподвижно до него, а Артъом,

дишайки тежко, гледаше с отчаяние бледото му лице. След пет минути той с усилие се изправи на крака, хвана Бърбъна под мишница и продължи да се движи на заден ход. В главата му беше абсолютно пусто, кънтеше само жестоката решимост каквото и да се случи, да довлече този човек до следващата станция. После краката му се подкосиха и той се строполи върху траверсите, но лежа само няколко минути и отново запълзя напред, уловил Бърбъна за яката. „Ще се добера, ще се добера, ще се добера, щеседоберащеседобера“, повтаряше си Артьом, макар вече и сам почти да не вярваше в това. Останал съвсем без сили, той смъкна автомата от рамото си, премести с треперещи пръсти предпазителя на единична стрелба, насочи дулото на юг, стреля и извика: „Хора!“, но последният звук, който чу, не беше човешки глас, а шумоленето на лапите на плъхове, предвкусащи угощението.

Не знаеше колко време бе лежал така, вкопчил се в яката на Бърбъна и стиснал ръкохватката на автомата, когато лъч от фенер срязва очите му. Над него стоеше непознат възрастен мъж с фенер в едната ръка и чудновата пушка в другата.

— Мой млади приятелю — каза човекът с приятен, звучен глас, — можеш да изоставиш другаря си. Той е мъртъв като Рамзес Втори. Искаш ли да останеш тук, за да се присъединиш към него на небесата колкото се може по-бързо, или засега ще те почака?

— Помогнете ми да го отмъкна до станцията — помоли тихо Артьом, предпазвайки се с ръка от светлината.

— Страхувам се, че ще се наложи да отхвърлим с негодувание тази идея — съобщи мъжът с огорчение. — Решително съм против станцията на метрото „Сухаревска“ да се превръща в гробница, тя и без това не е кой знае колко уютна. Освен това, дори и да домъкнем бездиханното тяло на спътника ти там, едва ли ще се намери някой, който да го изпрати в последния му път по подобаващ начин. Има ли значение дали това тяло ще се разложи тук, или на станцията, след като безсмъртната му душа вече се е възнесла при Създателя? Или се е превъплътила — в зависимост от вероизповеданието. Макар че всичките религии се заблуждават в еднаква степен.

— Аз му обещах... — въздъхна Артьом. — Имахме договорка...

— Приятелю мой! — каза непознатият и се намръщи. — Започвам да губя търпение. Не е в принципите ми да помагам на

мъртъвци, тъй като на света има достатъчно живи, нуждаещи се от помощ. Връщам се на „Сухаревска“ — от дългото пребиваване в тунела започва да ми се обаждат ревматизмът. Ако искаш да се видиш с приятеля си колкото се може по-бързо — съветвам те да останеш тук. Плъховете и останалите мили създания ще ти помогнат за това. И още, ако те безпокои юридическата страна на въпроса, при смъртта на една от страните договорът се смята за разтрогнат, освен ако някоя от точките му не твърди друго.

— Но нали не мога просто да го оставя! — опита се тихо да убеди спасителя си Артьом. — Та това е бил жив човек! Да го оставя на плъховете?!

— По всичко личи, че наистина е бил жив човек — отговори събеседникът му, като огледа скептично тялото. — Но сега несъмнено е мъртъв човек, което не е едно и също. Добре, ако искаш, после ще се върнеш, за да запалиш погребална клада или да направиш каквото там е прието при вас. Ставай! — нареди той и Артьом против волята си се изправи на крака.

Въпреки протестите му непознатият решително взе раницата на Бърбъна, метна я на рамото си и, поддържайки младежа, бързо закричи напред. Отначало на Артьом му беше трудно да върви, но с всяка следваща крачка непознатият сякаш му предаваше част от кипящата си енергия. Болката в краката му премина и разсъдъкът му донякъде се проясни. Той се вгледа внимателно в лицето на спасителя си. На вид човекът бе прехвърлил петдесетата, но изглеждаше удивително свеж и бодър. Ръката му, поддържаща Артьом, беше твърда и нито веднъж по време на целия път не трепна от умора. Прошарените, късо подстригани коси и малката, грижливо поддържана брада накараха Артьом да настръхне: човекът беше някак прекалено спретнат за метрото и особено за затънтеното място, което изглежда обитаваше.

— Какво се е случило с приятеля ти? — попита непознатият Артьом. — Не изглежда като нападение, освен ако не са го отровили с нещо... И много ми се иска да се надявам, че не е това, което си мисля — добави той, без да уточнява от какво точно се опасява.

— Не... Той умря сам — отвърна Артьом, без да има сили да обяснява обстоятелствата на гибелта на Бърбъна, за които той самият едва започваше да се досеща. — Това е дълга история. После ще ви я разкажа.

Тунелът изведнъж се разшири и те се озоваха на станцията. Нещо тук изглеждаше на Артьом странно, непривично, и изминаха няколко секунди, преди най-накрая да разбере каква е работата.

— Тук какво, тъмно ли е? — попита той спътника си обезкуражено.

— Тук няма власт — отговори онзи. — И няма кой да даде светлина на живеещите тук. Затова всеки, който се нуждае от светлина, трябва да си я намира сам. Някои могат да го правят, други — не. Но не се бой, за щастие, аз се отнасям към първата група. — Той пъргаво се качи на перона и подаде ръка на Артьом.

Свърнаха при първата арка и влязоха в залата. Само един дълъг проход, колони и арки от двете му страни, обичайните железни стени, отсичащи станцията от ескалаторите — едва осветена от няколко тлеещи огньове, в по-голямата си част потънала в мрак, „Сухаревска“ представляваше потискаща и крайно унила гледка. Около огньовете пъплеха групи хора, някои спяха право на пода, наоколо бродеха странни полуприведени фигури, облечени с дрипи.

Огънят, при който непознатият отведе Артьом, беше забележимо по-ярък от останалите и се намираше далеч от центъра на платформата.

— Някой ден тази станция ще изгори цялата — каза на глас мислите си Артьом, докато вяло оглеждаше залата.

— След четиристотин и двама дни — съобщи спокойно спътникът му. — Така че дотогава ще е по-добре да я напуснеш. Аз, във всеки случай, точно това възнамерявам да направя.

— Откъде знаете? — попита изумено Артьом и веднага си спомни всички чути от него разкази за магове и екстрасенси. Вгледа се в лицето на събеседника си и се опита да различи в него отпечатъка на неземно познание.

— Майчиното пророческо сърце е неспокойно — отговори човекът, усмихвайки се. — Това е, сега трябва да поспеш, а после ще се запознаем и ще поговорим.

При последните му думи изведнъж Артьом го налегна чудовищната умора, натрупана в тунела преди „Рижка“, в нощните кошмари и в последното изпитание на волята му. Без сили да се съпротивлява повече, той се отпусна върху парчето брезент, разпънато

край огъня, сложи раницата под главата си и потъна в продължителен, тежък и безпаметен сън.

ГЛАВА 6

ПРАВОТО НА ПО-СИЛНИЯ

Таванът беше толкова окаден, че от някога покриващата го белота не бе останала и следа. Артъом го гледаше тъпо, без да разбира къде се намира.

— Събуди ли се? — чу той познат глас, който накара разпръснатата се мозайка от мисли и събития да се подреди в картината на вчерашния (вчерашния ли?) ден. Всичко това сега му се струваше толкова нереално. Плътната като мъгла стена на съня разделяше действителността от спомените.

Достатъчно му беше да заспи и да се събуди, за да помръкне стремително яркостта на преживяното, и когато се опитваше да си спомни, вече трудно различаваше фантазиите от истинските преживявания, които бяха избледнели като сънища, като мислите за бъдещето или възможното минало.

— Добър вечер — поздрави го човекът, който го бе намерил. Той седеше от другата страна на огъня, Артъом го виждаше през пламъците и от това лицето му придобиваше загадъчен и дори мистичен вид. — Сега вече сигурно можем да се представим един на друг. Аз имам обикновено име, подобно на онези, които те заобикалят в живота. То е прекалено дълго и не би ти подсказало нищо за мен. Но аз съм последното въплъщение на Чингиз хан, така че можеш да ме наричаш Хан. По-кратко е.

— Чингиз хан? — Артъом погледна недоверчиво събеседника си, учуден най-вече от факта, че той се бе определил като последно въплъщение, макар изобщо да не вярваше в прераждането.

— Приятелю мой! — възрази обидено Хан. — Не бива да изучаваш с такова явно подозрение колко са дръпнати очите ми и какъв е маниерът ми на поведение. Оттогава досега съм имал и редица различни, по-прилични въплъщения. Но все пак Чингиз хан си остава най-значителния етап в моя път, макар и да не си спомням абсолютно нищо точно от този живот за мое най-дълбоко съжаление.

— А защо Хан, а не Чингиз? — не се предаваше Артьом. — Та Хан дори не е фамилия, а вид занимание, доколкото си спомням.

— Предизвиква ненужни асоциации, да не говорим пък за Айтматов^[1] — обясни неясно и с неохота човекът. — И, между другото, не се чувствам длъжен да давам отчет за произхода на името си на когото и да било. Как се казваш?

— Аз съм Артьом и не знам кой съм бил в предишния си живот. Може би преди името ми е било по-звучно.

— Много ми е приятно — каза Хан, очевидно напълно доволен и от това. — Надявам се, че ще споделиш с мен скромната ми трапеза — добави той, стана и окачи над огъня очукан железен чайник, подобен на онзи, който имаше северният патрул на ВДНХ.

Артьом се надигна, мушна ръка в раницата си и извади оттам пръчката салам, взета за из път още от ВДНХ. Отрязва няколко колелца с джобното си ножче и ги нареди върху чист парцал, също изваден от раницата му.

— Ето — побутна той салама към новия си познат. — Към чая.

Чаят на Хан беше родният му чай, от ВДНХ, Артьом веднага го разпозна. Отпивайки от напитката от металната емайлирана чаша, той мълчаливо си спомняше за събитията от изминалия ден. Домакинът му очевидно също си мислеше за нещо свое и засега не го притесняваше.

Безумието, изливащо се в света от пукнатите тръби, оказваше различно въздействие на всеки. И ако Артьом го възприемаше просто като шум, който го заглушаваше, не му даваше да се съсредоточи и убиваше мислите му, но щадеше самия му разум, то Бърбъна не беше издържал такава мощна атака и бе загинал. Артьом не очакваше, че този шум може и да убива, иначе не би се съгласил да направи и крачка в черния тунел между „Проспект на мира“ и „Сухаревска“.

Този път шумът се бе прокраднал незабелязано, отначало бе притъпил сетивата му — Артьом сега беше сигурен, че всички останали звуци бяха заглушени от шума, макар че самият той не можеше да се чуе до някое време, — после бе замразил потока на мислите му така, че те се сгъстиха, спряха и се покриха със слана от безсилие, и най-накрая бе нанесъл последния съкрушителен удар.

И как не успя да забележи веднага, че Бърбъна изведнъж започна да използва език, който не би могъл да възпроизведе, дори и да изчете всички апокалиптични пророчества? Двамата с Бърбъна се движеха

все по-надълбоко в тунела като омагьосани и настъпи едно такова чудно опиянение, без да има чувство за опасност, и самият Артър си мислеше за някакви глупости, за това, че не трябва да млъква, че трябва да говори, но изобщо не му хрумваше да се опита да разбере какво става с него, нещо му пречеше да направи такъв опит...

Искаше да изхвърли случилото се от съзнанието си, да го забрави, то беше невъзможно за разбиране — та нали през всичките тези години, преживени на ВДНХ, само бе слушал за подобни неща и му беше по-лесно да вярва, че такова чудо изобщо не може да се случи на този свят. Артър тръсна глава и отново се огледа.

Наоколо бе все същият задушен сумрак. Артър си помисли, че тук никога не става светло, би могло само да стане още по-тъмно, ако свърши запасът от гориво за огньовете, донесен тук от разни кервани. Часовниците над входовете на тунелите отдавна бяха изгаснали, тук нямаше ръководство, нямаше кой да се грижи за тях и Артър се зачуди защо Хан му каза „добър вечер“, макар че по неговите изчисления трябва да е сутрин или пладне.

— Нима сега е вечер? — попита той с недоумение Хан.

— За мен е вечер — отвърна замислено онзи.

— Какво имате предвид? — не разбра Артър.

— Разбираш ли, Артър, ти явно си родом от станция, където часовниците са изправни и всички ги гледат с благоговение и сверяват ръчните си часовници с червените цифри над входовете на тунелите. При вас времето е едно и също за всички, както и осветлението. Тук всичко е обратното: никой няма нищо общо с другите. На никого не му трябва да осигурява светлина на всички, които са се озовали тук. Приблечи се към хората и им предложи това — и идеята ти ще им се строи абсурдна. Всеки, който се нуждае от осветление, трябва да го донесе тук със себе си. Същото е и с времето: всеки, който се нуждае от време и се бои от хаоса, донася със себе си своето време. За всеки тук то е негово собствено и при всеки е различно в зависимост от това, кога е объркал броенето, но всички са еднакво прави и всеки вярва в своето време, подчинява живота си на ритъма му. Сега за мен е вечер, а за теб — сутрин, и какво от това? Такива като теб в своите странствания пазят часовниците си толкова грижливо, колкото древните хора са пазели тлеещото въгленче в обгорения череп, надявайки се да възкресят огъня с него. Но има и други — те са

загубили, а може би дори са захвърлили въгленчето си. Знаеш, че в метрото всъщност винаги е нощ, така че времето тук няма смисъл, освен ако не го следиш грижливо. Разбий часовника си и ще видиш в какво се е превърнало времето, това е нещо много любопитно. То ще се промени и вече няма да го познаеш. Ще престане да бъде раздробено, разбито на отрязъци, часове, минути, секунди. Времето е като живак — разбиеш ли го, то пак ще се срасне, отново ще придобие цялост и неопределеност. Хората са го опитомили, вързали са го на верижките на джобните си часовници и хронометрите си и за тези, които го държат на верижките си, то тече еднакво. Но опитай да го освободиш и ще видиш — за различните хора тече по различен начин, за някого бавно и мъчително, измервано с изпушените цигари, вдишванията и издишванията, а за други препуска и може да се измери само с изживените животи. Ти си мислиш, че сега е сутрин? Има определена вероятност да си прав — около една четвърт. Въпреки това тази сутрин няма никакъв смисъл, защото тя е там, на повърхността, където вече няма живот. Или поне там вече не са останали хора. Има ли значение какво става на повърхността за онези, които никога не ходят там? Не. Затова ти казвам „добър вечер“, а ти, ако искаш, можеш да ми отговориш, „добро утро“. Що се отнася до самата станция, на нея изобщо няма какво време, освен, може би, едно-единствено, и то е много странно: сега е четиристотин и деветнайсетият ден и отчитането върви в обратна посока.

Той замълча и отпи от горещия чай, а на Артьом му стана смешно, когато си спомни, че на ВДНХ стационарните часовници се почитаха като светини и при всяка неизправност отговорните за това си навличаха обвинения в диверсия и саботаж. Как би се учудило началството, когато разбере, че няма какво време, че е пропаднал самият смисъл на съществуването му! Разказаното от Хан му напомни едно смешно нещо, на което неведнъж се беше чудил, когато поотрасна.

— Говори се — каза той, — че някога, когато още са се движели мотриси, във вагоните са обявявали: „Внимание, вратите се затварят, следващата станция е еди-коя си, платформата е от лявата или от дясната страна.“ Вярно ли е?

— Странно ли ти се струва това? — вдигна вежди събеседникът му.

— Но как може да се определи от коя страна е платформата? Ако отивам от юг на север, платформата е отдясно, а ако отивам от север на юг — отляво. А седалките в мотрисите са били наредени с гръб към стените, ако правилно съм разбрал. Така че за пътниците това е платформата отпред или платформата отзад, при това точно за половината е едното, а за другата половина — другото.

— Прав си — отговори Хан с уважение. — Фактически машинистите са говорили само от свое име, те са се движели в кабината отпред и тяхното дясно е било абсолютно дясно, а тяхното ляво — абсолютно ляво. Но те и бездруго са знаели това и са говорили всъщност на самите себе си. Затова, по принцип, е можело и да си мълчат. Но аз съм чувал тези думи още от детството си и така съм свикнал с тях, че те никога не са ме карали да се замислям.

След известно време той напомни на Артъм:

— Обеща да ми разкажеш какво се е случило с приятеля ти.

Артъм се поколеба малко, чудейки се дали може да разкаже на този човек за загадъчните обстоятелства около гибелта на Бърбъна, за шума, чут на два пъти от него през последното денонощие, за пагубното влияние на този шум върху човешкия разсъдък, за своите преживявания и мисли, когато му се удаде да чуе мелодията на тунелите, но накрая реши, че ако изобщо си струва да сподели с някого тези неща, то ще е най-добре да ги разкаже на човека, който искрено се мисли за последното въплъщение на Чингиз хан и смята, че времето вече не съществува. Така че започна да излага своите преमेждия — сбито, развълнувано, без да съблюдава последователността на събитията, старайки се да предаде повече оттенъците на своите усещания, отколкото фактите.

— Това са гласовете на мъртвите — промълви тихо Хан, след като изслуша повествованието му.

— Какво? — попита Артъм потресено.

— Ти си чул гласовете на мъртвите. Казваш, че отначало е приличало на шепот или на шумолене? Да, това са те.

— Какви мъртви? — никак не можеше да съобрази Артъм.

— Всички онези хора, които са загинали в метрото от самото начало. Това всъщност обяснява и защо аз съм последното въплъщение на Чингиз хан. Няма да има повече въплъщения. Дойде краят на всичко, приятелю мой. Не знам точно как се получи така, но този път

човечеството се престара. Вече няма нито рай, нито ад. Няма чистилище. След като душата веднъж отлети от тялото — надявам се, че поне вярваш в безсмъртието на душата? — тя вече не намира убежище. Колко мегатона, гигатона са необходими, за да се разсее ноосферата? А тя беше толкова реална, колкото е и този чайник. Каквото и да е станало, не сме пестили оръжия. Унищожили сме и рая, и ада. Наложил ни се да живеем в много странен свят, в който след смъртта на душата ѝ предстои да си остане на същото място. Разбираш ли ме? Ще умреш, но измъчената ти душа повече няма да се превъплъти, а тъй като вече няма рай, за нея няма да настъпи отдих и спокойствие. Тя е обречена да остане на същото място, където си изживял целия си живот — в метрото. Може и да не мога да ти дам точно теософско обяснение защо се получава така, но знам със сигурност: в нашия свят след смъртта душата остава в метрото... Тя ще се мята под сводовете на тези подземия, в тунелите, до края на времето, тъй като вече няма накъде да се стреми. Метрото обединява в себе си и материалния живот, и двата вида задгробен. Сега и Едем, и Преизподнята се намират тук. Ние живеем сред душите на умрелите, те ще ни обкръжат в плътен обръч — всички онези, които са били сгазени от мотрисите, застреляни, задушени, изядени от чудовищата, изгорени и загинали от такива странни видове смърт, за които никой не знае нищо и никога няма да може дори да си ги представи. От доста време вече си биех главата над това, къде отиват, защо присъствието им не се усеща всеки ден, защо не се чувства постоянно нечий лек студен поглед откъм тъмнината... Нали си запознат със страха от тунела? По-рано си мислех, че мъртвите вървят сякаш по петите ни и се разтварят в тъмнината, когато се обърнем... Очите са безполезни, те не могат да различат умрелите, но тръпките, пробягващи по гърба, настръхващите коси и тресенето на телата ни свидетелстват за невидимо преследване. Така си мислех по-рано. Но след твоя разказ много неща ми се проясниха. По неведоми пътища те попадат в тръбите, в комуникациите... Някога, отдавна, преди да се родят баща ми и дори дядо ми, през мъртвия град, който лежи отгоре, е течала рекичка. Хората, живеещи тогава в този град, успели да я оковат и да я насочат по тръби под земята, където навярно си тече и до днес. Изглежда, че този път някой е заточил в тръбите самата Лета, реката на смъртта... Твоят приятел не е говорил със свои думи и това изобщо не

е бил той. Това са били гласовете на мъртвите, той ги е чувал в главата си и ги е повтарял, а после те са го увлекли след себе си.

Артьом се вторачи в събеседника си и не можа да откъсне поглед от него по време на целия разказ. По лицето на Хан пробягваха неясни сенки, очите му сякаш избухваха с адски огън... Към края на историята му Артьом беше почти уверен, че Хан е безумен, че гласовете в тръбите сигурно бяха нашепнали нещо и на него. И макар Хан да го бе спасил от смъртта и да го беше приел толкова гостоприемно, оставането за по-дълго време с него му се струваше неуютно и неприятно. Трябваше да мисли как да се придвижи по-нататък през най-зловещия от всички тунели на метрото, за който му се беше налагало да слуша до момента — тунела от „Сухаревска“ до „Тургеневска“ и по-нататък.

— Така че ще ти се наложи да ме извиниш за малката ми заблуда — добави Хан след кратка пауза. — Душата на приятеля ти не се е възнесла при Създателя, не се е превъплътила и не е приела друга форма. Тя се е присъединила към онези клетници в тръбите.

Тези думи напомниха на Артьом, че възнамеряваше да се върне за тялото на Бърбъна и да го донесе на станцията. Бърбъна казваше, че тук има негови приятели, които би трябвало да върнат обратно Артьом, в случай че походът им излезе успешен. Това му напомни за раницата, която така и не беше отворил и в която можеше да има и още нещо полезно освен пълнителя за автомата на Бърбъна. Но някак се боеше да се разпорежда с раницата, в главата му се въртяха всякакви суеверия, и Артьом реши само да я отвори и да погледне в нея, като се старае да не пипа нищо и да не рови вътре.

— Може и да не се боиш от него — сякаш чувствайки колебанието му, неочаквано го успокои Хан. — Сега тази вещ е твоя.

— Според мен това, което направихте, се нарича мародерство — каза тихо Артьом.

— Може да не се боиш от мъст, той повече няма да се превъплъти — обясни Хан, отговаряйки не на това, което беше изрекъл Артьом на глас, а на онова, което се въртеше в главата му. — Мисля, че след като попаднат в тези тръби, умрелите губят себе си, волята им се разтваря във волята на останалите, а разумът им пресъхва. Той вече не е личност. А ако се боиш не от мъртвите, а от живите... Какво пък, отнеси тази раница наред станцията и изсипи съдържанието ѝ на

земята. Тогава никой няма да те обвини, че крадеш, съвестта ти ще бъде чиста. Но ти се опита да спасиш този човек и той щеше да ти е благодарен за това. Смятай, че раницата му е неговата отплата за онова, което си направил.

Той говореше толкова авторитетно и убедено, че Артъом се осмели да мушне ръка в раницата и се зае да измъква и да реди съдържанието ѝ върху брезента, под светлината на огъня. Там се намериха още четири пълнителя за автомата на Бърбъна в допълнение на онези двата, които бе свалил, преди да даде оръжието си на Артъом. Странно беше, че един пътуващ търговец, за какъвто Артъом бе взел Бърбъна, има такъв внушителен арсенал. Младежът уви грижливо с дрехи пет от намерените пълнители и ги прибра в раницата, а шестия сложи в скъсения калашник. Оръжието беше в отлично състояние: прецизно смазано, явно за него бяха полагани грижи. Отлято бе от оксидирана стомана и Артъом беше очарован от него. Затворът се движеше плавно и накрая издаваше приглушено щракане, предпазителят се превключваше между различните режими на стрелба леко натегнато — всичко подсказваше, че автоматът е на практика нов. Ръкохватката беше удобна, цевта бе добре полирана. Това оръжие придаваше усещане за сигурност, то успокояваше и правеше човек уверен в себе си. Артъом веднага реши, че ако остави за себе си нещо от имуществото на Бърбъна, това ще бъде именно автоматът.

Той така и не намери обещаните пълнители с патрони с калибър 7,62 за неговата стара „мотика“. Не беше ясно как Бърбъна е смятал да се разплати с него. Размишлявайки за това, Артъом стигна до извода, че онзи може и да не е възнамерявал да му дава нищо, а след преминаването на опасния участък вероятно е щял да го застреля в тила, да хвърли тялото му в някоя шахта и повече никога да не си спомни за него. И ако някой някога го попита къде се е дянал Артъом, биха се намерили множество оправдания: какво ли не може да се случи в метрото, а хлапакът сам се съгласи.

Освен разните парцали, карта на метрото, изпъстрена с разбираеми само за бившия им собственик записки, и сто грама мухоморки, на дъното на раницата се намериха и няколко парчета пушено месо, завити в найлонови пликове, и бележник. Артъом не прегледа бележника, а останалото съдържание на раницата го разочарова. В дъното на душата си се надяваше да намери нещо

тайнствено, може би скъпоценно, заради което Бърбъна толкова много искаше да премине през тунела за „Сухаревска“. За себе си беше решил, че Бърбъна е куриер, може би контрабандист или нещо подобно. Това най-малкото би обяснило решителността му да се промъкне през дяволския тунел на всяка цена и готовността му да плати. Но след като от раницата беше измъкнат последният чифт бельо, и колкото и да светеше Артьом с фенерчето, не видя на дъното нищо друго освен стари корави трохи, стана ясно, че причината за настойчивостта му е била друга. Артьом дълго си блъска главата какво точно може да му е трябвало на Бърбъна отвъд „Сухаревска“, но така и не успя да измисли нищо правдоподобно.

Догоадките скоро бяха изместени от мисълта за това, че той така и бе изоставил клетника наскре тунела, беше го оставил на плъховете, макар и да възнамеряваше да се върне, за да направи нещо с тялото. Наистина Артьом си представяше доста смътно как именно да отдаде на търговеца последни почести и как да постъпи с тялото. Да го изгори? Не, за това са необходими доста здрави нерви, а задушливият дим и смрадта от изгорените месо и коси със сигурност ще достигне до станцията и тогава няма как да избегне неприятностите. Да мъкне тялото до станцията е трудно и страшно, защото едно е да влачиш за китките някого, надявайки се, че е жив, и плашейки се от натрапчивите мисли за това, че не диша и пулсът му не се усеща, и съвсем друго е да хванеш за ръката явен мъртвец. А после какво? Така, както Бърбъна е излъгал за заплащането, по същия начин може да лъже и за приятелите си на станцията, чакащи го тук. Тогава Артьом би се оказал в още по-лошо положение, след като донесе тялото.

— А вие как постъпвате тук с тези, които умират? — попита той Хан след дълъг размисъл.

— Какво имаш предвид, приятелю мой? — отговори онзи с въпрос. — За душите на покойниците ли питаш, или за тленните им останки?

— За труповете — промърмори Артьом, на когото тази галиматия със задгробния живот вече започваше да му омръзва.

— От „Проспект на мира“ до „Сухаревска“ водят два тунела — каза Хан и Артьом съобрази, че мотрисите са се движели в две посоки и винаги трябва да има по два тунела... Но тогава защо Бърбъна, знаейки за втория тунел, е решил да върви към съдбата си? Нима по

другия път се криеше още по-голяма опасност? — Но може да се минава само по единия — продължаваше събеседникът му, — защото във втория тунел, близо до нашата станция, земята е пропаднала и сега там има нещо като дълбока яма, в която според местното предание е пропаднал цял влак. Ако стоиш на единия край на тази яма, без значение на кой от двата, другият край не се вижда и дори светлината на силен фенер не стига до дъното. Затова бърборковците разправят, че ние тук имаме бездънна пропаст. Тази яма е нашето гробище. Там хвърляме труповете, както ги наричаш.

На Артъом му стана зле, когато си представи, че ще му се наложи да се върне там, където го бе намерил Хан, ще мъкне назад полуоглозганото от плъховете тяло на Бърбъна, ще го пренесе през станцията и после ще го влачи до ямата във втория тунел. Опита се да убеди себе си, че да хвърли мъртвеца в ямата е абсолютно същото, като да го остави в тунела, защото това изобщо не може да се нарече погребение. Но в мига, когато вече почти си беше повярвал, че да го остави така, както си е, би бил най-добрият изход от положението, видя пред очите си с поразяваща яснота лицето на Бърбъна в момента, в който казва: „Аз умрях“. Артъом целият плувна в пот. Изправи се с усилие, праметна през рамо новия си автомат и заяви:

— Тогава тръгвам. Обещах му. Договорихме се с него. Трябва да го направя — и закрачи с несигурна походка през залата към чугунената стълбичка, спускаща се от платформата към релсите и към входа на тунела.

Наложи се да запали фенера още преди да слезе. Стъпалата прокънтяха под стъпките му и Артъом се спря за миг, не можейки да се реши да прекрачи нататък. В лицето го лъхна тежък, пропит с миризма на гнило въздух. Когато се опита да направи следващата крачка, за миг мускулите му отказаха да му се подчиняват. И след като успя да преодолее страха и отвращението и най-накрая тръгна, върху рамото му легна тежка длан. Той извика от изненада и се обърна рязко, почувства как вътре в него нещо се свива и разбра, че вече няма да успее да свали автомата от рамото си, че нищо няма да успее да направи...

Но това беше Хан.

— Не се бой — каза той успокояващо. — Изпитвах те. Няма нужда да ходиш там. Тялото на приятеля ти вече не е там.

Артъом го погледна неразбиращо.

— Докато ти спеше, извърших погребалния обред. Няма защо да ходиш там. Тунелът е празен. — Хан обърна гръб на Артъом и тръгна обратно към арката.

С чувство на огромно облекчение младежът се забърза подире му. Настигна го след десет крачки и попита развълнувано:

— Но защо сте направили това и после не ми казахте нищо? Нали твърдахте, че няма значение дали ще остане в тунела, или ще бъде пренесен на станцията?

— За мен наистина няма никакво значение — сви рамене Хан. — Но пък за теб това беше важно. Знам, че твоят поход има цел и че пътят ти е далечен и трънлив. Не разбирам каква е мисията ти, но за теб ще бъде прекалено тежко да носиш сам това бреме. Така че реших да ти помогна поне с нещичко — той погледна Артъом с усмивка.

Когато се върнаха при огъня и се отпуснаха върху мекия брезент, Артъом не издържа:

— Какво имахте предвид, когато споменахте мисията ми? Говорил ли съм насън?

— Не, приятелю, докато спеше, мълчеше. Но имах видение, в което ме помоли за помощ човек, половината от името на когото нося. Бях предупреден за твоето идване и именно затова отидох да те посрещна и те взех със себе си, когато мъкнеше трупа на приятеля си.

— Нима заради това? — погледна го недоверчиво Артъом. — А аз мислех, че сте чули изстрелите...

— Чух изстрелите, тук има силно ехо. Но нима наистина мислиш, че излизам в тунелите всеки път когато стрелят? Бих завършил жизнения си път много по-рано и съвсем безславно, ако постъпвах така. Този случай обаче беше изключителен.

— А що за човек е този, половината от името на когото носите?

— Не мога да ти кажа кой е, никога по-рано не съм го виждал, никога не съм говорил с него, но ти го познаваш. Трябва да разбереш това сам. След като го видях само веднъж, макар и не наяве, аз веднага почувствах колосалната му сила. Той ми каза да помогна на юноша, който ще се появи от северните тунели, и образът ти застана пред мен. Всичко това беше само сън, но усещането за реалност бе толкова силно, че когато се събудих, не схванах разликата между виденията и

действителността. Той е могъщ човек с обръсната глава, облечен целият в бяло... Познаваш ли го?

В този момент Артъом го полазиха тръпки, всичко пред очите му се разлюля и той си представи ясно образа, който му описваше Хан. Човекът, половината от чието име носеше спасителят му, беше... Хънтър^[2]! Подобно видение имаше и Артъом: когато не можеше да реши дали да тръгне на пътешествие, той видя Ловеца, но не с дългото му черно кожено яке, с което се бе появил във ВДНХ в онзи паметен ден, а с безформени снежнобели дрехи...

— Да. Познавам този човек — каза Артъом, вече гледайки по съвсем различен начин Хан.

— Той нахлу в сънищата ми... Обикновено не прощавам това на никого. Но с него беше различно — изрече замислено Хан. — Той, като и ти, се нуждаеше от моята помощ и той не заповядваше, не искаше да се подчиня на волята му, а по-скоро молеше много настойчиво. Той не умее да използва внушение и да странства из чуждите мисли, просто му беше трудно, много трудно, мислеше отчаяно за теб и търсеше приятелска ръка, рамо, на което да се облегне. Протегнах му ръка и му предложих рамото си. И излязох да те посрещна.

Артъом потъна в мислите си, те бушуваха, изплуваха в съзнанието му една след друга, разтваряха се, така и непреведени в думи, и отново потъваха. Езикът му сякаш се бе вкочанил и младежът дълго време не можеше да каже нито дума. Нима този човек бе знаел предварително за идването му? Нима Хънтър е успял да го предупреди по някакъв начин? Беше ли жив Хънтър, или това е било безплътната му сянка? Но тогава ще се наложи да повярва и в кошмарните картини на задгробния живот, нарисувани от Хан, а бе толкова по-лесно и приятно да убеждава себе си, че спасителят му е просто безумен. И най-важното — събеседникът му знаеше нещичко за задачата, която Артъом трябваше да изпълни; беше я нарекъл мисия, макар и да се затрудняваше да определи смисъла ѝ; разбираше нейната трудност и важност, съчувстваше на Артъом и искаше да облекчи участието му...

— Къде отиваш? — попита тихо Хан, като гледаше Артъом в очите и сякаш четеше мислите му. — Кажи ми накъде води пътят ти и аз ще ти помогна да направиш следващата крачка, ако е по силите ми. Той ме помоли за това.

— Полиса — въздъхна Артъом. — Трябва да отида в Полиса.

— И как възнамеряваш да се добереш до Града от тази забравена от Бога станция? — поинтересува се Хан. — Приятелю мой, трябвало е да минеш по Околовръстната — от „Проспект на мира“ до „Курска“ или до „Киевска“.

— Там е Ханза, а аз нямам никакви познати в нея, не бих успял да премина. Както и да е, сега не мога да се върна на „Проспект на мира“, страхувам се, че няма да издържа второ пътешествие през този тунел. Мислех да отида на „Тургеневска“ — в една стара карта видях, че там има преход към „Сретенски булевард“, оттам минава недостроена линия, през която мога да стигна до „Тръбна“. — Артъом извади от джоба си обгорялата листовка с картата от обратната ѝ страна. — Наименованието не ми харесва, особено сега, но няма какво да се направи. От „Тръбна“ има преход до „Цветен булевард“, видях го на картата, и оттам, ако всичко е наред, мога да попадна в Полиса право по линията.

— Не — изрече тъжно Хан, клатейки глава. — Не можеш да попаднеш в Полиса по този път. Тези карти лъжат. Печатали са ги отдавна, преди да се случи всичко това. Те показват линии, които никога не са били достроени, станции, които са се разрушили, погребвайки под сводовете си стотици невинни, премълчават страшни опасности, стаени край коловозите и правещи множество маршрути невъзможни. Твоята карта е глупава и наивна като тригодишно дете. Дай ми я — той протегна ръка.

Артъом послушно сложи листовката в дланта му. Хан моментално я смачка и я хвърли в огъня. Докато Артъом си мислеше, че това може би е било излишно, но не се решаваше да спори, Хан му каза:

— А сега ми дай онази карта, която намери в раницата на спътника си.

След като се порови из вещите, Артъом намери и нея, но не бързаше да я предава на Хан, спомняйки си за печалната съдба на своята собствена карта. Не му се искаше да остава без никакъв план на линиите. Забелязал колебанието му, Хан побърза да го успокои:

— Не се бой, нищо няма да ѝ направя. И повярвай ми — не върша нищо напразно. Може да ти се стори, че някои от действията ми са лишени от смисъл и дори безумни. Но има смисъл, просто той ти е

недостъпен, защото твоите възприятия и разбирания за света са ограничени. Ти все още си едва в началото на пътя си. Прекалено млад си, за да разбираш правилно някои неща.

Не намирайки в себе си сили да възрази, Артъом подаде на Хан намерената в Бърбъна карта — квадратен картон с размерите на пощенска картичка, като онази, пожълтялата стара картичка с красиви блестящи кълба, скреж и надпис: „Честита Нова 2007 година!“, която някога бе успял да размени с Виталик срещу откъсната от пагон жълта звездичка, намерена в джоба на втория му баща.

— Колко е тежка! — изрече пресипнало Хан и Артъом забеляза, че дланта на Хан с лежащото върху нея парче картон изведнъж пропадна надолу, сякаш картата наистина тежеше повече от килограм. Преди секунда, когато държеше картата, Артъом не забеляза нищо странно. Хартийка като хартийка.

— Тази карта е много по-мъдра от своята — каза Хан. — Тук се крият такива знания, че чак не ми се вярва, че е била на човека, който пътуваше с теб. Работата дори не е в тези надписи и знаци, с които е надраскана, макар че и те могат да разкажат много... Не, тя носи нещо в себе си...

Той внезапно млъкна.

Артъом вдигна глава и го изглежда внимателно. Челото на Хан беше прорязано от дълбоки бръчки и неотдавнашният мрачен огън отново гореше в очите му. Лицето му така се промени, че Артъом го обзе страх и отново му се прииска да се махне от тази станция колкото се може по-бързо, дори ако трябва да се върне в смъртоносния тунел, от който с толкова усилия бе успял да се измъкне жив.

— Дай ми я! — не помоли, а по-скоро нареди Хан. — Ще ти подаря друга, няма да усетиш разликата. И ще добавя каквато си пожелаеш вещ — продължи той веднага.

— Вземете я, тя е ваша — поддаде се лесно Артъом, като с удоволствие изплю думите на съгласие, изпълващи устата му и изтласкали езика назад. Те чакаха там още от секундата, в която Хан изрече: „Дай ми я!“, и когато Артъом най-накрая се избави от тях, изведнъж му хрумна, че това не са били негови думи, а чужди, продиктувани от някого.

Хан изведнъж се отдръпна от огъня и лицето му се изгуби в мрака. Артъом се досети, че той се опитва да се овладее и не иска

младежът да стане свидетел на вътрешната му борба.

— Разбираш ли, приятелче — разнесе се от тъмнината гласът му, някакъв слаб, нерешителен, не съхранил нищо от онези мощ и воля, които бяха изплашили Артъом преди миг, — това не е карта. По-точно — не е само карта. Това е Пътеводител на метрополитена. Да, няма съмнение, че е това. Един умел човек може да премине с Пътеводителя цялото метро за два дни, защото тази карта е... одушевена ли, как да го кажа... Тя сама ти казва къде и как да отидеш, предупреждава те за опасностите... Тоест — води те по твоя път. Затова и се казва Пътеводител — Хан отново се приближи до огъня, — с главна буква — това е името ѝ. Слушал съм за нея. Те са само няколко в цялото метро, а може и да е останала само тази. Наследство от един от най-мощните магове на отишлата си епоха.

— Този, който живее в най-дълбоката точка на метрото? — реши да блесне с познанията си Артъом и веднага се сепна: лицето на Хан потъмня.

— Никога повече не говори толкова лекомислено за неща, за които нямаш никаква представа! Ти не знаеш какво става в най-дълбоката точка на метрото, и аз самият не знам много и, да не дава Бог, някога да узнаем нещо за това! Но мога да те уверя, че случващото се там рязко се отличава от онова, което са ти разказвали приятелите ти. И не повтаряй на глас чужди свободни съчинения на тая тема, защото някой ден ще се наложи да си платиш! И това изобщо не е свързано с Пътеводителя.

— Все едно — побърза да го увери Артъом, не пропускайки възможността да смени темата на разговора с по-безопасна, — можете да запазите този Пътеводител за себе си. Та аз и без това не мога да го използвам пълноценно. Пък и съм ви толкова благодарен, че ме спасихте... Дори и да приемете картата, тя няма да изкупи моя дълг към вас.

— Вярно е — бръчките върху лицето на Хан се изгладиха, гласът му отново се смекчи. — Няма да можеш да я използваш още кой знае колко дълго време. Какво пък, ако ми я подариш, сме квит. Имам обикновена схема на линиите, ако искаш, ще препиша всички знаци от Пътеводителя и ще ти я дам в замяна. Освен това... — зае се да рови из джобовете си — ... мога да ти предложа ето това нещо — и извади малък фенер със странна форма. — Той не се нуждае от батерии, тук

има едно устройство, подобно на ръчен еспандер: виждаш ли двете ръчки? Трябва да се стиска с пръсти и той сам изработва ток, лампичката светва. Слабо, естествено, но има ситуации, в които тази слаба светлина изглежда по-ярка от живачните лампи в Полиса... Спасявал ми е неведнъж живота, надявам се, че и на теб ще ти свърши работа. Вземи го, твой е. Взимай, взимай, размяната и без това е неравностойна — аз съм твой длъжник, а не обратното.

Според Артьом размяната излезе особено изгодна. За какво му е карта с мистични свойства, щом е глух за гласа ѝ? Та той сигурно щеше да я изхвърли, след като я повърти малко в ръцете си и безуспешно се опита да разгадае надрасканите на нея завъртулки.

— Та маршрутът, който си набелязал, няма да те отведе никъде другаде освен в бездната — продължи прекъснатия разговор Хан, като грижливо държеше картата в ръце. — Почакай малко, вземи моята стара карта и следи по нея — той подаде на Артьом съвсем малка схема, отпечатана на обратната страна на старо джобно календарче. — Говореше нещо за преход от „Тургеневска“ до „Сретенски булевард“? Нима не знаеш нищо за лошата слава на тази станция и на дългия тунел оттук до „Китай-град“?

— Е, казвали са ми, че през него не бива да минава сам човек и че е безопасно да се минава само с кервани, и аз си мислех така: до „Тургеневска“ с керван, а там да избягам от тях в прехода — нима ще тръгнат да ме гонят? — отговори Артьом, чувствайки как в главата му се заражда някаква неясна мисъл, че нещо не му дава мира, тревожи го. Но какво точно?

— Там няма проход. Арките са зазидани. Не знаеше ли?

Как можеше да забрави? Разбира се, бяха му говорили за това по-рано, но му бе излетяло от главата... Червените се бяха изплашили от дяволските истории в този тунел и бяха зазидали единствения проход от „Тургеневска“.

— Но нима няма друг изход? — попита той предпазливо.

— Няма и картите мълчат по този въпрос. Преходът към недостроената линия не започва от „Тургеневска“. Но дори и там да имаше незазидан преход, не мисля, че би имал смелостта да изостанеш от групата и да влезеш там. Особено ако чуеш последните слухове за това мило местенце, докато чакаш да се събере керван.

— Но какво да направя тогава? — попита вяло Артъом, изучавайки календарчето.

— Можеш да отидеш до „Китай-град“. О, това е много интересна станция и нравите на нея са много забавни, но поне няма да изчезнеш безследно, така че дори най-близките ти приятели след известно време да започнат да се съмняват дали изобщо някога си съществувал. А точно на „Тургеневска“ това е много вероятно да се случи. От „Китай-град“, погледни...

Артъом прекара пръст по картата.

— ... Има само две станции до „Пушкинска“, а там — преход до „Чеховска“, още един участък — и си в Полиса. Това може би ще е още по-кратко, отколкото пътят, който ти предлагаше.

Артъом замърда устни, броейки количеството станции и прехвърляния между линиите при всеки от двата маршрута. Както и да го мислеше, пътят, показан му от Хан, беше много по-кратък и безопасен и не беше ясно защо Артъом не се бе сетил сам за него. А и сега не му оставаше избор.

— Прав сте — каза той накрая. — И често ли има кервани дотам?

— Страхувам се, че не много често. И има една малка, но досадна подробност: ако човек реши да мине през нашето селище и да се отправи към „Китай-град“, първо трябва да се добере до нас от противоположната страна. А сега си помисли дали е лесно да се попадне тук от север. — Хан посочи проклетия тунел, от който Артъом едва бе успял да се спаси. — Впрочем последният керван на юг тръгна доста отдавна, така че има някаква надежда досега да се е събрала нова група. Поговори с хората, поразпитай, само че не дрънкай прекалено много, защото тук се въртят няколко главорези, на които не може да се има никакво доверие... Добре, ще дойда с теб, за да не направиш някоя глупост — добави той след кратък размисъл.

Артъом посегна към раницата си, но Хан го спря с жест.

— Не се притеснявай за багажа си. Тук така ги е страх от мен, че никой измет няма да се осмели да се приближи до леговището ми. А докато си тук, ти си под моя защита.

Артъом остави раницата си до огъня, но все пак взе автомата със себе си, не желаейки да се разделя с новото си съкровище, и се забърза след Хан, който беше тръгнал с широка крачка към огньовете,

запалени в другия край на залата. Докато разглеждаше смаяно отскачащите от тях изгладнели скитници, облечени с вонящи парцали, Артьом си мислеше, чу тук наистина се боят от Хан. Интересно, защо ли?

Отминаха първия от огньовете, но Хан не забави крачка. Беше съвсем малък огън, едва гореше, и до него седяха, плътно притиснати една към друга, две фигури — мъжка и женска. Тихи думи на непознат език шумоляха, разпадаха се и не достигаха до слуха. На Артьом му стана толкова интересно, че едва не си изви врата, неспособен да откъсне поглед от тази двойка.

Отпред имаше още един огън — по-голям, ярък — и около него се бе събрал цял лагер. Насядалите — високи, доста свирепо изглеждащи мъже — грееха ръцете си на огъня. Гърмеше звънък смях и се чуваха такива здрави ругатни, че Артьом малко се стресна и забави крачка. Но Хан се приближи спокойно и уверено до седящите, поздрави ги и се настани при огъня, така че на Артьом не му оставаше нищо друго, освен да последва примера му и да седне до него.

— ... Оглежда си тялото и вижда, че има някакъв обрив по ръцете, а и под мишниците нещо набъбва, нещо твърдо и страшно боли. Представи си какъв ужас, мамка му... Различните хора реагират различно. Някои се застрелват веднага, други полудяват, започват да се нахвърлят на останалите, опитват се да ги прегърнат, за да не умрат сами. Някои бягат в тунелите отвъд „Околовръстната“, в затъntenите места, за да не заразят никого... Хората са различни. Ето той, като видял всичко това, отива при нашия доктор и го пита: има ли шанс за излекуване? Докторът му казва директно: никакъв. След появата на този обрив ти остават още две седмици. А командирът на батальона, виждам, вече тихичко си вади макаровия от кобура, та ако онзи започне да буйства... — разказваше със секващ на моменти от неподправено вълнение глас мършав брадат мъж с ватенка и оглеждаше насъбралите се с бледосивите си очи.

И макар Артьом още да не разбираше за какво става въпрос, духът, с който беше пропит разказът, и нарастващата тишина в кикотещата се преди малко компания го накараха да потрепне и да попита Хан тихичко, за да не привлича вниманието на останалите:

— За какво говори той?

— Чума — отговори с мъка в гласа Хан. — Започна се.

От думите му лъхаше на зловонието от разлагащи се тела и гъстия дим на погребални клади, те навяха мисли за тревожен камбанен звън и виене на ръчна сирена.

На ВДНХ и в околностите им никога не бе имало епидемии — носителите на заразата, плъховете, биваха изстребвани, освен това на станцията имаше няколко добри лекари. Артър познаваше смъртоносните заразни болести само от книгите. Някои от тях му попаднаха прекалено рано, оставиха дълбоки следи в паметта му и завладяха за дълго време света на неговите детски кошмари и страхове. Затова, когато чу думата „чума“, той усети как по гърба му избива студена пот и му се завива свят. Не пита за нищо повече Хан, а се заслуша с болезнено любопитство в разказа на мършавия мъж с ватенката.

— Но Рижия не беше такъв човек, не беше психар. Постоя безмълвно около минута и каза: „Дайте ми патрони и ще си тръгна. Не бива да оставам с вас.“ Командирът направо въздъхна от облекчение, чух го. Ясна работа: не е приятно да стреляш в някой от своите, дори и ако е болен. Дадох на Рижия два пълнителя — момчетата се бръкнаха. И той тръгна на североизток, отвъд „Авиомоторна“. Повече не го видяхме. А после командирът пита доктора ни: след колко време се проявява болестта? Онзи отговаря: инкубационният ѝ период е една седмица. Ако седмица след контакта няма нищо — значи не си заразен. Тогава командирът реши: ще излезем на станцията и ще стоим седмица, после ще се проверим. Не бива да ходим на „Околовръстната“: ако заразата проникне там — цялото метро ще измре. И така, престояхме там една седмица. Не се приближавахме един към друг — откъде да знаем кой е заразен? А с нас имаше още едно момче, всички му викаха Чашата, защото обичаше да си пийва. Та всички гледаха да стоят по-надалеч от него, защото беше близък с Рижия. Приближава се Чашата към някого, а онзи бяга в другия край на станцията. А някои насочваха оръжията си към него, за да го прогонят. Когато на Чашата му свърши водата, момчетата поделиха с него своята вода, но по този начин: оставяха водата си на пода и се отдръпваха, ала никой не го пускаше до себе си. След седмица той изчезна някъде. После разправяха какво ли не, някои дори говореха втели-некипели — че го е отвлякло чудовище, обаче там тунелите са спокойни, чисти. Аз лично мисля, че е забелязал обриви по себе си или

е усетил набъбването под мишницата и се е махнал. Никой друг в отряда ни не се зарази — почакахме още известно време, накрая командирът провери всички лично. Всички бяха здрави.

Артьом забеляза, че въпреки това уверение покрай разказвача поопустя, макар че около огъня нямаше чак толкова много място и всички седяха плътно един до друг.

— Дълго ли пътува насам, братче? — попита го тихо, но ясно, нисък и набит брадат мъж с кожена жилетка.

— Вече има трийсет дни, откакто тръгнах от „Авиомоторна“ — отговори мършавият и погледна събеседника си неспокойно.

— Значи имам новини за теб. На „Авиомоторна“ има чума. Чума, разбра ли? Ханза е затворила и „Таганска“, и „Курска“. Казва се карантина. Имам познати там, граждани на Ханза. И на „Таганска“, и на „Курска“ са разположени огнепръскачки на линията и който се приближи в обхвата им, го изгарят. Казва се дезинфекция. Очевидно инкубационният период при някои е седмица, при други — повече, след като сте пренесли заразата там — заключи човекът с тих тон, който не предвещаваше нищо добро.

— Вие какво, момчета? Аз съм здрав! Ако искате, вижте сами! — мършавият скочи от мястото си и се зае трескаво да съблича ватенката си и оказалата се под нея неимоверно мръсна раирана фланелка, страхувайки се, че няма да успее да ги убеди.

Напрежението нарастваше. Около мършавия вече не беше останал никой, всички се бяха струпали от другата страна на огъня и Артьом дочу тихото щракане на предпазители. Той погледна въпросително Хан и премести новия си автомат от рамото в бойна позиция, с цевта напред. Хан запази мълчание, но го спря с жест. После се изправи бързо и безшумно се отдалечи от огъня, дърпайки със себе си и Артьом. Спря се на десетина крачи разстояние и продължи да наблюдава случващото се.

Трескавите, суетливи действия на събличащия се приличаха в светлината на огъня на някакъв безумен първобитен танц. Говорът в тълпата утихна и действието продължи в зловеща тишина. Най-накрая човекът успя да се отърве от белъто и възкликна тържествуващо:

— Ето, вижте! Чист съм! Здрав съм! Няма нищо! Здрав съм!

Брадатият с жилетката измъкна от огъня горяща от единия край дъска и се приближи предпазливо към мършавия, оглеждайки го

гнусливо. Кожата на излишно приказливия човек беше потъмняла от мръсотия и лъщеше мазно, но брадатият явно не откри никакви следи от обриви, защото след внимателния оглед нареди:

— Вдигни си ръцете!

Клетникът побърза да си вдигне ръцете нагоре и откри на струпалите се от другата страна на огъня хора изглед към обраслите си с тънки косми подмишници. Брадатият демонстративно притисна носа си със свободната си ръка и се приближи още повече, наблюдавайки внимателно в търсене на бубони, но и там не успя да открие никакви симптоми на чума.

— Здрав съм! Здрав! Какво, убедихте ли се сега? — извика почти истерично мъжът с писклив глас.

В тълпата зашепнаха с неприязън. Доловил общото настроение и без желание да се предава, здравенякът изведнъж обяви:

— Е, да допуснем, че самият ти си здрав. Това още нищо не значи!

— Как така нищо не значи? — изуми се мършавият, обърка се и някак веднага посърна.

— Да, така. Самият ти може и да не си се разболял. Може да имаш имунитет. Но е напълно възможно да си пренесъл заразата. Нали си общувал с този Рижия? Били сте в един и същи отряд? Здрависвали сте се? Здрависвали сте се, братче, не лъжи.

— И какво като сме се здрависвали? Нали не съм се разболял... — отговори объркано мъжът. Той застина безпомощно, гледайки уплашено тълпата.

— Ето какво. Не е изключено да си заразен, братче. Така че, извинявай, но не можем да рискуваме. Профилактика, братче, разбираш ли? — брадатият разкопча жилетката си и отдолу се показва тъмнокафяв кобур. Сред застаналите от другата страна на огъня се разнесоха одобрителни възгласи и отново защракаха предпазители.

— Момчета! Но аз съм здрав! Не съм се разболял! Ето, вижте! — мършавият отново вдигна ръце нагоре, но сега всички само се мръщеа пренебрежително и с явно отвращение.

Здравенякът извади от кобура пистолета си и го насочи към мъжа, който, изглежда, изобщо не можеше да разбере какво се случва с него и само мърмореше, че е здрав, притиснал към гърдите си свитата на топка ватенка — беше прохладно и той вече започваше да зъзне.

В този момент Артьом не издържа. Премести предпазителя и пристъпи към тълпата, без изобщо да съзнава какво смята да направи. Нещо го свиваше мъчително под лъжичката, в гърлото му сякаш имаше буца, така че не би могъл да каже нищо в момента. Но нещо в мършавия човек, в отчаяния му поглед, в безсмисленото му, машинално бърборене, подтикна Артьом да пристъпи напред. Не се знаеше какво щеше да направи после, но върху рамото му легна ръка и, Боже, колко тежка беше тя този път!

— Спри се! — каза спокойно Хан и Артьом застина като вкаменен, чувствайки, че крехката му решимост се разбива от гранита на чуждата воля. — С нищо не можеш да му помогнеш. Можеш или да загинеш, или да си навлечеш гнева им. Мисията ти ще остане неизпълнена и в двата случая, не бива да забравяш това.

В този момент мъжът изведнъж отскочи рязко, извика, притисна още по-здраво към себе си ватенката, с едно движение скочи на линията и се понесе към черната бездна на южния тунел с нечовешка бързина, врещейки диво и някак животински. Брадатият понечи да хукне след него, опита се да се прицели в гърба му, но после махна с ръка. Това вече бе излишно и всички, които стояха на платформата, го знаеха. Не беше ясно само дали изплашеният човек знаеше накъде бяга, надяваше ли се на чудо, или просто всичко бе излетяло от главата му от страх.

След няколко минути и воплите му, разкъсващи глухата тягостна тишина на проклетия тунел, и отзвучите от стъпките му секнаха. Не утихнаха постепенно, а замлъкнаха за един миг, сякаш някой бе изключил звука, дори ехото затихна веднага и отново се възцари тишина. Това беше толкова странно, толкова непривично за човешкия слух и разум, че въображението се опитваше да запълни тази празнота и на хората им се струваше, че все още чуват виковете някъде в далечината. Но всички разбираха, че само им се чува.

— Стадото от измети усеща безпогрешно болния, приятелче — промълви Хан и Артьом едва не отскочи, забелязвайки в очите му блуждаещи хищнически огънчета. — Болният е бreme за стадото и заплахата за здравето му. Затова стадото изяжда болния. Разкъсва го на парчета. На пар-че-та — повтори той, сякаш се наслаждаваше на казаното.

— Но нали това не са чакали! — най-накрая намери в себе си смелост да възрази Артьом, изведнъж започнал да вярва, че наистина си има работа с преродения Чингиз хан. — Хора са!

— А ти какво искаш? — парира атаката Хан. — Деградация. Медицината ни е на равнището на чакалите. Хуманността — също. Така изглежда...

Артьом знаеше какво да възрази на този довод, но би било съвсем неуместно да спори с единствения си покровител на тази станция. След като изчака възражението му, Хан реши, че Артьом се е предал и смени темата на разговора.

— А сега, докато сред приятелите ни цари такова оживление по повод на разпространяването на инфекциозни болести и начините за борба с тях, трябва да ковим желязото. Иначе може да не се решат да тръгнат на поход още дълги седмици. А сега, кой знае — може и да се навият.

Хората край огъня обсъждаха възбудено случилото се. Всички бяха напрегнати и объркани, призракната сянка на страшната опасност бе надвиснала над тях, и сега те се опитваха да решат какво да правят по-нататък, но мислите им, подобно на опитни мишки в лаборатория, безпомощно стигаха до задънени пътища и се лутаха безсилно насам-натам, неспособни да намерят изход.

— Приятелите ни са доста близо до паниката — изкоментира доволно Хан, усмихна се с крайчеца на устните си и погледна весело Артьом. — Освен това подозират, че току-що са линчували невинен, а такава постъпка не стимулира рационалното мислене. Сега си имаме работа не с колектив, а със стадо. Отлично умствено състояние за манипулиране на психиката! Обстоятелствата се нареждат възможно най-добре.

Артьом отново се почувства зле от тържествуващия му вид. Опита се да се усмихне в отговор — в края на краищата Хан се опитваше да му помогне, — но се получи жалко и неубедително.

— Най-важното сега е авторитетът. Силата. Силата уважава силата, а не логическите аргументи — добави Хан, кимайки. — Стой и гледай. Не по-късно от утре ще можеш да продължиш пътя си. — При тези думи той направи няколко широки крачки и се вряза в тълпата.

— Не бива да се остава тук! — прогърмя гласът му и говорът в тълпата утихна.

Хората слушаха думите му с предпазливо любопитство. Хан използваше могъщата си, почти хипнотична дарба да убеждава. Още след първите му думи чувството за опасност, надвиснало над всеки, който би се осмелил да остане на станцията, се стовари върху Артъом.

— Той е заразил целия въздух тук! Ако го подишаме още малко — свършено е с нас. Този бацил е навсякъде и непременно ще хванем тази гадост, ако останем дори още за малко тук. Ще пукнем като плъхове и ще гнием направо насред залата, на пода. Никой няма да се добере дотук да ни помогне, няма на какво да се надяваме! Можем да разчитаме само на себе си. Трябва по-скоро да се махаме от тая дяволска станция, където навсякъде е пълно с микроби. Ако тръгнем сега, всички заедно, няма да е никак трудно да минем през тунела. Но трябва да го направим веднага!

Хората зашумяха в знак на съгласие. Повечето от тях, подобно на Артъом, не можеха да се противопоставят на колосалната сила на убеждаване на Хан. След като чу думите му, Артъом послушно преживя всички онези състояния и чувства, които бяха заложени в тях: усещането за заплахата, страх, паника, безизходица, после — слаба надежда, която нарастваше, докато Хан продължаваше да говори за изхода от положението, който предлагаше.

— Колко сте?

Веднага няколко души се заеха да изброяват събралите се. Освен Хан и Артъом около огъня имаше осем души.

— Значи няма какво да чакаме. Вече сме десет, можем да преминем! — заяви Хан и без да позволява на хората да дойдат на себе си, продължи: — Събирайте багажа си, най-късно след час трябва да тръгнем!

Хан помъкна Артъом към техния лагер, шепнейки му:

— По-бързо, да се върнем при огъня, ти също трябва да си вземеш нещата. Най-важното е да не им дадем да се опомнят. Ако се забавим, ще започнат да се питат дали си струва да отиват оттук в „Чисти езера“. Някои от тях са тръгнали в различна посока, други просто живеят в това селище и няма къде да отидат. Очевидно ще се наложи да те отведе в „Китай-град“, в противен случай те ще загубят своята целеустременост в тунела или изобщо ще забравят накъде са тръгнали и защо.

Докато Хан свиваше брезента си и гасеше огъня, Артъом бързо прибираще онези неща от багажа на Бърбъна, които му се струваха полезни, и наблюдаваше с крайчеца на окото си случващото се в другия край на залата. Хората, които отначало оживено сновяха насам-натам, събирайки парцалите си, се движеха все по-вяло и несъгласувано. Ето че един приседна до огъня, друг, който знае защо, тръгна към центъра на платформата, а двама се събраха заедно и си заговориха за нещо.

— Тези си говорят там — предупреди той Хан.

— Уви, общуването със себеподобните е неотделима черта от природата на човешките същества — отговори Хан. — И дори ако волята им е потисната, а самите те всъщност са хипнотизирани, общуването пак ги влече. Човекът е социално животно и нищо не може да се направи по въпроса. Във всички други случаи бих приел покорно всякакво човешко поведение като Божий промисъл или като неизбежен резултат от еволюционното развитие, в зависимост от това, с кого разговарям. Но в дадения случай такъв ход на мислите е вреден. Трябва да се намесим, мой млади приятелю, и да насочим мислите им в необходимото русло — обобщи той и метна на гърба си огромния походен денк.

Огънят угасна и от всички посоки ги обгърна плътен, почти осезаем мрак. Артъом извади от джоба си подареното му фенерче и натисна ръкохватката му. Вътре нещо забръмча и лампичката светна — от нея бликна неравномерна, примигваща светлина.

— Хайде, давай, натискай още, не се бой — ободри го Хан. — Може да работи и по-добре.

Когато се приближиха към останалите, застоялият въздух от тунелните течения вече бе успял да издуха от главите на всички увереността им в правотата на Хан. Най-отпред пристъпи същият онзи здравеняк с брадата, който по-рано се беше занимавал със санитарно-епидемиологичен контрол.

— Чуй ме, братче — обърна се небрежно той към спътника на Артъом.

Дори без да го поглежда, Артъом почувства с кожата си как се наелектризира атмосферата около Хан. По всичко личеше, че фамилиарниченето го довеждаше до бяс. От всички хора, с които Артъом се познаваше до момента, той най-малко би искал да види

вбесен именно Хан. Наистина оставаше и Ловеца, но той се бе сторил на Артъом толкова хладнокръвен и уравновесен, че на младежа просто му беше невъзможно да си го представи разгневен. Той навярно дори убиваше със същото изражение на лицето, с което останалите чистят гъби или си варят чай.

— Ние тук се посъветвахме и си мислим — продължаваше здравенякът, — че говориш глупости. Аз например нямам никаква работа в „Китай-град“. Ето, и приятелите ми са против. Нали, Семьонич? — обърна се той към тълпата за подкрепа. Някой се съгласи с думите му, но засега доста плахо. — Ние изобщо отивахме към Проспекта, към Ханза, когато започна тази гадост в тунелите. Ще вземем да изчакаме и ще продължим нататък. И тук няма да ни стане нищо. Изгорихме вещите му, а за въздуха не ни баламосвай, това не е белодробна чума. Ако сме се заразили, вече сме се заразили, нищо не може да се направи. Затова пък не бива да пренасяме заразата в голямото метро. Само че най-вероятно няма никаква зараза, така че да не ти казвам какво да правиш с предложенията си, братче! — все побезцеремонно разсъждаваше брадатият.

Артъом малко се стресна от този напор. Но когато погледна крадешком спътника си, той разбра, че положението на брадатия не е за завиждане. В очите на Хан отново пламтеше оранжевият адски пламък, той излъчваше такава животинска злоба и такава сила, че Артъом го побиха тръпки и косите му започнаха да се изправят, искаше му се да се озъби и да закрещи.

— А защо го погуби, ако не е имало никаква зараза? — попита коварно, с преднамерено мек глас Хан.

— За профилактика! — отговори здравенякът с нагъл поглед и играещи по лицето му мускули.

— Не, приятелче. Това не е медицина. Това е криминално престъпление. По кое право постъпи така с него?

— Ти не ми викай приятелче, аз не съм ти някакво куче, разбра ли? — озъби се брадатият. — По кое право постъпих така ли? По правото на по-силния! Чувал ли си за него? И ти, особено тук, не си такъв... А сега ще ви видим сметката — и на теб, и на твоето сукалче! Профилактично! Разбра ли?! — и с вече познатото на Артъом движение брадатият разкопча жилетката и сложи ръка върху кобура си.

Този път Хан вече не успя да спре Артьом и в следващия момент брадатият зяпна дулото на автомата му, преди да е успял да разкопчае кобура. Артьом дишаше тежко и слушаше как тупти сърцето му, кръвта пулсираше в слепоочията му и не му идваха наум никакви разумни мисли. Знаеше само едно: ако брадатият каже още нещо или ръката му продължи пътя си към дръжката на пистолета, той незабавно ще натисне спусъка. Артьом не искаше да загине като онзи човек. Нямаше да позволи стадото да го разкъса.

Брадатият застина на място и не помръдваше, само тъмните му очи проблясваха злобно. И в този момент се случи нещо непонятно. Хан, до този момент стоял безучастно встрани, с едно движение се озова срещу противника си, погледна го в очите и каза тихо:

— Спри. Ще ми се подчиниш. Или ще умреш.

Страшният поглед на брадатия помръкна, ръцете му увиснаха безсилно край тялото му като лиани, толкова неестествено, че Артьом не се съмняваше — ако нещо бе действало на човека, това не беше автоматът, а думите на Хан.

— Никога не разсъждавай за правото на по-силния. Прекалено си слаб за това — посъветва го Хан и се върна при Артьом, като за най-голямо учудване на младежа дори не направи опит да разоръжи врага.

Здравеният стоеше неподвижно на мястото си и се оглеждаше объркано. Глъчката бе утихнала и хората чакаха думите на Хан. Контролът над ситуацията беше възстановен.

— Ще смятаме, че дискусията е приключила и сме стигнали до консенсус. Тръгваме след петнайсет минути — изрече Хан и се обърна към Артьом: — Хора, казваш? Не, приятелю мой, това са зверове. Това е стадо от измети. Те искаха да ни убият. И биха ни убили. Но не са предвидили едно нещо. Те са чакали, но аз съм вълк. И има станции, където ме знаят само под това име.

Артьом мълчеше, поразен от видяното, най-накрая разбирайки за кого му напомня Хан толкова много.

— Но и ти си вълче — добави онзи след минута, без да се обръща, и Артьом усети в гласа му неочаквани топли нотки.

[1] Чингиз Айтматов (1928 г.) — знаменит руски и киргизки писател. — Бел.прев. ↑

[2] В оригинала Хънтър се нарича Хантър. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 7

ХАНСТВОТО НА МРАКА

Той наистина беше абсолютно пуст и черен, този тунел. Сух под, приятен ветрец, духащ в лицето, нито един плъх, никакви подозрителни разклонения и зеещи черни пропасти, само няколко затворени странични врати на служебни помещения — в този тунел вероятно би могло да се живее не по-зле, отколкото в която и да е от станциите. Нещо повече — тези съвсем неестествени спокойствие и чистота не караха човек да застане нащрек, а моментално разпръскваха всички опасения, с които хората попадаха тук. Легендите за изчезналите на това място започваха да изглеждат глупави измишльотини и Артьом вече се съмняваше дали наистина се е случила дивашката сцена с клетника, когото бяха взели за чумав, или само му се е присънила, докато е дремел върху брезента край огъня на скитника философ.

Двамата с Хан се движеха последни в шествието, защото спътникът му имаше опасения, че хората ще започнат да изостават един по един, и тогава, според неговите думи, никой няма да се добере до „Китай-град“. Сега той крачеше леко до Артьом, спокоен, сякаш нищо не се е случило, и дълбоките бръчки, прорязващи лицето му по време на сблъсъка на „Сухаревска“, се бяха изгладили. Бурята бе утихнала и до Артьом отново беше мъдрият и сдържан Хан, а не освирепелият вълк-единак. Но обратната трансформация не би отнела дори и минута, Артьом чувстваше това.

Разбирайки, че следващият удобен случай да повдигне завесата над някои от тайните на метрото нямаше да дойде скоро, ако изобщо някога дойде, младежът просто не можа да се сдържи и попита:

— А вие имате ли представа какво се случва в този тунел?

— Това никой не го знае, включително и аз — отговори Хан неохотно. — Да, има неща, за които дори аз не знам абсолютно нищо. Единственото, което мога да ти кажа, е, че това е бездна. Когато разговарям със себе си, наричам това нещо „черна дупка“... Ти никога

не си виждал звездите, нали? Веднъж си ги виждал, казваш? И знаеш ли нещо за космоса? Та така, една загиваща звезда може да се превърне в такава дупка, ако, когато изгасне, под въздействието на собственото си неимоверно голямо привличане започне да изяжда сама себе си, притегляйки веществото от повърхността навътре, към центъра си, като по този начин става все по-малка, но все по-плътна и тежка. И колкото по-плътна става, толкова повече нараства силата ѝ на привличане. Този процес е необратим и прилича на снежна лавина: с увеличаването на притеглянето цялото нарастващо количество вещество бива привличано все по-стремително от сърцето на това чудовище. На определен етап мощта му достига такива размери, че започва да привлича към себе си своите съседи, цялата материя, намираща се в границите на влиянието му, и най-накрая — дори светлинните вълни. Гигантската сила ще му позволи да яде лъчите на други слънца и пространството около него ще стане мъртво и черно — нищо, попаднало в негово владение, няма да може да се измъкне оттам. Това е звезда от мрак, черно слънце, разпространяващо около себе си само студ и тъмнина.

Хан млъкна и се заслуша в разговорите на крачещите пред тях.

— Но как всичко това е свързано с тунела? — не издържа Артър след петминутно мълчание.

— Знаеш, че притежавам пророческа дарба. Понякога ми се удава да погледна в бъдещето, в миналото или да се преместя мислено на други места. Случва се нещо да е неясно, скрито от мен — например не мога да науча как ще завърши твоят поход, и изобщо — бъдещето ти е загадка за мен. Усещането е сякаш гледаш през мътна вода и не можеш да различиш нищо. Но когато се опитвам да проникна с поглед в случващото се тук или да разбера природата на това място — пред мен има само чернота, лъчът на моята мисъл не се връща от абсолютния мрак на този тунел. Ето защо го наричам черна дупка, когато разговарям със себе си. И това е всичко, което мога да ти разкажа за него. — Той млъкна, но след няколко секунди добави неясно: — И заради него съм тук.

— Значи не ви е известно защо от време на време тунелът е напълно безопасен, а понякога поглъща минувачите? И защо само самотните пътници?

— Знам по този въпрос не повече от теб, макар вече трета година да се опитвам да разгадая тази загадка. Всичко е напразно.

Ехото отнасяше надалеч шума от стъпките им. Въздухът тук беше някакъв прозрачен, дишаше се с удивителна лекота, тъмнината не изглеждаше плашеща. И дори думите на Хан не го караха да се разтревожи и да застане нащрек, така че на Артьом му се стори, че спътникът му е толкова мрачен не заради тайните и опасностите на този тунел, а заради безплодността на своите проучвания. Загрижеността му изглеждаше на Артьом неестествена и дори смешна. Та ето го участъка, не представлява никаква заплаха, прав, пуст... В главата му зазвуча някаква бодра мелодия и очевидно той си я затананика на глас, незабележимо за самия себе си, защото изведнъж Хан го погледна с насмешка и попита:

— Е, какво, весело ли ти е? Хубаво е тук, нали? Толкова тихо и чисто?

— Аха! — съгласи се радостно Артьом.

И му стана толкова леко и спокойно на душата от факта, че Хан може да разбере неговото настроение и дори да се повлияе от него... Че и той сега върви усмихнат, а не се мръщи на своите мрачни мисли, че и той сега вярва в този тунел...

— Я сега затвори очи и дай да те хвана за ръка, за да не се спънеш... Виждаш ли нещо? — поинтересува се Хан, стискайки леко китката на Артьом.

— Не, нищо не виждам, само лека светлина от фенерите през клепачите си — каза замижалият простодушно Артьом с леко разочарование и изведнъж извика тихо.

— Ето, проникна! — отбеляза Хан със задоволство. — Красиво е, нали?

— Разтърсващо е... Това е като тогава... Няма таван и всичко е някакво синьо... Боже мой, каква красота! И колко леко се диша!

— Това е небето, приятелче. Интересно, нали? Мнозина го виждат тук, ако се отпуснат заради доброто настроение и затворят очи. Странно е, разбира се... Дори и тези, които не са били никога на повърхността, го виждат. И усещането е такова, сякаш си попаднал на повърхността... И то не сега, а преди.

— А вие? Вие виждате ли го? — попита блажено Артьом, не му се искаше да отваря очите си.

— Не — отговори мрачно Хан. — Почти всички го виждат, но аз — не. Само някаква такава гъста, ярка чернота около тунела, ако разбираш какво искам да кажа. Чернота отгоре, отдолу, от двете страни, и само една нишка светлина се проточва по дължината на тунела, и ние се придържаме към нея, когато вървим по лабиринта. Може и да съм сляп.

А може и всички останали да са слепи. Добре, отваряй очи, не съм куче водач и не възнамерявам да те водя за ръка до „Китай-град“.

Той пусна китката на Артъм.

Артъм се опита да продължи да върви със затворени очи, но се спъна в една от траверсите и едва не се строполи на земята с целия си багаж. След това отвори очи и дълго време крачи мълчаливо, усмихвайки се глупаво.

— Какво беше това? — попита най-накрая.

— Фантазии. Блянове. Настроение. Всичко заедно — отговори Хан. — Но е толкова непостоянно. Това не е твоето настроение и не са твоите блянове. Тук сме много хора и засега нищо няма да се случи, но настроението може да бъде съвсем различно и ти тепърва ще го почувстваш. Виж, вече излизаме при „Тургеневска“! Бързо се добрахме дотук! Но не бива да оставаме на нея в никакъв случай, дори за кратка почивка. Хората със сигурност ще искат да отдъхнат, но не всички чувстват тунела. Повечето от тях не усещат дори това, което е достъпно на теб. Трябва да продължим да вървим, макар че сега ще става все по-тежко.

Излязоха от тунела до платформата на станцията. Светлият мрамор, с който бяха облицовани стените, почти не се различаваше от онзи, който покриваше „Проспект на мира“ и „Сухаревска“, но там стените и таванът бяха толкова силно опушени и покрити със сажди, че камъкът почти не се виждаше. А тук се представяше в цялата си красота и беше трудно човек да не му се полюбува. Хората си бяха отишли оттук толкова отдавна, че не бяха останали никакви следи от пребиваването им. Станцията беше в удивително добро състояние, сякаш никога не бе наводнявана и не познаваше пожарите, и ако не беше тъмно като в рог и нямаше слой прах върху пода, пейките и стените, човек би могъл да си помисли, че всеки момент на нея ще се излее поток пътници или, известявайки чакащите с мелодичен сигнал, ще пристигне мотриса. За всичките тези години почти нищо на нея не

се бе променило. Вторият му баща му беше разказвал за това с недоумение и благоговение.

На „Тургеневска“ нямаше колони. Ниските арки бяха издълбани в дебелите мраморни стени през големи интервали. Фенерите на кервана нямаша достатъчно мощност, за да разсеят мъглата в залата и да осветят противоположната стена, затова се създаваше впечатление, че зад тези арки няма абсолютно нищо, само черна пустота, все едно стоиш на края на вселената, до ръба, отвъд който свършва мирозданието.

Прекосяха станцията доста бързо и, въпреки опасенията на Хан, никой не изяви желание да спре за почивка. Хората изглеждаха обезпокоени и говореха все повече за това, че трябва да се движат колкото се може по-бързо нататък, към обитаемите места.

— Усещаш ли, настроението се променя... — отбеляза тихо Хан и вдигна пръст нагоре, сякаш се опитваше да определи посоката на вятъра. — Наистина трябва да вървим по-бързо, те усещат с кожата си това не по-зле, отколкото аз със своята мистика. Но нещо ми пречи да продължа по нашия път. Почакай тук мъничко...

Той извади внимателно от вътрешния си джоб картата, която бе нарекъл Пътеводителя, и нареждайки на останалите да не помръдват от мястото си, кой знае защо, изгаси фенера си, направи няколко дълги тихи крачки и потъна в тъмнината.

Когато Хан се отдалечи, от групата застанали пред него хора се отдели един и бавно, сякаш с усилие, се приближи към Артьом. Каза му толкова плахо, че в първия момент младежът дори не успя да разпознае наглия брадат здравеняк, който ги беше заплашил на „Сухаревска“:

— Чуй, момче, не е хубаво това, че стоим тук. Кажи му, че ни е страх. Разбира се, ние сме много, но какво ли не се случва... Този тунел е проклет и станцията е проклета. Кажи му, че трябва да тръгваме. Чуваш ли? Кажи му... Моля те.

Човекът отмести поглед и се върна обратно в групата.

Това последно „моля те“ стресна Артьом, учуди го неприятно. Той направи няколко крачки напред, за да е по-близо до групата и да чува общите разговори, и изведнъж осъзна, че от радостното му настроение не е останала и следа.

В главата му, където до преди малко малък оркестър беше свирил бодри маршове, сега бе потискащо пусто и тихо, чуваха се само отзвуките от вятъра, вяло виещ в лежащите пред тях тунели. Артъом застина. Цялото му същество замря в тягостно очакване нещо да се случи, предчувствайки някакви необратими промени. И не напразно. След част от секундата сякаш незрима сянка се понесе стремително над тях, и от това на Артъом му стана много студено и неуютно, напусна го онова усещане за спокойствие и увереност, което бе властвало над него още от момента на влизането им в тунела. В този момент той си спомни думите на Хан, че това не е негово настроение, не е негова радост, и промяната на състоянието не зависи от него. Той зашари нервно с ръка около себе си: налегна го потискащото усещане за нечие присъствие.

Пращият бял мрамор проблясваше мътно и въпреки паническото мятане на ръка плътната черна завеса зад арките не отстъпваше, което усилваше илюзията, че зад тези арки светът свършва. Артъом не издържа и се придвижи към останалите почти на бегом.

— Ела при нас, ела, момче — каза му някой, чието лице не се виждаше. Те очевидно също се стараеха да икономисват батериите. — Не се бой. Ти си човек, ние също сме хора. Когато става такова нещо, хората трябва да бъдат заедно. И ти ли го усещаш?

Артъом призна охотно, че нещо витае във въздуха, и, станал необичайно бърз заради страха, с удоволствие се зае да обсъжда с другите от кървана преживяванията си, но при това мислите му постоянно се връщаха към въпроса, къде ли се е дянал Хан и защо вече десет минути няма никаква следа от него. Та нали той самият знаеше прекрасно това, което бе казал и на Артъом: че човек не бива да минава сам през тези тунели, а единствено в групи, в това е спасението. Защо се бе отделил от тях, как се бе осмелил да отправи предизвикателство към негласния закон на това място? Нима просто беше забравил за него или, може би, разчиташе на вълчия си усет? Артъом не вярваше в първото предположение — та нали Хан му бе казал, че е посветил три години на наблюдаването и изучаването на този странен тунел. А дори и едно преминаване е достатъчно, за да запомни човек единственото правило: да не се отделя от групата, да се бои до смърт от това да влезе сам в тунела.

Но Артьом още не бе успял да се запита какво може да се е случило с покровителя му там, напред, когато Хан се появи безшумно до тях и хората се оживиха.

— Те не искат да стоят повече тук. Страх ги е. Да тръгваме по-скоро нататък — помоли Артьом. — Аз също чувствам, че тук има нещо...

— Още не ги е страх — увери го Хан и се огледа назад, а на Артьом му се стори, че твърдият пресипнал глас на събеседника му потрепери, когато той продължи да говори: — И теб още не те е страх, така че недей да трепериш напразно. Виж, мен ме е страх, защото се потопих в мрака отвъд станцията. Пътеводителят не ми позволи да направя следващата крачка, иначе неминуемо бих загинал. Не можем да продължим напред. Там се крие нещо... Но е тъмно, погледът ми не прониква навътре и не знам какво точно ни дебне там. Виж! — Той с бързо движение поднесе картата към очите на младежа. — Виждаш ли? Светни тук де. Виж участъка оттук до „Китай-град“! Нима нищо не забелязваш?

Артьом се вглеждаше в малкия участък от картата толкова напрегнато, че го заболяха очите. Не можа да види нищо необичайно, но не намери смелост да си признае на Хан.

— Слепец! Нима нищо не виждаш? Целият тунел е черен. Това е смърт! — прошепна Хан и отдръпна картата.

Артьом го погледна с опасение. Хан отново му бе заприличал на безумец. Спомни си разказа на Женя за човека, който се осмелил да отиде сам в тунела и как все пак оцелял, но полудял от страх. Не може ли същото да се е случило и с Хан?

— Но вече не можем и да се върнем! — шепнеше Хан. — Удаде ни се да преминем в момент на добро настроение. Но сега там се вие мрак и се надига буря. Единственото, което можем да направим вече, е да тръгнем напред, но не по този тунел, а по паралелния. Може би той е свободен в момента. Ей! — извика той, обръщайки се към останалите. — Вие сте прави! Трябва да продължим нататък. Но не можем да продължим по този турел. Там, отпред, ни чака гибел.

— Как тогава ще продължим? — попита с недоумение някой от хората.

— Ще прекосим станцията и ще тръгнем по паралелния тунел — ето какво трябва да направим. И то колкото се може по-бързо!

— А, не! — възпротиви се неочаквано един от групата. — Всички знаят, че да минаваш по обратния тунел, когато твоят не е затрупан, е лоша поличба, води до гибел! Няма да тръгнем по левия!

Разнесоха се няколко гласа в негова подкрепа. Групата тъпчеше на място.

— За какво говори той? — попита учудено Артьом.

— Явно туземен фолклор — намръщи се недоволно Хан. — По дяволите! Няма никакво време да ги разубеждавам, пък и вече не ми стигат силите... Чуйте! — Обърна се той към хората. — Аз тръгвам по паралелния. Тези, които ми вярват, могат да дойдат с мен. С останалите се сбогувам. Завинаги! Да вървим — подхвърли той на Артьом, качи първо раницата си, после тежко се набра с ръце и се покатери върху платформата.

Артьом застина нерешително. От една страна, нещата, които Хан знаеше за тези тунели и за метрото изобщо, излизаха от рамките на човешките разбирания и, изглежда, на него можеше да се разчита. От друга страна, не беше ли неоспорим законът на проклетите тунели — да се движат в колкото се може по-големи групи, защото само така могат да се надяват на успех?

— Е, какво? Тежи ли ти? Дай ръка! — Хан се спусна на едното си коляно и му протегна дланта си.

Артьом не искаше да среща погледа му в този момент — опасяваше се, че ще забележи в него предишните искри на безумие, които се мяркаха от време на време и толкова го плашеха всеки път. Разбираше ли Хан какво прави — че отправя предизвикателство не само към всички хора в групата, но и към природата на тунелите? Достатъчно ли разбираше и усещаше тази природа? Показаният от него отрязък върху схемата на линиите, върху Пътеводителя, не беше черен. Артьом бе готов да се закълне, че беше бледооранжев, като останалата част от линията. Но въпросът беше: кой е слепият всъщност?

— Какво? Какво се мотаеш? Не разбираш ли, че забавянето ни убива? Ръката ти! Да те вземат дяволите, дай си ръката! — вече крещеше Хан, но Артьом бавно, със ситни стъпки се отдалечаваше от платформата, все така гледайки в пода, все по-далеч от Хан, все по-близо до роптаещата група.

— Хайде, момче, ела с нас, недей да отиваш с този безумец, с нас ще оцелееш! — чу се откъм тях.

— Глупак! Ще загинеш заедно с всичките! Ако не ти пука за собствения ти живот, помисли си поне за мисията ти! — продължаваха да долитат до него и думите на Хан.

Артьом най-накрая се осмели да вдигне глава и да погледне разширените зеници на Хан, но в тях нямаше и частица лудост, само отчаяние и смъртна умора.

Младежът се спря, изпълнен с колебание, и в този момент нечия ръка легна на рамото му и леко го подръпна.

— Да вървим! Нека да умира сам, защо иска и теб да отведе в гроба? — чу Артьом. Смисълът на думите достигаше бавно до него, той съобразяваше трудно и след като се възпротиви за миг, позволи да бъде увлечен след останалите.

Групата потегли напред, към чернотата на южния тунел. Вървяха удивително бавно, сякаш преодоляваха съпротивлението на някаква плътна среда, сякаш се движеха във вода.

И тогава Хан, неочаквано лесно откъсвайки се от земята, със стремителен скок се озова върху коловоза, преодоля с два скока разстоянието, на което те бяха успели да се отдалечат, с един рязък удар повали човека, държащ Артьом, хвана самия него през тялото и го дръпна назад. На Артьом всичко случващо му се струваше странно забавено.

Той наблюдаваше скока на Хан през рамото си, онемял от смайване, и му се стори, че полетът продължава дълги секунди. Със същото тъпо недоумение видя как мустакатият мъж с брезентова куртка, леко държащ го за рамото и водещ го към групата, се строполи тежко на земята.

Но от момента, в който Хан го хвана, времето отново се забърза и реакцията на останалите на случилото се, когато се обърнаха при звука от удара, също му се стори почти мълниеносна. Те вече правеха първите си крачки към Хан и вдигаха дулата на оръжията си, а той отстъпваше бавно назад. С едната си ръка придържаше все още намиращия се в състояние на апатия Артьом, като го прикриваше с тялото си, а в другата, протегната напред, се поклащаше едва забележимо новият автомат на Артьом, проблясващ мътно.

— Тръгвайте — изрече дрезгаво Хан. — Не виждам смисъл да ви убивам, така или иначе ще умрете след по-малко от час. Оставете ни. Тръгвайте — говореше той и крачка по крачка вървеше назад към средната част на станцията, докато фигурите на застиналите в нерешителност хора не се превърнаха в смътни силуети и не започнаха да се сливат с тъмнината.

Чу се някакво суетене, вероятно вдигаха от земята мустакатия, нокаутиран от Хан, и групата потегли към входа на южния тунел — бяха решили да не се занимават повече с двамата. Едва тогава Хан отпусна автомата, нареди рязко на Артъм да се качи на платформата и добави с неприкрито раздразнение:

— Още малко и ще ми писне да те спасявам, мой млади приятелю. Артъм покорно се качи горе, Хан го последва. След като метна раницата си, той се запъти към черния отвор, помъквайки Артъм след себе си.

Залата на „Тургеневска“ беше съвсем къса. Отляво — гола мраморна стена, а отдясно, доколкото можеше да се види в светлината на фенерите, станцията бе изолирана чрез преграда от гофрирано желязо. Леко пожълтелият от времето мрамор покриваше цялата станция, само трите високи арки, водещи към стълбищата на прехода към „Чисти езера“, бяха зазидани с груби сиви бетонни блокове. Станцията беше напълно пуста, на пода не лежеше нито един предмет, нямаше следи от хора, не се виждаха нито плъхове, нито хлебарки. Докато Артъм се оглеждаше, си спомни за разговора с Бърбъна, когато онзи твърдеше, че няма защо да се бои от плъховете, но виж, ако няма плъхове, тогава работата е лоша.

Хан го хвана за рамото и с бързи крачки го поведе към края на залата, като Артъм усещаше дори през якето си, че ръката на Хан потрепва, сякаш го втрисаше. Когато оставиха багажа си на края на платформата и се готвеха да скочат на пътя, изведнъж в гърбовете ги удари слаб лъч светлина и Артъм отново се смая от скоростта, с която спътникът му реагира на опасността. Само след миг Хан лежеше на пода, държащ под прицел източника на светлината. Фенерът не беше силен, но светеше право в очите им и бе трудно да се определи кой е тръгнал да ги преследва. С малко закъснение Артъм също се хвърли на земята, допълзя до раниците и се зае да вади от едната от тях старото си оръжие. Нищо, че беше грамадно и неудобно, но затова пък

безупречно пробиваше дупки с калибър 7.62 и малцина продължаваха да функционират с такива отвори в организма си.

— Какво има? — прогърмя гласът на Хан, а Артъом успя да си помисли, че ако са искали да ги убият, вече отдавна да са го направили.

Той си представи доста ясно как изглеждат отстрани: безпомощно свили се на пода, в светлината на фенерите и в мушката на мерника, мърдащи безсмислено, като охлюви под спускащ се отгоре им ботуш. Да, ако са искали да го убият, вече щеше да лежи в локва кръв, така и не успял да измъкне автомата си.

— Не стреляйте! — разнесе се глас. — Не е нужно...

— Махни светлината! — нареди Хан, използвайки забавянето, за да се премести зад колоната и да извади собственото си фенерче.

Артъом най-сетне успя да измъкне автомата си. Здравно хванал цевта, той се превъртя настрани, за да излезе от зоната на обстрел, и се скри зад една от арките. Сега беше готов да изскочи встрани от непознатия и да го повали с откос, ако онзи стреля пръв.

Но гостът очевидно се беше подчинил, защото веднага последва ново нареждане на Хан:

— Добре, а сега оръжието на земята, бързо!

Оръжието иззвъня при удара си в гранитния под и Артъом, насочил цевта напред, пропълзя встрани и се озова в залата. Сметките му се оказаха верни — на петнайсет крачки от него, осветен от идващия иззад арката лъч (Хан беше взел инициативата), стоеше, вдигнал ръце, онзи същият брадат мъж, с когото бе станал сблъсъкът на „Сухаревска“.

— Няма нужда да стреляте — помоли той още веднъж с треперещ глас. — Не съм имал намерение да ви нападам. Позволете ми да дойда с вас. Нали казахте, че желаещите могат да се присъединят? Аз... аз ти вярвам — каза той на Хан. — Освен това усещам, че там, в десния участък, има нещо. Те всички заминаха. А аз останах, за да опитам с вас.

— Хубав усет — одобри Хан, докато оглеждаше изучаващо мъжа. — Но ти не ми вдъхваш доверие, приятелю мой. Кой знае защо — добави той подигравателно. — Впрочем ще разгледаме предложението ти. При положение че веднага ми предадеш целия си арсенал. Ще вървиш пред нас в тунела. Ако се опиташ да си правиш глупави шегички, това няма да приключи добре за теб.

Брадатият подритна хвърления вече пистолет към Хан и внимателно сложи на земята до себе си няколко резервни пълнители. Артъом стана от пода и тръгна към него, без да го изпуска от прицел.

— На мушката ми е! — извика той.

— Без да сваляш ръцете, напред! — прогърмя гласът на Хан. — По-бързо, скачай на линията. Стой там, с гръб към нас!

Две минути след като бяха навлезли в тунела и вече се движеха в устойчив триъгълник — брадатият, назовал се Туза, на пет крачки пред тях, а Хан и Артъом след него — и се движеха добре, с хубава скорост, внезапно отдясно се чу приглушен вопъл, пробил дебелината много метри скала. Той се прекъсна толкова внезапно, колкото бе и започнал.

Туза ги погледна изплашено, забравяйки дори да отклони лъча встрани. Фенерът подскачаше в ръцете му и неговото осветено отдолу лице, сковано от гримаса на ужас, порази Артъом дори още повече, отколкото чутият вик.

— Да — кимна Хан в отговор на неизказания въпрос. — Останалите сгрешиха. Наистина още не може да се каже дали ние бяхме прави.

Забързаха се нататък по тунела. Артъом поглеждаше от време на време покровителя си и забелязваше все по-големи признаци на умора. Леко треперещите ръце, неравномерната крачка, потта, събираща се на големи капки върху лицето. А бяха тръгнали на път толкова скоро... Това пътуване явно беше много по-изморително за Хан, отколкото за Артъом. Чудейки се за сметка на какво спътникът му губи толкова бързо силите си, младежът не можеше да не се върне на мисълта, че Хан се бе оказал прав в тази ситуация, че беше спасил живота му. Ако спътникът му бе позволил на кервана да отведе Артъом със себе си, той неминуемо щеше да загине в десния тунел, щеше да загине от загадъчна смърт, щеше да изчезне безследно.

А там имаше толкова много хора — шест души или горе-долу толкова. Желязното правило не беше сработило? А Хан знаеше, знаеше!

Или бе усетил, или наистина магическият Пътеводител му го беше казал. Чак беше смешно — парче хартия с разни надраскани неща по него... Нима такава дреболия би могла да му помогне? Но нали този участък, между „Тургеневска“ и „Китай-град“, си бе оранжев, абсолютно оранжев. Или все пак беше черен?

— Какво е това? — попита Туза, спря внезапно и се взря неспокойно в Хан. — Усещаш ли го? Отзад...

Артьом го погледна с недоумение и вече се канеше да подхвърли някой саркастичен коментар за обтегнатите нерви, защото самият той не чувстваше абсолютно нищо. Дори тежкото усещане за угнетеност и опасност, което го бе обзело на „Тургеневска“, вече беше отпуснало хватката си. Но за негово учудване Хан замръзна на мястото си, нареди им с жест да не вдигат шум и се обърна нататък, откъдето идваха.

— Какъв усет! — даде оценката си той след половин минута. — Ние сме възхитени. Кралицата е възхитена — добави той, който знае защо. — Определено си струва да поговорим, когато се измъкнем оттук. Нищо ли не чуваш? — обърна се той към Артьом.

— Не, като че ли всичко е спокойно — отговори младежът, след като отново се вслуша. В този момент изпита... Ревност? Обида? Досада, че покровителят му даде такава оценка на този недодялан братат дявол, който само преди няколко часа едва не ги беше убил и двамата? Може би...

— Странно. Струваше ми се, че имаш зачатъци на умението да се слушат тунелите... Може би още не се е разкрило напълно в теб. Но после, после. Всичко това — после — поклати глава Хан. — Ти си прав — потвърди той, обръщайки се към Туза. — Онова нещо идва насам. Трябва да се движим, и то по-бързо! — Той се заслуша и съвсем по вълчи изпъна глава напред. — Носи се отзад като вълна. Трябва да бягаме! Ако ни настигне, играта свършва — заключи той, откъсвайки се от мястото си.

На Артьом му се наложи да се втурне след него и почти да бяга, за да не изостава. Брататият сега подтичваше до тях, бързо местеше късите си крака и дишаше тежко.

Вървяха така десет минути и през цялото това време Артьом изобщо не можеше да разбере защо бързат толкова, задъхани, спъващи се в траверсите, след като в тунела зад гърбовете им е толкова пусто и тихо и няма никакви признаци за преследване. Но след като минаха десетте минути, той усети с гърба си Нещото. То наистина се носеше подире им и ги настигаше крачка подир крачка — нещо черно, не вълна, а по-скоро вихър, черен вихър, сеещ пустота... И ако не успееха, ако то настигнеше малкия отряд, щеше да им се случи същото, каквото и на онези шестимата, каквото се е случило и на

останалите смелчаги и глупаци, влизали в тунелите самостоятелно, или същото, каквото е ставало при лошо време, когато са бушували дяволски урагани, помитащи всичко живо... Такива догадки и смътно осъзнаване на ставащото тук се въртяха като огнена върволица в главата му и той погледна тревожно Хан. Спътникът му улови погледа му и разбра.

— Е, и ти ли го усети? — въздъхна той. — Лоша работа! Значи вече е съвсем близо!

— Трябва да се забърза! — изхриптя Артьом в движение. — Докато не е станало късно!

Хан ускори крачка и сега се носеше в тръс, безмълвно, без повече да отговаря на въпросите на Артьом. В него не беше останала и следа от умората, която по-рано така бе учудила Артьом, и в облика му отново се беше промъкнало нещо животинско. За да успее да следва темпото му, на Артьом му се наложи да премине в бяг, и когато за миг изглеждаше, че най-накрая ще успеят да се отскубнат от неуморния преследвач, Туза се спъна в една от траверсите, падна през глава на земята и окървави лицето и ръцете си.

Успяха да минат по инерция още десетина-петнайсет крачки и Артьом, осъзнавайки, че брадатият е паднал, се улови да мисли, че не му се ще да се спира и да се връща, а му се иска да зареже този късокрак блюдолизец да върви по дяволите заедно с неговата прекрасна интуиция и да продължи да се носи напред, докато те самите не бъдат хванати.

Стана му неприятно от тези мисли, но в следващия момент неочаквано го обзе такава неприязън към проснатия върху линията и приглушено простенващ Туз, че гласът на съвестта му съвсем утихна. Така че почувства дори известно разочарование, когато Хан се хвърли назад и с мощно дърпане изправи брадатия на крака. Артьом тайно се надяваше, че Хан, с неговото повече от пренебрежително отношение към чуждия живот, както и към чуждата смърт, ще изостави брадатия в тунела като товар и двамата ще продължат да бързат напред.

Хан нареди на Артьом със сух, нетърпящ неподчинение глас, да хване накуцващия Туз под ръка, а самият той улови брадатия под другата ръка и задърпа двамата след себе си. Сега стана много по-трудно да бягат. Брадатият стенеше и скърцаше със зъби от болка на всяка крачка, но Артьом не изпитваше към него нищо друго освен

нарастващо раздразнение. Дългият тежък автомат го удряше болезнено по краката и нямаше свободна ръка, с която да го придържа. Потискаше го съзнанието, че закъсняват, и всичко това в съвкупност предизвикваше вече не страх от черния вакуум отзад, а злоба и упоритост.

А смъртта вече е съвсем близо — спреш ли да я почакаш половин минута, зловещият вихър ще те догони, ще те обгърне и ще те разкъса на парченца. Само след част от секундата вече няма да те има във вселената и предсмъртният ти вик ще се прекъсне неестествено скоро... Но сега тези мисли не парализираха Артьом, а примесени с озлобление и раздразнение, му придаваха сили, и той ги трупаше, за да направи следващата крачка, после още една, и така — без край.

И изведнъж всичко изчезна, сякаш пропадна вдън земя. Чувството за опасност го напусна толкова внезапно, че мястото му в съзнанието остана непривично празно, незапълнено, както когато ти изваждат зъб, и застинал като вкаменен, Артьом сега опипваше с върха на езика си образувалата се ямичка. Отзад вече нямаше никой, а само тунел — чист, сух, свободен, напълно безопасен. Цялото това бягане от собствените страхове и параноични фантазии, и излишната вяра в някакви особени чувства и в интуицията, сега се струваша на Артьом толкова смешни, толкова глупави и нелепи, че той не успя да се съдържи и се разкикоти. Туза, спрял се до него, първоначално го зяпна смаяно, после изведнъж се усмихна и се засмя. Хан ги загледа недоволено и в края на краищата процеди:

— Какво, весело ли е? Хубаво е тук, нали? Някакво такова тихо и чисто, а? — и закрачи сам напред. Едва тогава Артьом осъзна, че са стигнали на бегом до някакви си петдесет крачки от станцията — в края на тунела ясно се виждаше светлината ѝ.

Хан ги чакаше на входа, стъпил върху желязната стълбичка. Той вече допушваше самоделно направена цигара с неясно съдържание, когато те, кикотейки се, напълно отпуснали се, най-накрая изминаха тези петдесет крачки.

За това време Артьом се изпълни със симпатия и съчувствие към накуцващия и охкащ през смеха Туз и вече се срамуваше заради мислите, които му бяха хрумнали там, назад, когато Туза бе паднал. Настроението му беше особено благодушно и затова видът на Хан —

изморен, измъчен, гледащ го със странно презрение — му се стори малко неприятен.

— Благодаря! — Туза се изкачи при Хан, дрънкайки с ботушите по стълбичката, и му подаде ръка. — Ако не беше ти... вие... Тогава — край с мен. А вие... не ме изоставихте. Няма да забравя това. Благодаря!

— Няма за какво — отговори Хан без никакъв ентузиазъм.

— Защо се върнахте за мен? — попита брадатият.

— Интересен си ми като събеседник. — Хан хвърли угарката на земята и сви рамене. — И нищо повече.

След като се качи малко по-нагоре, Артьом разбра защо Хан е излязъл на платформата през стълбичката, а не е продължил да ходи по линията. Пред самия вход на „Китай-град“ коловозът беше преграден с камара от чували и пясък на височина човешки ръст. Малко по-нататък седяха на дървени столчета някакви хора с доста сериозна външност. Късо подстригани, с протрити кожени якета, под които си личаха широките им рамене, с износени спортни панталони, приличащи на униформа — всичко това сякаш би трябвало да изглежда забавно, но кой знае защо не създаваше добро настроение. Зад камарата от чували седяха трима, а на четвъртото столче имаше колода карти и типовете с резки движения хвърляха още карти върху него. Сипеха се такива ругатни, че когато Артьом се заслуша внимателно, не можа да разпознае нито една прилична дума.

В станцията можеше да се влезе само през тесния проход и вратичката, с която завършваше стълбичката. Но там, застанал на пътя, се извисяваше още по-внушителен четвърти пазач. Артьом го огледа: обръсната глава, прозрачносиви очи, леко изкривен настрани нос, счупени уши, черната ръкохватка на мушнат в леко смъкнатия му анцуг тежък ТТ. Във въздуха се носеше непоносима воня на изгоряло, която накара Артьом да се олюлее и му пречеше да съобразява.

— Кв'о е това, мамка му? — изрече пресипнало четвъртият пазач, докато оглеждаше Хан и застаналия до него Артьом от главата до петите. — Туристи ли, мамка му? Или търговци?

— Не сме търговци, странници сме, не носим никаква стока с нас — поясни Хан.

— Странници — задници! — изримува горилата и се засмя гръмогласно. — Чуваш ли, Колян? Странници — задници! — повтори

той, обръщайки се към играчите.

Оттам го подкрепиха. Хан търпеливо се усмихна. Горилата с лениво движение се облегна с ръка на стената и препречи окончателно прохода.

— Ние тука имаме такова... митница, разбираш ли? — обясни той миролюбиво. — Тука минаващите ни кихат кинти. Искаш да минеш — плащаш. Не искаш да минеш — пътуваш...

— От къде на къде?! — извика Артьом възмутено.

И сгреши.

Горилата навярно дори не разбра думите му, но интонацията не му хареса. Отмести Хан встрани, пристъпи тежко напред и се озова лице в лице с Артьом. Наведе глава и огледа мрачно младежа. Очите му бяха абсолютно пусати и изглеждаха почти прозрачни, в тях не се забелязваха никакви признаци на разум. Излъчваха единствено тъпота и злоба и Артьом, издържайки с усилие този поглед, чувстваше как в него растат страхът и омразата към съществото, криещо се зад тези мътни стъклца и гледащо света през тях.

— Ти к'во, мамка му? — поинтересува се заплашително пазачът. Той беше една глава по-висок от Артьом и три пъти по-широк.

Артьом си припомни разказаната му от някого легенда за Давид и Голиат — жалко само, че не беше запомнил кой кой е от двамата, но историята завършваше добре за малките и слабите и това внушаваше известен оптимизъм.

— А, нищо! — неочаквано за самия себе си събра кураж той.

Този отговор, който знае защо, разстрои събеседника му, който разпери късите си дебели пръсти и с уверено движение сложи дланта си върху челото на Артьом. Кожата на дланта му беше жълта, загрубяла и вонеше на тютюн и машинно масло, но Артьом не успя да усети пълната гама от аромати, защото горилата го бутна назад.

Вероятно не вложи големи усилия, но Артьом прелетя метър и половина, удари се в застаналия отзад Туз и двамата се свлякоха върху мостика, а горилата бавно се обърна, за да се върне на мястото си. Но там го чакаше изненада: Хан, смъкнал багажа си на земята, стоеше, разтворил крака и стиснал здраво в ръце автомата на Артьом. Той демонстративно изщрака с предпазителя и с тих глас, дотолкова непредвещаващ нищо добро, че дори на Артьом му се изправиха косите, каза:

— Е, защо трябва да ставаме груби?

И въпреки че не добави нищо повече, на опитващия се да се изправи от земята, пламнал от обида и срам Артьом, тези думи му се сториха като предупредително ръмжене, след което може да последва стремителна атака. Той най-накрая стана, свали от рамото си стария автомат, насочи го срещу мъчителя си, свали предпазителя и дръпна затвора.

Сега вече беше готов да натисне спусъка във всеки един момент. Сърцето му биеше учестено, омразата окончателно бе надделяла над страха, и той попита Хан:

— Може ли аз? — и сам се учуди на готовността да убие без никакво колебание човека за това, че го е бутнал. Изпотената обръсната глава се виждаше ясно в мушката на мерника и изкушението да натисне спусъка беше огромно. А после каквото ще да става, сега важното бе да повали гадината, да го удави в собствената му кръв.

— Шухер! — закрещя опомнилият се бабаит.

Хан с мълниеносно движение измъкна от колана си пистолет, плъзна се встрани и взе на мушката скачащите от местата си „митничари“.

— Не стреляй! — успя да изкрещи той на Артьом и оживялата за момент картина отново замръзна: застиналият с вдигнати ръце бабаит на мостика и неподвижният Хан, целещ се в трите горили, не успели да вземат автоматите от разположената наблизо пирамида.

— Няма нужда да се пролива кръв — изрече Хан спокойно и авторитетно, без да моли, а по-скоро нареждайки. — Артьом, тук си има правила — продължи той, без да изпуска от поглед тримата картоиграчи, застинали в нелепи пози.

Главорезите познаваха добре достойнствата на автомат „Калашников“ и си даваха сметка каква е поразяващата му мощ от такова близко разстояние, така че не искаха да предизвикват съмнения в своята благонадеждност у човека, държащ ги под прицел.

— Техните правила ни задължават да платим мито, за да влезем. По колко взимате? — попита Хан.

— Три патронки на човек — отговори онзи, който стоеше на мостика.

— Ще се попазарим ли? — предложи ехидно Артьом и насочи цевта на автомата към кръста на горилата.

— Две — прояви гъвкавост онзи, изглежда злобно Артъом, но не се реши да предприеме нещо.

— Дай му ги! — нареди Хан на Туза. — Същевременно ще се разплатиш и с мен.

Туза с готовност мушна ръка на дъното на раницата си, приближи се към пазача и остави в разтворената му длан шест блестящи патрона с остри върхове. Онзи бързо стисна дланта си и изсипа патроните в издутия джоб на якето си, а после отново вдигна ръце и погледна с очакване към Хан.

— Платено ли е митото? — повдигна въпросително вежди Хан.

Бабаитът кимна мрачно, без да изпуска от поглед оръжието му.

— Инцидентът изчерпан ли е? — уточни Хан.

Горилата млъчеше. Хан извади още пет патрона от резервния пълнител, залепен за основния с изолирбанд, и ги пусна в джоба на пазача. Те пропаднаха с леко дрънчене и заедно с този звук напрегнатата гримаса върху лицето на бабаита се разсея, той отново придоби обичайното си лениво-презрително изражение.

— Компенсацията е за моралните щети — обясни Хан, но тези думи не направиха никакво впечатление.

По-скоро горилата не ги разбра, както не бе разбрал и предишния въпрос. Той се досещаше за съдържанието на заплетените изказвания на Хан по готовността му да използва пари и сила — говореше прекрасно този език и вероятно това беше единственият език, който разбираше.

— Можеш да свалиш ръцете си — каза Хан и повдигна предпазливо дулото нагоре, освобождавайки картоиграчите от прицела си.

Артъом постъпи по същия начин, но ръцете му потрепваха нервно и беше готов във всеки един момент да хване бръснатата горила отново на мушката. Не се доверяваше на тези хора. Но вълненията му се оказаха напразни: бабаитът отпусна успокоено ръце, измърмори на останалите, че всичко е наред, облегна се с гръб на стената, придаде си равнодушен вид и пропусна странниците да минат покрай него и да влязат в станцията. Когато се изравни с него, Артъом все пак събра в себе си достатъчно наглост, за да го погледне в очите, обаче горилата не прие предизвикателството — гледаше някъде встрани.

Но когато отмина, Артър чу иззад гърба си гнусливо произнесеното: „Сополанко!“, съпроводено с плюене по пода. Той понечи да се обърне, ала вървящият на крачка пред него Хан го хвана за ръката и го помъкна след себе си, така че Артър, от една страна, потискаше желанието си да се изскубне и да се върне при този вече изглеждащ му жалък тип, но, от друга страна, другата му половина, която страховито искаше да се измъкне колкото се може по-скоро оттук, получаваше отлично оправдание.

Когато всички стъпиха върху тъмния гранитен под на станцията, отзад се разнесе проточен писък:

— Тъъ... Вър-ни па-тла-ка!

Хан се спря, изкара от пълнителите на отнетия ТТ продълговатите патрони със заоблени върхове, постави затвора обратно и подхвърли пистолета на бабаита. Онзи улови ловко пистолета и го мушна в анцуга си, наблюдавайки недоволно как Хан пуска извадените патрони на пода.

— Извинявай — разпери ръце Хан. — Профилактика. Нали така се казва? — намигна той на Туза.

„Китай-град“ се различаваше от другите станции, които Артър бе посещавал до момента: не беше с три свода, като ВДНХ, а представляваше една огромна зала с широка платформа, по краищата на която минаваха коловозите, и това създаваше леко тревожното впечатление за необичаен простор. Помещението беше осветено безпорядъчно от разположените тук-там слаби крушки и не горяха никакви огньове — очевидно те бяха забранени тук. В центъра на залата сияеше живачна лампа, щедро разпръскваща светлина около себе си — истинско чудо за Артър. Но безпорядъкът, който цареше около нея, така отвличаше вниманието му, че не можеше да задържи погледа си повече от секунда-две дори върху тази чудесия.

— Каква голяма станция! — пое си дъх той смаяно.

— Всъщност виждаш само половината — съобщи Хан. — „Китай-град“ е двойно по-голям. О, това е едно от най-странните места в метрото. Сигурно си чул, че тук се пресичат най-различни линии. Ето тези релси, които са вдясно от нас, са вече Таганско-Краснопресненската линия. Трудно е да се опишат безумието и безпорядъка, които царят по нея, а при „Китай-град“ тя се среща с твоята, Калужко-Рижка, по която се случват такива неща, че хората от

останалите станции изобщо отказват да повярват в тях. Освен това тази станция не принадлежи на нито една от федерациите и нейните обитатели са оставени да се оправят съвсем сами. Много, много интересно място. Аз го наричам Вавилон. Харесва ми — добави той, докато оглеждаше платформата и хората, сновящи наоколо.

На станцията кипеше живот. Отдалеч напомняше за „Проспект на мира“, но там всичко беше много по-скромно и организирано. Артъм веднага си спомни думите на Бърбъна, че има и по-хубави места от онзи оскъден пазар, по който обикаляха на Проспекта.

Покрай релсите се проточваха безкрайни редици от сергии, цялата платформа бе запълнена с по-малки и по-големи палатки. Някои от тях бяха преправени на търговски дюкянчета, в други живееха хора, на няколко беше изписано „ДАВА СЕ ПОД НАЕМ“ — там нощуваха пътниците. Докато с усилие си пробиваше път през тълпата и се озърташе наоколо, Артъм забеляза на десния коловоз огромна сивосиня мотриса. Но композицията не беше пълна, имаше само три вагона.

На станцията цареше неописуема врява. Изглеждаше, че нито един от обитателите ѝ не млъква нито за секунда и през цялото време говори нещо, крещи, пее, спори отчаяно, смее се или плаче. От няколко места едновременно се разнасяше музика, заглушавайки глъчката на тълпата, и това създаваше необичайно за живота в подземията празнично настроение.

На ВДНХ също имаше любители на пеенето, но там всичко беше различно. Може би на цялата станция имаше само две китари и понякога се събираха компании в нечия палатка — да отдъхнат след работа. Да, случваше се и на заставата на тристотния метър, където не беше необходимо да се вслушваш до болка в ушите в шумовете, долитащи от северния тунел. Около огъня тихо пееха под съпровода на струните, но за неща, които не бяха много приятни на Артъм: за войни, в които той не бе вземал участие и които са се водили по други, странни правила; за живота там, горе, какъвто е бил преди.

Особено му се бяха набили в главата песните за някакъв Афган, които толкова много обичаше Андрей, морският пехотинец, макар че от тези песни не можеше да се разбере почти нищо освен тъгата по загиналите другари и омразата към враговете. Но Андрей умееше да пее така, че всеки слушател се разтреперваше и го побиваха тръпки.

Андрей беше пояснил на младите, че Афган — това е една страна; разказваше за планините, проходите, бучащите ручей, селищата и върховете. Артьом разбираше доста добре какво е това „страна“ — ненапразно Сухия се бе занимавал с него навремето. Но ако все пак знаеше нещо за държавите и тяхната история, то планините, реките и долините така и си останаха за него някакви абстрактни понятия и думите, които ги обозначаваха, викаха във въображението му само спомените за цветните картинки от учебника по география, който вторият му баща му бе донесъл при един от своите походи.

А и самият Андрей не беше ходил в никакъв Афган, прекалено млад бе за това, просто се беше наслушал на песни от по-старите си армейски другари.

Но нима във ВДНХ свиреха така, както в тази странна станция? Не, там пееха отнесени, печални песни и когато си спомни за тъжните балади на Андрей и ги сравни с веселите и игриви мелодии, носещи се от различни части на залата, Артьом отново се удиви на това, колко различна и разнообразна може да бъде музиката и колко силно е способна да влияе на настроението.

Когато достигна до най-близките музиканти, Артьом неволно се спря и се присъедини към малката тълпа от хора, вслушващи се не толкова в развлекателната история за нечий похождения по тунелите под влиянието на мухоморки, колкото в самата музика, и с любопитство заразглежда изпълнителите. Те бяха двама: единият — с дълги сламени коси, прихванати на челото с кожен ремък, облечен с някакви невероятни разноцветни дрипи, свиреше на китара, и другият — възрастен вече мъж, със солидна пукнатина във виделите какво ли не, лепени на няколко места с изолирбанд очила, и със старо изтъркано сако, магьосничестваше с някакъв духов инструмент, който Хан нарече саксофон.

Самият Артьом не беше виждал нищо подобно по-рано, от духовите инструменти знаеше само пищялката — при тях имаше майстори, които правеха пищялки от прерязани изолационни тръби с различни диаметри, но само за продажба, във ВДНХ не обичаха пищялките. А и още — подобният на саксофона корнет, с който понякога свиреха тревога, ако сирената, която обикновено използваша за тази цел, не работеше както трябва.

На пода пред музикантите лежеше отворен калъф от китара, в който вече се бяха натрупали десетина патрона, и когато распелият се с цяло гърло дългокос изпееше нещо особено смешно, правейки съответните забавни гримаси, тълпата отговаряше с радостен кикот, разнасяха се аплодисменти и в калъфа политаха още някой патрон.

Песента за броденето на клетника завърши, дългокосият се облегна на стената да си почине, а саксофонистът със сакото се зае да свири някакъв непознат на Артьом, но очевидно много популярен тук мотив, защото хората заръкопляскаха и още няколко „патронки“ проблеснаха във въздуха и се удариха в протритото червено кадифе на калъфа.

Хан и Туза разговаряха за нещо, застанали до близката сергия, и засега не караха Артьом да тръгват, и той сигурно би могъл да постои тук още час, слушайки тези непретенциозни песнички, ако всичко това не се бе прекратило внезапно. Към музикантите се приближиха с отпуснати походки двама мъже с могъщи телосложения, много напomniaщи за горилите, с които си бяха имали работа при входа на станцията, и облечени по сходен начин. Единият от приближилите се клекна и се зае безцеремонно да изстребва лежащите в калъфа патрони и да ги изсипва в джоба на коженото си яке. Дългокосият китарист се хвърли към него в опит да му попречи, но онзи бързо го отблъсна със силен тласък в рамото, изтръгна китарата от ръцете му и я вдигна, канейки се да я строши в ъгъла на колонадата. Вторият бандит без особени усилия притисна към стената възрастния саксофонист, докато онзи се стараяше да се измъкне, за да помогне на приятеля си.

Нито един от застаналите наоколо хора не се застъпи за музикантите. Тълпата забележимо оредя, а останалите на мястото си се извърнаха и започнаха да се правят, че разглеждат съседните сергии. Артьом го хвана срам и за тях, и за себе си, но не се решаваше да се намеси.

— Нали вече идвахте днес! — изрече с плачевен тон дългокосият, хванал се за рамото.

— Слушай, бе! Ако вие имате хубав ден днес, значи и ние трябва да имаме хубав ден, разбра ли, мамка му? И изобщо, не ми търси сметка, разбра ли? К'во, във вагона ли искаш, дългокос петел? — развика му се бандитът, отпускаяки китарата. Ясно беше, че е

замахнал с нея повече за сплашване, отколкото с намерението наистина да я счупи.

Щом чу думата „вагон“, дългокосият веднага млъкна и бързо заклати глава в знак на отрицание, без да каже нито дума повече.

— Виж го ти... Петел! — изрече натъртено горилата и се изхрани в краката на музиканта. Онзи изтърпя безмълвно и това. Убедили се, че бунтът е потушен, двамата бабаити бавно се отдалечиха, оглеждайки се за следващата си жертва.

Артьом се озърна объркано и видя до себе си Туза, който, както се оказа, също бе наблюдавал внимателно сцената.

— Какви са тези? — попита Артьом с недоумение.

— А на теб на какви ти приличат? — поинтересува се Туза. — Най-обикновени бандюги. В „Китай-град“ няма никаква власт, всичко се контролира от две групировки. Едната половина — от братя славяни. Цялата измет от Калужко-Рижката линия се събира тук, всички главорези. Наричат ги предимно калужки, някои от тях — рижки, но естествено те нямат нищо общо нито с „Калужка“, нито с „Рижка“. А ето там, виждаш ли, където е мостикът — той посочи на Артьом стълбище, отиващо надясно и нагоре в центъра на платформата, — там има още една зала, абсолютно същата като тази. И там е такъв бардак като тук, само че управляват кавказци-мюсюлмани — предимно азербайджанци и чеченци. Навремето тук ставаше касапница, всеки се стремеше да завземе повече територия. Накрая си разделиха станцията на две.

Артьом не се зае да уточнява какво означава „кавказци“, решавайки, че това наименование, както и непонятните, трудно произносими „чеченци“ и „азербайджанци“, са производни от неизвестни за него станции, откъдето са дошли тези бандити.

— Сега двете банди са в мирни отношения — продължи Туза. — Обират онези, които са решили да се заселят в „Китай-град“, за да заработват, и взимат мито от минаващите през станцията. И в двете зали таксата е една и съща — три патрона, — така че няма значение откъде идваш на станцията. Естествено тук няма никакъв закон, не им и трябва, само е забранено да се пали огън. Искаш да купиш мухоморки — няма проблем, пие ти се алкохол — колкото щеш. Можеш и да си накупуваш оръжия, с които после да разрушиш

половината метро. Проституцията процъфтява. Но не те съветвам — веднага добави той и промърмори сконфузено нещо за личния си опит.

— А какъв е този вагон?

— Вагонът ли? Това им е нещо като щаб. И ако някой се провини пред тях, отказва да плаща или им дължи пари, го мъкнат там. Вътре има и затвор, и килия за мъчения — някаква яма за длъжници. По-добре да не попада човек там. Гладен ли си? — смени темата Туза.

Артьом кимна. Дявол знае колко време бе минало, откакто двамата с Хан пиха чай и разговаряха на „Сухаревска“. Без часовник той напълно бе изгубил способността си да се ориентира във времето. Походите му през тунелите, изпълнени със странни преживявания, можеше да са продължили дълги часове или пък броени минути. Освен това в тунелите ходът на времето се различаваше доста от обичайния.

Така или иначе се чувстваше гладен. Огледа се.

— Шишче! Топло шишче! — развика се застаналият недалеч мургав търговец с гъсти мустаци под гърбавия си нос.

Изговаряше думите доста странно: твърдото „л“ не му се удаваше и вместо „о“ все се получаваше „а“. Артьом и по-рано беше срещал говорещи с необичайно произношение, но никога не бе обръщал особено внимание на това.

Думата беше позната на Артьом, във ВДНХ правеха шишчета и ги обичаха. Свински естествено. Но това, което размахваше този продавач, имаше само далечна прилика с шишче. Артьом се вглежда дълго и напрегнато в късчетата, нанизани на почернелите от сажди шишове, и най-накрая разпозна овъглени трупчета на плъхове със свити лапички. Прилоша му.

— Не ядеш плъхове? — попита го със съчувствие Туза. — А пък те — той кимна към мургавия — не ядат свинско. Коранът им го забранява. А на плъховете какво им е? — каза той и погледна с копнеж към димящата скара. — Навремето и мен ме беше гнус, но после свикнах. Жилавички са естествено, имат и много костици, а и намирисват на нещо. Но тези кавказци — той отново стрелна с поглед търговеца — умеят да готвят плъховете, не може да им се отрече. Мариноват ги в нещо и те стават крехки като твоите прасенца. И подправки слагат! А колко евтини са само! — продължаваше да хвали той деликатеса.

Артьом притисна устата си с ръка, пое си дълбоко дъх и се постара да мисли за нещо друго, но постоянно си представяше почернелите трупчета на плъховете, нанизани на шишовете: железните пръчки пробиваха задната част на гризачите и излизаха през устата им.

— Е, ти както искаш, но аз ще се угостя. Ако решиш — присъединявай се. Само три патронки на парче! — приведе Туза последния аргумент и тръгна към скарата.

Наложи се Артьом да предупреди Хан и да пообиколи близките сергии в търсене на нещо по-подходящо. Изследва цялата станция, учтиво отказвайки на нахалните търговци, предлагащи му домашна ракия, налята във всевъзможни стъкленици; вглеждаше се с копнеж, но и с опасение в полуголите девойки, застанали до откренатите завеси на палатките и хвърлящи на минувачите предизвикателни погледи — макар и вулгарни, те бяха толкова разкрепостени и свободни, за разлика от затворените, смазани от суровия живот жени във ВДНХ; постоя при сергиите с книги, но не видя нищо интересно. Все повече евтини, разпадащи се книжки с джобни размери; за голямата и чиста любов — за жените, за убийства и пари — за мъжете.

Платформата беше дълга двеста крачки — малко повече от обичайното. Стените и колоните със забавна форма, наподобяваща ветрило, бяха облицовани със сиво-жълт мрамор, на места — розов. А покрай релсите станцията беше украсена с тежки шлифовани ламарини от потъмнял от времето жълт метал с гравирани на тях едва различаващи се символи на отминалата епоха.

Но се бе запазило много малко от цялата тази лаконична красота, след нея беше останала само печална въздишка, намек за някогашното великолепие: таванът бе почернял от нагар, стените бяха изпъстрени с множество надписи, направени с боя и сажди, и примитивни, често вулгарни рисунки. На места бяха откъртени парчета мрамор, а металните ламарини бяха прегънати и надраскани.

Насред залата, от дясната страна, след късо стълбище и мостик се виждаше втората зала на станцията. Артьом искаше да се разходи и там, но се спря пред желязната барикада, направена от двуметрови метални прегради като на „Проспект на мира“.

Покрай тесния проход стояха, облежани на оградата, няколко души. Откъм Артьом — познатите му вече мутри с анцузи. От противоположната страна — мургани мустакати кавказци, не с такива

впечатляващи размери, но също с непредразполагащ към шеги вид. Единият от тях бе стиснал между краката си автомат, а от джоба на другия стърчеше дръжката на пистолет. Бандитите разговаряха миролюбиво помежду си и изобщо не беше за вярване, че някога е имало вражда между тях. Те разясниха на Артъм сравнително учтиво, че преминаването на съседната станция ще му струва два патрона и ще му се наложи да даде още толкова, когато се върне след това. Научен от горчивия си опит, Артъм дори не понечи да оспорва това безобразие, а просто си тръгна оттам.

Направи пълен кръг, внимателно изучавайки сергиите и дюкянчетата, и се върна към онзи край на платформата, откъдето бяха дошли. Установи, че залата не завършва тук — нагоре водеха още едни стълби и след като се качи по тях, той се озова в неголяма зала, разделена на две от същите такива прегради с кордони. Тук очевидно минаваше още една граница между двете владения. А вдясно Артъм за свое учудване забеляза истински паметник — като онези, които бе виждал по изображенията от градовете, само че този паметник не беше на човек в цял ръст, като по снимките, а само на главата му.

Но колко голяма бе тази глава! Не по-ниска от два метра... Макар и изцапана с нещо отгоре, а и с глупаво блестящ, полиран от чести хващания нос, тя все пак внушаваше уважение и дори беше малко плашеща. Хрумнаха му разни фантазии за гиганти, един от които се е лишил по време на битка от главата си и сега тя, залята с бронз, украсяваше мраморната зала на този малък Содом, издълбан дълбоко под земната повърхност, за да се скрие от всевиждащите очи на Господ и да избегне възмездието. Лицето на отсечената глава беше тъжно и Артъм първоначално заподозря, че то е на Йоан Кръстител от Новия завет, който някога бе имал възможността да прелисти. Но после реши, че ако се съди по мащабите, става въпрос по-скоро за един от героите на неотдавна припомнената му история за Давид и Голиат — онзи герой, който бил по-големият и по-силният, буквално великан, и в края на краищата бил обезглавен. Никой от сновящите наоколо обитатели така и не можа да му обясни на кого именно принадлежи отсечената глава и това малко го разочарова.

Затова пък близо до паметника се натъкна на чудесно място — истински ресторант, разположен в просторна чиста зала с приятния роден тъмнозелен цвят, какъвто имаше и на неговата станция. Вътре

видя пластмасови макети на цветя с листенца от плат — не бе ясно защо са тук, но беше красиво — и няколко прецизно наредени маси със сложени върху тях маслени кандила, които заливаха залата с мека, уютна светлина. И ядене... Храната на боговете: възможно най-крехкото свинско печено с гъби, направо се разтапяше в устата. Във ВДНХ готвеха такива неща само по празниците, но никога не се беше получавало толкова вкусно и изискано.

Наоколо седяха солидни, внушаващи уважение хора, облечени добре и с вкус, очевидно — търговци на едро. Разрязваха прецизно изпечените до хрупкава коричка пържоли, потопени в ароматен сос, бавно вдигаха мъничките късчета месо към устата си и тихичко, културно разговаряха помежду си, обсъждайки делата си, като от време на време хвърляха към Артьом учтиво-любопитни погледи.

Скъпо беше — разбира се, — наложи се да извади от резервния пълнител цели петнайсет патрона и да ги сложи върху широката длан на дебелия кръчмар, и после се разкайваше, че се е поддал на изкушението, но в стомаха му бе толкова приятно, спокойно и топло, че гласът на здравия разум млъкна примирено.

Изпи и чаша бира, лека, приятно замайваща главата, но не силна като мътната, съмнителна домашна ракия, сипвана в мръсни бутилки и буркани, чиято миризма беше достатъчна, за да му се разтреперят на човек коленете. Е, отидоха още три патрона, но какво са три жалки патрона, щом ги даваш за чаша искрящ еликсир, способен да те примири с несъвършенствата на този свят и помагащ ти да постигнеш хармония?

Отпивайки от бирата на малки глътки, останал насаме със себе си в тишина и спокойствие за пръв път през последните няколко дни, Артьом се опита да възстанови в паметта си случилите се събития и да разбере какво е постигнал и накъде да поеме сега. Още един отрязък от набелязания път бе преодолян и той отново се бе озовал на кръстопът.

Като богатира от онези позабравени приказки от детството, толкова далечни, че вече не си спомняше кой му ги е разказвал — дали Сухия, родителите на Женя или собствената му майка. На Артьом най-много му харесваше да мисли, че ги е чул от майка си, даже сякаш за миг от мрака изплуваше лицето ѝ и той чуваше глас, четящ му с изразителна интонация: „Имало едно време...“

И ето, като същия този приказен юнак, сега той стоеше при камъка и пред него лежах три пътя: към „Кузнецки мост“, към „Третяковска“ и към „Таганска“. Артър отпиваше от опияняващата напитка, приятна отпадналост обземаше тялото му и в главата му се въртеше само: „Ако тръгнеш направо — ще си загубиш живота, ако тръгнеш наляво, ще си загубиш коня...“

Това навярно би могло да продължава вечно: нуждаеше се от покой след всичките тези преживявания. Струваше си да поостане в „Китай-град“ — да се огледа, да поразпита местните за пътищата, трябваше да се види още веднъж с Хан и да разбере дали той ще продължи с него и нататък, или пътищата им ще се разделят на тази странна станция.

Но събитията се развиха по начин, съвсем различен от ленивите планове, които си правеше Артър, докато отпуснато съзерцаваше мъничкото езиче на пламъчето, играещо в кандилото на масата.

ГЛАВА 8

ЧЕТВЪРТИЯТ РАЙХ

Затрещяха пистолетни изстрели, заглушавайки веселата глъчка на тълпата, после някаква жена изпищя пронизващо, затрака автомат и пълният кръчмар, с неочаквана за габаритите си ловкост, измъкна изпод тезгяха къса пушка и се хвърли към изхода. Артъом остави бирата си недопита и скочи след него, като метна раницата си на рамо и изщрака с предпазителя. Съжали, че тук те карат да си плащаш предварително — иначе би могъл да се измъкне, без да плати. Осемнайсетте похарчени патрона може би сега щяха да му потрябват.

Отгоре, от стълбата, вече се виждаше, че става нещо ужасно. За да слезе долу, му се наложи да си проправя път през тълпа обезумели от страх хора, стремящи се да се качат нагоре. Артъом се запита дали е толкова наложително да слиза долу, но любопитството го тласкаше напред.

Върху релсите бяха проснати няколко тела в кожени якета, а на платформата, точно под краката му, в локва яркочервена кръв, стекла се на тънки ручейчета, лежеше по корем убита жена. Той побърза да я прескочи, стараейки се да не гледа надолу, но се подхлъзна и едва не падна до нея. Наоколо цареше паника, от палатките изскачаха полуголи хора и се оглеждаха объркано. Един от тях се забави на мястото си, докато се опитваше да уцели с крак крачола на панталона си, но изведнъж се преви, хвана се за корема и падна встрани.

Артъом не можеше да разбере откъде стрелят. Пукотите продължаваха, от другия край на залата тичаха здравеняци с кожени якета и разбутваха встрани пищящите жени и уплашените търговци. Но това не бяха нападателите, а самите бандити, които командваха тази част на „Китай-град“. На цялата платформа не се виждаше никой, който би могъл да причини тази касапница.

В този момент Артъом най-накрая разбра защо не вижда никого. Нападателите бяха скрити в тунела, който се намираше точно до него,

и стреляха оттам на месо, явно страхувайки се да се покажат на открито място.

Това променяше нещата. Нямаше време за размисъл: щяха да излязат на платформата веднага щом видят, че защитата е смазана — той трябваше да се махне колкото се може по-бързо от този изход. Артъом скочи и се хвърли напред, здраво стиснал автомата си в ръце и оглеждайки се през рамо — заради ехото, мигновено разнасящо гърмежите над сводовете на станцията, които изкривяваха звуците и променяха направлението им, така и не стана ясно от кой тунел, левия или десния, се води стрелбата.

Най-накрая, след като избяга достатъчно надалеч, той видя облечени в камуфлажни униформи хора вътре в южния тунел. На мястото на лицата им имаше нещо черно и моментално всичко вътре в Артъом се вледени. Едва няколко секунди по-късно той съобрази, че онези черни, които обсаждаха ВДНХ, никога не използваха оръжия и дрехи. Нападателят просто имаха маски, плетени шапки-маски от онези, които можеха да се купят на всяка оръжейна сергия, а при покупка на АК-47 дори да се получи една безплатна като подарък.

Новопристигналите калужки подкрепления се хвърлиха на земята и също откриха огън, укривайки се зад нападалите върху релсите трупове като зад насипи. Виждаше се как някой разбива отвътре с приклади шперплатите, служещи за прозорци на вагон-щаба, и се показва маскирано картечно гнездо. Затрещя продължителна серия от куршуми.

Артъом вдигна глава и намери с поглед пластмасовата табелка с указания за разположението на станциите. Нападаха откъм „Третьковска“: тази линия беше отрязана. За да попадне на „Таганска“, трябваше да се върне през цялата станция там, където в момента беше най-напечено. Оставаше само линията към „Кузнецки мост“.

Дилемата се разреши от само себе си. Артъом скочи върху релсите и се втурна към тъмнеещия отпред вход, към единствения възможен тунел. Нито Хан, нито Туза се виждаха никъде. Само веднъж горе се мярна фигура, приличаща на скитащия философ, но след като спря за миг, Артъом веднага разбра, че греши.

Не бягаше само той към тунела — повече от половината спасяващи се от платформата се втурнаха именно към този изход. Участъкът се огласи от изплашени възгласи и ужасени викове, някъде

някой ридаеше истерично. Тук-там се мяркаха лъчи на фенери, на места се движеха петна от димящи факли; всеки си осветяваше пътя.

Артъом извади от джоба си подаръка на Хан и натисна дръжката. Насочи слабия лъч на фенерчето в краката си и като се старееше да не се спъне, се забърза напред, изпреварвайки малки групи бегълци — понякога цели семейства, понякога сами жени, старци и млади здрави мъже, мъкнещи някакви вързопи, които едва ли бяха техни.

Няколко пъти се спира, за да помогне на паднали да се изправят. При единия от тях се забави: опрял гръб на ръбестата стена на тунела, на земята седеше съвсем побелял старец, хванал се за сърцето, с гримаса на болка върху лицето. До него, безгрижно и глупаво оглеждайки се в двете посоки, стоеше някакво момче, по животинските черти и по мътните очи на което си личеше, че не е обикновено дете. Сърцето на Артъом се сви, когато видя тази странна двойка, и макар че бързаше и ругаеше себе си за всяко забавяне, в този момент се спря като замръзнал.

Старецът, установил, че са им обърнали внимание, се опита да се усмихне на Артъом и да каже нещо, но не му достигаше въздух. Той се намръщи и затвори очи, събирайки сили, а Артъом се наведе над него, за да чуе какво иска да му каже.

Но момчето изведнъж замуча заплашително и Артъом забеляза с неприязън, че от устните му се спуска нишка слюнка, когато то се озъбва като звяр. Неспособен да се справи с обзелото го отвращение, той отблъсна момчето, което направи няколко крачки назад, седна непохватно на релсите и нададе жален вой.

— Млади... човече... — изрече старецът с усилие. — Не бива него... така... Това е Ваня... Той... Не разбира.

Артъом само сви рамене.

— Моля... нитро... глицерин... в чантата... на дъното... Едно топче... Дайте... Не... мога... сам... — изхриптя старецът. Звучеше съвсем зле. Артъом се порови в дерматиновата му чанта, намери бързо нова, неначената опаковка, разкъса фолиото с пръсти, едва улови топчето, което замалко щеше да му се изплъзне между пръстите, и го подаде на стареца. Онзи с усилие се усмихна виновно и въздъхна:

— Аз... не мога... ръцете... не ми се... подчиняват... Под езика... — помоли той и клепачите му отново се спуснаха.

Артъом огледа със съмнение почернелите си ръце, но послуша стареца и мушна плъзгавото топче под езика му. Непознатият кимна леко и замълча. Покрай тях бързо минаваха нови и нови бежанци, но Артъом виждаше пред себе си само безкрайна редица от ботуши и обувки, мръсни, често — съдрани. Някои от тях се спъваха в черното дърво на траверсите и тогава отгоре се разнасяше гръмогласна ругатня. Никой не обръщаше внимание на тях тримата. Момчето седеше на релсата и виеше приглушено. Артъом забеляза безучастно и дори с леко злорадство, че някой от минаващите го закачи с ботуша си и то започна да вие още по-силно, размазвайки сълзите си с юмручета и клатейки се настрани.

През това време старецът отвори очи, въздъхна тежко и промърмори:

— Благодаря ви много... Вече ми е по-добре... Ще ми помогнете ли да се изправя?

Артъом го поддържаше с ръка, докато онзи се изправи, и взе чантата му, поради което се наложи да премести автомата си на рамото. Старецът заситни напред, приближи се до момчето и започна да го уговаря да се изправи. Малкият мълчеше обидено, а когато видя приближаващия се Артъом, засъска злобно и слюнката отново закапа от издадената му напред устна.

— Разбирате ли, току-що купих лекарство — процеди дошлия на себе си старец, — специално за него дойдох тук; при нас, толкова далеч — не може да се намери, знаете, никой не го доставя и няма кого да помоля, а на мен тъкмо ми свършваше, последната таблетка я взех по пътя, когато на „Пушкинска“ не искаха да ни пускат, знаете, нали сега там са фашисти, просто безобразие, помислете си само: на „Пушкинска“ — фашисти! Чух даже, че искат да я преименуват — не помня дали в „Хитлеровска“ или „Шилеровска“... Макар че естествено те не са чували нищо за Шилер, това са наши интелегентски догадки. И представяте ли си, там не искаха да ни пускат, онези младоци със свастики започнаха да се подиграват на Ваня, но какво може да им отговори той, горкото момче, при своето заболяване? Много се изнервих, стана ми зле на сърцето и едва тогава ни пуснаха. Какво исках да кажа? А, да! И, разбирате ли, специално го скрих по-надълбоко, за да не го намерят, ако някой ме обискира — ще задават въпроси, знаете, могат да не ме разберат правилно, не всички

знаят що за лекарство е това... И изведнъж тази стрелба! Побягнах, колкото можех по-бързо, трябваше да мъкна и Ваня освен това, той видя захарни петлета и не му се тръгваше... И отначало, знаете, бодна ме лекичко, мислех си, че може да ме отпусне, да мина без лекарство, нали то сега струва колкото златото, но после разбрах, че няма да се получи. И тъкмо мислех да извадя хапчето, когато ме стегна. А Ваня, той нали нищо не разбира — отдавна се опитвам да го науча да ми дава хапче, ако ми стане лошо, но той изобщо не може да разбере, налапва хапчето, а когато му омръзне, ми го дава. Аз му казвам благодаря, усмихвам се, и той ми се усмихва, знаете, радостно, издава весели звуци, но досега никога не е успявал да ми даде лекарството навреме. Не дай боже, да се случи нещо с мен — няма да има кой да се грижи за него, не мога да си представя какво го чака!

Старецът все говореше и говореше, поглеждаше угоднически Артьом в очите, от което младежът се чувстваше много неловко. Макар че възрастният човек бързаше с всички сили, на Артьом му се струваше, че се придвижват прекалено бавно и отзад ги застигаха все по-малко хора. Изглежда, скоро щяха да се окажат последни. Ваня пристъпваше тромаво вдясно от стареца, вкопчил се в ръката му; на лицето му се беше върнало предишното безметежно изражение. От време на време той протягаше дясната си ръка напред и започваше да гугука възбудено, показваше някакъв предмет, захвърлен или изпуснат в бързината от бягащите от станцията, или просто сочеше към тъмнината, която сега се стъстяваше отпред.

— А вие, извинявайте, как се казвате, млади човече? Че, знаете — говорим си, а още не сме се представили един на друг... Артьом? Много ми е приятно, аз съм Михаил Порфириевич. Порфириевич, точно така. Баща ми се казваше Порфир, разбирате, необичайно име, и в съветските времена някои организации дори имаха разни съмнения към него, тогава бяха модерни други имена: Владилен или Сталин... А вие откъде сте? От ВДНХ? А ние с Ваня сме от „Барикадна“, аз някога живеях там — усмихна се смутено старецът, — знаете, там имаше една такава висока сграда, точно до метрото... Макар че вие навярно вече не помните никакви сгради... На колко години сте, извинявайте? Е, всичко това няма значение, разбира се. Там имах двустаен апартамент, доста високо, и се откриваше такава хубава гледка към центъра... Апартаментът не беше голям, но, знаете, много уютен — подът

естествено бе от дъбов паркет, както и на всички апартаменти там, кухнята беше с газова печка. Боже, сега си мисля какво удобство е газовата печка, а тогава все се ядосвах, исках електрическа, само че все не можех да спестя за нея. Веднага щом влезеш, отдясно на стената имаше репродукция на Тинторето, в хубава позлатена рамка, такава красота! Леглото беше истинско, с възглавници, с чаршафи, всичко винаги беше чисто, голямо бюро, с една такава лампа на подставка, с пружини, толкова ярко светеше. И най-важното, рафтовете с книги — до самия таван. Баща ми ми остави голяма библиотека, а и аз събирах книги — и по работа, и от интерес. Ах, защо ли ви разправам всичко това, сигурно ви е скучно, старчески глупости... А аз и досега си спомням, много ми липсва всичко това, разбирате ли, особено бюрото и книгите, а в последно време, кой знае защо — и леглото. Тук няма как да се поглези човек, при нас леглата са някакви дървени, знаете, самоделни, а понякога се налага да се спи право на пода, върху разни парцали... Но и това не е проблем, най-важното е ето тук — той посочи сърцето си, — най-важното е това, което става вътре, а не отвън. Най-важното е да си останеш същият в сърцето, да не се отпускат, а условията — да ги вземат дяволите условията! Макар че леглото, кой знае защо, особено ми липсва...

Той не млъкваше нито за минута и Артър слушаше с голям интерес, макар че изобщо не можеше да си представи какво е да живееш във висока сграда или какъв е изгледът, или какво е да се изкачиш горе за няколко секунди, защото там са се возели дори не с ескалатори, а с асансьори.

Когато Михаил Порфириевич млъкна за малко, за да успокои дишането си, Артър се възползва от паузата, за да насочи разговора към най-важната за него тема. Нали все пак му предстоеше да премине през „Пушкинска“ (или вече „Хитлеровска“?), да се прехвърли на „Чеховска“ и оттам да се добере до заветния Полис.

— Нима на „Пушкинска“ има истински фашисти? — подметна той.

— Какво казвате? Фашисти? А, да... — старецът въздъхна сконфузено. — Да, да, знаете, такива едни с бръснати глави, с превръзки на ръкавите, просто ужасно. На входа на станцията и навсякъде из нея висят знаци, знаете, от онези, с които по-рано обозначаваха, че не бива да се преминава: черна фигурка в червен кръг,

пресечен с линия. Мислех, че са объркали нещо — прекалено много бяха тези знаци, и имах непредпазливостта да попитам. Оказа се, че това е новият им символ. Означава, че входът е забранен за черни или самите черни са забранени, глупост някаква, общо взето.

На Артьом му прилоша при думата „черни“. Той погледна изплашено Михаил Порфириевич и попита предпазливо:

— Нима и там има черни? Нима са се добрали дотам? — А в главата му трескаво се въртеше паническа въртележка от мисли: та как така, той беше на път по-малко от седмица, нима ВДНХ вече е паднала и черните атакуват „Пушкинска“, и мисията му е провалена? И той не е успял, не се е справил? Всичко е било напразно? Не, не е възможно, непременно щеше да има слухове, макар и изкривени, но непременно щеше да има някакви слухове... Нима? Но това би бил краят на всичко...

Михаил Порфириевич го погледна с опасение и попита предпазливо, отстъпвайки незабележимо крачка встрани:

— А вие, извинявайте, вие самият каква идеология изповядвате?

— Аз ли? — обърка се Артьом. — Общо взето — никаква. Защо?

— А как се отнасяте към другите националности, например към кавказците?

— А какво общо имат тук кавказците? — учуди се Артьом. — Изобщо, аз не се ориентирам много добре в националностите. Е, по-рано е имало французи, немци, американци. Но навярно не са оцелели... А кавказците, честно казано, изобщо не ги знам... — призна си той неловко.

— Точно кавказците ги наричат „черни“ — обясни Михаил Порфириевич, опитвайки се да разбере, дали Артьом не го лъже, като се прави на глупак.

— Но нали кавказците, ако съм разбрал правилно, са си съвсем обикновени хора? — попита Артьом. — Точно днес видях няколко...

— Напълно обикновени! — потвърди Михаил Порфириевич успокоено. — Съвсем нормални хора, но тези главорези са решили, че по нещо се различават от тях и сега ги преследват. Това е просто нечовешко! Представете ли си, те там, под тавана, точно над релсите, са вградили куки в стената и на една от тях висеше човек, истински човек! Ваня така се възбуди, започна да го сочи с пръст, да мучи нещо и онези по този начин му обърнаха внимание.

Когато чу името си, момчето се обърна и хвърли на стареца продължителен мътен поглед. На Артьом му се стори, че то ги слуша и дори отчасти разбира за какво става въпрос, но името му не се спомена повече и момчето бързо изгуби интереса си към Михаил Порфириевич, съсредоточавайки вниманието си върху траверсите.

— И след като заговорихме за различните народи, те там, по всичко личи, се прекланят пред немците. Та нали немците са изобретили идеологията им! Вие, естествено, знаете това, какво съм тръгнал да ви обяснявам... — добави бързо Михаил Порфириевич и Артьом кимна неопределено, макар че всъщност нищо не знаеше, просто не искаше да изглежда невеж. — Сещате се, навсякъде висят немски орли, свастики и естествено — някакви фрази на немски, цитати на Хитлер: за доблестта, за гордостта и така нататък. Имат си разни паради, маршове. Докато стояхме там и аз се опитвах да ги уговоря да не тормозят Ваня, всички маршируваха на платформата и пееха песни. Нещо за величието на духа и презрението към смъртта. Изобщо, знаете ли, много сполучливо са избрали немския език. Немският просто е създаден за такива неща. Разбирате ли, аз малко го говоря... Ето, вижте, тук някъде съм си записал... — Забавяйки крачките си, той бръкна във вътрешния джоб на куртката си и измъкна оттам зацапан тефтер. — Почакайте за секунда, бъдете така добър да ми светнете... Къде беше? А, ето го!

В жълтото кръгче светлина Артьом видя трепкащи латински букви, грижливо написани на листа и дори оградени с рамка:

Du stirbst. Besitz stribt.
Die Sippen streben.
Der einzig lebt — wir wissen es
Der toten Tatenruhm.

Артьом можеше да чете и латинските букви — беше се научил от някакъв допотопен учебник, открит в библиотеката на станцията. Огледа се неспокойно назад и светна върху листа още веднъж. Естествено не можа да разбере нищо.

— Какво е това? — попита той и увлече отново след себе си Михаил Порфириевич, който бързо прибираше тефтера в джоба си и се

опитваше да накара Ваня да тръгне — момчето, който знае защо, се запъна и започна да ръмжи недоволено.

— Това е стихотворение — отговори старецът малко обидено, както се стори на Артъм. — В памет на загиналите воители. Аз, разбира се, не се наемам да го преведа точно, но приблизително звучи така: „Ти ще умреш. И всичките ти близки ще умрат. Владенията ще загинат. Само бойната слава на загиналите ще остане.“ Но колко слабо звучи в превод, а? А на немски — направо гърми! Дер тотен татенрум! Просто те побиват тръпки! Да... — той изведнъж млъкна, явно засрашил се от своето възхищение.

Известно време крачиха мълчаливо. На Артъм му изглеждаше глупаво и дразнещо, че след като вероятно вече се движеха последни и не бе ясно какво става зад тях, се беше наложило да спрат насред участъка заради някакво стихотворение. Въпреки това стихчетата се набиха в главата му и той все ги повтаряше, спомняйки си за приятеля си Виталий, с когото бяха отишли някога в „Ботаническата градина“. Виталий Драката, който бе застрелян от нападатели, опитали се да проникнат в станцията през южния тунел. Този тунел винаги е бил смятан за безопасен, затова и бяха сложили там Виталий — тогава той беше на осемнайсет, а Артъм току-що бе навършил шестнайсет. А същата вечер се бяха разбрали да отидат при Женя — на него тъкмо някакъв познат търговец му беше донесъл нови мухоморки, някакви особени... Уцелиха го право в главата и насред челото имаше само една малка дупчица, черна, но отзад половината му теме беше отнесено. И край. „Ти ще умреш...“ Кой знае защо изведнъж му изплува ярък спомен за разговора на Хънтър със Сухия, когато вторият му баща каза: „А ако изведнъж се окаже, че отвъд няма нищо?“ Ще умреш и няма никакво продължение. Край. Нищо няма да остане. Някой после естествено ще те помни, но за кратко. „И всичките ти близки ще умрат“, или как там беше? Артъм наистина го побиха тръпки. Когато най-накрая Михаил Порфириевич наруши мълчанието, той даже се зарадва.

— А вие случайно не сте ли в една посока с нас? Само до „Пушкинска“? Нима смятате да влезете там? Имам предвид — да се отклоните от линията? Изобщо не ви препоръчвам да правите това, Артъм. Не можете да си представите какво става там. Може би ще

дойдете с нас до „Барикадна“? С такова удоволствие бих поговорил с вас!

На Артъом му се наложи отново да кима неопределено и да мълкне нещо неразбираемо: не можеше да говори с първия срещнат, пък макар и да е такъв безобиден старец, за целта на своя поход. След като не чу нищо утвърдително, Михаил Порфириевич отново мълкна.

Доста дълго време крачиха безмълвно и отзад като че ли всичко беше спокойно, така че Артъом най-накрая се отпусна. Скоро в далечината блеснаха светлинки, отначало слабо, но после — все по-ярко. Наближаваха „Кузнецки мост“.

Артъом не знаеше нищо за местните порядки, така че реши за всеки случай да скрие оръжието си. Уви го с една фланелка и го мушна по-надълбоко в раницата си.

„Кузнецки мост“ беше обитаема станция и на петдесет метра от входа на платформата, на сред линията, имаше съвсем нормален пропускателен пост, наистина само един, но с прожектор, в момента загасен, защото нямаше нужда от него, и с оборудвана картечна позиция. Картечницата бе покрита, но до нея седеше дебел мъж с протрита зелена униформа и ядеше някаква каша от очукано войнишко канче. Още двама души, облечени по сходен начин, с неугледни армейски автомати на раменете, проверяваха придирчиво документите на идващите от тунела. Пред тях се беше наредила малка опашка: всичките онези бегълци от „Китай-град“, изпреварили Артъом, докато той се мъкнеше с Михаил Порфириевич и Ваня.

Пускаха чакащите бавно и с неохота, а на някакъв младеж даже изобщо му бяха отказали и сега той стоеше объркано от страни, не знаеше какво да прави и от време на време опитваше да се приближи към проверяващия, който всеки път го отблъскваше назад и викаше следващия от опашката. Обискираха грижливо всеки от преминаващите и право пред очите на всички изкараха от опашката един човек, който се бе опитал да пренесе необявен пистолет „Макаров“, а след като онзи започна да спори, го сграбчиха и го отведоха някъде.

Артъом се извърна неспокойно, предусещайки неприятности. Михаил Порфириевич го погледна учудено, Артъом му прошепна, че и той е с оръжие, но старецът му кимна успокояващо и му обеща, че всичко ще бъде наред. Артъом не му повярва, но му стана много

интересно как събеседникът му смята да уреди нещата. Старецът само се усмихна загадъчно.

През това време постепенно идваше и техният ред, а граничарите изтърбушиха пластмасовото куфарче на някаква клета петдесетгодишна жена, която незабавно се разплака и взе да ги нарича изроди, и да се чуди как земята още не ги е погълнала. Вътре в себе си Артьом се съгласи с нея, но реши да не изказва солидарността си на глас. След като се порови както трябва, пазачът измъкна от купчината мръсно бельо няколко противоположни гранати и се приготви да изслуша обясненията.

Артьом беше сигурен, че жената сега ще разкаже трогателна история за внука си, на когото тези непонятни неща са му нужни за работата му — разбирате ли, той работи като заварчик и това са някакви детайли от електрожена; или пък ще занарежда как е намерила гранатите на пътя и тъкмо се е канела да ги предаде на компетентните органи. Но след като отстъпи няколко крачки назад, тя прошепна някакво проклетие и хукна назад към тунела, бързайки да се скрие в тъмнината. Картечарят оставианицата с храната встрани и посегна към агрегата си, но единият от двамата граничари, очевидно старшият, го спря с жест. Онзи въздъхна разочаровано и се върна към кашата си, а Михаил Порфириевич пристъпи напред с приготвен паспорт.

Колкото и да беше чудно, старшият пазач, който току-що, без изобщо да му мигне окото, беше преровил целия багаж на напълно безобидната на вид жена, прелисти набързо документите на стареца, а на Ваня не обърна абсолютно никакво внимание, сякаш изобщо го нямаше. Дойде редът на Артьом. Той връчи с готовност документите си на мършавия мустакат страж, който се зае да разглежда любопитно всяка страничка, задържайки особено дълго лъча на фенерчето върху печатите. Граничарят не по-малко от пет пъти премести поглед от физиономията на Артьом към фотографията, хъмкайки недоверчиво, а през това време Артьом се усмихваше дружелюбно и се стараеше да се направи на самата невинност.

— Защо паспортът е съветски образец? — попита сурово стражът най-накрая, не знаейки за какво друго да се хване.

— Защото съм бил още малък, когато е имало истински. А после нашата администрация ми го направи на първата бланка, която им попадна — поясни Артьом.

— Пълна бъркотия — намръщи се мустакатият. — Отворете си раницата.

Ако намери автомата, в най-добрия случай ще ми се наложи да се връщам обратно, а може и да го конфискуват, помисли си Артъм и изтри от челото си предателската пот.

Михаил Порфириевич се приближи на непозволено близко разстояние до граничаря и му зашепна бързо:

— Константин Алексеевич, разбирате ли, този млад човек е мой познат. Много порядъчен юноша, мога да гарантирам лично за него.

Граничарят, отваряйки чантата на Артъм и мушкайки длан вътре, от което Артъм изстина, каза:

— Пет.

Докато Артъм се чудеше какво има предвид пазачът, Михаил Порфириевич измъкна от джоба си шепа патрони, бързо отброи пет и ги пусна в разкопчаната полева торба, висеща на кръста на проверяващия.

Но до този момент ръката на Константин Алексеевич бе успяла да продължи странстването си из раницата на Артъм и очевидно се беше случило най-страшното, защото лицето му придоби заинтригувано изражение.

Артъм почувства как сърцето му се свива и затвори очи.

— Петнайсет — изрече равнодушно проверяващият.

Артъм кимна, отброи още десет патрона и ги пусна в същата чантичка. Нито един мускул върху лицето на граничаря не трепна. Той просто направи крачка встрани и пътят към „Кузнецки мост“ беше свободен. Артъм продължи напред, възхитен от желязното самообладание на човека.

Следващите петнайсет минути преминаха в препирни с Михаил Порфириевич, който упорито отказваше да приеме петте патрона от Артъм, твърдейки, че дългът му е много по-голям и други неща от този род.

„Кузнецки мост“ не се различаваше особено от повечето други станции, които Артъм бе успял да посети по време на пътешествието си. Същият мрамор на стените, същият гранитен под, само дето арките тук бяха по-особени — високи и широки, което създаваше усещане за необичаен простор.

Но най-удивителното беше друго: и на двете линии стояха пълни композиции — невероятно дълги, толкова огромни, че заемаха почти цялата станция. Прозорците бяха озарени от топла светлина, промъкваща се през уютните разноцветни завеси, а вратите бяха гостоприемно отворени.

В съзнателната си възраст Артьом не бе виждал нищо подобно. Да, бяха му останали смътни спомени за летящи и бучащи мотриси с ярки квадратни прозорци — спомени от далечното детство, но те бяха размити, неясни, ефимерни, както и останалите мисли за всичко, което е било някога; а опитах ли се да си представя нещата в детайли, да възстанови в паметта си подробностите, неуловимият образ веднага се разтваряше, изтичаше като вода между пръстите и пред очите му не оставаше нищо... След като отрасна, бе виждал само композицията, спряла на изхода на тунела при „Рижка“, както и разкачените вагони при „Китай-град“ и „Проспект на мира“.

Артьом застина на място и заразглежда очаровано композициите, започна да брои вагоните, забулени в мъглата в противоположния край на перона, край прехода за Червената линия. Там, в превзет от тъмнината ясен кръг електрическа светлина, от тавана висеше яркочервено знаме, а под него стояха в стойка мирно двама автоматчици с еднакви зелени униформи и фуражки. Отдалеч изглеждаха мънички и приличаха на войници играчки.

Артьом имаше три такива, още когато бе живял с майка си: единият, командир с измъкнат от кобура дребен пистолет, крещеше нещо, поглеждайки назад — навярно викаше отряда си, за да се хвърлят в битка. Другите двама стояха мирно, притиснали автомати към гърдите си. Вероятно войниците бяха от различни комплекти и някак играта с тях не се получавахе: командирът се хвърляше в битка, а доблестните му воители бяха застинали на пост, също като граничарите на Червената линия, и не ги интересуваха никакви сражения. Странно, спомняше си тези войници много добре, а не можеше да си спомни лицето на майка си...

В „Кузнецки мост“ цареше относителен ред. Светлината тук, както и във ВДНХ, беше аварийна, под тавана се проточваше някаква загадъчна желязна конструкция, може би осветявала платформата по-рано. Освен мотрисите на станцията не се забелязваше нищо особено.

— Толкова съм слушал, че в метрото има смайващо красиви станции, а на практика се оказва, че почти всичките са еднакви — сподели Артъм разочарованието си с Михаил Порфириевич.

— Какво говорите, млади човече! Има толкова красиви, че няма да повярвате! Ето „Комсомолска“ на Околовръстната например — истински дворец! — зае се да го разубеждава старецът. — Там има огромно пано, знаете ли, на тавана. Наистина с Ленин и останалите щуротии... Ох, какви ги говоря — стресна се той и поясни шепнешком на Артъм: — На станцията е пълно с доносници, агенти на Соколническа линия, тоест Червената, ще ме извинявате, но наричам всичко със старите имена... Така че тук трябва да се говори по-тихо. Местното началство уж е независимо, но не иска да се кара с червените, и затова, ако онези поискат да им бъде предаден някой, може и да го получат. Да не говорим за убийствата — добави той съвсем тихо и се огледа уплашено. — Нека да си намерим място за почивка, защото аз, честно казано, ужасно се уморих, пък и вие според мен едвам се държите на краката си. Ще пренощуваме, а после ще продължим нататък по пътя.

Артъм кимна — този ден наистина се бе оказал безкрайно дълъг и напрегнат и той просто се нуждаеше от почивка.

Въздишайки завистливо и без да откъсва поглед от мотрисите, Артъм закрачи след Михаил Порфириевич. От вагоните долитаха весели изблици смях и разговори, във вратите, покрай които минаваха, стояха изморени след работния ден мъже, пушеха в компания със съседите си и благоприлично обсъждаха събитията от изминалия ден. Около една маса се бяха събрали старици и пиеха чай под светлината на мъничка лампа, тайфа деца скачаха отвисоко, стиснали единия край на скъсан кабел, и увисваха на него. Това също беше необичайно за Артъм: във ВДНХ обстановката винаги оставаше много напрегната, хората постоянно бяха готови на всичко. Наистина вечер се събираха с приятелите си да поседят тихичко в нечия палатка, но никога не се бе случвало такова нещо: всички врати да са широко отворени, хората да са пред очите на всички, спокойно да си ходят на гости, навсякъде да играят деца... Тази станция беше прекалено благополучна.

— А от какво преживяват те тук? — не издържа Артъм и попита стареца, догонвайки го.

— Как, нима не знаете? — учуди се учтиво Михаил Порфириевич. — Та това е „Кузнецки мост“! Тук са най-добрите техници в метрото, с най-големите работилници. Тук им носят уреди за поправка от цялата Соколническа линия, че даже и от Околовръстната. Процъфтяват, процъфтяват! Ето тук да можеше да живее човек! — въздъхна замечтано той. — Но те имат строги правила по този въпрос...

Артьом напразно се надяваше, че те също ще успеят да се наспят в някой от вагоните, на дивани. Насред залата имаше редица от големи палатки, подобни на онези, в които живееха във ВДНХ, и на най-близката от тях грижливо, по шаблон, беше написано: „ХОТЕЛ“. Наблизо се бе строила опашка от бежанци, но Михаил Порфириевич извика администратора настрани, каза му нещо вълшебно, започващо с „Константин Алексеевич“, чу се някакво дрънчене и въпросът беше уреден.

— Тук сме — посочи той с приканващ жест и Ваня загугука радостно.

Дадоха им чай, за него не се налагаше да доплащат, и матраците бяха толкова меки, че след като се строполи върху тях, на човек не му се иска изобщо да става. Полулегнал, Артьом предпазливо подухваше чашката си с отвара и слушаше внимателно стареца, който, забравил за чашата си, разказваше с пламтящ поглед:

— Червените нямат власт над цялата линия. Наистина за това не говори никой и те никога няма да си го признаят, но „Университетът“ не е под техен контрол, а също и всички станции, които са след „Университета“! Да, Червената линия продължава само до „Спортна“. Там, знаете ли, след „Спортна“, започва много дълъг участък, някога отдавна там беше станцията „Ленински хълмове“, после я преименуваха, но аз нали си карам по старите названия... И точно след „Ленински хълмове“ — там линията излиза на повърхността — имаше мост. И, разбирате ли, той започнал да се разрушава от взрива и един ден се срутил долу, в реката, така че с „Университета“ не е имало връзка почти от самото начало...

Артьом отпи малка глътка и усети как вътре в него всичко замира сладко в предвкушване на нещо тайнствено, необичайно, което започваше отвъд стърчащите над пропастта релси на прекъснатата Червена линия далеч на югозапад. Ваня ожесточено си гризеше

ноктите, прекъсваше само за да погледне със задоволство плодовете на своя труд, а после отново се захващаше за работа. Артър го погледна почти със симпатия и почувства благодарност към милото дете за това, че то мълчеше.

— Знаете ли, на „Барикадна“ имаме малък кръжок — усмихна се смутено Михаил Порфириевич. — Събираме се вечер, понякога при нас идват гости от „1905 година“, а сега прогониха и всички инакомислещи от „Пушкинска“ и Антон Петрович дойде при нас... Дреболия, разбира се, просто литературни сборки, но понякога говорим и за политика, честно казано... Там, на „Барикадна“, знаете ли, също не обичат много образованите, какво ли не може да се чуе: и какво е възлива интелигенция, и какво е петата колона... Така че гледаме да не се набиваме на очи. Та значи, Яков Йосифович разказа, че „Университетът“ не бил загинал. Че успели да блокират тунелите и сега там все още има хора. И не просто хора, а... Разбирате ли, там някога е бил Московският държавен университет — нали заради него станцията се казва така. И част от професорите се били спасили, а също и някои от студентите. Нали под университета има огромни бомбоубежища, той е още сталинска постройка, и според мен те са съединени чрез тайни проходи с метрото. И сега там се е оформил един такъв интелектуален център, знаете... Е, навярно това са просто легенди. Че там властта е в образовани хора, трите станции и убежищата се управляват от ректор, а всяка станция се възглавява от декан — всичките се избират за определен срок. И науката там не стои на едно място — все пак студенти, знаете, аспиранти, преподаватели! И културата не угасва, не е като при нас, и пишат разни неща, и нашето наследство не забравят... А Антон Петрович даже разправяше, че един негов познат инженер му е казал поверително, че те там дори са намерили начин да излизат на повърхността, сами са си създали защитни костюми и понякога разузнавачите им се появяват в метрото... Съгласете се, че звучи неправдоподобно! — прибави полувъпросително Михаил Порфириевич, поглеждайки Артър в очите, и в погледа му имаше нещо толкова тъжно, такава плаха, уморена надежда, че Артър се изкашля леко и отговори колкото се може по-уверено:

— Защо? Звучи напълно реално! Нали го има и Полиса например. Чува ли, че там също...

— Да, Полисът е чудесно място, само че как да се добре човек до него сега? Освен това ми казаха, че в Съвета властта отново е минала във военните...

— В какъв съвет? — вдигна вежди Артъм.

— Как какъв? Полисът се управлява от съвет от най-авторитетните хора. А там, нали знаете, авторитетните хора са или библиотекари, или военни. Е, за Библиотеката знаете, няма смисъл да ви разказвам, но другият вход на Полиса някога се намирал в самата сграда на Министерството на отбраната, доколкото помня, или във всеки случай тя беше някъде наблизо, и част от генералите тогава успяха да се евакуират. В самото начало военните взеха властта, Полисът дълго време го управляваше хунта, знаете. Но на хората нещо не им хареса управлението им — имаше безпорядъци, доста кръвопролитни, но това беше отдавна, дълго преди войната с червените. Тогава те направиха отстъпки и бе създаден същият този Съвет. И се получи така, че в него се образуваха две фракции — библиотекари и военни. Разбира се, странно съчетание. Знаете ли, военните едва ли са срещали много библиотекари в предишния си живот. А тук така се получи. И между тези фракции има вечно джафкане, разбира се: ту едните надделяват, ту другите. Когато беше войната с червените, отбраната бе по-важна от културата и генералите имаха предимство. Започна мирният живот — и влиянието отново се върна при библиотекарите. И така, разбирате ли, при тях постоянно е като махало. Чух, че сега позициите на военните са по-здрави и отново въвеждат дисциплина там, знаете: комендантски час и останалите радости на живота — усмихна се Михаил Порфириевич. — Сега да се отиде там е не по-лесно, отколкото да се добереш до Изумрудения град... Така наричаме „Университета“ и станциите около него, на шега... Нали трябва да се мине или през Червената линия, или през Ханза, а оттам не е толкова лесно да се промъкне човек, разбирате. Порано, преди да се появят фашистите, можеше да се мине през „Пушкинска“ до „Чеховска“, а оттам до „Боровицка“ е един участък. Наистина, лош участък, но когато бях по-млад, ми се е случвало да минавам и оттам.

Артъм не пропусна да се поинтересува какво му е лошото на споменатия участък и старецът отговори неохотно:

— Разбирате ли, право в тунела има композиция, изгоряла. Отдавна не съм бил там и не знам как е сега, но навремето в нея имаше овъглени човешки тела, седнали или проснати върху седалките... Просто ужасно. Самият аз не знам как се е получило така, питал съм и познатите си какво е станало там, но никой не може да ми каже точно. Много е трудно да се мине през тази мотриса, а не може да се заобиколи по никакъв начин, защото тунелът е започнал да се руши и всичко около вагоните е затрупано. В самата мотриса, във вагоните, имам предвид, стават разни лоши неща, затруднявам се да ги обясня, аз по принцип съм атеист, знаете, и не вярвам в никакви мистични глупости, затова тогава ги отдадох на плъхове, на разни твари... Но сега вече не съм сигурен в нищо.

Тези думи извикаха в Артъм мрачните спомени за шума в тунелите на неговата линия и той накрая не издържа и разказа за случилото се с неговия отряд, а после и с Бърбъна, и след като се поколеба малко, се опита да повтори и обясненията, дадени му от Хан.

— Какви ги говорите, това са пълни врели-некипели! — махна с ръка Михаил Порфириевич, смръщвайки строго вежди. — Чувал съм вече за такива неща. Помните ли, че ви говорих за Яков Йосифович? Та така, той е физик и ми разясни, че такива нарушения на психиката стават, когато хората са подложени на въздействието на много ниски, недоловими за ухото честоти, ако не бъркам — около седем херца, макар че с моята къса памет... А звукът може да възникне от само себе си поради естествени процеси, например размествания на тектоничните пластове или нещо подобно — аз, разбирате ли, тогава не слушах много внимателно... Но душите на мъртвите? В тръбите? Да ме прощавате...

С този старец беше интересно. Артъм не бе чувал по-рано нещата, за които човекът му разказваше, а и той виждаше метрото под някакъв друг ъгъл — старомоден, забавен, и по всичко личеше, че душата му жадува за повърхността, а тук му беше толкова неуютно, колкото му е било и в първите дни. Артъм, който често си спомняше за спора между Сухия и Хънтър, попита:

— А вие как мислите... Ние... Хората, имам предвид... Ние ще се върнем ли там? На повърхността? Ще успеем ли да оцелеем и да се върнем?

И съжали веднага, че е попитал, защото въпросът му проряза като бръснач всички жили в стареца, той омекна веднага и тихо, с безжизнен глас, отвърна:

— Не мисля. Не мисля.

— Но нали е имало и други метрополитени, чувал съм, в Петербург, в Минск и в Новгород... — изброи Артьом запаметените наименования, които винаги са били за него празни черупки, понятия без никакъв смисъл.

— Ах, колко хубав град беше Петербург! — въздъхна Михаил Порфириевич, без да му отговаря. — Разбирате ли, Исакий^[1]... А Адмиралтейството, иглата му^[2]... Каква грация, какво изящество! А вечерите на Невски^[3] — хората, шумът на тълпите, смях, деца със сладолед, стройни млади девойки... Носи се музика... Особено през лятото... Там времето рядко е хубаво през лятото, нали разбирате — да има слънчице и небето да е чисто, лазурно... Обаче когато все пак се случи да има хубаво време... Ако знаете колко леко се диша...

Очите му се спряха върху Артьом, но погледът му минаваше през младежа и се разтваряше в призрачната далечина, където в отблясъците на зората се издигаха полупрозрачни величествени силуети на отдавна превърнали се в прах сгради, и на Артьом му се струваше, че ако сега погледне през рамо, пред него ще се изправи тази обсебваща духа картина. Старецът замълча, въздъхна тежко и Артьом реши да не нахлува в спомените му.

— Да, наистина имаше и други метрополитени освен московския. Може и някъде другаде да са се спасили хора... Но помислете сам, млади човече! — Михаил Порфириевич вдигна жилестия си пръст нагоре. — Колко години изминаха все пак — и нищо! Нищичко не се чува! Нима за толкова години нямаше да ни намерят, ако имаше кой да ни търси? Не — наведе той глава, — не мисля...

А после, след пет минути мълчание, почти недоловимо, говорейки по-скоро на себе си, отколкото на Артьом, той въздъхна:

— Боже, какъв прекрасен свят погубихме...

В палатката увисна тежка тишина. Ваня, унесен от тихия им разговор, спеше, отворил уста, и тихичко похъркваше, като в редки моменти изскимтяваше като кученце. Михаил Порфириевич така и не каза повече нито дума, и макар Артьом да беше сигурен, че старецът

още не спи, реши да не го тревожи повече, а затвори очи и се опита да подремне.

Мислеше си, че след всичко, което се случи с него през този безкраен ден, сънят ще дойде моментално, но времето се нижеше бавно-бавно, а матракът, неотдавна сторил му се мек, го убиваше на хълбока и се наложи да се повърти доста, докато най-накрая намери удобно положение. В ушите му постоянно звучаха последните тъжни думи на стареца. Не, не мисля... Няма да се върнат вече големите блестящи проспекти, грандиозните архитектурни съоръжения, лекият освежаващ ветреца в топлата лятна вечер, разрошващ косите и галещ лицето; няма да се върне онова небе — то никога няма да бъде такова, каквото го описваше старецът. Сега небето е високият, покрит с изгнили проводници ръбест таван на тунелите, и така ще бъде винаги. А тогава то е било... как го беше казал той? Лазурно? Чисто? Странно бе това небе, съвсем като онова, което видя Артьом тогава, в „Ботаническата градина“, и също обсипано със звезди, но не кадифено-синьо, а светлосиньо, искрящо, радостно... И сградите бяха наистина огромни, но не потискаха със своята маса, не — светли, леки, сякаш изтъкани от сладък въздух, те се рееха, едва не се откъсваха от земята, контурите им се размиваха в безкрайната височина... А наоколо имаше толкова хора! Артьом никога по-рано не беше виждал толкова хора едновременно, освен може би в „Китай-град“, но тук имаше още повече, цялото пространство в подножията на циклопските сгради бе заето от хора. Те сновяха наоколо и сред тях наистина имаше необичайно много деца; те ядяха нещо, вероятно същия този сладолед. Артьом дори искаше да помоли едно от тях да му даде да опита; самият той никога не бе ял истински сладолед, а когато беше малък, много му се искаше поне да близне мъничко. Но нямаше откъде да вземе, сладкарските фабрики отдавна вече произвеждаха само плесен и плъхове, плъхове и плесен. А малките деца, ближещи лакомството си, постоянно бягаха от него със смях, измъкваха се ловко и той дори не успяваше да разгледа лицето на нито едно от тях. И Артьом вече не знаеше какво всъщност се опитва да направи: да опита сладоледа или да погледне някое от децата в лице, да разбере дали те изобщо имаха лица... И изведнъж го обзе страх.

Смъртно очертаните сгради започнаха бавно да се сгъстяват, да тъмнеят и след известно време вече бяха увиснали страховито над

него, а после започнаха да се приближават все повече и повече. Артъом продължаваше да преследва децата и започна да му се струва, че те се смеят не звънко и радостно, а злобно и с предусещане на нещо лошо, и тогава той събра последните си сили и все пак успя да хване едно дете за ръкава. То се дърпаше и драскаше като дявол, но Артъом стисна гърлото му с желязна хватка и успя да види лицето му. Това беше Ваня. Ръмжейки и озъбвайки се, детето изви глава и се опита да го ухапе по ръката, Артъом панически го отблъсна от себе си, а момчето скочи на крака и изведнъж вдигна глава и нададе същия онзи зловец вой, от който Артъом бягаше от ВДНХ... И децата, носещи се в безпорядък наоколо, започнаха да спират и тръгнаха към него, без да гледат, бавно, приведени, а зад гърбовете им вече се издигаха огромни черни сгради, и те също сякаш се приближаваха... А после децата, сега вече запълнили малкото останало пространство между гигантските здания, подхванаха воя на Ваня, изпълвайки го с животинска омраза и вледеняваща тъга, и най-накрая започнаха да се обръщат към Артъом. Те нямаха лица, само черни кожени маски с нацърбени устни и мастилено черни очи, без бяло и зеници.

И изведнъж се разнесе глас, който Артъом изобщо не можеше да познае; той беше тих и свирепият вой го заглушаваше, но гласът повтаряше настойчиво едно и също; и когато се вслуша в него, старейки се да не обръща внимание на пристъпващите все по-близо деца, Артъом най-накрая чу думите. „Трябва да тръгваш.“ А после още веднъж. И отново. И Артъом позна гласа. Това беше Хънтър.

Той отвори очи и отметна завивките. В палатката беше тъмно и много задушно, главата му бе изпълнена с оловна тежест, мислите му бяха лениви и бавни. Артъом изобщо не можеше да дойде на себе си и нямаше как да разбере колко дълго е спал, дали е време да стане и да се приготви за път, или може просто да се обърне на другата страна и да опита да сънува нещо по-весело.

В този момент завесата на палатката се вдигна и в образувалия се отвор се показва главата на същия онзи граничар, който ги бе пуснал в „Кузнецки мост“. Константин... как му беше презимето?

— Михал Порфирич! Михал Порфирич! Ставай по-бързо! Михал Порфирич! Какво му е, да не е умрял? — и без да обръща внимание на изплашено зяпналия го Артъом, той се вмъкна в палатката и се зае да разтърсва спящия старец.

Пръв се събуди Ваня и замуча тревожно. Влезлият не му обърна никакво внимание, а когато Ваня се опита да го хване за ръката, му залепи доста силен шамар. В този момент най-накрая се събуди и старецът.

— Михал Порфирич! Ставай по-бързо! — зашепна разтревожено граничарят. — Трябва да бягаш! Червените искат да те предадем, като клеветник и вражески пропагандист. Казвах ти аз на теб: поне тук, поне на нашата смотана станция не разказвай за този свой Университет! Защо не ме послуша?

— Извинявайте, Константин Алексеевич, какво става? — объркано завъртя глава старецът и се надигна с пъшкане от постелята си. — Та аз на никого не съм казвал, каква пропаганда, опази Боже, само на този младеж разказах, но тихичко, без свидетели...

— Вземи и младежа със себе си! Нали знаеш каква станция има тук, до нас? Ще те отведат в „Лубянка“ и ще ти изкормят червата, а твоя момък ще го изправят до стената, за да не се раздрънка! Хайде по-бързо, какво се мотаеш, вече ще дойдат! Сега се съвещават какво да искат на червените в замяна, така че побързай!

Артъм вече се бе изправил на крака и бе наметнал раницата си. Не знаеше само дали да вади оръжието, или всичко щеше да се размине. Старецът също се забърза и след минута вече крачеха припряно по линията, при това Константин Алексеевич лично беше затиснал устата на Ваня, направил мъченическа физиономия, а старецът го поглеждаше с безпокойство, опасявайки се да не би граничарят да строши врата на момчето.

В тунела, водещ към „Пушкинска“, станцията бе много по-добре укрепена. Тук минаха през два кордона — на сто и на двеста метра от входа. На по-близкия имаше бетонно укрепление и насип, който пресичаше релсите и оставяше само тесен проход до стената; вляво от него се забелязваше телефонен апарат и кабел, прокаран чак до „Кузнецки мост“, навярно до щаба. Виждаха се още и сандъци с боеприпаси и дрезина, патрулираща на този стометров участък. На по-далечния пост — обичайните чували с пясък, картечница и прожектор, също като от другата страна на станцията. И на двата поста имаше дежурни, но Константин Алексеевич преведе бегълците през кордоните, отведе ги до границата и каза уморено:

— Да вървим, ще ви изпратя пет минутки. Боя се, че повече не бива да идваш тук, Михал Порфирич — говореше граничарят, докато бавно крачеха към „Пушкинска“. — Още не са ти простили и старите грехове, а ти пак се издъни. Чул ли си, че другарят Москвин лично се е заинтересувал? Е, добре, ще измислим нещо. И внимателно през „Пушкинска“! — продължи да напътства той, докато изоставаше от тях и се разтваряше в тъмнината. — Мини по-бързо оттам! Тук, при нас, ги е страх от тях! Е, всичко добро!

Засега нямаше закъде да бързат и бегълците забавиха крачка.

— Защо ви имат зъб? — попита Артьом и огледа стареца с любопитство.

— Разбирате ли, аз изобщо не ги обичам и когато беше войната... Общо взето, знаете ли, в нашия кръжок съставяхме разни текстове... А Антон Петрович, той тогава още живееше в „Пушкинска“, имаше достъп до типографската машина — тогава в „Пушкинска“ имаше типографска машина, която някакви безумци домъкнали от „Известия“... Та той ги печаташе.

— А границата на червените изглежда безобидно — спомни си изведнъж Артьом. — Стоят двама души, виси знаме, няма никакви укрепления или нещо подобно...

— Разбира се! От тази страна всичко е безобидно, защото при тях основният натиск върху границата не е отвън, а отвътре... — усмихна се ехидно Михаил Порфириевич. — Та там са укрепленията, а от отсамната страна е само декорация.

Продължиха да крачат в тишина, като всеки мислеше за свои си неща. Артьом се бе съсредоточил върху начина, по който усещаше тунела. Но, колкото и да беше странно, и този тунел, и предишният — от „Китай-град“ до „Кузнецки мост“ — бяха някакви пусти, в тях не се усещаше абсолютно нищо, не ги изпълваше нищо, бяха просто бездушни конструкции...

После той се върна мислено към току-що сънувания кошмар. Подробности вече се изтриваха от паметта му, оставаше само смътният плашещ спомен за децата без лица и някакви черни грамади на фона на небето. Обаче гласът...

Така и не успя да стигне до края на мисълта си. Отпред се чу омразното отвратително писукане и шумолене на лапи, после до пътниците достигна задушливо-сладникавата миризма на разлагаща се

плът и когато слабият лъч на фенера най-накрая докосна мястото, откъдето се носеха звуците, пред очите им се появи такава картина, че Артьом се запита дали не е по-добре да се върнат при червените.

До стената на тунела лежаха по корем три подпухнали тела и ръцете им, завързани с въжета на гърба, вече бяха доста поизгризани от плъховете. Артьом притисна към носа си ръкава на якето, за да не усеща тежката сладникава миризма, наведе се над телата и ги освети с фенерчето. Те бяха съблечени по бельо и по телата им не се виждаха никакви рани. Но косите на всичките бяха сплъстени от съсирена кръв, особено гъста около черните петна на раните от куршуми.

— В тила — определи Артьом, старейки се гласът му да звучи спокойно, но усещаше, че всеки момент ще му прилошее.

Михаил Порфириевич прикри устата си с ръка и очите му заблестяха.

— Какво правят, Господи, какво правят! — изрече той сподавено. — Ваня, не гледай, не гледай, ела тук!

Но Ваня, без да проявява ни най-малко безпокойство, застана на колене до най-близкия труп и се зае съсредоточено да го побутва с пръст, оживено мучейки.

Лъчът се плъзна нагоре по стената и освети къс груба амбалажна хартия, залепена точно над телата, на равнището на очите. Най-отгоре с готически шрифт беше изписано заглавие: „vierter Reich“^[4], украсено с изображения на орли с разперени крила, а по-надолу имаше надпис на руски: „Нито една чернилка да не се доближава на по-малко от триста метра от Великия Райх!“, под който беше разпечатано ярко изображение на същия онзи знак „Минаването забранено“ — черен контур на човече в кръг, изразяващ забрана.

— Мерзавци — процеди Артьом през стиснатите си устни. — Заради това, че косите им са с друг цвят?

Старецът само поклати съкрушено глава и задърпа за яката Ваня, който се бе увлякъл в изучаването на телата и изобщо не искаше да се изправя.

— Виждам, че типографската ни машина още работи — отбеляза тъжно Михаил Порфириевич и те продължиха нататък.

Пътниците вървяха все по-бавно, така че чак след две минути се показа изрисуваният на стената с червена боя силует на орел и надпис „300“.

— Още триста метра — каза Артъом, вслушвайки се с безпокойство в отгласите на кучешки лай, разнасящи се отдалеч.

На сто метра от станцията в лицата ги удари ярка светлина и те се спряха.

— Ръцете на тила! Не мърдайте! — изгърмя усилен от високоговорители глас.

Артъом послушно сложи дланите си на тила, а Михаил Порфириевич вдигна ръце нагоре.

— Казах ръцете на тила, всичките! Тръгнете бавно напред! Не правете резки движения! — продължаваше да гърми гласът и Артъом по никакъв начин не можеше да види кой говори, защото светлината биеше право в очите му и се наложи да сведе поглед заради рязката болка.

След като изминаха още известно разстояние с малки крачки, те отново застинаха покорно на място и едва тогава онези срещу тях отклониха встрани лъча на прожектора.

Тук беше издигната цяла барикада, на пост стояха двама едри автоматчици и още един човек с кобур на кръста, всичките с камуфлажни униформи и черни барети, сложени накриво върху бръснатите им глави. На ръкавите им се кипреха бели превръзки — някакво подобие на немска свастика, но не с четири краища, а с три. Малко по-надалеч се виждаха тъмните фигури на още няколко души, а до крака на единия нервно седеше проскубано куче. Стените наоколо бяха изрисувани с кръстове, орли, лозунги и проклетия по адрес на всички, които не са руснаци. Последното малко озадачи Артъом, защото надписът беше на немски. На видно място, под обгорено платно със силует на орел и тривърха свастика, стоеше, уютно осветен, пластмасовият знак с клетото човече и Артъом си помисли, че това сигурно е мястото на почетния им караул.

Един от пазачите пристъпи напред и запали дълъг, наподобяващ тояга ръчен фенер, като го държеше със свитата си ръка на равнището на главата си. Без да бърза, той обходи с лъча и тримата, вглеждайки се внимателно в лицата им, очевидно в опит да открие черти, които не са славянски. Но лицата им, може би с изключение на това на Ваня, което носеше отпечатъка на болестта му, изглеждаха доста руски, така че пазачът отмести фенера и разочаровано сви рамене.

— Документите! — нареди той.

Артьом с готовност подаде паспорта си, а Михаил Порфириевич със закъснение се зае да рови във вътрешния си джоб и най-накрая също го намери.

— А къде са ви документите за него? — посочи гнусливо старшият Ваня.

— Разбирате ли, работата е там, че момчето... — започна да обяснява старецът.

— Млъък! Обръщайте се към мен с „господин офицер“! Отговаряйте ясно на въпросите! — изграчи му проверяващият и фенерът заподскача в ръцете му.

— Господин офицер, виждате ли, момчето е болно, то няма паспорт, още е малко, нали разбирате, но вижте, вписано е тук, при мен, моля, погледнете... — заломоти стъписаният Михаил Порфириевич, като гледаше угоднически офицера и се опитваше да открие в очите му поне частица съчувствие.

Но онзи стоеше на мястото си, прав и твърд като скала, лицето му също сякаш се бе вкаменило и Артьом отново изпита неотдавнашното желание да убие човек.

— Къде е снимката? — процеди офицерът, когато достигна до нужната страница.

Ваня, който до този момент седеше мирно, вглеждаше се напрегнато в силуета на кучето и гугукаше възторжено от време на време, прехвърли вниманието си на проверяващия и за ужас на Артьом се озъби и заръмжа зловещо. Артьом изведнъж така се уплаши за него, че забрави за своята неприязън към това същество и че той самият на няколко пъти с усилие беше потиснал желанието си да го скрита както си трябва.

Проверяващият пристъпи неволно назад, втренчи се във Ваня с неприязън и процеди:

— Приберете си го. Незабавно. Или аз ще направя това.

— Моля, простете, господин офицер, той не разбира какво прави — със смайване чу Артьом собствения си глас.

Михаил Порфириевич го погледна с признателност, а граничарят, след като бързо прелисти паспорта му, му го връчи обратно и изрече студено:

— Нямам въпроси към вас. Можете да минавате.

Артъом направи няколко крачки и застина, чувствайки, че краката му не го слушат. Офицерът равнодушно му обърна гръб и повтори въпроса си за снимката.

— Виждате ли, работата е там... — започна Михаил Порфириевич, сепна се и добави: — Господин офицер, работата е там, че нямаме фотограф, а на другите станции това струва страшно скъпо, и аз просто нямам пари, за да се снимам...

— Събличайте се! — прекъсна го граничарят.

— Моля? — провлече с отпаднал глас Михаил Порфириевич и краката му се разтрепериха.

Артъом свали раницата си и я остави на пода, без изобщо да мисли какво прави. Има неща, които не искаш да правиш, заричаш се да не ги правиш, забраняваш си, а после изведнъж те се случват от само себе си. И дори не успяваш да ги обмислиш, те нямат съприкосновение с мисловните центрове, а се случват — и край, остава ти само да наблюдаваш смаяно себе си и да се убеждаваш, че нямаш вина, просто всичко се е случило само.

Ако сега ги съблечаха и ги поведяха към тристотния метър, като онези, другите, Артъом щеше да извади от раницата автомата, да премести предпазителя на автоматична стрелба и да се постарее да повали колкото се може повече от тези нечовеци с камуфлажна униформа, докато не го застрелят. Нищо друго нямаше значение. Нямаше значение, че е изминал само ден, откакто срещна Ваня и стареца. Нямаше значение, че щяха да го убият. Какво ще стане с ВДНХ? Не бива да мисли какво ще стане след това. Има неща, за които по-добре човек да не мисли.

— Събличайте се! — повтори офицерът, изговаряйки грижливо думите. — Обиск!

— Но позволете... — измънка Михаил Порфириевич.

— Млъък! — изграчи граничарят. — По-бързо! — и подкрепяйки думите си с действия, извади пистолета от кобура си.

Старецът започна припряно да разкопчава куртката си, а проверяващият отклони ръката си с пистолета встрани и се зае да наблюдава мълчаливо как Михаил Порфириевич хвърля пуловера си, как, неловко подскачайки на един крак, сваля обувките си и как се колебае дали да разкопчае колана на панталоните.

— По-бързо! — изсъска вбесено офицерът.

— Но... Неловко е... Разбирате... — започна да говори Михаил Порфириевич, но проверяващият, окончателно вбесен, го удари силно с юмрук в зъбите.

Артьом понечи да се втурне напред, но отзад го уловиха две силни ръце, и колкото и да се опитваше да се изтръгне, всичко беше напразно.

В този момент се случи непредвиденото. Ваня, който беше почти наполовина по-нисък от главореза с черната барета, изведнъж настръхна и се хвърли с животински скок върху мъчителя. Офицерът изобщо не очакваше такава пъргавост от недъгавия и Ваня успя да се вкопчи в лявата му ръка и дори да го удари с длан в гърдите. Обаче след миг граничарят се съвзе, отхвърли момчето от себе си, протегна ръката си с пистолета напред и натисна спусъка.

Изстрелът, усилен от ехото на празния тунел, заглуши Артьом, но на него въпреки това му се стори, че чу как Ваня тихичко изхлипа, преди да се свлече на пода. Все още се превиваше с лице надолу, хванал се с двете си ръце за корема, когато офицерът го подритна с върха на обувката, събори го по гръб и с гнусливо изражение на лицето натисна спусъка още веднъж, целейки се в главата.

— Предупреждавах ви — подхвърли той студено на Михаил Порфириевич, който, застинал на мястото си, гледаше Ваня с увиснала челюст и издаваше гърлени хрипливи звуци.

В този момент на Артьом му причерня пред очите и той усети в себе си такава сила, че стъписаният войник, който го държеше отзад, едва не падна на пода, когато младежът се хвърли напред. Времето се разтегна за Артьом — достатъчно, за да успее да хване дръжката на автомата, да щракне предпазителя и да изстреля направо през раницата един откос в петнистите гърди на офицера.

Успя само да забележи със задоволство как върху зелената камуфлажна униформа се появява черна пресечена линия от раните от куршумите.

[1] Исакиевски събор — най-големият православен храм в Санкт Петербург. — Бел.прев. ↑

[2] Адмиралтейството е голяма сграда в Санкт Петербург, един от символите на града, а „иглата“ е кулата, с която е увенчано зданието. — Бел.прев. ↑

[3] Невски проспект — голям булевард в Санкт Петербург. — Бел.прев. ↑

[4] Vierter Reich (нем.) — четвърти райх. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 9

DU STIRBST^[1]

— Чрез обесване — заключи комендантът.

Гръмнаха аплодисменти, безмилостни към тъпанчетата на хората.

Артьом с усилие вдигна глава и се огледа. Само едното му око се отваряше, другото бе залепнало — при разпита му се бяха старали с всички сили. Освен това не чуваше много добре — звуците сякаш си пробиваха път през дебел пласт памук. Като че ли всичките му зъби си бяха на мястото. Макар че, от друга страна, за какво му бяха сега зъби?

Отново същият този светъл мрамор, обичайният, омръзнал му вече бял мрамор. Масивни железни полилеи под тавана, навярно — някогашните електрически осветителни тела. Сега в тях стърчаха димящи лоени свещи и таванът над тях беше съвсем черен. Светеха само два такива полилея на цялата станция — в самия ѝ край, където широко стълбище водеше нагоре, и на мястото, където стоеше Артьом, наред залата, на стъпалата на мостика, слагащ началото на страничен преход към друга линия.

Виждаха се гъсто наредени полукръгли арки, почти не се забелязваха колони, имаше страшно много свободно място. Що за станция бе това?

— Екзекуцията ще се състои утре в пет часа сутринта на станция „Тверска“ — уточни дебелакът, застанал до коменданта.

Подобно на началника си, той също не беше облечен със зелена камуфлажна униформа, а с черен мундир с блестящи жълти копчета. Двамата имаха и черни барети, но не толкова големи и не толкова грубо ушити, както онези на войниците в тунела.

Тук имаше страшно много изображения на орли, тривърхи свастики, навсякъде се виждаха лозунги и изречения, изрисувани грижливо и с любов с готически букви. Старателно опитвайки се да

фокусира погледа си върху размиващите се думи, Артъом прочете: „МЕТРОТО — ЗА РУСНАЦИТЕ!“, „ЧЕРНИЛКИТЕ — НА ПОВЪРХНОСТТА!“, „СМЪРТ НА ПЛЪХОЯДЦИТЕ!“ Имаше и други, с по-отвлечено съдържание: „НАПРЕД В ПОСЛЕДНА БИТКА ЗА ВЕЛИЧИЕТО НА РУСКИЯ ДУХ!“, „С ОГЪН И МЕЧ ДА ИЗГРАДИМ В МЕТРОТО ИСТИНСКИ РУСКИ РЕД!“, после още някакъв цитат на Хитлер — на немски, и сравнително неутралното: „В ЗДРАВО ТЯЛО — ЗДРАВ ДУХ!“ Особено го впечатли надписът, направен над изкусен портрет на мъжествен воин с масивна челюст и волева брадичка и много решителна на вид жена. Те бяха изобразени в профил, така че мъжът леко прикриваше с тялото си своята бойна другарка. „ВСЕКИ МЪЖ Е ВОЙНИК, ВСЯКА ЖЕНА Е МАЙКА НА ВОЙНИК!“ — гласеше лозунгът. Всички тези надписи и рисунки в момента който знае защо бяха по-важни за Артъом, отколкото думите на коменданта.

Право пред него, зад заграждението, шумеше тълпата. Хората тук не бяха който знае колко много и всичките бяха облечени някак невзрачно, предимно с ватенки и със зацапани работни комбинезони. Почти не се виждаха жени и ако това отразяваше реалното положение на нещата, войниците скоро би трябвало да свършат. Артъом отпусна глава на гърдите си — вече нямаше сили да я държи изправена; ако не бяха двамата широкоплещести конвоиращи с барети на главите, които го придържаха под мишниците, направо щеше да се строполи на земята.

Отново му прилоша, зави му се свят и вече не му се удаваше да иронизира. Стори му се, че сега ще повърне пред всичките тези хора.

Тъпото безразличие към всичко това, което се случваше с него, обзе Артъом постепенно. Сега запазваше само отвлечен интерес към околната среда, сякаш всичко се бе случило не с него, сякаш просто четеше книга. Съдбата на главния герой го интересуваше, разбира се, но ако той загинеше, би могъл да вземе от рафта някоя друга книга — с щастлив край.

Отначало го биха дълго и грижливо търпеливи, силни мъже, а други хора, умни и разсъдливи, му задаваха въпроси. Стаята предвидливо бе облепена с фаянсови плочки с тревожен жълт цвят — навярно кръвта се измиваше много лесно от тях, но не беше възможно да се проветри миризмата ѝ.

Като начало го научиха да се обръща с „господин комендант“ към мършавия човек със зализани руси коси и фини черти на лицето, който водеше разпита. После — да не задава въпроси, а само да отговаря. После — да отговаря на зададените въпроси точно, сбито и по същество.

Като при това го учиха отделно да отговаря сбито, и отделно — да отговаря по същество, така че Артьом изобщо не можеше да разбере как всичките му зъби си бяха останали по местата, макар че някои бяха доста поразклатени, а в устата си постоянно усещаше вкус на кръв. Отначало се опита да се оправдава, но му казаха, че не си струва да го прави. После се опита да мълчи, но и това се оказа неправилно — убеди се скоро, че е така. Беше много болезнено. Изобщо, много странно е усещането, когато те удря по главата силен, здрав мъж — не е болка, а някакъв ураган, който помита всичките ти мисли и изкривява крайно възприятията ти. Истинското мъчение идва след това.

След известно време Артьом най-накрая разбра какво трябва да направи. Всичко беше много просто — трябваше само да оправдава по най-добрия начин очакванията на господин коменданта. Ако господин комендантът питаше дали Артьом не са го пратили тук от „Кузнецки мост“, трябваше само да кимне. Това му отнемаше по-малко сили и господин комендантът не смръщваше недоволно своя безупречно славянски нос, а асистентите му не нанасяха поредната телесна повреда на Артьом. Ако господин комендантът предполагаше, че Артьом са го изпратили с цел шпиониране и осъществяване на диверсии, например — организиране на покушение над ръководството на Райха (включително и над самия господин комендант), младежът трябваше отново да кимне в знак на съгласие. Тогава мъчителят поклащаше спокойно глава, а Артьом си запазваше второто око. Но не биваше просто да кима, трябваше да слуша какво точно пита господин комендантът, защото ако не уцелеше с отговора, настроението на мъчителя му се разваляше и единият от помощниците пробваше, да речем, да счупи някое от ребрата на Артьом. След като го разпитваха час и половина, без да бързат за никъде, Артьом вече не чувстваше тялото си, виждаше и чуваше доста зле и не разбираше почти нищо. Няколко пъти се опита да изгуби съзнание, но го караха да идва на себе си с ледена вода и амоняк. Навярно беше много интересен събеседник.

В крайна сметка си бяха създали съвсем неправилна представа за него — за тях той беше вражески шпионин и диверсант, дошъл, за да нанесе предателски удар в гърба на Четвъртия райх, да обезглави властта, да посее хаос и да подготви нахлуването на противника. Крайната цел беше установяване на антинароден кавказко-ционистки режим на цялата територия на метрополитена. Макар че Артьом, общо взето, разбираше малко от политика, такава глобална цел му се стори достойна и той се съгласи и с това. И добре, че се съгласи — може би именно затова всичките му зъби си останаха на мястото. След като и последните детайли на заговора бяха изяснени, все пак позволиха на Артьом да изпадне в несвяст.

Когато беше в състояние отново да отвори очи, комендантът тъкмо дочиташе присъдата. Веднага щом последните формалности бяха уредени, а официалната дата на разделянето му с живота бе обявена пред обществеността, сложиха черна шапка върху главата и лицето на подсъдимия и видимостта му намаля рязко. Нямаше какво повече да гледа и му прилоша още по-силно. След като издържа едва минута, Артьом спря да се съпротивлява, тялото му беше обхванато от конвулсии и той повърна върху собствените си ботуши. Охраната отстъпи предпазливо назад, а обществеността нададе възмутен вой. За миг Артьом се засрами, а после усети как главата му отлита нанякъде, а краката му се прегъват безволево.

Нечия силна ръка повдигна брадичката му и той чу познатия глас, който вече звучеше почти във всеки от сънищата му:

— Да вървим! Ела с мен, Артьом! Всичко свърши. Всичко е наред. Ставай! — говореше той, а Артьом все не можеше да намери сили да стане или дори да вдигне глава.

Беше много тъмно — навярно шапката му пречеше, досети се той. Но как да я свали — нали ръцете са вързани зад гърба му?! А трябваше да я свали, за да види дали това е същият този човек, или просто така му се струва.

— Шапката... — изстена Артьом, надявайки се, че човекът сам ще се досети.

Черната преграда пред очите му веднага изчезна и Артьом видя пред себе си Хънтър. Той изобщо не се беше променил, откакто Артьом бе разговарял с него за последен път, много отдавна, преди цяла вечност, във ВДНХ. Но как беше попаднал тук? Артьом вдигна

глава с усилие и се огледа. Намираше се на платформата на същата станция, на която бяха прочели присъдата му. Навсякъде наоколо лежаха мъртви тела; само няколко свещи от единия полилей продължаваха да димят. Свещите на другия полилей бяха изгаснали. Хънтър стискаше в дясната си ръка същия онзи пистолет „Стечкин“, който така беше поразил Артъом предишния път, когато му се бе сторил гигантски заради дългия, завинтен за цевта заглушител и внушителния лазерен мерник. Ловеца гледаше Артъом тревожно и внимателно.

— Всичко ли е наред с теб? Можеш ли да вървиш?

— Да. Предполагам — даде си кураж Артъом, но в този момент го интересуваха нещо съвсем друго. — Жив ли сте? Успяхте ли?

— Както виждаш... — усмихна се уморено Хънтър. — Благодаря ти за помощта.

— Но аз не се справих — поклати глава Артъом и почувства как го облива гореща вълна от срам.

— Ти направи каквото можа. — Хънтър го потупа успокояващо по рамото.

— А какво се случи с дома ми? С ВДНХ?

— Всичко е наред, Артъом. Всичко вече е минало. Успях да затрупам прохода и черните вече не могат да влизат в метрото. Спасени сме. Да вървим.

— А какво се случи тук? — Артъом се огледа, установявайки с ужас, че почти цялата зала е покрита с трупове и не се чува никакъв звук, освен гласовете на него и на Хънтър.

— Няма значение. — Хънтър го погледна твърдо в очите. — Не бива да се безпокоиш за това. — Той се наведе и вдигна раницата, в която беше неговата леко димяща армейска ръчна картечница. Почти не бяха останали ленти с патрони.

Ловеца тръгна напред и на Артъом не му оставаше нищо друго, освен да го догони. Докато се оглеждаше встрани, той видя нещо, което не бе забелязал по-рано. От мостика, на който стоеше, докато произнасяха присъдата му, над релсите висяха няколко тъмни фигури.

Хънтър млъкна и крачеше широко, сякаш забравил, че Артъом едва успяваше да върви. Колкото и да се стараеше младежът, разстоянието между него и Хънтър се увеличаваше. Артъом се уплаши, че Ловеца така и ще си отиде, изоставяйки го на тази страшна

станция, целият под на която е зял от хлъзгава, все още топла кръв, а населението ѝ се състои само от мъртъвци. Нима струвам толкова, мислеше си Артьом, нима животът ми е по-ценен от всичките техни животи, взети заедно? Разбира се, той се радваше на спасяването си. Но всички тези хора, повалени безпорядъчно, като торби с парцали, върху гранита на платформата, един върху друг, върху релсите, останали завинаги в тази поза, в която са ги застигнали куршумите на Хънтър — те бяха умрели, за да живее той, така ли? Хънтър беше извършил тази размяна с лекотата, с която в шахмата жертват няколко слаби фигури, за да запазят по-силната... Та той е просто играч, а метрото е неговата шахматна дъска, и всички са фигури — негови, защото той играе сам със себе си. Но въпросът е: толкова силна и важна фигура ли е Артьом, че заради него да загинат толкова хора? Отсега нататък тази изтичаща върху студения гранит кръв сигурно ще пулсира в неговите вени — той сякаш я бе изпил, беше я отнел от другите, за да продължи съществуването си. Сега вече никога нямаше да успее да се сгрее...

Артьом със сетни сили побягна напред, за да догони Хънтър и да го попита дали ще може изобщо някога да се сгрее, или при всеки огън, дори най-горещия, ще му бъде толкова студено и тъжно като в зимна студена нощ на изоставена гара.

Но Хънтър бе все така далеч напред и може би причината, поради която Артьом не успяваше да го догони, беше, че Ловеца бе паднал на четири крака и се носеше по тунела с ловкостта на някое животно. Движенията му изглеждаха на Артьом неприятно сходни с движенията на... кучетата? Не, на плъховете... Господи...

— Вие плъх ли сте? — изтръгна се от Артьом страшната догадка и самият той се изплаши от това, което каза.

— Не — достигна до него отговорът. — Ти си плъх! Ти! Страхлив плъх!

Артьом разтърси глава и веднага съжали, че го е направил. До този момент изпитваше пулсираща тъпа болка, но от рязкото движение тя просто се взриви. Губейки контрол над тялото си, той залитна напред и не можа да се спре, докато не опря пламналото си чело в някакво прохладно желязо. Повърхността му беше ръбеста и притискаше неприятно костта, но изстудяваше възпалената плът и Артьом застина в тази поза за известно време, нямайки сили да се

реши на нищо повече. След като успокои дишането си, той предпазливо се опита да отвори лявото си око.

Седеше на пода, допрял чело в решетка, която се издигаше до тавана и заемаше цялата ширина на ниска и тясна арка. Отпред се откриваше изглед към залата, отзад минаваха релсите. Всички най-близки арки от отсрещната страна, а очевидно, и от отсамната страна, бяха превърнати в същите такива клетки и във всяка от тях седяха по няколко души. Тази станция беше пълна противоположност на онази, в която го бяха осъдили на смърт. Онази не бе лишена от изящество — приятна> свежа, просторна, с прозрачни колони, широки и високи заоблени арки; въпреки мрачното осветление и надписите, и рисунките изглеждаше като бална зала в сравнение с тази станция. Тук всичко потискаше и плашеше — и ниският, извит таван, наподобяващ таваните на тунелите, висок едва два човешки ръста, и масивните, груби колони, които бяха по-широки от арките между тях. Освен това те бяха издадени напред и в предната им част бяха вградени решетки от заварени дебели арматурни прътове. Таванът на арките беше близо до земята и човек би могъл да го докосне, стига ръцете му да не са завързани с въже на гърба. В нищожното местенце, откъснато от залата чрез решетката, имаше още двама души освен Артьом. Единият лежеше на пода, натикал лицето си в купчина парцали, и кротичко, приглушено стенеше. Другият, черноок и от доста време небръснат брюнет, стоеше на колене, облегал гърба си на мраморната стена, и разглеждаше Артьом с жив интерес. Покрай клетките се разхождаха двама яки младежи с камуфлажни униформи и задължителните барети, единият от които водеше с намотан на ръката си ремък едро куче, като от време на време го спираше рязко. Сигурно те са ме събудили, помисли си Артьом.

Това е било сън. Това е било сън. Всичко това му се е присънило.

Ще го обесят.

— Колко е часът? — изрече той, с усилие мърдайки подутия си език, и погледна черноокия.

— Девет и палавина — отговори охотно онзи, изговаряйки думите със същия странен акцент, който Артьом беше чул в „Китайград“: вместо „о“ — „а“, по-меко „и“, по-твърдо „е“. И уточни: — Вечерта.

Девет и половина. Два и половина часа до дванайсет и още пет до... до процедурата. Седем и половина часа. Не, докато беше мислил, докато бе пресмятал, беше останало още по-малко време.

По-рано Артьом все се опитваше да си представи какво би трябвало да чувства и за какво би трябвало да мисли човек, осъден на смърт, в нощта преди екзекуцията. Страх? Омраза към палачите? Разкаяние?

Вътре в него имаше само пустота. Сърцето му туптеше тежко в гърдите му, слепоочията му пулсираха, устата му бавно се пълнеше с кръв и засега той не я гълташе. Кръвта беше с миризма на мокро, ръждиво желязо. Или влажното желязо имаше миризмата на прясна кръв?

Ще го обесят. Ще го убият.

Вече няма да го има.

Опитваше се да осъзнае това, да си го представи, но не се получаваше.

Всички знаят, че смъртта е неизбежна. В метрото смъртта бе ежедневие. Но винаги ти се струва, че точно с теб няма да се случи никакъв нещастен случай, куршумите ще прелетят край теб, болестта ще те подмине. А смъртта от старост ще дойде след толкова много време, че може дори да не се мисли за това. Не е възможно да живееш, постоянно съзнавайки своята смъртност. Трябва да се забрави за нея и ако все пак на човек му хрумват такива мисли, трябва да ги прогонва, иначе могат да пуснат корени в съзнанието и да се разраснат, и отровните им спори ще отровят съществуването на този, който им се е поддал. Не бива да мислиш за това, че и ти ще умреш. Иначе можеш да полудееш. Само едно нещо спасява човек от безумието — неизвестността. Животът на осъден на смърт, когото ще екзекутират след година и той знае за това, и животът на смъртно болния, на когото лекарите са казали колко време му остава, се отличават от живота на обикновените хора само по едно нещо: първите знаят точно или приблизително кога ще умрат, а обикновеният човек е в неведение и затова му се струва, че може да живее вечно, макар че не е изключено още на следващия ден да загине в катастрофа. Страшна е не самата смърт. Страшно е нейното очакване.

След седем часа.

Как ще го направят? Артъом не бе много наясно как бесят хората. На тяхната станция веднъж бяха разстреляли предател, но Артъом беше още малък и не бе разбрал много, освен това във ВДНХ не биха тръгнали да правят публично представление от една екзекуция. Вероятно ще сложат примката на шията му... и или ще го изтеглят към тавана... или ще е на някакъв стол... Не, не биваше да мисли за това.

Беше жаден.

С усилие обърна ръждясалата стрелка и вагонетката на мислите му се прехвърли в друг коловоз — към застреляния от него офицер. Към първия човек, когото бе убил. Пред очите му отново се появи картината на това как невидимите куршуми се врязват в широката гръд, препасана с портупей, и всеки от тях оставя след себе си прогорен черен белег, който моментално се пълни с прясна кръв. Артъом не усещаше ни най-малки угризения за стореното, и това го удиви. Някога беше смятал, че всеки убит виси като тежък товар на съвестта на убиеца, явява му се насън, тревожи старостта му, привлича като магнит всичките му мисли. Не. Оказа се, че изобщо не е така. Никакво съжаление. Никакво разкаяние. Само мрачно задоволство. И Артъом разбра, че ако убитият се появи в кошмара му, той просто ще се извърне равнодушно от призрака и онзи ще изчезне безследно. А старостта... Сега вече нямаше да има старост.

Оставащото време бе намаляло още повече. Навярно все пак ще го качат на стол. Когато остава толкова малко време, трябва да се мисли за нещо важно, за най-главното, за нещо, за което никога не си мислил, а винаги си го отлагал за по-късно... За това, че си изживял живота си неправилно и ако ти се даде още една възможност, би направил всичко по друг начин... Не, не би могъл да има никакъв друг живот и нямаше какво да направи по различен начин. Може би само тогава, когато онзи направи контролен изстрел в главата на Ваня, би могъл да не хваща автомата, а да се отдалечи? Но не, нямаше да се получи, и точно Ваня и Михаил Порфириевич щяха да идват в сънищата му и никога нямаше да успее да ги прогони. Какво ли бе станало със стареца? По дяволите, да можеше да изпие поне глътка вода!

Първо ще го изведат от килията... Ако му провърви, ще го преведат през прохода, което ще му даде още малко време. Ако не му

сложат пак проклетата шапка, ще види още нещо освен прътовете на решетките и безкрайната редица от килии.

— Коя е станцията? — разлепи изсъхналите си устни Артьом, като се откъсна от решетката и вдигна поглед към съседа си.

— „Тверска“ — отговори онзи и се поинтересува: — Слушай, братко, а ти защо си тук?

— Убих офицер — отвърна бавно Артьом. Трудно му беше да говори.

— Тъъ... — проточи със съчувствие небръснатият. — Сега ще те бесят ли?

Артьом сви рамене, извърна се и отново се залепи за решетката.

— Със сигурност ще те обесят — увери го съкилийникът му.

Точно така щяха да направят. Скоро. Точно на тази станция, никъде нямаше да го водят.

Да можеше да пийне малко... Да измие този ръждив вкус от устата си, да намокри пресъхналото си гърло — тогава вероятно ще може да разговаря и повече от минута. В килията нямаше вода, само в другия ѝ край се намираше зловонно тенекиено ведро. Да помоли тъмничарите? Може би проявяват известна снизходителност към осъдените на смърт? Ако можеше да измъкне ръката си през решетките, да махне с нея... Но ръцете му бяха завързани зад гърба, въжето се бе врязало в китките му, дланите му се бяха подули и бяха изгубили чувствителността си. Опитва се да извика, но се получи само хриптене, което премина в раздираща белите дробове кашлица.

Двамата пазачи се приближиха към клетката веднага щом забелязаха опитите му да привлече внимание.

— Плъхът се е събудил — озъби се онзи, който държеше кучето.

Артьом вдигна глава нагоре, за да види лицето му, и изхриптя с усилие:

— Искам да пия. Вода.

— Искаш да пиеш? — учуди се показно кучкарят. — Това пък защо? Всеки момент ще те бесят, а ти — искаш да пиеш! Не, няма да хабим вода за теб. Може да вземеш да пукнеш по-рано.

Отговорът беше изчерпателен и Артьом затвори уморено очи, но тъмничарите явно искаха да си побъбрят още малко за това-онова с него.

— Е, боклук, разбра ли сега на кого си вдигнал ръка? — попита вторият. — И при това си руснак, плъх! Заради такива измети като теб, които забиват нож в гърба на своите, ето тези — той кимна към отдръпналия се навътре негов съкилийник — скоро ще запълнят цялото метро и няма да дават на обикновените руски хора да дишат.

Небръснатият наведе глава. Артьом намери сили само да свие рамене.

— А твоето изродче здравата го гръмнаха — намеси се първият пазач. — Сидоров разказваше, че половината тунел е в кръв. И правилно! Недоразвит човек! Тези също трябва да ги унищожаваме. Те... генетичния ни фонд! — спомни си той трудната думичка. — Скапват го. И старецът ви също пукна — каза той в заключение.

— Как? — изхлипа Артьом. Страхувал се беше от това, но все пак се бе надявал: а може би не е умрял, не са го убили, а ако е някъде наоколо, в съседната килия?

— Така. Сам си умря. Е, поналожили са го съвсем леко, а той взел, че хвърлил топа — поясни охотно кучкарят, доволен, че най-накрая е успял да засегне Артьом.

„Ти ще умреш. И всичките ти близки ще умрат...“ Той отново видя как Михаил Порфириевич, забравил за всичко на света, спира наред тъмния тунел, прелиства тефтера си, а после развълнувано повтаря последната строфа. Как беше? „Дер тотен татенрум?“ Не, поетът е сгрешил, славата на деянията също няма да остане. Нищо няма да остане.

После си спомни, кой знае защо, как Михаил Порфириевич тъгуваше за апартамента си, особено за леглото. След това мисълта му започна да се забавя все повече и повече, докато накрая съвсем спря. Той отново опря чело в решетката и заразглежда тъпо превръзката на ръката на тъмничаря. Тривърхата свастика. Странен символ. Наподобяващ или звезда, или осакатен паяк.

— Защо краищата са три? — попита той. — Защо?

Наложи се и да кимне с глава към превръзката, пазачите най-накрая разбраха какво има предвид и благоволиха да му обяснят.

— А колко ти трябва? — възмути се онзи с кучето. — Колкото станциите, толкова и краищата, идиот! Символ на единството. Изчакай да се доберем до Полиса, и ще добавим четвърти...

— Какви ти станции! — намеси се вторият. — Това е древен, изконно славянски знак! Нарича се слънцеврат^[2]! После фрицовете са взели знака от нас. Станциите... куха кратуна!

— Но нали вече няма слънце... — процеди Артъом и почувства как пред очите му отново се разстила мътна пелена. Смисълът на чутото му се изплъзва и той пропада в мъглата.

— Край, разхлопаху му се дъските — определи кучкарят със задоволство. — Хайде, Сен, да вървим да си поговорим с още някого.

Артъом не знаеше колко време е минало, докато се намираше в забрава, лишен от мисли и видения, само в редки моменти позволявайки на някакъв смътен образ, пропит с вкуса и мириса на кръв, изсушен и изсушаващ, да се промъкне в съзнанието му. Радваше се, че тялото се е смилило над разсъдъка му, убило е всичките му мисли и по този начин е спасило разума му от самоизяждането и тъгата.

— Ей, братче! — разтърси го за рамото съкилийникът му. — Събуди се, вече дълго време спиш! Почти четири часът е!

Артъом с усилие се опитваше да изплува на повърхността от бездната, в която се бе потопило съзнанието му — сякаш за краката му беше привързана чугунена гира. Реалността не се връщаше веднага, тя се появяваше бавно, както става с неясните очертания върху филмовата лента, пусната в разтвор за проявяване.

— Колко? — изхриптя той.

— Четири без десет — повтори черноокият.

Четири без десет... Сигурно след четирийсет минути ще дойдат да го вземат. И след час и десет минути... Час и десет минути. Час и девет минути. Час и осем. И седем.

— Как се казваш? — попита съседът му.

— Артъом.

— А аз съм Руслан. Брат ми се казваше Ахмед, него го разстреляха веднага. А с мен не знаят какво да правят. Името ми е руско, не искат да сгрешат — черноокият беше доволен, че най-накрая е успял да завърже разговор.

— Откъде си?

Артъом всъщност не се интересуваеше от това, но бърборенето на небръснатия му съкилийник му помагаше да изпълва съзнанието си с нещо — той не биваше да мисли за нищо. Не биваше да мисли за

ВДНХ. Не биваше да мисли за мисията, която му бяха възложили. Не биваше да мисли за това, какво ще се случи с метрото. Не бива. Не бива!

— Аз съм от „Киевска“, знаеш ли къде е? Ние я наричаме Слънчевата Киевска — усмихна се Руслан и показа белите си зъби. — Там има много от нашите, почти всичките... Там оставих жена и три деца. Най-големият ми син има по шест пръста на ръцете! — добави гордо той.

... Да пие. Не цяла чаша, поне глътка. Нека да е топла, беше съгласен и на топла. Нека да е дори нефилтрирана. Каквато и да е. Една глътка. И отново да изпадне в забрава, докато конвоиращите не дойдат за него. Пак да стане пусто и нищо да не го тревожи. За да не се върти, да не тътне, да не звъни мисълта, че е сгрешил. Че не е имал право. Че е бил длъжен да си тръгне. Да се извърне. Да запуши уши. Да продължи нататък. Да се прехвърли от „Пушкинска“ на „Чеховска“. А оттам — един преход. Толкова е просто. Само един преход и всичко е направено, задачата е изпълнена. Той е жив.

Да пие. Ръцете му бяха така отекли, че изобщо не ги чувстваше.

Колко по-лесно им е да умират на тези, които вярват в нещо! Тези, които са убедени, че смъртта не е краят на всичко. Тези, в чиито очи светът се разделя отчетливо на бяло и черно, които знаят точно какво трябва да се прави и защо, които носят в ръцете си факлата на идеята, вярата, и в нейната светлина всичко изглежда просто и разбираемо. Тези, които не се съмняват в нищо, не се разкайват за нищо. Такива умират лесно. Умират с усмивка.

— По-рано плодовете бяха ей такива! А колко красиви цветове имаха! Аз подарявах безплатно на момичетата, а те ми се усмихваха — достигаше до него, но тези думи вече не можеха да отвлечат мислите му.

От дъното на залата се чува стъпки, идваха няколко души, и сърцето на Артъм се сви, превърна се в малка, неспокойно туптяща буца. За него ли идват? Колко скоро! Той мислеше, че четирийсет минути ще се проточват по-дълго... Или дяволският му съсед го бе излъгал със зъл умисъл, когато каза, че му остава повече време, за да му даде напразни надежди? Не, какви са тези мисли...

Право пред очите му се спряха три чифта ботуши. Над два от тях имаше петнисти военни панталони, а над третия чифт — черни.

Ключалката защрака и Артьом едвам се удържа да не падне напред след отдалечилата се решетка.

— Вдигнете го — разнесе се дрезгав глас.

Веднага го хванаха под мишниците и той излетя към тавана.

— На добър час! — пожела му Руслан на прощаване.

Двама автоматчици, не онези, които бяха разговаряли с него, а други, но също такива невзрачни, и трети човек — облечен с черна униформа и с малка барета на главата, с тънки мустачки и светлосини очи.

— След мен! — нареди старшият и другите двама помъкнаха Артьом към противоположния край на платформата.

Той се опитваше да върви сам, не му се искаше да го влачат като безволева кукла... ако ще се разделя с живота, нека да е достойно. Но краката не го слушаха, прегъваха се, успяваше само недодялано да ги влачи по пода, забавяйки движението, и мустакатият с черната униформа го гледаше строго.

Клетките не продължаваха до самия край на залата. Редиците им прекъсваха някъде след средата, където надолу тръгваха лентите на ескалатори. Там, в дълбините, горяха факли, по тавана се разхождаха зловещи яркочервени отблясъци. Отдолу долитаха викове, изпълнени с болка. На Артьом му хрумна мисълта за преизподнята и дори почувства облекчение, когато го отведоха нататък. Някакъв непознат от последната камера му извика: „Сбогом, приятелю!“, но той не обърна внимание. Пред очите му се въртеше чаша с вода.

На противоположната страна се намираше стражата — там имаше грубо сглобена маса с два стола и висеше осветен знак, забраняващ черните. Никъде не се виждаха бесилки и у Артьом за секунда се мярна безумната надежда, че просто искат да го сплашат: всъщност не го водят да го бесят, а ще го отведат на края на станцията, за да не го виждат другите затворници, и ще го пуснат.

Мустакатият, крачещ най-отпред, свърна в последната арка, към релсата, и Артьом повярва още по-силно в спасителната си фантазия...

Върху релсите имаше малка дъсчена платформа на колела, направена по такъв начин, че подът ѝ се издигаше на едно ниво с пода на станцията. Върху нея стоеше нисък и набит човек с петниста униформа и проверяваше примката, висеща от вградената в стената кука. Той се различаваше от останалите само по навитите ръкави,

разкриващи къси и мощни мускулести ръце, и плетената шапка с прорези за очите, сложена на главата.

— Всичко ли е готово? — попита дрезгаво черният мундир и палачът му кимна.

— Не я обичам тази конструкция — съобщи той на черния. — Защо не можеше да е с добрия стар стол? Там — хоп! — той удари с юмрук по дланта си. — Прешлените са счупени и клиентът е готов. А това нещо... Докато умре, ще има да се криви като червей на кукичка. А и после, като пукнат, има толкова за почистване след тях! И червата не издържат, и...

— Престани! — прекъсна го черният, отведе го някъде встрани и му заобяснява яростно нещо.

Веднага щом началникът им се отдалечи, войниците се върнаха към прекъснатия разговор.

— Е, и какво? — попита нетърпеливо левият.

— Ами ето какво — зашепна на висок тон десният. — Притиснах я към колоната, мушнах ръка под полата ѝ, тя веднага омекна и ми казва... — но не успя да довърши, защото мустакатият се върна.

— ... Въпреки че е руснак! Той е предател, отстъпник, ренегат, а предателите трябва да умират мъчително! — завършваше той внушенията си към палача.

Развързаха изтръпналите ръце на Артъм, свалиха якето и пуловера му, така че остана само по мръсния си потник. После откъснаха от врата му гилзата, дадена от Хънтър.

— Талисман? — поинтересува се палачът. — Ще ти го мушна в джоба, може още да ти потрябва.

Гласът му не беше зъл и звучеше някак успокояващо.

После отново завързаха ръцете му отзад и го избутаха върху ешафода. Войниците останаха на платформата — нямаше нужда от тях, той не би могъл да избяга, всичките му сили отиваха, за да се задържи на крака, докато палачът слагаше примката на шията му и я стягаше. Да се задържи, да не падне, да мълчи. Да пие. Това беше всичко, което занимаваше мислите му сега. Вода. Вода!

— Вода... — изхриптя той.

— Вода? — огорчено плесна с ръце палачът. — Откъде да ти намеря сега вода? Не може, драги, ние с теб и без това изоставаме от графика, ще се наложи да потърпиш малко...

Той скочи тежко на пътя и хвана въжето, завързано за ешафода. Войниците се подредиха в строй, а командирът им доби тържествен вид.

— Като вражески шпионин, гнусно предал народа си, отстъпник... — започна черният.

В главата на Артьом се завъртя хоровод от откъслечни мисли и образи: почакайте, още е рано, не съм готов... После пред очите му се появи суровото лице на Хънтър и веднага се разтвори в яркочервения сумрак на станцията, погледнаха го нежно очите на Сухия и угаснаха. Михаил Порфириевич... „Ти ще умреш“... черните... те не бива да го правят. Почакайте! И над всичко това, прекъсвайки спомените, думите, желанията, обгръщайки ги с гъста, задушна мараня, висеше жаждата. Искаше да пие...

— ... Ренегат, опорочаващ нацията си... — продължаваше да бърбори гласът.

От тунела внезапно се разнесоха викове и загърмя картечен откос, после отекна силен плясък и всичко утихна. Войниците се хванаха за автоматите, черният неспокойно се завъртя и набързо завърши речта си:

— Осъжда се на смърт. Хайде! — и махна с ръка.

Палачът изсумтя и дръпна въжето, опирайки се с крака в траверсите. Дъските под краката на Артьом потеглиха, той се опита да се премести така, че да остане на ешафода, но дрезината се придвижваше все по-надалеч, на него му беше все по-трудно да се задържи, въжето се врязваше в шията му и го дърпаше назад, към смъртта, а Артьом не искаше, никак не искаше... После подът се измъкна изпод краката му и той затегна с тежестта на тялото си примката. Тя го задави, прекъсна дихателните му пътища, от гърлото му се изтръгна бълбукащо хриптене, зрението му веднага изгуби резкостта си, всичките му вътрешности се стегнаха, всяка клетка на тялото му се молеше за глътка въздух, но той не можеше по никакъв начин да си поеме дъх и тялото му започна да се извива — безсмислено, конвулсивно, а в долната част на корема му се появи някаква противна гъделичкаща слабост.

В този момент станцията се забули от отровен жълт дим, загърмяха изстрели съвсем наблизо и съзнанието му угасна.

— Хей, обеснико! Хайде, хайде, стига си се правил! Пулсът ти се усеща, така че не симулирай! — и някой здравата го плесна по бузата, докарвайки го в съзнание.

— Отказвам да му правя изкуствено дишане още веднъж! — обади се друг глас.

Този път Артьом беше абсолютно сигурен, че това е сън, може би секундна забрава преди края. Смъртта бе толкова близо и усещаше желязната ѝ хватка върху гърлото си толкова несъмнено, колкото и в мига, когато краката му загубиха опора и увиснаха над релсите.

— Стига си мижал, прескочи трапа! — настояваше първият глас. — Този път те отърваха от примката и вместо да се радваш на живота, ти си се проснал на пода.

Тресеше го силно. Артьом отвори плахо очи и веднага ги затвори, решавайки, че все пак навярно му се е наложило да почине преждевременно и задгробният живот вече е започнал. Над него се бе навело същество, донякъде приличащо на човек, но толкова необичайно, че беше време да си припомни изводите на Хан относно това къде попада душата, когато се отдели от тялото. Кожата на съществото беше с матовожълт оттенък, което се забелязваше дори в светлината на фенера, а вместо очи имаше тънки процепи, сякаш някакъв скулптор е дялал дърво и е завършил почти цялото лице, обаче само е отбелязал очите, след което е забравил да ги довърши, за да се отворят и да погледнат света. Лицето беше кръгло, скулесто, Артьом никога не бе виждал нещо подобно.

— Не, така няма да се получи — заявиха решително отгоре и плиснаха в лицето му вода.

Артьом преглътна конвулсивно, пресегна се и улови ръката с бутилката. Първо залепи продължително гърлото на бутилката за устата си и едва след това се надигна и се огледа.

Носеше се с главоломна скорост в тъмен тунел, легнал върху доста дълга, поне двуметрова дрезина. Във въздуха се усещаше лек мирис на изгоряло и Артьом с учудване се запита дали двигателят не е бензинов. Освен него на дрезината имаше още четирима души и голямо сиво-кафяво куче на черни петна. Единият от четиримата беше онзи, който удряше шамари на Артьом, другият се оказа брадат мъж с ватенка и ушанка с пришита червена петолъчка на нея. На гърба му висеше дълъг автомат, подобен на онази „мотика“, която имаше

Артъом, само че към цевта бе прикрепен щик. Третият беше як мъжага, лицето на когото отначало Артъом не можа да види, а след като го видя, едва не скочи от страх на релсите: кожата на човека беше много тъмна и едва щом се вгледа внимателно, младежът се успокои: не бе черен, оттенъкът на кожата беше съвсем различен, а и лицето бе нормално, човешко, само устните стърчаха леко напред и носът му беше сплескан, като на боксьор. Последният от тях имаше сравнително обикновена външност, но красивото мъжествено лице и волевата брадичка напомняха с нещо на Артъом за плаката на „Пушкинска“. Беше облечен с луксозно кожено яке, прихванато от широк колан с двоен ред от дупки и офицерски портупей, а на кръста му висеше кобур с внушителни размери. На кърмата на дрезината се виждаше картечница „Дегтярьов“^[3] и стремително се развяваше червен флаг. Когато лъчът на фенерчето падна върху него, стана ясно, че това не е никакво знаме, а разкъсано по краищата парче плат с изображение на черно-червено брадато лице. По-скоро всичко това приличаше на странен кошмар, отколкото на присънилото му се чудно спасение от Хънтър, разстрелял безмилостно цялата „Пушкинска“.

— Свести се! — възкликна радостно онзи с дръпнатите очи. — Е, обеснико, казвай — защо искаха да ти сторят това?

Той говореше без никакъв акцент, произношението му не се различаваше с нищо от говора на Сухия или Артъом. Беше много странно да се слуша чиста руска реч от толкова необичайно създание. Артъом не можеше да се отърве от усещането, че това е някакъв фарс и човекът с дръпнатите очи просто си отваря устата, а вместо него говори брадатият или онзи с коженото яке.

— Застрелях... техен офицер — призна си младежът неохотно.

— Браво! Това е в наш стил! Само така! — одобри възторжено скулестият, а якият тъмнокож момък, седящ отпред, се обърна и вдигна вежди в знак на уважение. Артъом си помисли, че този със сигурност говори неправилно.

— Значи ненапразно устроихме тази пукотевица — усмихна се широко тъмнокожият. Той също произнесе думите толкова безупречно, че Артъом се обърка и вече не знаеше какво да мисли.

— Как се казваш, герой? — погледна го красавецът с коженото яке и Артъом се представи.

— Аз съм другарят Русаков. Ето този е другарят Банзай — посочи той онзи с дръпнатите очи. — Това е другарят Максим. — Тъмнокожият отново се озъби. — А това е другарят Федор.

На кучето последно му дойде ред. Артър изобщо не би се учудил, ако и него го бяха представили като „другаря“. Но то се казваше просто Карацуп. Артър стисна поред силната ръка на другаря Русаков, тясната здрава длан на другаря Банзай, черната лопата на другаря Максим и месестата длан на другаря Федор, старейки се честно да запомни всичките тези имена, особено трудно произносимото „Карацуп“. Впрочем скоро се изясни, че те изобщо не се обръщаха помежду си по този начин. Към главния се обръщаха с „другарю комисар“, наричаха тъмнокожия ту Максим, ту Лумумба, човекът с дръпнатите очи беше просто Банзай, а брадатият с ушанката — чичо Федор.

— Добре дошли в Първата интернационална червена бригада „Ернесто Че Гевара“ в Московския метрополитен! — изрече тържествено другарят Русаков.

Артър му благодари и замълча, оглеждайки се. Наименованието беше много дълго, краят му се сля в нещо неразбираемо — червеният цвят от известно време действаше на Артър като на бик, а думата „бригада“ предизвикваше неприятни асоциации с разказите на Женья за бандитските своеволия някъде на „Шаболовска“. Най-много го заинтересува физиономията върху трептящия от вятъра плат и той плахо се поинтересува:

— А кой е този на знамето ви? — в последния момент се въздържа да не каже „на парцала ви“.

— А това, братко, е Че Гевара — обясни му Банзай.

— Каква чегевара? — не разбра Артър, но по налелите се с кръв очи на другаря Русаков и подигравателната усмивка на Максим съобрази, че е сгафил.

— Другарят. Ернесто. Че. Гевара — произнесе натъртено комисарят. — Великият. Кубински. Революционер.

Сега всичко прозвуча по-разбираемо и макар че на Артър нещата не му станаха по-ясни, той предпочете да опули възторжено очи и да си премълчи. В края на краищата тези хора му бяха спасили живота и сега щеше да е неучтиво да ги дразни с невежеството си.

Ребрата на свързващите тунелите части се мяркаха фантастично бързо, за времето на разговора вече бяха успели да профучат покрай една полуизоставена станция^[4] и се спряха в полутъмния тунел след нея. На това място встрани тръгваше тунел без изход.

— Да видим дали фашистката гад ще се реши да ни преследва — изрече другарят Русаков.

Сега се налагаше да се шепне много тихо, защото другарят Русаков и Карацюп се вслушваха внимателно в звуците, долитащи от дълбините на тунела.

— Защо направихте това? Защо ме... отървахте? — попита Артьом, като избра правилната дума след известно колебание.

— Планиран набег. При нас постъпи информация — обясни Банзай, усмихвайки се загадъчно.

— За мен? — попита с надежда Артьом, на когото, след думите на Хан за особената му мисия, му се искаше да вярва в собствената си изключителност.

— Не за теб — Банзай направи неопределен жест с ръка, — а изобщо — че се планират някакви зверства. Другарят комисар реши: трябва да ги предотвратим. Освен това задачата ни е да трепем тези гадини постоянно.

— Те нямат заграждения от тази страна, дори нямат силни фенери, само обикновени застави с огньове — добави Максим. — И ние преминахме право през тях. Жалко, че се наложи да използваме картчницата. А после — димна граната; ние самите бяхме с противогази, теб те свалихме, оня пишман есесовец — на революционен трибунал, и обратно насам.

Чичо Федор, който до момента мълчеше и пушеше някаква гадост, от дима на която започваха да сълзят очите, изведнъж се обади:

— Да, малкият, направо си беше заминал. Искаш ли да удариш една глътка?

Той извади от железния сандък на пода полупразна бутилка с някаква мътна течност, разклати я и я подаде на Артьом.

На младежа му беше необходима немалко смелост, за да отпие. Вътре в него сякаш пуснаха шмиргел, но менгемето, в което бе притиснат през последното денонощие, леко отслаби натиска си.

— Значи вие сте... червени? — попита предпазливо той.

— Ние, братко, сме комунисти! Революционери! — каза гордо Банзай.

— От Червената линия? — продължи да пита Артьом.

— Не, сами сме си — отвърна онзи някак неуверено и побърза да добави: — Другарят комисар ще ти обясни, той е по идеологията.

Другарят Русаков, който се върна след известно време, съобщи:

— Всичко е тихо. — Красивото му мъжествено лице излъчваше спокойствие. — Можем да организираме почивка.

Нямаше от какво да разпалят огън. Окачиха малкия чайник над спиртна лампа, разделиха поравно помежду си парче студен свински бут. Революционерите се хранеха подозрително добре.

— Не, другарю Артьом, ние не сме с Червената линия — заяви твърдо другарят Русаков, когато Банзай му предаде въпроса на Артьом. — Другарят Москвин зае сталинистка позиция, когато се отказа от всеметрополитенска революция, отказа се официално от Интерстанционала и спря да поддържа революционната дейност. Той е ренегат и опортюнист. Ние с другарите поддържаме по-скоро троцкистка линия. Може да се направи паралел още с Кастро и Че Гевара. Затова той е на нашето бойно знаме — посочи с широк жест унило увисналия парцал. — Ние останахме верни на революционната идея, за разлика от онзи предател, другаря Москвин. Ние с другарите осъждаме неговата линия.

— Аха, а кой ти дава гориво? — вметна неудобен въпрос чичо Федор, докато подръпваше от самоделната си цигара.

Другарят Русаков пламна и изгледа унищожително чичо Федор. Онзи само изсумтя ехидно и си дръпна силно от цигарата.

Артьом разбра малко неща от обясненията на комисаря, но осъзна най-важното: тези хора нямаха много общо с онези червени, които смятаха да изкормят Михаил Порфириевич и заедно с това да застрелят и него самия. Това го успокои и желаейки да направи добро впечатление, той изтърси:

— Сталин е този, който е в Мавзолея, нали?

Този път определено сгафи. Красивото мъжествено лице на другаря Русаков се изкриви от гневен спазъм, Банзай се извърна и дори чичо Федор се намръщи.

— Не, Ленин е в Мавзолея! — побърза да се поправи Артьом.

Суровите бръчки на високото чело на другаря Русаков се изгладиха и той само каза строго:

— С вас трябва много да се работи, другарю Артъом.

На Артъом изобщо не му се искаше другарят Русаков да работи с него, но се сдържа и не отговори нищо. Той наистина не разбираше много от политика, но тя беше започнала да го интересува и затова, след като изчака бурята да отмине, се осмели да попита:

— А защо сте против фашистите? Тоест аз също съм против, но нали сте революционери и...

— А, връщаме им на гадовете заради Испания, Ернст Телман и Втората световна! — процеди през свирепостта си устни другарят Русаков и макар че Артъом отново не разбра нищо, този път се сдържа да покаже невежеството си.

Сипаха си по чашка горещ чай и всички се оживиха. Банзай се зае да задава на брадатия някакви глупави въпроси, явно за да го ядоса, а Максим седна близо до другаря Русаков и го попита:

— Кажете, другарю комисар, а какво казва марксизмът-ленинизмът за мутантите без глави? Този въпрос отдавна ме безпокои. Искам да бъда идеологически подплатен, а тук се получава пробойна — ослепително белите му зъби блеснаха във виновна усмивка.

— Разбираш ли, другарю Максим — отговори комисарят след кратка пауза, — тази работа изобщо не е проста — и се замисли дълбоко.

На Артъом също му беше интересно какво представляват мутантите от политическа гледна точка и изобщо — съществуват ли те всъщност. Но другарят Русаков мълчеше и мислите на Артъом се плъзнаха обратно към онзи коловоз, от който не можеха да се измъкнат през последните дни. Трябваше да се добере до Полиса. Беше успял да се спаси по чудо, бяха му дали още един шанс, и може би той бе последният. Цялото тяло го болеше, дишаше с усилие, прекалено дълбоките вдишвания преминаваха в кашлица и все така не можеше да отвори по никакъв начин едното си око. Толкова му се искаше сега да остане с тези хора! С тях се чувстваше много по-спокоен и уверен и съгласяващият се наоколо мрак на непознатия тунел съвсем не го гнетеше — просто нямаше време и желание да мисли за този мрак. Изшумоляванията и скърцанията, долитащи от черните недра, вече не го плашеха, не го караха да застане нащрек и той си мечтаеше тази

почивка да продължи вечно — толкова сладко беше да преживява отново и отново спасението си. Макар че смъртта бе изщракала с железните си зъби до самото му ухо и едва не го беше докоснала, лепкавият, пречещ му да мисли и парализиращ тялото му страх, който го бе обзел преди екзекуцията, вече се бе изпарил, бе отлетял, без да остави дори следа, и последните му остатъци, стаили се в сърцето и в корема му, бяха изпепелени от адската домашна ракия на брадатия другар Федор. А самият Федор и безгрижният Банзай, и сериозният комисар с коженото яке, и огромният Максим Лумумба — с тях беше толкова леко, колкото не му е било чак отпреди да напусне ВДНХ преди сто години. У него не беше останало нищо от предишното му имущество. Чудесният нов автомат, почти петте пълнителя с патрони, паспортът, храната, чаят, двата фенера — всичко беше пропаднало. Всичко бе останало при фашистите. Само якето, панталоните и пуснатия в джоба му патрон, за който палачът беше предположил, че може още да му потрябва. Какво да прави сега? Ако можеше да остане тук, с бойците на Интерстанционалната, пък макар и червена бригада на име... на име... всъщност името няма значение. Да живее техния живот и да забрави своя...

Не. Не бива. Не бива да спира дори за минута, не бива да почива. Няма право. Това вече не е неговият живот, той принадлежи на други, още от момента, в който се съгласи на предложението на Хънтър. Сега вече е късно. Трябва да върви. Няма друг изход.

Той седя дълго, без да проговори, стараяйки се да не мисли за нищо, но твърдата решимост растеше в него с всяка изминала секунда, дори не в съзнанието му, а в изтощените му мускули и в разтегнатите сухожилия, в които усещаше тъпа болка, сякаш бе кукла, на която са измъкнали всичките стърготини, превръщайки я в безформен парцал, надянат върху твърд метален скелет. Това вече не беше съвсем той, предишната му личност се бе разлетяла заедно със стърготините, бе подхваната от тунелните течения, беше се разпаднала на части и сега в обвивката му се бе заселил някой друг, който просто не искаше да слуша отчаяните молби на кървящото му, измъчено тяло, който като с подкован ботуш мачкаше в зародиш желанието му да се предаде, да остане, да отпочине — още преди това желание да е успяло да добие завършена, осъзната форма. Този другият взимаше решения на равнището на инстинктите, мускулните рефлексии и гръбначния мозък,

те преминаваха през съзнанието му, в което сега се бе възцарила тишина и пустота, и безкрайният вътрешен диалог се прекъсваше по средата на думата.

Вътре в Артъом сякаш се беше разгънала сгъната пружина. С вдървени непохватни движения той се изправи на крака и командирът го погледна учудено, а Максим дори отпусна ръка върху автомата.

— Другарю комисар, може ли... да поговоря с вас — помоли Артъом с лишен от интонация глас.

В този момент се обърна разтревожено и Банзай, най-последно оставил на мира горкия чичо Федор.

— Говорете направо, другарю Артъом, аз нямам тайни от бойците си — отговори комисарят предпазливо.

— Разбирате ли... Много съм ви благодарен, че ме спасихте. Но нямам с какво да ви се отплатя. Много ми се иска да остана с вас. Но не мога. Трябва да продължа. Просто... трябва.

Командирът не отговаряше нищо.

— А къде трябва да отидеш? — намеси се неочаквано чичо Федор.

Артъом стисна устни и се вторачи в пода. Увисна неловко мълчание. Стори му се, че сега го гледат напрегнато и подозрително, опитвайки се да разгадаят намеренията му. Шпионин? Предател? Защо е толкова потаен?

— Е, щом не искаш, не казвай — каза примирително чичо Федор.

— В Полиса — не издържа Артъом. Не можеше да рискува доверието и благоразположението на тези хора заради глупавата конспирация.

— Защо, някаква работа ли имаш? — осведоми се брадатият с невинен вид.

Артъом кимна мълчаливо.

— Спешна? — продължаваше да го разпитва онзи.

Артъом кимна още веднъж.

— Виж, момче, няма да вземем да те задържаме. Не искаш да ни кажеш нищо за своите дела — да си жив и здрав. Но не можем да те оставим наред тунела! Не можем, нали, момчета? — обърна се той към останалите.

Банзай поклати решително глава, Максим веднага дръпна ръцете си от цевта и също потвърди. В този момент се намеси другарят Русаков.

— Готов ли сте, другарю Артьом, да се закълнете пред бойците на нашата бригада, които спасиха живота ви, че не планирате със задачата си да навредите на делото на революцията? — попита той сурово.

— Заклевам се — отговори Артьом с готовност. Не възнамеряваше да навреди с нищо на делото на революцията, имаше и по-важни неща от нея.

Другарят Русаков се вглежда дълго и внимателно в очите му и накрая произнесе присъдата си:

— Другари бойци! Лично аз вярвам на другаря Артьом. Моля да гласуваме за това да му помогнем да се добере до Полиса.

Чичо Федор пръв вдигна ръка и Артьом си помисли, че навярно именно той го е измъкнал от примката. После гласува и Максим, а Банзай просто кимна.

— Виждате ли, другарю Артьом, тук, наблизо, има неизвестен на широките народни маси участък, който съединява Замоскворецки клон с Червената линия — каза командирът. — Можем да ви придружим...

Не успя да завърши изречението си, защото Карацуп, който до момента лежеше спокойно в краката му, изведнъж скочи и залая оглушително. Другарят Русаков с мълниеносно движение извади от кобура си лъщящия ТТ. Артьом просто не успя да проследи движенията на останалите: Банзай вече дърпаше шнура, палейки двигателя, Максим зае позиция отзад, а чичо Федор извади от същия железен сандък, в който си държеше домашната ракия, бутилка със стърчащ от гърлото ѝ фитил.

На това място тунелът се спускаше надолу, така че видимостта беше доста ограничена, но кучето продължаваше да ръмжи и общото тревожно усещане се предаде на Артьом.

— Дайте автомат и на мен — помоли той шепнешком.

Наблизо пламна и угасна доста мощен фенер, после се чу нечий лаещ глас, даващ кратки команди. По траверсите закънтяха тежки ботуши, някой изруга приглушено, после всичко утихна отново. Карацуп, на когото комисарят беше запушил устата с ръка, се измъкна и отново се разлая.

— Не ще да се пали — промърмори сподавено Банзай, — ще трябва да се бута!

Артьом слезе пръв от дрезината, след него скочи брадатият, после Максим, и всичките заедно, опирайки ребрата на подметките си в хлъзгавите траверси, помръднаха дрезината от мястото ѝ. Тя се ускоряваше прекалено бавно и когато пробудилият се най-накрая двигател започна да издава подобни на кашлица звуци, ботушите трополяха вече съвсем наблизо.

— Огън! — изкомандваха от тъмнината и тясното пространство на тунела се изпълни със звуци. Гърмяха едновременно поне четири дула, куршумите прелитаха хаотично наоколо, рикошираха и със звън се удряха в тръбите, при което изскачаха искри.

Артьом си помисли, че вече няма да успеят да се измъкнат оттук, но Максим се изправи в целия си ръст и хванал картечницата в ръце, изстреля продължителен откос и автоматите замълчаха. Междувременно дрезината тръгна по-свободно и се наложи да потичат, за да скочат върху платформата.

— Измъкват се. Напред! — развикаха се подире им и автоматите отзад загърмяха с утроена сила, но повечето куршуми се удряха в стените и тавана на тунела.

След като запали ловко с угарката от цигарата си фитила, който започна да съска зловещо, брадатият загърна бутилката в някакви дрипи и я хвърли върху линията. След минута отзад припламна ярко и се разнесе същият онзи пукот, който Артьом вече бе чул веднъж, когато стоеше с примка на шията.

— Давай още! И дим! — нареди другарят Русаков.

Моторизираната дрезина е просто чудо, мислеше си Артьом, докато преследвачите оставаха далеч назад, опитвайки се да преминат през димната завеса. Машината летеше леко напред и, подплашвайки зяпачите, профуча покрай „Новокузнецка“, на която другарят Русаков категорично отказа да спре. Минаха толкова бързо край станцията, че Артьом дори не успя да я разгледа добре. Не забеляза нищо особено в нея освен много оскъдното осветление, макар че там имаше достатъчно хора, но Банзай му прошепна, че тази станция изобщо не е хубава и хората в нея също са странни, и последния път, когато са спирали тук, после много са съжалявали за това и едва са успели да се отърват.

— Извинявай, другарю, но при това положение няма да можем да ти помогнем — обърна се другарят Русаков към него, за пръв път преминавайки на „ти“. — Сега не бива да се връщаме дълго време тук. Отиваме в резервната ни база, в „Автозаводска“. Ако искаш, присъедини се към бригадата.

На Артьом отново му се наложи да се насили и да откаже предложението, но този път това му се удаде по-лесно. Обзе го весело отчаяние. Целият свят беше против него, всичко се случваше напук на него. Сега се отдалечаваше от центъра, от заветната цел на неговия поход, и с всяка изминала секунда тази цел губеше очертания, потъваше в мрака на тунелите, отделящи я от Артьом; губеше своята реалност, превръщаше се отново в нещо абстрактно и недостижимо. Но враждебността на света към него и към неговото дело пробуждаше в Артьом отведен гняв, с който сега се изпълваха мускулите му, и този гняв подпалваше посърналия му поглед с бунтарски огън, и заменяше страха, опасенията, разума и силата.

— Не — изрече той за пръв път твърдо и спокойно. — Трябва да вървя.

— Тогава ще отидем заедно до „Павелецка“ и там ще се разделим — прие избора му комисарят след кратко мълчание. — Жалко, другарю Артьом. Нуждаем се от бойци.

Недалеч от „Новокузнецка“ тунелът се раздвояваше и дрезината пое наляво. Когато Артьом попита какво се намира в десния участък, му обясниха, че пътят нататък е забранен за тях: на няколкостотин метра е разположен форпост на Ханза, истинска крепост. Оказваше се, че този неугледен тунел водеше едновременно към три станции от Околовръстната линия: „Октомврийска“, „Добрининска“ и „Павелецка“. Ханза не възнамеряваше да разрушава този коловоз за разминаване и да унищожи толкова важен транспортен клапан, но той се използваше само от тайните агенти на Ханза. Ако някой чужденец се опиташе да се приближи към форпоста, го разстрелваха още на подстъпите, дори без да му искат обяснение.

Известно време след това отклонение се показва и „Павелецка“. Артьом си помисли, че беше прав този някой от познатите му от ВДНХ, който наскоро твърдеше, че някога цялото метро е можело да се пресече от край до край за един час, а тогава той не му повярва. Ех, да имаше такава дрезина...

Само че дори и дрезината не би му помогнала — на малко места може да се мине просто така, на висока скорост, може би само по Ханза и в участъка, в който пътуваха в момента.

Не, нямаше какво да мечтае, в новия свят не би могло да се случи повече такова нещо, в него всяка следваща крачка се удаваше с цената на невероятни усилия и изгаряща болка. Онези времена си бяха отишли безвъзвратно. Онзи вълшебен, прекрасен свят бе умрял. Нямаше го вече. И не си струваше да скърби за него през целия остатък от живота си.

Трябваше да плюе на гроба му и вече никога да не се обръща назад.

[1] Du stirbst (нем.) — ти ще умреш. — Бел.прев. ↑

[2] Солнцеворот (рус.) — древна руска дума за слънцестоене. — Бел.прев. ↑

[3] Първата ръчна картечница в съветската армия, изобретена от Василий Дегтярьов (1879 — 1949 г.). — Бел.прев. ↑

[4] Очевидно тази станция е „Театрална“, защото героите се движат по Замоскворецка линия. Въпреки че „Театрална“ е част от държавата Червена линия (през нея се осъществява връзката между самата Червена линия и „Площада на революцията“), тя явно е слабонаселена и недобре защитена. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 10

НО ПАСАРАН!^[1]

Пред „Павелецка“ не се виждаха никакви патрули, само на трийсетина метра от входа на станцията имаше сбирщина от скитници, които се разпръснаха да направят път, гледайки с уважение дрезината.

— Какво, тук никой ли не живее? — попита Артьом, като се стараеше гласът му да звучи равнодушно. Изобщо не му се искаше да остава сам на изоставена станция, без оръжие, храна и документи.

— На „Павелецка“? — погледна го учудено другарят Русаков. — Разбира се, че живеят хора!

— Но защо тогава няма застава? — упорстваше Артьом.

— Та това е „Па-ве-лец-ка“! — каза Банзай, изговаряйки названието на станцията сричка по сричка. — Кой ще посмее да я пипне?

Артьом разбра, че е бил прав древният мъдрец, който, умирайки, заявил, че знае само, че нищо не знае. Всички говореха за неприкосновеността на „Павелецка“ като за нещо, не изискващо обяснения и разбираемо за всеки.

— Какво, не си в течение ли? — не можеше да повярва Банзай. — Почакай, сега ще видиш всичко сам!

„Павелецка“ порази въображението на Артьом от пръв поглед. Таваните тук бяха толкова високи, че факлите, стърчащи от забитите в стените халки, не достигаха до тях с трепкащите си отблясъци и това създаваше плашещото и омайващо усещане за безкраен простор право над главата. Огромните кръгли арки се придържаха от високи тесни колони, които по непонятен начин издържаха тежестта на могъщите сводове. Пространството между арките беше запълнено от помътнели, но все още напомнящи за някогашното си величие бронзови отливки и макар че тук ги имаше само традиционните сърпове и чукове, в обкръжението на тези арки полузабравените символи на разрушената

империя изглеждаха толкова гордо и предизвикателно, както и в онези дни, когато са ги изковавали. Безкрайната редица от колони, на места залята от потрепващата кървавочервена светлина на факлите, чезнеше в невероятно далечна мъгла и не беше за вярване, че там тази редица свършва. Изглеждаше, че светлините на пламъците, които облизват същите такива грациозни мраморни опори на стотици и хиляди крачки оттук, просто не могат да пробият през гъстия, почти осезаем мрак. Тази станция сигурно някога е била жилище на циклоп и затова всичко тук бе толкова гигантско...

Нима никой не смее да ѝ посегне само защото е толкова красива?

Банзай премести двигателя на празни обороти, дрезината започна да се движи по-бавно и постепенно да спира, а Артъом наблюдаваше все по-захласнато чудната станция. Каква е тайната? Защо никой не се решава да безпокои „Павелецка“? В какво се състои нейната святост? Нали не може да е само в това, че прилича повече на приказен подземен дворец, отколкото на транспортна конструкция?

Междувременно около спрялата дрезина се събра цяла тълпа от дрипави и немити деца на всякаква възраст. Те оглеждаха колата завистливо, а едно от тях дори се осмели да скочи на линията и да докосне двигателя, цъкайки респектирано, но Федор го прогони.

— Това е, другарю Артъом, тук пътищата ни се разделят — прекъсна размишленията на Артъом командирът. — Ние с другарите се посъветвахме и решихме да ти дадем малък подарък. Заповядай! — и подаде на Артъом автомат, вероятно взет от убитите конвоиращи. — Ето и това — в ръката си държеше фенера, с който си бе осветявал пътя мустакатият фашист с черния мундир. — Всичко това са трофеи, така че взимай смело. Принадлежат ти по право. Бихме поостанали още, но не бива да се задържаме. Кой знае докъде ще решат да ни гонят фашистките гадове. А след „Павелецка“ със сигурност няма да посмеят да се напъхат.

Въпреки новопридобитите твърдост и решимост сърцето на Артъом неприятно се сви, когато Банзай стисна ръката му, пожелавайки му късмет, Максим го потупа приятелски по рамото, а брадатият чичо Федор му тикна в ръцете недопитата бутилка от своето вариво, като не знаеше какво друго да му подари.

— Хайде, момче, ще се видим пак! Ще живеем, няма да умрем! Другарят Русаков разтърси още веднъж ръката му и красивото му

мъжествено лице стана сериозно.

— Другарю Артьом! На прощаване искам да ти кажа две неща. Първо, вярвай в своята звезда. Както е казал другарят Ернесто Че Гевара, аста ла виктория сьемпре^[2]! И второ, и това е най-важното — **НО ПАСАРАН!**

Всички останали бойци вдигнаха нагоре стиснатите в юмрук десни ръце и в хор повториха заклинанието: „Но пасаран!“ На Артьом не му оставаше нищо друго, освен също да стисне юмрук и да каже в отговор колкото може по-решително и революционно: „Но пасаран!“, макар че за него този ритуал беше пълна безсмислица. Но не му се искаше да разваля тържествения миг на прощаването с глупави въпроси. Очевидно направи всичко както трябва, защото другарят Русаков го погледна с гордост и удовлетворение, а после тържествено му отдаде чест.

Двигателят затрака по-силно и дрезината, обгърната от сивкавосин облак дим, съпровождана от тайфа радостно крещящи деца, потъна в мрака. Артьом отново беше съвсем сам и толкова далеч от дома, колкото не е бил никога преди.

Първото нещо, на което обърна внимание, докато се разхождаше покрай платформата, бяха часовниците. Веднага преброи четири от тях. Във ВДНХ времето беше по-скоро нещо символично: като книгите, като опитите да се организира училище за децата — в знак на това, че жителите на станцията продължават да се борят, че не искат да се предават, че са си останали хора. Но тук, изглежда, часовниците играеха някаква друга, неизмеримо по-важна роля. След като поброди още малко, Артьом забеляза и други странности: първо, на станцията не се забелязваха никакви жилища, освен няколко прикачени един към друг вагона, разположени на втория коловоз и влизащи в тунела, така че в залата се виждаше само малка част от композицията и затова Артьом не я бе забелязал отначало. Най-различни търговци, никакви работилници — всичко това тук го имаше в изобилие, но нито една жилищна палатка, нито дори параван, зад който човек да може да пренощува. Само малобройни скитници и просяци се излежаваха върху картонени постелки. Сновящите из станцията хора от време на време се доближаваха до часовниците, някои от тях, които имаха ръчни часовници, ги сверяваха неспокойно с червените цифри на

таблото и отново се заемаха със заниманията си. Интересно какво би казал Хан за това, ако беше тук, помисли си Артьом.

За разлика от „Китай-град“, където проявяваха жив интерес към пътниците — опитваха се да ги нахранят, да им продадат нещо, да ги подмамят някъде, — тук всички изглеждаха погълнати от своите си работи. Те изобщо не се интересуваха от Артьом и той започна да изпитва все по-силно чувството за самота, което първоначално беше изместено от любопитството.

Опита да се отърси от нарастващата тъга и отново започна да се вглежда в околните. Артьом очакваше, че и хората тук ще са някакви друга, с особени изражения на лицата, та нали животът на такава станция не би могъл да не сложи отпечатък на тях. На пръв поглед наоколо се суетяха, викаха, работеха и се караха най-обикновени хора, същите като навсякъде. Но колкото по-внимателно се вглеждаше в тях, толкова повече го побиваха тръпки: тук имаше поразително много недъгави млади хора и изроди: кой без пръсти, кой покрит с отвратителна краста, кой с груб чукан на мястото на отрязаната трета ръка. Възрастните често бяха плешиви и болни, почти не се срещаха здрави хора. Хилавият им, изроден вид контрастираше до болка в очите с мрачното величие на станцията, в която живееха.

Насред широката платформа чрез два широки отвора, спускащи се надолу, се отваряше преход към Околовръстната, към Ханза. Но тук нямаше нито граничари от Ханза, нито пропускателен пункт както на „Проспект на мира“, а нали някой беше казал на Артьом, че Ханза държи в железен юмрук всички съседни станции. Не, тук явно ставаше нещо странно.

Така и не стигна до противоположния край на залата. Като начало си купи за пет патрона паница смлени печени гъби и чаша плесенясала, горчива вода. Изпи тази гадост, седнал върху преобърнат пластмасов сандък, от онези, които по-рано са се използвали за съхранение на стъклен амбалаж. После отиде при мотрисата, надявайки се, че ще може да почине там, защото силите му вече бяха на привършване, а тялото му още го болеше след разпита. Но композицията беше съвсем различна от онази в „Китай-град“: оказа се, че вагоните са разграбени и съвсем пусли, на места обгорени и разтопени; меките кожени дивани бяха изтръгнати и отнесени някъде, навсякъде се виждаха петна засъхнала кръв, на пода проблясваха

мрачно купчини от гилзи. Това място явно не бе подходящ пристан, а напомняше за крепост, издържала не една обсада.

Артъом оглежда мотрисата съвсем за кратко, но когато се върна на платформата, не можа да познае станцията. Сергиите бяха опустели, глъчката бе утихнала и освен няколко скитници, събрали се накуп недалеч от прехода, не се виждаше жива душа. Беше станало забележимо по-тъмно — бяха угаснали факлите от тази страна, от която бе дошъл на станцията, горяха само няколко в центъра на залата, а и далеч, в противоположния ѝ край, проблясваше слаб огън. Часовниците показваха малко след осем вечерта. Какво ставаше? Артъом закричи напред, толкова бързо, колкото му позволяваше болката в тялото. Преходът беше затворен от двете страни, не просто с обичайните метални прегради, а с надеждни порти, обшити с желязо. На второто стълбище имаше абсолютно същите порти, но едната им половина беше полуотворена и отзад се виждаше солидна решетка от заварени дебели арматурни прътове, като в килиите на „Тверска“. Зад нея бе сложена слабо осветена от кандило масичка, зад която седеше пазач със захабена синьо-зелена униформа.

— Входът е забранен след осем — отсече той в отговор на молбата на Артъом да го пусне. — Портата се отваря в шест сутринта — и се извърна, давайки да се разбере, че разговорът е приключен.

Артъом се стъписа. Защо след осем животът на станцията прекъсваше? И какво да прави сега? Клошарите, свили се в картонените си кутии, изглеждаха съвсем отблъскващо, не му се искаше дори да се приближава към тях, и затова реши да си опита щастието при огъня, блещукащ в противоположния край на залата.

Още отдалеч стана ясно, че това не е сборище на скитници, а гранична застава или нещо подобно: на фона на огъня се виждаха здрави мъжки фигури, разпознаваха се резките контури на дулата на автоматите. Но какво може да се опази, когато се седи на самата платформа? Постовете трябва да се разполагат в тунелите, на подходите към станциите, колкото по-далеч, толкова по-добре, а така... Ако отнякъде изпълзи някаква твар или ги нападнат бандити, лостовите няма да могат да направят нищо...

Но когато се приближи още повече, Артъом забеляза и нещо друго: отзад, зад огъня, от време на време светваше ярък бял лъч, насочен като че ли нагоре, но прекалено къс, сякаш отрязан в самото

си начало — не достигаше до тавана, а изчезваше след няколко метра въпреки всички закони на физиката. Прожекторът се включваше рядко, през определени интервали от време, и навярно затова Артьом не го бе забелязал по-рано. Какво можеше да е това?

Той се приближи към огъня, поздрави учтиво, обясни, че само минава оттук и по невнимание е пропуснал затварянето на вратите и попита дали може да отдъхне тук, при патрулните.

— Да отдъхнете? — попита подигравателно най-близкият до него разчорлен тъмнокос мъж с едър месест нос. Беше нисък, но изглеждаше страшно силен. — Тук, младежо, няма да ви се наложи да отдъхвате. Ако доживеете до сутринта, ще е добре.

Мъжът не отговори нищо на въпроса, какво опасно има в седенето при огъня наред платформата, само кимна зад гърба си, където се палеше и гаснеше прожекторът. Останалите бяха заети с разговора си и не обърнаха никакво внимание на Артьом. Тогава той реши най-накрая да си изясни какво става тук и се приближи към прожектора. Това, което видя, го смая, но и обясни много неща.

В самия край на залата имаше малка будка, като онези, които някога са стояли при ескалаторите на преходите към други линии. Наоколо бяха нахвърляни чували, на места бяха закрепени масивни железни ламарини, един от патрулните сваляше калъфа на много страховито на вид оръжие, а друг седеше в будката. Точно на нея беше монтиран същият този прожектор, който светеше нагоре. Нагоре! Тук нямаше и помен от никакви заграждения и бариери, веднага след будката започваха стъпалата на ескалатори, водещи нагоре. И лъчът на прожектора сочеше точно натам, местейки се неспокойно от стена на стена, сякаш се опитваше да намери някого в пълната тъмнина, но откриваше само обраслите с нещо сиво-кафяво скелети на лампите и изгубилия цвета си таван, от който се ронеха огромни късове мазилка, а по-нататък... По-нататък не се виждаше нищо...

Всичко веднага застана на мястото си.

По някаква причина тук я нямаше обичайната метална преграда, откъсваща станцията от повърхността — нито на платформата, нито горе. „Павелецка“ беше свързана директно с външния свят и жителите ѝ се намираха под непрекъсната заплаха от нахлуване. Те дишаха заразен въздух, пиеха заражена вода, ето защо вероятно тя беше толкова странна на вкус... Затова тук имаше много повече мутации сред

младите, отколкото например във ВДНХ. Затова и възрастните бяха толкова хилави — тях постепенно ги изяждаше лъчевата болест, оголваше и изчистваше до блясък черепите им, изтощаваше телата им и ги караше да се разлагат, докато са още живи.

Но и това очевидно все още не беше всичко, иначе как можеше да се обясни, че цялата станция замираше след осем часа вечерта, а тъмнокосият дежурен при огъня бе казал, че пак ще е добре, ако доживее до сутринта?

След кратко колебание Артъом се приближи към човека, седящ в будката.

— Добър вечер — отвърна човекът на поздрава му.

Той беше на около петдесет, но вече доста оплешивял; сивите коси, които му бяха останали, се сплитаха на слепоочията и на тила му, тъмните очи гледаха с любопитство Артъом, а обикновената бронирана жилетка, състояща се от свързани помежду си сегменти, не можеше да прикрие кръглото коремче. На гърдите му висеше бинокъл, до който имаше милиционерска свирка.

— Сядай — посочи той най-близкия чувал на Артъом. — Те там, разбираш ли, се веселят и ме оставиха да скучая тук сам. Нека поне да си поговоря с теб. Кой ти нареди така окото?

Завърза се разговор.

— Разбираш ли, не можем да измайсторим нищо поне горе-долу прилично — разказваше съкрушено дежурният, сочейки към отвора. — Тук не върши работа желязото, трябва бетон; с желязо пробвахме вече — никаква полза. Дойде ли есен, водата отнася всичко по дяволите, при това първо се натрупва, а после изведнъж помита всичко... Това се случи няколко пъти и загина страшно много народ; оттогава я караме така. Само дето тук няма спокоен живот, като на останалите станции; дойде ли нощ, постоянно чакаме каква гадост ще допълзи. През деня не се пъхат; или спят, или напротив — шляят се горе. Но щом се стъмни — направо да полудее човек. Е, ние тук сме се приспособили естествено; след осем — всички в прехода, там живеем, а тук ни е предимно стопанската част. Почакай — прекъсна той, превключи някакъв прекъсвач на пулта и прожекторът светна ярко.

Разговорът продължи едва след като белият лъч облиза и трите ескалатора, разходи се по тавана и стените и накрая угасна умиротворено.

— Там, горе — посочи дежурният тавана, като понижи глас, — е гара „Павелецка“. Или поне някога беше. Прокълнато от Бога място. Изобщо не знам накъде са водели нейните релси, но сега там стават някакви страшни неща. Понякога се чуват такива звуци, че те побиват тръпки. А когато идват тук... — той замълча за около минута. — Ние ги наричаме „пристигащите“, тези твари, които идват отгоре. Заради гарата. Като че ли не е толкова страшно. Обаче няколко пъти някои по-силни пристигащи са помитали този кордон. Нали видя, че там имаме влак на релсите, наполовина в тунела? Добраха се до него. Надолу никой не би ги допуснал — там са жените и децата, ако пристигащите се доберат дотам — край. Мъжете много добре разбираха това и затова отстъпиха към мотрисата, заеха позиции там и убиха няколко твари. Но и самите те... останаха живи само двама от общо десет. Единият от пристигащите се измъкна, тръгна към „Новокузнецка“. На сутринта искаха да го проследят, след него беше останала дебела ивица слуз, но се оказа, че е свърнал в един страничен тунел, надолу, а ние не се пъхаме там. Имаме си достатъчно свои проблеми.

— А аз чух, че никой никога не напада „Павелецка“ — спомни си Артър. — Вярно ли е това?

— Разбира се — кимна важно дежурният. — Кой ще посмее? Нали ако ние тук не държим отбраната, тварите ще плъзнат по целия клон. Не, никой не ни закача. И Ханза ни е дала почти целия преход, техният пост е на самия му край. Дават ни оръжие — само и само да ги прикриваме. Обичат да загребват жар с чужди ръце, ето какво ще ти кажа! Как ти беше името? А аз съм Марк. Почакай, Артър, нещо там шумоли... — каза той изведнъж и побърза да включи пак прожектора. — Не, сигурно ми се е счуло — изрече неуверено след минутка.

Артър беше изпълнен с тягостно усещане за опасност. Както и Марк, той внимателно се вглеждаше нагоре, но там, където събеседникът му виждаше само сенките на разбити лампи, на Артър му се привиждаха застинали в ослепителния лъч зловещи фантастични силуети. Отначало той си помисли, че въображението му се шегува с него, но един от странните контури едва забележимо се помръдна, когато лъчът светлина премина през него.

— Почакайте — прошепна младежът. — Опитайте в онзи ъгъл, с голямата пукнатина, обаче рязко...

И сякаш приковано към мястото си с лъча, някъде далеч след средата на ескалатора нещо голямо, костеливо застина за миг, а после изведнъж се хвърли надолу. Марк успя да улови измъкващата се през пръстите му свирка и я наду с всичка сила. В същия миг всичките насядали около огъня наскочаха и се втурнаха към поста си.

Там, както се изясни, имаше още един прожектор, малко по-слаб, но хитро комбиниран с тежка картечница. Артър никога не бе виждал такива: оръжието беше с дълга цев и с разширение накрая, мерникът имаше форма на паяжина, а патроните влизаха вътре чрез лъщяща от смазка лента.

— Ето го, около десетата! — насочи лъча новопристигналият пресипнал мършав мъж, докато сядаше до Марк. — Дай бинокъла... Лъха... Десетата, дясната редица!

— Да! Готово, драги, дойдохме, сега седи спокойно — забърбори картечарят и насочи оръжието към стаилата се черна сянка. — На мушката ми е!

Изгърмя оглушителен откос, десетата лампа от долу на горе се разби на парчета и нещо горе завреца пронизително.

— Изглежда го уцелихме — каза пресипналият. — Я дай още светлина... Ето го, лежи. Готов е, гадината.

Но отгоре още дълго време, не по-малко от час, се разнасяха тежки, почти човешки стонове, които ужасяваха Артър. Когато предложи да доубие „пристигация“, за да не се мъчи, му отговори:

— Ако искаш, отиди и го довърши. Тук, при нас, момче, не е стрелбище, всеки патрон е ценен.

Смениха Марк и двамата с Артър тръгнаха към огъня. Марк си запали самоделна цигара от пламъците и се замисли за нещо, а Артър се заслуша в общия разговор.

— Нали вчера Лъха разправи за кришнарите от „Октомврийско поле“ — започна да разказва с нисък, утробен глас едър мъж с ниско чело и масивен врат, — които искат да се доберат до Курчатовски институт^[3], да взривят ядрения реактор и да организират една нирвана за всички ни, но засега все не могат да съберат смелост. Та по този повод си спомних какво ми се случи преди четири години — тогава още живеех в „Савеловска“. Веднъж трябваше да отида по работа в „Белоруска“. Тогава имах връзки на „Новослободска“, така че тръгнах направо през Ханза. Пристигнах значи в „Белоруска“, бързо се добрах

дотам, срещнах се с когото трябва, свършихме работа и казвам: трябва да го полеем. А той ми вика: внимавай, тук пияните често изчезват. А аз му разправям: остави ги ти тия работи, такъв случай не е за изпускане. Общо взето, двамата с него изпихме един буркан. Последното, което си спомням, е как той пълзи на колене и крещи: „Аз съм «Луноход 1»!“ Събуждам се — Света Богородице! — вързан, с парцали в устата, кратуната ми обръсната до кожа, сам в някаква малка стаичка, сигурно бивш милиционерски пост. Що за гадост, мисля си. След половин час пристигат някакви дяволи, хващат ме и ме отвеждат в залата. Така и не разбрах къде съм попаднал: всички наименования — изтрити; стените — измазани с нещо; подът — целият в кръв; горят огньовете, почти цялата станция е прекопана и се вижда някакъв дълбок изкоп — поне двайсет метра, ако не и трийсет. На пода и на тавана са нарисувани звезди, такива, знаете, с една линия, както ги рисуват децата. Мисля си: а дали не съм попаднал при червените? После се поогледах — не ми приличаше да е като при тях. Отведоха ме до този изкоп, а в него — спуснато въже. Казват ми — слизай по въжето. И ме побутват с калашниците. Погледнах надолу — а там, на дъното, пълно с народ; хванали лопати и лостове и продължават да копаят ямата. Качват пръстта горе със скрипец, товарят я във вагонетки и я карат някъде. Е, нямаше какво да се направи, тези момчета с калашниците бяха просто страховити, всичките с татуировки от главата до петите, веднага си помислих, че са някакви престъпници. И че сигурно съм попаднал в затвор. А тези, тарторите, правят изкоп, искат да бягат. И са впрегнали новобранците да им работят. Но после си казах: това са глупости. Какъв пандиз в метрото, след като тук няма дори милиция? Обяснявам им на онези: страх ме е от високото, сега ще взема да падна върху кратуните на тези долу, няма голяма полза от мен. Посъветвах се и ме сложиха да товаря във вагонетките пръстта, която се качваше отдолу. Сложиха ми белезници на ръцете, гадовете, а на краката — някакви вериги, и се хванах да товаря. Изобщо не можех да разбера с какво се занимават. Работата, честно да си кажа, не беше от леките. Аз — както и да е — той сви огромните си рамене, — но там имаше и по-слаби; който паднеше на земята, бръснатите го хващаха и го влачеха нанякъде, към стълбите. По-късно отидох нататък и хвърлих един поглед — там имаха един дръвник, като онзи, който по-рано е стоял на Червения площад и на който са секли глави; в дръвника беше забита

огромна секира, а наоколо всичко беше в кръв и стърчаха глави, побити на колове. За малко да повърна. Не, помислих си, трябва незабавно да офейквам оттук, докато не са побили и моята глава.

— Е, и какви бяха тези? — прекъсна го нетърпеливо онзи, пресипналият, който стоеше зад прожектора.

— После попитах хората, с които товарехме заедно. Знаеш ли какви се оказа, че са? Сатанисти, разбираш ли? Решили, значи, че краят на света вече е настъпил и метрото е врата към ада. Разправяха ми и за някакви кръгове, вече не помня точно какво беше...

— Порта — поправи го картечарят.

— Да де. Метрото е порта към ада, а самият ад е много по-надолу и дяволът значи ги чака там, трябва само да се доберат до него. И ето че копаят. Оттогава минаха вече четири години. Може и да са докопали до края.

— А къде беше това? — попита картечарят.

— Не знам! Ей богу, изобщо не знам. Ето как се измъкнах оттам: сложиха ме в една вагонетка, докато охраната не гледаше, и ме затрупаха с пръст. Возих се дълго време, после ме изсипаха някъде от високо, изгубих съзнание, дойдох на себе си, изпълзях на някакви релси и тръгнах по тях, стигнах до някакво място, където се пресичат с други — и там пак съм изгубил съзнание. После някой ме взел оттам и се свестих в „Дубровка“, разбираш ли? А онзи, който ме беше взел, вече си бе тръгнал, добър човек. Та опитай се да разбереш къде трябва да е това...

После заговориха, че според слуховете в „Площад «Илич»“ и в „Римска“ има някаква епидемия и много народ е измрял, но Артър пропусна всичко край ушите си. Мисълта, че метрото е преддверие на ада или може би дори негов първи кръг, го хипнотизира и пред очите му се появи невероятна картина: хиляди хора, копаещи като мравки безкрайна яма, шахта за никъде, и накрая лостът на един от тях прониква в почвата прекалено лесно и пропада надолу, и тогава адът и метрото окончателно се съединяват.

После си помисли, че в тази станция живеят почти като във ВДНХ — непрекъснато я атакуват някакви чудовищни създания от повърхността, а те самички удържат натиска и ако „Павелецка“ отстъпи, то тези чудовища ще се разпространят из цялата линия. Излизаше, че ролята на ВДНХ изобщо не е толкова изключителна,

колкото му се струваше по-рано. Кой знае колко още такива станции имаше в метрото, всяка от които покрива своето направление, сражавайки се не за всеобщото спокойствие, а за собствената си кожа... Да, може да се бяга, да се отстъпва към центъра, да се взривяват тунелите, но тогава ще остава все по-малко жизнено пространство, докато всички останали живи не се съберат на една шепа място и не си прегризат взаимно гърлата.

Но ако ВДНХ не представлява нищо особено, ако има и други изходи на повърхността, които е невъзможно да се прикрият... Значи... Артър се сепна и си забрани да мисли повече на тази тема. Това беше просто глас на слабостта, предателски, сладникав, подсказващ аргументи против продължаването на неговия Поход и стремежа му към достигане на Целта. Не биваше да се поддава — по този начин щеше да стигне до задънена улица.

За да се отърси от тези мисли, той отново се заслуша в разговора. Отначало обсъдиха шансовете за победа на някой си Пищова. После пресипналият започна да разказва, че някакви бандити нападнали „Китай-град“, избили доста народ, но притеклото се на помощ калужко братство все пак ги отблъснало и главорезите отстъпили към „Таганска“. Артър понечи да възрази, че изобщо не са отстъпили към „Таганска“, а към „Третьковска“, но в този момент се намеси някакъв жилест тип, чието лице не се виждаше, и каза, че калужците изобщо са ги прогонили от „Китай-град“ и сега там управлява нова групировка, за която по-рано никой не е чувал нищо. Пресипналият заспори разпалено с него, а Артър започна да се унася в сън. Този път не му се присъни абсолютно нищо и спа толкова дълбоко, че дори когато се разнесе тревожно свиркане и всички наскочаха от местата си, той така и не успя да се събуди. Навярно тревогата беше лъжлива, защото не последваха изстрели.

Когато най-накрая Марк го събуди, часовниците показваха шест без четвърт.

— Ставай, дежурството ни свърши! — разтърси той весело Артър за рамото. — Да вървим, ще ти покажа прехода, където снощи не са те пуснали. Имаш ли паспорт?

Артър поклати глава.

— Нищо, все някак ще оправим нещата — обеща Марк и наистина след няколко минути те вече бяха в прехода, а пазачът

подсвиркваше умиротворено, подхвърляйки в дланта си два патрона.

Преходът беше много дълъг, по-дълъг дори от станцията. Покрай едната стена бяха наредени брезентови паравани и светеха доста ярки лампи („Ханза се грижи“ — усмихна се Марк), а покрай другата се точеше дълга, но висока не повече от метър преграда.

— Това, между другото, е един от най-дългите преходи в цялото метро! — заяви гордо Марк. — Каква е тази преграда, питаш? Не знаеш ли? Това е знаменито нещо. Половината от онези, които пристигат тук, идват да видят него. Почакай, сега е още рано. Ще започне по-късно. Изобщо кулминацията е вечерта, когато затварят входа към станцията и хората вече няма какво друго да правят. Но се случва и през деня да има квалификационно бягане. Наистина ли не си чул нищо за това? Тук имаме надбягване между плъхове, тотализатор! Наричаме го хиподром. Виж ти, а аз си мислех, че всички знаят — учуди се той, когато най-накрая разбра, че Артъм не се шегува. — Ти изобщо обичаш ли игрите? Аз например съм играч.

На Артъм естествено му беше интересно да погледа надбягването, но той самият не беше особено хазартна личност. При това сега, след като бе проспал толкова много време, в него растеше и се съгъстваше чувство на вина. Не можеше да чака да дойде вечерта, изобщо не можеше да чака повече. Трябваше да продължи напред, прекалено много време беше загубено напразно. Но пътят за Полиса минаваше през Ханза и този път вече нямаше да може да я избегне.

— Сигурно няма да мога да остана тук до вечерта — каза Артъм. — Трябва да тръгвам... към „Поляна“.

— Та това е през Ханза — каза Марк, примижавайки. — Как смяташ да минеш през Ханза, като нямаш не само виза, но и паспорт? Тук, приятелю, вече не мога да ти помогна. Но ще опитам да ти подхвърля една идея. Началникът на „Павелецка“ — не нашата „Павелецка“, а тази на Околовръстната линия — е голям почитател на същите тези надбягвания. Неговият плъх Пират е фаворит. Той се появява тук всяка вечер — с охрана и в пълния си блясък. Ако искаш, заложи лично срещу него.

— Но нали аз нямам какво да заложа? — възрази Артъм.

— Заложи себе си, като слуга. Ако искаш, аз ще те заложа — очите на Марк проблеснаха хазартно. — Ако спечелим, ще получиш

виза. Ако загубим — все пак ще попаднеш там и от теб си зависи как ще се измъкнеш. Вариант ли е? Вариант е.

На Артьом този план никак не му хареса. Да продава себе си в робство и при това да проиграва себе си в плъховски тотализатор — това беше някак обидно. Реши да опита да се добере до Ханза по друг начин. Въртя се няколко часа около сериозните граничари със сиви камуфлажни униформи — те бяха облечени по абсолютно същия начин, както и онези в „Проспект на мира“. Опитваше се да ги запrikaзва, но те отказваха да му отговарят. След като един от тях го нарече презрително едноок (което беше несправедливо, защото лявото му око вече бе започнало да се отваря, макар и да продължаваше дяволски да го боли) и му препоръча да се разкара, Артьом най-накрая изостави безплодните старания и започна да търси най-мрачните и подозрителни личности в станцията: търговци на оръжие, на мухоморки — всеки, който би могъл да се окаже контрабандист. Но никой не се наемаше да преведе Артьом в Ханза срещу автомата и фенера му.

Настъпи вечерта, която Артьом посрещна в тихо отчаяние, седнал на пода в прехода и потънал в самобичуване. През това време около него възникна оживление, възрастните се връщаха от работа, вечеряха със семействата си, детската глъчка беше все по-тиха, докато слагаха малките да спят, и най-накрая, след като затвориха портите, всички се изсипаха от своите палатки и паравани към пистите за надбягване. Тук имаше доста народ, над триста души, и не беше никак лесно да се намери Марк в такава тълпа. Хората гадаеха как ще бяга Пирата днес и дали Пицова ще успее да го мине поне веднъж; споменаваха се прякорите и на други бегачи, но тези двамата бяха извън конкуренция.

Към стартовите позиции се приближаваха важни собственици на плъхове, носейки грижливо гледаните си питомци в малки клетки. Началникът на „Павелецка-околовръстна“ не се виждаше и Марк също сякаш бе пропаднал вдън земя. Артьом дори се изплаши, че познатият му днес сигурно пак е в патрула и няма да дойде. Но тогава как е възнамерявал да играе?

Най-накрая в срещуположната част на прехода се появи малка процесия. Шествайки в съпровода на двама навъсени телохранители, без да бърза, с достойнство тресеше тлъстото си тяло остриган до кожа

старец с пищни, добре поддържани мустаци, с очила и строг черен костюм. Единият от телохранителите държеше в ръка тапицирана с черно кадифе кутия с решетъчна стена, в която се мяташе нещо сиво. Това навярно беше знаменитият Пират.

Телохранителят понесе кутията с плъха към стартовата линия, а мустакатият старец се приближи до съдията, седнал зад една масичка, собственически прогони от стола му помощник-съдията, седна тежко на освободилото се място и започна благоприличен разговор. Вторият телохранител застана до него, с гръб към масичката, широко разкрачен и сложил длани върху късия черен автомат, окачен на гърдите му. На такъв солиден човек не само че не можеш да предложиш залог, но ще те е страх дори да се приближиш към него.

И в този момент Артьом видя как към тези почтени люде, без никакви церемонии, се приближава небрежно облеченият Марк, почесва отдавна немитата си глава и започва да обяснява нещо на съдията. От такова разстояние се разбираше само интонацията, но затова пък се виждаше добре как мустакатият старец отначало смутено поруменя, после направи надменна гримаса, а накрая кимна недоволено, свали очилата си и се зае грижливо да ги бърше.

Артьом започна да се промъква през тълпата към стартовата позиция, където стоеше Марк.

— Всичко е уредено — възвести радостно онзи и потри ръце.

На въпроса, какво точно има предвид, Марк поясни, че току-що е заложил лично срещу началника, твърдейки, че новият му плъх ще надбяга Пирата в първата серия. Наложило се е да заложат Артьом, съобщи Марк, но в замяна на това е поискал виза за цялата Ханза за него и за себе си. Началникът, наистина, е отхвърлил това предложение, заявявайки, че не се занимава с търговия с роби (Артьом въздъхна с облекчение), но добавил, че такива самонадеяност и наглост трябва да се наказват. Ако плъхът им загуби, Марк и Артьом ще трябва в течение на година да чистят тоалетните в „Павелецка-околовръстна“. А ако спечели — какво пък, ще получат по виза. Началникът, разбира се, беше абсолютно убеден, че вторият вариант е изключен и затова се бе съгласил. Решил бе да накаже самоуверените нахалници, дръзнали да предизвикат любимеца му.

— А вие имате ли си свой плъх? — попита предпазливо Артьом.

— Разбира се! — увери го Марк. — Просто звяр! Ще разкъса този Пират на парчета! Знаеш ли как ми бягаше днес? Гоних го почти до „Новокузнецка“!

— А как се казва?

— Как се казва? Наистина, как да се казва? Да речем — Ракета! — предложи Марк. — Ракета — страховито ли звучи?

Артьом не беше сигурен, че смисълът на състезанието е в това чий плъх ще разкъса другия на парчета, но премълча. Когато обаче се изясни, че Марк е хванал плъха си едва днес, не издържа:

— А откъде знаете, че ще победи?

— Вярвам в него, Артьом! — изрече тържествено Марк. — И изобщо, знаеш ли, отдавна исках да имам собствен плъх. Залагах на чуждите, те губеха, и тогава си мислех: нищо, ще дойде ден, в който ще имам свой плъх и той ще ми донесе късмет. Но все не се решавах, пък и не е толкова лесно, трябва да се получи разрешение от съдиите, а там има такова мотаене... Вече си мислех: ще мине целият ми живот, някой „пристигащ“ ще ме изяде или ще умра сам, а така и няма да имам собствен плъх. Но после се появи ти и реших: това е! Сега или никога! Ако и сега не рискуваш, казах си, значи винаги ще залагаш на чужди плъхове. И реших: ако ще играя, да бъде на едро! Разбира се, искам да ти помогна, но това не е най-важното, да ме извиняваш. Така ми се искаше да се приближа към този мустакат дъртак — Марк снижи глас — и да му кажа: залагам срещу вашия Пират! Той така се вбеси, че накара съдията да зачисли моя плъх извънредно към надбягванията. Знаеш ли — добави той след кратка пауза, — за такъв момент си струва да чистиш цяла година чуждите клозети.

— Но нали нашият плъх със сигурност ще загуби! — отчаяно, за последен път се опита да го вразуми Артьом.

Марк го погледна внимателно, после се усмихна и каза:

— А ако вземе, че не загуби?

Строго оглеждайки насъбралата се публика, съдията поглади прошарените си коси, изкашля се важно и започна да чете прякорите на плъховете, участващи в бягането. Ракета беше последен, но Марк не обърна никакво внимание на това. Най-много аплодисменти събра Пирата, а на Ракета ръкопляскаше само Артьом, защото ръцете на Марк бяха заети — той държеше клетката. В този момент Артьом все

още се надяваше на чудо, което ще го избави от безславния край в зловонната дупка.

После съдията произведе халосен изстрел със своя макаров и собствениците на плъхове отвориха клетките. Ракета се измъкна пръв на свобода, така че сърцето на Артъом трепна радостно, но затова пък после, когато останалите плъхове хукнаха напред по дължината на прехода, кой по-бързо, кой по-бавно, Ракета, не оправдавайки гордото си име, се сви в ъгъла на пет метра от старта и там си и остана. Правилата забраняваха плъховете да се подкарват да тичат. Артъом погледна с опасение Марк, очаквайки, че онзи ще започне да буйства, или напротив — че ще клюмне, смазан от мъка. Но със суровото и гордо изражение на лицето си Марк приличаше по-скоро на капитан на крайцер, отдаващ бойна заповед за потапяне на кораба си, за да не попадне в ръцете на врага — като в раздърпаната книжка за някаква война на руснаците с друг народ, която лежеше на рафтовете в библиотеката на ВДНХ.

След две-три минути първите плъхове достигнаха до финала. Спечели Пирата, втори се класира някакъв плъх с неразбираемо име, Пищова остана трети. Артъом хвърли поглед към съдийската масичка. Мустакатият старец бършеше своя изпотил се от вълнение плешив череп със същата кърпичка, с която по-рано бе чистил очилата си, и обсъждаше резултатите със съдията. Артъом вече започваше да се надява, че са забравили за тях, когато изведнъж старецът се плесна по челото и с ласкава усмивка повика с пръст Марк при себе си.

Сега Артъом се чувстваше почти по същия начин като в момента, в който го водеха да го екзекутират, само дето усещането не беше толкова силно. Докато си пробиваше път към съдийската масичка подир Марк, той се утешаваше, че така или иначе вече има достъп до територията на Ханза, сега само трябваше да намери начин да избяга.

Но за момента го очакваше позор.

След като учтиво ги покани да се качат на подиума, мустакатият се обърна към публиката и накратко изложи същността на сключения залог, а после обяви гръмогласно, че двамата неудачници отиват, както е било договорено, да почистват санитарните съоръжения за срок от една година, смятано от днешния ден. Незнайно откъде се появиха двама граничари на Ханза, взеха автомата на Артъом, като го увериха, че основният му противник през следващата година няма да е толкова

опасен, и обещаха да му върнат оръжието след изтичането на срока. После, под съпровода на подсвирванията и подвикванията на тълпата, граничарите ги конвоираха до Околовръстната.

Проходът излизаше от пода в центъра на залата, но с това сходствата между двете станции „Павелецки“ се изчерпваха. Околовръстната правеше доста странно впечатление: от една страна, таванът тук беше нисък и изобщо нямаше истински колони, а през равни промеждутъци в стените се разполагаха арки, ширината на които беше равна на промеждутъците между тях. Изглежда първата „Павелецка“ я бяха правили лесно, сякаш почвата там е била по-мека и е било по-лесно да се прокопае, а тук се бе паднал някакъв твърд, упорит вид, чието прокопаване е било мъчително тежко. Но, кой знае защо, тук го нямаше онова тягостно, тъжно настроение, което цареше на „Тверска“, може би защото на тази станция имаше необичайно много светлина и стените бяха украсени с простички шарки, а на края на арките имаше имитации на старинни колони като на картинките от книжката „Митовете на древна Гърция“. Иначе казано, това не беше най-неприятното място за принудителен труд.

И, разбира се, веднага ставаше ясно, че е територията на Ханза. Първо, тук беше необичайно чисто и уютно и на тавана меко светеха истински големи лампи със стъклени абажури. В самата зала, която наистина не беше толкова просторна, колкото на станцията близнак, нямаше нито една палатка, но затова пък се забелязваха много работни маси, на които лежаха купища сложни детайли. Зад масите седяха хора със сини работни облекла, а във въздуха висеше приятният мек аромат на машинно масло. Работният ден тук навярно свършваше по-късно, отколкото на „Павелецка-радиална“. На стените висяха знамената на Ханза с кафяв кръг на бял фон, плакати, призоваващи да се повиши производителността на труда, и цитати от някой си „А. Смит“^[4]. Под най-голямото знаме, между двама застинали войници, стоеше масичка със стъкло отгоре и когато превеждаха Артъм оттам, той се поспря, за да се поинтересува какви светини лежат под стъклото.

Там, върху червена коприна, грижовно осветени от две лампички, лежаха две книги. Първата — превъзходно запазило се солидно издание с черна обложка, позлатеният надпис върху която гласеше: „Адам Смит. Богатството на народите“. Втората — доста четена книжка, с многократно късана и облепена с тънки хартиени

ивици корица, на която с лътящи букви беше изписано: „Дейл Карнеги. Как да престанем да се безпокоим и да започнем да живеем.“

Артьом никога не бе чувал нищо за двамата автори, затова в момента го вълнуваше най-много следният въпрос: това не беше ли същата коприна, с който началникът на станцията бе тапицирал клетката на любимия си плъх?

Едните релси бяха свободни и по тях от време на време преминаваха натоварени със сандъци дрезини, предимно ръчни. Но веднъж премина, димейки, и моторизирана, спря се за минута на станцията и продължи нататък, и Артьом едва успя да разгледа насядалите в нея яки бойци с черна униформа и черно-бели раирани блузи. На главата на всеки от тях имаше прибори за нощно виждане, на гърдите им висяха странни къси автомати, а телата им бяха защитени надеждно с тежки бронежилетки. Командирът, като поглаждаше лежащия върху коленете му тъмнозелен шлем със забрало, размени няколко думи с пазачите на станцията, облечени с обичайните сиви камуфлажни униформи, и дрезината се скри в тунела.

На другите релси имаше пълна композиция, тя дори беше в подобро състояние от онази, която Артьом бе видял при „Кузнецки мост“. Зад запердените прозорци вероятно се намираха жилищни отсеци, но прозорците на един от вагоните бяха открити и зад тях се виждаха бюра с пишещи машини, зад които седяха хора с делови вид. На табелката, окачена над вратата на вагона, пишеше: „ЦЕНТРАЛЕН ОФИС“.

Тази станция направи голямо впечатление на Артьом. Не, тя не го порази като първата „Павелецка“, тук нямаше и следа от тайнственото мрачно великолепие, напомнящо на изродилите се потомци за някогашните свръхчовешки величие и мощ на създателите на метрото. Но затова пък хората тук живееха така, сякаш отвъд пределите на Околовръстната линия не кипеше упадъчното безумие на подземното съществуване. Тук животът беше подреден, благоустроен, след работния ден настъпваше заслужен отдых, младежта не бягаше в илюзорния свят на мухоморките, а в предприятията колкото по-рано започнеш кариерата си, толкова по-надалеч стигааш; възрастните хора не се бояха, че веднага щом ръцете им изгубят силата си, ще бъдат захвърлени в тунелите и изядени от плъховете. Сега ставаше ясно защо Ханза пропускаше на своята територия толкова малко чужденци, и то с

такава неохота. Количеството места в рая е ограничено, само входът на ада е свободен за всеки.

— Ето че най-накрая емигрирах! — радваше се Марк, оглеждайки се доволно.

На края на платформата, в стъклена кабина с надпис „дежурен“, седеше още един граничар, а до него имаше малка рампа, оцветена с бели и червени ивици. Когато минаващите отстриани дрезини се приближаваха към него и застиваха почтително, граничарят с важен вид излизаше от кабината, преглеждаше документите, а понякога и товара, и най-накрая вдигаше рампата. Артър забеляза, че всички граничари и митничари много се гордеят с работата си — веднага си личеше, че я вършат с удоволствие. От друга страна, как да не обичаш такава работа, помисли си той.

Отведоха ги зад оградата, от която тръгваше пътеката към тунела и започваха коридорите със служебните помещения, и ги запознаха с поверените им обекти. Отблъскващ жълтеникав фаянс, отходни ями, горделиво увенчани с истински тоалетни чинии, невъобразимо мръсни работни облекла, обрасли с нещо противно съветски лопати, ръчна количка с едно колело, караща на зигзаг, която трябваше да се пълни и да се откарва до най-близката шахта. И всичко това обгърнато в чудовищно, невъобразимо зловоние, просмукващо се в дрехите, пропиващо се във всяко косъмче от корена до върха му, проникващо под кожата, така че започваш да мислиш, че то вече е станало част от твоята природа и ще остане с теб завинаги, ще отблъсва от теб себеподобните ти и ще ги кара да свърнат от пътя ти, още преди да са те видели.

Първият ден от тази еднообразна работа се точеше толкова бавно, че Артър реши: дали са им безкрайна смяна, те ще изтребват, изхвърлят, ще карат с количката, отново ще изгребват, отново ще карат с количката, ще я изпразват и ще се връщат отново, само за да се повтори проклетият цикъл за пореден път. На работата не ѝ се виждаше края, постоянно идваха нови посетители. Нито те, нито застаналите пред входа на помещението и в крайната точка на маршрута пазачи, не скриваха отвращението си пред клетите работници. Заобикаляха гнусливо, стискайки носовете си с ръце, или, ако са по-деликатни — предварително поемайки си дълбоко въздух, за да не вдишат случайно някъде близо до Артър и Марк. Върху лицата

им беше изписано такова омерзение, че Артъом се питаше учудено: не се ли взима от техните вътрешности тази гадост, от която толкова бързо и решително се отричат всички? В края на деня, когато ръцете му бяха протрити до кръв въпреки огромните ленени ръкавици, на Артъом му се стори, че е разбрал истинската природа на човека, а също така и смисъла на съществуването му. Човекът сега му изглеждаше като хитроумна машина за унищожаване на продукти и произвеждане на лайна, функционираща почти без никакви сризове през почти целия живот, в която няма никакъв смисъл, ако под „смисъл“ се има предвид някаква крайна цел. Смисълът беше в процеса: да се опустоши колкото се може повече храна, да се преработи възможно най-бързо и да се изхвърлят отпадъците, всичко, каквото е останало от димящите свински пържоли, сочните задушени гъби, разкошните питки — сега вече омърсено и осквернено. Чертите на лицата на идващите хора се изтриваха, те ставаха безлики механизми за унищожаване на прекрасното и полезното и създаващи в замяна нещо зловонно и ненужно. Артъом беше озлобен към хората и чувстваше към тях не помалко отвращение, отколкото те към него. Марк търпеше стоически и от време на време ободряваше Артъом с изказвания от рода на: „Нищо, нищо, на мен и преди това са ми казвали, че като емигрираш, в началото винаги е трудно.“

И най-важното — и през първия, и през втория ден не им се предостави никаква възможност да избягат; охраната беше бдителна и макар че бе необходимо само да се отиде малко по-надалеч от шахтата в тунела, в посока на „Добрининска“, така и не успяха да го направят. Нощуваха в съседната малка стаичка, през нощта вратата се заключваше грижливо, а по всяко време на денонощието на поста, в стъклената кабина на изхода от станцията, имаше пазач.

Настъпи третият ден от пребиваването им в станцията. Времето тук не се отмерваше с денонощия, то пълзеше като охлюв — всяка секунда беше непрестанен кошмар. Артъом вече бе свикнал с мисълта, че никой никога вече няма да се приближи към него и да го заговори и че сега му е отредена съдбата на отритнат от обществото. Сякаш беше престанал да бъде човек и се бе превърнал в някакво немислимо уродливо същество, в което хората виждат не просто нещо гадно и отвратително, но освен това и нещо неуловимо сродно, и това ги

отблъскваше и плашеше още повече, сякаш можеха да се заразят с тази уродливост, сякаш той беше прокажен.

Отначало кроеше планове за бягство. После дойде пустотата на отчаянието. След нея настъпи мътно вцепенение, когато разумът се оттегли от живота му, сви се, прибра в себе си нишките на чувствата и усещанията и се стаи някъде в крайцеца на съзнанието. Артьом продължаваше да работи механично, движенията му се автоматизираха, трябваше само да изгребва, да хвърля, да кара количката, отново да изгребва, отново да кара количката, да я изпразва и да се връща по-бързо обратно, за да изгребва отново. Сънищата му изгубиха смисъла си, в тях, както и наяве, той непрестанно тичаше, изгребваше, буташе количката, изгребваше и тичаше.

На вечерта на петия ден заедно с количката се натъкна на захвърлена на пода лопата и разсипа съдържанието на количката, като и той самият падна върху него. Когато се надигна бавно от пода, изведнъж нещо изщрака в главата му и вместо да се затича за кофа и парцал, той бавно тръгна към входа на тунела. В момента се усещаше толкова мерзък, толкова отвратителен, че аурата му би трябвало да отблъсне всеки от него. И точно в този момент, по невероятно стечение на обстоятелствата, неизменно висящият на края на маршрута му пазач кой знае защо отсъстваше. Без нито за секунда да се замисли, че ще го преследват, Артьом закричи по траверсите. На сяло, но почти без да се препъва, той вървеше все по-бързо и по-бързо, докато накрая не премина в бяг, но разумът му и тогава не се върна към управлението на тялото, той все още беше боязливо свит, стаил се в ъгълчето си. Отзад не се чуваха нито викове, нито тропотът на преследвачи, само някаква дрезина, натоварена със стока и осветявайки пътя си със слаб фенер, проскърца наблизо. Артьом просто се притисна в стената и я пропусна да мине. Хората върху нея или не го забелязаха, или не сметнаха за нужно да му обръщат внимание; погледите им се плъзнаха по него и се отместиха встрани, те не казаха нито дума.

Внезапно го обхвана усещане за собствената му неуязвимост, дарено му от неговото падение: покрит с воняща течност, той сякаш бе станал невидим; това му придаде сили и съзнанието му започна постепенно да се връща към него. Беше успял! Неясно как, въпреки здравия разум, въпреки всичко бе успял да избяга от дяволската станция и дори никой не го преследваше! Това беше странно, това бе

удивително, но на него му се стори, че ако сега дори се опита да осмисли случилото се, да препарира чудото със студения скалпел на рационалното мислене, магията веднага ще се разсее и в гърба незабавно ще го удари лъчът на прожектора на патрулната дрезина.

В края на тунела се показва светлина. Той забави крачка и след минута стъпи на „Добрининска“.

Граничарят се задоволи с простичкото: „Санитарен техник ли са повикали?“ и побърза да го пропусне, като раздвижи въздуха пред себе си с ръка и притисна към носа си другата. По-нататък само трябваше да върви напред, да се махне по-скоро от територията на Ханза, докато най-накрая охраната не се е опомнила и зад гърба му не са затропали обкованите ботуши и не са загърмели изстрели във въздуха, а после... По-бързо!

Без да гледа към никого, забил поглед в пода и усещащ с кожата си омерзението, което околните изпитват към него, създавайки около себе си вакуум, независимо през колко гъста тълпа се промъква, Артъм крачеше към граничния пост. Какво да каже сега? Отново въпроси, отново искане на паспорт — какво да отговори?

Главата на Артъм беше наведена толкова ниско, че брадичката му се опираше в гърдите, и той не виждаше абсолютно нищо около себе си, така че от цялата станция запомни само прецизно наредените тъмни гранитни плочи, с които бе настлан подът. Вървеше напред и трепереше в очакване на момента, в който ще чуе грубия вик, нареждащ му да остане на място. Границата на Ханза беше все по-близо. Сега... Ето сега...

— Що за гадост е това? — разнесе се над ухото му сподавен глас.

Ето на.

— Аз... такова... Заблудих се... Не съм местен... — замънка Артъм, без сам да знае дали заеква от смущение, или се е вживял в ролята си.

— Разкарай се оттук, чуваш ли, мърльо! — гласът звучеше много убедително, почти хипнотично, искаше му се да се подчини незабавно.

— Аз такова... На мен... — измънка Артъм, страхуваше се да не преиграе.

— Просенето на територията на Ханза е строго забранено! — съобщи сурово гласът и този път долиташе от по-голямо разстояние.

— Съвсем мъничко... имам малки деца... — Артьом най-накрая осъзна какво да прави и се оживи.

— За какви деца говориш? Побъркан ли си?! — освирепя невидимият граничар. — Попов, Ломако, при мен! Изхвърлете тая гадина оттук!

Нито Попов, нито Ломако желяеха да си цапат ръцете с Артьом, затова просто го изблъскаха с дулата на автоматите в гърба. Подире им летяха псувните на раздражения началник. За Артьом те звучаха като небесна музика.

„Серпуховска“! Ханза бе останала зад гърба му!

Най-накрая той вдигна поглед, но това, което прочете в очите на обкръжаващите го, го накара пак да се вторачи в земята. Тук вече не беше благоустроената територия на Ханза, отново бе попаднал в мръсния и беден безпорядък, царящ в цялата останала част на метрото, но дори и за тук Артьом беше прекалено отвратителен. Чудесната броня, която го бе спасила по пътя, беше го направила невидим, караше хората да се извържат от него, да не го забелязват и да го пропускат през всички застави и постове, отново се бе превърнала във воняща тор. Очевидно вече беше ударил дванайсетият час.

Сега, когато първоначалната еуфория бе отминала, тази чужда, сякаш взета назаем сила, която го беше карала да върви упорито през участъка от „Павелецка“ до „Добрининска“, внезапно изчезна и го остави насаме със самия себе си, гладен, смъртно уморен, не разполагащ с нищо освен с непоносимото зловоние, все още носещ по себе си следите от побоя отпреди седмица.

Просящите, до които той приседна край стената, решавайки, че вече няма защо да избягва такава компания, с ругатни избягаха от него в различни посоки и той остана съвсем сам. Обхвана раменете си с ръце, за да не му е чак толкова студено, затвори очи и седя така дълго време, без да мисли за абсолютно нищо, докато не го победи сънят.

Артьом вървеше по безкраен тунел. Беше по-дълъг от всички участъци, през които му се бе налагало да минала в живота си, взети заедно. Тунелът криволичеше, ту се издигаше, ту се спускаше, в него нямаше нито един прав участък, по-дълъг от десет крачки. Той все не свършваше, а на Артьом му ставаше все по-трудно да върви, боляха го набитите до кръв крака, болеше го гърбът, с всяка нова крачка болката отекваше по цялото му тяло, но засега у него оставаше надеждата, че

изходът е съвсем близо, може би още зад следващия ъгъл, и това му даваше сили да продължава да върви. А после изведнъж му хрумна една проста, но страшна мисъл: а ако тунелът няма изход? Ако входът и изходът са затрупани, ако някой незрим и всемогъщ го е оставил тук — да се лута като плъх, безуспешно опитващ се да улови пръста на експериментатора в този лабиринт без изход; да се влачи напред, докато не капне от умора, докато не се строполи на земята. И ако този някой е направил това без никаква цел, просто за забавление? Плъх в лабиринт. Но тогава, помисли си той, ако продължаването на пътя не води до изход, може би отказът от безсмисленото движение напред ще му донесе освобождаване? Той седна на траверсите — не защото беше уморен, а защото пътят му бе свършил. И стените изведнъж изчезнаха, а той си помисли: за да достигне целта, за да завърши похода, трябва просто да престане да върви. После тази мисъл се разпадна и изчезна.

Когато се събуди, го обхвана непонятна тревога и отначало все не можеше да съобрази какво се е случило. Едва по-късно започна да си спомня късчета от съня, да съставя от тях части от мозайка, но тези части по никакъв начин не можеха да се задържат заедно, нямаше лепило, което да ги съедини в едно цяло. Това лепило беше някаква мисъл, която му бе хрумнала насън, тя беше стожер, сърцевина на видението, тя му придаваше смисъл. Без нея то бе просто купчина разкъсано платно от прекрасна картина, пълна с вълшебен смисъл, откриваща безкрайни хоризонти. И той не помнеше тази мисъл. Артъм гризеше юмруците си, вкопчил се с мръсните си ръце в мръсната си глава, устните му шепнеха нещо нечленоразделно, и минаващите наблизо го гледаха уплашено и с неприязън. А мисълта не искаше да се връща. И тогава той бавно, предпазливо, сякаш се опитваше да изтегли за косата някой, затънал в блатото, започна да я възстановява от откъслеците спомени. И — о, чудо! — улавяйки ловко един от образите, той внезапно си я спомни в онзи първоначален вид, в който му се бе присънила.

За да завърши похода си, просто трябва да престане да върви.

Но сега, при ярката светлина и бодърстващото съзнание, тази мисъл му се струваше банална, жалка, не заслужаваща никакво внимание. За да завърши похода си, трябва да престане да върви? Но, разбира се! Престани да вървиш и походът ти ще приключи. Какво по-

просто от това. Но нима това е изход? И нима това е приключването на похода, към което се стреми?

Често се случва някоя мисъл, която в съня се е сторила гениална, при събуждането да се окаже безсмислено съчетание от думи...

— О, възлюбени братко мой! — дочу той глас, идващ отгоре. — Омърсено е тялото ти, същото е и в душата ти.

Това беше толкова неочаквано, че и върналата се при него мисъл, и разочарованието от нея моментално се изпариха. Артъм дори не си и помисли да свърже обръщението със себе си, до такава степен вече бе успял да свикне с мисълта, че хората бягат надалеч още преди да е успял да промълви и дума.

— Приветстваме всички осиротели и нуждаещи се — продължаваше гласът, но звучеше толкова меко, толкова успокояващо, толкова нежно, че Артъм не издържа и първо погледна с крайчеца на окото си наляво, после се вторачи навъсено надясно, страхуваше се да не намери там някой друг, към когото се обръща говорещият.

Но наблизко не бе останал никой. Разговаряха с него. Тогава той бавно вдигна глава и срещна погледа на нисък усмихнат мъж с широка роба, русокос и с румени бузи, който приятелски му протягаше ръка. Всякакво състрадание в момента беше жизнено необходимо на Артъм и той, плахо усмихвайки се, също протегна ръка.

„Защо не бяга от мен като всички останали? — зачуди се Артъм. — Дори е готов да ми стисне ръката. Защо сам се приближи към мен, след като всички останали бягат колкото се може по-надалеч?“

— Ще ти помогна, братко мой! — продължи човекът с румените бузи. — Ние с братята ми ще ти дадем убежище и ще ти върнем душевните сили.

Артъм само кимна, но на събеседника му и това му беше достатъчно.

— Така че, позволи ми да те отведа в Стражевата кула, о, възлюбени братко мой — пропя той, здраво хвана Артъм за ръката и го поведе след себе си.

[1] No pasaran (исп.) — Няма да минат. Израз, използван от Долорес Ибарури, превърнал се в един от символите на антифашисткото движение по време на гражданската война в Испания (1936–1939 г.) — Бел.прев. ↑

[2] *Hasta la victoria siempre* (исп.) — до победата завинаги, емблематичен израз на Че Гевара. — Бел.прев. ↑

[3] Курчатовски институт — най-големият в Русия научноизследователски институт по ядрена енергетика. — Бел.прев. ↑

[4] Адам Смит (1723 — 1790 г.) — британски политически икономист и философ, един от основоположниците на науката икономика. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 11

НЕ ВЯРВАМ

Артьом не запомни пътя, а не се и опитваше да го запомни, разбра само, че от станцията го отведоха в някакъв тунел, но не знаеше в кой от четирите. Новият му познат се представи като брат Тимофей. По пътя — и в сивата, невзрачна „Серпуховска“, и в тъмния глух тунел — той говореше, без да млъква:

— Възрадвай се, възлюбени братко мой, защото ме срещна на своя път и отсега нататък всичко в живота ти ще се промени. Приключи безпросветният мрак на безцелните ти скитания, защото намери това, което търсеше.

Артьом не разбираше много добре какво има предвид човекът, защото скитанията му бяха далеч от края си, но руменият благ Тимофей говореше толкова гладко и толкова ласкаво, че на младежа му се искаше да слуша, да слуша, да общува с него на един и същ език, да му благодари, че не се е отвърнал от Артьом, когато целият свят се е отвърнал от него.

— Вярваш ли в Бога истинския, единия, о, братко мой Артьом? — сякаш между другото полюбопитства Тимофей и внимателно го погледна в очите.

Артьом беше в състояние само неопределено да поклати глава и да измърмори нещо неразбираемо, което при желание можеше да се разтълкува и като съгласие, и като отрицание.

— Чудесно, прекрасно, братко Артьом — гукаше Тимофей, — само истинската вяра ще те спаси от вечните мъки в ада и ще те дари с изкупление на греховете ти. Защото — той прие строг и тържествен вид — идва царството Божие на нашия Йехова и се сбъдват свещените библейски пророчества. Изучаваш ли Библията, о, братко?

Артьом отново издаде нечленоразделен звук и руменият този път го погледна със съмнение.

— Когато пристигнем в Стражевата кула, ще се увериш със собствените си очи, че Свещената книга, дарена ни свише, е

необходимо да се изучава и велики блага очакват върналите се на пътя на истината. Библията е скъпоценен дар на нашия Бог Йехова, тя може да се сравни единствено с писмо на баща до своята рожба — добави брат Тимофей за всеки случай. — Знаеш ли кой е писал Библията? — попита той малко по-строго.

Артьом реши, че няма смисъл повече да се преструва и честно поклати глава.

— За това и за много друго ще ти разкажат в Стражевата кула и ще ти се отворят очите за много неща — обеща му брат Тимофей. — Знаеш ли какво е казал Исус Христос, Божият син, на последователите си в Лаодика? — Той видя, че Артьом извърща поглед встрани и поклати глава с мек упрек: — Исус е казал: „Съветвам те да си купиш от мен мехлем за очи и да го втриеш в очите си, и ще можеш да виждаш.“ Но Исус не е говорел за телесна болест — подчерта брат Тимофей, вдигна показалеца си и гласът му застина на висока, интригуваща интонация, обещаваща удивително продължение на любознателните слушатели.

Артьом незабавно се направи на живо заинтересуван.

— Исус е говорел за духовната слепота, която трябва да се изцели — разтълкува загадката Тимофей. — Така и ти, и хиляди други заблудени странствате в неведение, защото сте слепи. Но вярата в истинския Бог, нашия Йехова, е този мехлем за очите, от който те ще се отворят широко и ще видят истинския свят, защото ти си зрящ физически, но сляп духовно.

Артьом си помисли, че един мехлем за очи би му свършил добра работа преди четири дни. Тъй като той не отговаряше нищо, брат Тимофей реши, че тази сложна идея изисква осмисляне и мълча известно време, позволявайки му да осъзнае чутото.

Но след пет минути отпред се мярна светлина и брат Тимофей прекъсна размишленията му, за да му съобщи радостната вест.

— Виждаш ли светлинките в далечината? Това е Стражевата кула. Пристигнахме.

Всъщност не беше никаква кула и Артьом почувства леко разочарование. Беше просто спряла на сред тунела съвсем обикновена композиция, чиито фарове светеха слабо в тъмнината и осветяваха близките петнайсетина метра. Когато брат Тимофей и Артьом се приближиха към композицията, срещу тях от кабината на машиниста

се спусна дебел мъж със същата такава роба, прегърна човека с румените бузи и също се обърна към него с „възлюбени братко мой“, от което Артьом си направи извода, че това е по-скоро някакъв вид обръщение, отколкото признание в любов.

— Кое е това чадо? — попита с нисък глас дебелият и се усмихна на Артьом.

— Артьом, новият ни брат, който иска да крачи по пътя на истината заедно с нас, да изучава светата Библия и да се отрече от дявола — обясни руменият Тимофей.

— Тогава позволи на стража на Кулата да те приветства, о, възлюбени мой братко Артьом! — избоботи дебелакът и Артьом отново се изуми, че той също не забелязва нетърпимата воня, с която вече беше пропита цялата му същност.

— А сега — каза брат Тимофей, докато те, без да бързат, се придвижваха през първия вагон, — преди да попаднеш на срещата на братята в Залата на Царството, трябва да очистиш тялото си, защото нашият Бог Йехова е чист и свят и очаква неговите поклонници също да съхраняват духовна, нравствена и физическа чистота, а също така и чистота в мислите. Ние живеем в нечист свят — той огледа със скръбно лице дрехите на Артьом, които наистина бяха в плачевно състояние, — и за да останем чисти в очите на Бога, от нас се искат сериозни усилия, братко мой — заключи той и избута Артьом в стаичка с пластмасови стени, изградена близо до входа на вагона. Тимофей го помоли да се съблече, после му връчи отвратително миришещо парче сив сапун и пет минути го полива с вода от гумен маркуч.

Артьом се стараеше да не мисли от какво е направен сапунът. Във всеки случай той не само разяждаше кожата, но и унищожаваше отвратителната миризма, излизаща от тялото. След приключването на процедурата брат Тимофей даде на Артьом относително нова роба, подобна на тази, която самият той носеше, и погледна неодобрително окачената на шията му гилза, виждайки в нея езически талисман, но се ограничи само с упрек в погледа.

Удивително беше и това, че в тази странна мотриса, заседнала кой знае кога на сред тунела и служеща сега за пристан на братята, има вода и тя тече под такова налягане. Но когато Артьом се поинтересуващо за вода тече през маркуча и как са успели да направят подобно

устройство, брат Тимофей само се усмихна загадъчно и заяви, че стремежът да се угоди на Господ Йехова наистина подтиква хората към героични и славни постъпки. Обяснението беше повече от мъгляво, но на Артъом му се наложи да се задоволи с него.

После преминаха във втория вагон, където между наредените отстрани твърди канапета бяха сложени дълги маси, в момента празни. Брат Тимофей се приближи към един човек, който чародействаше над големи тенджери, от които се надигаше съблазнителна пара, и се върна с паница с някаква каша, оказала се напълно годна за ядене, макар че Артъом така и не успя да определи произхода ѝ.

Докато трескаво гребеше горещата течност с очукана лъжица, брат Тимофей го съзерцаваше с умиление и не пропусна възможността да вметне:

— Не си мисли, че не ти се доверявам, братко, но отговорът ти на въпроса ми за вярата в Бог прозвуча неуверено. Нима можеш да си представиш свят, в който го няма Него? Нима нашият свят би могъл да възникне от само себе си, а не в съответствие с мъдрата Негова воля? Нима цялото безкрайно разнообразие на форми на живот, цялата красота на земята — той кимна с брадичката си към литургийната зала, — всичко това може да е възникнало случайно?

Артъом огледа внимателно вагона, но не намери в него други форми на живот, освен готвача и тях самите. Връщайки се отново към паницата си, той само издаде скептично ръмжене.

— Ако това не те убеждава в Неговото съществуване — продължи енергично брат Тимофей, — помисли си за друго. Та нали ако в този свят няма прояви на Божествената воля, това ще означава... — гласът му леко застина и едва след няколко дълги секунди, през които Артъом съвсем изгуби апетит, завърши: — Това ще означава, че хората са предоставени сами на себе си и в нашето съществуване няма никакъв смисъл, и няма никаква причина да го продължаваме... Това ще означава, че сме съвсем сами и няма кой да се грижи за нас. Това ще означава, че сме потопени в хаос и няма ни най-малка надежда за светлина в края на тунела... Страшно е да се живее в такъв свят. Невъзможно е да се живее в такъв свят.

Артъом не му отговори нищо, но тези думи го накараха да се замисли. До този момент той виждаше живота си именно като пълен хаос, като верига от случайности, лишени от връзки и смисъл. И макар

че това го угнетяваше и съблазънта да се довери на всяка простичка истина, способна да изпълни живота му със смисъл, да беше голяма, смяташе това за малодушие и сам, през болка и съмнение, правеше себе си по-силен чрез мисълта, че животът му не е нужен на никого освен на него самия, че всеки жив човек е длъжен да се противопоставя сам на безсмислието и хаоса на битието. Обаче в момента изобщо не му се искаше да спори с ласкавия Тимофей.

Настъпи сито, умиротворено, благо състояние, Артъм чувстваше искрена признателност към човека, който го бе взел — уморен, гладен, смърдящ, беше поговорил топло с него, а после го бе нахранил и му беше дал чисти дрехи. Искаше му се да се отблагодари по някакъв начин и затова, когато онзи пожела да го отведе на събранието на братята, Артъм скочи с готовност от мястото си, показвайки с вида си, че с удоволствие ще отиде и на това събрание, и изобщо — където и да било.

За събранието беше отреден следващият, трети поред вагон. Той беше препълнен с хора, най-различни на външен вид, но предимно облечени със същите такива роби. В средата на вагона имаше малък подиум и човекът, застанал на него, се издигаше наполовина над главите на останалите и почти допираше глава в тавана.

— Сега е важно за теб да слушаш всичко — каза наставнически на Артъм брат Тимофей, като правеше път на двамата с ласкави докосвания и увеличаше младежа след себе си в най-гъстата част на тълпата.

Ораторът беше доста стар, на гърдите му се спускаше благообразна сива брада, а дълбоко разположените очи с непонятен цвят гледаха мъдро и спокойно. Лицето му, нито слабо, нито пълно, бе издълбано с дълбоки бръчки, но това не го правеше старчески безпомощно и безсилно, а мъдро и излъчващо необяснима сила.

— Старейшината Йоан — с благоговение в гласа прошепна брат Тимофей на Артъм. — Много ти провървя, братко Артъм, проповедта тъкмо започва, ще получиш няколко урока веднага.

Старейшината вдигна ръка; шумоленето и шепотът веднага престанаха. Тогава той започна с дълбок, звучен глас:

— Първият ми урок за вас, възлюбени братя мои, е за това, как да узнаете какво иска от вас Бог. За целта отговорете на три въпроса:

какви важни сведения съдържа Библията? Кой е авторът ѝ? Защо трябва да се изучава?

Речта му се различаваше от превзетия маниер на изразяване на брат Тимофей: той говореше съвсем обикновено, подреждаше простичките си мисли в кратки изречения. Първоначално това учуди Артъм, но после той се огледа и видя, че повечето присъстващи са способни да разбират само такива думи, а руменият Тимофей би им направил не по-голямо впечатление, отколкото една маса или стена. Междувременно белокосият проповедник съобщи, че в Библията е изложена истината за Бога: кой е той и какви са законите му. След това премина към втория въпрос и разказа, че Библията е писана в продължение на хиляда и шестстотин години от около четирийсет различни човека, но всички тях ги е вдъхновявал Бог.

— Затова — заключи старейшината — авторът на Библията не е човек, а нашият Бог, живеещ на небесата. А сега ми кажете, братя, защо е необходимо да се изучава Библията? — И, без да дочака братята да му отговорят, разясни сам: — Защото познаването на Бога и изпълнението на волята му е залог за вашето вечно бъдеще. Не всички ще се радват на това, че изучавате Библията — предупреди той, — но не позволявайте на никого да ви попречи! — Той сурово огледа събралите се.

Настъпи минутна тишина, старецът отпи глътка вода и продължи:

— Вторият ми урок за вас, братя, е за това какъв е Бог. За целта ми отговорете на три въпроса: кой е истинският Бог и какво е името Му? Какви са най-главните Му качества? Как трябва да Му се кланяме?

Някой от тълпата искаше да отговори на първия въпрос, но започнаха да му шъткат яростно, а Йоан, сякаш нищо не се е случило, започна да отговаря сам:

— Хората се кланят на мнозина. Но в Библията пише, че има само един истински Бог. Той е създал всичко, което е на небето и на земята. Щом ни е дал живот, трябва да се кланяме само на Него. Как се казва истинският Бог? — извиси гласа си старецът и направи пауза.

— Йехова! — изрева гръмогласният хор.

Артъм се огледа стреснато.

— Името на истинския Бог е Йехова! — потвърди проповедникът. — Той има много титли, но само едно име. Запомнете името на нашия Бог и не го назовавайте страхливо, по титла, а направо, по името Му! Кой ще ми каже сега какви са основните качества на нашия Бог?

Артьом си мислеше, че точно сега в тълпата ще се намери някой, достатъчно образован, за да отговори на този въпрос. И един стоящ наблизо юноша вдигна ръка, за да отговори, но старецът го изпревари:

— Личността на Йехова се разкрива в Библията. Главните Му качества са любовта, справедливостта, мъдростта и силата. В Библията се казва, че Бог е милосърден, добър, готов да прощава, великодушен и търпелив. Ние, както послушни деца, трябва във всичко да Му подражаваме.

Казаното не предизвика възражения в събралите се и старецът, поглаждайки с ръка разкошната си брада, попита:

— А сега ми кажете: как трябва да се кланяме на нашия Господ Йехова? Йехова казва, че трябва да се кланяме само на Него. Не бива да почитаме образи, картини, символи и да им се молим! Нашият Бог няма да дели славата си с още някого! Образите са безсилни да ни помогнат! — гласът на говорещия се извиси страховито.

В тълпата зашумяха в знак на съгласие, а брат Тимофей обърна към Артьом радостното си сияещо лице и каза:

— Старейшината Йоан е велик оратор, благодарение на него братството ни расте с всеки изминал ден и се разширява числото на последователите на истинската вяра!

Артьом се усмихна кисело. Засега пламенните речи на старейшината Йоан не му бяха направили същото въодушевяващо впечатление като на всички останали. Но може би си струваше да послуша още?

— В третия ми урок ще ви разкажа кой е Исус Христос — изрече старецът. — И ето новите три въпроса: защо Исус Христос е наречен първороден син на Бога? Защо е дошъл на земята като човек? Какво ще направи Исус в близко бъдеще?

По-нататък се изясни, че Исус Христос е наречен първороден син на Бога, защото е бил първото творение на Бог, до възплъщаването си на земята е бил духовна личност и е живял на небето. Това учуди много Артьом: той беше виждал истинското небе само веднъж в

съзнателната си възраст, в същия онзи ден в „Ботаническа градина“. Някой веднъж му бе говорил, че на звездите, може би, има живот. Не говореше ли за това проповедникът?

Когато този въпрос се изясни, старейшината Йоан призова:

— Но кой от вас ще ми каже защо Исус Христос, синът Божий, е дошъл на земята като човек? — и направи артистична пауза.

Сега вече Артър започна малко по малко да разбира какво се случва наоколо и стана ясно кои от присъстващите са сред новообърнатите и кои вече отдавна посещават тези уроци. Ветераните никога не правеха опити да отговарят на въпросите на старейшината, а новациите, напълно обратното — стараеха се да покажат знанията си и се стремяха да се придвижат по-напред, викаха отговорите и размахваха ръце, но само докато старецът не започнеше да отговаря сам.

— Нарушавайки повелите на Бог, първият човек Адам извършил това, което в Библията е наречено грях — започна отдалече старейшината. — Затова Бог осъдил Адам на смърт. Постепенно Адам остарял и умрял, но той предал греха на всичките си деца и затова ние също остаряваме, разболяваме се и умираме. И тогава Бог изпратил първородния си син, Исус, за да предаде той на хората истината за Бога, съхранявайки съвършената непорочност, да даде на хората пример и да пожертва живота си, за да освободи човечеството от греха и смъртта.

Тази идея се стори много странна на Артър. Защо първо е трябвало да наказва всички със смърт, за да пожертва после собствения си син и да върне всичко както си е било? И това, при положение че е всемогъщ?

— Исус се върнал на небето, възкресен като духовна личност. По-късно Бог го назначил за Цар. Скоро Исус ще отстрани от земята цялото зло и страдание! — обеща старецът. — Но за това — след молитвата, възлюбени братя мои!

Събрали се сведоха послушно глави и се отдадоха на тайнството на молитвата. Сега Артър беше потопен в многогласното гъгнене, от което можеше да разпознае отделни думи, но общият смисъл постоянно му се изплъзваше. След петминутната молитва братята започнаха да разговарят оживено помежду си и очевидно преживяваха духовен подем. На Артър му стана досадно, но реши

засега да остане тук, защото най-убедителната част от урока можеше да предстои.

— И в четвъртата част от урока ще ви разкажа кой е Дяволът — заплашително предупреди старейшината и мрачно огледа присъстващите с пламтящите си очи. — Всички ли са готови за това? Всички братя ли са достатъчно силни духом, за да узнаят това?

Ето тук вече трябваше да се дава отговор, но Артъм не беше способен да издаде нито звук. Откъде да знае дали е достатъчно силен духом, ако изобщо не е наясно за какво става въпрос?

— И ето трите въпроса: откъде се е взел Сатаната Дявол? Как Сатаната мами хората? Защо трябва да се съпротивляваме на Дявола?

Артъм пропусна почти целия отговор на тези въпроси покрай ушите си, замисляйки се за това, къде се намира в момента и как може да се измъкне оттук. Чу само, че главният грях на Сатаната е, че той е поискал за себе си преклонението, което по право принадлежи на Бог. Освен това се усъмни дали Бог властва с право и отчита ли интересите на всичките си поданици, а също така дали поне един човек би съхранил беззаветната си преданост към Бог. Изказът на стареца сега се струваше на Артъм плашещо канцеларски и неподходящ за обсъждане на подобни въпроси. Брат Тимофей от време на време го поглеждаше внимателно и безуспешно се опитваше да открие в лицето му поне искрица, обещаваща скорошно просветление, но Артъм само ставаше все по-мрачен.

— Сатаната мами хората, за да му се кланят — проповядваше междувременно старецът. — Има три начина за измама: лъжлива религия, спиритизъм и национализъм. Ако една религия учи на лъжи за Бог, то тя служи на целите на Сатаната. Привържениците на лъжливи религии може да си мислят искрено, че са поклонници на истинския Бог, но в действителност те служат на Сатаната. Спиритизмът, когато хората призовават духове, за да ги пазят, да вредят на другите хора и да извършват чудеса. Зад всички тези действия стои зла сила, Сатаната! — гласът на Стареца затрепери от омраза и отвращение. — Освен това Сатаната мами хората, възбуждайки в тях крайна национална гордост и подбуждайки ги да се кланят на политически организации — старейшината вдигна предупредително пръст. — Понякога хората смятат, че техният народ или раса са по-добри от другите. Но това не е вярно.

Артъом потри шията си, но която все още си стоеше червеният белег. Не можеше да не се съгласи с последното изявление.

— Битува мнението, че политическите организации ще решат проблемите на човечеството. Убедените в това отричат Царството Божие. Но проблемите на човечеството ще бъдат разрешени само от Царството на Йехова. А сега ще ви кажа, о, братя, защо е необходимо да се съпротивяваме на Дявола. За да ви принуди да се отречете от Йехова, Сатаната може да прибегне към гонения и противодействие. Някой от вашите близки може да ви се разсърди за това, че изучавате Библията. Други могат да започнат да ви се присмиват. Но кому дължите вие живота си?! — попита старецът и в гласа му зазвънтяха железни нотки. — Сатаната иска да ви обърка! За да престанете да узнавате за Йехова! Не му позволявайте. Победете Сатаната! — гласът на Йоан забоботи като гръм. — Съпротивлявайте се на Дявола, докажете на Йехова, че сте за неговото властване!

Тълпата зарева възторжено.

С махане на ръцете си Йоан спря общата истерия, за да приключи събранието с последния, пети урок.

— Какво е замислил Бог за земята? — обърна се той към присъстващите, разпервайки ръце. — Йехова е сътворил земята, за да живеят хората на нея вечно и щастливо! Той е искал земята да бъде населявана от праведно, радостно човечество! Земята никога няма да бъде унищожена! Тя ще съществува вечно!

Артъом не издържа и изсумтя и веднага към него се насочиха гневни погледи, а брат Тимофей го заплаши с пръст.

— Първите хора, Адам и Ева, съгрешили, преднамерено нарушили закона на Бог — продължаваше ораторът. — Затова Йехова ги изгонил от рая и раят бил изгубен. Но Йехова не забравил за какво е сътворил земята. Той обещал да я превърне в рай, в който хората ще живеят вечно. Как Бог ще изпълни своя замисъл? — попита старецът самия себе си.

Съдейки по продължилата доста дълго пауза, сега беше ключовият момент на проповедта и Артъом целият се превърна в слух.

— Преди земята да стане рай, трябва да бъдат отстранени злите хора — произнесе зловещо Йоан. — На нашите предци им е било завещано, че очистването ще стане по време на Армагедон — Божията война за унищожаването на злото. После Сатаната ще бъде окован за

хиляда години. Няма да остане никой, който да вреди на земята. Само Божият народ ще остане жив! Цар Исус Христос ще управлява земята хиляда години! — старецът обърна пламтящия си поглед към първите редици от слушащите го внимателно. — Разбирате ли вие какво означава това? Божията война по унищожаването на злото вече е приключена! Това, което се случи с тази грешна земя — това е Армагедон! Злото е изпепелено! Съгласно предреченото, ще оцелее само Божият народ! Ние, живеещите в метрото, сме Божият народ! Ние преживяхме Армагедон! Настъпва Царството Божие! Скоро няма да има нито старост, нито болести, нито смърт! Болните ще се избавят от недъзите си, старите отново ще станат млади! При хилядолетното управление на Исус верните на Бога хора ще превърнат земята в рай, Бог ще възкреси за живот милиони умрели!

Артьом си спомни разговора на Сухия с Хънтър за това, че равнището на радиацията на повърхността няма да намалее поне през следващите петдесет години, че човечеството е обречено, че ще властват други биологични видове... Старецът не поясни как именно ще се получи така, че повърхността на земята ще се превърне в цветущ рай.

На Артьом му се прииска да го попита що за растения ще цъфтят в този изпепелен рай и какви хора ще се осмелят да се качат на повърхността, за да го населят, и дали неговите родители са били деца на Сатаната, и затова ли са загинали във войната за унищожаването на злото, но си премълча. Изпълни го такава тъга и такова недоверие, че му запари на очите и той със срам усети как по бузата му се спуска една сълза. Събра сили и попита само:

— Кажете какво говори Йехова, истинският наш Бог, за безглавите мутанти?

Въпросът увисна във въздуха. Старейшината Йоан не удостои Артьом дори само с поглед, но застаналите наблизо го погледнаха уплашено и отчуждено и веднага около него се образува празно място, сякаш отново бе започнал да вони. Брат Тимофей понечи да го хване за ръката, но Артьом се изтръгна и като разбутваше тълпящите се братя, започна да се промъква към изхода. Няколко пъти се опитаха да го спънат, веднъж дори някой го удари с юмрук в гърба, подире му се носеше възмутен шепот.

Излезе от Залата на Царството и тръгна през столовата. Сега на масите седяха много хора, пред които имаше празни алуминиеви паници. Насред столовата ставаше нещо интересно и погледите на всички бяха насочени нататък.

— Преди да пристъпим към храненето, братя — говореше мършав невзрачен човек с крив нос, — нека да послушаме малкия Давид и неговата история, която ще допълни чутата днес проповед за насилието.

Той се отдръпна встрани и мястото му бе заето от пълничко чипоносо момче със сресани светли коси.

— Той беше побеснял и искаше да ме набие — започна Давид с онзи тон, с който обикновено децата разказват научено наизуст стихотворение. — Сигурно просто защото съм нисък на ръст. Аз отстъпих от него и закрещях: „Стой! Почакай! Не ме бий! Не съм ти направил нищо! С какво те засегнах? Ти по-добре разкажи какво се случи!“ — лицето на Давид прие многократно репетирано одухотворено изражение.

— И какво ти каза този ужасен бабаит? — намеси се развълнувано мършавият.

— Оказа се, че някой е откраднал закуската му и той просто иска да си излее яда на първия срещнат — обясни Давид, но нещо в гласа му караше Артъм да изпитва съмнения, че самото дете разбира смисъла на току-що казаното.

— И как постъпи ти? — продължаваше да разпитва мършавият, нагнетявайки напрежението.

— Просто му казах: „Ако ме набиеш, това няма да ти върне закуската“, и му предложих да отидем заедно при нашия брат готвач, за да му разкажем за случилото се. Помолихме го да даде още една закуска. След това той ми стисна ръката и оттогава винаги се държи дружелюбно с мен.

— Присъства ли тук мъчителят на малкия Давид? — попита мършавият с гласа на следовател.

Веднага се вдигна ръка и едър младеж, някъде около двайсетгодишен, с глупаво и злобно лице, започна да си пробива път към импровизираната сцена, за да разкаже какво чудесно въздействие са му оказали думите на мъничкия Давид. Не му се удаде лесно, момчето явно имаше по-големи способности от него в зазубрянето на

думи, чийто смисъл не разбира. Когато представлението свърши и съпроводиха с одобрителни аплодисменти малкия Давид и разкаялия се бабаит, мършавият тип отново зае мястото им и се обърна задушевно към седящите:

— Да, кратките думи притежават огромна сила! Както се казва в Притчите, кратката реч чупи кости. Благостта и краткостта не са слабост, о, възлюбени братя мои, зад благостта се крие огромна сила на волята. И примерите от Светата Библия доказват това... — Той намери в зацапаната книжка нужната страничка и въодушевено се зае да чете някаква история.

Артъом продължи да върви нататък, съпроводен от смаяни погледи, и накрая се добра до първия вагон. Там никой не го задържа и той понечи да слезе на релсите, но стражът на Кулата, добродушният и невъзмутим дебелак, който радушно го бе посрещнал на идване, сега прегради пътя му с дебелото си туловище и смръщил гъстите си вежди, попита строго дали Артъом има разрешение да излиза. Нямаше как да го заобиколи човек.

След като изчака половин минута за обяснения, пазачът със сухо изпращяване стисна юмруците си и тръгна към Артъом. Младежът се огледа безсилно и в този момент си спомни историята на малкия Давид. Може би, вместо да се нахвърля върху грамадния страж, си струваше да го попита дали някой не му е откраднал закуската?

За щастие в този момент се приближи брат Тимофей, погледна ласкаво пазача и каза:

— Това чадото може да си тръгва, ние не го задържаме против волята му.

Стражът го погледна смаяно и послушно отстъпи в страни.

— Но позволи ми да те съпроводя поне донякъде, о, възлюбени мой братко Артъом — пропя брат Тимофей и Артъом, безсилен да се противопостави на магията на гласа му, кимна. — Може би от пръв поглед ти се е сторил непривичен начина, по който живеем тук — говореше успокояващо Тимофей, — но семето Божие вече е посято и в теб и виждам, че е попаднало в благодатна почва. Искам само да ти разкажа как не бива да постъпваш сега, когато Царството Божие е толкова близо, колкото никога не е било, за да не бъдеш отхвърлен. Трябва да се научиш да ненавиждаш злото и да избягваш нещата, които Бог ненавижда: блудството, съответно прелюбодействието,

зоофилията, кръвосмешението и хомосексуализма, хазартните игри, лъжата, кражбата, пристъпите на гняв, насилието, магьосничеството, спиритизма, пиянството — изброяваше бързо брат Тимофей и неспокойно гледаше Артъм в очите. — Ако обичаш Бог и искаш да му угодиш, избави се от тези грехове! Могат да ти помогнат твоите зрели приятели — добави той, вероятно имаше предвид себе си. — Почитай името Божие, проповядвай за Царството Божие, не участвай в делата на този зъл свят, отречи се от хората, които ти разправят обратното, защото Сатаната говори през техните уста — бърбореше той, но Артъм вече не слушаше, той вървеше все по-бързо и брат Тимофей не смогваше да го догони. — Кажи, къде мога да те намеря следващия път? — извика той от солидно разстояние, вече почти погълнат от полумрака.

Артъм премълча и премина в бяг и тогава отзад, от мрака, се разнесе отчаян вопъл:

— Върни робата!

Артъм бягаше напред и се спъваше, без да вижда нищо пред себе си. Няколко пъти падна, раздра дланите си от бетонния под и ожули коленете си, но не можеше да спре, прекалено ясно му се бе привидял черен автомат в мрака и сега вече не му се вярваше особено, че братята ще предпочетат кратките думи пред насилието, ако успеят да го догонят.

Беше с още една крачка по-близо до целта си, вече се намираше съвсем недалеч от Полиса — бе на една линия с него и му оставаше да мине само две станции. Най-важното беше да върви напред, да не се отклонява нито на крачка от пътя, и тогава...

Артъм излезе на „Серпуховска“ и без да се задържи нито секунда на нея, само сверявайки посоката, отново се гмурна в черната дупка на тунела, водещ напред.

И в този момент се случи нещо с него.

Забравеното вече чувство за страх от тунела се стовари отгоре му, притисна го към земята, пречеше му да върви, да мисли, да диша. Бе започнало да му се струва, че е свикнал, че след всичките му странствания ужасът го е изоставил и няма да дръзне да му досажда повече. Не чувстваше нито страх, нито тревога, когато вървеше от „Китай-град“ към „Пушкинска“, от „Тверска“ към „Павелецка“, дори

когато съвсем сам крачеше от „Павелецка“ към „Добрининска“. Но ето, че страхът се върна.

С всяка крачка напред това чувство го потискаше все повече и повече, искаше му се незабавно да се обърне и да хукне към станцията, където имаше поне някакво осветление, където имаше хора, където в гърба не го гъделичкаше постоянното усещане за злобен втрещен поглед.

Прекалено много бе общувал с хора, поради което беше престанал да чувства нещото, връхлетяло го на излизане от „Алексеевска“. Но сега върху него отново се стовари разбирането, че метрото не е просто построено някога транспортно предприятие, не е обикновено противоатомно убежище и обиталище на няколко десетки хиляди души... Че някой е вдъхнал в него собствен, загадъчен, несравним с нищо живот, че то притежава някакъв непривичен и непонятен за човека разум, чужд на неговото съзнание.

Усещането беше толкова ясно и ярко, че на Артъом му се стори, че страхът от тунела е просто враждебността на това огромно същество, по погрешка смятано от хората за техен последен пристан, към дребните създания, пълпещи в тялото му. То сега не искаше Артъом да върви напред, то противопоставяше своята древна и могъща воля на стремежа му да се добере до края на пътя, до Целта. И съпротивата му нарастваше с всеки изминат от Артъом метър.

Той вървеше в абсолютна тъмнина, без да вижда собствените си ръце, дори когато ги поднесеше към лицето си. Сякаш бе изпаднал от пространството и от течението на времето и му се струваше, че тялото му е престанало да съществува. Сякаш не вървеше по тунела, а беше субстанция от чист разум, рееща се в неизвестно измерение.

Артъом не виждаше движещите се покрай него стени и поради тази причина му се струваше, че стои на място и не се придвижва нито крачка напред, че крайната цел на пътуването му е точно толкова недостижима, колкото и преди пет, и преди десет минути. Да, краката му прескачаха траверсите и това можеше да е свидетелство, че се придвижва в пространството. От друга страна, сигналът, съобщаващ на мозъка му за всяка нова траверса, на която стъпва кракът му, беше еднотипен, сякаш бе записан веднъж и сега безкрайно се повтаряше. Това също го караше да се съмнява в реалността на движението. Приближаваше ли се към целта, като се движеше? Внезапно си спомни

предишното си видение, което даваше отговор на измъчващия го въпрос.

Тръсна глава и се опита да изхвърли от нея тези глупави, празни мисли, парализиращи мускулите и разума му, но те само укрепнаха от тази негова проява на слабост. И тогава, дали от страх от онова непознато, зло и враждебно нещо, което се съгъстваше зад гърба му, или пък за да докаже на себе си, че все пак се движи, Артъм се втурна напред с утроени сили. Едва успя да спре, когато с шестото си чувство усети пред себе си препятствие, на което за малко да налети.

Внимателно протегна ръце и напипа студено ръждясало желязо, стърчащи от гумените уплътнения парчета стъкло, студените дискове на колела. Разпозна в загадъчната преграда мотриса. Композицията изглежда беше изоставена, във всеки случай наоколо цареше тишина. Спомнил си страшния разказ на Михаил Порфириевич, Артъм реши да не влиза вътре, а вместо това премина покрай редицата вагони, като се притискаше към стената на тунела. Когато най-накрая успя да мине покрай влака, той въздъхна с облекчение и се забърза нататък, отново преминавайки в бяг.

В тъмнината това беше наистина трудно, но краката му се приспособиха и той продължи да бяга, докато отпред и малко встрани не засия червеникавата светлина на някакъв огън.

Изпита неизразимо облекчение — да знае, че се намира в реалния свят и близо до него има истински хора. Нямаше значение какво е отношението им към него. Нека да са убийци, крадци, сектанти, революционери — без значение, важното е да са подобни на него създания от плът и кръв. Артъм не се съмняваше нито за секунда, че ще успее да намери убежище при тях и ще се укрие — от незримото огромно същество, което искаше да го задуши или, може би, от собствения си побеснял разум?

Пред него се появи толкова странна картина, че той не можеше да каже с увереност дали се е върнал в реалността, или още се скита из кътчетата на собственото си подсъзнание.

На станцията „Поляна“, а това можеше да бъде единствено тя, гореше само един малък огън, но тъй като тук нямаше никакви други източници на светлина, той изглеждаше по-ярък от електрическите лампи на „Павелецка“. Край огъня седяха двама души, единият с лице към Артъм, а другият — с гръб, но никой от тях не го забеляза и не го

чу. Те сякаш бяха отделени от него с невидима стена, изолираща ги от външния свят.

Цялата станция, доколкото се виждаше в светлината на огъня, беше затрупана с невъобразимо количество от най-различни вехтории: можеха да се различат очертанията на счупени велосипеди, автомобилни капаци, отломки от мебели и някаква апаратура, извисяваше се купчина от хартиени отпадъци, от която от време на време вадеха вестници или някоя книга и ги хвърляха в огъня. Точно пред огъня стоеше поставка с нечий бял гипсов бюст, до която уютно се бе свила котка. На станцията нямаше никаква друга жива душа.

Единият от седящите, без да бърза, разказваше нещо на другия. Когато се приближи, Артъм започна да долавя думите:

— Ето, нали се носят слухове за Университета... Напълно погрешни, между другото. Всичко това са отзвуци от древните митове за подземния град в Раменка^[1]. Този, който е бил част от Метро-2^[2]. Но, разбира се, нищо не може да се отрече с пълна увереност. Тук изобщо нищо не бива да се твърди с пълна увереност. Империя от митове и легенди. Метро-2 би било, разбира се, главният златен мит, ако повече хора знаеха за него. Да вземем например вярата в Невидимите наблюдатели!

Артъм вече се приближи съвсем, когато онзи, който седеше с гръб към него, каза на събеседника си:

— Там има някой.

— Разбира се — кимна вторият.

— Можеш да седнеш при нас — каза първият на Артъм, без да обръща глава към него. — Така или иначе в момента не бива да продължаваш напред.

— Защо? — обезпокои се Артъм. — Има ли някой или нещо в този тунел?

— Разбира се, че няма никой — обясни търпеливо онзи. — Кой би се напъхал там? Нали ти казвам — точно в момента не бива. Така че сядай.

— Благодаря. — Артъм пристъпи плахо напред и седна на пода срещу бюста.

Те вече бяха прехвърлили четирийсет. Единият — прошарен, с очила с квадратни рамки; вторият — светлокос, слаб, с къса брада. Двамата бяха облечени със стари ватенки, подозрително

несъответстващи на лицата им. Пушеха, като вдишваха дима през тънък маркуч от наподобяващо наргиле устройство, от което прииждаше главозамайващ аромат.

— Как се казваш? — поинтересува се светлият.

— Артъом — отговори машинално младежът, зает с изучаването на тези странни хора.

— Казва се Артъом — предаде светлият на втория.

— Ясно — отговори онзи.

— Аз съм Евгений Дмитриевич. А това е Сергей Андреевич — каза светлокосият.

— Може би няма нужда от такава официалност? — усъмни се Сергей Андреевич.

— Не, Серьожа, след като с теб сме доживели до тази възраст, трябва да се ползваме от предимствата — възрази Евгений Дмитриевич. — Статусът и всичко останало.

— Е, а нататък? — обърна се Сергей Андреевич към Артъом. Въпросът прозвуча много странно, сякаш изискваше продължение, макар че нямаше никакво начало, и това много озадачи Артъом.

— Артъом — добре, но това още нищо не значи. Къде живееш, къде отиваш, в какво вярваш, в какво не вярваш, кой е виновен и какво да се прави? — обясни мисълта на Сергей Андреевич светлокосият.

— Като тогава, помниш ли? — каза изведнъж, неясно по какъв повод, Сергей Андреевич.

— Да, да! — засмя се Евгений Дмитриевич.

— Живея във ВДНХ... или поне по-рано живеях — започна неохотно Артъом.

— Как беше... Кой сложи ботуш върху пулта за управление? — усмихна се светлокосият.

— Да! Вече няма никаква Америка! — усмихна се Сергей Андреевич, свали очилата си и ги разгледа на светлината на огъня.

Артъом ги погледна боязливо още веднъж. Може би трябваше просто да си тръгне, докато още не е късно? Но това, за което говореха, преди да го забележат, го задържа при огъня.

— А какво за Метро-2? Извинявайте, но без да искам, ви чух — призна си той.

— Искаш да се приобщиш към главната легенда на Метрото? — усмихна се покровителствено Сергей Андреевич. — Какво точно те

безпокои?

— Говорехте за някакъв подземен град и някакви наблюдатели.

— Изобщо Метро-2 е убежище на боговете от съветския пантеон за времето на Рагнарока^[3] — в случай че силите на злото надделеят... — започна, без да бърза, Евгений Дмитриевич, вперил поглед в тавана и пускайки кълбета дим. — Легендите гласят, че под града, мъртвото тяло на който лежи там, отгоре, е било построено още едно метро, за избраните. Това, което виждаш около себе си, е метрото за стадото. Това, за което говорят легендите, е метрото за пастирите и техните песове. В началото на началата, когато пастирите още не били загубили власт над стадото, те управлявали оттам, но после силата им секнала и овцете се разбягали. Само една порта е свързвала двата свята и ако се вярва на преданията, тя се е намирала там, където сега картата е разделена на две от червената граница — на Соколническа линия, някъде отвъд „Спортна“. После се случило нещо, заради което входът към Метро-2 бил затворен навеки. Живеещите тук загубили всякакви знания за това, какво се случва там, и съществуването на Метро-2 се превърнало в нещо митично и нереално. Но — той вдигна пръст нагоре, — въпреки че вече няма вход към Метро-2, всъщност това изобщо не означава, че то е престанало да съществува. Напротив, то е край нас. Неговите тунели се преплитат с участъците на нашето метро, а станциите му се намират може би само на няколко крачки отвъд стените на нашите станции. Тези две съоръжения са неотделими, те са като кръвоносната система и лимфните възли на един организъм. И онези, които вярват, че пастирите не са могли да захвърлят стадото си на произвола на съдбата, разправят, че те присъстват неусетно в нашия живот, направляват ни, следят всяка наша крачка, но при това не се издават по никакъв начин. Именно това е вярата в Невидимите наблюдатели.

Котката, свила се на кравайче до опушения бюст, вдигна глава и погледна неочаквано ясно и разумно Артьом с огромните си лъчистозелени очи. Погледът ѝ нямаше нищо общо с погледа на животно и Артьом не можеше да гарантира, че в момента някой друг не го изучава през очите ѝ. Но беше достатъчно котката да се прозине, да подаде розовото си остро езиче и да забие муцунка в постелката си, потапяйки се в дрямка, за да се разсее магията.

— А защо те не искат хората да знаят за тях? — спомни си Артьом въпроса си.

— Има две причини за това. Първо — овците са грешни, защото са отхвърлили пастирите в момент, в който онези са били слаби. И второ, за времето, през което Метро-2 е било откъснато от нашия свят, развитието на пастирите е вървяло по различен път от нашия и сега те не са хора, а висши същества, чиято логика и мисли вече са ни непонятни. Не се знае какво са замислили за нашето метро, но е по силите им да променят всичко, дори да ни върнат в изгубения прекрасен свят, защото отново са възвърнали някогашното си могъщество. Заради това, че веднъж вече сме се разбунтували срещу тях и сме ги предали, те вече не участват в нашата съдба. Но пастирите присъстват навсякъде и знаят за всяко наше вдишване, всяка крачка, всеки удар — всичко, което се случва в метрото. Засега просто наблюдават. И едва когато изкупим страшния си грях, те ще ни погледнат благосклонно и ще ни подадат ръце. И тогава ще започне нашето възраждане. Така говорят онези, които вярват в Невидимите наблюдатели — той замълча и пое от ароматния дим.

— А как могат хората да изкупят вината си? — попита Артьом.

— Това не е известно никому освен на самите Невидими наблюдатели. Хората не могат да го разберат, защото не разбират промисъла на Наблюдателите.

— Тогава излиза, че хората не могат никога да изкупят греха си пред тях? — попита Артьом с недоумение.

— Това разстройва ли те? — сви рамене Евгений Дмитриевич и изпусна още две големи красиви колелца по такъв начин, че второто се промуши през първото.

Настана тишина, отначало лека и прозрачна, но постепенно сгъстяваща се и ставаща все по-осезаема. Артьом почувства нарастваща необходимост да я разбие с каквото и да било, с някоя нищо не значеща фраза, дори безсмислен звук.

— А вие откъде сте? — измисли той най-накрая.

— Аз по-рано живеях на „Смоленска“, недалеч от метрото, на пет минути път — отговори Евгений Дмитриевич и Артьом го зяпна изумено: как така е живеел недалеч от метрото? Вероятно имаше предвид недалеч от станцията, някъде в тунела? — Трябваше да се мине покрай каравани с кавказки пирожки, понякога купувахме бира

оттам, а до тези каравани постоянно стояха проститутки, там им беше... тъъ... щабът — продължаваше Евгений Дмитриевич и Артьом започна да се досеща, че става въпрос за древни времена, още „преди“.

— Да... Аз също живеях недалеч оттук, на „Калинински“, в многоетажен блок — каза Сергей Андреевич. — Преди пет години някой ми разправяше, а на него му беше разказал познат сталкер, че от тези многоетажни блокове сега е останал само прах... Домът на книгата си стои и всичките книги са си непокътнати, представяш ли си? А от многоетажните бетонни блокове — само прах. Странно.

— А как живеяхте тогава? — поинтересува се Артьом.

Той обичаше да задава този въпрос на възрастните хора и да слуша как те, зарязали всичко друго, с удоволствие се заемат да си спомнят как е било тогава. Погледите им ставаха премрежени, замечтани, гласът им започваше да звучи по съвсем различен начин, а лицата им се подмладяваха с десет години. И макар картините, които си представяха, по нищо да не приличаха на образите, които виждаше Артьом по време на разговорите, пак беше невероятно увлекателно. И някак сладко и мъчително го пристягаше сърцето...

— Ами, разбираш ли, много хубаво беше. Ние тогава... тъъ... дивеехме — отговори Евгений Дмитриевич, запъвайки се.

При тези думи Артьом си представи далеч не това, което имаше предвид светлокосият, и вторият, виждайки объркването му, побърза да разясни:

— Веселяхме се, прекарвахме си хубаво времето.

— Да, точно това имах предвид. Дивеехме — потвърди Евгений Дмитриевич. — Аз имах зелен „Москвич-2142“ — по него си прахосвах цялата заплата, е, да му оправям там музиката, да сменям маслото, веднъж даже сглупих да сложа карбуратор на спортна, а после и двуазотен оксид^[4] — той явно се беше пренесъл духом в онези сладки времена и на лицето му се появи онова замечтано изражение, което Артьом така обичаше. Жалко само, че не разбираше много от казаното.

— Едва ли Артьом знае дори какво е това „Москвич“, да не говорим за карбураторите — прекъсна сладките спомени приятелят му Сергей Андреевич.

— Как така не знае? — слабият изглежда гневно Артьом.

Младежът се зае да разглежда тавана, събирайки мислите си.

— А защо тук изгаряте книги? — премина той в контранастъпление.

— Прочели сме ги вече — отговори Евгений Дмитриевич.

— В книгите няма истина! — добави назидателно Сергей Андреевич.

— Ти по-добре разкажи що за премяна е това на теб? Случайно да не си сектант? — нанесе ответен удар Евгений Дмитриевич.

— Не, не, какви ги говорите — побърза да се оправдае Артьом. — Но те ме прибраха, помогнаха ми, когато ми беше много зле — описа той състоянието си в общи линии, без да уточнява колко му е било зле.

— Да, точно така работят. Познавам почерка им. „Осиротелите и нуждаещите се“... тъъ... или нещо в този дух — закима Евгений Дмитриевич.

— Знаете ли, бях на тяхно събрание — те там говорят странни работи — каза Артьом. — Аз постоях, послушах, но не издържах дълго. Например — че главното злодеяние на Сатаната е, че също е пожелал слава и преклонение... Аз по-рано си мислех, че нещата там са много по-сериозни. А сега се оказва, че е било просто ревност. Нима светът е толкова прост и всичко се върти около това да се поделят славата и поклонниците?

— Светът не е толкова прост — увери го Сергей Андреевич, докато взимаше наргилето от светлокосия и си дръпваше.

— И още нещо... Те там разправят, че главните качества на Бог са милосърдието, добротата, готовността да прощава, че той е Бог на любовта, че е всемогъщ. Но още при първото неподчинение човекът е бил изгонен от рая и е станал смъртен. После огромно количество хора умират — нищо страшно в това, и Бог изпраща своя син, за да спаси хората. И този син сам умира от страшна смърт и преди смъртта пита Бог защо го е оставил. И всичко това за какво? За да изкупи с кръвта си греха на първия човек, когото Бог сам е провокирал и наказал, и за да се върнат хората в рая и отново да придобият безсмъртие. Някакво безсмислено занимание, при положение че е можел да не наказва всички толкова строго за нещо, което даже не са извършили. Или да отмени наказанието заради давност. Но защо да жертва любимия си син, а още и да го предава? Къде е тук любовта, къде е готовността да прощава, къде е всемогъществото?

— Примитивно и грубовато изложено, но в общи линии — вярно — одобри Сергей Андреевич и предаде наргилето на приятеля си.

— Ето какво мога да кажа по този повод... — поемайки дим в дробовите си и блажено усмихвайки се, Евгений Дмитриевич направи кратка пауза и после продължи: — Ако техният Бог има някакви качества или отличителни черти — това със сигурност не са любовта, справедливостта и всеопрощението. Съдейки по това, какво се е вършело на земята от момента на нейното... ъъ... сътворение, на Бог му е свойствена само една любов: той обича интересните истории. Първо забърква някаква каша и после гледа какво ще стане. Ако се получи безвкусно, добавя пипер. Така че старият Шекспир е бил прав — целият свят е театър. Само че не точно такъв театър, какъвто е имал предвид той — заключи човекът.

— Само тази сутрин си ги наговорил за няколко века горене в ада — отбеляза Сергей Андреевич.

— Значи ще има с кого да си бърбориш там. — Евгений Дмитриевич предаде наргилето на приятеля си.

— От друга страна, там могат да се завържат интересни запознанства — каза Сергей Андреевич.

— Например — сред висшата йерархия на католическата църква.

— Да, сред тях със сигурност. Но, честно казано, нашите също...

Двамата събеседници на Артьом явно не вярваха особено много, че някога ще им се наложи да си плащат за нещата, които казват сега. Но думите на Евгений Дмитриевич, че случващото се с човечеството е просто интересна история, наведоха Артьом на друга мисъл.

— Аз съм чел доста много и най-различни книги — каза той, — и винаги ме е учудвало, че всичко там не е като в живота. Разбирате ли, там събитията са подредени в линия и всичко е свързано едно с друго, всичко произтича от нещо, нищо не се случва току-така. Но в действителност всичко е напълно различно! Та нали животът просто е изпълнен с несвързани помежду си събития, които ни се случват в безразборен ред и няма никаква логическа последователност. Освен това книгите завършват на мястото, където прекъсва логическата верига, тоест — имаме начало, развитие, после пик и край.

— Кулминация, а не пик — поправи го Сергей Андреевич, който беше изслушал наблюденията му с отегчен вид.

Евгений Дмитриевич също не проявяваше особен интерес. Той придърпа към себе си устройството за пушене, пое си от ароматния дим и задържа дишането си.

— Добре, кулминация — продължи Артьом, леко обезкуражен. — Но в живота всичко е различно: първо, логическата верига може да не достигне до своя край и второ, дори и да достигне, с това нищо не приключва.

— Имаш предвид, че животът няма сюжет? — помогна му Сергей Андреевич да формулира мисълта си.

Артьом се замисли за минута, после кимна.

— А вярваш ли в съдбата? — попита го Сергей Андреевич, наведе глава настрани и го огледа изучаващо, а Евгений Дмитриевич заинтригувано се откъсна от наргилето.

— Не — отсече Артьом решително. — Няма никаква съдба. Просто случайни събития, които се случват с нас, а после и ние самите започваме да си измисляме.

— Напразно, напразно... — въздъхна разочаровано Сергей Андреевич и строго погледна Артьом над очилата. — Сега ще ти предложи една малка теория, а ти сам ще прецениш дали е в сила за твоя живот. На мен ми се струва естествено, че животът е празна работа и в него, общо взето няма смисъл и няма съдба, тоест някакво предопределение, така че, като се родиш, да знаеш всичко — моята съдба е да съм космонавт или, да речем, балерина, или да умра като малък... Не, не е така. Когато изживееш определен период от време... как да ти го обясня... Може да се случи така, че да преживееш някакво събитие, което да те кара да извършваш определени постъпки и да вземаш определени решения, при това имаш свободен избор: ако щеш, постъпи така, ако щеш — иначе. Но ако вземеш правилното решение, нещата, които ти се случват от този момент нататък, вече няма да бъдат просто случайни събития, както ги наричаш ти. Те ще бъдат обусловени от избора, който си направил. Нямам предвид, че ако си решил да живееш на Червената линия, преди тя да стане червена, вече никъде не можеш да мърдаш, нищо не можеш да направиш и ще ти се случат съответните събития. Говоря за по-фини неща. Но ако отново се озовеш на кръстопът и отново вземеш необходимото решение, после пред теб ще застане избор, който вече няма да ти се струва случаен, ако ти, разбира се, се досетиш и успееш да го осмислиш. И животът ти

постепенно ще престане да бъде съвкупност от случайности, а ще се превърне в... в сюжет, може би, всичко ще бъде свързано с някакви логически линии и не е задължително те да са прави. И ето, че ще имаш своя съдба. На определен етап, ако си отишъл достатъчно далеч по своя път, животът ти дотолкова се превръща в сюжет, че с теб започват да се случват странни неща, необясними от гледна точка на голия рационализъм или твоята теория за случайните събития. Затова пък те доста добре ще се вписват в логиката на сюжетната линия, в която ще се е превърнал животът ти. Мисля, че съдбата не идва току-така, трябва сам да я намериш и ако събитията в живота ти се съберат и започнат да се подреждат в сюжет, те могат да те отведат страшно далеч... Най-интересното е, че самият човек може и да не подозира какво се случва с него или да си представя случващото се по коренно грешен начин, опитвайки се да систематизира събитията в съответствие със своя мироглед. Но съдбата си има своя логика.

Тази странна теория, сторила се първоначално на Артьом пълна безсмислица, изведнъж го накара да погледне под друг ъгъл всичко, което се бе случило с него от самото начало, когато се съгласи на предложението на Хънтър да отиде в Полиса.

Сега всичките му приключения, всичките му странствания, до момента струващи му се по-скоро безуспешни, отчаяни опити да се добере до целта на своя поход, към която той се стремеше отвсякъде, където го отведат събитията и която го привличаше като магнит, макар и самият той вече почти да не осъзнаваше защо му е необходимо това, започваха да му изглеждат като сложно организирана система, образуваща заплетена, но добре обмислена конструкция.

Та нали ако се смята съгласието на Артьом с предложението на Ловеца за първа стъпка по пътя, за който говореше Сергей Андреевич, то всички последвали събития — и експедицията на „Рижка“, и това, че на „Рижка“ Бърбъна се залепи за него и Артьом не го отбягна, и това, че Хан излезе да посрещне Артьом, макар че можеше да си остане на „Сухаревска“ — бяха следващи стъпки... Макар че последното можеше да се обясни и по друг начин — във всеки случай самият Хан бе изложил съвсем други причини за своите действия. После Артьом попада в плен при фашистите на „Тверска“; трябва да го обесят, но по малко вероятно стечение на обстоятелствата интернационалната бригада решава да нанесе удар по „Тверска“

именно в този ден. Ако революционерите се бяха появили ден по-рано или ден по-късно, гибелта на Артъм би била неминуема, но тогава би се прекъснал походът му.

Можеше ли наистина упорството, с което той продължаваше пътя си, да влияе на по-нататъшните събития? Нима решимостта, озлоблението, отчаянието, които го принуждаваха да прави всяка следваща крачка, можеха по неведом начин да формират действителността, сплитайки от безпорядъчна съвкупност от произшествия, нечии постъпки и мисли една стройна система, превръщаща обикновения живот в сюжет, както се беше изразил Сергей Андреевич?

На пръв поглед не можеше да се случи нищо такова. Но ако се замисли човек... Как иначе да се обясни срещата с Марк, предложил на Артъм единствения възможен начин да се проникне на територията на Ханза? И главното, най-главното: докато се беше примирил с участта си, чистейки нужниците, съдбата му, изглежда, се бе отказала от него, но когато той, дори без да се опитва да осмисли действията си, пое пак по пътя си, се случи невъзможното: стражът, който просто беше длъжен да стои на поста си, изчезна някъде и нямаше никакво преследване. Значи когато се бе върнал от кривналата встрани пътечка обратно на пътя си, постъпвайки в съответствие със сюжетния рисунок на своя живот, това вече би могло да предизвика сериозни изкривявания на реалността и да направи така, че главната линия на съдбата на Артъм да може да се развива безпрепятствено и по-нататък?

В такъв случай това трябва да означава, че когато отстъпва от целта си, от пътя си, съдбата му веднага се отрича от него и нейният невидим щит, предпазващ сега Артъм от гибел, веднага се пръсва на парчета, а пътеводната нишка, по която сега стъпва внимателно, се скъсва и той остава насаме с бушуващата действителност, побесняла от дръзкото му посегателство върху хаотичната същност на битието... Може би този, който веднъж е опитал да излъже съдбата, на когото му е стигнало лекомислието да продължи да упорства дори след като зловещите облаци са се сгъстили над главата му, не може току-така да свърне от пътя? Дори и да успее, от този момент нататък животът му ще се превърне в нещо абсолютно обикновено, скучно, и никога вече в

него няма да се случи нищо необичайно, вълшебно, необяснимо, защото сюжетът ще бъде прекъснат, а героят — зачеркнат...

Означава ли това, че Артъм просто няма право, а и вече няма как да отстъпи от пътя си? Това ли е съдбата? Съдбата, в която той не вярваше? И не вярваше само затова, защото не умееше да възприеме по правилен начин случващото се с него, не умееше да чете знаците, срещащи се по пътя му и продължаваше наивно да смята, че точещият се към далечния хоризонт, специално прекаран заради него път е част от плетеница от изоставени пътеки, разпръскващи се в различни посоки?

Излизаше, че той върви по своя път и събитията от неговия живот са образували строен сюжет, имащ власт над човешката воля и разум — така че враговете му да бъдат заслепявани, а приятелите му да имат прозрения, чрез които да му се притекат навреме на помощ. Сюжет, управляващ реалността така, че неоспоримите закони на вероятностите могат послушно, като пластилин, да променят формата си под усиливащия се натиск на невидимата длан, движеща го по шахматната дъска на живота... И ако нещата наистина стояха така, от само себе си отпадаше въпросът, на който по-рано можеше да отговори само с навъсено мълчание и стиснати зъби: за какво е всичко това? Сега мъжеството, с което той признаваше на самия себе си и упорито твърдеше на другите, че няма никакво провидение или висш промисъл, че на света няма никакви закони и никаква справедливост, се оказваше ненужно, защото промисълът започваше да се разпознава... Не искаше да се съпротивлява на тази мисъл, тя беше прекалено съблазнителна, за да се отвърне от нея със същата твърдоглава упоритост, с която бе отхвърлял обясненията, предлагани от религиите и идеологиите.

Всичко това в съвкупност означаваше едно-единствено нещо.

— Аз не мога да остана повече тук — произнесе отчетливо Артъм и се надигна, усещайки как нова, бушуваща сила изпълва мускулите му. — Не мога да остана повече тук — повтори той, вслушвайки се в собствения си глас. — Трябва да тръгна. Трябва.

Без да се обърне повече нито веднъж, забравил за всички страхове, преследвали го по пътя му към този огън, той скочи на линията и тръгна напред, в тъмнината. Съмненията го напуснаха, заменени от съвършено спокойствие и увереност, че най-накрая прави всичко като трябва. Сякаш, отклонен от курса, той все пак бе успял да

стъпи върху правите, блестящи релси на своята съдба. Траверсите, по които сега стъпваше, сякаш сами се носеха назад, не изискваха от него никакви усилия. След миг той съвсем изчезна в мъглата.

— Красива теория, нали? — каза Сергей Андреевич и пое от дима.

— Човек може да си помисли, че ти самият вярваш в нея... — отговори заядливо Евгений Дмитриевич, докато почесваше котката зад ухото.

[1] Подземен град в Раменка — според легендите — огромен подземен противоатомен бункер в района на МГУ (Московский державен университет), който може да побере петнайсет или дваайсет хиляди души. — Бел.прев. ↑

[2] Метро-2 (официално наименование Д6) — тайна система от тунели и линии, предназначена за правителствени комуникации и евакуиране на Кремъл в случай на война. Разпространени са много легенди за Д6, но няма абсолютно никакви официални данни. Предполага се, че тази система продължава да се използва и съответно е строго засекретена. — Бел.прев. ↑

[3] Рагнарок — в германо-скандинавската митология — последната битка между боговете и чудовищата, в която ще загине съществуващият свят. — Бел.прев. ↑

[4] Двуазотен оксид — т.нар. „райски газ“ (има развеселяващо действие) — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 12

ПОЛИСЪТ

Оставаше само един тунел. Само един тунел и дадената от Хънтър цел, към което Артъом вървеше упорито и отчаяно, щеше да бъде достигната. Два, може би три километра по сухия и тих участък и щеше да е на мястото. В главата на Артъом цареше почти същата тътнеща пустота като в тунела и той вече не си задаваше въпроси. Още четирийсет минути и щеше да пристигне. Четирийсет минути и походът е завършен.

Той дори не си даваше сметка, че крачи в пълен мрак. Краката му продължаваха да отброяват траверсите, без да бъркат. Сякаш бе забравил за всички заплашващи го опасности, за това, че е невъоръжен, че е облечен в чудата сектантска роба, и най-сетне за това, че не е чувал нищо нито за този тунел, нито за опасностите, които очакват пътниците в него.

Убедеността, че докато следва пътя си, не го заплашва нищо, изпълваше съзнанието му. Къде се беше дянал уж неизбежният страх от тунелите? Къде бяха пропаднали умората и неверието?

Поради това, че в тунела беше толкова пусто, звуците от крачките се разнасяха напред и назад. Отразени от стените, те гърмяха, постепенно се отдалечаваха и преминаваха в шумолене, и отекваха след толкова време, че изглеждаше, че върви не само Артъом, но и някой друг. След известно време усещането стана толкова остро, че на Артъом му се прииска да се спре и да се вслуша: продължава ли ехото на стъпките му да живее свой собствен живот?

Няколко минути се бори с изкушението. Крачката му ставаше все по-бавна и тиха, а той се вслушваше дали това се отразява на гръмкостта на ехото. Най-накрая Артъом съвсем застина. Страхувайки се да си поеме дълбоко дъх, за да не му попречи шумът от влизания в дробовете въздух да различи тихото шумолене в далечината, той стоеше в пълния мрак и чакаше.

Тишина.

Сега, когато престана да се движи, у него отново изчезна усещането за реалност на пространството. Докато се движеше, той сякаш беше свързан с реалността чрез подметките на обувките си. Когато спря напред черния мрак на тунела, Артьом изведнъж престана да разбира къде се намира.

Сторило му се беше.

И му се стори още, че когато отново се помръдна от мястото си, едва дочуващото се ехо от крачките му достигна до слуха му преди собственият му крак да успее да стъпи върху бетонния под.

Сърцето му се разтуптя. Но след миг той успя да убеди себе си, че е глупаво и безсмислено да обръща внимание на всички шумове в тунелите. Известно време Артьом се стара изобщо да не слуша ехото. После, когато му се стори, че последният от затихващите отзвуци се е приближил към него, той запуши ушите си и продължи да крачи напред. Но и така не издържа дълго.

Когато след пет минути отлепи длани от ушите си и продължи да крачи, за свой ужас установи, че ехото от крачките му напред наистина звучи все по-гръмко, сякаш се приближава. Но беше достатъчно да застине на място и звуците отпред веднага, закъснявайки само с част от секундата, също утихваха.

Този тунел изпитваше Артьом, изпитваше способността му да се противопостави на страха. Но той не се предаваше. Беше преминал през прекалено много неща, за да се изплаши от тъмнината и ехото.

Ехо ли?

То се приближаваше, сега не беше останало никакво съмнение в това. Артьом се спря за последен път, когато призрачните крачки се чуваха вече на двайсетина метра. Беше толкова необяснимо и страшно, че той не издържа, изтри потта от челото си и извика пискливо в пустотата:

— Има ли някой там?

Ехото отекна плашещо близо и Артьом не позна гласа си. Трепкащите отгласи се понесоха в надпревара из бездната на тунелите, като част от звуците се изгубиха: „някой там... някой... кой...“ Никой така и не им отговори. И изведнъж се случи нещо невероятно: те започнаха да се връщат назад, повтаряха въпроса му, в обратен ред се попълваха с изгубените звуци и ставаха все по-гръмки, докато накрая

на трийсетина крачки от него някой не повтори въпроса му с изплашен глас.

Това вече Артьом не можа да го понесе. Обърна се и тръгна назад, отначало се стараеше да не върви прекалено бързо, а после, съвсем забравил, че не трябва да прави отстъпки на страха, побягна, препъвайки се. Но само след минута разбра, че звуците от крачките му продължават да се чуват на разстояние двайсет метра. Незримият преследвач не желаше да го изпуска. Задъхвайки се, Артьом вече тичаше, без да подбира посоките, и в края на краищата налетя на стена на тунел.

Ехото незабавно утихна. Измина известно време, преди да успее да събере волята си, да стане и да направи крачка напред. Това беше правилната посока: с всеки изминат метър звукът от удрящите бетона стъпки ставаше все по-близък, движейки се насреща му. И само туптящата в ушите му кръв успяваше да заглуши зловещия шум. Всеки път, когато Артьом застиваше на място, спираше в тъмнината и преследвачът му — младежът вече беше абсолютно сигурен, че не е ехо.

Това продължи, докато крачките не започнаха да звучат на разстояние една протегната ръка. И тогава Артьом, крещейки и размахвайки напосоки юмруци, се хвърли напред, там, където по неговите пресмятания би трябвало да се намира то.

Юмруците му със свистене разсичаха пустотата. Никой не се опитваше да се защитава от ударите му. Той напразно махаше във въздуха, крещеше, отскачаше, разперваше ръце в страни, опитваше се да хване невидимия в тъмнината противник. Пустота. Там нямаше никой. Но веднага щом успокои дишането си и направи още една крачка към Полиса, тежкият привлечен звук се разнесе вече право пред него. Още едно махане с ръка — и отново нищо. Артьом почувства, че полудява. До болка опулил очи, той се опитваше да зърне поне нещичко, слухът му пробваше да долови близкото дишане на другото същество. Но там просто нямаше никой.

След като престоя на място няколко дълги секунди, Артьом си помисли, че каквото и обяснение да имаше това странно явление, то не представлява никаква опасност. Вероятно акустика. „Когато си отида вкъщи, ще попитам чичо Саша“, помисли си той и вече вдигаше крак да пристъпи, когато някой прошепна тихо право в ухото му:

— Почакай. Сега не бива да вървиш нататък.

— Кой си ти? Кой е тук? — извика Артьом, дишайки тежко. Но никой не му отговаряше. Около него отново беше гъста пустота. Тогава той изтри потта от челото си с опакото на дланта и тръгна назад, отдалечавайки се от „Боровицка“. Призрачните стъпки на преследвача му се затътриха в обратна посока, постепенно утихваха в далечината, докато не се изгубиха. И едва тогава Артьом се спря. Той не знаеше какво е това и не би могъл да знае, никога не бе чувал за нещо подобно от приятелите си, вторият му баща също не му беше разказвал такива истории вечер край огъня. Но който и да му беше прошепнал в ухото нареждането да спре и да почака, сега, когато Артьом вече не се боеше от него, когато имаше време да осъзнае случилото се и да помисли над него, тези думи звучаха хипнотично убедително.

Той прекара следващите двацет минути седнал на релсата, клатеше се от едната на другата страна, сякаш бе пиян, бореше се с треперенето на тялото си и си спомняше за странния, нечовешки глас, наредил му да чака. Изправи се и тръгна, когато треперенето най-накрая започна да отминава, а страшният шепот в главата му — да се слива с тихото свистене на надигащото се тунелно течение.

През цялото останало време той просто крачеше напред, стараяше се да не мисли за нищо, от време на време се спъваше в лежащите на пода кабели, но това беше най-страшното, което му се случи. Не вървя много дълго, както му се стори, макар и да не можеше да каже точно колко време е минало, защото в тъмнината минутите се слепваха. Но накрая видя светлина на края на тунела.

„Боровицка“.

Полисът.

И в този момент на станцията се чу груб вик, прогърмяха изстрели и Артьом отскочи назад, прикривайки се във вдлъбнатина в стената. В далечината се чуваха проточените стонове на ранени, ругатни, а после още веднъж долетя грохот от откос автоматична стрелба, усилен от ехото на тунела.

Почакай...

Артьом се осмели да се покаже от укритието си едва четвърт час, след като всичко утихна. Вдигнал ръце нагоре, той бавно излезе на осветеното.

Това наистина беше входът към платформата. На „Боровицка“ нямаше патрули, очевидно се разчиташе на неприкосновеността на Полиса. На пет метра от мястото, където свършваха кръглите сводове на тунелите, стояха циментовите блокове на пропускателния пункт и лежеше проснато в локва кръв тяло.

Когато Артъм се показа в полезрението на облечените със зелени униформи и надянали фуражки граничари, те му наредиха да се приближи и да застане с лице към стената. След като видя трупа на земята, той незабавно се подчини.

Бърз обиск, въпрос за паспорта, извити зад гърба ръце и най-накрая — станцията. Светлина. Онази същата. Легендите казваха истината, самата истина, не лъжеха. Светлината беше толкова ярка, че се наложи Артъм да примижи, за да не ослепее. Но сиянието достигаше до зениците му и през клепачите, заслепяваше го до болка, и едва когато граниçarите сложиха превръзка около очите му, паренето изчезна. Връщането към начина на живот на предишните поколения хора се оказа по-болезнено, отколкото Артъм можеше да си представи.

Свалиха парцала от очите му чак в караулката — подобна на всички останали малка служебна стая, облицована с напукани фаянсови плочки. Тук беше тъмно, само на боядисаната в охра дървена маса блещукаше свещ, сложена в алуминиева паница. Събирайки течния восък с пръсти и поглеждайки как изстива, началникът на караула, пълен небръснат мъж със зелена военна риза с навити ръкави и вратовръзка на ластик, дълго време разглеждаше Артъм, преди да попита:

— Откъде идвате? Къде ви е паспортът? Какво ви е на окото?

Артъм реши, че няма смисъл да извърта и разказа честно, че паспортът му е останал у фашистите, а и окото му за малко да остане там. Началникът прие тази информация неочаквано благосклонно.

— Знаем как е. Противоположният ни тунел стига право до „Чеховска“. Цяла крепост сме построили там. Засега не воюваме, но добри хора ни съветват да сме нащрек. Както се казва, *si vis pacem, para bellum*^[1] — намигна той на Артъм.

Артъм не разбра последната фраза, но реши да не разпитва. Вниманието му беше привлечено от татуировката върху лакътя на началника на караула — мутирала от радиацията двуглава птица с

разперени криле и извити клюнове. Тя силно му напомняше за нещо, но не можеше да се сети точно за какво. А после, когато началникът се обърна към един от войниците, Артъом видя, че точно същият знак, но миниатюрен, е татуиран и на лявото му слепоочие.

— А каква работа имате при нас? — продължи началникът.

— Търся един човек... Викат му Мелник. Прякор, предполагам. Имам важно съобщение за него.

Изражението на лицето на граничаря моментално се промени. Лениво-добродушната усмивка изчезна от устните му, учите му блеснаха удивено в светлината на свещите.

— Можете да го предадете на мен.

Артъом заклати глава, извини се и се зае да обяснява, че не бива, че е секретно, разбирате ли, изрично му е заръчано да не разговаря с никого, освен със същия този Мелник.

Началникът го погледна изучаващо още веднъж, направи знак на един от войниците, онзи му подаде пластмасов телефонен апарат, прецизно размотавайки гумирания телефонен кабел колкото е нужно. Граничарят завъртя шайбата с пръст и каза в слушалката:

— Застава Бор-Юг. Ивашов. За полковник Мелников.

Докато чакаше отговор, Артъом успя да забележи, че татуировката с птиците беше и на слепоочията на другите двама войници, намиращи се в стаята.

— Как да ви представя? — обърна се началникът на караула към Артъом, докато притискаше телефонната слушалка с рамо.

— Кажете, че ме праща Хънтър. Спешно съобщение.

Онзи кимна и след като си размени още няколко фрази със събеседника си от другата страна на линията, приключи разговора.

— Трябва да си в „Арбатска“, при началника на станцията, утре в девет. Дотогава си свободен — и след като махна на застаналия на вратата войник, който веднага отстъпи встрани, началникът на караула се обърна пак към Артъом и добави: — Почакай... Ти, изглежда, си ни почетен гост, и то за първи път. Дръж, но да ми ги върнеш! — Той подаде на Артъом слънчеви очила с изтъркана метална рамка.

Едва утре? Артъом усети остро разочарование и обида. Затова ли бе вървял дотук, рискувайки своя и чуждите животи? Заради това ли бързаше и се заставяше да продължи да върви, дори когато съвсем не му бяха останали сили? И нима това не беше спешна работа — да

съобщи всичко, което знаеше, на този проклет Мелник, който не може да намери една свободна минута за него?

Или Артьом просто бе закъснял и това вече беше известно? А може би Мелник вече знае нещо, за което самият Артьом още дори не се досеща? Може би е закъснял толкова много, че мисията му е изгубила смисъл?

— Едва утре? — не издържа той.

— Полковникът е на мисия, ще се върне рано сутринта — поясни Ивашов. — Върви, върви, тъкмо ще можеш да си починеш — и той поведе Артьом вън от караулката.

Поуспокоен, но още не напълно, Артьом си сложи очилата и си помисли, че те са добре дошли: освен че ще го предпазват от светлината, няма да се вижда и синината под окото му. Стъклата бяха надраскани и освен това леко изкривяваха перспективата, но когато той, след като благодари на караулните, излезе на платформата, разбра, че изобщо нямаше да мине без очила. Светлината на живачните лампи беше прекалено ярка за него. Впрочем не само Артьом не можеше да издържи с невъоръжени очи тук — мнозина на станцията се криеха зад слънчеви очила. Навярно и те не бяха местни, реши той.

Беше му странно да гледа напълно осветена станция на метрото. Тук нямаше никакви сенки. И във ВДНХ, и на всички други станции и гари, които бе виждал до момента, източниците на светлина бяха малко, и не можеха да осветят цялото видимо пространство, затова обхващаха само части от него. Винаги оставаха места, на които не прониква нито един лъч. Всеки човек имаше по няколко сенки: една — от свещта, бледа и крееща; друга — яркочервена, от аварийните лампи; трета — черна и рязко очертана — от електрическото фенерче. Те се преплитаха, лягаха една върху друга и върху чуждите сенки, разпростираха се по земята, понякога на дължина няколко метра, плашеха, мамеха, караха човек да се досеща и да си доизмисля. А в Полиса безпощадното сияние на дневната светлина беше изпепелило всички сенки до една.

Артьом застина и възхитено заразглежда „Боровицка“. Тя си оставаше в поразително добро състояние. Върху мраморните стени и белия таван не се виждаше нито следа от сажди, станцията бе почистена, а под потъмнялото от времето бронзово пано в края на

платформата някаква жена със синя работна дреха усърдно търкаше барелефа с парцал, напоен с почистващ разтвор.

Жилищните помещения тук бяха разположени в арките. Само по две арки от всяка страна бяха оставени за проход към линиите, останалите, с тухлени стени от двете страни, се бяха превърнали в истински апартаменти. Всеки от тях си имаше отвор за врата, а някои дори разполагаха с истински дървени врати и остъклени прозорци. От един от апартаментите се носеше музика. Пред няколко от вратите имаше килимчета, за да могат влизащите да си изтрият краката. Артър за пръв път виждаше подобно нещо. От тези жилища лъхаше такъв уют, такова спокойствие, че сърцето му се сви: пред очите му изведнъж се появи картина от детството. Но най-смайващото беше, че покрай двете стени по цялата станция се проточваше верига от книжни стелажи. Те заемаха пространството между „апартаментите“ и от това станцията придобиваше някакъв чуден, неземеен вид, напомняйки на Артър за описанието на библиотеките в средновековните университети, за които бе чел в книга от писателя Борхес.

В далечния край на залата започваха ескалаторите — там се намираще преходът към станция „Арбатска“. Херметичната порта си оставаше отворена, но при прехода беше разположен малък блокпост^[2]. Впрочем охраната пропускаше безпрепятствено всички желаещи и в двете посоки, без дори да проверява документите.

Затова пък в противоположния край на платформата, до бронзовия барелеф, се виждаше истински военен лагер. Там бяха разположени няколко зелени военни палатки с нарисувани на тях знаци, подобни на татуираните върху слепоочията на граничарите. Виждаше се и каруца със закрепено на нея неизвестно оръжие, от което изпод брезента се подаваше само дълго дуло с разширение накрая. Наблизо дежуреха двама войници с тъмнозелени униформи, шлемове и бронежилетки. Лагерът заграждаше стълбището на преход, издигащ се над релсите. Светещи указатели поясняваха, че там се намира „Изходът към града“ и Артър разбра защо са взети такива мерки за безопасност. Второто стълбище, също водещо натам, се оказа зазидано с огромни циментови блокове.

Насред станцията бяха разположени здрави дървени маси, около които седяха хора с дълги сиви халати от плътна тъкан и оживено разговаряха. Артър със смайване забеляза татуировки и на техните

слепоочия — но изобразяващи не птици, а отворена книга на фона на няколко вертикални линии, наподобяващи колонада. Един от седящите на масите хора улови втренчения поглед на Артьом, усмихна се дружелюбно и го попита:

— Пристигащ? За пръв път ли си при нас?

От думата „пристигащ“ Артьом го побиха тръпки, но се взе в ръце и кимна. Заговорилият го беше малко по-възрастен от него и когато той стана, за да се здрависа с Артьом, вадейки ръката си от широкия ръкав на халата, се оказа, че са с почти равен ръст. Само че онзи беше с по-крехко телосложение.

Новият познат на Артьом се казваше Данила. Разправяше за себе си, без да бърза, и очевидно бе решил да заговори Артьом, защото му беше любопитно да научи какво става извън Полиса, какви са новините на Околовръстната, какво се чува за фашистите и за червените...

След половин час те вече седяха в дома на слабия Данила, в един от сгушилите се между арките апартаменти, и пиеха горещ чай, със сигурност попаднал тук по околни пътища от ВДНХ. Мебелите в стаята бяха отрупана с книги маса, високи до тавана железни рафтове, също изпълнени с дебели томове, и легло. От тавана на шнур висеше слаба, четирийсетватова електрическа крушка, осветяваща изкусно нарисуван огромен дървен храм, в който Артьом след известно време разпозна Библиотеката, намираща се някъде над Полиса.

След като въпросите на домакина приключиха, дойде ред на Артьом.

— А защо хората тук, при вас, са с татуировки на главите? — поинтересува се той.

— Ти какво, нищо ли не знаеш за кастите? — учуди се Данила. — И за Съвета на Полиса ли не си чувал нищо?

Артьом внезапно си спомни, че някой (как можа да забрави, това беше старецът, Михаил Порфириевич, когото убиха фашистите) му разказваше, че властта в Полиса се дели от военните и библиотекарите, защото навремето на повърхността са били сградата на Библиотеката и някаква организация, свързана с армията.

— Чувал съм! — кимна той. — Военните и библиотекарите. Ти, значи, си библиотекар?

Данила го погледна изплашено, пребледня и се закашля. После се взе в ръце и каза тихо:

— Какъв ти библиотекар? Виждал ли си някога жив библиотекар? Не те и съветвам! Библиотекарите стоят горе... Виждал ли си какви са укрепленията ни? Да не дава Бог да се спуснат тук, долу... Никога не бъркай тези неща. Аз не съм библиотекар, а пазител. Наричат ни още брамини.

— Какво е това странно название? — вдигна вежди Артъом.

— Разбираш ли, ние тук имаме кастова система. Като в древна Индия. Кастата... ами това е нещо като класа... Не са ли ти обяснявали червените? Както и да е. Каста на жреците, пазителите на знания, тези, които събират книгите и работят с тях — обясняваше той, а Артъом не преставаше да се учудва как събеседникът му старателно избягва думата „библиотекар“. — И кастата на воините, които се занимават със защита, отбрана. Като в Индия, там е имало още каста на търговците и каста на слугите. При нас всичко това също го има. Ние използваме и индийските наименования. Жреците са брамини, воините — кшатрии, търговците — вайши, слугите — шудри. Член на каста се става веднъж и за цял живот. Има особени обреди на посвещаване, особено в кшатрии и брамини. В Индия кастата е зависела от семейството, рода, а при нас сам си избираш, когато навършиш осемнайсет. Тук, в „Боровицка“, повечето са брамини, почти всички. Тук е училището ни, библиотеката, килиите. В „Библиотеката“ има особен режим заради транзитното използване от Червената линия, налага се да се охранява, а преди войната имаше повече наши. Сега са се преместили в „Александровска градина“. А в „Арбатска“ има почти само кшатрии заради Генералния щаб.

При поредната древна съскаща дума Артъом въздъхна тежко. Едва ли щеше да запомни всички тези заплетени думи от първи път. Ала Данила не обърна внимание на това и продължи да разказва:

— В Съвета, естествено, влизат само две касты: нашата и тази на кшатариите. Ние тук, общо взето, ги наричаме бойци — той намигна на Артъом.

— А те защо си татуират двуглави птици? — спомни си Артъом. — При вас поне има книги, с книгите всичко е ясно. Но птиците?

— Такъв им е тотемът — сви рамене браминът Данила. — Според мен по-рано това е бил духът покровител на войските за

радиационна защита. Орел, струва ми се. Те вярват в някакви странни, свои неща. Общо взето, при нас няма много добри отношения между кастите. По-рано дори враждувахме.

През пердето се видя как на станцията намалиха осветлението. Настъпваше тукашната нощ. Артъом започна да се готви да става.

— А тук имате ли хотели, за да пренощувам? Защото утре в девет имам среща в „Арбатска“, а нямам къде да отседна.

— Ако искаш — пренощувай при мен — сви рамене Данила. — Аз ще легна на пода, свикнал съм. Тъкмо се канех да приготвям вечеря. Остани, ще ми разкажеш какво още си видял по пътищата. Аз, знаеш ли, не съм ходил никъде. Заветът на пазителите забранява да се отдалечаваме на повече от станция разстояние.

След като помисли, Артъом кимна. В стаята беше топло и уютно, а и той бе харесал домакина още от самото начало. Двамата имаха нещо общо. След петнайсет минути Артъом вече чистеше гъби, докато Данила режеше парчета свинско.

— А ти самият виждал ли си Библиотеката поне веднъж? — попита Артъом с пълна уста след час, когато ядяха задушено свинско с гъби от алуминиеви войнишки канчета.

— За Великата библиотека ли говориш? — уточни строго браминът.

— Тази, която е на повърхността... Нали все още е там? — посочи с вилцата към тавана Артъом.

— Във Великата библиотека ходят само старейшините ни. И сталкери, които работят за брамините — отговори Данила.

— Нали те донасят книги отгоре? От Библиотеката? От Великата библиотека, исках да кажа — побърза да се поправи Артъом, виждайки, че домакинът отново се намръщи.

— Те, но по поръчка на старейшините на кастите. На нас самите не ни е по силите, затова се налага да използваме наемници — обясни неохотно браминът. — Според Завета ние би трябвало да правим това: да съхраняваме знанията и да ги предаваме на търсещите. Но за да предаваме тези знания, първо трябва да се сдобием с тях. А кой от нашите ще посмее да се качи там? — той с въздишка вдигна поглед нагоре.

— Заради радиацията ли? — кимна с разбиране Артъом.

— И заради нея също. Но най-вече заради библиотекарите — отговори Данила с приглушен глас.

— Но нима вие не сте библиотекарите? Или потомци на библиотекарите? Така са ми разказвали.

— Знаеш ли, нека да не говорим за това. И изобщо, нека някой друг да ти разкаже. Аз не обичам особено много тази тема.

Данила започна да събира масата, а след това, след кратък размисъл, отмести част от книгите на един от рафтовете встрани и между томове, наредени на задния ред, се показва празно място, в което проблясваше тумбеста бутилка домашна ракия. Сред съдовете се намериха и фасетирани чаши.

След известно време Артъм, възхитено оглеждащ полиците, реши да наруши мълчанието.

— Виж ти, колко много книги имаш — каза той. — Ние във ВДНХ сигурно нямаме толкова в цялата библиотека. Аз съм препроочел отдавна всичко там. При нас рядко идва нещо хубаво, освен когато вторият ми баща не ми донесе нещо стойностно, а пътуващите търговци постоянно мъкнат разни боклуци, всякакви криминалета. При това половината неща не се разбират. Аз и заради това си мечтаех да попадна в Полиса — заради Великата библиотека. Просто не мога да си представя колко книги трябва да има там, горе, щом заради тях са построили такова грамадно здание — той кимна към рисунката над масата.

Очите и на двамата вече блестяха. Данила, поласкан от думите на Артъм, се наведе над масата и изрече със сериозен тон:

— Та те нямат никакво значение, всичките тези книги. И не са строили Великата библиотека за тях. И не тях съхраняват там.

Артъм го погледна смаяно. Браминът отвори уста, за да продължи, но изведнъж стана от стола си, приближи се към вратата, откrehна я и се заслуша. После я притвори тихичко, седна на мястото си и продължи шепнешком:

— Цялата Велика библиотека е строена заради една-единствена Книга. И само тя е скрита там. Останалите са били нужни само, за да я скрият. И всъщност именно нея я търсят. И нея я пазят — добави той и потрепери.

— И каква е тази книга? — попита Артъм, също шепнешком.

— Древен дебел том. Върху антрацитночерни страници със златни букви там е написана цялата история. До края.

— А защо я търсят? — прошепна Артъом.

— Нима не разбираш? — поклати глава браминът. — До края, до самия край. А той още не приближава... И който притежава това знание...

Зад пердето изведнъж се мярна полупрозрачна сянка и Артъом, макар и да гледаше Данила в очите, успя да я забележи и да му даде знак. Браминът прекъсна разказа си по средата на думата и се хвърли към вратата. Артъом го последва.

На платформата нямаше никой, само от прохода се чуваха отдалечаващи се крачки. Охраната спеше спокойно на столовете си от двете страни на ескалатора.

Когато се върнаха в стаята, Артъом очакваше, че браминът ще продължи разказа си, но Данила бе поизтрезнял и само навъсено поклати глава.

— Не бива да разказваме това — отсече той. — Това е онази част от Завета, която е за посветените. Напитката ми развърза езика — намръщи се той с досада. — Не си и помисляй да разказваш на някого какво си чул. Ако някой научи, че знаеш за Книгата, ще си имаш много ядове. И аз заедно с теб.

В този момент Артъом разбра защо се изпотиха дланите му в момента, в който браминът му спомена за Книгата. Спомни си.

— Тези книги са няколко, нали? — попита той със свито сърце.

Данила го погледна напрегнато в очите.

— Какво имаш предвид?

— „Страхувай се от истината, скрита в древните томове, където думите са изобразени със злато и хартията отровна и черна не гори“... — изрече той, а пред очите му, сред мътна мараня, стоеше безизразното лице на Бърбъна, изговарящо механично чуждите и непонятни думи.

Браминът го погледна смаяно.

— Откъде знаеш това?

— Беше откровение. Та там няма само една Книга, нали? Какво има в другите? — попита Артъом и загледа очаровано рисунката на Библиотеката.

— Останала е само една. Имало е три тома — предаде се най-накрая Данила. — Миналото, настоящето и бъдещето. Миналото и

Настоящето са загинали безвъзвратно преди век. Останал е последният том, най-важният.

— И къде е той?

— Изгубен е в Главното хранилище. Там има повече от четирийсет милиона книги. Една от тях — на вид съвсем обикновена книга, със стандартна подвързия — е именно Тя. За да я разпознае човек, трябва да я разтвори и да я прелисти — според преданието страниците ѝ настина са черни. Но за да се разлистят всички книги в Главното хранилище, са необходими седемдесет години от живота без сън и почивка. А хората не могат да останат горе повече от ден, така че никой няма да ти даде спокойно да си седиш и да разглеждаш всичките книги, които се пазят там. Но стига за това.

Данила си постла завивки на пода, запали свещта на масата и изключи осветлението. Артъом си легна неохотно. Кой знае защо, изобщо не му се спеше, макар и да не можеше да си спомни кога му се е удало да си отдъхне за последен път.

— Интересно, а когато се качваш към Библиотеката, вижда ли се Кремъл? — каза той в пустотата, защото Данила вече бе започнал да похърква.

— Разбира се, че се вижда. Само че не бива да го гледаш. Примамва те — промърмори браминът.

— Тоест как така те примамва?

Данила се надигна на лакът и недоволно намръщеното му лице попадна в жълтото петно светлина.

— Сталкерите разправят, че когато излизаш, не бива да гледаш към Кремъл. Особено към звездите на кулите. Щом погледнеш, вече не можеш да откъснеш поглед. А ако продължиш да гледаш, започва да те влече натам. Затова сталкерите никога не ходят сами във Великата библиотека, а поне по двама. Ако единият случайно погледне към Кремъл, другият веднага го разтърсва, за да му помогне да дойде на себе си.

— А какво има вътре в Кремъл? — прошепна Артъом, след като преглътна.

— Никой не знае, защото там само влизат, а още никой не се е връщал. Ако искаш, виж — там, на рафта има една книга, в която има интересна история за петолъчките и свастиките, включително и за тези

върху кремълските кули. — Той стана, намери на рафта необходимата книга, отвори я на нужната страница и отново се мушна под одеялото.

След няколко минути Данила вече спеше, а Артьом, придвижил свещта по-близо, беше започнал да чете.

„... Бидейки най-малобройната и най-невлиятелната от политическите групи, борещи се за влияние и власт в Русия след първата революция, болшевиките не са били разглеждани като сериозни противници на никоя от съперническите си страни. Те не са се ползвали от подкрепата на селяните и са се опирали само на малобройните си поддръжници сред работническата класа и във флота. В. И. Ленин, който се обучавал по алхимия и заклинания по викане на духове в тайни швейцарски училища, успял да намери главните си съюзници от другата страна на бариерата между световете. Именно в този период изплували първите пентаграми като символ на комунистическото движение и Червената армия.

Пентаграмът, както е известно, е най-разпространеният и достъпен за начинаещите вид портал между световете, допускащ в нашата реалност демони. При това създателят на пентаграма при умелото му използване установява контрол над призования в нашия свят демон, който е задължен да му служи. Обикновено, за да се контролира по-добре призованото същество, около пентаграма се чертае защитна окръжност и демонът не е способен да напусне периметъра ѝ.

Не е известно точно как се е удало на предводителя на комунистическото движение да постигне това, към което са се стремели всички могъщи магьосници на всички епохи: установяване на връзка с демони повелители, на които се подчинява цяла орда от техни по-нисши събратя. Специалистите са убедени, че самите повелители, почувствали предстоящите войни и най-страшните за цялата история на човечеството кръвопролития, са се приближили до границата между световете и са призовали онези, които биха им позволили да съберат жътва от човешки животи. В замяна на това те са им обещали подкрепа и защита.

Историята с финансирането на болшевишкото ръководство от германското разузнаване, разбира се, е истина, но би било глупаво и повърхностно да се смята, че В. И. Ленин и съратниците му са успели да наклонят везните на своя страна само благодарение на

чуждестранните си партньори. Бъдещият комунистически вожд още тогава е имал неизмеримо по-силни и мъдри покровители от военните разузнавачи на кайзерова Германия.

Подробностите от тайното споразумение със силите на мрака, разбира се, са недостъпни за съвременните изследователи. Но резултатът от това споразумение е налице: съвсем скоро пентаграмите вече се слагат върху знамената, върху шапките на войниците от Червената армия и върху бронята на нейната все още малобройна военна техника. Всеки от тези пентаграми е отварял врата към нашия свят за демон защитник, който е пазел собственика на пентаграма от външни посегателства. Демоните получавали заплащането както си е редно — в кръв. Само през двайсети век по най-скромни изчисления в жертва били принесени около трийсет милиона жители на страната.

Договорът с повелителите на призованите сили много скоро оправдал себе си: болшевиките бързо взели властта и я укрепили и макар че самият Ленин, изпълняващ ролята на свързващо звено между двата свята, не издържал и загинал само на петдесет и четири годишна възраст, изгорен отвътре от адски пламък, последователите му продължили неговото дело без колебание. Скоро цялата страна била демонизирана. Слагали пентаграми на тръгващите на училище деца. На малцина им е известно, че първоначално ритуалът по приемането на октомврийчета включвал пробождање на детската плът с карфицата на значката. По такъв начин демонът на октомврийската «звездичка» вкусвал кръвта на своя бъдещ господар, веднъж завинаги влизайки в сакрална връзка с него. Когато пораснело малко и станело пионер, детето получавало нова пентаграма. На него вече се виждала част от същността на Договора: щампованият в злато портрет на Вождя бил обхванат от пламъка, довел до гибелта му. По такъв начин на подрастващото поколение му се напомняло за подвига и саможертвата. После следвал Комсомолът и накрая на избраника му се отварял пътът към жреческата каста — Комунистическата партия.

Безброй призвани духове отбранявали всичко и всички в съветската държава: децата и възрастните, зданията и техниката, а самите демони повелители се разположили в гигантските рубинени пентаграми върху кулите на Кремъл, доброволно съгласявайки се да са заточени в името на увеличаването на своето могъщество. Именно оттам започвали минаващите през цялата страна невидими силови

линии, които я предпазвали от хаоса и разрухата и подчинявали жителите ѝ на волята на обитателите на Кремъл. В известен смисъл целият Съветски съюз се превърнал в една гигантска пентаграма, защитна окръжност на която станала държавната граница.“

Артьом се откъсна от страницата и се огледа. Свещта вече догаряше и започваше да дими. Данила спеше дълбоко, обърнал се с лице към стената. Артьом изпъна крайници и отново се върна към книгата.

„Решаващо изпитание за съветската власт станал сблъсъкът с национал-социалистическа Германия. Защитавани от не по-малко древни и могъщи сили от Съветския съюз, облечените с доспехи тевтонци за втори път през хилядолетието успели да проникнат надълбоко в нашата страна. На техните знамена този път бил начертан обърнатият наопаки символ на слънцето, светлината и процъфтяването. Танковете с пентаграми върху куполите и досега, петдесет години след Победата, продължават вечната си битка с танковете, носещи свастика — в музейните панорами, на екраните на телевизорите, върху карираните листове, откъснати от ученически тетрадки...“

Свещта мигна за последен път и угасна. Време беше да спи.

Ако се обърнеш с гръб към паметника, между полуразрушените сгради можеше да се види част от висока стена и силуетите на островърхите кули. Но Артьом не биваше да се обръща и да ги гледа — добре му бяха обяснили това. А и беше забранено да се оставят без надзор вратите при стъпалата, за да може в случай на нужда да се даде сигнал за тревога, защото загледаш ли се — край, и ти самият пропадаш, и другите ще пострадат.

Затова Артьом стоеше на мястото си, макар и да му се искаше да се обърне, и засега разглеждаше монумента, основата на който бе обрасла с мъх. Статуята изобразяваше седнал в дълбоко кресло мрачен старец, облегал се на лактите си. От нацърбените бронзови очни ябълки върху гърдите бавно капеше нещо гъсто — изглеждаше, че паметникът плаче.

Не беше поносимо да се гледа дълго в тази посока. Затова Артьом мина от другата страна на статуята и погледна внимателно към вратите. Всичко беше спокойно, цареше пълна тишина и само едва-едва полъхваше ветрецът, носещ се между оголените скелети на

сградите. Отрядът бе тръгнал доста отдавна, но не бяха взели Артъом със себе си. Наредиха му да остане на стража, а ако се наложи — да слезе до станцията и да предупреди за случилото се.

Времето течеше бавно и той го измерваше с крачките, които правеше около основата на паметника: една, две, три...

Случи се, когато стигна до петстотин — отзад, откъм гърба му, се разнесе тропот и ръмжение; оттам, накъдето не биваше да поглежда. Имаше нещо наблизо, и то можеше да се нахвърли върху Артъом във всеки момент. Той застина, вслушвайки се, после се хвърли на земята и се притисна към постаментата, пригответил автомата за стрелба.

Сега то беше съвсем наблизо, очевидно — от другата страна на паметника. Артъом чуваше ясно хрипливото му животинско дишане; то заобикаляше постаментата и бавно се приближаваше към него. Той се опита да преодолее треперенето на ръцете си и да държи под прицел мястото, откъдето щеше да се появи то.

Но дишането и звуците от крачките неочаквано започнаха да се отдалечават. А когато Артъом надникна иззад статуята, за да се възползва от случая и да повали неизвестния противник с откос в гърба, той незабавно забрави и за него, и за всичко останало.

Петолъчката на кремълската кула се виждаше ясно дори оттук. Самата кула оставаше само мътен силует в неравномерната светлина на подалата се иззад облаците луна, но петолъчката се открояваше ясно на фона ѝ, тя привличаше към себе си вниманието на всеки гледащ я по напълно разбираема причина. Тя сияеше. Не вярвайки на очите си, Артъом вдигна полевия бинокъл.

Петолъчката пламтеше с неистово яркочервен цвят и осветяваше няколко метра от пространството около себе си, а когато се вгледа по-добре, забеляза, че това осветяване е неравномерно. В гигантския рубин сякаш беше заточена буря — той се озаряваше от отблясъци, в него нещо се изливаше, бучеше, лумваше... Зрелището се оказа смайваща, невъзможна за този свят красота, но от такова разстояние се виждаше прекалено лошо. Трябваше да се приближи.

Артъом метна автомата на рамо, бързо се спусна по стълбите, претича през напукалия се асфалт на улицата и спря чак на ъгъла, откъдето се виждаше вече цялата кремълска стена... и кулите. На всяка от тях сияеше червена петолъчка. Той отново вдигна бинокъла.

Петолъчките продължаваха да пламтят със същата неравномерна светлина, искаше му се да ги гледа вечно.

Артьом се съсредоточи върху най-близката от тях и се залюбува на фантастичните ѝ преливания, докато изведнъж не му се стори, че различава очертанията на нещо, което се движи вътре, под повърхността на кристалите.

За да различи по-добре странните контури, му се наложи да се приближи още. Забравил за всички опасности, той се спря наскре откритото пространство и вече не сваляше бинокъла, старайки се да разбере какво му се е удало да види.

Демоните повелители, спомни си най-накрая. Маршалите на армиите от бесове, призвани да защитават съветската държава. Страната, а и целият свят вече са се разпаднали на парчета, но пентаграмите на кремълските кули са си останали недокоснати: властниците, сключили договор с демоните, отдавна бяха мъртви и нямаше кой да им върне свободата... Няма кой ли? А той?

Трябва да намери врата, помисли си. Трябва да намери вход...

— Ставай, скоро трябва да тръгваш! — разтърсваше го Данила.

Артьом се прозина и разтърка очи. Току-що беше сънувал нещо невероятно интересно, но сънят моментално бе отлетял и не му се удаваше да си спомни какво е видял. На станцията вече се бе включило пълното осветление и се чуваше как чистачките, весело ругайки се, метат платформата.

Той си сложи тъмните очила и отиде да се мие, праметнал през рамо не особено чиста релефна кърпа, която му бе връчил домакинът. Тоалетните се намираха от същата страна, от която беше и бронзовото пано, и опашката не бе малка. Артьом се нареди и все още прозявайки се, се опита да си припомни поне част от образите, които бе видял в съня си.

Опашката кой знае защо спря да се придвижва напред, а хората, застанали в нея, оживено зашепнаха. Опитвайки се да разбере каква е работата, Артьом се огледа. Всички погледи бяха насочени към желязната врата. Сега тя беше отворена и на прага ѝ стоеше висок човек, при вида на когото Артьом забрави защо се намира тук.

Сталкер.

Именно така си ги бе представял — по разказите на втория си баща и историите, разправяли от пътуващите търговци. Изцапан и на

места прогорен защитен костюм, дълга тежка бронежилетка, извънредно широки рамене, на дясното рамо — небрежно наметната огромна ръчна картучница, от лявото се спускаше проблясваща лента с патрони. Груби кубинки, мушнати в тях панталони, на гърба — огромна брезентова раница.

Сталкерът свали кръглия си шлем, от онези, използвани от някогашните спецчасти, смъкна гумената маска на противогаза, показвайки руменото си, мокро лице, и започна да разговаря за нещо с командира на поста. Вече не беше млад — Артъм видя сива набола брада по бузите и брадичката му и сребристи нишки в късите черни коси. Но от него лъхаше сила, увереност в себе си, той бе корав, спретнат и сякаш дори тук, на тихата и светла станция, беше готов във всеки момент да посрещне опасността и да не ѝ позволи да го завари неподготвен.

Сега единствено Артъм разглеждаше безцеремонно пришълеца, а останалите хора, наредили се на опашката, отначало го запобутваха, карайки го да се придвижва напред, а после направо започнаха да го задминават.

— Артъм, защо се бавиш толкова? Виж, ще закъснееш! — приближи се Данила.

Когато чу името му, сталкерът се обърна към Артъм, огледа го внимателно и изведнъж направи широка крачка към него.

— От ВДНХ си, нали? — попита той с дълбок звучен глас.

Артъм кимна безмълвно и усети как коленете му се разтреперват.

— И търсиш Мелник? — продължи онзи.

Артъм кимна още веднъж.

— Аз съм Мелник. Имаш ли нещо за мен? — сталкерът погледна Артъм в очите.

Артъм побърза да напипа върху шията си верижката с гилзата, с която сега му беше някак странно да се раздели, сякаш му е талисман, и я подаде на сталкера.

Онзи свали кожените си ръкавици, махна капачето и небрежно изтръска нещо от капсулата върху дланта си. Малко късче хартия. Бележка.

— Ела с мен. Извинявай, че не можех вчера — позвъниха, когато вече тръгвахме нагоре.

След като набързо се прости с Данила и му благодари, Артъом се забърза след Мелник по ескалатора, водещ към прехода за „Арбатска“.

— Няма ли никакви вести от Хънтър? — попита плахо той, като едва успяваше да се придържа към темпото на широко крачещия сталкер.

— Абсолютно нищо не се чува за него. Страхувам се, че сега ще се наложи да питаме вашите черни за Хънтър — отвърна Мелник и погледна през рамо Артъом. — Затова пък новините от ВДНХ дори са прекалено много.

Артъом усети как сърцето му се разтуптява.

— Какви? — той се постара да скрие вълнението си.

— Не са много добри — отговори сухо сталкерът. — Черните отново са преминали в настъпление. Преди седмица е имало тежка битка. Петима души са загинали. А черните там, изглежда, стават все повече и повече. Хората започват да бягат от вашата станция. Говори се, че не могат да издържат ужаса. Така че Хънтър беше прав, когато ми разправяше, че при вас се готви нещо лошо. Усещаше го.

— А знаете ли кой е загинал? — попита уплашено Артъом, докато се стараеше да си спомни кой трябва да е бил дежурен в този ден, преди седмица. Кой ден беше? Женя? Андрей? Само не Женя...

— Откъде да знам? Не стига, че тези изчадия са ви нападнали, но и в тунелите около „Проспект на мира“ става някаква дяволска работа. Хората губят паметта си, няколко души са загинали в тунелите.

— Какво ще правим?

— Днес ще има заседание на Съвета. Ще чуем мнението на старейшините брамини и генералите. Само че едва ли ще успеят да помогнат с нещо на станцията ти. Те едва успяват да отбраняват самия Полис — и то само защото никой не смее да го нападне сериозно.

Излязоха на „Арбатска“. Тук също светеха живачни лампи и както и в „Боровицка“, жилищата бяха разположени в арките, застроени с тухли. Пред някои от тях имаше караули и изобщо се виждаха необичайно много военни. Тук-там на боядисаните в бяло стени бяха окачени недокоснати от времето парадни армейски знамена с бродирани златисти орли. Наоколо цареше оживление: разхождаха се брамини с дълги халати; чистачки миеха пода, викайки по онези, които се опитваха да минат през мокрото; имаше и немалко хора от други станции — те можеха да се разпознаят по слънчевите очила или

сложените като козирки длани, с които прикриваха присвитите си очи. На платформата имаше само жилищни и административни помещения; всички търговски сергии и закусвални бяха изнесени в преходите.

Мелник отведе Артьом до края на платформата, където започваха служебните помещения, настани го на мраморната пейка, облицована с полирано от сядането на хиляди пътници дърво, помоли го да почака и изчезна някъде.

Артьом разглеждаше сложната фреска под тавана и си мислеше, че Полисът не е излъгал очакванията му. Тук наистина се беше наложил съвсем различен начин на живот и хората не бяха толкова ожесточени, озлобени и потиснати, като на другите станции. Знанията, книгите и културата тук играеха изглежда съвсем особена роля. Минаха поне през пет книжни сергии, докато вървяха през прехода от „Боровицка“ към „Арбатска“. Висяха дори афиши, анонсиращи спектакъл по Шекспир за следващата вечер, и както и на „Боровицка“, някъде свиреше музика.

И преходът, и двете станции се поддържаха в отлично състояние и макар на стените да се виждаха пукнатини и влага, всички повреди се оправяха от сновящите навсякъде ремонтни бригади. От любопитство Артьом надникна и в тунела — там също цареше пълен ред: сухо, чисто и на всеки сто метра светеше електрическа крушка, и така докдето стига погледът. От време на време преминаваше по някоя натоварена със сандъци дрезина, спираше, за да стовари случаен пътник или да качи кутия с книги, които Полисът разпращаше из цялото метро.

„Скоро може да дойде края на всичко това — помисли си неочаквано Артьом. — ВДНХ вече не издържа напора на тези чудовища... Нищо чудно.“ Спомни си една от нощите в патрула, когато му се наложи да отблъсква атака на черните и всичките кошмари, измъчвали го след битката.

Нима ВДНХ ще падне? Значи той вече няма да има дом и ще бъде щастие, ако вторият му баща и приятелите му успеят да избягат; тогава ще му остане надеждата да ги срещне някой ден в метрото. Обеща си, ако Мелник му каже, че е изпълнил задачата си и повече нищо не може да направи, веднага да потегли обратно. Ако на неговата станция ѝ е съдено да стане единствената преграда по пътя на черните, а на приятелите и близките му — да загинат, отбранявайки я, то той

по-скоро би предпочел да бъде заедно с тях, отколкото да се укрива в този рай. Изведнъж му се прииска да се върне въкъщи, да види редицата от армейски палатки, чаената фабрика... Да побъбри с Женя, да му разкаже приключенията си. Със сигурност приятелят му не би повярвал и на половината от разказа... Ако все още беше жив.

— Да вървим, Артьом — повика го Мелник. — Искат да говорят с теб.

Той вече бе успял да се отърве от защитния си костюм и беше облечен с трико, черно военно пилотско яке без кокарда и панталони с джобове като на Хънтър. Сталкерът наподобяваше с нещо Ловеца, не външно, разбира се, а по поведението си. Беше също толкова спретнат, напрегнат и говореше по сходен начин: с кратки, насечени фрази.

Стените в помещението бяха облицовани с байцвано дъбово дърво, а на двете срещуположни стени висяха две огромни картини с пастелни бои. На едната Артьом разпозна без усилие Библиотеката, на другата беше изобразено високо здание, облицовано с бял камък, а надписът отдолу гласеше: „Генерален щаб на Министерството на отбраната на Руската федерация“.

Насред просторната стая имаше голяма дървена маса, а на столовете около нея седяха и гледаха изучаващо Артьом десетина души. Половината — със сиви брамински халати, другата половина — с летни военни униформи. Получавахе се така, че военните седяха под картината с Генералния щаб, а брамините — под Библиотеката.

Централното място на масата важно заемаше човек с нисък ръст, но с властнически вид. Носеше очила и имаше голяма плешивина на главата си. Беше облечен с костюм и вратовръзка и нямаше татуировка, обозначаваща принадлежността му към някоя каста.

— Да се захващаме за работа — започна той, без да се представя. — Разкажете ни всичко, което ви е известно, включително ситуацията с тунелите от вашата станция до „Проспект на мира“.

Артьом се зае да описва подробно историята на борбата на ВДНХ с черните, после задачата на Хънтър и най-накрая — похода до Полиса. Когато разказваше за случилото се в тунелите между „Алексеевска“, „Рижка“ и „Проспект на мира“, военните и брамините зашепнаха помежду си, някои — недоверчиво, други — оживено, а седналият в ъгъла офицер няколко пъти му зададе въпроси и старателно протоколираше разказа.

Когато обсъжданията най-накрая утихнаха, позволиха на Артър да продължи разказа си, но повествованието му предизвика малко интерес, докато не стигна до „Поляна“ и нейните жители.

— Ама, моля ви! — прекъсна го възмутено един от военните — пълен мъж на около петдесет години, със сресани назад коси и очила с метална рамка, впила се в основата на носа му. — С абсолютна сигурност се знае, че „Поляна“ е необитаема. Станцията е отдавна изоставена. Наистина през нея всекидневно минават десетки хора, но никой не може да живее там. На нея периодично изтича газ и навсякъде са окачени знаци, предупреждаващи за опасността. И, разбира се, там отдавна няма никакви котки и хартиени отпадъци. Напълно пуст перон. Напълно. Престанете с вашите инсинуации.

Останалите военни закимаха в знак на съгласие и Артър млъкна озадачено. Когато спираше на „Поляна“, за миг му хрумна, че умиротворената обстановка, царяща на станцията, е невероятна за метрото. Но веднага беше отвлечен от тези мисли от обитателите на „Поляна“, които бяха повече от истински.

Обаче брамините не подкрепиха гневното опровержение. Най-старият от тях, плешив старец с дълга сива брада, погледна с интерес Артър и размени няколко фрази на непонятен език със седналите до него.

— Този газ, както знаете, притежава халюциногенни свойства, когато се смеси с въздуха в определени пропорции — каза примирително браминът, седнал отдясно на стареца.

— Въпросът е в това може ли сега да му се вярва за останалото — възрази военният, гледайки Артър изпод вежди.

— Благодаря за доклада ви — прекъсна дискусията човекът с костюма. — Съветът ще го обсъди и ще ви съобщи резултатите. Можете да излезете.

Артър тръгна към изхода. Нима целият му разговор с двамата пушещи наргиле жители на „Поляна“ беше халюцинация? Но това би означавало и че идеята, че е избран, че може да променя реалността, докато въплътява сюжета на предопределеното, е просто плод на неговото въображение, опит да утеша себе си... Сега и загадъчната среща в тунела между „Боровицка“ и „Поляна“ вече не му изглеждаше като чудо. Газът? Газът.

Седеше на пейката при вратата и дори не се вслушваше в приглушените гласове на спорещите членове на съвета. Покрай него сновяха хора, по линията преминаваха ръчни и моторни дрезини, точеха се минута след минута, а той седеше и размишляваше. Съществуваше ли мисията му в действителност или сам си я измисляше? Какво да прави сега? Къде да отиде?

Някой го потупа по рамото. Това беше офицерът, който водеше записки по време на неговия разказ.

— Членовете на Съвета ви съобщават, че Полисът не е в състояние да помогне с нищо на вашата станция. Благодарят ви за подробния отчет за ситуацията в метрополитена. Свободен сте.

И това е всичко. Полисът не може да помогне с нищо. Всичко е напразно. Направи каквото може, но нищо не се промени. Оставаше му единствено да се върне във ВДНХ и да застане рамо до рамо с онези, които държаха отбраната там. Артъом се надигна мъчително от пейката и тръгна, без сам да знае къде отива.

Когато почти бе достигнал прехода за „Боровицка“, отзад се чу тихо кашляне. Артъом се обърна и видя брамина, присъствал на Съвета, онзи същия, който седеше отдясно на стареца.

— Почакайте, млади човече... Струва ми се, че трябва да обсъдим нещо с вас... В тесен кръг — каза му браминът, усмихвайки се учтиво. — Ако Съветът не е в състояние да направи нищо за вас, то може би покорният ви слуга ще се окаже по-полезен.

Той хвана Артъом под мишницата и го поведе към едно от тухлените жилища в арките. Там нямаше прозорци, нито пък електрически крушки, само пламъкът на малка свещ очертаваше контурите на няколкото души, събрали се в стаята. Артъом не успя да ги разгледа както трябва, защото довелият го брамин побърза да духне свещта и помещението потъна в мрак.

— Истина ли е това, което разказа за „Поляна“ на заседанието на Съвета? — разнесе се дрезгав глас.

— Да — отговори твърдо Артъом.

— Знаеш ли как наричаме „Поляна“ ние, брамините? Станцията на съдбата. Нека кшатриите смятат, че този газ помрачава разсъдъка, ние нямаме нищо против. Няма да тръгнем да лекуваме от слепота доскорошния си враг. Вярваме, че на тази станция хората се срещат с посланици на Провидението. На повечето хора Провидението няма

какво да им каже и те просто преминават през пуста, изоставена станция. Но тези, които са срещнали някого на „Поляна“, трябва да се отнесат много внимателно към тази среща и да запомнят за цял живот всичко, което им е било казано. Ти спомняш ли си всичко?

— Забравих го — излъга Артъм, който не се доверяваше особено много на тези хора, приличащи му на членовете на някаква секта.

— Нашите старейшини са убедени, че не си дошъл при нас случайно. Ти не си обикновен човек и твоите особени способности, които вече неведнъж са те спасявали по време на похода ти, може да помогнат и на нас. А за благодарност ние ще протегнем ръка за помощ на теб и на твоята станция. Ние сме пазители на знания и сред тези знания има и такива, които могат да спасят ВДНХ.

— Какво общо има ВДНХ?! — избухна Артъм. — Всички говорите само за ВДНХ! Сякаш не разбирате, че дойдох тук не само заради своята станция, не само заради своята беда! Всички, всички са заплашени от опасност! Първо ще падне ВДНХ, после — цялата линия, а след това ще дойде краят и на цялото метро...

Никой не му отговори. Тишината се сгъстяваше, чуваше се само равномерно дишане на присъстващите. Артъм почака още малко, не издържа и попита:

— Какво трябва да направя?

— Да се качиш горе, в голямото книгохранилище. Да намериш нещо, което е наше по право, и да го върнеш тук. Ако успееш да намериш това, което търсим, ще ти посочим знанията, които ще ти помогнат да унищожиш заплахата. И нека изгори Великата библиотека, ако те лъжа.

[1] Si vis pacem, para bellum (лат.) — Ако искаш мир, готви се за война. — Бел.прев. ↑

[2] Блокпост — пост за управление на блокировъчните устройства в определени участъци на железопътната линия. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 13

ВЕЛИКАТА БИБЛИОТЕКА

Артъом излезе на станцията и се огледа замаяно. Току-що беше сключил една от най-странните договорености в живота си. Работодателите му дори бяха отказали да обяснят какво именно трябва да търси той в книгохранилището, обещавайки да му съобщят подробностите по-късно, когато тръгне нагоре. И макар за секунда да му хрумна, че може да става въпрос за Книгата, за която предишната вечер му бе разказал Данила, не посмя да попита брамините дали е така. Освен това вечерта, когато неговият домакин му беше споделил тази тайна, двамата бяха порядъчно развеселени, така че той имаше основания да се съмнява в достоверността ѝ.

Обещаха му, че няма да отиде на повърхността сам. Брамините смятаха да изпратят цял отряд. Заедно с Артъом щяха да се качат поне двама сталкери и един човек от кастата, на когото той незабавно трябваше да предаде намереното, ако експедицията се увенчае с успех. Браминът пък беше длъжен да му покаже нещо, което ще му помогне да отстрани заплахата, надвиснала над ВДНХ.

Сега, когато бе излязъл от пълния мрак на стаята на платформата, условията на договора се струваха на Артъом абсурдни. Като в старата приказка от него се искаше да отиде някъде, без да знае къде, и да донесе нещо, без да знае какво, а в замяна му бяха обещали чудно спасение, без дори да уточняват какво е то. Но какво му оставаше да направи? Да се върне с празни ръце? Нима това е очаквал Ловеца от него?

Когато Артъом попита тайнствените си събеседници по какъв начин ще намери в гигантските хранилища на Библиотеката онова, което те търсят, му беше казано, че ще разбере всичко на място. Ще чуе. Той не ги разпитва повече, страхувайки се, че брамините ще загубят увереността си в неговите необичайни способности, в които и самият той не вярваше особено. На раздяла го предупредиха изрично,

че военните не бива да научават нищо, иначе договореността им губи силата си.

Артьом седна на пейка в центъра на залата и се замисли. Това беше смайващ шанс да извърши това, което му се бе удало само веднъж в съзнателния му живот, и да го направи, без да се бои от наказания и последствия. Да се качи на повърхността, и то не сам, а с истински сталкери, изпълнявайки секретна задача на кастата на пазителите... Той така и не ги попита защо не обичат думата „библиотекар“.

До него на пейката тежко се отпусна Мелник. Сега той изглеждаше уморен и напрегнат.

— Защо се реши на това? — попита сталкерът без никакво изражение, загледан пред себе си.

— Откъде знаете? — смая се Артьом. От края на разговора му с брамините не беше изминал и четвърт час.

— Ще се наложи да дойда с теб — продължи с безизразен глас Мелник, без да го удостои с отговор. — Отговарям за теб пред Хънтър, каквото и да се е случило с него. А и не бива да се отказваш от договора с брамините. Все още никой не е успявал. И най-важното — не си и помисляй да се раздрънкваш пред военните. — Той се изправи, поклати глава и добави: — Ако знаеше в какво се забъркваш... Отивам да спя. Довечера се качваме.

— А нима вие не сте от военните? — попита Артьом подире му. — Чух, че ви нарекоха полковник.

— Че съм полковник — полковник съм, но не от тяхното ведомство — отговори неохотно Мелник и си тръгна.

Артьом посвети останалата част от деня на изучаването на Полиса: разхождаше се безцелно из безкрайното пространство на преходите и стълбищата, удивляваше се колко народ е способен да побере в себе си този подземен град; проучи подробно напечатания на амбалажна хартия вестник „Новини от метрото“, послуша пътуващи музиканти, разлистваше книгите по сергиите, поигра си с изложени за продажба кученца, научи последните клюки — и през цялото това време не можеше да се избави от усещането, че някой го следи и наблюдава. Няколко пъти той дори се обърна рязко с надеждата да срещне нечий внимателен поглед, но напразно — наоколо гъмжеше от хора и никой не му обръщаше внимание.

Намери в един от преходите хотел и преспа няколко часа, преди да се яви в десет вечерта при заставата към изхода от града на „Боровицка“, каквато беше уговорката. Мелник закъсняваше, но караулът бе в течение и предложиха на Артъом да изчака сталкера на чаша чай.

Възрастният караулен, който говореше при пристигането на Артъом, прекъсна разказа си за минута, за да налее на Артъом чай в емайлирана чашка, след което продължи да разправя:

— Та така... Тогава ми наредиха да следя радиоефира. Всички се надяваха да уловим сигнал от правителствените бункери отвъд Урал. Само че се стараехме напразно — първо са ударили стратегическите обекти. Край с Раменки, край с всички извънградски вили с трийсетметрови бункери отдолу... Раменки сигурно биха го пожалили... Опитвах се да не атакуват мирното население... Тогава още никой не знаеше, че тази война е до самия край, когато вече всичко е все едно. Та Раменки сигурно биха го пожалили, но в съседство имаше команден пункт — ето къде са се целели... А гражданските жертви — ами, както се казва, допустима загуба, да ме извинявате. Но тогава още никой не вярваше в това и началството ме сложи да следя ефира, там, при „Арбатска“, в бункера. И в началото ловях много чудесии... Сибир мълчеше, затова пък другите отговаряха. Отговаряха стратегически подводници, атомни... Питаха да стрелят или не... Хората не вярваха, че Москва вече я няма. Капитани първи ранг плачеха в ефира като малки деца. Беше странно — тези втели и кипели морски офицери, които за целия си живот не са изrekli нито една цензурна дума, да плачат, да молят да проверим дали сред оцелелите не са техните жени, дъщери... Върви ги търси тук... А после — при всеки ставаше различно... Някои казваха: край, и с вас ще стане като с нас, и отиваха към бреговете им, за да изстрелят всичко по техните градове. Други решаваха обратното: така или иначе всичко отива по дяволите, няма смисъл да се воюва повече. Защо да се убиват още хора? Само че това вече не решаваха нищо. И тези, които решаваха да отмъстят за семействата си, бяха достатъчно. А подводниците отговаряха още дълго време. Те можеха да дежурят под водата по половин година. Естествено някои ги удариха, но не можах да намерят всички. Та се наслушах на истории, все още, като си спомня, ме побиват тръпки. Но за друго исках да разкажа. Засякох

веднъж екипаж на танк, който бе оцелял по чудо при удара: бяха изпреварили своя батальон с машината си или нещо такова... Новото поколение бронирана техника предпазваше от радиация. И тримата мъже в този танк тръгнали от Москва на изток. Преминали през горящи села, взели някакви жени със себе си и продължили. Стигнали до някакъв затънтен край, където вече нямало какво да се бомбардира, и най-накрая им свършило горивото. Разбира се, и там радиационният фон си оставал висок, но все пак не както около градовете. Направили си лагер, закопали танка до средата на корпуса в почвата — получило се нещо като укрепление. Сложили до него палатка, с течение на времето си изкопали землянка, направили си ръчен генератор за електричество и доста дълго време живели около този танк. Разговарях с тях две години почти всяка вечер, знаех всичките им семейни дела. Отначало всичко било спокойно, направили си стопанство, на двама от тях им се родили деца... почти нормални. Имали достатъчно боеприпаси. На какво ли не се нагледали, от гората излизали такива твари, че той така и не можа да ми ги опише както трябва, този лейтенант, с когото говорехме. А после изчезнаха. Още половин година се опитвах да се свържа с тях, но нещо им се беше случило. Може би генераторът или преподавателят са излезли от строя, а може и да са им свършили боеприпасите...

— Говореше за Раменки — напомни му колегата му, — че са ги бомбардирани, и си помислих: от колко време вече служи тук, а никой не може да ми каже как се е получило така, че Кремъл е останал цял. Защо не са го пипнали? Ето там трябва да има бункери, и то какви!

— Кой ти е казал, че не са го пипнали? Пипнаха го, и още как! — увери го караулният. — Просто не искаха да го разрушават, защото е паметник на архитектурата, и изпробваха върху него новите си разработки. И си го получихме... По-добре направо да го бяха изтрили от лицето на земята... — той се изплю и замълча.

Артьом седеше тихичко и се стараеше да не отвлича ветерана от спомените му. Рядко му се случваше да слуша толкова подробни истории за това как се е случило всичко. Но възрастният караулен замълча, замисли се за нещо свое си и след като изчака, най-накрая Артьом се реши да зададе един въпрос, върху който беше мислил и по-рано:

— А нали и в някои други градове има метро? Или поне е имало, така съм чувал. Нима никъде другаде не са останали хора? Вие никакви други сигнали ли не приехте, когато работехте като свързочник?

— Не, нищо нямаше. Но ти си прав. В Петербург например трябва да са се спасили хора, станциите в тяхното метро са надълбоко, някои дори по-надълбоко от нашите тук. И е устроено по същия начин. Помня, че ходих там, когато бях млад. При тях на една от линиите нямаше изход на релсите, а стояха едни такива масивни железни порти. Идва моторисата и крилата се отварят заедно с вратите на моторисата. Спомням си, че тогава това доста ме смая. Колкото и да разпитвах, никой не можа да ми обясни защо е направено така. Едни казваха, че за да предпазва от наводнения, други — че така са икономисали облицовка при строителството. А после се запознах с един от строителите на метрото и той ми разказа, че докато са прокарвали тази линия, някой е изял половината им бригада, а и в другите бригади е станало нещо подобно. Намирали само оглозгани кокали и инструментите. Разбира се, нищо не съобщили на населението, но сложили тези чугунени порти по цялата линия, за по-сигурно. И това е било още едно време... А какво е станало след появата на радиацията, дори ми е трудно да си представя...

Разговорът прекъсна; в заставата дойде Мелник с още един човек, нисък и набит, с масивна челюст, с къса брада и дълбоко разположени очи. Двамата вече бяха със защитни екипи и с големи раници на раменете. Мелник огледа мълчаливо Артъм, постави в краката му голям черен сак и посочи безмълвно армейската палатка.

Артъм влезе вътре, разкопча ципа на сака и извади отвътре: черен екип, подобен на онези, които носеха Мелник и колегата му; необичаен противогаз с широко обзорно стъкло и два филтъра отстрани; високи кубинки; и най-важното — нов автомат „Калашников“ с лазерен прицел и сгъваем метален приклад. Това беше особено оръжие, такива Артъм бе виждал само в елитните подразделения на Ханза, патрулиращи по линията с моторизирани дрезини. На дъното на сака имаше дълъг фенер и кръгъл шлем, обвит с плат.

Още не беше успял да се преоблече, когато завесата на палатката се вдигна и вътре влезе браминът Данила. Държеше в ръце абсолютно

същия сак с цип. Двамата се спогледаха изумено. Артъом пръв съобрази каква е работата.

— Идваш горе? Да ни съпровождаш? Да търсим това, което не знаем какво е? — попита той ехидно.

— Аз знам — озъби се Данила. — А ти как смяташ да го търсиш — изобщо не мога да проумея.

— Аз също — призна си Артъом. — Казаха ми, че ще ми обяснят после. И ето, че чакам.

— На мен ми казаха, че пращат горе ясновидец, който трябва да усети накъде да върви.

— Аз ли съм този ясновидец? — изсумтя Артъом.

— Старейшините смятат, че имаш дарба и че съдбата ти е особена. Някъде в Завета има предсказание, че трябва да се появи юноша, воден от съдбата, който ще намери скритите тайни на Великата библиотека. Ще намери онова, което нашата каста безуспешно се опитва да открие през последното десетилетие. Старейшините са убедени, че този човек си ти.

— Това онази книга, за която ти говореше, ли е? — попита го директно Артъом.

Данила не отвърна дълго време, но най-накрая кимна.

— Ти трябва да я усетиш. Тя не е скрита от всички. Ако ти наистина си същият този „юноша, воден от съдбата“, дори няма да ти се наложи да търсиш из книгохранилището. Книгата сама ще те намери — той огледа Артъом изпитателно и добави нерешително: — Какво поиска от тях в замяна?

Нямаше смисъл да крие нищо. Артъом само се учуди неприятно, че Данила, който би трябвало да му съобщи сведенията, способни да спасят ВДНХ от нашествието на черните, не знаеше нищо за тази опасност и за условията на неговата договореност с членовете на Съвета. Той обясни накратко на Данила в какво е същността на договора и каква катастрофа се опитва да предотврати. Браминът го изслуша внимателно до края и когато Артъом излезе от палатката, той все още стоеше неподвижно и мислеше за нещо.

Мелник и брадатият сталкер вече ги чакаха в пълно бойно снаряжение, хванали противогазите и шлемовете си в ръце. Ръчната картечница сега беше в колегата на Мелник, а самият той държеше

същия автомат като този в Артъом. На шията му имаше прибор за нощно виждане.

Когато Данила излезе от палатката, те с Артъом се огледаха с важен вид, после Данила му намигна и двамата се разсмяха. Сега изглеждаха като същински сталкери.

— Провървя ни... Преди да изпратят новациите сталкери на сериозни задачи, ги юркат две години да ходят горе за дърва. А ние с теб — веднага в огъня! — прошепна Данила на Артъом.

Мелник ги погледна неодобрително, но не каза нищо, само им даде знак да вървят след него. Те тръгнаха към арката на прехода и след като се изкачиха по стълбите, се спряха при поредната стена от бетонни блокове и малка бронирана врата, охранявана от подсилен караул. Сталкерът се поздрави с охраната и им даде знак да отворят. Единият от войниците стана от мястото си, приближи се до изхода и издърпа натегнатото голямо резе. Дебелото метално крило на вратата се плъзна с лекота встрани. Мелник пропусна останалите трима пред себе си, отдаде чест на караула и излезе последен.

След вратата започваше къса, триметрова буферна зона между стената и херметичните прегради. Там дежуреха двама тежковъоръжени войници и офицер. Преди да даде заповед за вдигане на металната преграда, Мелник реши да проведе инструктаж с новациите.

— Значи така... По пътя да не се дърдори. Качвали ли сте се вече някога на повърхността? Няма значение... Дай картата — обърна се той към офицера. — До самия вестибюл стъпвате след мен крачка по крачка, без да се отклонявате. Не поглеждайте встрани. Не разговаряйте. На изхода от вестибюла не си и помисляйте да минавате през турникетите — ще останете без крака. Продължавате да вървите след мен, никаква самодейност. После аз ще изляза навън. Десетия — той посочи брадатия сталкер — ще остане отзад, за да прикрива вестибюла на станцията. Ако всичко е чисто, веднага щом се озовем на улицата, завиваме наляво. Сега още не е много тъмно, на улицата не се използват фенери, за да не се привлича внимание. Обясниха ли ви всичко за Кремъл? Той се пада вдясно, но една от кулите се вижда над къщите веднага щом се излезе от метрото. В никакъв случай да не се гледа Кремъл. Който го погледне, ще получи шамар лично от мен.

„Значи е истина това за Кремъл и за правилото на сталкерите да не го поглеждат, каквото и да се случи!“ — помисли смаяно Артъом. Нещо изведнъж се размърда в него, някакви откъслечни мисли, образи... Размърда се и утихна.

— Качваме се в Библиотеката. Отиваме до вратата и стълбището. Аз влизам пръв. Ако стълбището е свободно, Десетия го държи под прицел, а ние са качваме догоре, после прикриваме Десетия и той също се качва. На стълбището да не се разговаря. Ако видите опасност, подавате сигнал с фенера. Стреляте само в случай на крайна необходимост. Изстрелите могат да ги привлекат.

— Кого? — не издържа Артъом.

— Как кого? — попита Мелник. — Кого очакваш да срещнеш в Библиотеката? Библиотекарите, разбира се.

Данила преглътна и пребледня. Артъом погледна към него, после към Мелник и реши, че сега не е моментът да се прави, че знае всичко на света.

— А кои са те?

Мелник смаяно вдигна вежди. Братият му колега закри с ръка очите си. Данила гледаше в пода. Сталкерът дълго време не сваляше от Артъом въпросителния си поглед и когато най-накрая разбра, че онзи не се шегува, отговори невъзмутимо:

— Сам ще видиш. Запомни най-важното: можеш да им попречиш да те нападнат, ако ги гледаш в очите. Право в очите, разбра ли? И не им позволявай да ти минат откъм гърба... Това е, да тръгваме! — той си сложи противогаза и шлема и вдигна палец на охраната.

Офицерът пристъпи към лостовия прекъсвач и отвори херметичната врата. Стоманената преграда тръгна бавно нагоре. Представлението започна.

Мелник махна с ръка, давайки знак, че може да се излиза. Артъом бутна прозрачната врата, вдигна автомата си и изскочи на улицата. И макар че сталкерът изискваше от него да го следва крачка по крачка, беше невъзможно да се подчини...

... Сега небето беше съвсем различно от онзи път, когато Артъом го видя като малък. Вместо безграничното прозрачно синьо пространство, ниско над главата висяха плътни сиви облаци и от този памучен таван започваха да се процеждат първите капки есенен дъжд.

На пориви налиташе студен вятър, Артъом го усещаше дори през тъканта на защитния екип.

Тук имаше поразително, невъобразимо много място — и отляво, и отдясно, и отпред. Този невероятен простор очароваше и в същото време навяваше непонятна тъга. За част от секундата на Артъом му се прииска да се върне във вестибюла на „Боровицка“, под земята, за да се почувства защитен от близките стени, да се потопи в безопасността и уюта на затвореното, ограничено пространство. Справи се с това потискащо усещане, като си отвлече вниманието с изучаване на най-близките сгради.

Слънцето вече беше залязло и градът постепенно се потапяше в сумрак. Полуразрушени и проядени от продължаващите две десетилетия киселинни порои, скелетите на ниските жилищни сгради гледаха към пътниците с празните очи на разбитите си прозорци.

Градът... Мрачно и прекрасно зрелище. Артъом стоеше неподвижно и се оглеждаше очаровано; най-накрая можеше да сравни действителността със своите сънища и почти толкова размитите спомени от детството.

До него застина и Данила, който навярно никога преди това не се бе качвал на повърхността. Последен от станцията на вестибюла излезе Десетия. Опитвайки се да привлече внимание, той потупа Артъом по рамото и посочи напред, там, където в далечината се очертаваше силуетът на увенчана с купол катедрала.

— Виж кръста — избуча през филтрите на противогаза сталкерът.

Отначало Артъом не видя нищо особено и дори не можа да различи самия кръст. И едва когато от напречната греда с повлечен, вледеняващ кръвта вопъл се откъсна крилата гигантска сянка, той разбра какво има предвид Десетия. За два-три размаха на крилете чудовището набра височина и започна да пикира надолу, като описваше широки кръгове в търсене на плячка.

— Гнездото им е там — поясни Десетия, махайки с ръка. — Точно върху храма на Христос Спасителя.

Притиснати към стената, те тръгнаха към входа на Библиотеката. Мелник водеше групата и се придържаше на няколко крачки пред останалите, а Десетия отстъпи назад, за да прикрива тила. Именно защото двамата сталкери си отвлякоха вниманието, Артъом успя да

хвърли поглед към Кремъл още преди да се изравни със статуята на стареца в креслото.

Нямаше намерение да прави това, но когато видя паметника, сякаш нещо го разтърси и в главата му просветна. Изведнъж на повърхността изплува цял къс от вчерашния му сън. Но сега не му изглеждаше да е било просто сън: присънилата му се панорама и колонадата на Библиотеката наподобяваха едно към едно гледката, която в момента се откриваше пред него. Означаваше ли това, че и Кремъл изглежда така, както си го представяше във виденията?

Никой не гледаше в Артъм, дори Данила не беше до него, той се бе забавил назад, с Десетия. Сега или никога, каза си Артъм.

Гърлото му пресъхна, кръвта запулсира в слепоочията му.

Петолъчката на кулата наистина сияеше.

— Хей, Артъм, Артъм! — някой го разтърсваше за рамото.

Вцепененото му съзнание оживяваше с усилие. Яркият лъч на фенера го удари в очите. Артъм запримигва и се предпази с длан. Той седеше на земята, облегнал гръб на гранитния постамент на паметника, а над него се бяха навели Данила и Мелник. И двамата го гледаха загрижено в очите.

— Зениците се свиха — констатира Мелник. — Е, как можа да го изтървеш? — попита той недоволно Десетия, застанал малко по-надалеч, без да откъсва поглед от улицата.

— Там отзад нещо шумолеше, не можех да му обърна гръб — заоправдава се сталкерът. — Откъде да знам, че е толкова чевръст? Почти за минута се добра до Манежа^[1]... Така и щеше да си отиде. Добре, че нашият брамин се усети. — Той потупа Данила по гръба.

— Тя свети — каза Артъм със слаб глас на Мелник. — Тя свети — погледна той и към Данила.

— Свети, свети — потвърди успокояващо браминът.

— Каза ли ти се да не гледаш нататък, тъпако? — попита ядосано Мелник, след като се убеди, че опасността е преминала. — Ще слушаш ли какво ти говорят по-възрастните? — и го зашлеви по врата.

Шлемът донякъде смекчи педагогическия ефект и Артъм продължаваше да седи на земята, примигвайки. Сталкерът изруга, хвана го за раменете, разтърси го силно и го вдигна на крака.

Артъм постепенно започваше да идва на себе си. Засрами се, че не е успял да издържи на съблазънта. Стоеше, зяпнал върховете на

кубинките си, без да се реши да погледне Мелник. За щастие онзи нямаше време да му чете конско — вниманието му бе отвлечено от застаналия на кръстовището Десети. Той повика с жест колегата си при себе си и притиснал пръст към филтъра на противогаза, го помоли да мълчи. Артъом реши вече да следва навсякъде Мелник и в никакъв случай да не се обръща към загадъчните кули.

Когато се приближи към Десетия, Мелник също замръзна на мястото си. Братият сочеше с пръст към далечината, в посоката, противоположна на Кремъл, където Калинински проспект се бе озъбил с изпитите си, разпадащи се от времето стърчащи сгради. Артъом се приближи предпазливо, погледна иззад широките му рамене и веднага разбра каква е работата.

Точно наред проспекта, на шестстотин метра от тях, в съгъстващия се сумрак, той различи три неподвижни човешки силуета. Човешки? От такова разстояние Артъом не би се зарекъл, че са точно човешки, но бяха средни на ръст и стояха на два крака. Това беше обнадеждаващо.

— Кой са тези? — прошепна пресипнало Артъом, докато се мъчеше през изпотилото се стъкло на противогаза сам да разпознае дали далечните фигури са хора, или са някои от онези изроди, за които беше слушал.

Мелник безмълвно поклати глава, даваше да се разбере, че знае не повече от него. Той насочи към застиналите същества лъча на фенера си и направи с него три кръгови движения, а после го угаси. В отговор в далечината също лумна ярко петно светлина, описа три кръга и угасна.

Напрежението веднага спадна и наелектризираната атмосфера се успокои. Артъом усети това още преди Мелник да даде отбой.

— Сталкери — поясни водачът. — Имай предвид за в бъдеще: три кръга с фенера са нашият опознавателен знак. Ако ти отговорят по същия начин — можеш смело да вървиш към тях, няма да направят нищо лошо на свой. Ако не светнат изобщо или светнат не по същия начин — омитай се. Незабавно.

— Но нали ако имат фенери, значи са хора, а не някакви твари от повърхността? — възрази Артъом.

— Не се знае кое от двете е по-лошо — отсече Мелник и без да дава повече никакви пояснения, тръгна нагоре по стъпалата, към входа

на Библиотеката.

Тежката дъбова врата, висока почти два човешки ръста, поддаде бавно, сякаш неохотно. Ръждясалите панти, на които беше овесена, изпискаха истерично. Мелник се плъзна вътре, притиснал към очите си прибора за нощно виждане и удържайки автомата с едната си ръка. След секунда даде знак на останалите да влизат.

Отпред се виждаше дълъг коридор с изкорубени скелети на железни закачалки от двете страни: тук някога явно се бе намирал гардероб. По-надалеч, под проникващата от улицата слаба светлина на угасващия ден, се виждаха белите мраморни стъпала на водещо нагоре широко стълбище. До тавана имаше петнайсетина метра и някъде по средата можеха да се различат обкованите с желязо перила на галериите на втория етаж. Във фоайето цареше крехка тишина, отекваща при всяка крачка.

Стените на вестибюла бяха обрасли с леко помръдващ, сякаш дишащ мъх, а от тавана висяха достигащи почти до земята странни лианоподобни растения с дебелината на човешка ръка. Омазнените им стебла проблясваха в лъчите на фенерите и бяха покрити с едри уродливи цветя, които изпускаха задушлив, замайващ мирис. Те също се поклащаха едва забележимо и Артъм не би се наел да определи дали ги движи вятърът, проникващ през разбитите прозорци на втория етаж, или те го правят по своя собствена воля.

— Какво е това? — попита той Десетия и докосна лианата с ръка.

— Озеленяване... — процеди сталкерът. — Стайни растения след облъчване, ето какво е. Поветица. Доразвила се...

Следвайки Мелник, те стигнаха до стълбите и под прикритието на Десетия започнаха да се изкачват, като се придържаха към лявата стена. Крачещият най-отпред сталкер не откъсваше поглед от виждащия се отпред черен квадрат на входа към другите помещения. Лъчите на фенерите на останалите облизваха мраморните стени и превзетия от червеникав мъх таван.

Широкото мраморно стълбище, на което стояха, водеше към втория етаж на вестибюла. То самото нямаше таван, така че двата етажа на вестибюла се сливаха в единно огромно пространство. Второто ниво на вестибюла беше с формата на буквата „П“ — в центъра имаше отвор, от който идваха стълбите, а отстрани бяха

разположени площадки с дървени шкафчета. Голяма част от тях бяха изгорели или изгнили, но някои изглеждаха така, сякаш са използвани от хора още преди ден. Във всеки отсек имаше стотици малки чекмеджета.

— Картотеката — поясни тихо Данила, оглеждайки се с благоговение. — По тези чекмедженца може да се гадае. Посветените го умеят. След ритуала трябва да се избере произволен шкаф, после да се измъкне произволно чекмедже, а от него — произволно избрано картонче. Ако ритуалът е извършен правилно, названието на книгата може да ти предскаже бъдещето, да те предупреди или да ти покаже, че ще те сполети късмет.

За секунда на Артъм му се прииска да отиде при най-близкия шкаф и да узнае в кое отделение на тази картотека ще го запрати съдбата. Но вниманието му беше отвлечено от гигантска паяжина, разпънала се на няколко метра от един разбит прозорец в далечния край на залата. В тънките, но очевидно необичайно здрави влакна се бе заплела птица с внушителни размери, която беше все още жива и слабо потрепваше. За свое облекчение Артъм не видя онзи, който бе изплел тази чудовищна мрежа. Освен тях в просторния вестибюл нямаше жива душа.

Мелник даде знак на всички да спрат.

— А сега се вслушай — обърна се той към Артъм. — Слушай не това, което е отвън... Опитай се да чуеш какво звучи вътре в теб, в главата ти. Книгата трябва да те призове. Старейшините на брамините смятат, че тя най-вероятно се намира в една от галериите на Главното книгохранилище. Но томът може да бъде където и да е: в някоя от читалните, забравен в количка от някой библиотекар, в коридора, на масите на служителите... Затова, преди да се промъкнем в хранилището, опитай да уловиш гласа ѝ тук. Затвори очи. Отпусни се.

Артъм замижа и започна да се вслушва напрегнато. В пълната тъмнина тишината се разпадна на десетки дребни шумове: скърцането на дървените рафтове, носещите се по коридорите течения, неясни шумоления, разнасящ се от улицата вой, долитащ откъм читалните звук, наподобяващ старческо кашляне... Но не успяваше да чуе нищо, подобно на зов или глас. Той стоя така, застинал, пет, десет минути, напразно задържайки дишането си, което би могло да му попречи да

разпознае сред бъркотията от звукове, идващи от мъртвите книги, гласа на книгата, която е жива...

— Не — поклати виновно глава, когато най-накрая отвори очи. — Няма нищо.

Мелник не се обади, премълча и Данила, но Артьом успя да улови разочарования му поглед, който говореше сам за себе си.

— Може и наистина да я няма тук. Значи ще влезем в книгохранилището. Или по-точно — ще се опитаме да влезем — каза след минутна пауза сталкерът и им направи знак да го следват.

Той пристъпи напред, в широкия отвор на вратата, от чиито две крила бе останало само едното, обгорено по краищата и изрисувано с неразбираеми символи. Отвъд прага имаше малка кръгла стая с шестметрова височина и четири изхода. Десетия тръгна след Мелник, а Данила, възползвайки се от това, че не го виждат, пристъпи към най-близкото оцеляло шкафче, издърпа едно от чекмеджетата му, измъкна от него едно картонче, погледът му пробяга през надписа, а после лицето му се изкриви в недоумение и той пхна картончето в джоба на гърдите си. Тогава забеляза, че Артьом е видял всичко, притисна затворнически пръст към устните си и се забърза след сталкерите.

Стените на кръглата стая също бяха покрити с рисунки и надписи, а до една от тях имаше издънен диван, чиято тапицерия от изкуствена кожа беше изрязана. В един от четирите коридора, на пода, лежеше обърнат книжен щанд, от който бяха изпаднали няколко брошури.

— Не докосвайте нищо! — предупреди ги Мелник.

Десетия седна на дивана, пружините изскърцаха. Данила последва примера му. Артьом като омагьосан впери поглед в разсипаните по пода книги.

— Никой не ги докосва... — промърмори той. — На нашата станция се налага да слагаме в библиотеката си отрова за плъхове, иначе плъховете биха изiali всичко... Тук какво, няма ли такива твари? — попита, като си спомни отново думите на Бърбъна, че не бива да се безпокои, когато наоколо има плъхове, а тогава, когато изобщо ги няма.

— Какви ти плъхове? Какви ги говориш? — намръщи се недоволно Мелник. — Откъде тук плъхове? Те са изiali всички плъхове още преди сто години...

— Кой? — попита объркано Артьом.

— Как кой? Библиотекарите, разбира се — обясни Десетия.

— Това зверове ли са или хора? — поинтересува се Артьом.

— Не са зверове, това е сигурно — поклати глава замислено сталкерът и млъкна.

Намиращата се дълбоко в един от коридорите масивна дървена врата изведнъж изскърца повлечено. Двамата сталкери мигновено скочиха в различни посоки, скривайки се зад колоните, с които завършваше всяка от арките. Данила се плъзна от дивана на пода и се търкулна встрани. Артьом последва примера му.

— Там е Главната читалня — прошепна му браминът. — Те се появяват в нея понякога...

— Стига дрънкане! — прекъсна го ядосано Мелник. — Ти какво, не знаеш ли, че библиотекарите не понасят шума? Че им действа като червения цвят на бик? — Той изпсува и посочи на Десетия вратата на читалнята.

Онзи кимна. Притискайки се към стените, двамата започнаха бавно да се придвижват към огромното дървено крило на вратата. Артьом и Данила не изоставаха дори на крачка от тях. Пръв влезе вътре Мелник. Облегнал се с гръб на една от вратите и вдигнал автомата с цевта нагоре, той си пое дълбоко дъх, издиша и с рязко движение бутна крилото с рамо, като в същото време насочи дулото към зейналата черна пропаст на Главната читалня.

След секунда всички те бяха вътре. Читалнята се оказа помещение с неимоверни размери и с таван, губещ се на двайсетметрова височина. Както и във вестибюла, от тавана висяха тежки мазни лиани с цветя по себе си. Тази чудовищна поветица бе оплела стените на залата. От всяка страна имаше по шест гигантски прозорци, при това част от стъклата на някои от тях бяха оцелели. Но осветлението беше доста оскъдно: лунните лъчи трудно си пробиваха път през гъсто преплетените мазно проблясващи стебла.

Отляво и отдясно очевидно навремето бе имало редици от маси, зад които са седели читателите. Голяма част от тези мебели бяха разпръснати, някои бяха изгорени или счупени, но все още повече от десетина маси си стояха недокоснати: онези, които бяха по-близо до украсената с пано срещуположна стена, в самия център на която се издигаше едва различима в полумрака скулптура. Навсякъде бяха окачени пластмасови табелки с надпис: „Пазете тишина!“

Тишината тук беше съвсем различна от онази във вестибюла. Бе толкова плътна, че сякаш можеше да се докосне. Изглеждаше, че изпълва със себе си цялата тази циклопска зала и човек го хващаше страх да я наруши.

Обхождайки с фенерите пространството пред себе си, четиримата стояха така, докато най-накрая Мелник не обобщи:

— Вятърът навярно...

Но в същия миг Артъм забеляза сива сянка, която се мярна отпред между две изпотрошени маси и изчезна в мрака между книжните стелажи. Видя я и Мелник. Той долепи до очите си прибора за нощно виждане, вдигна автомата и предпазливо стъпвайки по обраслия с мъх под, започна да се приближава към тайния проход.

Десетия тръгна след него. Артъм и Данила също последваха сталкерите, макар и да им бяха направили знак да останат на мястото си: беше прекалено страшно да стоят сами до входа. При това Артъм не можа да се сдържи и огледа възхитено залата, все още запазила признаци за някогашното си величие. Това спаси живота не само на него самия, но и на останалите.

По целия периметър на височина няколко метра помещението беше заобиколено от галерии: тесни проходи, заградени с дървени перила. От тях можеше да се погледне през прозорците, а освен това в стената, до която бяха, и в срещуположната, от двете страни на старинното пано, имаше врати за служебните помещения. До галериите можеше да се достигне само по двойка стълби, спускащи се от двете страни към скулптурата на четящ човек, или точно по същите такива стълби, издигащи се нагоре от входа.

И именно по тези стълби, към които току-що бяха стояли с гръб, сега бавно и безшумно се спускаха надолу прегърбени сиви фигури. Бяха повече от десет — ненапълно разтворили се в сумрака твари, всяка от които би била висока колкото Артъм, ако не бе прегърбена на две, така че дългите предни лапи, поразително наподобяващи ръце, почти докосваха пода. Съществата се придвижваха на задните си лапи с клатушкане, но при това пристъпваха удивително ловко и безшумно. Отдалеч приличаха най-вече на горилите от учебника по биология, по който Сухия се беше опитвал да преподава на Артъм в детството му.

Всички тези наблюдения отнеха на Артъм не повече от секунда. Веднага щом лъчът на фенера му попадна върху една от прегърбените

фигури и хвърли на стената зад нея ярка черна сянка, от всички страни се разнесе дяволско врещене и тварите, без повече да се опитват да се крият, се устремиха надолу.

— Библиотекари! — закрещя с всички сили Данила.

— Лягай! — нареди Мелник.

Артьом и Данила се хвърлиха на пода. Не се решиха да стрелят, помнейки предупреждението на сталкера, че изстрелите, както и всякакви други силни звуци привличат и раздразват библиотекарите. Колебанията им се разсеяха от хвърлилия се до тях Мелник, който пръв откри огън. Няколко създания с рев рухнаха долу, другите хукнаха стремително към тъмнината, но само за да се прокраднат поблизо: след няколко мига едно от чудовищата неочаквано изникна само на два метра от тях, направи дълъг скок и се опита да се вкопчи в гърлото на Десетия. Падайки на пода, той успя да изстреля кратък откос в тварта.

— Бягайте оттук! Връщайте се в кръглата стая и се опитайте да проникнете в хранилището! Браминът трябва да знае къде да ходите, тях на това ги учат! Ние ще останем тук, ще ви прикриваме и ще се опитае да се измъкнем — нареди Мелник на Артьом и без повече да му обръща внимание, запълзя към партньора си.

Артьом направи знак на Данила и двамата, приведени към земята, хукнаха към изхода. Един от библиотекарите изскочи от мрака срещу тях, но веднага беше пометен от оловен вихър — сталкерите не изпускаха момчетата от поглед.

След като изскочиха от Главното читалище, Данила хукна обратно към вестибюла, откъдето бяха дошли. На Артьом за миг му хрумна мисълта, че спътникът му е толкова уплашен от библиотекарите, че се опитва да избяга. Но Данила не тичаше към стълбището, водещо към изхода. Подмина го и се понесе покрай оцелелите шкафчета от картотеката към противоположния край на вестибюла. Там помещението се стесняваше и завършваше с три двойки врати — отпред и от двете страни. Дясната водеше към стълбище, където цареше абсолютна тъмнина. Тук браминът най-накрая се спря да отдъхне. Артьом го настигна едва след няколко секунди — той изобщо не бе очаквал от спътника си такава пъргавост. Двамата застинаха и се заслушаха. От Главната читалня долитаха

изстрели и викове, сражението продължаваше. Не беше ясно кой ще надделее в него и те не можеха да губят време, чакайки изхода му.

— А защо се връщаме? Защо отначало вървахме в обратната посока? — попита Артьом, след като успокои дишането си.

— Не знам накъде ни водеха — сви рамене Данила. — Може би са смятали да минем по друг път. На нас старейшините са ни казвали само за един и той води към хранилището точно от тази страна на вестибюла. Сега се качваме един етаж нагоре по стълбите, после минаваме по един коридор, отново по стълби, след това през резервната картотека — и сме в хранилището.

Той насочи автомата към тъмнината и пристъпи върху стълбището. Артьом го последва, осветявайки пътя си с фенера.

Насред стълбите имаше асансьорна шахта, водеща три етажа нагоре и три етажа надолу. Беше очевидно, че някога е била остъклена — от чугунения скелет на места все още стърчаха остри стъклени отломки, матови от натрупалата се с десетилетията прах. Квадратният кладенец на шахтата бе заобиколен от изгнилите дървени стъпала на стълбището, покрити с натрошено стъкло, гилзи и засъхнали купчини от неизвестно чии изпражнения. Нямаше и помен от перила и на Артьом му се наложи да се придържа към стената и да гледа внимателно под краката си, за да не се подхлъзне и да падне в отвора.

Изкачиха се един етаж нагоре и се озоваха в малка квадратна стая. От нея също имаше три изхода и Артьом започна да си дава сметка, че без водач едва ли би могъл да се измъкне от този лабиринт. Лявата врата водеше към широк тъмен коридор, до чийто край лъчът на фенера не достигаше. Дясната беше затворена и кой знае защо — закована с дъски, сложени на кръст, а на стената до нея бе написано със сажди: „Не отваряй! Смъртоносна опасност!“

Данила поведе Артьом след себе през средната врата, в отдалечаващ се под ъгъл проход, след който се показва още един коридор, по-тесен и пълен с нови врати. През него браминът вече не вървеше толкова бързо, спираше често и се заслушваше. Подът тук беше с паркет, а върху боядисаните в жълто стени, както и навсякъде в Библиотеката, висяха зловещи табелки: „Пазете тишина!“. През вратите, които бяха отворени, се виждаха стаи и опустошени работни кабинети. През затворените врати понякога долитаха шумолене, а веднъж на Артьом му се стори, че чува стъпки.

После, както и предполагаше Данила, отдясно се появи изход към ново стълбище. В сравнение с тъмнината на залите тук беше достатъчно светло — на всяка стълбищна площадка имаше прозорци. През прозорците на тяхната площадка, от височината на петия етаж, се виждаха дворът, някакви стопански постройки и обгорели скелети на разни технически устройства. Но на Артьом не му се удаде да гледа двора дълго време: иззад ъгъла на зданието, в което се намираха, изскочиха две сиви превити фигури. Те прекосиха бавно двора, сякаш търсеха нещо. Неочаквано едната от тях застина на мястото си, вдигна глава и както се стори на Артьом, погледна право към този прозорец, от който наблюдаваше той. Артьом отскочи назад и приклекна. Не му се наложи да обяснява на спътника си какво става, Данила сам разбра всичко.

— Библиотекари? — прошепна той изплашено и също клекна, за да не се вижда от улицата.

Артьом кимна безмълвно. Данила който знае защо потърка плексигласа на противогаза си, сякаш това можеше да му помогне да подсуши изпотеното му от вълнение чело, после се взе в ръце и се забърза нагоре по стълбите, увличайки Артьом след себе си. След горната площадка отново се заредиха лъкатушещи коридори... Най-накрая браминът спря нерешително пред няколко врати.

— Не помня нищо за това място — каза объркано той. — Тук трябва да е входът към резервната картотека. Но никой не ми е казвал, че има няколко прохода.

Той се замисли, после плахо подръпна дръжката на една от вратите. Беше заключено. Останалите входи също се оказаха заключени. Неразбиращо, сякаш отказваше да повярва, Данила поклати глава и подръпна дръжките още веднъж. След него Артьом също се опита, но безрезултатно.

— Заключено — констатира той с отчаяние.

Данила изведнъж така се разтнесе, че Артьом го погледна изплашено и за всеки случай отстъпи крачка назад. Но браминът просто се смееше.

— А ти почукай! — предложи той на Артьом, изхлипа и добави: — Извинявай, това сигурно е вече истерия.

Артьом усети как се заразява от неуместния смях. Напрежението, натрупано през последния час, си казваше думата, и колкото и да се

опитваше да се сдържи, глупавото хихикане се изтръгна и от неговите устни. Двамата стояха повече от минута, облегли гърбове на стените, и се кикотеха.

— Почукай! — повтори Артъом, хванал се за корема, и съжали, че не може да свали противогаза и да избърше сълзите си.

Пристъпи към най-близката врата и почука три пъти с кокалчетата на пръстите си.

А след секунда от обратната ѝ страна в отговор се разнесоха три приглушени почуквания. Гърлото на Артъом моментално пресъхна, сърцето му се разтуптя бясно. Зад вратата стоеше някой, слушаше смеха им и изчакваше. Какво ли изчакваше? Данила му хвърли безумен от страх поглед и заотстъпва по-надалеч от вратата. А от другата ѝ страна някой отново почука, още по-силно и настоятелно.

И тогава Артъом направи онова, на което го бе научил веднъж Сухия. Отблъсна се от стената и изрита ключалката на съседната врата. Не разчиташе на успех, но вратата се отвори с грохот. Стоманеният механизъм на ключалката беше изтръгнат целия от изгнилото дърво.

Помещението, започващо веднага след тази врата, с нищо не напомняше за другите стаи и коридори в Библиотеката, през които бяха минали днес. Кой знае защо тук беше много влажно и задушно, а в светлината на фенерите стана ясно, че малката зала е плътно обрасла със странни растения. Дебели стебла, тежки мазни листа, смес от миризми, толкова гъста, че проникваше през филтрите на противогаза; покрит с преплетени корени и стебла под, шипове, цветя... Корените на някои от тях започваха от разбити или запазили се цели саксии. Познатите вече лиани обвиваха редиците дървени шкафчета, същите като в големия вестибюл, но напълно изгнили заради високата влажност. Това стана ясно веднага, след като Данила се опита да отвори едно от чекмедженцата.

— Резервната картотека — съобщи той на Артъом с въздишка на облекчение. — Сега вече сме близо.

Отзад отново се разнесе почукване по вратата, а после някой предпазливо, сякаш пробвайки, подръпна древната дръжка. Като разбутваха с цевите на автоматите си лианите и се стараеха да не се спънат от плъзналите по пода корени, Артъом и Данила бързаха да преминат през зловещата тайна градина, скрита в дълбините на

Библиотеката. От другата страна на залата имаше още една врата, този път отключена. Последен коридор и те най-накрая се спряха.

Бяха в хранилището, това веднага се усещаше. Във въздуха имаше прах от книги; библиотеката дишаше спокойно, шумолейки едва доловимо с милиардите си страници. Артъом се огледа и му се стори, че усеща любимия от детството мирис на стари книги. Той погледна въпросително Данила.

— Това е, пристигнахме — потвърди браминът и добави с надежда в гласа: — Е, как е?

— Ами как... страшно — призна си Артъом, без да съобрази веднага какво иска от него спътникът му.

— Не чуваш ли Книгата? — уточни браминът. — Оттук гласът ѝ трябва да звучи по-ясно.

Артъом затвори очи и се постара да се съсредоточи. В главата му беше пусто и кънтеше като в изоставен тунел. След като постоя така известно време, той отново започна да различава дребните шумове, които изпълваха сградата на Библиотеката, но не му се удаде да чуе нищо подобно на глас или зов. Нещо повече — той и не чувстваше нищо, и дори ако се предположеше, че гласът, за който говореха Данила и другите брамини, на практика представляваше усещане от съвсем друг вид, това не променяше нещата.

— Не, нищо не чувам — разпери ръце той.

— Добре... — въздъхна Данила след кратко мълчание. — Да отидем в друга галерия, те тук са общо деветнайсет. Ще я търсим, докато не я намерим. По-добре да не се връщаме с празни ръце.

Излязоха на служебно стълбище и се изкачиха няколко етажа нагоре по бетонните стъпала, преди да си опитат късмета за втори път. В тази галерия всичко приличаше на мястото, където бяха влезли първия път: стая със средни размери и с остъклени прозорци, няколко канцеларски маси, обичайната вече растителност на тавана и два коридора, тръгващи в противоположни посоки, запълнени с безкрайни редове книжни рафтове от двете страни на тесния проход. Таванът и в стаята, и в коридорите беше нисък, малко повече от два метра, и след невероятния простор на вестибюла и Главното читалище, двамата не само че се чувстваха притиснати между пода и тавана, но дори им беше трудно и да дишат. Стелажите бяха плътно запълнени с хиляди разнообразни книги, при това много от тях изглеждаха абсолютно

недокоснати и прекрасно запазили се — вероятно Библиотеката беше построена по такъв начин, че бе съхранила особен микроклимат дори и след като хората я бяха изоставили. От това приказно богатство Артър за дълго време дори забрави за какво е дошъл тук и се съсредоточи върху един от рафтовете, оглеждайки кориците и с благоговение прекарвайки длан през тях. Решил, че спътникът му е чул това, заради което са ги пратили тук, Данила отначало не му пречеше, но най-накрая разбра каква е работата, хвана доста грубо Артър за ръката и го поведе по-нататък.

Три, четири, шест коридора, сто, двеста стелажи, хиляди и още хиляди книги, изтръгвани от пълната тъмнина на хранилището с помощта на жълтото петно светлина; следващата галерия, още една... Всичко беше напразно. Артър не чуваше абсолютно нищо, което можеше да бъде взето за глас, за зов. Съвсем нищо необичайно. Той си спомни, че ако брамините на заседанието на Съвета на Полиса го бяха сметнали за избран, надарен с особена дарба, воден от съдбата, то у военните се бе намерило друго обяснение за виденията му: халюцинации.

На последните етажи той започна да чувства нещо, но съвсем не онова, което очакваше и търсеше. Това беше неясно усещане за нечие присъствие, напомнящо му с нещо за прословутия страх от тунелите. Макар че всички галерии, които бяха посетили, изглеждаха напълно изоставени и не се забелязваха никакви следи от библиотекарите или други създания, именно тук през цялото време му се искаше да се обърне, струваше му се, че някой внимателно го наблюдава през книжните рафтове.

Данила го докосна по рамото и насочи фенера към обувките си. Дългите връзки, които браминът не бе успял да завърже както трябва, се влачеха след него по пода.

— Аз ще остана да се завържа, ти виж какво има нататък, може все пак да чуеш нещо — прошепна той и клекна.

Артър кимна и продължи бавно, крачка по крачка, да се придвижва напред, като постоянно се обръщаше да погледне Данила. Браминът се мотаяше — не беше никак лесно да се завържат хлъзгавите връзки с ръце, облечени с ръкавици. Докато крачеше напред, Артър осветяваше първо разкрилата се отдясно безкрайна редица от рафтове, после с рязко движение прехвърляше лъча наляво,

мъчейки се да се вгледа в прашните и огънали се от времето книги. Когато се отдалечи на трийсетина метра от спътника си, Артьом изведнъж чу отчетливо шумолене две редици по-напред. Автоматът вече беше приготвен и придържайки фенера към цевта, Артьом с един скок се озова пред този коридор, където, според неговите предвиждания, се криеше някой.

Две редици затрупани догоре с томове полици, чиито краища чезнеха в далечината. Пустота. Лъчът се метна вляво — а ако врагът се крие там, в противоположната страна на тази безкрайност? Пустота.

Артьом затаи дъх, стараяше се да долови и най-слабия звук. Нищо, само призрачното шумолене на страници. Той се върна в прохода и освети с фенера си мястото, където Данила се занимаваше с връзките си. Пусто. Пусто?!

Без да гледа в краката си, Артьом се втурна по обратния път. Петното от фенера му прескачаше бясно от едната на другата страна на коридорите, изтръгваше от мрака една след друга еднакви редици от рафтове. Къде го беше оставил? Трийсет метра... Приблизително трийсет метра, би трябвало да е тук... Нямаше никой. Къде можеше да се е дянал, без да предупреди Артьом? Защо не се е съпротивлявал, ако са го нападнали? Какво се бе случило? Какво изобщо би могло да се случи?

Не, той вече се беше върнал прекалено далеч назад. Данила трябваше да е останал на много по-близко разстояние... Но него го нямаше никъде! Артьом почувства, че е престанал да си дава сметка за действията си, че започва да го обзема паника. Спря се на мястото, където бе оставил Данила да връзва обувките си, и безсилно се облегна на дървените рафтове. В този момент от дълбините на книжната редица се чу тих нечовешки глас, преминаващ в зловещ крясък:

— Артьом...

Задъхан от страх, без да вижда почти нищо през изпотилото се стъкло на противогаза, Артьом се обърна рязко в посоката, откъдето го бяха повикали и, опитвайки се да улови коридора с подскачащия мерник на автомата, тръгна към гласа.

— Артьом...

Вече беше съвсем близо. Неочаквано през рафтовете проникна тънко ветрило от светлина, идващо от нарядко разположените книги на равнището на пода. Лъчът се местеше напред-назад, сякаш някой

въртеше фенер наляво-надясно, наляво-надясно... Артьом чу металическо подрънкване.

— Артьом... — едва доловим, този път гласът беше обикновен шепот и несъмнено принадлежеше на Данила.

Зарадван, Артьом направи широка крачка напред с надеждата да види спътника си и в този момент на две крачки от него се разнесе същият онзи зловещ гърлен крясък, който бе чул отначало. Лъчът на фенера продължаваше да блуждае насам-натам по пода.

— Артьом... — повика го и този странен глас.

Младежът направи още една крачка, погледна надясно и почувства как от видяното косите му се изправят.

Редиците от рафтове тук прекъсваха и в образувалата се ниша на пода седеше в локва кръв Данила. Шлемът и противогазът му, изтръгнати, бяха захвърлени малко по-надалеч на пода. Макар и лицето му да беше бледо, като на мъртвец, отворените очи гледаха смислено, а устните му се опитваха да изговорят някакви думи. А зад гърба му, наполовина сляла се с мрака, се криеше сива прегърбена фигура. Дългата, обрасла с твърда сребриста козина костелива ръка — не лапа, а именно ръка с внушителни извити нокти — замислено търкаляше изпуснатия и лежащ на половин метър от Данила фенер. Втората ръка беше бръкнала в разпорения корем на брамина.

— Ти дойде... — прошепна Данила.

— Ти дойде... — точно възпроизвеждайки интонацията му, изскърца гласът зад гърба му.

— Библиотекар... Отзад. Така или иначе е свършено с мен. Стреляй, убий го! — помоли с отслабващ глас Данила.

— Стреляй, убий го! — повтори сянката.

Фенерът за пореден път бавно се търкулна наляво по пода, за да се върне на мястото си и да повтори целия цикъл още веднъж. Артьом почувства, че полудява. В главата му се въртяха думите на Мелник за това, че звуците от изстрелите могат да привлекат кошмарните твари.

— Върви си — помоли той библиотекаря, без да се надява, че онзи ще го разбере.

— Върви си — се разнесе почти нежно в отговор, а ноктестата ръка продължаваше да търси нещо в корема на Данила, от което браминът тихо застена, а от крайчеца на устата към брадичката начерта лепкава линия капка кръв.

— Стреляй! — събрал сили, изрече малко по-силно Данила.

— Стреляй! — нареди библиотекарят иззад гърба му.

Да убие сам новия си другар и по този начин да привлече други чудовища или да остави Данила да умира тук и да бяга, докато не е късно? Вече едва ли беше възможно да го спаси, разпорените вътрешности и изтичащата кръв оставяха на брамина по-малко от час живот.

Изад отметнатата назад глава на Данила първо се показва заострено сиво ухо, а подир него — огромно зелено око, искрящо в светлината на фенера. Библиотекарят бавно, сякаш стеснително, го погледна иззад умиращия му спътник и очите му търсеха погледа на Артьом. Не се извърщай. Гледай право напред, право към него, право в зениците му... Животинските, вертикално разположени зеници. И колко странно беше да види в тези зловещи, невъзможни очи отблясъци на разум!

Сега, отблизо, библиотекарят с нищо не наподобяваше горила или друг вид маймуна. Хищната му муцуна беше обрасла с козина, пълната му с дълги заби паст достигаше едва ли не до ушите, а очите бяха с такива размери, че правеха твартата различна от всички животни, които Артьом някога беше виждал, живи или на картинки.

Стори му се, че това продължава цяла вечност. Потопил се в погледа на чудовището, той изобщо не можеше да се откъсне от зениците му. И едва когато Данила издаде провлечен приглушен стон, Артьом дойде на себе си и насочвайки червеното петънце на мерника право в ниското, обрасло със сива козина чело на библиотекаря, превключи автомата на единичен режим на стрелба. Чувайки тихото металическо изщракване, чудовището засъска злобно и отново се скри зад гърба на Данила.

— Върви си... — внезапно изграчи то оттам, повтаряйки точно чутата от Артьом интонация.

Артьом застина слисано. Този път библиотекарят не отговори като ехо на думите му, той сякаш ги бе запомнил и беше разбрал смисъла им. Възможно ли бе това?

— Артьом... Докато все още мога да говоря... — изрече Данила, събрал сили и опитвайки се да фокусира своя помътняващ с всяка изминала минута поглед. — В джоба на гърдите си имам плик... Казаха да ти го предам, ако намериш Книгата...

— Но аз нищо не съм намерил — поклати глава Артьом.

— Нищо не съм намерил — потвърди зловещият глас иззад гърба на Данила.

— Няма значение... Та нали знам защо правиш всичко това. Не заради теб самия... Току-виж това ти помогне. А за мен вече е все едно дали съм изпълнил заповедта или не... Запомни най-важното — не бива да се връщаш в Полиса... Ако узнаят, че не си могъл да намериш нищо... И ако военните разберат... Мини през други станции. Сега стреляй, защото много боли. Не искам повече...

— Не искам... боли... — бъркайки реда на думите, със свистене повтори зад гърба му библиотекарят и ръката му направи рязко движение в разпорения корем на Данила, от което браминът потрепери конвулсивно и закрещя с всичка сила.

Артьом повече не можеше да гледа това. Забравил за всякаква предпазливост, той отново превключи на автоматична стрелба, примижа и натисна спусъка, пускайки откос и по спътника си, и по криещото се зад него чудовище. Неочаквано силният грохот разкъса на парчета тишината в Библиотеката, след него последва пронизващ писък, а после всички звуци прекъснаха внезапно; прашните книги като гъба попиваха ехото. Когато Артьом отново отвори очи, вече всичко беше свършило.

Приближи се с крачка към библиотекаря, който бе отпуснал своята раздробена от оловото глава върху рамото на жертвата си и дори след смъртта си плахо се криеше зад гърба ѝ. Артьом освети с фенера тази зловеща картина, усещайки как кръвта в жилите му изстива, а дланите му се изпотяват от напрежение. После гнусливо побутна библиотекаря с върха на обувката си и онзи тежко се строполи назад. Беше мъртъв, нямаше никакво съмнение.

Като се стараеше да не гледа превърналото се в кървава каша лице на Данила, Артьом трескаво разкопча ципа на защитния му комбинезон. Дрехата бързо попиваше гъстата черна кръв и в прохладния въздух на книгохранилището от нея се вдигаше прозрачна пара. Младежът почувства как започва да му се повдига. Джобът на гърдите... Пръстите в дебелите защитни ръкавици непохватно се опитваха да разкопчат копчето и той си помисли, че може би точно тези ръкавици са забавили Данила с минутата, която му е струвала живота.

В далечината се чу отчетливо шумолене, после шляпане на боси стъпала по коридора. Артъом се обърна нервно, прекара лъча на фенера по проходите и убеждавайки се, че засега няма никой наблизо, продължи да се бори с копчето. То най-накрая поддаде и Артъом успя да напипа с вдървените си пръсти на дъното на джоба тънък плик от сива хартия, сложен в продупчен от куршумите найлонов пакет.

Освен него Артъом намери в джоба и облят в кръв картонен правоъгълник, вероятно същия, който Данила бе измъкнал от чекмеджето в картотеката във вестибюла. На него беше напечатано: „Шнурков Н. Е., Напояване и перспективи пред земеделието в Таджикска ССР. Душанбе, 1965 г.“

Шляпането и неразбираемото мърморене сега се чуваха от съвсем наблизо. Не му оставаше повече време. След като взе автомата на Данила и изоставения от библиотекаря фенер, Артъом се откъсна от мястото си и почти без да гледа пътя си, хукна обратно покрай безкрайните редици от книжни рафтове, колкото можеше по-бързо. Не знаеше със сигурност дали го преследват: тропотът на собствените му обувки и туптенето на кръвта в ушите му не му позволяваха да се вслуша в звуците зад гърба му.

Едва след като изскочи на стълбището и хукна презглава надолу по бетонните стъпала, той съобрази, че дори не знае на кой етаж е разположен входът, през който бяха влезли в хранилището. Разбира се, можеше да се спусне до първия етаж, да счупи прозореца на стълбищната площадка и да скочи на двора... Артъом застина за секунда и погледна навън.

Точно наред двора, вдигнали муцуни нагоре, стояха и гледаха към прозорците — и като че ли точно към него! — няколко сиви чудовища. Артъом се вкамени, притисна се към страничната стена и продължи да се спуска тихичко надолу. Сега, когато бе престанал да трополи с кубинките си по стълбището, започна да се чува как отгоре по бетона шляпат нечии боси стъпала, все по-силно и силно. И тогава, вече съвсем изгубил контрол над себе си, той отново хукна стремително надолу.

Изскачаше в поредната галерия, за да се огледа трескаво в търсене на позната врата, и след като не я намереше, хукваше по-нататък, застиваше и се притискаше в тъмните ъгли, когато му се стореше, че чува нечии крачки наблизо, оглеждаше се отчаяно сред

глухите и ниски проходи и отново изскачаше на стълбите, за да се спусне етаж по-долу или да се изкачи две галерии по-нагоре — току-виж е пропуснал нещо? Давайки си сметка, че дяволският шум, с който бяха придружени отчаяните му опита да намери изход от този лабиринт, привлича всички населяващи Библиотеката чудовища, но неспособен да се успокои, Артьом безуспешно и безсмислено се опитваше да намери изход. Когато за пореден път реши да се върне на стълбището, той с ужас различи на фона на разбития прозорец познатия превит силует. Артьом отстъпи назад, скри се в първия изпечил му се проход, притисна се с гръб към стената, насочи цевта към отвора, откъдето, по неговите предвиждания, трябваше да се появи библиотекарят, и затаи дъх.

Тишина...

Чудовището или не се решаваше да го последва, или самото то изчакваше Артьом да прояви непредпазливост и да излезе от укритието си. Но не беше задължително да се връща, проходът продължаваше навътре. След като се замисли за секунда, Артьом започна да отстъпва от отвора, без да отклонява мерника си от него.

Коридорът завиваше встрани, но на мястото, където започваше завоят, в стената се чернееше отвор и всичко наоколо бе обсипано с парчета тухли и напращено с вар. Поддавайки се на импулса, Артьом пристъпи навътре и се озова в стая, пълна с разбити мебели. По пода бяха разхвърляни диапозитиви и киноленти. Отпред се виждаше полуотворена врата, откъдето върху пода падаше тънък лъч бледа лунна светлина. Предпазливо стъпвайки върху предателски скърцащия паркет, Артьом стигна до вратата и надникна навън.

Не беше възможно да не разпознае това помещение, макар и сега да се намирал в противоположния му край. Внушителна скулптура на четящ човек, невероятно висок таван и грамадни прозорци, проход, водещ към странния дървен портал на изхода и непълни редове читателски маси покрай страничните стени — несъмнено се намирал в Главната читалня. Стоеше върху оградената с дървен парапет галерия, опасваща залата на четириметрова височина. Именно от тази галерия към тях се бяха спуснали библиотекарите. Беше му абсолютно непонятно по какъв начин е успял да излезе тук от хранилището, при това от срещуположната страна на маршрута, по който бяха поели с

Данила. Но нямаше време за размишления. Библиотекарите можеха да го следват по петите.

Артьом се затича надолу по едно от двете противоположни стълбища, водещи към пиедестала на паметника, и хукна към вратата. Недалеч от издяланата дървена арка на пода бяха проснати няколко сгърчени тела на библиотекари и докато минаваше през полесражението, Артьом се подхлъзна в локва сгъстила се кръв и за малко да падне.

Тежката врата поддаде с неохота и веднага в очите го удари ярка бяла светлина. Спомняйки си за наставленията на Мелник, Артьом хвана с дясната ръка собствения си фенер и трескаво описа тройна окръжност с него, за да даде знак, че идва с мирни намерения. Заслепяващият го лъч веднага се отмести встрани, Артьом метна автомата си на рамо, в знак на мирните си намерения, и тръгна бавно напред, към кръглата стая с колоните и диваните, все още без да знае кого му предстои да срещне.

... Ръчната картечница стоеше върху поставка на пода, а Мелник се бе навел над партньора си. Десетия лежеше със затворени очи на дивана и тихо стенеше. Десният му крак беше неестествено извит и когато се загледа, Артьом разбра, че е счупен в коляното и е прегънат — не назад, а напред. Изобщо не можеше да проумее как е възможно да се случи това и каква чудовищна сила трябва да притежава онзи, който е способен да осакати така якия сталкер.

— Къде е другарят ти? — подхвърли му Мелник и за момент откъсна поглед от Десетия.

— Библиотекарите... В хранилището. Нападнаха... — опита да обясни Артьом. Кой знае защо не му се искаше да обяснява, че самият той е убил Данила, макар и от милосърдие.

— Намери ли книгата? — все така отривисто попита сталкерът.

— Не — поклати глава Артьом. — Нито чух, нито усетих нещо там.

— Помогни ми да го вдигнем... Не, по-добре вземи раницата му, а също и моята. Виждаш ли крака му... Едва не му го откъснаха. Сега може да се носи само на гръб — кимна Мелник към Десетия.

Артьом събра цялото снаряжение — трите раници, двата автомата и ръчната картечница. Всичко заедно тежеше поне трийсет килограма, не беше лесна работа дори само да се вдигне. На Мелник,

нарамил с усилие омекналото тяло на своя партньор, му бе още по-трудно и даже краткият път надолу по стълбите, към изхода, им отне няколко дълги минути.

До самата врата не видяха повече библиотекари, но когато Артъм отвори тежките дървени крила и пропусна пъшкащия от усилието сталкер, от най-тъмните недра на зданието се разнесе грачещ вопъл, изпълнен с омраза и печал. Артъм усети как го побиват тръпки и побърза да затвори вратата. Сега най-важното беше да се доберат колкото се може по-бързо до метрото.

— Наведи поглед! — нареди Мелник, когато се озоваха навън. — Петолъчката сега ще се появи точно пред теб. Не си и помисляй да поглеждаш над покривите...

С усилие местейки вдървените си крака, Артъм послушно заби поглед в земята, като мечтаеше само да преодолеят по-бързо невъобразимо разтегналите се двеста метра от Библиотеката до сградата на „Боровицка“.

Но сталкерът не позволи на Артъм да влезе в метрото.

— Сега не бива да се връщаш в Полиса. Книгата не е в теб и си изгубил водача, който са ти дали — с тежко дишане изговори Мелник, докато внимателно оставяше на земята ранения си другар. — Това едва ли ще се хареса на брамините. И най-важното — означава, че ти не си никакъв избран и те са доверили тайните си не на когото трябва. Ако се върнеш в Полиса, ще изчезнеш безследно. Те там си имат специалисти, нищо, че са интелигенция. И дори аз няма да мога да те защита. Сега трябва да се махнеш оттук. Най-добре тръгни към „Смоленска“. Пътят е все направо, няма много къщи, не е нужно да се завираш в разни пресечки. Може и да успееш да се добереш. Ако изпревариш изгрева.

— Какъв изгрев? — попита Артъм, недоумявайки. Вестта, че ще му се наложи да се промъква сам през повърхността до друга станция на метрото, до която, ако се съди по картата, имаше два километра, му действа като удар с чук по главата.

— На слънцето. Хората са нощни животни и по-добре да не се показват денем на повърхността. Такива неща излизат от развалините да се погреят на слънчевите лъчи, че сто пъти ще съжалиш, че си си подал носа навън. Да не говорим за светилната — ще ослепееш веднага и слънчевите очила няма да те спасят.

— Но как ще се добера сам? — попита Артър, който все още не вярваше на ушите си.

— Не се бой. През цялото време ще вървиш все направо. Излизаш на Калинински и вървиш по него, без да завиваш никъде. Не се показвай наред пътя, но и не се приближавай прекалено много към къщите — всичките са обитаеми. Върви, докато не стигнеш до втората пресечка с широк проспект — това ще бъде Садовое кольцо^[2]. Там завиваш наляво и вървиш напред до квадратно здание, облицовано със светъл камък. Някога беше Дом на модата... Ще го намериш веднага — право напред, от другата страна на Садовое, има високо полуразрушено здание, търговски център. Зад Дома на модата ще има жълта арка, на която пише „Станция на метрото «Смоленска»“. Завий и мини през нея — ще се озовеш на малък площад, нещо като вътрешен двор, и там ще видиш самата станция. Ако всичко е спокойно, опитай да се спуснеш долу. Единият им вход е отворен и се охранява, пазят го за сталкерите си. Ще почукаш по вратата по следния начин: три пъти бързо, два пъти бавно, три пъти бързо. Трябва да ти отворят. Кажи им, че те изпраща Мелник и ме чакай там. Аз ще отведа Десетия в лазарета и веднага ще дойда. До обяд ще пристигна. Сам ще те намеря. Запази автоматите, не се знае как ще се обърнат нещата.

— Но според картата има и друга станция, по-близка... „Арбатска“ — спомни си Артър наименованието.

— Има такава станция. Но не бива да се приближаваш към нея. А и на самия тебе няма да ти се иска. Ще минеш покрай нея — придържай се от другата страна на улицата, движи се бързо, но не тичай. Това е всичко, не губи време! — завърши Мелник обясненията си и побутна Артър към изхода от вестибюла.

Артър не се опита да спори. Прехвърли единия автомат през рамо, пригответи другия за стрелба и забърза обратно към паметника, като с дясната ръка прикриваше очите си, за да не види случайно подмамващото сияние на кремълските петолъчки.

[1] Манежа — историческа сграда в Москва, в момента — изложбен център. — Бел.прев. ↑

[2] Градински пръстен (Садовое кольцо) — булевард, обикалящ центъра на Москва. — Бел.прев.; Тъй като буквалният превод на тази московска реалия („Градински пръстен“) е социокултурно неадекватен,

ние от „Моята библиотека“ решихме да заменим това словосъчетание с оригиналния руски правопис. — Бел. NomaD. [↑](#)

ГЛАВА 14

ТАМ, НА ПОВЪРХНОСТТА

Още преди да достигне каменния старец в креслото, Артъом зави наляво, за да среже ъгъла на улицата по стъпалата на Библиотеката. Когато минаваше оттам, той още веднъж обгърна с поглед величественото здание и го побиха тръпки: спомни си за зловещите обитатели на това място. Сега Библиотеката отново бе потънала в мрачно безмълвие. Пазителите, властващи в нейната тишина, вероятно се бяха скрили по тъмните ъгли, ближеха си раните след наглия набег и се готвеха да си отмъстят за него на следващите търсачи на приключения.

Артъом си представи бледото, окървавено лице на Данила. Помисли си, че браминът ненапразно се страхуваше панически от тези твари и дори отказваше да говори за тях. Чувствал е какво му е писано? Виждал е собствената си смърт в кошмарите си? Тялото му така и ще си остане да лежи завинаги в хранилището, в прегръдка с убилия го библиотекар. Разбира се, само при положение че тези твари се гнусят от мършата... Артъом потрепери. Ще успее ли някога да забрави как загина спътникът му, който само за два дни му беше станал почти приятел? Струваше му се, че Данила още дълго време ще тревожи сънищата му, ще се опитва отново и отново да говори с него нощем, ще изрича неразбираеми думи с непослушните си окървавени устни.

Когато излезе на широкия проспект, Артъом набързо си повтори наум инструкциите, дадени му от Мелник. Да се движи направо, да не завива никъде до пресечката на Калинински със Садовое кольцо... Иди гадай коя от улиците е това Кольцо! Да не излиза по средата на пътя, но и да не се приближава до стените на сградите, и най-важното — да успее да се добере до „Смоленска“ преди изгрев-слънце.

Знаменитите многоетажни блокове на Калинински, които Артъом познаваше от пожълтелите туристически картички с изгледи на Москва, започваха на половин километър от мястото, където стоеше

той. Засега от двете страни на улицата имаше ниски къщи, след които идваше завой наляво и именно след този завой улицата се вливаше в Нови Арбат^[1]. Очертанията на сградите, ясни от близко разстояние, от по-далеч се размиваха и се сливаха със сумрака. Луната се криеше зад ниски облаци. Бледата светлина проникваше трудно през тях и само когато мъгливата завеса леко се разсееше, призрачните силуети на къщите за кратко придобиваха очертания.

Но дори при това осветление отляво, в пресечките, които разрязваха улицата на всеки сто метра, се виждаше гигантския контур на древния храм. Огромната крилата сянка отново кръжеше над увенчания с кръст купол.

Може би именно защото се спря, за да погледа кръжащото във въздуха чудовище, Артър забеляза нещо. В сумрака беше трудно да се определи дали въображението му не рисува странната фигура, застинала в дълбината на пресечката и сливаща се с полуразрушените стени на къщите. И едва когато се вгледа както трябва, му се стори, че тази концентрирана тъмнина се движи и притежава собствена воля. От такова разстояние не беше лесно да определи формата и размерите на съществото, но то явно стоеше на два крака и Артър реши да постъпи така, както му бе казал стalkerът. Включи фенера, насочи го към пресечката и описа три кръга.

Не последва отговор. Артър напразно го чака около минута, докато не осъзна, че е просто опасно да остава на това място. Но преди да продължи по-нататък, той не издържа и освети неподвижната фигура в пресечката още веднъж. Видяното го накара незабавно да изключи фенера и да се постарее да пресече уличката колкото се може по-бързо.

Това явно не беше човек. В петното светлина силуетът му стана по-ясен и можеше да се каже със сигурност, че ръстът му е поне два и половина метра, раменете и шията отсъстват почти изцяло, а голямата кръгла глава е свързана направо с могъщото туловище. Съществото се бе стаило и изчакваше, но въпреки тази привидна нерешителност Артър усещаше с кожата си прииждащата от него заплаха.

Преодоля сто и петдесетте метра до следващата пресечка за по-малко от минута. Когато се огледа, осъзна, че това дори не е пресечка, а просека, издълбана в жилищния квартал с някакъв вид оръжие: тук или бяха бомбардирани, или просто бяха отнесли цяла редица сгради с

тежка военна техника. Артър огледа бегло губещите се в мрака полуразрушени къщи и погледът му отново беше привлечен от неясна неподвижна сянка. Достатъчно бе да прекара за секунда лъча на фенера през нея, за да осъзнае: това беше или същото онова създание, или негов събрат. Застанало наред пресечката, то дори не се опитваше да се скрие.

Ако твартата беше същата, която го бе наблюдавала и в предишната пресечка, значи тя беше минала по улицата, паралелна на проспекта, по който вървеше той самият, помисли си Артър. Получаваше се, че създанието е преминало това разстояние двойно по-бързо от него, тъй като в момента, в който той бе достигнал следващото кръстовище, гадината вече го очакваше там. Още по-страшно беше нещо друго: този път той видя подобна фигура и в пресечката вдясно от проспекта. Също като първата, и тя беше застинала на място, сякаш е статуя. За миг Артър си помисли, че може би това не са живи същества, а знаци, сложени тук неизвестно от кого, за да плашат или предупреждават...

До третото кръстовище вече достигна на бегот, спирайки едва при последната къща, за да погледне предпазливо иззад ъгъла в пресечката... и да се убеди, че загадъчните преследвачи отново са го изпреварили. Огромните фигури вече бяха няколко и сега се виждаха много по-добре: слоят облаци, закрил луната, леко бе изтънял.

Както и преди, съществата стояха, без да помръдват, и сякаш чакаха той да се появи в откритото пространство между къщите. И все пак не се ли беше излъгал, вземайки някакви камъни или отломки от разрушени постройки за живи същества? Изострената му чувствителност му вършеше добра работа долу, в метрото. Но на повърхността лежеше непонятен за него, измамен свят, тук всичко бе различно и животът течеше по други правила. Вече не си струваше да разчита на интуицията си и усещанията си.

След като се постара да прекоси колкото се може по-бързо и незабележимо новото кръстовище, Артър се притисна към стената на първата къща, изчака мъничко и отново погледна зад ъгъла. Дъхът му спря: фигурите се движеха, при това по удивителен начин. Едната от тях изопна глава още по-нагоре, сякаш душейки въздуха, после неочаквано се спусна на четири крака и с един дълъг скок изчезна зад

ъгъла. След няколко секунди всички останали я последваха. Артър се скри обратно, седна на земята и успокои дишането си.

Не бяха останали никакви съмнения — те го преследваха. Тварите сякаш го водеха, премествайки се по паралелните улици от двете страни на проспекта, по който той вървеше. Изчакваха, докато измине новия отрязък от пресечка до пресечка, за да се убедят, че не е свърнал от пътя си, и продължаваха да го следят безмълвно. Защо? Избираха удобен момент за нападение? Просто от любопитство? Защо не се решаваха да излязат на проспекта и предпочитаха да се стаяват в изпълнените с мрак пресечки? Той отново си спомни думите на Мелник, който му бе забранил да завива в пресечките. Дали не затова, че там го дебнеха, и Мелник знаеше за тази опасност?

За да се успокои, Артър смени пълнителя на автомата си, изщрака със затвора, включи и изключи лазерния прицел. Той беше въоръжен и за разлика от Библиотеката, тук бе разрешено да се стреля без опасения; защитата от неизвестните твари беше по-лесна. Пое си дълбоко дъх и се изправи на крака. Каквото и да бе това, сталкерът му беше забранил да стои на място и да губи време. Трябваше да бърза. Изглежда тук, на повърхността, винаги трябваше да се бърза.

След като измина още един квартал, Артър забави крачка, за да се огледа. Улицата тук се разширяваше и образуваше нещо като площад, част от който, отсечен от улицата с ограда, бе превърнат в парк. Във всеки случай си личеше, че там някога е имало парк: дърветата все още си стояха на местата, но това изобщо не бяха онези дървета, които Артър бе виждал по картичките и снимките. Дебелите възлести стебла издигаха наподобяващи лапи корони до височината на петия етаж на извисяващата се зад парка сграда. Навярно точно в такива паркове сталкерите ходеха за дърва, които после осветяваха и отопляваха цялото метро. В осветените места между клоните се мяркаха странни сенки, а някъде в дълбините на короните се забелязваха слаби светлини, които Артър би могъл да вземе за пламъците на разпалени огньове, ако не беше зеленикавата им светлина. Самото здание също изглеждаше злоецо: създаваше се впечатлението, че то неведнъж е ставало арена на жестоки и кръвопролитни сражения. Горните му етажи се бяха разрушили, на много места чернееха дупки, а тук-там бяха оцелели само две от стените и през празните прозорци се виждаше мътното нощно небе.

След площада зданията бяха разпръснати и улицата се пресичаше от широк булевард. Над него, израствайки от тъмнината, се издигаха като стражеви кули първите многоетажни блокове на Нови Арбат. Според картата входът за „Арбатска“ трябваше да се намира някъде тук, от лявата му страна. Мелник беше прав: изобщо не му се искаше да се гмурва в тези дебри и да се опитва да търси сред тях пътя за метрото.

Колкото повече се вглеждаше в черния гъсталак, разпрострял се в подножието на разрушеното здание, толкова повече му се струваше, че сред корените на исполинските дървета се движат същите тези тайнствени фигури, които го следваха по-рано.

Порив на вятъра разклати тежките клони и короните тежко заскърцаха. Отдалеч се разнесе нечий тягостен вой. Самият гъсталак мълчеше, но не защото беше мъртъв. Неговата тишина бе сродна с безмълвието на тайнствените преследвачи на Артьом, изглеждаше, че той също чака нещо.

Артьом беше обзет от чувството, че ако остане на място, за да оглежда нагло съкровенията дълбини на този гъсталак, няма да успее да избегне възмездията. Той хвана автомата по-удобно, огледа се да види дали създанията не са се приближили прекалено и тръгна напред.

Но само след няколко секунди отново се спря — когато пресичаше булеварда пред началото на Калинински проспект. Оттук се откриваше такъв изглед, че Артьом не можеше да се застави да продължи да върви нататък.

Стоеше на кръстообразната пресечка на широки пътища, по които по-рано вероятно са се движели коли. Надлезът бе направен по необичаен начин, част от асфалтираното платно преминаваше в тунел, за да излезе отново на повърхността малко по-нататък. Отдясно се отдалечаваха булевардите — можеше да ги разпознае по черните дебри на прекалено израсналите дървета, толкова огромни, колкото и онези, покрай които току-що беше минал. Отляво се виждаше огромна асфалтирана площ — сложно преплетени многолентови пътища, отвъд които отново започваше гъсталак. Сега всичко се виждаше добре доста надалеч и Артьом се запита дали това не е защото изгревът на страшното слънце вече наближава.

Пътищата бяха осеяни със смачкани и изгорели скелети на механизми, в които Артьом разпозна автомобили. Тук не бе останало

нищо, поне отчасти съхранило се: за две десетилетия походи на повърхността сталкерите бяха успели да приберат всичко, което може да се използва. Бензинът от резервоарите, акумулаторите и генераторите, фаровете и стоповете, изтръгнатите седалки — всичко това можеше да се намери и във ВДНХ, и на всеки по-голям пазар в метрото.

Асфалтът на места беше надупчен от кратери с различни размери, навсякъде се виждаха широки пукнатини, от които се подаваха трева и гъвкави стебла, прегъващи се под тежестта на увенчалите ги кълба, очевидно пълни със семена. Право пред Артъом започваше проломът на Нови Арбат, от едната му страна се редяха неизвестно как оцелели къщи, наподобяващи по форма разтворени книги, а от другата се издигаха разрушените частично многоетажни блокове, не по-ниски от двайсет етажа. Зад гърба на Артъом оставаше пътят към Библиотеката и Кремъл.

Той стоеше наред с това величествено гробище на цивилизацията и се чувстваше като археолог, разкопал древен град, останките от някогашната мощ и красота на който дори векове по-късно карат виделите го да потреперят и да изпитват благоговение. Да си представят как са живели хората, населявали тези циклопски здания, карали тези коли, тогава още блестящи със свежите си цветове и движещи се меко по равната пътна настилка със загретите си гумени колела; хора, слизащи в метрото само за да се доберат по-бързо от една до друга точка на този безкраен град... Това беше невъзможно за представяне. За какво са мислели всеки ден? Какво ги е тревожело? Какво изобщо може да тревожи хора, на които не им се налага всяка секунда да се страхуват за живота си и постоянно да се борят за него, да се опитват да го удължат с поне ден?

В този момент облаците най-накрая се разпръснаха и се показва нахапаният жълтеникав диск на луната, изпъстрен със странни рисунки. Ярката светлина, която бликаше надолу през процепа в облаците, обливаше мъртвия град и усилваше стократно мрачното му великолепие. Къщите и дърветата, до момента изглеждащи само плоски и безплътни силуети, оживяха и придобиха обемност, появиха се невидими преди детайли и подробности.

Неспособен да се помръдне от мястото си, Артъом възхитено и очаровано се оглеждаше, опитвайки се да прекрати обзелото го

треперене. Едва сега той започваше да разбира в действителност тъгата, звучаща в гласовете на старците, които си спомняха миналото, когато се връщаха във въображението си в града, в който са живели преди. Едва сега започваше да осъзнава колко далеч от предишните си достижения и завоевания се намира човекът в момента. Като гордо реела се птица, смъртно ранена и спуснала се на земята, за да се скрие в някоя пукнатина и да умре спокойно там. Спомни си за спора между Хънтър и Сухия. Ще успее ли човекът да оцелее, и дори и да успее, ще бъде ли това същият този човек, който бе покорил света и го бе управлявал уверено? Сега, когато Артъом сам можеше да оцени от каква висота човечеството се е сгромолясало в пропастта, неговата вяра в прекрасното бъдеще се изпари окончателно.

Правият и широк Калинински проспект се отдалечаваше от него и постепенно се стесняваше, за да изчезне накрая в тъмната далечина. Сега Артъом стоеше на пътя съвсем сам, заобиколен само от призраци и сенки на миналото, опитвайки се да си представи колко хора някога са изпълвали тротоарите денем и нощем, колко коли са се носели с фантастична скорост по същото това място, където се намираше в момента, колко уютно и топло са светели понастоящем пустите и черни прозорци на жилищните блокове. Къде бе изчезнало всичко? Светът изглеждаше опустял и изоставен, но Артъом разбираше, че това е илюзия: земята не беше изоставена и мъртва, тя просто бе сменила господарите си. Когато си го помисли, той се обърна назад, към Библиотеката.

... Те стояха неподвижно само на малко повече от сто метра зад него, също като него — наред пътя. Съществата бяха не по-малко от пет, и вече не смятаха да се крият в пресечките, макар и да не се опитваха да привлекат вниманието му. Артъом не можеше да разбере как са успели да се промъкнат към него толкова бързо и безшумно. Фигурите им се виждаха особено отчетливо на лунната светилна: мощни, с развити задни крайници и може би дори още по-високи, отколкото му изглеждаше отначало. Макар че Артъом не можеше да види очите им от такова разстояние, той беше убеден, че сега те изчакват, разглеждат го и душат влажния въздух, изучавайки миризмата му. Може би са усетили познатия им мирис на барут и тварите засега не се решават да нападнат, наблюдават Артъом от разстояние и търсят в поведението му признак на неувереност, слабост.

А може би просто съпровождат Артьом до границите на своите владения и нямат намерение да му причиняват вреда? Откъде да знае как се държат създанията, появили се на Земята въпреки законите на еволюцията?

Стараейки се да запази самообладание, Артьом се обърна и с демонстративна безгрижност тръгна нататък, като за всеки случай поглеждаше през рамо на всеки десетина крачки. В първия момент съществата си останаха на местата, но после започнаха да се сбъдват най-лошите му опасения. Те застанаха на четири крака и бавно тръгнаха подире му. Но щом разстоянието от стотина метра, към което преследвачите се придържаха от самото начало, беше възстановено, те отново застинаха. Въпреки че вече започваше да свиква със своя странен ескорт, Артьом не смееше да го изпуска от поглед и държеше автомата си приготвен. Така и продължиха да вървят по пустия проспект, облян от лунна светилна: отпред — напрегнатият като опъната пружина човек, спирац и оглеждащ се на всяка половин минута, след него — пет или шест странни същества, които бавно го догонваха, след което отново заставаха на задните си крайници и кой знае защо му даваха да се откъсне малко напред.

Но скоро започна да му се струва, че разстоянието, което поддържаха, започна да се съкращава. Освен това движещите се до момента в група същества започнаха да се разпръсват, сякаш се опитваха да го заобиколят от страни. На Артьом никога не му се бе налагало да си има работа с глутница ловуващи хищници, но кой знае защо нямаше никакви съмнения, че създанията се готвят да го нападнат. Време беше да действа. Обърна се рязко, вдигна автомата и взе под прицел една от тъмните фигури.

Поведението им наистина се беше променило. Този път не бяха спрели, за да изчакат той да се придвижи по-напред. Едва забележимо продължаваха да се приближават към него и постепенно се нареждаха в полукръг. Трябваше да се опита да ги отблъсне, преди да съкратят разстоянието до онази граница, отвъд която ще последва атака.

Артьом вдигна леко цевта и стреля във въздуха. Грохотът се отблъсна от стените на многоетажните блокове и ехото се понесе към другия край на проспекта. Гилзата падна на асфалта и иззвънтя. А после се разнесе приглушен, изпълнен с ярост рев и тварите се втурнаха към него. Те можеха да преодолеят отделящите ги от Артьом

десетки метри за няколко секунди, но той беше готов и за такъв развой на събитията. Веднага щом най-близкото до него същество се озова на мушката му, изстреля по него кратък откос и се хвърля да бяга към сградите.

Колкото и да беше странно, съдейки по отчаяния вопъл, бе улучил. Беше невъзможно да отгатне дали това ще спре останалите твари, или, напротив, ще ги разяри допълнително.

И в този момент се чу нов крясък — не заплашителният рев на преследващите го твари, а продължително, пронизващо врещене, което караше кръвта да застине. То долетя отгоре и Артьом разбра, че в играта се е включил нов участник. Очевидно звуците от изстрелите бяха привлекли вниманието на летящо чудовище, подобно на онова, което си бе свило гнездо върху купола на храма.

Над главата му като стрела прелетя огромна сянка. Артьом се обърна за миг назад и видя, че тварите са се пръснали във всички посоки и само едно от съществата, очевидно онова, което беше ранил, бе останало наскреде улицата. Продължаваше да врещи и се тътреше тромаво към сградите, вероятно също се надяваше да се укрие там. Но то нямаше никакви шансове да се спаси: след като описа още един кръг на височина няколко десетки метра, чудовището прибра грамадните си ципести криле и се спусна върху жертвата си. Пикира надолу толкова стремително, че Артьом дори не успя да го разгледа както трябва. То улови отчаяно изревалата за последен път твар, без видими усилия се вдигна във въздуха заедно с плячката си и без да бърза, я понесе към покрива на един от многоетажните блокове.

Преследвачите засега не се решаваха да се покажат от укритията си, опасяваха се, че чудовището може да се върне, а Артьом нямаше какво да губи. Придържайки се към стените на сградите, той побягна напред, нататък, където според предвижданията му трябваше да се намира Садовое кольцо. Успя да преодолее поне половин километър, преди да се задъха и да се обърне назад да провери дали не са се опомнили преследващите го твари. Проспектът беше пуст. Но когато измина още няколко десетки метри и погледна в една от пресечките на Новия Арбат, Артьом за свой ужас забеляза в нея познатите неподвижни сенки. Вече започваше да разбира защо тези създания не бързат да излизат в откритите пространства и предпочитат да проследяват жертвите си из тесните улички. Страхуваха се да не би,

докато го преследват, да привлекат вниманието на още по-големите хищници и да станат тяхна плячка.

Сега на Артьом отново му се налагаше да се оглежда всяка минута: той помнеше добре, че тварите се придвижват извънредно бързо и при това практически безшумно, и се страхуваше, че може да го заварят неподготвен. Краят на проспекта вече се виждаше, когато те отново се измъкнаха от пресечките и започнаха да го обграждат. Научен от опита си, Артьом веднага стреля във въздуха, надявайки се, че както и по-рано, това ще привлече крилатото чудовище и ще отблъсне тварите. Те наистина застинаха за кратко, изправени на задните си крайници и изпънали глави нагоре. Но небето си оставаше пусто — чудовището изглежда още не бе успяло да се справи с първата порция. Артьом осъзна това малко преди преследвачите си, хукна напред, заобиколи една от сградите и се шмугна в най-близкия вход. Макар и Мелник да го предупреждаваше да не го прави, защото сградите си имат обитатели, щеше да е безумие да се сблъска в откритото пространство с толкова силни и подвижни противници. Те биха разкъсали Артьом, преди той да успее да дръпне затвора на автомата си.

Във входа беше тъмно и му се наложи да включи фенера. В кръглото петно светлина се появиха олющени стени, изписани с цинизми преди няколко десетилетия; изпоцапани стълби, разбити врати на разграбени и изгорели апартаменти. Картината на разруха се допълваше от спокойно разхождащите се наоколо плъхове.

Беше избрал удачно входа — прозорците на стълбището гледаха към проспекта и когато изкачи поредния етаж, той имаше възможност да се увери, че тварите засега не се решават да го преследват. Те вече бяха стигнали до входната врата, но вместо да влязат, я бяха обкръжили и седяха на задните си лапи, отново превърнали се в каменни статуи. Артьом не вярваше, че ще отстъпят и ще позволят на плячката си да се измъкне. Рано или късно щяха да направят опит да се доберат до него вътре, ако, разбира се, във входа не се криеше нещо такова, заради което самият Артьом щеше да е принуден да бяга навън.

Той се качи още един етаж по-нагоре, освети по навик вратите на апартаментите и установи, че едната от тях е затворена. Побутна я с рамо и се убеди, че е заключена. След кратък размисъл насочи дулото на автомата към ключалката, стреля и с ритник отвори вратата. Общо

взето беше все едно от кой апартамент ще се отбранява, но не можеше да изпусне шанса си да огледа недокоснато жилище на хората от отишлата си епоха.

Първото, което направи, бе да затвори вратата и да я затисне с намиращия се в антрето шкаф. Тази барикада не би издържала един сериозен щурм, но поне не можеше да се преодолее незабележимо. След това Артъм отиде до прозореца и предпазливо погледна навън. Разполагаше с на практика идеална огнева позиция — от височината на четвъртия етаж виждаше отлично подстъпите към входа и десетината твари, събрали се долу. Сега преимущество то беше на негова страна и той незабавно се възползва от него. Включи лазерния прицел, премести червената точка върху най-едрия от обсадилите входа зверове, пое си дъх и натисна спуська. Изгърмя кратък откос и създанието беззвучно се просна настрани. Останалите мълниеносно се разбягаха и след миг улицата бе пуста. Но нямаше никакво съмнение, че те нямат намерение да си тръгват. Артъм реши да изчака и да се убеди, че смъртта на техния събрат наистина е изплашила останалите твари.

А засега разполагаше с малко време, за да изследва квартирата.

Макар че стъклата тук, както и в целия блок, отдавна бяха изпочупени, мебелите и изобщо всички вещи бяха удивително добре запазени. По пода бяха нахвърляни парченца от нещо, наподобяващо отровата против плъхове, която използваша във ВДНХ. Може и да беше същата, защото Артъм не забеляза нито един плъх из стаите. Колкото повече обикаляше из апартамента, толкова повече се убеждаваше, че жилището не е изоставено набързо, а са го консервирани с надеждата някой ден да се върнат. Навсякъде цареше идеален ред, в кухнята не бяха оставени никакви продукти, които биха могли да привлекат гризачи или насекоми, а по-голямата част от мебелите беше грижливо опакована с найлон.

Докато обикаляше от стая в стая, Артъм се опитваше да си представи какви може да са хората, живели тук. Колко са били? В колко часа са ставали, кога са си идвали от работа и са вечеряли? Кой е седял на централното място на масата? За много занимания, ритуали и вещи той имаше представа само от книгите и сега, виждайки истинско жилище, разбираше, че си е представял много от нещата неправилно.

Той предпазливо вдигна найлоновото покритие и огледа рафтовете с книги. Сред познатите от книжните рафтове в метрото детективски романи там имаше и няколко шарени детски книжки. Той хвана едната от тях и внимателно я издърпа. Докато прелистваше украсените с рисунки на весели зверове страници, от книгата изпадна лист дебела хартия. Артъом се наведе и го вдигна от пода: оказа се, че това е избледняла снимка на жена с малко дете в ръцете.

Той се вкамени.

Ритъмът, с който биеше сърцето му, се наруши. До момента то бе изпращало кръвта из тялото му на равномерни тласъци, а сега изведнъж се разбърза, разтуптя се. На Артъом страшно му се прииска да свали стегнатия противогаз, да си поеме глътка свеж въздух, колкото и отровен да беше. Внимателно, сякаш се опасяваше, че снимката ще се разпадне на прах от докосването, той я приближи към очите си.

На вид жената изглеждаше на трийсет години, а детето в ръцете ѝ — на не повече от две, и заради смешната шапчица на главата му беше трудно да се определи дали е момче или момиче. Детето гледаше право в камерата и погледът му бе удивително зрял, сериозен. Артъом обърна снимката и стъклото на противогаза се изпоти. На обратната страна беше изписано със синя химикалка: „Артъомка на две годинки и пет месеца“.

Сякаш нещо го прободеше. Краката му омекнаха, той седна на пода и премести снимката под прииждащата от прозореца лунна светлина. Защо усмивката на жената от снимката му изглеждаше толкова позната, толкова близка? Защо започна да се задъхва, когато я видя?

Преди този град да загине, в него са живеели десет милиона души. Артъом не е най-разпространеното име, но в многомилionenния мегаполис сигурно е имало няколко десетки хиляди деца, казващи се така. Все едно всички настоящи обитатели на метрото да се казват така. Шансът беше толкова малък, че нямаше никакъв смисъл да го разглежда. Но защо тогава усмивката на жената от снимката му изглеждаше толкова позната?

Той се опита да извика в паметта си откъслечните спомени от детството, които понякога се мяркаха в ума му за дълги секунди или изплуваха в сънищата му. Уютна малка стая, меко осветление, четяща книга жена... Широк диван. Той скочи от мястото си и като вихър се

понесе из стаите, опитвайки се да намери в някоя от тях обстановката от видението си. За миг му се стори, че мебелите в една от стаите са наредени така, както в спомените му. Но диванът изглеждаше малко по-различно и прозорецът не беше на същото място, но какво от това, в края на краищата в съзнанието на едно тригодишно дете картината може да се е запечатала леко изкривено...

Тригодишно? Възрастта, написана на снимката, беше друга, но това също нищо не значеше. Нямаше дата до надписа. Тя можеше да е направена когато и да било, а не непременно няколко дни преди обитателите на апартамента да бъдат принудени да го напуснат завинаги. Снимката можеше да е направена и половин година, и година преди това, убеждаваше той себе си. Тогава възрастта на момчето с шапчицата от снимката би съвпаднала с неговата собствена... И вероятността, че на снимката е той самият... и майка му... би нараснала десетки пъти. „Но снимката може да е направена и три, и пет години преди това“ — произнесе студено нечий глас вътре в него. Можеше и да е така.

Внезапно му хрумна още една мисъл. Отвори вратата на банята, огледа се и едва успя да намери това, което търсеше: огледалото беше покрито с такъв слой прах, че дори не отразяваше светлината на фенера му. Артъм свали от закачалката оставената от обитателите на апартамента кърпа и избърса гладкото стъкло. В образувалия се отвор изплува отражението му с противогаз и шлем. Той се освети с фенера и погледна в огледалото.

Слабото, изтощено лице почти не се виждаше под пластмасовото забрало на противогаза, но мъчно пробиващият си път от дълбините на огледалото поглед на дълбоко хлътналите тъмни очи изведнъж му се стори подобен на погледа на момчето от снимката. Артъм поднесе към лицето си снимката, внимателно се вгледа в личицето на момчето, после прехвърли поглед към огледалото. Отново освети снимката и пак погледна лицето си под противогаза, опита се да си спомни как изглеждаше то последния път, когато видя отражението си. Кога беше това? Малко преди да потегли от ВДНХ, но той не се наемаше да каже колко време бе изминало оттогава. Съдейки по човека, когото виждаше в огледалото сега, няколко години... Само ако можеше да свали тази проклета маска и да сравни себе си с детето от снимката! Разбира се, пораствайки, хората понякога се променят до неузнаваемост, но нали в

лицето на всеки винаги се запазва по нещо, напомнящо за далечното детство...

Оставаше му само едно: когато се върне във ВДНХ, да попита Сухия дали жената, усмихваща се от парчето хартия, прилича на жената, която му е предала в ръцете един детски живот на станцията, обречена да бъде унищожена от плъховете... Неговата майка. Нищо, че лицето ѝ тогава е било изкривено от гримаса на отчаяние и молба, Сухия пак ще я познае. Той има професионална памет, може да каже със сигурност кой е на снимката. Дали е тя, или не.

Артьом погледна снимката още веднъж и после с неочаквана за самия себе си нежност погали изображението на жената, внимателно сложи снимката в книгата, от която тя бе изпаднала, и я прибра в раницата. Странно, помисли си той, само преди няколко часа се бе намирал в най-голямото хранилище на знания на континента, където би могъл да си вземе който иска от милиони най-различни томове, много от които бяха просто безценни. Но той ги остави да събират прах на полиците и дори не му и хрумна да се възползва от богатствата на Библиотеката. Вместо това сега прибира евтина книжка с простички рисунки за деца и при това се чувства така, сякаш е намерил най-ценното от земните съкровища.

Артьом се върна в коридора с намерението да прелисти и останалите книги от рафта, а може би и да провери дали в шкафа няма някой албум със снимки. Но когато вдигна поглед към прозореца, усети там почти неуловими промени. Обхвана го леко безпокойство: нещо не беше наред. Когато се приближи, разбра каква е работата: цветът на нощта се променяше, в нея се бяха появили жълтеникаво розови оттенъци. Разсъмваше се.

Тварите стояха до входа, без да се решат да влязат. Трупът на техния събрат не се виждаше, но не беше ясно дали го е отнесъл крилатият гигант или те самите са го разкъсали. Артьом не разбираше какво ги спира да щурмуват апартамента, но засега това го устройваше напълно.

Ще успее ли да се добере до „Смоленска“ преди изгрев-слънце? И най-важното: ще успее ли да се отърве от преследвачите си? Можеше да остане в барикадирания апартамент, да се скрие от слънчевите лъчи в банята, да изчака денят да прогони тези хищни създания и да излезе навън с падането на нощта. Но колко ще издържи

защитният екип? За колко време е предвиден да се използва филтърът на противогаза му? Какво ще предприеме Мелник, ако не го намери на уреченото място в уреченото време?

Артъом се приближи към вратата, водеща към стълбите, и се заслуша. Тишина. Той внимателно отмести шкафа и бавно откря дървената врата. На площадката нямаше никой, но когато освети с фенера стълбището, забеляза нещо, което не беше видял по-рано. Или просто не му бе обърнал внимание?

Стъпалата бяха покрити с гъста прозрачна слуз. Изглеждаше сякаш някой току-що беше пропълзъл по тях, оставяйки след себе си следа. Тази следа не се приближаваше към апартамента, в който той бе прекарал цялото това време, но това не утеши Артъом. Значи изоставените сгради наистина не бяха толкова пуси, колкото изглеждаше?

Сега съвсем му се отця да остава в този апартамент и особено да спи в него. Оставаше му само едно: да подплаши нежелаещите да се отказват от месото му зверове и да се опита да дотича до „Смоленска“. Да го направи преди слънцето да му изгори очите и преди да разбуди невиджаните чудовища, за които го предупреждаваше Мелник.

Този път не се прицели толкова грижливо, а просто се постара да засегне колкото се може повече от хищните твари. Две от тях изреваха и рухнаха на земята, а останалите се разбягаха из пресечките. Като че ли пътят беше свободен.

Артъом изтича до долу, надникна предпазливо от изхода, опасявайки се да не са му направили засада, изскочи навън и хукна с всички сили към Садовое кольцо. Какъв ли кошмарен гъсталак има там, в градините на това „кольцо“, запита се той, щом дори тънките ивици дървета край булевардите са се превърнали в тъмни дебри за тези години... да не говорим за Ботаническата градина и онова, което бе израснало там...

Преследвачите му дадоха малка преднина, докато стадото се събираше, и той успя да достигне почти до самия край на проспекта. Ставаше все по-светло, но тези твари очевидно изобщо не се притесняваха от слънчевите лъчи: те се разделиха на две групи и се понесоха покрай сградите, съкращаващи с всяка секунда разделящото ги от Артъом разстояние. Тук, на откритото пространство, преимущество беше на тяхна страна: младежът не можеше да спре,

за да се прицели както трябва. Колкото и бързо да се опитваше да бяга, защитният екип, раницата, двата автомата и умората, натрупала се за сякаш безкрайния ден, оказваха своето въздействие.

Помисли си, че скоро тези проклетите хрътки ще го настигнат и ще му видят сметката. Спомни си уродливите, но могъщи тела на хищниците, лежащи в локвите кръв пред входа, там, където ги бяха повалили автоматните откоси. Артъом изобщо нямаше време да ги разглежда подробно, но и един бегъл поглед беше достатъчен, за да се запечатат за дълго в паметта му: лътяща кафява козина, огромна кръгла глава, паст, осеяна с десетки дребни остри зъби, които изглежда растяха в няколко реда. След като прехвърли в паметта си всички известни му животни, Артъом не можа да си спомни нито едно, от което под въздействието на излъчването можеха да се породят такива твари.

За щастие, на Садовое кольцо, ако това наистина беше той, не растяха никакви дървета. Това бе просто още една широка улица, простираща се наляво и надясно от кръстовището, докъдето стигаше погледът. Преди отново да хукне да бяга, Артъом, без да се цели, изстреля един кратък откос по зверовете. Те вече бяха на по-малко от петдесет метра зад него и отново се бяха наредили в полукръг, така че някои бягаха почти на едно равнище с него.

На Садовое му се наложи да търси път между няколко огромни ями, спускащи се на пет-шест метра в земята, и да направи голям завой на едно място, за да заобиколи широка пукнатина, разсякла пътното платно на две. Стоящите наблизо здания изглеждаха странно: не толкова бяха изгорени, колкото направо разтопени. Създаваше се впечатлението, че тук се е случило нещо особено, от което целият район е пострадал много повече, отколкото Калинински проспект. А малко по-надалеч, като величествен и мрачен фон на този пейзаж, на няколкостотин метра височина се издигаше недокоснато нито от времето, нито от огъня здание с невъобразими размери, наподобяващо средновековен замък. За част от секундата Артъом се загледа нагоре и въздъхна с облекчение: над замъка се рееше страховитата крилата сянка, която сега можеше да се превърне в негово спасение. Трябваше само да привлече вниманието ѝ, за да се заеме тя с преследвачите му. Той вдигна автомата с едната си ръка, насочи цевта към летящото чудовище и натисна спусъка.

Нищо не се случи.

Патроните му бяха свършили.

Докато бягаше, му беше трудно дори да премести отпред лежащия на гърба му резервен автомат. Артъом се шмугна в една от най-близките пресечки, притисна се до стената и смени оръжията. Сега можеше да не допуска тварите наблизо, докато не свършеше пълнителят на втория автомат.

Първият звяр се показва иззад ъгъла, с обичайното движение застана на задните си крайници и се изправи в целия си огромен ръст. Беше събрал кураж и се бе приближил толкова много, че сега Артъом можеше за пръв път да разгледа очите му: малки, скрити под масивно чело, изгарящи със злобен зелен огън, наподобяващ отблясъците на онзи загадъчен пламък в парка.

Калашникът на Данила нямаше лазерен прицел, но от такова разстояние Артъом нямаше как да пропусне и с обикновения мерник. Застиналата фигура на звяра спокойно изчака да бъде взета под прицел. Артъом притисна автомата здраво към рамото си и натисна спусъка.

След като меко стигна до средата, затворът спря. Какво ставаше? Нима в бързината бе объркал автоматите? Но не, на неговото оръжие имаше лазерен прицел... Артъом се опита да издърпа затвора. Беше заял.

В главата му се завъртя смерч от мисли. Данила, библиотекарите... Ето защо браминът не се бе съпротивлявал, когато в книжния лабиринт го беше нападнало сивото чудовище! Просто автоматът му не бе проработил! Сигурно и той толкова трескаво е дърпал затвора, докато библиотекарят го е мъкнел в дълбините на коридорите...

До първия звяр тихо, като призраци, изникнаха още два други. Те изучаваха внимателно Артъом, който вече се беше отчаял в опитите си да се справи с автомата на Данила, и изглежда си правеха изводи. Най-близкото от съществата, навярно вождът им, направи скок и се озова на пет метра от Артъом.

В този момент над главите им се понесе гигантска сянка. Тварите се притиснаха към земята и вдигнаха глави. Възползвайки се от объркването им, Артъом хукна към една от арките, без вече да се надява да се измъкне жив от това прежеждие и съвсем по животински

просто се стараеше да отсрочи момента на своята гибел. В пресечките нямаше ни най-малък шанс против тях, но пътят му назад, към Садовое кольцо, вече беше отрязан.

Озова се насред квадрат от празно пространство, ограничено по краищата от стените на сградите, в които се виждаха арки и проходи. Зад зданието, пред което се бе изправил, се издигаше към небето същият онзи мрачен замък, който го беше поразил още на Садовое кольцо. След като най-накрая откъсна поглед от него, Артъм видя на сградата срещу себе си надпис: „Московски метрополитен «В. И. Ленин»“, и малко по-долу — „Станция «Смоленска»“. Високите дъбови порти бяха леко открехнати.

... Трудно му беше да каже как успя да отскочи. Бе някаква странна смесица от предчувствие за опасност и усещане на лек въздушен поток, неизбежен спътник на хвърлил се към пляквата си хищник. Твартата се приземи само на половин метър от него. Той отскочи встрани и с всичка сила хукна към входа на метрото. Там беше неговият дом, неговият свят, там, под земята, той отново щеше да стане господар на положението.

Вестибюлът на „Смоленска“ изглеждаше точно така, както и предполагаше Артъм — тъмен, влажен, пуст. Веднага ставаше ясно, че хората от тази станция често се качваха на повърхността: касите и всички служебни помещения бяха отворени и разграбени, всичко полезно беше пренесено долу още преди много години. Не бяха останали нито турникети, нито будки на дежурните — за тях напомняха само бетонните основи. Отзад се виждаше полукръглият свод на тунела, на неимоверна дълбочина се спускаха няколко ескалатора. Лъчът се губеше някъде в средата на пътя за надолу и Артъм нямаше как да се увери, че долу имаше вход. Но не биваше и да остава на място: тварите вече се бяха добрали до вестибюла, той разбра това по изскърцалата врата. След секунда те можеха да дойдат към ескалаторите и мъничката преднина, която все още имаше, би изчезнала.

Неловко стъпвайки с дебелия подметки на кубинките си по раздрънканите набраздени стъпала, Артъм започна да се спуска. Опитва да скочи напред през няколко стъпала, но кракът му стъпи върху влажното покритие малко по-надалеч, отколкото трябваше, и той се запремята надолу, удрайки тила си в ръба на едно от стъпалата. Успя да

се спре едва когато изброи с шлема и кръста си десетина стъпала. След като прекара лъча на фенера по пътя, който беше останал зад гърба му (колко малко се оказа, че е изминал!), Артър видя горе точно това, което търсеше и се страхуваше, че ще намери: неподвижни тъмни фигури. В свой стил, преди да се хвърлят в атака, те бяха застинали на място и изучаваха обстановката или безгласно се съвещаваха. Артър се обърна и се опита да скочи през две стъпала. Този път се получи и плъзгайки по гумената лента ръкавицата на дясната ръка и стиснал фенера в лявата, той тича така още двамадесет секунди, преди пак да падне.

Отзад се разнесе тежък тропот. Тварите се бяха решили.

Артър с цялата си душа се надяваше, че жално скърцащите под неговото не особено голямо тегло стари стъпала просто ще пропаднат надолу, не издържайки на тежестта на преследвачите му. Но приближаващото се в тъмнината тропане свидетелстваше за това, че ескалаторът е способен да се справи с натоварването.

В лъча на фенера започна да се вижда тухлената стена с голяма врата по средата. До нея оставаха не повече от двамадесет метра. Артър се вдигна с усилие на крака и преодоля последния отрязък от пътя за петнайсет секунди, сторили му се цяла вечност.

Вратата беше направена от стоманени листове и звънтеше от юмручните удари. Артър барабанеше по нея с всичка сила: приближаващите се сенки, които той виждаше смътно в полумрака, го караха да бърза. Едва след няколко секунди, изстивайки, разбра каква ужасна грешка е направил току-що: вместо да почука по вратата с условния код, само бе изплашил охраната. Сега те със сигурност нямаше да отворят при никакви обстоятелства. Малко ли ужасии могат да се опитат да проникнат тук от повърхността... Още повече когато слънцето вече изгрява.

Какъв беше условният сигнал? Три бързи — три бавни — три бързи? Не, това е 308. Със сигурност бяха три в началото и три в края, но дали бяха бързи или бавни — вече не можеше да си спомни. Ако сега започне да експериментира, по-добре изобщо да забрави всякакви надежди да влезе вътре. По-добре 303... Така поне охраната ще разбере, че от другата страна се намира човек. Макар че, както бе казал Мелник, не се знаеше кое е по-страшното.

След като тресна по стоманата още веднъж, Артъом смъкна от рамото си автомата и с треперещи ръце се зае да смени пълнителя му. Добре, че в автомата на Данила имаше пълнител с патрони. После той притисна фенера към дулото на автомата и нервно го насочи към губещите се нагоре сводове. Дългите сенки от оцелелите светилници се припокриваха една-друга в блуждаещия лъч светлина и не можеше да твърди, че в нито една от тях не се е стаил тъмен силует...

От другата страна на желязната врата продължаваше да цари пълна тишина. Господи, нима това е не тази „Смоленска“, която му трябва, а друга? Може би този вход е заключен преди десетилетие и оттогава насам никой не го използва? Та нали той бе попаднал тук напълно случайно, а не следвайки инструкциите на сталкера! Можеше и да е сгрешил!

Съвсем наблизко, на петнайсетина метра, изскърца стъпало. Артъом не издържа и изстреля един откос към мястото, откъдето беше дошъл звукът. Ехото го удари болезнено в ушите и започна да се изкачва нагоре по ескалатора, към повърхността. Но не се чуваше нищо, наподобяващо рев на ранен звяр. Патроните бяха отишли напразно.

Без да се осмелява да отмести поглед, Артъом се притисна с гръб към вратата и отново затропа с юмрук по желязото: три бързи, три бавни, три бързи. Счу му се, че иззад вратата се разнесе тежко металическо скърцане. И точно в този момент от мрака излетя с поразителна скорост фигурата на хищник.

Артъом държеше автомата в дясната си ръка и натисна спусъка почти случайно, когато инстинктивно отскачаше назад. Куршумите преобърнаха тялото на звяра във въздуха и вместо да се вкопчи в гърлото на Артъом, той прелетя по-малко от два метра и рухна върху последните стъпала на ескалатора. Но само след миг се изправи и без да обръща внимание на бликащата от раните му кръв, тръгна напред. После с олюляване скочи напред и притисна Артъом към студената стомана на вратата. Не можеше да атакува повече: последните изстреляни куршуми бяха попаднали в главата му и по време на скока си вече бе мъртво. Но и силата на инерцията, с която тялото му удари Артъом, беше достатъчна, за да му пробие черепа. Ако не носеше шлем...

Вратата се отвори и навън бликна ярка бяла светлина. От ескалаторите се разнесе изплашен рев: ако се съдеше по звука, сега там имаше не по-малко от пет звяра. Нечии силни ръце го хванаха за яката и го издърпаха покрай стената, след което отново издрънча метал — затвориха вратата и върнаха голямото резе на мястото му.

— Ранен ли е? — попита някакъв глас до него.

— Дявол знае... — отговори друг. — Видя ли кого е довел след себе си? Едвам ги прогонихме предишния път, и то с газ. Само това оставаше, да се заселят и на „Смоленска“, достатъчно е, че са на „Арбатска“. Напълно е възможно. Те обичат да си хапват човешко...

— Оставете го! Той е с мен. Артьом! Хей, Артьом! Събуди се! — повика го познат глас и Артьом с усилие и неохота отвори очи.

Над него бяха наведени трима души. Двама от тях, вероятно стражи на портала, бяха облечени с топли сиви якета и плетени шапки, и двамата имаха бронежилетки. В третия Артьом с облекчение разпозна Мелник.

— Какво, това той ли е? — попита леко разочаровано единият от стражите. — Тогава си го взимайте, само да не забравите за карантината и обеззаразяването.

— Мене ли ще ме учите? — усмихна се сталкерът. — Ставай, Артьом. Много време ти отне... — добави той и му подаде ръка.

Артьом се опита да стане, но краката не го слушаха. Зави му се свят и започна да му се гади, в главата му започна да се замъглява.

— Трябва да го отведем в лазарета. Ти ми помогни, а ти затвори херметичната врата — нареди Мелник.

Докато лекарят го преглеждаше, Артьом изучаваше белите фаянсови плочки, с които бяха облицовани стените на операционната. Стаята беше излъскана до блясък, във въздуха се усещаше рязка миризма на хлор, а на тавана висяха едновременно няколко лампи с дневна светлина. Тук имаше и немалко операционни маси, и при всяка се намираше кутия с готови за използване инструменти. Състоянието на тукашната малка болница впечатляваше, но за какво бе необходима тя на „Смоленска“, мирна станция, доколкото си спомняше Артьом, не беше ясно.

— Няма счупвания, само натъртвания. Няколко драскотини, дезинфекцирахме ги — обобщи докторът и избърса ръцете си с чиста кърпа.

— Ще ни оставите ли за малко? — попита Мелник лекаря. — Искам да обсъдя някои неща с него насаме.

Медикът кимна с разбиране и излезе. Сталкерът приседна на края на кушетката, на която лежеше Артьом, и поиска да чуе подробен разказ за случилото се. По неговите изчисления Артьом трябвало да се добере до „Смоленска“ два часа по-рано и Мелник вече се готвел да се качи на повърхността и да се опита да го търси. Изслуша историята с преследването докрай, макар и без особен интерес, нарече летящите чудовища с книжната дума „птеродактили“, а наистина го впечатли само разказът за това, как Артьом се е укрил във входа. Научавайки, че докато Артьом е бил в апартамента, някой е пропъзлял по стълбите, сталкерът се намръщи.

— Сигурен ли си, че не си стъпил върху слузта на стълбите? — поклати глава той. — Да не дава Бог да се пренесе тази гадост на станцията. Нали ти разправях да не се приближаваш към сградите! Смятай, че страшно ти е провървяло, че когато си бил в апартамента, не е решило да ти дойде на госта...

Мелник стана, отиде при кубинките на Артьом, оставени на входа, и огледа внимателно всяка от тях. Не намери нищо подозрително и ги остави на мястото им.

— Както ти казах, засега пътят към Полиса е затворен за теб. Не можех да кажа истината на брамините, затова те мислят, че по време на похода към библиотеката и двамата сте изчезнали, а аз съм отишъл да ви търся. Та какво се случи там със спътника ти?

Артьом разказа и тази история от началото до края, като този път обясни честно как точно е загинал Данила. Сталкерът се намръщи.

— Този край по-добре го запази за себе си. Честно казано, предишната ти версия ми харесваше повече. Втората ще предизвика прекалено много въпроси у брамините. Техният човек е убит от теб, не си намерил Книгата, затова пък си получил възнаграждението. Между другото — той погледна Артьом изпод вежди, — какво имаше там, в този плик?

Артьом се надигна на лакът, извади от джоба си покрития със засъхнала кръв плик, погледна внимателно Мелник и го отвори.

[1] Нови Арбат — настоящото наименование на Калинински проспект. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 15

ПЛАНЪТ

Сгънато на четири листче, откъснато от ученическа тетрадка, и къс чертежна хартия с нахвърлян с молив план на тунели. Точно това очакваше да намери Артьом в плика — карта и пояснения към нея. Докато бягаше към „Смоленска“ през Калинински проспект, изобщо не бе имал време да помисли какво може да има в пакета, предаден му от Данила. Вълшебно решение на очевидно неразрешимия проблем, нещо, способно да отклони от ВДНХ и цялото метро дамоклевия меч на неразбираема и неумолима заплаха.

Насред листа с обясненията се бе разтекло ръждивочервено петно. Наложил се леко да намокрят залепналата от кръвта на брамина хартия, за да се разтвори тя, без да се повредят изписаните със ситен текст инструкции.

„Част №... тунел... Д6^[1]... оцелели установки... до 400 000 кв. метра... смерч... неизправно... непредвидени...“ От вълнение думите подскачаха пред очите на Артьом, опитваха се да се измъкнат от хоризонталните линии, сливаха се в едно цяло, а смисълът им оставаше напълно неразбираем за него. Отчаял се в опитите си да ги свърже в нещо смислено, той предаде писмото на Мелник. Сталкерът взе внимателно писмото и впи жаден поглед в буквите. Известно време той не каза нищо, а после Артьом видя как веждите му недоверчиво се вдигат нагоре.

— Не може да бъде — прошепна сталкерът. — Всичко това е лъжа! Не е възможно да са пропуснали такова нещо...

Той обърна листчето, погледна го от обратната страна, а после се зае да го препрочита от самото начало.

— Пазили са ги за себе си... Не са казали нищо на военните. Нищо чудно... Ако им споменеш нещо, веднага ще зачоплят в старите рани — мърмореше неразбираемо Мелник, докато Артьом търпеливо чакаше обяснения. — Но нима са го пропуснали? Неизправно... добре, да допуснем... Значи все пак са повярвали!

— Това наистина ли може да помогне? — не издържа Артъм накрая.

— Ако всичко, написано тук, е истина, се появява някаква надежда за нас — кимна сталкерът.

— За какво става въпрос? Нищо не разбрах.

Мелник не отговори веднага. Той прочете още веднъж писмото до края, после се замисли за няколко секунди и едва след това започна да разказва:

— И по-рано съм чувал нещо подобно. Винаги е имало легенди, но в метрото те са хиляди. И благодарение на легендите живеем, не само на храната. И за Университета, и за Кремъл, и за Полиса, не можеш да разбереш кое е истина и кое са го измислили около огъня на „Площад Илич“. Та и за този слух така... Говореше се, че някъде в Москва или под Москва е оцеляло ракетно подразделение. Разбира се, такова нещо не е възможно да се случи. Военните обекти винаги са цел номер едно. Но се говореше, че не успели или недогледали, или забравили — и едно ракетно подразделение изобщо не пострадало. Разправяха, че даже някой ходил там, видял нещо — стоят си, значи, установките под брезента, в хангара, новички... Разбира се, в метрото няма никаква полза от тях — на такава дълбочина така или иначе не можеш да ги използваш срещу враговете си. Стоят си — ами нека си стоят.

— Какво общо имат тук ракетните установки? — Артъм погледна учудено сталкера и спусна крака от леглото.

— Черните идват към ВДНХ от Ботаническата градина. Хънтър подозираше, че те се спускат в метрото от повърхността именно в този район. Логично е да се предположи, че живеят именно там. Всъщност има два варианта. Първият: мястото, откъдето идват, условно казано, е кошер, разположен на повърхността, недалеч от метрото. Вторият: няма никакъв кошер и черните настъпват към града отвън. Тогава възниква въпросът: а защо не са забелязани никъде другаде? Не е логично. Макар че вероятно е въпрос на време. Общо взето, ситуацията е такава: ако те идват някъде отдалеч, така или иначе не можем да направим нищо. Ако взривим тунела след ВДНХ или дори след „Проспект на мира“ — рано или късно ще намерят нови входи. Остава ни единствено да се барикадираме в метрото, да затворим всички пътища и да разчитаме само на свинете и гъбите. Като сталкер,

мога да ти кажа уверено: няма да издържим дълго така. Но ако имат кошер и той е някъде наблизо, както мислеше Хънтър...

— Ракетите? — досети се най-накрая Артьом.

— Залп с дванайсет ракети с касетъчни осколочно-фугасни елементи покрива площ от 400 000 квадратни метра — прочете Мелник, след като намери нужното място в записката. — Няколко такива залпа — и от Ботаническата градина, или където там живеят, ще остане само пепел.

— Но нали казвате, че това е легенда? — възрази недоверчиво Артьом.

— Ето че според брамините не е — размаха листчето сталкерът. — Тук дори се обяснява как да се проникне в територията на това военно подразделение. Наистина, написано е и че установките са частично неизправни.

— Е, и как може да се проникне там?

— Д-6. Тук се споменава Д-6. Метро-2. Посочва се разположението на един от входовете. Твърди се, че тунелът оттам води включително и до това подразделение. Но с уговорката, че при опит да се проникне в Метро-2 могат да възникнат непредвидени препятствия.

— Невидимите наблюдатели? — спомни си Артьом за чутия преди време разговор.

— Наблюдателите са глупости и празни приказки — намръщи се Мелник.

— Ракетното подразделение също може да е само легенда — вметна Артьом.

— То и ще си остане легенда, докато не го видя с очите си — отсеке сталкерът.

— А къде е входът за Метро-2?

— Тук е написано: станция „Маяковска“. Странно... Колкото пъти съм бил на „Маяковска“, никога не съм чувал нищо подобно.

— Какво ще правим сега? — поинтересува се Артьом.

— Ела с мен — отговори сталкерът. — Ще похапнеш, ще отпочинеш, а аз ще помисля. Утре ще го обсъдим.

Едва когато Мелник заговори за ядене, Артьом изведнъж усети колко е гладен. Той скочи върху студения фаянсов под и понечи да тръгне към обувките си, но сталкерът го спря с жест.

— Остави обувките и дрехите си тук, сложи ги в онази кутия там. Ще ги почистят и обеззаразят. Ще проверят и раницата ти. Ето там на стола има панталони и куртка, преоблечи се.

„Смоленска“ изглеждаше неприветливо: нисък полукръгъл таван, тесни арки в масивните стени, облицовани с мрамор, който някога е бил бял. Макар че на ъглите от арките се показваха лъжливи декоративни колони, а горните части на стените бяха украсени с добре запазили се скулптури, всичко това само засилваше първоначалното усещане. Станцията правеше впечатление на отдавна обсадена цитадела, украсена оскъдно от защитниците за повече хармония, но придобила от това още по-суров вид. Двойна циментова стена с масивни стоманени порти от двете страни на херметичните врати, бетонирани огневи позиции при входовете на тунелите — всичко това подсказваше, че тукашните обитатели имат основания да се безпокоят за своята безопасност. На „Смоленска“ почти не се забелязваха жени, затова пък всички срещнати мъже бяха въоръжени. Когато Артъм попита Мелник директно какво става на тази станция, сталкерът само поклати глава неопределено и каза, че не вижда нищо необичайно тук.

Но Артъм не го изоставяше странното усещане за увиснало във въздуха напрежение. Всички тук сякаш очакваха нещо и това усещане бързо се предаваше и на новопристигналите. Палатките, в които живееха хората, бяха наредени в линия по средата на залата, а арките оставаха свободни, сякаш се страхуваха да ги задръстват, за да не попречи това на евентуална спешна евакуация. При това всички жилища бяха разположени изключително в разстоянието между арките, така че от едната линия през прохода се виждаше другата.

Насред всяка от платформите за пътници, при мястото, откъдето се слиза на релсите, стояха дежурни и постоянно наблюдаваха тунелите и в двете посоки. Картината се допълваше от почти абсолютната тишина, която цареше на станцията. Хората тук говореха помежду си тихо, понякога преминаваха в шепот, сякаш се бояха, че гласовете им може да заглушат някакви тревожни звуци, долитащи от тунелите.

Артъм се опита да си спомни какво знае за „Смоленска“. Може би имаше опасни съседи? Не, от едната страна релсите отиваха към светлия и благополучен Полис, а от другата тунелът водеше към „Киевска“, за която Артъм помнеше само, че населението ѝ се състои

предимно от същите тези кавказци, които бе видял в „Китай-град“ и в затворническите килии на фашистите, на „Пушкинска“. Но в края на краищата това бяха обикновени хора и едва ли си струваше да се боят толкова от тях...

Столовата се намираше в централната палатка. Времето за обяд очевидно бе приключило, защото на грубите, самоделни маси бяха останали само няколко души. След като настани Артъм на една от масите, Мелник се върна след няколко минути с канче, в което димеше неапетитна сива каша. Под ободряващия поглед на сталкера Артъм все пак се осмели да я пробва и не спря, докато не изяде всичко. Местното ястие се оказа просто прекрасно на вкус, макар и той да се затрудняваше да определи от какво точно е приготвено. Едно можеше да се каже със сигурност: готвачът не беше пестил месото.

След като приключи с храненето и отмести канчето встрани, Артъм се огледа умиротворено наоколо. На съседната маса все още седяха двама души и тихо разговаряха. Макар че бяха облечени с най-обикновени ватенки, в облика им имаше нещо, което караше човек да си ги представя със защитни екипи и с приготвени за стрелба ръчни картечници.

Артъм улови внимателния поглед, който си размени единият от тях с Мелник. При това не беше изречена нито дума на глас. Човекът с ватенката хвърли бегъл поглед на Артъм и се върна към разговора си.

Изминаха още няколко минути в мълчание. Артъм се опита да заговори отново с Мелник за станцията, в която се намираха, но сталкерът отговаряше неохотно и едносрично.

После човекът с ватенката стана от мястото си, приближи се към тяхната маса, наведе се към Мелник и попита:

— Какво ще правим с „Киевска“? Назрява...

— Добре, Артъм, иди да си починеш — каза сталкерът. — Третата палатка, броено оттук нататък, е за гости. Леглото ти вече е приготвено, разпоредил съм се. Аз ще поостана тук, имаме да говорим за нещо.

С познатото неприятно чувство, че сякаш са го отпратили, за да не подслушва разговорите на възрастните, Артъм послушно стана и тръгна към изхода. Поне можеше да изследва самостоятелно станцията, утеши се той.

Сега, когато имаше възможността да се огледа по-внимателно, Артър откри още няколко дребни странности. Залата беше идеално изчистена и най-разнообразните вехтории, които неизбежно бяха разхвърляни из повечето жилищни станции в метрото, тук напълно липсваха. А и „Смоленска“ вече не правеше впечатление на жилищна станция. Тя изведнъж му напомни за картинка от учебника по история, на която беше изобразен военен лагер на римски legionari. Правилно, симетрично организирано, добре виждащо се във всички посоки пространство, нищо излишно, сложени навсякъде караули, укрепени входи и изходи...

Не успя да се разхожда дълго време из станцията. След като се натъкна на откровено подозрителните погледи на обитателите ѝ, Артър само след няколко минути разбра, че го следят и предпочете да се оттегли в палатката за гости. Там наистина го очакваше приготвено легло, а в ъгъла имаше найлонов пакет със закрепена за него бележка с името му. Артър се отпусна върху скърцащите пружини на леглото и отвори пакета. Вътре лежаха личните му вещи, които беше оставил в раницата. След като се порови няколко секунди, той извади донесената от повърхността детска книжка. Интересно, бяха ли проверили малкото му съкровище с гайгеров брояч? Със сигурност дозиметърът би записувал нервно в близост до книгата, но Артър предпочиташе да не мисли за това. Той прелисти няколко страници, като разглеждаше леко избледнелите картинки върху пожълтялата хартия и отлагаше момента, в който между поредните страници ще намери снимката си.

Своята снимка ли?

Каквото и да се случеше сега с него, с ВДНХ, с цялото метро, той първо трябваше да се върне на своята станция, за да попита Сухия: кой е на тази снимка? Мама ли е това, или не е тя? Артър притисна устни към снимката, после отново я сложи между страниците и скри книгата обратно в раницата. За секунда му се стори, че нещо в живота му постепенно си идва на мястото. А след още миг вече спеше.

Когато Артър отвори очи и излезе от палатката, той дори не можа да съобрази веднага къде се намира — толкова се бе променила станцията. На нея бяха останали по-малко от десет цели жилища, останалите бяха потрошени или изгорели. Стените бяха покрити със сажди и надупчени от куршуми, мазилката от тавана се ронеше и големи парчета от нея лежаха на пода. По краищата на платформата

течаха зловещи черни ручей, предвестници на предстоящо наводнение. В залата нямаше почти никой, само до една от палатките малко момиченце се занимаваше с някакви играчки. От другия край, където тръгваха нагоре стълбите към новия изход от станцията, долитаха приглушени викове и от време на време стените се озаряваха от пламъци. Освен тях мракът в залата се разсейваше само от две оцелели лампи от аварийното осветление.

Автоматът, който Артьом като че ли беше оставил до леглото, близо до главата си, бе изчезнал някъде. След като обискира грижливо цялата палатка, той се примири с това, че ще му се наложи да върви без оръжие.

Какво се беше случило тук? Артьом искаше да разпита играещото момиченце, но когато го видя, то толкова отчаяно се разплака, че се оказа невъзможно да научи от него каквото и да било.

След като остави на мира потъналото в ридания дете, Артьом премина предпазливо под арката и погледна към релсите. Първото, което привлече погледа му, бяха три завинтени за мраморната облицовка бронзови букви: „В...НХ“. Вместо второто „Д“, което не достигаше за родното четирибуквие, се виждаше само тъмна следа. През целия надпис по мрамора преминаваше дълбока пукнатина.

Трябваше да провери какво става в тунелите. Ако някой бе превзел станцията, то преди да се върне назад да търси помощ, Артьом трябваше да разузнае обстановката, за да обясни точно на съюзниците от юг какво ги заплашва.

Веднага след като навлезе в участъка, се сгъсти такава непрогледна тъмнина, че Артьом не виждаше дори собствената си ръка по-далеч от лакътя. В дълбината на тунела някой издаваше странни жвакащи звуци и беше безумие да се ходи нататък без оръжие. Когато звуците утихваха за кратко, започваше да се чува как по пода шурти вода, заобикаля ботушите на Артьом и се насочва обратно към ВДНХ.

Краката му трепереха и отказваха да крачат напред. Тревожен глас в главата му твърдеше, че е опасно да се продължава нататък, че рискът е неоправдано висок, а в тази тъмнина така или иначе няма да успее да разгледа нищо. Но друга негова част, без да обръща внимание на никакви разумни доводи, го теглеше навътре. Той се предаде и пристъпи още веднъж напред, сякаш тялото му се управляваше от някой друг.

Мракът наоколо стана пълен, вече не се виждаше абсолютно нищо и заради това у Артъом се появи странното усещане, че тялото му е изчезнало. От предишното му „аз“ сега бяха останали само слухът и изцяло разчитащият на него разум. Младежът продължи да се движи по този начин още известно време, но звуците, към които крачеше, така и не се приближиха. Затова пък се чуха други. Шумолене на крачки, едно към едно подобни на други, които бе слушал и по-рано, в същата такава тъмнина, но колкото и да се стараеше, Артъом не можеше да си спомни кога и при какви обстоятелства се е случило това. И с всяка следваща крачка, долитаща от невидимите дълбини на тунела, Артъом чувстваше как капка по капка в сърцето му се промъква черен студен ужас. След няколко секунди той не издържа, обърна се и хукна да бяга към станцията, но не видя в тъмнината траверсите, спъна се в една от тях и падна, разбирайки, че сега ще настъпи неминуемият край.

Събуди се целият в пот и не можа да съобрази веднага, че в съня си е паднал от леглото. Главата му беше необикновено тежка, в слепоочията му пулсираше тъпа болка и Артъом лежа още няколко минути на пода, докато не дойде на себе си и не се изправи.

Но в момента, в който главата му се проясни, от нея напълно излетяха остатъците от кошмара и той не можеше да си спомни дори приблизително какво е сънувал. Вдигна завесата на палатката и погледна навън. Освен няколкото караулни не се забелязваше никой — очевидно сега беше нощ. След като няколко пъти вдиша и издиша обичайния влажен въздух, Артъом се върна в палатката, намести се в леглото и заспа дълбоко, без да сънува нищо.

Събуди го Мелник. Облечен с тъмно подплатено яке с вдигната яка и военни панталони с множество джобове, той изглеждаше така, сякаш се готвеше всеки момент да напусне станцията. На главата му беше все същото старо черно кепе, а в краката му имаше два големи сака, които се сториха познати на Артъом.

Мелник побутна с крак единия към Артъом и каза:

— Ето. Обувки, екип, раница, оръжие. Преобличай се и се приготвяй. Защитния екип не го обличай, не се каним да ходим на повърхността, просто го вземи със себе си. Тръгваме след половин час.

— Къде отиваме? — попита Артъом, като мигаше със сънените си очи и мъчително сдържаше прозявката си.

— „Киевска“. Ако всичко бъде наред, след това по Околовръстното до „Белоруска“ — и към „Маяковска“. А там ще видим. Пригответъ се.

Сталкерът седна на столчето в ъгъла, извади от джоба си парче вестник и се зае да си свива цигара, поглеждайки от време на време към Артъм. Под този внимателен поглед Артъм постоянно изпускаше всичко, каквото хване, и за приготвянето му отиде доста повече време, отколкото би му трябвало, ако Мелник го бе оставил сам.

Въпреки това двайсет минути по-късно той вече беше готов. Без да каже нито дума, Мелник стана от столчето, взе своя сак и излезе на платформата. Артъм огледа стаята и го последва.

Преминаха под арката и излязоха при релсите. Спуснаха се долу по закрепената за платформата дървена стълбичка, Мелник кимна на караулния и закрачи по тунела. Едва сега Артъм забеляза колко странно са устроени тук входовете към участъците. От тази страна на платформата, където започваха релсите за „Киевска“, половината тунел беше покрит с бетонирана огнева позиция с тесни бойници. Проходът се преграждаше с желязна решетка, до която дежуреха двама караулни. Мелник размени с тях къси неразбираеми фрази, след което единият от пазачите отключи окачения катинар и бутна решетката.

По едната от стените на тунела се точеше омотан с черен изолирбанд проводник, от който на всеки десет-петнайсет метра висяха слаби крушки, но дори и такова осветление в участъка изглеждаше на Артъм истински разкош. Впрочем триста метра по-нататък проводникът свършваше и там ги чакаше още едни караул. Патрулните нямаха никаква униформа, но изглеждаха доста по-сериозно, отколкото военните в Полиса. Когато разпознаха Мелник, единият от тях кимна и ги пропусти напред. Щом стигнаха до края на осветеното пространство, сталкерът измъкна от раницата си фенер и го включи.

Само на няколко метра по-нататък отпред се разнесоха гласове и блеснаха фенери. С неуловимо движение автоматът на Мелник се плъзна от рамото му и се озова в ръцете му. Артъм последва примера му.

Навярно това беше още един, по-отдалечен патрул на „Смоленска“. Двама яки въоръжени мъже с топли якета и яки от изкуствена кожа спореха с трима пътуващи търговци. На главите на

патрулните имаше кръгли плетени шапки, а на гърдите на двамата висяха на ремъци прибори за нощно виждане. Двама от търговците имаха оръжия, но Артьом беше готов да се обзаложи, че са именно търговци. Огромни сакове с парцали, карти на тунелите в ръце, особени лукави погледи, предизвикателно блестящи в светлината на фенерите очи — неведнъж бе виждал всичко това. Обикновено търговците ги пускаха без проблеми на всички станции, освен на тези, които влизаха в състава на Ханза. Но изглежда не бяха добре дошли на „Смоленска“.

— Добре де, братче, какво ми четеш конско, ние дори не сме тръгнали към твоята „Смоленска“, а само минаваме — убеждаваше патрулния единият от търговците — висок мустакат човек с тясна ватенка.

— Имаме дрешки тук, погледнете сами, ще търгуваме в Полиса — подкрепяше го вторият търговец, нисък и набит, и обрасъл с брада чак до очите.

— Какво можем да навредим, само можем да сме от полза, виж, дънки съвсем като нови, твой размер, фирмени, без пари ще ти ги дам — поемаше инициативата третият.

Караулният безмълвно клатеше глава, препречил прохода. Той не отговаряше почти нищо, но когато единият от търговците, взимайки мълчанието му за съгласие, опита да пристъпи напред, двамата патрулни почти синхронно изцракаха със затворите на автоматите си. Мелник и Артьом стояха на пет крачки зад гърбовете им и макар че сталкерът бе отпуснал оръжието си, в позата му се усещаше напрежение.

— Стой! Давам ви пет секунди да се обърнете и да си тръгнете. Станцията ни е режимна, не пускаме никой оттук. Пет... четири... — започна да брои единият от патрулните.

— Но откъде да минем сега, пак ли през Околовръстната? — възмути се един от търговците, но другият, обречено клатейки глава, го дръпна за ръкава, търговците вдигнаха от земята саковете си и се понесоха назад.

След като изчака минута, сталкерът даде знак на Артьом и те закрачиха към „Киевска“ след търговците. Когато минаваха покрай караулните, единият от тях кимна безмълвно на Мелник и допря два пръста до слепоочието си, отдавайки му чест.

— Режимна станция? — любопитства Артъом, когато минаха през кордона. — Какво означава това?

— Върни се да попиташ — отрязва го сталкерът и така пресече всякакво желание у Артъом да продължи да разпитва.

Макар Мелник и Артъом да се стараеха да се придържат по-надалеч от търговците, звуците от гласовете им ставаха все по-близки, а после изведнъж изчезнаха. Но двамата не изминаха и десет крачки, когато в лицата ги удари лъч светлина.

— Ей, кой е там? Какво искате? — извика нервно някой и Артъом разпозна гласа на единия от търговците, когото беше върнала назад охраната на „Смоленска“.

— Спокойно. Пуснете ни да минем, няма да ви закачаме. Тръгнали сме към „Киевска“ — отговори тихо, но отчетливо сталкерът.

— Минавайте, ще ви пропуснем напред. Няма защо да ни дишате във вратовете — отговори от тъмнината, след като се посъветваха.

Мелник сви рамене недоволно и тръгна бавно напред. Трийсет метра по-нататък наистина ги чакаха същите тези трима търговци. При приближаването на Артъом и Мелник търговците учтиво насочиха цевите си към пода, отстъпиха и ги пуснаха да минат. Сталкерът продължи да крачи, сякаш нищо не се е случило, но Артъом забеляза, че походката му се е изменила: сега той стъпваше безшумно, сякаш се страхуваше да не заглуши разнасящите се зад гърба му звуци. И макар че търговците веднага ги последваха, Мелник нито веднъж не погледна към тях. Самият Артъом се бореше с желанието си да се обърне доста дълго време, цели три минути, и накрая все пак погледна назад.

— Ей! — чу се отзад напрегнат глас. — Почакайте там!

Сталкерът спря. Артъом започна да се чуди защо така послушно изпълнява всички нареждания на някакви дребни търговци.

— Те заради „Киевска“ ли са толкова свирепи, или защото охраняват Полиса? — попита единият от търговците, застигайки ги.

— Естествено, че заради „Киевска“ — отговори незабавно Мелник и Артъом почувства лека ревност: на него сталкерът не искаше да му разкаже нищо.

— Да, това е разбираемо. На „Киевска“ сега става страшно. Е, нищо. Скоро на тези примерни момченца от вашия караул ще им стане горещо. Когато Ханза спре да пуска, всички от „Киевска“ ще избягат към вас. Сам разбираш — когато става такова нещо, кой ще остане да

живее на станцията? По-добре да се хвърли под куршумите... — промърмори високият търговец, неясно дали на сталкера, или на самия себе си.

— Ти самият да не се хвърли под куршумите? — отбеляза ехидно другият. — Виж го ти, намери се Матросов!

— Е, още не е опрял ножът до кокала — отговори високият.

— Но какво става там? — не издържа Артъм.

Веднага двамата търговци го изгледаха така, сякаш е задал глупав въпрос, чийто отговор знае всяко дете. Сталкерът запази мълчание. Мълчаха и търговците, така че известно време групата крачи в пълна тишина. Дали заради това, или защото мълчанието започваше да става зловещо, но на Артъм изведнъж му се отиця да слуша всякакви обяснения. И когато вече бе решил да махне с ръка, високият търговец се обади неохотно:

— Там са тунелите към „Парк на победата“, ето какво...

Когато чуха името на станцията, двамата му спътници настръхнаха и на Артъм за секунда му се стори, че усеща порив на студено тунелно течение. Дори Мелник присви раменете си, сякаш се опитваше да се сгрее. Артъм като че ли не беше чул нищо лошо за „Парк на победата“ и дори не можеше да си припомни нито един слух, свързан с тази станция. Тогава защо му бе станало толкова неуютно само при изговарянето на името ѝ?

— Какво, влошават ли се нещата? — попита сталкерът.

— Откъде да знаем? Ние сме случайни хора. Само минаваме от време на време. Но да отседнем там... сами разбирате... — промърмори неопределено брадатият.

— Изчезват хора — прошепна niskият здравеняк. — Мнозина се страхуват, бягат. Вече не може да се разбере кой е изчезнал, кой сам е избягал, и на останалите им става още по-страшно от това.

— Всичките тези тунели са прокълнати — изплю се на земята високият.

— Нали тунелите са затрупани — изрече Мелник, без да стане ясно дали това е възражение или въпрос.

— Затрупани са вече от сто години и какво от това? Ако си местен, трябва да ни разбираш много добре! Всички там знаят, че страхът приижда от тунелите, ако ще да са трижди затрупани и

охранявани. Всеки усеща това с кожата си, когато се озове там, даже и Сергеич — високият посочи брадатия си спътник.

— Точно така — потвърди брадатият Сергеич и кой знае защо се прекръсти.

— Та нима те охраняват тунелите? — уточни Мелник.

— Всеки ден стоят патрули — кимна мустакатият.

— И поне хванали ли са някого? Или да са видели нещо? — продължаваше да разпитва сталкерът.

— Откъде да знам? — разпери ръце търговецът. — Не съм чувал. Пък и там няма никой за ловене.

— А какво говорят местните за това? — не отстъпваше Мелник.

Високият не отговори нищо, само махна обречено с ръка, затова пък Сергеич, който знае защо, се огледа назад и прошепна:

— Градът на мъртвите... — и веднага започна отново да се кръсти.

На Артъом му се прииска да се разсмее: вече беше чул прекалено много истории, слухове, легенди и теории за това къде именно в метрото пребивават мъртвите. И душите в тръбите по стените на тунелите, и вратата към ада, която копаят на една от станциите... а сега и градът на мъртвите на „Парк на победата“. Но призрачното течение накара Артъом да сподави смеха си и въпреки топлата си дреха, той се разтрепери. Най-лошото беше, че Мелник млъкна и прекрати всякакви разпити, макар и Артъом да се надяваше сталкерът да се изкаже пренебрежително за тази нелепа идея.

Преминаха целия остатък от пътя мълчаливо, всеки потопен в собствените си мисли. До самата „Киевска“ тунелът се оказа напълно спокоен, пуст, сух и чист, но въпреки всичко тежкото, потискащо усещане, че отпред ги очаква нещо лошо, се съгъстяваше с всяка крачка.

Веднага щом стъпиха на станцията, това усещане изригна като пробили си път подпочвени води — също толкова неудържимо, мътно и ледено. Тук властваше единствено страхът и това се виждаше още от пръв поглед. Такава ли беше тази „слънчева Киевска“, за която бе разказвал на Артъом кавказецът, лежал в една килия с него в плен на фашистите? Или той бе имал предвид станцията със същото наименование, разположена на Филевска линия?

Не можеше да се каже, че станцията е изоставена и всичките ѝ обитатели бягат. Оказа се, че тук има доста народ, но се създаваше

впечатлението, че „Киевска“ не принадлежи на своите жители. Всички те се стремяха да се държат накуп, палатките бяха прилепени към стените и една към друга в центъра на залата. Никъде не се спазваше необходимата според правилата за противопожарна безопасност дистанция: навярно на живеещите в тези палатки хора им се налагаше да се предпазват от нещо по-опасно от огъня. Минаващите наблизко веднага измъчено извърщаха погледи, когато Артьом опита да надникне в очите им. Местните страняха от чужденците и се отдръпваха от пътя им като хлебарки, криещи се из цепнатините.

Платформата бе притисната между две редици ниски кръгли арки; от едната ѝ страна се спускаха надолу няколко ескалатора, а от другия край леко се издигаше нагоре ниско стълбище, водещо към страничен преход за друга станция. На няколко места тлееха въглени и се усещаше дразнещата миризма на печено месо, нейде плачеше дете. Макар и „Киевска“ да се намираше на прага на измисления от изплашени търговци град на мъртвите, самата станция си беше напълно жива.

Търговците набързо си взеха довиждане и изчезнаха към прехода за другата линия. Мелник се огледа спокойно и закрачи решително към един от преходите. Веднага си личеше, че идва тук редовно. Артьом не можеше да проумее защо бе разпитвал толкова подробно търговците за станцията. Надявал се е, че сред слуховете ще се промъкне намек за истинското положение на нещата? Опитвал се е да определи дали са шпиони?

След секунда те спряха при входа за служебните помещения. Вратата тук беше избита, но отвън стоеше пазач. Началството, досети се Артьом.

Срещу сталкера излезе гладко избръснат възрастен мъж с акуратно сресани коси. Носеше стара синя униформа на работник от метрополитена, захабена и избледняла, но удивително чиста. Непонятно беше как успява да полага такива грижи за себе си на тази станция. Човекът отдаде чест на Мелник, който знае защо допирайки до слепоочието си само два пръста, и то не сериозно, като бяха постъпили патрулните в тунела, а карикатурно. Очите му примижаха подигравателно.

— Добър ден — изрече той с приятен дълбок глас.

— Здраве желаем — отговори сталкерът и се усмихна.

След десет минути седяха в топла стая и пиеха задължителния гъбен чай. Този път не оставиха Артъом да чака навън, както той очакваше, а му позволиха да присъства при обсъждането на сериозни дела. За съжаление той така или иначе не разбра нищо от разговора между сталкера и началника на станцията, когото Мелник наричаше Аркадий Семьонович. Отначало сталкерът попита за някой си Фирата, после се зае да изясни дали има някакви промени в тунелите. Началникът съобщи, че Фирата е заминал някъде по свои си дела, но трябва да се върне съвсем скоро и предложи да го почакаат. После те се задълбочиха в някакви съглашения и Артъом съвсем скоро изгуби нишката на разговора. Той просто седеше, отпиваше от горещия чай, гъбеният дъх на който му напомняше за собствената му станция, и се оглеждаше наоколо. „Киевска“ явно познаваше и по-добри времена: по стените на стаята бяха окачени нападнати от молци, но запазили цветовете си килимчета, на няколко места направо върху тях бяха закрепени листове в широки метални рамки със скицирани с молив разклонения на тунели, а масата, на която седяха, си беше направо антикварна ценност, и Артъом можеше да си представи колко сталкери са били необходими, за да я домъкнат долу от нечий празен апартамент, и каква сума са се съгласили да им платят ръководителите на станцията. На една от стените висеше потъмняла от времето сабя, а до нея — пистолет с праисторически вид, явно негоден за стрелба. В далечния край на стаята, върху един шкаф, се белееше огромен череп, принадлежащ на неизвестно същество.

— Няма нищо в тези тунели — поклати глава Аркадий Семьонович. — Слагаме караул, за да са по-спокойни хората. Та ти самият си бил там, много добре знаеш, че и двата участъка са затрупани на триста метра от станцията. Няма откъде да се промъкне нещо там. Това са суеверия.

— Но нали изчезват хора? — намръщи се Мелник.

— Изчезват — съгласи се началникът, — но не се знае къде. Аз си мисля, че ги е страх — и бягат. Нямаме кордони в преходите, а там — той махна с ръка към стълбището — е целият град. Има къде да отиде човек.

И на Околовръстното, и на Филевска. Разправят, че сега и Ханза пуска хора от нашата станция.

— А от какво ги е страх? — попита сталкерът.

— Как от какво? Защото хората изчезват. Това се вика затворен кръг — Аркадий Семьонович разпери ръце.

— Странно — провлачи недоверчиво Мелник. — Знаеш ли, докато чакаме Фирата, ще подежурим с караула. Така, да се запознаем със ситуацията. Че на „Смоленска“ се тревожат.

— Разбирам — кимна началникът. — Ето какво, отидете в трета палатка, там живее Антон. Той е командир на следващата смяна. Кажете му, че аз ви пращам.

В палатката с изрисувана с боя цифра „3“ беше шумно. На пода две десетгодишни момченца, и двете почти албиноси, както повечето родени в метрото деца, си играеха с гилзи от автомат. До тях седеше мъничко момиченце, което гледаше братята си с опулени от любопитство очи, но не се решаваше да се включи в играта. Спретната жена на средна възраст с престилка режеше нещо за обяд. Тук беше уютно, във въздуха се носеше приятно домашно настроение.

— Антон излезе, седнете и го почакайте — предложи жената и се усмихна равнодушно.

Момчетата първо ги погледнаха подозрително, после едно от тях се приближи към Артьом.

— Имаш ли гилзи? — попита то, гледайки го изпод вежди.

— Олег, веднага престани да крънкаш! — каза строго жената, без да се откъсва от готвенето си.

За най-голямо учудване на Артьом Мелник бръкна в джоба на панталоните си, порови там и извади няколко необичайни продълговати гилзи, явно не от „Калашников“. Стисна ги в юмрук и подрънка с тях, после подаде съкровището на момчето. На него веднага му светнаха очите, но не се осмеляваше да вземе подаръка.

— Взимай, взимай! — намигна му сталкерът и изсипа гилзите в протегнатата детска длан.

— Край, сега ще победа! Виж какви са огромни! Това ще са спецчастите! — развика се радостно малчуганът.

Артьом се загледа и видя, че гилзите, с които играеха, бяха наредени в равни линии и очевидно изпълняваха ролята на войничета. И той самият някога си играеше по този начин, но на него му бе провървяло: той имаше истински малки оловни войничета, макар и от различни комплекти.

Докато на пода се разгръщаше сражението, в палатката влезе бащата на момчетата — нисък слаб човек с оредели руси коси. Когато видя гостите, той безмълвно им кимна и все така без да каже нито дума, спря напрегнато погледа си върху Мелник.

— Татко, татко, донесе ли ни още гилзи? Олег сега има повече, на него му дадоха дълги! — започна да дърпа баща си за крачола второто момче.

— Началството ни изпраща — обясни сталкерът. — Ще дойдем да дежурим с вас в тунелите. Нещо като подкрепление.

— Че за какво са ни подкрепления... — промърмори стопанинът на палатката, но чертите на лицето му се изгладиха. — Казвам се Антон. Само ще хапнем и тръгваме. Сядайте — той посочи натъпканите чували, които тук играеха ролята на столове.

Въпреки съпротивата на гостите и двамата получиха по едно димящо канче с непознати на Артьом грудки. Той погледна въпросително сталкера, но Мелник уверено забодя едно късче с вилицата си, мушна го в устата си и започна да дъвче. Върху каменното му лице даже се изписа нещо, подобно на удоволствие, и това придаде смелост на Артьом. На вкус грудките изобщо не приличаха на гъби, те бяха сладникави и леко мазни, и zasiщането от тях настъпваше още след няколко минути. Отначало Артьом искаше да пита какво ядат, но после си помисли, че по-добре да не знае. Вкусно е — и това е достатъчно. Да не се окаже, че смятат плъшия мозък за деликатес...

— Тате, а може ли да дойда с теб на дежурство? — попита момченцето, на което сталкерът беше подарил гилзите, след като изяде половината си порция и размаза останалата част по краищата на канчето.

— Не, Олег, нали знаеш — отговори стопанинът и се намръщи.

— Олеженка! Какво дежурство? Какво си въобразяваш? Там не взимат деца! — занарежда жената, хващайки го за ръката.

— Мамо, та какво дете съм аз? — отвърна Олег, като поглеждаше неловко към гостите и се опитваше да говори басово.

— Дори не си го и помисляй! До истерия ли искаш да ме докараш? — повиши тон майка му.

— Добре де, добре... — промърмори момченцето.

Но веднага щом жената отиде в другия край на палатката, за да донесе още нещо на масата, той дръпна баща си за ръкава и прошепна:

— Но нали ти последния път ме взе...

— Разговорът е приключен! — изрече строго стопанинът.

— Все едно... — Олег промърмори следващите думи под носа си, така че не се разбра какво казва.

След като се нахрани, Антон стана от масата, отвори сложената на пода желязна кутия, извади оттам стар армейски АК-47 и каза:

— Какво, ще тръгваме ли? Днес смяната е кратка, след шест часа ще се върнем — съобщи той на жена си.

Мелник и Артъм също станаха. Малкият Олег гледаше отчаяно баща си и неспокойно пристъпваше на място, но не се решаваше да каже нищо.

До черното гърло на тунела, на края на платформата, увесили крака надолу, седяха двама караулни, третият стоеше на линията и се вглеждаше в тъмнината. На стената имаше надпис, направен по шаблон: „Арбатска конфедерация. Добре дошли!“ Буквите бяха полуизтрити, веднага ставаше ясно, че боята отдавна не е обновявана. Караулните разговаряха помежду си шепнешком и дори си шъткаха, ако някой от тях случайно повиши глас.

Освен сталкера и Артъм, с Антон идваха още двама местни. И двамата бяха мрачни и неразговорчиви, гледаха недоброжелателно към гостите и Артъм така и не чу как се казват.

След като си размениха кратки фрази с охраняващите входа на тунела хора, те се спуснаха на релсите и бавно тръгнаха напред. Кръглите сводове на тунелите тук бяха съвсем обичайни, подът и стените изглеждаха недокоснати от времето. И все пак още с първите крачки Артъм започна да го обхваща онова неприятно чувство, за което говореха търговците. От дълбините срещу тях изпълзяваше тъмен, необясним страх. В участъка беше тихо, само някъде далеч се чуваха човешки гласове: вероятно там бе патрулът.

Това беше един от най-странните постове, които Артъм бе виждал някога. Върху натъпканите с пясък чували седяха в кръг няколко души, между тях имаше желязна печка, а малко по-нататък беше сложена кофа с мазут. Лицата на патрулните се осветяваха само от промъкващите се през процепите на печката отблясъци от пламъците и огънчето, трептящо на фитила на висящата от тавана

маслена лампа. От полъха на застоялия въздух лампата леко се поклащаше и заради това изглеждаше, че сенките на насядалите неподвижно хора живеят свой собствен живот. Патрулните седяха спокойно с гръб към тунела и това поразяваше повече от всичко.

Прикривайки се с длани от заслепяващите лъчи на джобните фенерчета на смяната, патрулните започнаха да се приготвят да си тръгват.

— Е, как е? — попита ги Антон, докато загребваше с черпак от мазута.

— Как може да бъде? — усмихна се кисело старшият на смяната. — Както винаги. Пусто. Тихо. Тихо... — той изсмърка и закричи приведен към станцията.

Докато останалите слагаха раниците си близо до печката и сядаха, Мелник се обърна към Антон:

— Какво, ще отидем ли по-нататък, за да видим какво има там?

— Там няма какво да се гледа, най-обикновено затрупване, вече сто пъти съм го виждал. Ако искаш погледни, само петнайсет метра нататък е — Антон посочи през рамо в посока на „Парк на победата“.

Тунелът преди затрупването беше полуразрушен. Подът бе покрит с парчета камъни и пръст, таванът на няколко места беше срутен, а стените бяха затрупани и тунелът се бе стеснил. Отстрани се чернееше скосеният вход на някакви служебни помещения, а в самия край на този апендикс ръждивите релси опираха в купчина натрошени бетонни блокове, примесени с камънаци и почва. В тази маса се вливаха и проточващите се покрай стените железни тръби на комуникациите.

След като освети с фенера разрушения тунел и не намери никакви тайни дупки, Мелник сви рамене и се върна към скосената странична врата. Той насочи лъча навътре, надникна, но така и не пристъпи през прага.

— И във втория участък ли няма никакви промени? — попита той Антон, когато се върна при печката.

— Всичко си е така, както беше преди десет години — отговори онзи.

Замълчаха за дълго време. Сега, след като бяха загасили фенерите, светлината отново идваше само от неплътното затворената печка и от мъничкото огънче зад окаденото стъкло на маслената лампа.

Мракът наоколо стана толкова плътен, че изглеждаше сякаш изтласква от себе си чуждите тела като солена вода. Сигурно затова всичките патрулни се бяха струпали възможно най-близо около печката: тук жълтите лъчи прорязваха тъмнината и студа и се дишаше по-свободно. Артьом търпя колкото можа, но потребността да чуе поне някакъв звук го застави да преодолее свенливостта си.

— По-рано никога не съм бил на вашата станция — каза той на Антон и се изкашля. — Не разбирам защо дежурите тук, щом там няма нищо. Та вие дори не поглеждате нататък!

— Такъв е редът — обясни старшият. — Разправят, че затова няма нищо тук, защото дежурим.

— А какво има по-нататък, отвъд затрупването?

— Тунел, може да се предположи. До самия... — той спря за момент, обърна се назад и погледна затрупването — ... до самия „Парк на победата“.

— А там живее ли някой?

Антон не отговори нищо, само неопределено поклати глава, помълча, а после се поинтересува:

— Ти какво, нищо ли не знаеш за „Парк на победата“? — така и не дочака отговор от Артьом и продължи: — Бог знае какво е останало сега там, но навремето е имало огромна двойна станция, една от последните, които са построили. Тези, които са по-възрастни и са били там още тогава... е... преди... Та те разправят, че е била направена много богато и много надълбоко, не като другите нови постройки. И може да се предположи, че хората там са си живеели живота. Но за кратко. Докато не се разрушили тунелите.

— А как е станало това? — попита Артьом.

— Разправят — Антон огледа останалите, — че сами са рухнали. Лошо са ги проектирали или са крадели материал при строежа, или нещо друго. Но това е било толкова отдавна, че вече никой не помни нищо.

— А аз съм чувал — каза тихо един от патрулните, — че тукашното началство е взривило двата участъка. Или са се конкурирали с „Парк на победата“, или нещо друго... Може би са се страхували, че с течение на времето Паркът ще ги подчини. А знаете кой е управлявал тогава тук, в „Киевска“... Хора, които по-рано са продавали плодове на пазара. Буен народ, свикнал да решава нещата

бързо. Кутия динамит в този тунел, кутия — в другия, и готово. Хем без кръвопролития, хем проблемът е решен.

— А какво е станало после с тях? — поинтересува се Артъом.

— Не знаем, ние дойдохме тук по-късно... — започна Антон, но говорилият до момента патрулен го прекъсна:

— Какво може да стане? Всичките са измрели. Сам трябва да се досещаш — когато една станция е отрязана от метрото, не може да оцелее дълго време... Филтрите са се повредили или генераторите, или е станало наводнение — и край; на повърхността не може да се излезе на разходка дори сега, да не говорим за тогава. Чувал съм, че са се опитали да копаят, но после са се отказали. Тези, които са дежурили тук в началото, казват, че през тръбите се чували викове... Но скоро и това престанало.

Той се изкашля и протегна дланите си към печката. След като стопли ръцете си, погледна към Артъом и добави:

— Това дори не е било война. Кой воюва така? Та нали онези там са имали и жени, и деца. Старци... Цял град. И за какво? Просто така, не са си поделили парите. Уж никого не са убили собственоръчно, но на практика това са направили. Та питаше какво има там, от другата страна на затрупаното? Смърт има там.

Антон поклати глава, но не каза нищо. Мелник погледна внимателно Артъом, отвори уста, сякаш искаше да добави нещо към чутия разказ, но размисли. На Артъом му стана съвсем студено и той също протегна ръце към промъкващите се край капачето на печката огнени езичета. Опита се да си представи какво означава да живееш на станция, чиито обитатели вярват, че релсите, минаващи край дома им, водят право към царството на смъртта.

Артъом постепенно започваше да разбира, че странното дежурство в този затрупан тунел беше не необходимост, а по-скоро ритуал. Кого се опитваха да сплашат, седейки тук? На кого можеха да попречат да проникне на станцията, а оттам — и в цялото метро? Ставаше все по-студено и от треперенето не можеше да го спаси нито печката, нито топлото яке, дадено му от Мелник.

Неочаквано сталкерът се обърна рязко към водещия към „Киевска“ тунел и се надигна от мястото си, вслушвайки се и вглеждайки се. След няколко секунди и Артъом разбра каква е причината за безпокойството му. Оттам се разнасяха бързи леки стъпки

и в далечината се мяркаше светлинката на слабо фенерче, сякаш някой прескачаше траверсите и се носеше с всичка сила към тях.

Сталкерът скочи от мястото си, притисна се към стената и насочи автомата си към петното светлина. Антон се надигна спокойно, вгледа се в тъмнината и по отпуснатата му поза ставаше ясно, че той не можеше да си представи някаква сериозна опасност, която би могла да дойде от тази страна на тунела.

Мелник включи фенера си и тъмнината неохотно отстъпи назад. На трийсет крачки от тях, наред релсите, застина крехка фигурка с вдигнати нагоре ръце.

— Татко, татко, това съм аз, не стреляйте! — гласът несъмнено беше детски.

Сталкерът отклони лъча встрани, надигна се и изтупа дрехите си. След минута момчето вече стоеше при печката и гледаше смутено в обувките си. Бе синът на Антон, същият, който молеше да го вземат с тях на дежурството.

— Случило ли се е нещо? — попита баща му разтревожено.

— Не... Просто много исках да дойда с теб. Вече не съм малък, че да седя с мама в палатката.

— Как се промъкна дотук? Та там има охрана!

— Излъгах, че мама ме е пратила при теб. Там е чичо Петя, той ме познава. Каза ми само да не поглеждам в никакви странични проходи и да вървя бързо, и ме пусна.

— Ще си поговорим с чичо ти Петя — обеща мрачно Антон. — А ти си помисли какво ще обясняваш на мама. Няма да те пусна обратно сам.

— Мога ли да остана с вас? — момчето не можеше да сдържи възторга си и започна да подскача на място.

Антон се придвижи встрани и настани сина си върху нагретите чували, свали якето си и го загърна, но момчето веднага се смъкна на пода, измъкна от джоба си нещата, които бе донесло със себе си, и ги нареди върху дрехата: шепа патрони и няколко други предмети. Седеше до Артъм, който имаше достатъчно време да изучи всички тези предмети. Най-интересният се оказа малка металическа кутийка с въртяща се ръчка. Когато Олег я държеше с едната ръка и въртеше ръчката с другата, кутията, издавайки звънки металически звуци, започваше да свири проста механична мелодия. Забележително беше и

това, че когато я доближеше до друг предмет, той започваше да резонира и многократно усилваше звука. Най-добре се получаваше с желязната печка, но устройството не можеше да се задържи дълго време там, защото се нагриваше прекалено много. На Артъом му стана толкова любопитно, че реши да опита сам.

— Това е нищо! — каза момчето, подаде му горещата кутия и задуха на опарените си пръсти. — Ако знаеш после какво ще ти покажа! — обеща то заговорнически.

Следващият половин час измина бавно — Артъом, без да забелязва недоволните погледи на патрулните, не спираше да върти ръчката и да се вслушва в музиката. Мелник си шепнеше нещо с Антон, а момчето си играеше с гилзите на пода. Мелодията, която свиреше тази мъничка латерна, беше доста тъжна, но го очароваше по непонятен начин и просто му бе невъзможно да се откъсне от нея.

— Не, не разбирам — каза сталкерът и стана от мястото си. — Ако двата тунела са затрупани и се охраняват, то къде според вас се даяват хората?

— А кой е казал, че работата е в тези тунели? — Антон го погледна отдолу нагоре. — Има и преходи към други линии, цели два, и участъкът към „Смоленска“... Мисля, че някой просто използва суеверията ни.

— Какви ти суеверия! — намеси се онзи патрулен, който беше разказвал за взривените тунели и за останалите от другата страна хора. — Станцията ни е прокълната заради онова, което се е случило с „Парк на победата“. И всички ние, докато живеем на нея, сме прокълнати...

— Стига си говорил глупости, Санич! — прекъсна го недоволно Антон. — Питат те сериозни хора, а ти пак с твоите приказки!

— Хайде да се разходим, там на пътя видях врата и страничен проход, искам да го разгледам — предложи му Мелник. — На „Смоленска“ хората също се безпокоят, Колпаков лично се интересува.

— Едва сега се интересува, а? — усмихна се тъжно Антон. — Няма какво да се преструваме, от нашата конфедерация е останало само името, всеки е сам за себе си...

— В Полиса също си задават въпроси. Ето, запознай се — сталкерът измъкна от джоба си сгънат вестникарски лист.

Артьом беше виждал такива вестници в Полиса. В един от преходите имаше сергия, откъдето можеха да се купят, но струваха десет патрона бройката и той не се реши да даде толкова за лист амбалажна хартия с лошо напечатани слухове. Мелник изглежда не жалеше патроните.

Под гордото наименование „Новини от метрото“ върху грубо изрязания жълтеникав лист имаше само няколко малки статии, едната от които дори бе придружена от черно-бяла снимка. Заглавието гласеше: „Загадъчните изчезвания на «Киевска» продължават“.

— Не се предават, печатат! — Антон внимателно взе вестника и го разгледа. — Добре, да отидем, ще ти покажа твоите странични разклонения. Ще ми го оставиш ли да го прочета?

Сталкерът кимна. Антон се изправи, погледна сина си и му каза:

— След малко ще дойда. Виж какво, не скитай насам-натам без мен. — Обърна се към Артьом и помоли: — Наглеждай го, бъди така добър.

На Артьом не му оставаше нищо друго, освен да кимне.

Веднага щом баща му и сталкерът се отдалечиха, Олег скочи, със закачлив вид издърпа кутията от Артьом, извика му: „Не можеш да ме стигнеш!“ и хукна да бяга към затрупания тунел. Спомняйки си, че сега отговаря за момчето, Артьом погледна виновно останалите патрулни, включи фенера си и тръгна след Олег.

Момчето не беше тръгнало да изследва полуразрушеното служебно помещение, както се опасяваше Артьом. Чакаше го при самото срутване.

— Виж какво ще стане сега! — каза малкият.

Скочи върху камъните и се озова на равнището на изчезващите в срутването тръби. После извади кутийката, доближи я до тръбата и завъртя ръчката.

— Слушай! — предложи той възторжено.

Тръбата забуча, резонирайки, и сякаш цялата се изпълни отвътре с протичката унила мелодия, която свиреше латерната. Момчето притисна ухо към тръбата и като омагьосано продължи да върти ръчката и да извлича звуци от металическата кутийка. Спря за секунда, вслуша се, усмихна се радостно, а после скочи от купчината камъни и подаде латерната на Артьом.

— Ето, опитай сам!

Артъом можеше да си представи как ще се измени мелодията, като премине през кухия метал на тръбата. Но очите на момчето така горяха, че реши да не се държи като последния досадник. Доближи кутиятката към тръбата, притисна ухото си към студеното желязо и започна да върти ръчката. Музиката загърмя толкова силно, че той едва не отскочи. Законите на акустиката не бяха познати на Артъом и той не можеше да разбере какво чудо кара това късче желязо да усили толкова пъти и да придаде обем на мелодията, преди това безпомощно звънтяща в кутиятката.

Повъртя ръчката още няколко секунди и след като краткият мотив прозвуча още поне три пъти, той кимна на Олег:

— Яко!

— Послушай още! — засмя се момчето. — Не го карай да свири, просто послушай.

Артъом сви рамене, погледна към поста — дали не са се върнали патрулните — и отново притисна ухо към тръбата. Какво можеше да се чуе там сега? Вятърът? Отгласите от страшния шум, изпълнил тунелите между „Алексеевска“ и „Проспект на мира“?

... От невъобразимо далеч, мъчно пробивайки си път през почвата, се разнасяха приглушени звуци. Те идваха от посоката на мъртвата станция „Парк на победата“, нямаше никакво съмнение. Артъом замръзна, заслушан, и постепенно изстина, като осъзна: слушаше нещо невъзможно — музика.

Нота след нота някой или нещо на няколко километра от него възпроизвеждаше тъжната мелодия от музикалната латерна. Но това не беше ехо: на няколко места неизвестният изпълнител бъркаше, другаде удължаваше продължителността на нотите, но мотивът си оставаше напълно разпознаваем. И най-важното, това изобщо не бе отскачащо звънтене, напомняше по-скоро бучене... Или пеене? Неразбираем хор от множество гласове? Не, все пак бучене...

— Какво, свири ли? — попита го Олег с доволен вид. — Дай да послушам още малко!

— Какво е това? — попита дрезгаво Артъом, с усилие помръдваше устни.

— Музика! Тръбата свири!

Тъжното, потискащо настроение, което създаде това зловещо пеене у Артъом, изглежда изобщо не се предаваше на момчето. За него

това беше просто весела игра и то едва ли си задаваше въпроса, какво можеше да откликва на мелодията в откъснатата от целия свят станция, където всичко живо бе потънало в небитието преди повече от десетилетие?

Олег отново се качи върху камъните, готвейки се да пусне машинката си още веднъж, но Артьом изведнъж почувства необясним страх и за момчето, и за себе си. Той хвана детето за ръка и без да обръща внимание на протестите му, го помъкна след себе си към печката.

— Страхливец! Страхливец! — викаше Олег. — Само малките вярват в тези приказки!

— Какви приказки? — Артьом се спря и го погледна в очите.

— Че те взимат децата, които ходят в тунелите да слушат тръбите!

— Кой ги взима? — Артьом продължи да го мъкне към печката.

— Мъртвите!

Разговорът прекъсна: говорещият за проклетия патрулен се сепна и ги изгледа толкова изпитателно, че думите сами засядаха в гърлото. Приключението им завърши точно навреме: към поста се връщаха Антон и сталкерът, с тях имаше още някой. Артьом бързо настана момчето на мястото му. Бащата на детето го бе помолил да наглежда Олег, а не да угажда на капризите му... А и кой знае в какви суеверия вярваше самият Антон?

— Извинявай, забавихме се — старшият на караула седна на чувала до Артьом. — Нали не се е мотал насам-натам?

Артьом поклати глава, надявайки се, че момчето ще има достатъчно ум да не разказва за авантюрата им. Но то, изглежда, и само разбираше прекрасно всичко. С увлечен вид Олег се зае отново да подрежда гилзите си.

Третият човек, който бе дошъл със старшия и със сталкера, оплешивяващ слаб мъж с хлътнали бузи и торбички под очите, беше непознат на Артьом. Той се приближи само за минута до огъня, кимна на патрулните и разгледа Артьом изучаващо, но нищо не му каза. Мелник го представи.

— Това е Фирата — обясни той на Артьом. — Ще дойде с нас. Специалист. Ракетчик.

[1] Д6 — официально наименование на Метро-2. — Бел.прев. [↑](#)

ГЛАВА 16

ПЕСНИТЕ НА МЪРТВИТЕ

— Не, там няма никакви тайни входи и никога не е имало. Нима ти самият не знаеш? — Фирата недоволно повиши тон и думите му достигнаха до Артьом.

Връщаха се от дежурство — обратно на „Киевска“. Сталкерът и Фирата крачеха малко по-назад от останалите и оживено обсъждаха нещо. Когато Артьом също се забави, за да вземе участие в разговора им, те преминаха на шепот и на него не му оставаше нищо друго, освен да се присъедини пак към основната група. Малкият Олег, който ситнеше, стараяйки се да не изостане от възрастните и отказваше да се качи на раменете на баща си, веднага го хвана радостно за ръката.

— Аз също съм ракетчик! — обяви той.

Артьом погледна учудено момчето. То беше близо, когато Мелник му представи Фирата, и сигурно случайно бе чуло тази дума. Разбираше ли какво означава?

— Само че не казвай на никого! — побърза да добави Олег. — Другите не бива да научават. Този чичко сигурно ти е приятел, щом ти е разказал това за себе си.

— Добре, на никого няма да кажа — влезе в неговия тон Артьом.

— Не че е срамно, даже напротив, човек трябва да се гордее с това, но другите могат да говорят лоши неща за теб от завист — обясни момчето, макар че Артьом не смяташе да го пита нищо.

Антон вървеше на десет крачки напред и осветяваше релсите. Момчето кимна към слабата му фигура и прошепна:

— Татко каза да не го показвам на никого, но ти нали умееш да пазиш тайна. Ето! — Олег извади от вътрешния си джоб малко парче тъкан.

Артьом я освети с фенера си. Оказа се нашивка — кръгче от плътна гумирана материя, седем сантиметра в диаметър. От едната страна беше напълно черна, а от другата на тъмен фон бе изобразено сечението на три непонятни продълговати предмета — нещо като

шестовърхите хартиени снежинки, с каквито украсяваха ВДНХ на Нова година. В този от предметите, който беше разположен вертикално, Артъом, след като се загледа, разпозна патрон, като че ли от картечница или от снайперистка винтовка, но кой знае защо с прикрепени към основата крилца, но другите два — еднакви, жълти, с двойни обръчи от двете страни — не можа да разпознае. Загадъчната снежинка беше вписана в стилизиран венец, като на старите кокарди, а по кръга на нашивката имаше надпис. Но цветовете на буквите бяха толкова избледнели, че Артъом успя да прочете само: „...ни войски и ар...“, а още и думата „...успя“, написана отдолу, под рисунката. Ако имаше малко повече време, може би щеше да разбере какво му показва момчето, но се получи иначе.

— Хей, Олежек! Ела тук, че ми трябваш! — извика Антон сина си.

— Какво е това? — свари да попита Артъом момчето, преди то да си вземе нашивката и да я пъхне в джоба си.

— РВА^[1]! — изговори грижливо Олег, сияейки от гордост, после му намигна и изтича при баща си.

След като се качиха на платформата по прикрепената стълбичка, патрулните си тръгнаха към домовете. До самия изход на станцията чакаше жената на Антон. Със сълзи на очи тя скочи към малкия Олег, хвана го за ръката, а после се нахвърли върху мъжа си:

— Да ме подлудиш ли искаш? Какво трябваше да си помисля? Преди колко часа детето излезе от вкъщи? Защо съм длъжна да ви мисля всичките? Ти самият си като малко дете, да не можеш да го доведеш до вкъщи! — занарежда тя.

— Лена, хайде, недей пред хората... — промърмори Антон и смутено се огледа. — Не можех да напусна патрула. Мисли какви ги говориш. Командир на заставата — и изведнъж да напусне поста...

— Командир! Виж го ти командира! Като че ли не знаеш какво става тук. Момчето на съседите изчезна преди седмица...

Мелник и Фирата ускориха крачка и дори не си взеха довиждане с Антон, оставяйки го насаме с жена му. Артъом се забърза след тях и още дълго време до слуха им достигаше плачът и упреците на жената на Антон, макар и думите вече да не се разбираха.

Тримата се насочиха към служебните помещения, където се намираше щабът на началника на станцията. След няколко минути

вече седяха в стаята с окачените изтъркани килимчета, а самият началник кимна с разбиране, когато сталкерът го помоли да ги остави насаме, и излезе.

— Ти май нямаш паспорт в себе си? — отбеляза по-скоро утвърдително Мелник, обръщайки се към Артъом.

Младежът поклати глава. Без конфискувания от фашистите документ той се превръщаше в парий, за когото са затворени пътищата към почти всичките цивилизовани станции на метрото. Нито Ханза, нито Червената линия, нито Полисът биха го приели. Докато сталкерът беше до него, никой не задаваше излишни въпроси, но окажеше ли се сам, щеше да му се наложи да се скита между изоставени гари и малки станции, такива като „Киевска“. И нямаше да може дори да си мечтае да се върне във ВДНХ.

— Не мога да те вкарам в Ханза без паспорт, за целта първо трябва да намеря нужните хора — каза Мелник, сякаш да потвърди мислите му. — Възможно е да ти се направи нов, но това би отнело време. А както и да го мислим, най-краткият път до „Маяковска“ е през Околовръстната. Какво да правим?

Артъом сви рамене. Усещаше накъде бие сталкерът. Не можеше да се чака и в същото време той самият не можеше да попадне на „Маяковска“ през Ханза. Тунелът, който водеше към нея от другата страна, идваше право от „Тверска“. Да се върне в бърлогата на фашистите, а освен това и на станцията, превърната в затвор, щеше да е безумие. Безизходна ситуация.

— Най-добре ще е, ако двамата с Фирата отидем на „Маяковска“ — обобщи Мелник. — Ще потърсим входа за Д-6. Ако го намерим — ще се върнем за теб, може и с паспорта дотогава да е излязло нещо, междувременно ще поговоря с когото трябва, за да потърси бланка. Ако не го намерим — също ще се върнем. Няма да се наложи да ни чакаш дълго. По Околовръстната ще се доберем двойно по-бързо, само за ден ще успеем. Ще ни изчакаш ли? — той гледаше изпитателно в Артъом.

Артъом сви рамене още веднъж. Не можеше да се принуди да кимне и да се съгласи. Не го изоставяше чувството, че се отнасяха към него като към вече използван материал. Сега, когато бе изпълнил основната си задача и беше съобщил за опасността, възрастните се

бяха заели с всичко останало, а него просто го отместваха встрани, за да не им се мотае из краката.

— Отлично — заключи сталкерът. — Чакай ни на сутринта. Ще тръгнем още сега, за да не губим време напразно. По повод на храната и спането ще обсъдим всичко с Аркадий Семьонович, няма да има проблеми с него. Това май е всичко... Не, не е всичко. — Той бръкна в джоба си и извади оттам същия онзи окървавен лист хартия, на който бяха планът и поясненията. — Вземи го, аз си го прерисувах. Кой знае как може да се завъртят нещата. Само не го показвай на никого...

Мелник и Фирата тръгнаха след по-малко от час, като преди това говориха с началника на станцията. Акуратният Аркадий Семьонович веднага съпроводи Артъм до палатката му и след като го покани да вечерят заедно, го остави да си почива.

Палатката за гости беше разположена малко встрани от останалите и макар че я поддържаха в прекрасно състояние, Артъм от самото начало се почувства неуютно в нея. Погледна навън и отново се убеди, че останалите жилища са разположени нагъсто едно до друго и всичките бяха колкото се може по-надалеч от входовете на тунелите. Сега, когато сталкерът беше заминал и Артъм се бе озовал сам на непознатата станция, тягостното усещане, което бе изпитал предишния ден, се върна. На „Киевска“ все пак беше страшно, просто страшно, без никакви видими причини. Вече бе късно и гласовете на децата затихваха, а възрастните обитатели на станцията все по-рядко излизаха от палатките. На Артъм изобщо не му се искаше да се разхожда из платформата. След като прочете три пъти полученото от умирация Данила писмо, Артъм не издържа и половин час преди уговореното време тръгна към Аркадий Семьонович на вечеря.

Преддверието на служебното помещение сега беше превърнато в кухня, където шеташе симпатична девойка, малко по-голяма от Артъм. В големия тиган се задушаваше месо с някакви коренчета, в съседство се варяха белите грудки, с които ги бе угощавала жената на Антон. Самият началник седеше наблизко на едно столче и четеше раздърпана книжка, на корицата на която имаше пистолет и женски бедра с черни копринени чорапогащи. Когато видя Артъм, Аркадий Семьонович смутено сложи книгата настрана.

— Скучно е тук, при нас, предполагам — усмихна се той с разбиране на младежа. — Да отидем в моя кабинет, Катерина ще ни

сервира там. А ние дотогава ще пийнем — намигна той.

Сега стаята с килимчетата и черепа изглеждаше съвсем различно: осветена от нощна лампа със зелен, направен от плат абажур, тя бе станала много по-уютна. Напрежението, преследвало неотстъпно Артьом на платформата, се разсея безследно в лъчите на тази лампа. Аркадий Семьонович измъкна от шкафа малка бутилка и отсипа в необичайно тумбеста чаша от кафявата течност с главозамайващ аромат. Излезе съвсем малко, един пръст, и Артьом с уважение си помисли, че тази бутилка със сигурност струва не по-малко от цяла каса бира от онази, която беше пробвал в „Китай-град“.

— Коняче — отговори на любопитния му поглед Аркадий Семьонович. — Арменски естествено, почти трийсетгодишен. От повърхността — началникът замечтано вдигна поглед към тавана. — Не се бой, не е заразен, сам съм го проверявал с дозиметър.

Непознатата напитка беше много силна, но въздействието ѝ се смекчаваше от приятния вкус и тръпчивия аромат. Артьом не преглътна веднага, а по примера на домакина си се опита да се наслади на вкуса на коняка. Изглеждаше сякаш из вътрешностите му бавно се разлива огън, който постепенно изстива и се превръща в приятна топлина. Стаята стана още по-уютна, а Аркадий Семьонович — още по-симпатичен.

— Удивително нещо — оцени Артьом и примижа от удоволствие.

— Бива си го, нали? Преди година и половина краснопресненските сталкери намериха съвсем недокоснат продоволствен склад — обясни началникът на станцията. — В някакво мазе, както често са правели навремето. Табелата паднала — и никой не го забелязвал. Но един от сталкерите си спомнил, че някога, още преди, е ходел понякога там, и решил да провери. Колкото години повече престояват, толкова по-хубави стават. На мен, заради познанството ни, ми даде бутилката за сто патронки. В „Китай-град“ за една искат двеста.

Той отпи още една мъничка глътка, после погледна замислено през коняка към светлината на лампата.

— Този сталкер се казваше Вася — съобщи началникът. — Добър човек беше. Не някакъв вятърничав, а сериозен човек, само стойностни неща донасяше. Щом се върнеше отгоре, първо при мен

идваше. Ето, Семьонич, казваше, нови постъпления — усмихна се той леко.

— Случило ли се е нещо с него? — попита съпричастно Артьом.

— Той много обичаше Краснопресненска, постоянно повтаряше, че там е истинско Елдорадо — каза тъжно Аркадий Семьонович. — Всичко е недокоснато, има само един многоетажен блок от сталинско време... Ясно е защо всичко там си се е запазило... Зоопаркът е точно от другата страна на пътя. Кой ще посмее да се напъха на Краснопресненска? Такъв ужас... Отчаян беше Вася, винаги рискуваше, но затова и печелеше толкова. И все пак си навлече белята. Сгащили го в зоопарка, а партньорът му едвам успял да се измъкне. Хайде да пием за него — началникът въздъхна тежко и наля още по чашка.

Спомнил си за небивало високата цена на коняка, Артьом понечи да протестира, но Аркадий Семьонович решително набути тумбестата чаша в дланта му, обяснявайки, че отказът ще оскърби паметта на лекомисления сталкер, доставил тази божествена напитка.

През това време девойката сервира масата и Артьом и Аркадий Семьонович неусетно минаха на обикновена, но добре пречистена домашна ракия. Месото беше приготвено възхитително и с него почти прозрачната течност влизаше с удивителна лекота.

— Неприятно е на вашата станция — каза откровено Артьом след час и половина. — Страшно е тук, някак потискащо...

— Въпрос на навик — неопределено поклати глава Аркадий Семьонович. — И тук живеят хора. Не е по-зле, отколкото на някои...

— Не, вижте, аз разбирам — опита се да го успокои Артьом, решил, че началникът на „Киевска“ се е обидил. — Сигурен съм, че правите всичко възможно... Но такава е ситуацията. Всички говорят само за това, че изчезват хора.

— Врели-некипели — отсече Аркадий Семьонович. Но след още една чаша ракия си призна: — Не всички изчезват. Само деца.

— Мъртвите ли ги взимат? — Артьом чак потрепери.

— Кой знае кой ги взима? Аз самият не вярвам в мъртвите. Виждал съм мъртви навремето, не се притеснявай. Те не взимат никого отникъде. Лежат си спокойно. Но там, зад затрупването — Аркадий Семьонович махна с ръка към „Парк на победата“ и едва не загуби

равновесие, — има някой. Това е сигурно. И е по-добре да не ходим там.

— Защо? — Артьом се стараеше да фокусира погледа си върху своята чаша, но тя постоянно се размиваше и се изплъзваше нанякъде.

— Почакай, ще ти покажа...

Началникът на станцията с грохот се отблъсна от масата, надигна се с усилие и тръгна към шкафа, залитайки. Порови на един от рафтовете и внимателно вдигна към светлината дълга метална игла с пера откъм тъпия край.

— Какво е това? — намръщи се Артьом.

— И аз искам да знам...

— Откъде го взехте?

— От шията на патрулен, който охраняваше десния тунел. Беше загубил много малко кръв, но лежеше посинял, с пяна на устата.

— Откъм „Парк на победата“ ли са дошли? — досети се Артьом.

— Дявол знае — промърмори Аркадий Семьонович и изпи на екс останалата в чашата му ракия. — Обаче виж какво, не казвай за това на никого.

— А защо вие самият не разкажете на някого? Ще ви помогнат, и хората ще се успокоят.

— Никой няма да се успокои, всички ще се разбягат като плъхове! Щом още отсега бягат... Няма от кого да се отбраняваме тук, няма никакъв враг. Не го виждаме и затова е страшно. Е, ще им покажа иглата, и какво? Мислиш ли, че проблемът ще се разреши? Това е смешно! Всички ще се ометат, гадините, и ще ме оставят сам тук. А какъв началник-станция ще бъде без население? Капитан без кораб! — той повиши глас, но прозвуча пискливо и млъкна.

— Аркаша, Аркаша, не бива така, всичко е наред... — девойката уплашено седна при тях и започна да го гали по главата, а Артьом през мъглата със съжаление разбра, че тя съвсем не е дъщеря на началника.

— Всички ще избягат, гадовете! Като плъхове от потъващ кораб! Ще остана сам! Но няма да се дам! — не млъкваше онзи.

Артьом се изправи с усилие и закричи неуверено към изхода. Пазачът на вратата въпросително прекара пръсти през шията си и кимна към кабинета на Аркадий Семьонович.

— Мъртво пиян — едвам успя да изговори Артьом. — По-добре не го закачайте до утре — и с олюляване пое към палатката си.

Наложи му се да търси пътя. Няколко пъти се опита да влезе в чужди жилища и само грубите мъжки ругатни и отчаяните женски викове му помагаха да разбере, че пак не е успял да уцели нужната палатка. Домашната ракия се оказа по-коварна от евтините ментета и започваше да действа с пълната си сила едва по-късно. Арките и колоните плуваха пред очите му, а като капак на всичко започваше да му притъмнява. В по-нормален час от денонощието някой би помогнал на Артьом да се добере до палатката за гости, но сега станцията се оказа напълно пуста. Дори постове на изходите от тунелите вероятно бяха изоставени.

На цялата станция през нощта оставаха включени три-четири слаби лампи и с изключение на светлите петна на тези места, над които те висяха от тавана, цялата платформа беше потопена в мрак. Когато Артьом се спря и се вгледа по-внимателно, започна да му се струва, че сумракът е запълнен с нещо и леко се помръдва. Не вярвайки на очите си, той с любопитството и смелостта на пияните тръгна към едно особено подозрително място недалеч от прехода към Филевска линия, до една от арките, където движенията на концентрираната тъмнина не бяха плавни, като в другите ъгълчета, а резки и сякаш резултат на разумна дейност.

— Хей! Кой е там? — извика той, когато се приближи на разстояние петнайсет крачки.

Никой не отговори, но му се стори, че от общото тъмно петно бавно се отдели продълговата сянка. Тя почти се сливаше с мрака, но у Артьом нарастваше увереността, че някой го наблюдава. Той се олюля, но устоя и направи още една крачка.

Сянката рязко намали размерите си, сякаш се сви, и се плъзна напред. В носа го удари рязка отвратителна миризма и Артьом отскочи. На какво миришеше? Спомни си картината, която бе видял в тунела на подстъпите към Четвъртия райх: нахвърляни един върху друг трупове със завързани зад гърба ръце. Миризма на разложение?

В този момент сянката се метна към него със светкавична скорост, като изстреляна от арбалет стрела. За секунда пред него се мярна лице, бледо, с дълбоко хлътнали очи, покрито със странни петна.

— Мъртвец! — изхриптя Артьом.

После главата му се разпадна на хиляди парчета, таванът затанцува и се преобърна и всичко угасна. Зазвучаха някакви гласове, които потъваха на моменти в абсолютна тишина и после изплуваха оттам, избухваха и изчезваха някакви видения.

— ... Мама няма да ми разреши, ще се безпокои — говореше наблизко детски глас. — Точно сега не бива, тя плака цяла вечер. Не, не ме е страх, ти не си страшен и пееш хубаво. Просто не искам мама отново да плаче. Не се обиждай! Е, може само за малко... Ще се върнем ли до утре?

— ... Времето не чака. Времето не чака — повтаряше нисък мъжки глас. — Няма време. Те вече са близо. Ставай, не лежи, ставай! Ако загубиш надежда, ако отстъпиш, ако капитулираш, мястото ти бързо ще се заеме от други. Аз ще продължа да се боря. Ти също си длъжен. Ставай! Ти не разбираш...

— ... Кой е това? При началника? В палатката за гости? Разбира се, че ще го отнесе сам! Хайде, помогни и ти... Поне го хвани за краката. Тежък е... Интересно какво дрънчи в джобовете му? Добре де, шегувам се. Край, донесохме го. Добре де, няма. Излизам...

Завесата на палатката рязко се дръпна и в очите го удари лъч от фенер.

— Ти ли си Артъм? — лицето на влезлия не можеше да се разпознае, но звученето на гласа беше като на млад човек.

Артъм скочи от леглото, но главата му веднага се завъртя и му се заповдига. В тила му пулсираше тъпа болка, всяко докосване там го изгаряше. Косите му бяха сплътсени, вероятно от засъхнала кръв. Какво се бе случило с него?

— Може ли да вляза? — попита новопоявилият се и без да дочака отговор, пристъпи в палатката и дръпна зад себе си завесата.

Той пхна в ръката на Артъм дребен метален предмет. Младежът най-накрая успя да включи своя фенер и разгледа предмета. Беше гилза от автомат, превърната в капсула със завинтващо се капаче — абсолютно същата като онази, която някога му бе връчил Хънтър. Не вярвайки на очите си, Артъм се опита да отвори капачето, но то се плъзгаше по изпотените му от вълнение длани. Най-накрая върху петното светлина изпадна мъничко късче хартия. Нима беше послание от Хънтър?

„Непредвидени усложнения. Входът към Д-6 е блокиран. Фирата е убит. Чакай ме, не ходи никъде. Необходимо е време за организация. Ще се постарая да се върна колкото се може по-скоро. Мелник.“

Артъм прочете записката още веднъж, постара се да вникне в съдържанието ѝ. Фирата е убит? Входът към Метро-2 е блокиран? Но нали това означава, че всички техни планове и надежди са разбити на пух и прах! Той погледна неразбиращо посланика.

— Мелник нареди да останеш тук и да го чакаш — потвърди онзи. — Фирата е мъртъв. Убили са го. Мелник каза, че със стрела, напоена с отрова. Не се знае кой го е направил. Той сега ще провежда мобилизация. Това е всичко, време е да тръгвам. Ще има ли отговор?

Артъм се зачуди какво би могъл да напише на сталкера. Какво да прави? На какво да се надява сега? Можеше ли да зареже всичко и да се върне във ВДНХ, за да прекара там последните си минути сред близките си хора? Той поклати глава. Посланикът безмълвно се обърна и излезе.

Артъм се отпусна на леглото и се замисли. Нямаше къде да отиде. Без паспорт и без придружител не можеше нито да излезе на Околовръстната, нито да се върне на „Смоленска“. Оставаше му да се надява, че в близките дни Аркадий Семьонович ще бъде също толкова гостоприемен, колкото бе предишния ден.

На „Киевска“ беше „ден“. Светеха двойно повече лампи, а до служебните помещения, където бе квартирата на началника на станцията, сияеше живачната тръба на лампата за дневно осветление. Мръщейки се от болката в главата си, Артъм се добра до кабинета на началника. Пазачът го спря с жест на входа. Отвътре се чуваше шум. Няколко мъже разговаряха на висок тон.

— Той е зает — обяви караулният. — Ако искаш, го почакай.

След няколко минути от помещенията излетя като куршум Антон, командирът на вчерашния патрул. След него изскочи и началникът на станцията. Макар че косите му отново бяха грижливо сресани, под очите му се бяха появили торбички, а лицето му бе забележимо подпухнало и покрито с набола сребриста брада. Артъм потри бузите си и си помисли, че и той самият след вчерашния ден сигурно не изглежда много по-добре.

— А какво мога да направя аз? Какво?! — крещеше подир Антон началникът, а после се изплю и се плесна с длан по челото. — А...

събуди ли се? — усмихна се криво той, като забеляза Артьом.

— Ще ми се наложи да остана тук, докато Мелник се върне — съобщи Артьом с оправдателен тон.

— Знам, знам, доложиха ми. Ела да влезем, дадоха ми поръчение относно теб — Аркадий Семьонович го покани с жест в стаята. — Та, казаха ми, че докато чакаш Мелник, трябва да те снимам за паспорт. Останала ми е техника още от времето, когато „Киевска“ беше нормална станция... После той може да донесе бланка за паспорт, ще ти направим документ.

Настани Артьом на едно столче и насочи към него обектива на малко пластмасово фотоапаратче. Блесна светкавица и Артьом прекара следващите пет минути в пълна тъмнина, безпомощно озъртайки се.

— Извинявай, забравих да те предупредя... Огладнееш ли — идвай, Катя ще те нахрани, но днес няма да имам никакво време за теб. Тук, при нас, обстановката се изостря... През нощта е изчезнал големият син на Антон. Той сега го разтръбява из цялата станция... Живот ли е това... А, казаха ми, че на сутринта са те намерили наред платформата. Главата ти е била цялата в кръв. Какво е станало?

— Не помня... Сигурно съм паднал, както бях пиян — отговори Артьом след кратка пауза.

— Да... Добре си пийнахме вчера — усмихна се началникът. — Добре, Артьом, време е да се заемам с моите дела. Намини по-късно.

Артьом стана от столчето. Пред очите му беше образът на малкия Олег. По-големият син на Антон... Нима той? Спомни си как предишния ден момчето въртеше ръчката на мъничката си латерна и я доближаваше към металните тръби, а после каза, че само малките деца се боят, че ще ги вземат мъртвите, ако ходят в тунелите и слушат тръбите. Артьом почувства как го обзема студен ужас. Нима това е истина? Нима се е случило заради него? Той погледна пак към Аркадий Семьонович, отвори уста, но така и не каза нищо, а се обърна и излезе.

Когато се върна в палатката си, Артьом седна на пода и поседя известно време безмълвно, загледан в пустотата. Сега започваше да му се струва, че избирайки го за тази мисия, някаква неведома сила същевременно го бе проклела: почти всички, които решаваха да споделят с него поне част от пътя, загиваха. Пред него като въртележка преминаха лицата на хората, намерили смъртта си, защото са изминали

част от пътя заедно с него. Бърбъна, Михаил Порфириевич и внучето му, Данила... Хан бе изчезнал безследно, а и спасилите Артьом бойци от революционната бригада можеше и да са убити още в следващия участък. Ето сега и Фирата. Но мъничкият Олег? Донесъл ли беше Артьом на своя спътник смърт, без самият той да знае това?

Без да разбира изобщо какво прави, младежът скочи, метна на гръб раницата си и автомата, взе фенера и излезе на платформата. Краката му сами го отнесоха до мястото, където през нощта го бяха нападнали. Когато се приближи, той застина. През мътната пелена на пиянските му спомени го гледаха мъртви, хлътнали навътре очи. Спомни си всичко. Не беше сън.

Трябваше да намери Олег! На всяка цена трябваше да помогне на командира на патрула да намери сина си. Това бе станало по негова вина, по вина на Артьом — той не беше спазил обещанието си да наглежда момчето, съгласи се да играе с него на странните му игри с тръбите и ето че сега се намираше тук, жив и здрав, а малкият бе изчезнал. И Артьом беше убеден, че той не е избягал от станцията сам. Тази нощ се бе случило нещо лошо, необяснимо, и Артьом беше два пъти виновен, защото можеше да попречи на това, но не го бе направил.

Огледа мястото, където снощи зловещият пришълец се криеше в сенките. Там имаше купчина боклук, но когато я разрови, Артьом само подплаши една бездомна котка. След като изследва безрезултатно платформата, той тръгна към линията и скочи върху релсите. Караулните на входа на тунела го изгледаха лениво и го предупредиха, че може да влиза в участъците само на собствен страх и риск и че там никой няма да носи отговорност за него.

Този път Артьом тръгна не по този тунел, по който вчера бяха дежурили с Мелник, а по втория, паралелния. Както бе казал командирът на патрулните, този тунел също беше затрупан на приблизително същото разстояние от станцията. При срутването имаше пост: железен варел, служещ за печка, и наредени около него чували. До тях на релсите се намираше ръчна дрезина, натоварена с кофи с въглища. Седналите на чувалите патрулни си шепнеха нещо и при приближаването на Артьом скочиха от местата си и напрегнато го заглеждаха. Но после един от тях даде отбой, останалите се успокоиха и отново насядаха. След като се вгледа, Артьом разпозна в

командира Антон, побърза да измърмори нещо неловко, обърна се и закричи назад. Лицето му беше пламнало: не можеше да погледне в очите човека, който бе изгубил сина си заради него. Крачеше оклюмал и си повтаряше полугласно:

— Аз нямам общо... Аз не можех... Какво можех да направя?

Размазаното петно светлина от фенера му подскачаше на крачка пред него.

Внезапно забеляза мъничък предмет, самотно легнал в сянката между две траверси. Дори отдалеч му се струваше познат и сърцето му се разтуптя. Артър се наведе и вдигна от земята мъничката кутийка със стърчаща от нея изкривена ръчка. Завъртя дръжката и кутийката откликна със звънящата тъжна мелодия. Латерната на Олег. Захвърлена или случайно изпусната тук съвсем скоро.

Артър остави раницата си на мястото, където бе намерил латерната, и се зае с удвоено внимание да изследва стените на тунела. Наблизо имаше врата, водеща към служебни помещения, но зад нея Артър намери само разграбена обществена тоалетна. Оглежда тунелите още двайсет минути, но без никакъв резултат. Върна се при раницата си, отпусна се на земята, облегна гръб на стената и безсилно впери поглед в тавана. След секунда отново беше на крака, а лъчът на фенера, треперейки, обхождаше черен процеп, едва забележим в потъмнелия бетон на настилка. Процеп на не докрай затворен люк — точно над мястото, където Артър бе взел от земята латерната на Олег. Но не можеше да става и дума да се добере до люка: той се намираше на повече от три метра височина.

Решението дойде почти мигновено. Стиснал в ръка намерената кутийка и оставил раницата си на релсите, Артър хукна обратно към патрулните. Вече не се боеше да погледне Антон в очите.

Забави леко крачка, когато приближаваше поста, за да не го прострелят от уплаха патрулните, отиде до Антон и шепнешком му разказа за находката си. След две минути те, съпроводени от въпросителните погледи на останалите, вече се отдалечаваха от поста, като поред натискаха ръчките на дрезината.

Шахтата беше доста тясна и човек не можеше да се изправи вътре в целия си ръст. Тя минаваше успоредно на тунела на метър и половина над тавана и Артър не разбираше защо са я построили. За

изсмукване на въздух? За придвижване в аварийни ситуации? За плъхове? Или я бяха копали, след като тунелът е бил взривен?

Спряха дрезината точно под люка. Височината беше достатъчна, за да може Артьом, стъпил върху раменете на Антон, да вдигне капака и да пропълзи вътре, а после да помогне на партньора си да се качи.

Макар тесният коридор да се простираше и в двете посоки, Антон тръгна решително към „Парк на победата“. След няколко секунди стана ясно, че не е сгрешил: на пода в светлината на фенера проблесна мътно продълговата гилза — една от онези, които Мелник бе подарил на момчето предишния ден. Въодушевен от находката, Антон се затича.

Изминаха още двацет метра до място, където шахтата свършваше със стена, а в пода чернееше отворът на още един люк, също полуотворен. Антон започна уверено да се спуска надолу. Още преди Артьом да успее да възрази, спътникът му вече беше изчезнал. От отвора се разнесоха грохот и ругатни, а после сподавен глас съобщи:

— Скачай по-внимателно — височината тук е три метра. Почакай, ще ти светна с фенера.

Артьом се улови с ръце за ръба, увисна, залюля се два-три пъти и се пусна, стараейки се и двата му крака да попаднат между траверсите.

— Как ще се връщаме обратно? — попита той, докато се изправяше и се изтупваше с длани.

— Ще измислим как — махна с ръка Антон. — Най-важното е: сигурен ли си, че не ти се е сторило за мъртвеца?

Артьом сви рамене. Въпреки цепещата му се глава самата мисъл, че през нощта на „Киевска“ го е нападнало някакво адско изчадие, беше абсурдна.

— Ще отидем до „Парк на победата“ — реши Антон. — Щом стават тези дяволски неща, заплахата може да идва само оттам. Ти сигурно и сам чувстваш това, нали беше на станцията ни.

— А защо вчера не ни казахте нищо? — попита Артьом, догони патрулния и се постара да върви в крак с него.

— Началството не разрешаваше — отговори навъсено спътникът му. — Семьонович много го е страх от паниката, казал е да не разпространяваме слухове. Трепери за мястото си. Но всяко нещо си има граници. Аз вече отдавна му говоря, че не може да държи това

завинаги в тайна... За последните два месеца изчезнаха три деца, четири семейства избягаха от станцията. Нашият караулен с тази игла във врата. Не, разправя, ще започне паника, ще изгубим контрол. Страхливец е той... — Антон се изплю.

— А кой е уцелил караулния с тази игла? — попита Артъм, сепна се и застина, Антон също замръзна.

— Какво е това? Виждал ли си някога нещо подобно? — попита озадачено патрулният.

Артъм не отговори нищо. Той продължаваше да стои така, вперил поглед в пода, и само местеше фенера насам-натам, за да разгледа това, което му сочеше Антон.

На пода имаше гигантска рисунка, грубо направена с бяла боя върху релсите, траверсите и почвата: извита линия, наподобяваща пълзяща змия или червей, широка четирийсет сантиметра и дълга два метра. От едната ѝ страна се виждаше удебеляване, приличащо на глава и придаващо ѝ още по-голямо сходство с огромно влечуго.

— Змия — предположи Артъм.

— Може би просто са разлели боя? — опита да се пошегува Антон.

— Не, не е толкова просто... Ето я главата... Гледа настрани. Пълзи към „Парк на победата“.

— Значи сме в една посока...

След още няколко метра предположенията им се потвърдиха. Посоката беше правилна, в това ги увериха трите гилзи, пуснати наскоро. Двамата закрачиха по-бодро.

— Браво на момчето! — каза с гордост Антон. — Виж ти как е измислил да оставя следи!

Артъм кимна. Много повече го занимаваше въпросът, как неизвестното същество е успяло да отмъкне безшумно детето, което явно все още беше живо. Дали бе реалност чутото от него, докато беше в състояние на забрава? Съгласил ли се е Олег доброволно да тръгне с похитителя си? Защо и за кого тогава отбелязваше пътя си?

Младежът утихна за няколко минути, замълча и Антон. Сега, когато просто крачеха напред, броейки траверсите, а лепнещата тъмнина разтапяше неотдавнашната радост и надежда, на Артъм отново започна да му става страшно. Надявайки се да изкупи вината си пред момчето и баща му, той забрави за всякакви предупреждения и за

страховитите слухове, разказани шепнешком. Забрави и за нареждането на сталкера да не мърда никъде от „Киевска“, а непременно да го изчака на станцията. И ако Антон се бе устремил напред да намери и върне сина си, защо Артьом също крачеше към зловещата станция „Парк на победата“? Защо беше пренебрегнал себе си и главната си задача? Спомни си за секунда за странните хора от „Поляна“, които му говореха за съдбата. Кой знае защо му олекна. Наистина бойното настроение се запази само пет минути. До следващия знак, изобразяващ змия.

Тази рисунка беше двойно по-голяма от предишната и това трябваше да убеди пътниците, че крачеха в правилната посока. Но Артьом съвсем не бе уверен, че този факт му носи радост.

Тунелът се оказа безкраен. Те все крачеха и крачеха, и според изчисленията на Артьом вече бяха изминали поне два часа. Макар че може и така да му се струваше — Антон все повече и повече мълчеше, а в тъмнината и тишината, както е известно, минутите се разтягат поне двойно.

При третата нарисувана гигантска змия, която вече беше по-дълга от десет метра, започнаха да чуват и звуци: Антон застина на място, обърнал ухо към тунела, а подир него се заслуша и Артьом. От дълбочината на участъка на тласъци прииждаха странни звуци, отначало не можеше да ги разпознае, но после разбра: това беше съпровождано от приглушени удари на барабани песнопение, подобно на онова, което бе откликнало от тръбата на музиката на латерната на „Киевска“.

— Вече сме близо — кимна Антон.

Времето, и без това нижещо се бавно, изведнъж се превърна в желе и почти спря напълно: гледайки спътника си, Артьом с поразителна яснота си даваше сметка, че той бе кимнал прекалено рязко, сякаш конвулсивно потрепвайки, а после се изуми, че брадичката на Антон така и не се върна в нормално положение. И когато патрулният бавно се понесе настрани, подобен на натъпкано с парцали плашило, Артьом си помисли, че може да го подхване, защото има предостатъчно време за това. Попречи му леко убождане в рамото. Той погледна озадачено към мястото, където беше изпитал болка, и откри забила се в якето му стоманена игла с пера накрая. Понечи да я извади, но не се получи: цялото му тяло се вкамени, а после изведнъж

сякаш изчезна. Краката му омекнаха като памук под тежестта на туловището му и Артъом се озова на земята. При това съзнанието му оставаше почти незамъглено, слухът и зрението също бяха пощадени от иглата, дишането стана малко по-трудно, но сега не се и нуждаеше от много въздух. Крайниците си обаче не можеше да помръдне.

Наблизо се чуха стъпки, леки и стремителни. Приближаващото се същество не можеше да е човек. Артъом отдавна се бе научил да различава човешките стъпки, още в патрулите на ВДНХ: двойка тежко трополящи с грубата си подметка гумени ботуши — най-разпространените обувки в метрото.

Все така се виждаха само част от траверсите и отиващата в обратна посока, към „Киевска“, релса. В носа го удари рязка, неприятна миризма.

— Едно, две. Чужди, лежат — каза някой отгоре.

— Точно стрелям, далече. Шията, рамото — отговори друг.

Гласовете бяха странни: лишени от интонация, посърнали, напомняха по-скоро за монотонното бучене на вятъра в тунелите. Но това несъмнено бяха човешки гласове, не нечийи други.

— Да, точно. Така иска Великият червей — продължи първият глас.

— Да. Едно — ти, две — аз, носим чужди вкъщи — добави вторият.

Картината пред очите на Артъом се отдръпна: някой го откъсна рязко от земята. В един момент пред погледа му се мярна лице: тясно, с тъмни хлътнали очи. После двата захвърлени на пода фенера — неговият и на Антон — угаснаха и настъпи абсолютна тъмнина. И само по прилива на кръв в главата си Артъом разбра, че го мъкнат нанякъде, грубо, като чувал.

Междувременно странният разговор продължаваше, макар фразите сега да бяха примесени с напрегнато пышкане.

— Игла-паралиш, а не игла-отрова. Защо?

— Командир така нарежда. Жрец така нарежда. Великият червей така иска. Месото добре да се пази.

— Ти си умен. Ти и жрецът сте други. Жрецът учи.

— Да. Едно, две врагове идват. Мирише барут, огън. Лош враг. Как идва?

— Не знам. Командир и Вартан правят разпит. Аз и ти хващаме. Добре, Великият червей се радва. Аз и ти вземаме награда.

— Много яде? Обувки? Яке?

— Много яде. Обувки — не. Яке — не.

— Аз съм млад. Врагове ловя. Добре. Много яде. На-гра-да... Радвам се.

— Този ден е хубаво. Вартан води нов малък. Аз, ти — ловим врагове. Великият червей се радва, хората пеят. Празник.

— Празник! Радвам се. Танци? Водка? Танцувам Наташа.

— Наташа и командир танцуват. Ти — не.

— Аз съм млад, силен, командир е много години. Наташа е млада. Аз хващам врагове, смел, добре. Наташа и аз танцуват.

Наблизо се чува нови гласове и спорът прекъсна. Артъом се досети, че са ги донесли на станцията. Тук беше почти толкова тъмно, колкото и в тунелите, гореше само един малък огън, в близост до който ги хвърлиха небрежно на пода. Нечии стоманени пръсти го хванаха за брадичката и го обърнаха с лице нагоре.

Наоколо стояха няколко души с невъобразимо странен вид. Те бяха почти голи, а главите им бяха обръснати до кожа, но изглежда изобщо не им беше студено. На челото на всеки се виждаше вълниста линия, подобна на рисунките в участъка. При малкия си ръст те изглеждаха нездраво: хлътнали бузи и бледа кожа, но при това излъчваха някаква свръхчовешка сила. Артъом си спомни с какво усилие беше носил Мелник Десетия от Библиотеката и го сравни с това, колко бързо тези странни създания ги бяха донесли на станцията.

В ръката на почти всеки от тях имаше дълга тясна тръба. Когато се вгледа, Артъом с учудване разпозна пластмасовите обвивки, които се използваха за уплътняване и изолиране на снопове електрически проводници. На кръстовете им висяха огромни стоманени щикове, като че ли от стари модели автомати „Калашников“. Всички тези странни хора бяха приблизително на една и съща възраст, тук нямаше никой, по-стар от трийсет години.

Известно време ги разглеждаха мълчаливо, после един от мъжете — с червена линия и единственият, носещ брада, заключи:

— Добре. Радвам се. Това са врагове на Великия червей, хора на машините. Зли хора, крехко месце. Великият червей доволен. Шарап, Вован — храбри. Взимам хора на машините в затвор, правя разпит.

Утре празник, всички добри хора ядат врагове. Вован! Каква игла? Паралиш? — уточни той, явно обръщайки се към един от онези, които бяха хванали Артьом и Антон.

— Да, паралиш — потвърди нисък и набит мъж със синя линия на челото.

— Паралиш — добро. Месо не се разваля — одобри брадатият. — Вован, Шарап! Вземи врагове, ела с мен в затвор.

Гледката пред очите им отново се завъртя и светлината започна да се отдалечава. Наоколо зазвучаха нови гласове, някой изразяваше нечленоразделно възторга си, някой виеше жално, после се разнесе пеене, ниско, на границата на чуваемостта, зловещо. Изглеждаше, че наистина пеят мъртъвци, и Артьом си спомни за слуховете, които витаеха около „Парк на победата“. После отново го сложиха на земята, стовариха и Антон до него и той скоро изпадна в забрава.

... Нещо сякаш го побутна, за да му подсказе, че скоро трябва да става. Той се протегна, запали фенерчето, като го прикри с ръка, за да не заслепи чувствителните след съня очи, огледа палатката (къде е автоматът?) и излезе на станцията. Така му беше домъчняло за дома, но сега, когато се озова отново на ВДНХ, съвсем не се радваше на това.

Окаден таван, покрити с дупки от куршуми и опустели палатки, тежка миризма на изгоряло във въздуха... Тук, изглежда, се беше случило нещо ужасно и станцията се отличаваше поразително от онова, което той си спомняше. Отдалеч, навярно от прехода в другия край на платформата, се чуваха нечий див вопли, сякаш там колежа някого.

Двете аварийни лампи осветяваха оскъдно станцията, слабите им лъчи с усилие си пробиваха път през ленивите кълба дим. На цялата платформа нямаше никой, само до една от съседните палатки на пода си играеше малко момиченце. Артьом искаше да научи от него какво се е случило и къде са пропаднали останалите, но когато го видя, момиченцето започна да плаче на висок глас и той се отказа от своите намерения.

Тунелите. Тунелите от ВДНХ до „Ботаническа градина“. Ако обитателите на неговата станция са отишли някъде, то можеше да е само в участъците, водещи към това проклето място. Ако бяха

избягали към центъра, към Ханза, то не биха оставили това детенце тук само.

Артьом скочи на линията и тръгна към черния кръг на входа. Нямам оръжие, без оръжие е опасно, помисли си той. Но нямаше какво да губи, а освен това трябваше да разузнае обстановката. Ако черните са съумели да пробият отбраната? Тогава цялата надежда беше само в него. Той трябваше да узнае цялата истина и да я съобщи на южните съюзници.

Тъмнината се нахвърли върху него веднага след входа — достатъчно беше да пристъпи линията, отвъд която завършваше станцията и започваше тунелът. Заедно с мрака дойде и страхът. Не се виждаше абсолютно нищо напред, затова пък оттам се носеха отвратителни жвакащи звуци. Артьом съжали още веднъж, че няма автомат, но беше късно да отстъпва.

В далечината, а после все по-близо и по-близо, се чуваха стъпки. Те сякаш зазвучаваха, когато Артьом тръгваше напред, и замираха, когато той се спираше. Някога му се бе случило нещо подобно, но той не можеше да си спомни кога и къде точно. Това беше страшно — да крачиш срещу невидим и непознат... противник? Предателски треперещите му колене му пречеха да прави това бързо, а времето беше на страната на ужаса. По слепоочията му струеше студена пот. С всяка секунда се чувстваше все по-не на себе си.

Най-накрая, когато крачките се разнесоха вече на три метра от него, Артьом не издържа, обърна се назад и като се спъваше, падаше и отново се изправяше, хукна обратно към станцията. При третото падане отслабналите му крака отказаха да го държат и той разбра, че гибелта е неминуема.

— ... Всичко на този свят е рожба на Великия червей. Някога целият свят се е състоял от камък и в него не е имало нищо, освен камък. Не е имало въздух и не е имало вода, и не е имало светлина, и не е имало огън. Не е имало хора и не е имало зверове. Имало е само мъртъв камък. И тогава в него се заселил Великият червей.

— А откъде е Великият червей? Откъде е дошъл? Кой го е родил?

— Великият червей го е имало винаги. Не ме прекъсвай. Той се заселил в самия център на света и казал: „Този свят ще бъде мой. Той е направен от твърд камък, но аз ще изкопая в него свои проходи. Той е

студен, но аз ще го сгрея с топлината на тялото си. Той е тъмен, но аз ще го осветя със светлината на очите си. Той е мъртъв, но аз ще го населя със създанията си.“

— Кои създания? Какви?

— Създанията са тварите, които Великият червей е изхвърлил от червата си. И ти, и аз — всички ние сме негови създания. Та така. И тогава казал Великият червей: „Всичко ще бъде така както казах, защото този свят отсега нататък е мой.“ И започнал да прегризва проходи през твърдия камък, и омекнал камъкът в утробата му, слюнката и соковете го размекнали, и камъкът станал жив и започнал да ражда гъби. И гризъл Великият червей камъка, и го пропускал през себе си, и правел така хиляди години, докатоходите му не обзели цялата земя.

— Какво е хиляда? Едно, две, три? Колко? Хиляда?

— Ти имаш десет пръста на ръцете. И Шарап има десет... Не, не става, Шарап има дванайсет... Да речем, Гром има десет пръста. Ако вземем тебе, Гром и още толкова хора, че заедно да станете колкото са пръстите ти, то всичките вие ще имате десет по десет пръсти. Това е сто. А хиляда е десет пъти по сто.

— Много пръсти. Не мога да ги преброя.

— Няма значение. Та така. Когато в земята се появилиходите на Великия червей, първата му работа е била свършена. И тогава казал той: „Ето че прогризах в твърдия камък хиляди проходи и камъкът се разпадна на трошици. И преминаха трошилите през моята утроба, и се пропиха със соковете на моя живот и самите те станаха живи. И порано камъкът заемаше цялото пространство на света, а сега се появи празно място. Сега има място за моите деца, които ще родят.“ И излезли през неговите черва първите създания, чиито имена сега не се помнят. И били те високи и силни, наподобяващи самия Велик червей. И ги обикнал Великият червей. Но те нямали какво да пият, защото на света нямало вода, и издъхнали те от жажда. И тогава Великият червей се натъжил. До този момент непозната му била тъгата, защото нямало кого да обича, и самотата не му била позната. Но когато създал нов живот, го обикнал и му било трудно да се раздели с него. И тогава Великият червей започнал да плаче, и сълзите му запълнили света. Така се появила водата. И казал: „Ето сега има и място, за да се живее в него, и вода, за да се пие. И земята, напоена със сока от моята утроба,

е жива и ще роди гъби. Сега ще създам твари, ще родя свои деца. Те ще живеят в проходите, които изгризах, и ще пият сълзите ми, и ще ядат гъбите, пораснали от соковете на утробата ми.“ И побоял се той да роди отново огромни създания, подобни на него, защото може да няма достатъчно пространство, вода и гъби за тях. Създал първо бълхите, после плъховете, после котките, после кокошките, после кучето, после свинята, после човека. Но не се получило според замисъла му: започнали бълхите да пият кръв, а котките да ядат плъхове, и кучетата да душат котките, и човек да убива всички и да ги яде. И когато за пръв път човек убил и изял човек, разбрал Великият червей, че децата му се оказали недостойни и заплакал. И всеки път, когато човек яде човек, Великият червей плаче, сълзите му потичат по проходите и ги запълват.

— Човек добър. Месо вкусно. Сладко. Но могат да се ядат само врагове. Знам.

Артьом стисна и изпъна пръстите на ръцете си. Китките бяха завързани зад гърба му с парче от кабел и бяха силно отекли, но поне отново му се подчиняваха. Дори това, че цялото тяло го болеше, сега беше добър знак. Парализата от отровната игла се оказа временна. В главата му се мярна глупавата мисъл, че той, за разлика от неизвестния разказвач, нямаше никаква представа откъде са се взели кокошките. Сигурно са успели да ги донесат от някой пазар. Свинете бяха доведени от един от щандовете на ВДНХ, това го знаеше, но кокошките...

Той се опита да се огледа, но наоколо цареше абсолютен, черен мрак. Наблизо имаше някой. Вече бе минал половин час, откакто Артьом беше дошъл на себе си и затаил дъх, подслушваше странния разговор. Постепенно започваше да изпитва интерес към това къде е попаднал.

— Той мърда, чувам — разнесе се хриплив глас. — Аз викам командир. Командир разпитва.

Нещо прошумоля и утихна. Артьом опита да помръдне крака. Те също се оказаха завързани с кабел. Опита се да се обърне на другата страна и се натъкна на нещо меко. Чу се повлечен, изпълнен с болка стон.

— Антон? Вие ли сте? — прошепна Артьом.

Отговор не последва.

— Аха... Враговете на Великия червей се събудиха... — отбеляза подигравателно някой в тъмнината. — По-добре да не бяхте идвали на себе си.

Това беше същият треперещ мъдър глас, който през последния половин час бавно водеше повествованието за Великия червей и сътворяването на живота. Веднага ставаше ясно, че неговият притежател се отличава от останалите жители на станцията: вместо примитивни накъсани фрази той си говореше с нормални, леко превзети изречения, а и тембърът на гласа му беше съвсем човешки, не като при другите.

— Кои сте вие? Пуснете ни! — с усилие раздвижвайки език, изхриптя Артъом.

— Да, да! Точно така казват всички. Не, за съжаление, накъдето и да бяхте тръгнали, странстването ви приключи. Ще ви измъчват и после ще ви изпекат. Какво да се прави? Диваци... — отговори равнодушно гласът от тъмнината.

— Вие... също ли сте в плен? — досети се Артъом.

— Всички ние сме в плен. Точно днес вас ви освобождават — извикоти се невидимият събеседник.

Антон отново застана, започна да се върти на пода, помърмори нещо неразбираемо, но така и не дойде в съзнание.

— Но защо стоим в тъмнина? Точно като пещерните хора!

Щракна запалка и огненото петно освети лицето на говорещия: дълга посивяла брада, мръсни, сплътсени коси и сиви насмешливи очи, губещи се в мрежа от бръчици. На вид беше не по-млад от шейсет години. Седеше на стол от другата страна на желязна решетка, разделяща стаята на две. На ВДНХ също имаше такава; наричаше се странно — „маймунарник“, макар че Артъом бе виждал маймуни само в детските книжки и в учебниците по биология. Всъщност помещението се използваше като затвор.

— Изобщо не мога да свикна с проклетата тъмнина, налага се да използвам тази гадост — оплака се старецът, прикривайки очите си. — Е, и защо се напъхахте тук? От онази страна няма достатъчно място, така ли?

— Чуйте! — прекъсна го Артъом. — Та вие сте свободен... Вие можете да ни пуснете! Докато не са се върнали тези канибали! Вие сте нормален човек...

— Разбира се, че мога — отговори старецът. — Но, естествено, няма да го направя. Не правим никакви сделки с враговете на Великия червей.

— Какъв Велик червей? Какви ги говорите? Аз дори никога не съм чувал за него, как мога да съм му враг?

— Не е важно дали сте чували за него или не. Вие дойдохте тук от онази страна, където живеят враговете му, значи може да бъдете единствено шпиони — насмешливият тон в гласа на стареца се смени със стоманено звънтене. — Вие имате огнестрелно оръжие и фенери! Дяволски механични играчки. Машини за убиване! Какво друго доказателство е нужно, за да се разбере, че вие сте неверници, че сте врагове на живота, врагове на Великия червей? — той скочи от мястото си и се приближи към решетката. — Вие и такива като вас сте виновни за всичко!

Старецът загаси прегрялата се запалка и в настъпилата тъмнина се чуваше как духа изгорените си пръсти. После зазвучаха нови гласове, съскащи и вледеняващи кръвта. На Артьом му стана страшно. Той си спомни за Фирата, убит от стрела с отрова.

— Моля ви! — зашепна той трескаво. — Докато още не е станало късно! Защо правите това?

Старецът не отговаряше нищо. След минута помещението се изпълни със звуци: шляпане на боси крака по бетона, хрипливо дишане, свистене на изкарван през ноздрите въздух. Макар и Артьом да не виждаше никого от влезлите, той чувстваше, че са няколко и всичките го изучават внимателно, разглеждат го, подушват го, слушат гръмкото, чуващо се из цялата стая туптене на сърцето му.

— Хора на огъня. Мирише барут, мирише страх. Един — миризма на станция от друга страна. Друг — отдалеч. Един, друг — врагове — прошепна най-накрая някой.

— Нека Вартан върши — разпореди се друг глас.

— Запали огън! — нареди някой.

Отново изщрака запалка.

В стаята освен стареца, в ръката на когото трептеше огънчето, стояха трима диваци с бръснати глави, прикрили очите си с длани. Единият от тях — този, който беше нисък, набит и брадат, Артьом вече го бе виждал днес. Другият също му се стори странно познат. Гледайки Артьом право в очите, той пристъпи напред и се озова до решетката.

Той не миришеше по същия начин, както останалите: Артъом надуши прииждащата откъм този човек едва долавяща се смрад на разлагаща се плът. Не можеше да отмести поглед от очите му — като две върхушки те завъртаха целия свят около себе си и го теглеха навътре. Артъом потрепна: разбра къде е виждал това лице по-рано. Това беше същото създание, което го бе нападнало през нощта на „Киевска“.

Артъом беше обхванат от странно чувство, наподобяващо парализата, която бе сковала тялото му след убощдането от отровната игла, само че този път напълно обезсилен се оказа разумът му. Мислите му спряха и младежът застина, покорно разкривайки съзнанието си на това същество, имащо само далечна прилика с човека, което безмълвно го изгаряше с очи.

— През люка... Люкът остана отворен... Дойдохме за момчето. За сина на Антон. Когато го отвякохте нощес. Аз съм виновен — разреших му да слуша вашата музика, през тръбите... Качихме се върху дрезината. На никого друг не казахме. Дойдохме двамата. Не затворихме... — отговаряше послушно Артъом на въпросите, които се появяваха в главата му.

Не беше възможно да се съпротивлява на беззвучния глас, който му задаваше въпросите, нито пък да скрие нещо от него. За минута разпитващият научи всичко, което го интересуваше. Той кимна и отстъпи. Огънчето угасна. Артъом бавно започна да възвръща контрола върху себе си — както се връща чувствителността в ръка, притисната по време на сън.

— Вован, Юмрук — върнете се в тунела, в прохода. Затворете вратата — нареди един от гласовете, вероятно на брадатия командир. — Враговете остават тук. Дрон охранява враговете. Утре е празник, хората ядат враговете, почитат Великия червей.

— Какво направихте с Олег? Какво направихте с детето? — закрещя дрезгаво Артъом подире им.

Вратата изхлопа приглушено.

[1] РВА — Ракетни войски и артилерия. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 17

ДЕЦАТА НА ЧЕРВЕЯ

Няколко минути цареше пълна тишина и Артъом, решил, че са ги оставили сами, отново се замята, опитвайки се поне да седне. Прекалено здраво завързаните крака и ръце бяха отекли и го боляха. Артъом си спомни думите на втория си баща, който веднъж му беше обяснил, че ако дори и превръзка или бинт не се свалят прекалено дълго, тъканите може да започнат да умират. Макар че, помисли си той, какво значение има това сега?

— Враг, лежи тихо! — разнесе се изведнъж глас. — Дрон ще духне игла-паралиш.

— Няма нужда — Артъом послушно застина. — Няма нужда да стреляш.

В него се появи надежда: а ако заговори своя тъмничар, дали няма да успее да го убеди да им помогне? Но за какво можеше да разговаря с дивак, който едва ли би разбрал и половината от думите му?

— А кой е Великият червей? — попита той първото, което му дойде наум.

— Великият червей създава земята. Създава света, създава човека. Великият червей е всичко. Великият червей е живот. Враговете на Великия червей, хората на машините, са смърт.

— Никога не съм чувал за него — произнесе Артъом, като внимателно подбираше думите си. — Къде живее той?

— Великият червей живее тук. Наблизо. Наоколо. Всички проходи Великият червей копае. Човек после казва — той прави това. Не. Великият червей. Дава живот, взема живот. Копаете нови проходи, хората в тях живеят. Добрите хора почитат Великия червей. Враговете искат да убиват Великия червей. Жреците казват така.

— Какви са тези жреци?

— Старите хора, с коси на главата. Само те могат. Те знаят, слушат желанията на Великия червей, говорят на хората. Добрите хора

правят така. Лошите хора не слушат. Лошите хора врагове, добрите ги ядат.

Артьом си спомняше подслушания разговор и постепенно започваше да разбира каква е работата. Един от тези жреци беше и старецът, разказал легендата за Червея.

— Жрецът казва: не бива да се ядат хора. Казва: Великият червей плаче, когато един човек яде друг — напомни му Артьом, старееше се да се изразява по същия начин, както и дивакът. — Да се ядат хора е против волята на Великия червей. Великият червей ще се натъжи, ще плаче... — добави той предпазливо.

— Великият червей, разбира се, ще плаче — чу се подигравателен глас от тъмнината. — Но емоциите са си емоции, а белтъчините в менюто не могат да се заменят с нищо.

Говореше същият този старец, Артьом веднага разпозна тембъра и интонацията му. Само не можеше да разбере дали човекът през цялото време се е намирал в стаята или току-що се е промъкнал в нея. И в двата случая вече нямаше надежда да се измъкне от килията.

После на Артьом му хрумна още една мисъл, от която го побиха тръпки. Добре, че Антон още не се е свестил и не чува това, помисли си той.

— А детето? Всичките деца, които отвличате? И тях ли ги ядете? Момчето? Олег? — попита той почти беззвучно, гледайки в мрака с широко отворени от ужас очи.

— Малките не ги ядем — отвърна дивакът, макар че Артьом очакваше да му отговори старецът. — Малките не могат да бъдат зли. Не могат да бъдат врагове. Малките ги взимаме, за да им обясним как да живеят. Говорим им за Великия червей. Учим ги да го почитат.

— Браво, Дрон! — похвали го жрецът. — Любимият ми ученик — поясни той.

— Какво се случи с момчето, което откраднахте предишната нощ? Къде е то? Знам, че вашето чудовище го отвлече — каза Артьом.

— Чудовище? И кой ги наплоди тези чудовища?! — избухна старецът. — Кой наплоди тези неми, триоки, безръки, шестопръсти, умиращи при раждането и неспособни да се размножават? Кой ги лиши от човешкия им облик, обеща им рай и ги захвърли да умират в апендикса на този проклет град? Кой е виновен за това и кой е истинското чудовище?

Артьом премълча. Старецът също не каза нищо повече и само дишаше тежко, опитвайки се да се успокои. И в този момент Антон най-накрая дойде на себе си.

— Къде е? — простена той. — Къде е синът ми? Къде е синът ми?! Върнете ми сина!

Той премина към викове и започна да се търкаля по пода в опити да се освободи, удряйки се ту в стената, ту в решетките.

— Буен е — отбеляза старецът с предишния насмешлив тон. — Дрон, успокой го.

Чу се странен звук — сякаш някой се изкашля или издиша силно. Нещо изсвистя във въздуха и след няколко секунди Антон отново утихна.

— Много поучително — каза жрецът. — Ще отида да доведе момчето, нека се види с татко си, да се прости с него. Между другото, славно момче, баща му може да се гордее с него — толкова добре се съпротивлява на хипнозата... — Той се затътри, отдалечавайки се, изскърца отваряща се врата.

— Не бива да се боиш — изрече неочаквано меко тъмничарят. — Добрите хора не убиват, не ядат децата на враговете. Малките не грешат. Може да се научат да живеят добре. Великият червей прощава на малките врагове.

— Боже мой, какъв Велик червей? Та това е пълен абсурд! Лошо е, отколкото при сектантите и сатанистите! Как може да вярвате в него? Някой виждал ли го е някога този ваш Червей? Ти да не си го виждал? — Артьом се постара да произнесе последната си тирада със сарказъм, но не се оказа лесно да го направи, докато лежи на пода със завързани ръце и крака.

Както и онзи път, когато очакваше екзекуцията си в плен на фашистите, започна да го обзема равнодушие към собствената му съдба. Сложи глава на студения под и затвори очи, без да разчита на отговор.

— Великият червей не бива да се гледа. Забранено е! — отсече дивакът.

— Не е възможно такова нещо... — отговори неохотно Артьом. — Няма никакъв Червей... А тунелите са правени от хора. Те всичките са обозначени на картите... Там има даже един кръгъл, където е Ханза,

който само хората биха могли да го построят. Но ти сигурно дори не знаеш какво е това карта...

— Знам — отговори спокойно Дрон. — Аз се уча от жреца, той показва. На картата ги няма много проходи. Великият червей е направил много нови проходи и тях ги няма на картата. Дори тук, при нас, има нови проходи — свещени, а на картата ги няма. Хората на машините правят карти и си мислят, че те копаят проходите. Глупави, горди. Нищо не знаят. Затова Великият червей ги наказва.

— За какво ги наказва? — не разбра Артъм.

— За гор... де-ли-востт-та — изговори старателно дивакът.

— За горделивостта — потвърди гласът на жреца. — Великият червей е сътворил човека последен и човекът е бил най-любимото му дете. Защото на другите не е дал разум, а на човека е дал. Знаел е, че разумът е опасна играчка и затова е повелил: живеј в мир със себе си, в мир със земята, в мир с живота и всички твари и ме почитай. След това Великият червей си отишъл в самите недра на Земята, но преди това казал: „Ще дойде ден, в който ще се върна. Прави така, сякаш съм до теб.“ И хората послушали своя създател и живели в мир със земята, която той сътворил, и в мир един с друг, и в мир с другите твари, и почитали Великия червей. И им се родили деца, на които също се родили деца, и от баща на син, от майка на дъщеря те предавали думите на Великия червей. Но умрели онези, които чули със собствените си уши повелята, и умрели техните деца, и се сменили много поколения, а Великият червей все не се връщал. И тогава, един след друг, престанали хората да слушат заветите му и да вършат това, което той искал. И се появили такива, които казали: никога не е имало Велик червей, няма и сега. И другите чакали Великият червей да се върне и да ги накаже. Да ги запали със светлината на очите си, да изгори телата им и да затрупа проходите, в които живеят. Но Великият червей не се връщал и само плачел за хората. И сълзите му се надигали от дълбините и потапяли по-долните проходи. Но тези, които се отказали от своя създател, казали: нас никой не ни е сътворил, нас ни е имало винаги. Човекът е прекрасен и могъщ, не може да е сътворен от земен червей! И казали: цялата земя е наша и е била наша, и ще бъде, и проходите в нея са направени не от Великия червей, а от нас и нашите предци. И подпалили пожари, и започнали да убиват съществата, създадени от Великия червей, като казвали: ето, целият живот, който е

наоколо, е наш, и всичко е тук само за да утоли нашия глад. И създали машини, за да убиват по-бързо, за да сеят смърт, за да разрушават живота, създаден от Великия червей, и да подчинят неговия свят на себе си. Но той и тогава не се появил от дълбините, в които бил отишъл. И те се засмели и продължили да вършат всичко противно на това, което той говорел. И решили, за да го унижат, да построят такива машини, които да повтарят неговия облик. И създали те такива машини, и влезли в утробите им, и се засмели; ето, казали, сега можем да управляваме сами Великия червей, и то не един, а десетки. И пръскат светлина очите им, и гръмва гръм, когато запълзят, и от червата им излизат хора. Ние създадохме Червея, а не Червеят нас, казват те. Но и това не им е било достатъчно. Нараствала омразата в сърцата им. Решили да направят така, че да разрушат самата земя, на която живеят. И създали хиляди най-различни машини: изхвърлящи огън, изплюващи желязо и разкъсващи земята на части. И започнали да унищожават земята и всичко живо, което е в нея. И тогава не издържал Великият червей и ги прокълел: взел им най-ценния свой дар — разума. Обзело ги безумие, обърнали машините си един срещу друг и започнали да се убиват един друг. И вече не помнели защо правят това, което правят, но не можели да се спрат. Така Великият червей наказал човека за горделивостта му.

— Но не всички? — попита детски глас.

— Не. Имало и такива, които никога не забравили Великия червей и го почитали. Отрекли се те от машините и светлината и живели в мир със земята. Те се спасили и Великият червей не забравил за тяхната вяност и запазил разума им, и обещал да им даде целия свят, когато враговете му паднат. И така ще бъде!

— И така ще бъде! — повториха в хор дивакът и детето.

— Олег? — обади се Артъм, долавяйки нещо познато в детския глас. Момчето не отговаряше.

— И до ден-дневен враговете на Великия червей живеят в изритите от него проходи, защото няма къде другаде да се укрият, но продължават да почитат не него, а машините си. Търпението на Великия червей е огромно и не се е изчерпало за дълги векове на човешки безчинства. Но и то не е безкрайно. Предсказано е, че когато той нанесе последен удар по тъмното сърце на страната на враговете си, волята им ще бъде сломена, а светът ще остане за добрите хора.

Предсказано е, че ще удари часът, в който Великият червей ще призове на помощ реките и земята, и въздуха. И ще пропадне земната твърд, и ще потекат потоци, помитащи всичко по пътя си, и тъмното сърце на врага ще бъде низвергнато в небитието. И когато най-накрая възтържествува праведният, ще има щастие за добрите и живот без болести, изобилие от гъби и всякакви животни.

Светна огънче. Артьом някак успя да опре гръб в стената и сега не беше необходимо да се извива мъчително, за да задържи в полезрението си хората от другата страна на решетката.

На пода посред стаята, с гръб към него, седеше по турски малко дете. Над него се извисяваше сухата фигура на жреца, осветена от пламъка на горящата в ръката му запалка. Дивакът с тръбата за духане на стрели стоеше до него, облегнал гръб на дървената каса. Очите на всички бяха устремени към стареца, който току-що бе завършил повествованието си.

Артьом с усилие обърна глава и погледна Антон, застанал в конвулсивната поза, в която го беше застигнала парализиращата игла. Той бе вперил поглед в тавана и не можеше да види сина си, но със сигурност чуваше всичко.

— Стани, синко, и погледни тези хора — каза жрецът.

Момчето веднага скочи на крака и се обърна към Артьом. Беше Олег.

— Приближи се още към тях. Познаваш ли някого? — попита старецът.

— Да — кимна утвърдително момчето, гледайки изпод вежди към Артьом. — Това е моят татко, а с този чичо заедно ние слушахме вашите песни. През тръбите.

— Твоят татко и неговият приятел са лоши хора. Те са използвали машини и са искали да унижат Великия червей. Помниш ли как разказа на мен и чичо Вартан какво е правел баща ти, когато лошите хора са искали да унищожат света?

— Да — кимна пак Олег.

— Кажи ни го още веднъж — старецът премести запалката в другата си ръка.

— Татко е работел в РВА. Ракетни войски. Той е бил ракетчик. Аз искам да стана същия като него, когато порасна.

Гърлото на Артьом пресъхна. Как не бе успял да разгадае по-рано тази загадка? Ето откъде се е взела тази странна нашивка у момчето и ето защо то беше заявило, че също е ракетчик, като убития Фира! Съвпадението бе почти невероятно — в цялото метро хората, служили в ракетни войски, сигурно са единици... И двама от тях са се оказали на „Киевска“. Можеше ли това да е случайност?

— Ракетчик... Тези хора са причинили на света повече зло, отколкото всички останали, взети заедно. Те са насочили машините и устройствата, които са изпепелили и унищожили земята и почти целия живот на нея. Великият червей прощава на много заблудили се, но не и на тези, които са давали заповеди да се разрушава светът и да се сее смърт в него, и не на тези, които са изпълнявали тези заповеди. Твоят баща е причинил непоносима болка на Великия червей. Знаеш ли какво заслужава той? — гласът на стареца стана суров, в него отново зазвъняха стоманени нотки.

— Смърт? — попита неуверено момчето, поглеждайки ту към жреца, ту към баща си, сгърчен на пода на маймунарника.

— Смърт — потвърди жрецът. — Той трябва да умре. Колкото по-рано умрат лошите хора, причинили болка на Великия червей, толкова по-скоро ще се сбъдне неговото обещание и светът ще бъде възроден и предаден на добрите хора.

— Тогава татко трябва да умре — съгласи се Олег.

— Браво! — старецът ласкаво потупа момчето по главичката. — А сега бягай, поиграй си още с чичо Вартан и с децата! Само гледай внимателно в тъмното, за да не паднеш! Дрон, изпрати го, а аз ще поседя тук още с тях. Върни се след половин час и вземете чували, ще започваме да ги готвим.

Светлината угасна. Стремителните шляпащи стъпки на дивака и лекият детски тропот се отдалечиха. Жрецът се изкашля и каза на Артьом:

— Ще си побърбям малко с теб, ако нямаш нищо против. Ние обикновено не взимаме пленници освен деца, защото нашите се раждат хилави и болни... А възрастните най-често ги донасят зашеметени. Бих се радвал да говоря и с тях, а може би и те самите не биха имали нищо против, само че ги изяждат прекалено бързо...

— Защо тогава ги учите, че да се ядат хора е лошо? — попита равнодушно Артьом. — Че Червеят там плаче и прочие?

— Ами как да го кажа... Това е заради тяхното бъдеще. Вие, разбира се, няма да доживеете този момент, както и аз, но сега се полагат основите на бъдещата цивилизация: култура, която ще живее в мир с природата. За тях канибализмът е необходимо зло. Закъде без животинските белтъчини? Но преданията ще останат и когато пряката необходимост да убиват и ядат себеподобните отпадне, те трябва да престанат да го правят. Ето тогава Великият червей ще напомни за себе си. Жалко само, че няма да живея в това прекрасно време... — старецът отново се засмя неприятно.

— Знаете ли, вече какво ли не видях в метрото — каза Артьом. — На една от станциите вярват, че ако копаят дълбоко, могат да достигнат до ада. На друга — че вече живеем в преддверието на рая, защото последната битка между доброто и злото е приключила и тези, които са оцелели, са избрани да влязат в Царството Божие. След всичко това историята за вашия Червей звучи някак неубедително. Поне вие самият вярвате ли в него?

— Какво значение има в какво вярваме аз или другите жреци? — усмихна се старецът. — Останало ти е да живееш малко, няколко часа, така че ще ти разкажа това-онова. На човек не му се удава с никого да бъде толкова искрен, колкото с онези, които ще отнесат откровенията му в гроба... Така че няма значение в какво вярвам аз самият. Най-важното е в какво вярват хората. Не е лесно да повярваш в бог, който сам си създал... — жрецът млъкна за момент, замисляйки се, а после продължи: — Как да ти обясня? Когато бях студент, учех философия и психология в университета, макар че това едва ли ти говори нещо. И имах един професор, преподавател по когнитивна психология, страшно умен човек, разлагаше на части целия мисловен процес, да ти е драго да го слушаш. Аз точно тогава, както и всички останали на тази възраст, си задавах въпроса има ли Бог, четях разни книги, водех спорове до сутринта — както става при всички. И клонях към извода, че по-скоро няма. Но реших, че точно този професор, голям познавач на човешката душа, може да ми даде точен отговор на този важен за мен въпрос. Отидох в кабинета му, уж да обсъждаме реферат, а после го питах: Иван Михалич, има ли все пак Бог? Тогава той много ме смая. За мен, каза, дори не стои този въпрос. Аз самият съм от вярващо семейство, свикнал съм с мисълта, че го има. Не се опитвам да анализирам вярата от психологическа гледна точка, защото не искам. И

изобщо, каза той, за мен това е въпрос не толкова на принципиално знание, колкото на всекидневно поведение. Моята вяра не се състои в това, че съм искрено убеден в съществуването на висша сила, а в това, че изпълнявам предписаните заповеди, моля се нощем, ходя на църква. От това ми става по-добре, по-спокойно. Та така... — старецът млъкна.

— И какво? — не издържа Артъм след едноминутна пауза.

— Ами такава. Дали аз вярвам във Великия червей, или не вярвам, не е чак толкова важно. Но заповедите, сложени в божии уста, живеят векове наред. Лесна работа: да създадеш бог и да го научиш на нужните думи. И, повярвай ми — Великият червей не е по-лош от другите богове и ще надживее много от тях.

Артъм затвори очи. И Дрон, и вождът на това удивително племе, и дори такива странни създания като Вартан със сигурност не подлагаха вярата във Великия червей на ни най-малко съмнение. За тях тя беше даденост, единственото обяснение на това, което виждаха около себе си, единственото ръководство за действие и мерило за добро и зло. В какво друго можеше да вярва човек, който през целия си живот не е виждал нищо друго, освен метрото? Но в легендите за Червея имаше още нещо, което Артъм засега не можеше да разбере.

— Но защо толкова ги настройвате против машините? Какво лошо има в механизмите? Електричеството, светлината, огнестрелното оръжие — как смятате, че ще живее народът ви без това? — попита той.

— Какво лошо има в машините?! — тонът на стареца рязко се промени: фалшивото добродушие и търпение, с които бе излагал мислите си до момента, се изпариха. — Ти да не смяташ един час преди смъртта си да ми проповядваш за ползата от машините?! Я се огледай наоколо! Само слепец няма да види, че ако залезът на човечеството се дължи на нещо, това нещо е, че прекалено много сме разчитали на машините! Как смееш да ми говориш за важната роля на машините тук, на моята станция? Нищожество!

Артъм изобщо не очакваше, че неговият въпрос, съвсем не толкова бунтовнически, колкото предишния, за вярата във Великия червей, ще предизвика такава реакция у стареца. Не намирайки какво да отговори, младежът млъкна. В тъмнината се чуваше как жрецът

диша тежко, шепне някакви проклетия и се опитва да се успокои. Заговори едва след няколко минути.

— Отвикнал съм да разговарям с неверници — ако се съдеше по гласа, старецът отново се бе взел в ръце. — Заговорих се с вас, а и младежите се бавят някъде, не донасят чувалите — той наблегна на думата „чували“ и направи артистична пауза.

— Какви чували? — хвана се на въдицата Артъом.

— Ще ви готвят. Когато говорех за мъченията, се изразих неправилно. Безсмислената жестокост е противна на Великия червей. Защо да измъчваш някого, когато ти отговаря сам, преди още да си задал въпроса? Имах предвид друго. Ние с колегите, когато разбрахме, че канибализмът се е появил тук като явление и вече нищо не може да се направи, решихме поне да се погрижим за кулинарната страна на въпроса. И някой си спомни, че корейците, когато ядат кучета, ги слагат живи в чували и забиват в тях пръчки, докато не ги умъртвят. Месото много печели от това. Става крехко, нежно. И кървавицата, и пържолите. Така че да прощавате. Аз може и да искам първо да ви умъртвим, а после с пръчките, но непременно трябва да има вътрешни кръвоизливи. Рецептът си е рецептът. — Старецът дори щракна със запалката, за да се полюбува на въздействието на думите си. — Обаче се бавят, да не е станало нещо... — добави той.

Насред фразата му той беше прекъснат от пронизващ писък. Чуха се викове, звук от тичащи крака, детски плач, зловещо свистене... На станцията ставаше нещо. Жрецът се вслуша неспокойно в шума, после изгаси огъня и утихна.

След няколко минути пред прага затрополиха тежки обувки и някакъв басов глас избуча:

— Има ли някой жив?

— Да! Ние сме тук! Артъом и Антон! — закрещя с всичка сила Артъом, надявайки се, че старецът няма в пазвата си тръба с отровни стрели.

— Тук са! Прикрий мен и момчето! — извика някой.

Избухна ослепително ярка светлина. Старецът се хвърли към изхода, но човекът, препречил прохода, го повали с удар по шията. Жрецът изхриптя и падна.

— Вратата, дръж вратата!

Нещо изгърмя, от тавана се посипа вар и Артъом замижа. Когато отвори очи, в стаята вече стояха двама души. Изглеждаха доста необичайно — досега той не беше виждал такова нещо.

Облечени в тежки дълги бронежилетки върху черната си униформа, двамата бяха въоръжени с необичайно къси автомати с лазерни прицели и топчести заглушите ли. И без това внушителният вид се допълваше от масивни титанови шлемове със забрала, като на спецчастите в Ханза, и големи метални щитове с неясно предназначение, които имаха процепи за гледане. Единият носеше окачена на рамото огнепръскачка.

Двамата огледаха бързо стаята, осветявайки я с дълги и невероятно силни фенери, по форма приличащи на палки.

— Тези ли са? — попита единият.

— Те са — потвърди другият.

След като огледа делово ключалката на вратите на маймунарника, първият отстъпи назад, направи няколко крачки и със скок нанесе ритник по решетката. Ръждивите панти не издържаха на удара и вратата рухна на половин крачка от Артъом. Човекът приклепна пред него, опрял едното си коляно в пода, и вдигна забралото. Всичко си застана на мястото: пред Артъом, присвил очи, клечеше Мелник и го гледаше. По кабелите, омотали ръцете и краката на Артъом, се плъзна широк нащърбен нож. После сталкерът с няколко удара разряза и кабелите, с които беше вързан Антон.

— Жив е — отбеляза Мелник със задоволство. — Ще можеш ли да вървиш?

Артъом закима, но не успя да се изправи на крака. Изтръпналото му тяло още не му се подчиняваше.

В стаята дотичаха още няколко души, двама от които веднага заеха отбранителни позиции до вратата. Отрядът се състоеше от общо осем бойци: те бяха облечени и екипирани почти по същия начин, както и онези, които проникнаха в стаята първи, но някои имаха и дълги кожени якета, като на Хънтър. Един от тях пусна на пода детето, което до момента носеше под мишница, прикривайки го с надянатия на ръката щит. То веднага се хвърли към килията и се наведе над Антон.

— Тате! Тате! Аз нарочно ги излъгах, че съм на тяхна страна, честна дума! Аз показвах на чичкото къде си! Извинявай, тате! Тате, не

мълчи! — момчето едва сдържаше сълзите си.

Антон гледаше равнодушно в тавана с вцепенени очи. Артъом се изплаши, че втората поред парализираща игла можеше да се е оказала последна за командира на патрула. Мелник сложи показалеца си върху шията на проснатия на пода Антон.

— Наред е — обяви той след няколко секунди. — Жив е. Носилка тук! Докато Артъом разказваше за въздействието на отровните игли, двама бойци разгънаха на пода платнена носилка и сложиха Антон в нея.

Поваленият на пода старец се размърда и замърмори нещо.

— Кой е тоя? — попита Мелник и когато изслуша обяснението на Артъом, реши: — Взимаме го с нас. Ще го използваме за щит. Каква е обстановката?

— Всичко е тихо — доложи пазещият вратата боец.

— Оттегляме се към тунела, от който дойдохме — обяви сталкерът. — Трябва да се върнем в базата с ранения и заложника за разпит. Дръж — той подхвърли автомат на Артъом. — Ако всичко е наред, няма да се наложи да го използваш. Ти нямаш даже броня, така че ще останеш под наше прикритие. Наглеждай детето.

Артъом кимна и хвана Олег за ръката, като едвам успя да го откъсне от носилката, на която лежеше баща му.

— Строй „костенурка“ — нареди Мелник.

Бойците мигновено образуваха овал, заграждайки го с вдигнатите си щитове, над които се виждаха само шлемовете им. Четирима от тях взеха носилката със свободните си ръце. Момчето и Артъом се оказаха във вътрешността на строя, напълно прикрити от щитовете.

Запушиха устата на пленения старец, вързаха ръцете му отзад и го сложиха в предната част на строя. След няколко здрави удара в ребрата той прекрати опитите си да се измъкне и утихна, навъсено втренчен в пода.

За очи на „костенурката“ служеха първите двама бойци, които имаха особени прибори за нощно виждане: те бяха закрепени направо за шлема, така че ръцете им оставаха свободни. По команда отрядът се приведе, прикривайки с щитовете краката си, и тръгна стремително напред.

Притиснат между бойците, Артъом мъкнеше за ръката неуспяващия да крачи в темпо Олег. Не виждаше нищо и можеше да съди за случващото се само по откъслечните разговори между останалите.

— Трима вдясно... жени, дете.

— Вляво! В арката, в арката! Стрелят! — върху желязото на щита зазвъняха игли.

— Повали ги!

Чуха се ответните автоматни откоси.

— Първият готов... Вторият готов... Тръгваме, тръгваме!

— Отзад! Лостове! — отново изстрели.

— Къде, къде? Оттам не може да се мине!

— Напред, казах! Дръж заложника!

— По дяволите, прелетя право пред очите ми...

— Стой! Стой! Стойте!

— Какво има там?

— Всичко е блокирано! Там са четирийсет души! Барикади!

— Далече ли са?

— На двайсет метра. Не стрелят.

— Заобикалят отстрани!

— Кога са успели да построят барикада?!

Върху щитовете се посипа истински дъжд от игли. По сигнал всички се спуснаха на едно коляно, така че сега бронята ги прикриваше изцяло. Артъом се приведе, прикривайки момчето. Оставиха носилката с Антон на пода и сега стрелците станаха двойно повече.

— Не отвръщайте! Не отвръщайте! Чакаме...

— Уцели ме в ботуша...

— Готови за светлина... На три — фенерите и огън! Който има нощно виждане — да избира целите отсега. Едно...

— Каква градушка...

— Две! Три!

Едновременно се запалиха няколко мощни фенера и затракаха автоматите. Някъде напред се чува викове и стонове на умиращи. После стрелбата неочаквано прекъсна и Артъом се заслуша.

— Ето там, с белия флаг... Да не се предават?

— Прекратете огъня! Ще говорим! Изкарайте заложника!

— Стой, гадино, къде си тръгнал? Държа го, държа го! Ама че пъргав дъртак!

— Хванали сме жреца ви! Пуснете ни да си отидем! — извика Мелник. — Пуснете ни да се върнем в тунела! Повтарям, пуснете ни да си отидем!

— Е, какво? Какво става там?

— Никаква реакция. Мълчат.

— Те изобщо разбират ли ни?

— Осветете го по-добре...

— Дайте да погледна...

После преговорите прекъснаха. Бойците сякаш потънаха в размисъл — отначало тези, които стояха отпред, после утихнаха и прикриващите тила. Настъпи напрегната тишина, не предвещаваща нищо добро.

— Какво става там? — попита Артьом тревожно.

Никой не му отговори. Хората престанаха дори да се помръдват. Артьом усети как момчето стисна дланта му със своята изпотена от възбуждане ръчичка. Трепереше.

— Усещам го... Той ги гледа... — каза то тихо.

— Пуснете заложника — изрече изведнъж Мелник.

— Пускаме заложника — повтори друг боец.

Тогава Артьом не издържа, надигна се и погледна над щитовете и шлемовете — напред, където на десетина крачки от тях, в сечението на три ослепителни лъча светлина стоеше, без да примижава и без да се прикрива с ръце, висок прегърбен човек с бял парцал в протегнатата жилеста ръка. От това разстояние лицето на човека се виждаше много добре... прекалено добре. Това беше същество, подобно на Вартан, който го бе разпитвал преди няколко часа. Артьом се скри зад щита и приготви автомата си за стрелба.

Сцената, която току-що беше видял, още бе пред очите му. Едновременно зловеща и омайваща, тя изведнъж му напомни за старата книжка „Митове и легенди на древна Гърция“, която обичаше да разглежда, когато беше малък. Една от легендите разказваше за чудовищно създание в получовешки облик, чийто поглед бе превърнал в камък мнозина храбри воители.

Той успокои дишането си, събра цялата си воля, забранявайки си да гледа в лицето на хипнотизатора, скочи над щитовете като пружина

и натисна спусъка. След странный безшумен бой, който бяха водили помежду си противниците, въоръжени с тръби за духане и автомати със заглушители, откосът на калашника сякаш разтресе сводовете на станцията.

Макар Артъом да беше уверен, че не е възможно да пропусне от такова разстояние, се случи това, от което се боеше най-много: неясно по какъв начин това създание отгатна движението му и веднага щом главата на Артъом се появи над щитовете, погледът му беше хванат в капана на мъртвите очи. Той успя да натисне спусъка, но невидима ръка отмести цевта настрани. Почти целият откос мина встрани, само един куршум се заби в рамото на съществото. То издаде разсичащ слуха гърлен звук и с едно неуловимо движение се потопи в мрака.

Имаме няколко секунди, помисли си Артъом. Само няколко секунди. Когато отрядът на Мелник се бе промъквал в „Парк на победата“, на негова страна е бил елементът на изненадата. Но сега, когато диваците бяха организирали отбраната и бяха изправили отпред своите нечовеци, изглежда нямаше шанс да се преодолее изградената от тях барикада. Единствен изход оставаше бягството по друг път. В главата на Артъом отново прозвучаха думите на тъмничаря: от станцията тръгват в неизвестна посока тунели, които ги няма на картата на метрото.

— Тук има ли други тунели? — попита той Олег.

— След прехода има още една станция, същата като тази, като отражение в огледало — махна с ръка момчето. — На нея си играехме. Там има още тунели, като тук, но ни казаха, че не бива да ги доближаваме.

— Отстъпваме! Към прехода! — извика Артъом, стараяйки се да имитира басовото звучене на командира на отряда Мелник.

— От какъв зор? — изръмжа недоволено сталкерът.

Той изглежда започваше да идва на себе си. Артъом го хвана за рамото.

— По-бързо, те имат хипнотизатор — занарежда той. — Няма да минем през този заслон! Там има друг изход, през прехода!

— Вярно, тази станция е двойна... Оттегляме се! — взе решение сталкерът. — Дръжте барикадата! Назад! Давайте, хайде!

Останалите бавно, сякаш неохотно се размърдаха. Извиквайки им нови заповеди, Мелник успя да ги накара да се престроят и да

започнат отстъплението, преди от тъмнината към тях да полетят нови игли. Когато започнаха да се изкачват по стъпалата на прехода, боецът, крачещ последен, извика и се хвана за пищяла. Той пристъпва с вдървяващи се крака още няколко секунди, Артьом го видя в отблясъците на фенерите. Но после тялото му беше обхванато от чудовищни гърчове, сви се като изстискан след пране парцал и рухна на земята. Отрядът се спря. Под прикритието на щитовете двама свободни бойци се хвърлиха да вдигат другаря си от земята, но всичко беше свършило. Тялото му посиняваше пред очите им, а на устните се появи пяна. Артьом вече знаеше какво означава това, вероятно Мелник също знаеше.

— Вземи му щита, шлема и автомата! Бързо! — нареди той на Артьом. — Оттегляме се! Оттегляме се! — закрещя той на останалите.

Титановият шлем беше изцапан с огромно количество пяна и Артьом така и не се реши да го свали от главата на мъртвеца. Ограничи се с автомата и щита, даде кръгов откос, надявайки се да сплаши разтворилите се в мрака убийци, зае място в тила на строя, прикри се с щита и тръгна подир останалите.

Те вече почти бягаха. После някой хвърли далеч напред димна шашка и възползвайки се от суматохата, членовете на отряда започнаха да скачат върху линията. Още един от бойците възкликна удивено и се строполи на земята. Сега се наложи само трима да носят носилката с ранения Антон. Артьом така и не се реши да се покаже иззад щита и стреля няколко пъти напосоки. После настъпи странно затишие: към тях вече не летяха игли, макар че ако се съдеше по звука от шляпащи крачки и гласовете наоколо, преследването не бе прекратено. Набрал смелост, Артьом надникна над щита.

Отрядът се намираше на десет метра от вход на тунел. Първите бойци вече бяха влезли вътре, а двамина се бяха обърнали, обхождаха с лъчите на фенерите си подстъпите и прикриваха останалите. Но от това нямаше нужда: диваците изглежда нямаха намерение да ги следват в тунела. Наредили се в полукръг, отпуснали тръбите си надолу и прикривайки се с ръце от ослепяващите лъчи на фенерите, те безмълвно чакаха нещо.

— Врагове на Великия червей, слушайте!

Пред тълпата пристъпи същият онзи брадат вожд, който беше давал нареждания по време на разпита.

— Враговете отиват в свещените проходи на Великия червей. Добрите хора няма да ви последват. Днес има забрана да се ходи там. Голяма опасност. Смърт, проклятие. Нека враговете да пуснат стария жрец и да вървят.

— Не го пускайте, не ги слушайте! — незабавно нареди Мелник.
— Да вървим!

Те предпазливо продължиха движението си. Артъом и още няколко бойци, които вървяха последни, заотстъпваха заднешком, без да отместват дулата на автоматите си от отдалечаващата се станция. Отначало наистина никой не тръгваше подире им. От станцията долитаха гласове: някои спореха, първо тихо, после преминаха във виковете.

— Дрон не може! Дрон трябва да тръгне. След учителя!

— Забрана да се ходи! Стой! Стой!

Черната фигура се метна от тъмнината в лъчите на фенерите с такава скорост, че беше напълно невъзможно да се уцели. В далечината след нея се появиха и други. След като не успя да хване на мушка първия дивак, един от бойците метна нещо напред.

— Граната! Залягайте!

Артъом се хвърли по корем върху траверсите, прикри главата си с ръце и отвори уста, както го беше учил вторият му баща. Невъобразимият грохот и зашеметяващата сила на взривната вълна го удариха в ушите и го притиснаха към земята. Той лежа още няколко минути, като отваряше и затваряше очи и се опитваше да дойде на себе си. Главата му кънтеше, пред очите му се въртяха цветни петна. Първият звук, който достигна до съзнанието му, бяха несръчно изговаряни, безкрайно повтарящи се думи:

— Не, не, не стреляй, не стреляй, Дрон няма оръжие, не стреляй!

Той вдигна глава и се огледа. В пресичащите се лъчи, високо вдигнал ръце, стоеше същият онзи дивак, който ги охраняваше, когато бяха в маймунарника. Двама бойци го държаха под прицел, очаквайки заповеди, останалите се надигаха от земята и изтупваха дрехите си. Във въздуха висеше тежка каменна прах, откъм станцията се носеше лютив дим.

— Какво, срути ли се? — попита някой.

— От една граната... Цялото метро се държи на косъм...

— Е, затова пък вече няма да се напъхат след нас. Докато не разчистят срутването...

— Този го връзваме и го взимаме с нас. Да тръгваме, няма време, не се знае кога ще се опомнят — нареди приближилият се Мелник.

Направиха почивка едва след час. През това време тунелът на няколко пъти се раздвояваше и сталкерът, крачещ най-отпред, правеше избор между разклоненията. На едно място в стените се забелязваха огромни чугунени панти, на които вероятно някога е имало масивни капаци. До тях лежаха отломки от херметична врата. Не попаднаха на нищо друго интересно: тунелът беше напълно пуст, тъмен и безжизнен.

Вървяха бавно: на пленения старец му се заплитаха краката и той на няколко пъти се спъна и падна. Дрон крачеше неохотно и през цялото време мърмореше под носа си нещо за проклетия и забрани, докато и на него не му запушиха устата с парцал.

Когато сталкерът най-накрая нареди спиране и изпрати часовите с прибори за нощно виждане на петдесет метра в двете посоки, безсилният жрец рухна на пода. Дивакът, мучащ умолително през парцала, постигна това, че конвоиращите го отведоха при стареца и като се отпусна пред него на колене, Дрон го погали с вдървени ръце по главата.

Малкият Олег се хвърли към носилката, на която лежеше баща му, и заплака. Парализата на Антон бе преминала, но той все още беше в безсъзнание, също както и след първия път, в който го бяха уцелили с иглата. През това време сталкерът повика Артъм встрани. Младежът вече не можеше да сдържа любопитството си.

— Как ни намерихте? Аз вече си мислех: край, ще ни изядат — призна си той на Мелник.

— Та трябваше ли изобщо да ви търсим? Бяхте оставили дрезината точно под люка. Патрулните я забелязали след половин час, когато не дочакали Антон да се върне да си допие чая. Просто не се осмелили да се напъхат там сами. Сложили охрана, доложили на началника. А аз пристигнах съвсем скоро. После отидох до „Смоленска“, до базата, за подкрепление. Действахме по тревога, но все пак беше нужно време. Докато се екипираме... Едва на „Маяковска“ започнах да разбирам каква е работата. Там беше нещо подобно: също затрупан страничен тунел, където с Фирата се

разделихме — търсехме входа за Д-6 по картата. Отдалечихме се на петдесет метра един от друг. Той сигурно се е приближил повече към него. Само преди три минути беше тръгнал — крещя му, не отговаря. Притичвам — лежи целият посинял, подут, с тази гадост по устните. И вече ми се отпъда да търся. Хванах го за краката — и на станцията. Докато го мъкнех, си спомних Семьонич и неговата история с отравения часоци. Осветих Фирата — точно така, игла в крака. И всичко започна да си идва на мястото. Изпратих ти веднага куриер, за да останеш на станцията, свърших си работата и се върнах. Но не стигнах навреме.

— Нима на „Маяковска“ са също те? — учуди се Артьом. — Но как стигат дотам от „Парк на победата“?

— Ами ето как стигат — сталкерът свали тежкия си шлем и го сложи на пода. — Ще ме извиняваш, но дойдохме тук не само заради теб, а и на разузнаване. Мисля, че някъде наоколо трябва да има още един вход към Метро-2. Именно през него тези твои канибали са се добрали до „Маяковска“. Там, между другото, е същата история: през нощта изчезват деца от станцията. И изобщо, дявол знае къде още шетат, а ние нищичко не знаехме за тях.

— Тоест... вие искате да кажете... — самата мисъл се стори на Артьом толкова невероятна, че той не се осмели веднага да я изрече на глас. — Според вас входът към Метро-2 е някъде тук?

Нима порталът към Д-6, тайнствената сянка на метрото, се намираше съвсем близо до тях? В главата на Артьом нахлуха слухове, митове, легендите и теориите за Метро-2, които бе чул през целия си живот. Достатъчно беше да си спомни например за вратата в Невидимите наблюдатели, за които му бяха разказали двамата му странни събеседници на „Поляна“! Той неволно се огледа, сякаш очакваше да види незримото.

— Ще ти кажа нещо повече — намигна му сталкерът. — Мисля, че вече сме в него.

А да повярва в това вече му изглеждаше напълно невъзможно. Помоли един от бойците за фенера му и се зае да изследва стените на тунела. Усещаше как останалите го гледат учудено, прекрасно разбираше, че видът му в момента сигурно е много глупав, но не можеше да направи нищо със себе си. И той самият не беше напълно наясно какво е разчитал да види, когато попадне в Метро-2. Златни

релси? Хора, живеещи така, както са живеели преди, в приказно изобилие, не знаещи нищо за ужасите на сегашното съществуване? Богове? Обходи разстоянието от единия до другия патрулен, но така и не откри нищо, и накрая се върна при Мелник. Той разговаряше с боеца, който охраняваше дивака.

— Какво ще правим със заложниците? Ще ги ликвидираме ли?
— поинтересува се живо конвоирацията.

— Първо ще си поговорим — отвърна сталкерът.

Наведе се и измъкна парцала от устата на стареца, после направи същото и с другия пленник.

— Учителю! Учителю! Дрон идва с теб! Аз идвам с теб, учителю! — веднага занарежда дивакът, клатейки се назад-напред над стенещия жрец. — Дрон нарушава забрана, Дрон готов да умре от ръцете на враговете на Великия червей, но Дрон идва с теб до края.

— Какво има нататък? Какъв е тоя червей? Какви свещени проходи? — попита Мелник.

Старецът мълчеше. Поглеждайки изплашено конвоиращите, Дрон побърза да каже:

— Свещените проходи на Великия червей — забрана за добрите хора. Там може да се покаже Великият червей. Човек може да го види. Забрана да се гледа. Само жреците могат! Дрон се бои, но върви. Дрон върви с учителя.

— Какъв е тоя червей? — намръщи се сталкерът.

— Великият червей... Създателят на живота — обясни Дрон. — По-нататък са свещените проходи. Не може да се минава всеки ден през тях. Има дни на забрана. Сега е ден на забрана. Ако видиш Великия червей, ще се превърнеш в пепел. Ако го чуеш, ще бъдеш прокълнат, ще умреш бързо. Всички знаят. Старейшините казват.

— Всичките там ли са такива дегенерати? — погледна сталкерът към Артьом.

— Не — поклати глава младежът. — Поговорете с жреца.

— Ваше преосвещенство — обърна се подигравателно Мелник към стареца. — Ще ме извинявате, ама аз, така да се каже, съм стар войник... Как да се изразя... Не умея във висок стил... Там някъде, във вашите владения, има едно място, което търсим. Като че ли достъпно... Там се съхраняват... Огнени стрели? Гроздове на гнева?

Той се вглеждаше в лицето на стареца с надеждата, че онзи ще откликне на някой от епитетите, но жрецът упорито мълчеше и го гледаше мрачно изпод вежди.

— Горещи сълзи на боговете? — продължаваше да ехидничи сталкерът, под учудените погледи на Артъм и конвоиращите.

— Стига сте се превземали — прекъсна го презрително старецът най-накрая. — Няма защо да тъпчете трансценденталното с мръсните си войнишки ботуши.

— Ракети — веднага премина на делови тон Мелник. — Ракетна част в близкото Подмосковие. Изходът от тунела на „Маяковска“. Трябва да разбирате за какво говоря. Трябва спешно да се доберем дотам и за вас ще е по-добре да ни помогнете.

— Ракети... — бавно, сякаш пробвайки думата на вкус, повтори старецът. — Ракети... Вие сигурно сте на около петдесет години, нали? Все още помните. СС-18 на Запад ги наричаха „Сатана“. Това беше единственото прозрение на сляпата по рождение човешка цивилизация. Нима ви е малко? Вие унищожихте целия свят, нима ви е малко?!

— Чуйте, ваше преосвещенство, нямаме време за това — прекъсна го Мелник. — Давам ви пет минути. — Той сплете дланите си и кокалчетата му изпукаха.

Старецът направи гримаса. Изглежда, нито бойното облекло на сталкера и неговите бойци, нито зле прикритата заплаха в гласа на Мелник не му направиха ни най-малко впечатление.

— А какво можете да ми направите? — усмихна се той. — Да ме измъчвате? Да ме убиеете? Заповядайте, аз и без това съм вече стар, а нашата вяра няма достатъчно мъченици. Така че ме убийте, както сте убили стотици милиони други хора! Както сте убили целия наш свят! Целия ни свят! Давайте, натиснете спусък на вашата дяволска машина, както сте натискали спусъците и бутоните на десетки хиляди най-различни смъртоносни устройства!

Гласът на стареца, отначало слаб и хриплив, бързо се наливаше със стомана. Въпреки сплъстените побелели коси, вързаните ръце и ниския ръст, той вече не изглеждаше жалък, а излъчваше странна сила, всяка негова дума звучеше по-убедително и страшно от предишната.

— Няма нужда да ме душите с ръцете си, дори няма да ви се наложи да видите агонията ми... Бъдете проклети с всичките си

машини! Вие обезценихте и живота, и смъртта... Смятате ме за безумец? Но истинските безумци сте вие, вашите бащи и вашите деца! Нима не беше опасна лудост да се стремите да подчините цялата земя, да сложите юзда на природата, да я съсипете? А после от омраза към себе си и към тези като вас да се опитате окончателно да се разправите с нея? Къде бяхте, когато светът се рушеше? Видяхте ли как стана това? Видяхте ли това, което видях аз? Небето, отначало разтапящо се, а после забулено от каменни облаци? Кипящите реки и морета, изхвърлящи на брега сварили се живи създания, а после превръщащи се в студено желе? Слънцето, изчезнало от небосклона за много години? Къщи, за част от секундата превърнали се в прах, и живеещите в тях хора, превърнали се в пепел? Чухте ли виковете им за помощ? А умиращите от епидемии и обезобразените от излъчването? Чухте ли проклетията им? Вижте го! — той посочи Дрон. — Вижте всички безръки, безоки, шестопръсти! Дори онези от тях, които са придобили нови способности, ви заклеят!

Дивакът беше паднал на колене и с благоговение попиваше всяка дума на своя жрец. И Артьом в този момент изпитваше подобно желание. Дори конвоиращите неволно отстъпиха назад и само Мелник, примижал, продължаваше да гледа стареца в очите.

— Видяхте ли гибелта на този свят? — продължаваше жрецът. — Разбирате ли кой е виновен за нея? Кой знае имената на онези, които с едно натискане на бутона, дори без да виждат това, което правят, са изтривали от лицето на земята стотици хиляди хора? Превръщали са безкрайните зелени гори в изпепелени пустини? Какво направихте с този свят? С моя свят?! Как посмахте да поемете върху себе си отговорността да го превърнете в нищо? Земята не знае по-голямо зло от вашата адска машинна цивилизация, цивилизацията, противопоставяща неживите механизми на природата! Тя направи всичко възможно да смачка, да изяде и смели света, но се самозабрави и изстреби самата себе си... Вашата цивилизация е раков тумор, тя е огромна амеба, която жадно поглъща всичко, което е полезно и хранително наоколо, и изхвърля само зловонни отровени отпадъци. И сега отново са ви нужни ракети! Нужно ви е най-страшното оръжие, създадено от цивилизация на престъпници! Защо? За да довършите започнатото? За да шантажирате последните оцелели? Да се доберете

до властта? Убийци! Ненавиждам ви, ненавиждам ви всичките! — закрещя истерично той, после се закашля и млъкна.

Никой не пророни нито дума, докато старецът не се справи с кашлицата и не продължи:

— Но вашето време свършва... И дори аз самият да не доживея дотогава, вас ще ви сменят други, които разбират пагубната сила на техниката, които могат да минат без нея! Вие се израждате и не ви остава много време. Колко жалко, че няма да вадя агонията ви! Но ние ще отгледаме синове, които ще я видят! Човекът ще се разкае за това, че в своята горделивост е унищожил всичко, което му е било ценно! След векове на илюзии и самоизмами той най-накрая ще се научи да различава доброто и злото, истината и лъжата! Ние ще възпитаваме тези, които ще заселят земята след вас. А за да не бъде агонията ви продължителна, скоро ще забием нашия кинжал на милосърдието в самото ви сърце! В хилавото сърце на вашата догниваща цивилизация... Този ден приближава! — той се изплю в краката на Мелник.

Сталкерът не отговори веднага. Той разглеждаше оценяващо треперения от ярост старец. После скръсти ръце на гърдите си и попита заинтересувано:

— И какво, вие измислихте някакъв червей и насъчинявахте детски приказки, само за да внушите на тези канибали омраза към техниката и прогреса?

— Мълчете! Какво знаете за моята омраза към вашата трижди проклетата дяволска техника? Какво разбирате от хора, от техните надежди, цели, потребности?! На човека не му достигаше точно такъв бог... Такъв, какъвто създадохме ние! Ако старите божества са позволили на човека да се сгромоляса в пропастта и сами са загинали заедно със своя свят, няма смисъл да бъдат съживявани... Във вашите думи усещам това дяволско високомерие, това презрение, тази горделивост, които доведоха човечеството на ръба на пропастта. Да, нека Великият червей да го няма, нека самите ние да сме го измислили, но вие скоро ще имате възможността да се убедите, че този измислен подземен бог е значително по-могъщ от вашите обитатели на небето, тези идиоти, сгромолясали се от своите тронове и разбили се на парчета! Вие се надсмивате над Великия червей? Надсмивайте се! Но няма да се смеете последни!

— Достатъчно. Парцалът! — нареди сталкерът. — Засега не го пипайте, може още да ни потрябва.

Отново запушиха устата на съпротивляващия се и бълващ проклетия старец. Дивакът, който за всеки случай бе хванат за ръцете от двама бойци, изобщо не проявяваше състрадание. Той стоеше мълчалив, раменете му бяха безсилно отпуснати, а угасналият му поглед не се откъсваше от жреца.

— Учителю... Какво означава това, че Великият червей го няма? — изговори тежко той най-накрая.

Старецът дори не го погледна.

— Какво означава, че учителят е измислил Великия червей? — произнесе тъпо Дрон, поклащайки глава от едната на другата страна.

Жрецът не отговаряше. На Артьом му се стори, че за своята реч старецът е изразходвал цялата си жизнена енергия и воля и сега, след като е избълвал без остатък огъня на омразата и презрението си, е изпаднал в апатия.

— Учителю... учителю... Великият червей го има... Ти лъжеш! Защо? Говориш лъжи да объркаш враговете! Него го има... Има го!

Неочаквано Дрон започна да вие приглушено и зловещо. В неговия полувовай-полуплач имаше такова отчаяние, че на Артьом му се прииска да се приближи към него, за да го утеши. Старецът, изглежда, вече се беше простил с живота и бе загубил всякакъв интерес към ученика си, сега го вълнуваха други въпроси.

— Има го! Има го! Него го има! Ние сме негови деца! Ние всички сме негови деца! Има го и винаги го е имало, и винаги ще го има! Има го! Ако Великият червей го няма... Значи... Ние сме съвсем сами...

С дивака, оставен сам на себе си, ставаше нещо зловещо. Дрон изпадна в транс, замята глава, сякаш се надяваше да забрави чутото, като издаваше една и съща нота, и капещите от очите му сълзи се смесваха с обилно течащата слюнка. Той дори не правеше усилия да се избърше, вкопчил ръце в гладко избръснатия си череп. Конвоиращите го пуснаха и той падна на земята, притиснал ушите си с ръце, и започна да удря главата си все по-силно и по-силно, докато тялото му не започна да се мята безконтролно, а виковите му не запълниха целия тунел. Бойците се опитаха да го усмирят, но дори ритниците и ударите

съоръжение е проста инженерна конструкция, много отдавна изоставена от собствениците си и завладяна от полуразумни канибали и техните фанатични жреци.

Бойците започнаха да си шепнат. Отрядът излезе на пуста станция с крайно необичаен вид. Къса платформа, нисък таван, дебели колони от железобетон и фаянсови стени вместо обичайния мрамор показваха, че от станцията не се е искало да радва очите, а единственото ѝ призвание е било да защити колкото се може по-надеждно тези, които са я ползвали.

Помътнелите от времето бронзови букви на стената изписваха непонятната дума „Совмин“^[1]. На друго място пишеше: „Дом на министрите на РФ“. Артьом знаеше със сигурност, че в обикновеното метро няма станция с нито едно от тези названия, което можеше да означава само едно: че отдавна се излезли извън неговите предели. Мелник, изглежда, нямаше намерение да се задържа тук. След като огледа набързо наоколо, той се посъветва нещо с бойците си и отрядът продължи напред.

Артьом усети как го обзема странно чувство, което едва ли би успял да изрази с думи. Сякаш в подарения от втория му баща пакет за рождения ден има само хартия от вестник, а така и не е намерил самия подарък.

Невидимите наблюдатели умираха пред очите му, превръщаха се от страшна, мъдра и неразбираема сила във фантасмагорични антични скулптури, илюстриращи древните митове, ронещи се от влагата и от тунелните течения. Заедно с тях се разсипваха на прах и другите вярвания, с които се бе сблъскал по време на това пътешествие.

Пред него се разкриваше една от най-големите тайни на метрото. Той крачеше из Д-6, наречен от някой от събеседниците му Златния мит на метрополитена. Но вместо радостно вълнение Артьом изпитваше непонятна горчивина. Той започваше да разбира, че някои тайни са прекрасни именно заради това, че не могат да бъдат разгадани, и че има въпроси, отговорите на които по-добре никой да не знае.

Артьом усети студ върху бузата си — на мястото, където диханието на тунела се среща със следата, оставена от спуснала се надолу сълза. Той поклати глава в знак на отрицание, както бе направил неотдавна застреляният дивак. Започваше да го тресе — или

от мразовитото тунелно течение, носещо миризма на влага и запуснатост, или от пронизващото чувство за самота и пустота.

За част от секундата му се стори, че всичко на света изведнъж е изгубило смисъл: и неговата мисия, и опитите на човека да оцелее в променилия се свят, и изобщо — животът във всичките му продадения. В него нямаше нищо — само пустият тъмен тунел, отреден всекиму за времето, през което трябва да премине слепешком от станцията „Раждане“ до станцията „Смърт“. Търсещите вярата просто се опитваха да намерят странични разклонения в този участък. Но станциите бяха само две и тунелът беше строен само за да ги свърже, затова в него не можеше да има никакви разклонения.

Когато Артъм се опомни, се оказа, че е изостанал на няколко десетки крачки от отряда. Не разбра веднага какво го е накарало да дойде на себе си. След като се огледа и се заслуша, осъзна: в една от стените се виждаше неплътено затворена врата, през която до него достигаше странен нарастващ шум — нечие приглушено боботене или недоволно ръмжене. Сигурно изобщо не се бе чувало нищо при минаването на останалите покрай вратата. Но вече ставаше все по-трудно да не се забележи този шум.

Сега отрядът вероятно се беше откъснал на сто метра от него. Преодолявайки желанието си да хукне да ги гони, Артъм затаи дъх, приближи се към вратата и я побутна. Зад нея се откри доста дълъг и широк коридор, завършващ с черния квадрат на изхода. Именно оттам идваше боботенето, все повече наподобяващо рев на голямо животно.

Артъм така и не се осмели да прекрачи прага. Стоеше като омагьосан, вперил поглед в черната пустота на изхода на коридора и вслушвайки се, докато ревят не се усили многократно и в отвора не се показва, осветено от яркия лъч на фенера, нещо размито, неимоверно огромно, неудържимо носещо се напред — покрай прохода и нататък.

Артъм отскочи, затръшна вратата и хукна да догони отряда.

[1] Совмин (Совет министров) — Министерски съвет. — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 18

ВЛАСТ

Те вече бяха успели да забележат отсъствието му и да спрат. Белият лъч шареше неспокойно из тунела и когато попадна в петното светлина, Артъом за всеки случай вдигна ръце нагоре и извика:

— Това съм аз! Не стреляйте!

Фенерът угасна. Артъом се забърза напред, готов да изтърпи мъмрене. Но когато настигна останалите, Мелник само го попита тихо:

— Чу ли нещо преди малко?

Младежът кимна безмълвно. Не му се искаше да говори за това, което току-що бе видял, при това не беше уверен, че не му се е сторило. От известно време бе свикнал, че трябва да се отнася предпазливо към усещанията си в метрото.

Какво беше това? Така можеше да изглежда преминаваща мотриса, но тази възможност бе изключена: в метрото вече от десетки години нямаше необходимото количество електроенергия, за да се задвижи влак. Втората възможност беше още по-невероятна. Артъом си спомни за предупрежденията на диваците относно свещените проходи на Великия червей и това, че през днешния ден има забрана за влизане в тях. Нищо друго не му идваше наум.

— Нали тук вече не минават мотриси? — попита той сталкера за всеки случай.

Мелник го изгледа недоволено.

— Какви ти мотриси? Откакто спряха тогава, никоя вече не се е помръднала, освен ако не я разглобят на части. За тези звуци ли говориш? Мисля, че са подземни води. Реката е съвсем наблизо, минали сме под нея. Добре, да върви по дяволите, имаме по-важни проблеми. Още не знаем как да се измъкнем оттук.

На Артъом не му се искаше да настоява на своето и да укрепва мнението на сталкера, че си има работа с откачалка. А тъй като втората му хипотеза беше още по-безумна, той предпочете да си замълчи и да не се връща повече на тази тема.

Вероятно реката наистина бе наблизил. Мрачната тишина на тунелите тук се нарушаваше от неприятните звуци на капеща вода и ромолето на тънки черни ручейчета край релсите. Стените и сводовете проблясваха влажно, те бяха покрити от бял слой плесени, на места имаше локви. Артъм беше свикнал да се бои от водата в тунелите и се чувстваше съвсем неуютно в този участък. Влагата се просмукваше в изоставените и забравени от човека места — без ремонт и постоянна борба с подпочвените води в някои от участъците на метрото се появяваха течове. Вторият му баща даже му бе разказвал навремето за потопени тунели и станции. За щастие те лежаха доста надълбоко или се намираха по краищата на метрото, така че тази напасть никога не се разпространяваше върху цялата линия. Затова ситните капки по стените изглеждаха на Артъм като предсмъртна пот, избила у човек в минута на агония.

Впрочем колкото повече вървяха, толкова по-сухо ставаше наоколо. Постепенно ручейчетата пресъхнаха, плесента върху стените орediaваше все повече и повече, а въздухът стана малко по-лек. Тунелът се спускаше надолу, оставайки си все така пуст, и това не можеше да не накара човек да застане нащрек. За кой ли път Артъм си спомни думите на Бърбъна, че няма нищо по-страшно от пустия участък. Останалите, изглежда, също разбираха това и все по-често се обръщаха нервно назад, натъкваха се на крачещия последен Артъм, а когато срещнеха погледа му, бързаха да се извърнат.

През цялото време крачеха право напред, без да се задържат при оградения с решетки странични отклонения и виждащите се в стените дебели чугунени врати. Едва сега Артъм започваше да осъзнава с какви невъобразими размери е лабиринтът, изкопан в земните недра под града от десетките поколения негови обитатели. Оказваше се, че метрото е само част от плетеницата от проходи и коридори, разпрострели се из дълбините като гигантска паяжина.

Някои от вратите, покрай които преминаваше отрядът, бяха отворени. Надникващият в тях лъч на фенера за секунди връщаше към живот призраците на изоставени стаи и ръждясали легла на два етаж, пропадеше в бездните на криволичещи коридори. Навсякъде цареше страшна запуснатост и колкото и Артъм да диреше дори най-малки следи от човешко присъствие, всичко беше напразно. Цялото това грандиозно съоръжение от много отдавна бе изоставено и мъртво.

Може би ако сега видеше на пода дори нечий изгнили останки, на Артьом нямаше да му е чак толкова страшно.

Изглеждаше, че маршът им продължава безкрайно. Старецът вървеше все така бавно, той изнемогваше, и нито побутванията в гърба, нито псувните на конвоиращите можеха да го накарат да ускори крачка. Отрядът вече не спираше и най-дългите почивки бяха по половин минута — точно колкото е необходимо на носещите носилката с Антон, за да си сменят ръцете. Детето проявяваше удивителна твърдост. И макар вече да си личеше, че Олег се е уморил, той нито веднъж не се оплака, а само упорито пъхтеше и се стараеше да не изостава от останалите.

Отпред оживено се разприказваха. Поглеждайки покрай широките гърбове, Артьом разбра каква е работата. Излизаха на нова станция. Тя изглеждаше почти по същия начин, както и предишната: ниски сводове, колони, наподобяващи слонски крака, боядисани с блажна боя бетонни стени, отсъствие на каквито и да било декоративни елементи. Платформата беше необичайно широка и изобщо не можеха да видят онова, което се намираше от другата ѝ страна. По бегла преценка на нея биха могли да се съберат поне две хиляди души, за да чакат пристигането на мотриса. Но и тук нямаше жива душа, а последната мотриса се бе отправила към местоназначението си толкова отдавна, че релсите бяха покрити с черна ръжда и изгнилите траверси бяха обрасли с мъх. Бронзовите излети букви на името на станцията накараха Артьом да потрепне. Това беше същият онзи загадъчен израз „Генерален щаб“. Той веднага си спомни за военните в Полиса и за непредвещаващите нищо добро блуждаещи огънчета в страховитата градинка при разрушените стени на Министерството на отбраната.

Мелник вдигна облечената си в ръкавица ръка. Отрядът мигновено застина.

— Улман, с мен — подхвърли сталкерът и с лекота скочи върху платформата.

Силният, подобен на мечка боец, крачещ до него, си помогна с ръце и се качи до командира си. Меките звуци на техните прокрадващи се стъпки веднага се разтвориха в тишината на станцията. Останалите членове на отряда сякаш по команда заеха отбранителна позиция, държейки под прицел тунела в двете посоки. Оказал се в средата,

Артъом реши, че под прикритието на другарите си поне ще успее да разгледа спокойно странната станция.

— Нали тате няма да умре? — той усети как момчето го дърпа за ръкава.

Младежът погледна надолу. Олег стоеше, наблюдаваше го умолително и Артъом разбра, че момчето е готово да се разплаче. Той поклати глава успокояващо и потупа детето по темето.

— Заради това, че разказах къде е работил тате? Затова ли го раниха? — попита Олег. — Тате винаги ми е казвал да не дрънкам пред никого... — той изхлипа. — Казваше, че хората не обичат ракетчиците. Тате каза, че това не е обидно, не е нещо лошо, че ракетчиците са защитавали родината си. Че просто другите им завиждат.

Артъом погледна с опасение жреца, но онзи, изтощен от пътя, седеше на пода и беше отправил угасващия си поглед в пустотата, без да обръща никакво внимание на разговора им.

След няколко минути разузнавачите се върнаха. Отрядът се струпва около сталкера, който накратко им обясни каква е работата:

— Станцията е пуста. Но не е изоставена. На няколко места има изображения на техния червей. Освен това... намерихме схема, начертана ръчно на стената. Ако може да ѝ се върва, това разклонение води към Кремъл. Там са централната станция и преходите към другите линии. Една от тях води в посока на „Маяковска“. Ще се наложи да отидем дотам, не би трябвало да има препятствия по линията. Няма да се пъхаме в страничните разклонения. Въпроси?

Бойците се спогледаха, но никой нищо не каза.

Затова пък старецът при думата „Кремъл“ се разтревожи, завъртя глава и започна да мучи нещо. Мелник се наведе и измъкна парцала от устата му.

— Не бива там! Не бива! Аз няма да ходя към Кремъл! Оставете ме тук! — замърмори жрецът.

— Каква е работата? — попита недоволно сталкерът.

— Не бива в Кремъл! Ние не ходим там! Аз няма да отида! — повтаряше старецът, треперейки.

— Прекрасно, щом не ходите там — отговори сталкерът. — Значи поне няма да има никой от вашите. Тунелът е пуст, чист. Нямам намерение да минавам през странични проходи. Според мен е по-добре така, направо през Кремъл.

В отряда зашепнаха. Спомняйки си за зловещото светене на кремълските кули, Артьом разбра защо не само жрецът се боеше да се покаже там.

— Това е! — прекъсна ропота Мелник. — Тръгваме напред, няма време. Те днес имат забрана, в тунелите няма никой. Не се знае обаче кога ще свърши денят според тях, а тогава ще стане трудно за нас. Вдигайте го!

— Не! Не ходете там! Не бива! Аз няма да отида! — старецът сякаш бе обезумял напълно.

Когато конвоирацията се приближи към него, жрецът с неуловимо змийско движение се изплъзна от ръцете му, после с престорена покорност застина под насочените дула на автоматите и изведнъж направи рязко движение със завързаните зад гърба му ръце.

— Е, пукнете тогава! — тържествуващият му смях след секунда се превърна в мъчително хриптене, тялото му бе обхванато от гърчове, а от устата му обилно потече пяна. Конвулсиите изкривиха мускулите на лицето му в безобразна маска и още по-ужасно беше, че краищата на устните се извиха нагоре. Това бе най-страшната усмивка, която Артьом беше виждал през живота си.

— Край — съобщи Мелник.

Той се приближи до падналия на земята старец и го обърна с върха на обувката си. Твърдият, сякаш вкаменил се труп след кратка съпротива се прекатури с лице надолу. Отначало Артьом си помисли, че сталкерът е направил това, за да не вижда лицето на мъртвеца, но после разбра истинската причина. Мелник освети с фенера си омотаните с въже китки на стареца. Десният юмрук стискаше игла, забита над китката на лявата ръка. Артьом не можеше да разбере как жрецът е успял да направи това, къде е криел отровното жило през цялото време и защо не го бе използвал до момента. Той се извърна от тялото и закри с длан очите на малкия Олег.

Отрядът застина на място. Макар че беше дадена заповед да тръгват, никой от бойците не помръдна. Сталкерът ги огледа оценяващо. Можеше да се предположи какво става в главите им: какво ли ги очакваше в Кремъл, щом заложникът беше предпочел да се самоубие, само и само да не отиде там?

Без да губи време в убеждаване, Мелник пристъпи към носилката със стенещия Антон, наведе се и хвана една от дръжките.

— Улман! — обади се той.

След секундно колебание широкоплещестият разузнавач зае мястото при втората ръчка на носилката. Подчинявайки се на неочакван импулс, Артър се приближи към тях и хвана едната задна ръчка. До него застана още някой. Без да каже нито дума, сталкерът се изправи и те тръгнаха напред. Останалите ги последваха и отрядът отново зае боен строй.

— Остана още малко — каза тихо Мелник. — Около двеста метра. Най-важното е да намерим прехода към другата линия. После — към „Маяковска“. Не знам какво ще правим след това. Фирата го няма... Ще измислим нещо. Сега имаме само един път. Не бива да се отклоняваме от него.

Думите му за пътя раздвижиха нещо у Артър. Той отново си спомни за своя собствен път. Замисли се и не можа да осъзнае веднага какво бе казал Мелник преди това. Но веднага щом думите на сталкера за загиналия Фира достигнаха до съзнанието му, той се сепна и прошепна достатъчно високо:

— Антон... Раненият... той нали е служил в РВА... Той е ракетчик! Значи още можем да успеем! Можем ли?

Мелник погледна недоверчиво през рамо, после премести поглед към проснатия върху носилката командир на патрула. Изглежда положението му беше съвсем лошо. Парализата на Антон отдавна бе преминала, но сега го измъчваше трескаво бълнуване. Стоновете се редуваха с откъслечни фрази, неясни, но яростни приказки, отчаяни молби, хлипане и дърдорене. И колкото повече се доближаваха до Кремъл, толкова по-силни ставаха виковете на ранения и толкова по-напрегнато се извиваше той върху носилката.

— Казах вече! Не спори! Те идват... Лягай! Страхливци... Но как... а останалите?! Никой не може да отиде там, никой! — доказваше Антон на приятелите си, които можеше да види само той.

Челото му се покри с пот и Олег, тичащ до носилката, са възползва от краткото спиране, в което бойците си сменяха ръцете, за да избърше челото на баща си с парцал. Мелник светна в лицето на командира на патрула, сякаш опитвайки се да разбере дали човекът ще дойде на себе си. Виждаше се как Антон стиска зъби и колко неспокойно се въртят очните ябълки под клепачите му. Юмруците му бяха стиснати, а тялото му се мятеше ту на едната, ту на другата

страна. Брезентовите ремъци не му позволяваха да падне, но ставаше все по-трудно да го носят.

След още петдесет метра Мелник вдигна дланта си нагоре и отрядът отново спря. Насред пода се белееше грубо нарисуван знак — обичайната вече криволичеща линия с удебеляването за главата отпред. Този път обаче змията се допираше до дебела червена черта, която пресичаше пътя ѝ към участъка напред. Улман подсвирна.

— Червена светлина, минаването забранено — засмя се нервно някой отзад.

— Това е за червеите, нас не ни засяга — отсече сталкерът. — Напред!

Но сега се придвижваха още по-бавно. Мелник, надянал прибор за нощно виждане, зае място начело на отряда. Но бяха престанали да бързат не само от предпазливост. На станцията „Генерален щаб“ тунелът бе започнал да се спуска още по-стръмно надолу, и макар че си оставаше все така пуст, откъм Кремъл беше започнала да се разпространява незрима, но осезаема пелена на нечие присъствие. Обгръщайки хората, тя им вдъхваше увереност, че там, в черните безпросветни дълбини, се крие нещо необяснимо, огромно и зло. Това усещане не приличаше на онези, които Артьом бе изпитвал до момента: нито на тъмния вихър, преследвал го в участъците след „Сухаревска“; нито на гласа в тръбите; нито на родения и подхранван от хората суеверен страх от тунелите, водещи към „Парк на победата“. Все по-силно се усещаше, че този път зад тревогата се крие нещо... неодоушевено, но все пак живо.

Артьом погледна якия боец, крачещ от другата страна на носилката, когото Мелник беше нарекъл Улман. Изведнъж страшно му се прииска да поговори с някого, без значение за какво, стига да чува човешки глас.

— А защо петолъчките на кулите на Кремъл светят? — спомни си Артьом терзаещия го отдавна въпрос.

— Кой ти каза, че светят? — отговори учудено боецът. — Няма такова нещо. Всъщност работата с Кремъл е такава: всеки вижда това, което иска. Някои твърдят, че и самият него го няма отдавна, просто всеки се надява да види Кремъл. Искат им се да вярват, че най-святото е оцеляло.

— А какво се е случило с него? — попита Артьом.

— Никой не знае — отговори разузнавачът — освен твоите канибали. Аз съм още млад, тогава нямах и десет години. А онези, които са воювали, разправят, че не са искали да разрушават Кремъл и са хвърлили върху него някаква секретна разработка... Биологично оръжие. В самото начало. Не са го забелязали веднага и дори не са обявили тревога, а когато разбрали каква е работата, вече било късно, затова тази разработка излязла всички на мястото, а и засмукала хората от околността. Още си живее там и се чувства много добре.

— А как... ги засмуква?

— Знаеш ли, че е имало едно такова насекомо — мравколъв? Копаяло е ями в пясъка, лягало е на дъното и си е отваряло устата. Ако наблизко минела мравка и случайно стъпела на края на ямата — била дотук. Край на трудовата ѝ биография. Мравколъвът се помръдвал, пясъкът потичал към дъното и мравката падала право долу, в устата му. Та и с Кремъл е същото. Достатъчно е да стъпиш на ръба на ямата — и те засмуква — усмихна се боецът.

— А защо хората сами отиват вътре? — не се отказваше Артьом.

— Откъде да знам? Сигурно хипноза... Ето, да вземем например тези твои канибали илюзионисти. Как замразяват мозъка на човек! Ако не го видиш сам, няма да повярваш. За малко да си останем там...

— А тогава защо отиваме в самата му бърлога? — попита Артьом с недоумение.

— Този въпрос не го задавай на мен, а на началството. Но както разбирам, трябва да си горе и да погледнеш кулите, за да те засмуче. А ние като че ли вече сме вътре... какво има да гледаме тук?

Мелник се обърна и сърдито им изшътка. Говорещият с Артьом боец веднага се сепна и млъкна. И започна да се чува това, което до момента гласът му бе заглушавал: идващо от дълбините недобро, тихо... бълбукане? Ръмжене? Достатъчно беше човек веднъж да долови този звук — като че ли непредвещаващ нищо страшно, но някак настойчив и неприятен — и вече не можеше да забрави за него.

Преминаха през три масивни херметични врати, наредени една след друга. Всички крила бяха гостоприемно разтворени и тежките железни прегради бяха вдигнати към тавана. „Врати — помисли си Артьом. — Ние сме на прага.“

Стените изведнъж се дръпнаха встрани и отрядът се озова в мраморна зала, толкова просторна, че лъчите на мощните фенери едва

достигаха до противоположната стена, превръщайки се в разсеяно бледо петно. Таванът, за разлика от на другите тайни станции, тук беше висок, поддържан от могъщи, богато украсени колони. Отгоре висяха почернели от времето масивни позлатени полилеи, все още отвърщащи на светлините на фенерите с кокетен блясък.

На няколко места стените бяха покрити с огромни мозаечни пана, които изобразяваха облечен с костюм, не много млад човек с козя брадичка и голяма плешивина на главата и усмихващи му се хора с работни дрехи, млади, скромно облечени девойки с бели забрадки, военни със старомодни фуражки, носещи се по небето ескадрили от изтребители и най-накрая — самия Кремъл.

Никъде не беше изписано наименованието на тази удивителна станция, но именно отсъствието му даваше да се разбере възможно най-ясно къде са попаднали.

Колоните и стените бяха покрити с гъст, едва ли не сантиментален слой сива прах. Очевидно тук от десетилетия не бе стъпвал човешки крак. Страшно беше дори човек да се опитва да гадае каква е причината даже безстрашните диваци да избягват това място.

По-нататък на линията стоеше необичайна мотриса. Тя имаше само два вагона, но затова пък тежко бронирани и боядисани със защитен тъмнозелен цвят. Прозорците бяха заменени с тесни, наподобяващи бойници процепи, прикрити със затъмнени стъкла. Вратите — по една на всеки вагон — бяха затворени. Артър си помисли, че стопаните на Кремъл може би наистина така и не бяха успели да се възползват от тайния си път за бягство.

Качиха се върху платформата и спряха.

— Ето какво било тук... — сталкерът вдигна глава към тавана, доколкото му позволяваше шлемът. — Колко приказки вече съм слушал... А всичко е съвсем различно...

— А сега накъде? — попита го Улман.

— Нямам никаква представа — призна си Мелник. — Трябва да поогледаме.

Този път той не напусна отряда и всички тръгнаха бавно заедно. Мястото все пак напомняше с нещо за обикновените станции: и тук имаше линии от двете страни на платформата, а другите два края на продълговатата зала завършваха със спрели завинаги ескалатори, увенчани с величествени кръгли арки. По-близката до отряда водеше

нагоре, а другата се спускаше към съвсем невъобразими дълбини. Някъде тук навярно имаше и асансьор — едва ли предишните обитатели на Кремъл са имали излишни минути, за да се спускат бавно надолу по ескалатора като обикновените смъртни.

Приповдигнатото настроение на Мелник се предаде и на останалите. Опитваха се да достигнат с лъчите на фенерите си до високите сводове, разглеждаха бронзовите скулптури, разположени наред злата, любуваха се на великолепните пана и се изумяваха от величието на тази станция, истински подземен дворец, и даже преминаха в шепот, за да не нарушават царящия покой. Докато се оглеждаше възхитено, Артьом забрави напълно и за опасностите, и за самоубилия се жрец, и за омайващото сияние на кремълските петолъчки. В главата му оставаше само една мисъл: той все се опитваше да си представи колко приказно красива би била тази станция под ярката светлина на разкошните полилеи.

Приближаваха се към противоположния край на залата, където започваха стъпалата на водещия надолу ескалатор. Артьом се опита да си представи какво се крие там, долу. Може би още една, допълнителна станция, откъдето композициите тръгваха право към секретните бункери на Урал? Или линии, водещи към безбройните коридори на прокопани още в незапомнени времена подземия и килии? Подземна крепост? Стратегически запаси от оръжия, медикаменти и продоволствия? Или просто безкрайна двойна лента от стъпала, продължаваща надолу, докдето стига погледът? А дали тук не беше онази най-дълбока точка на метрото, за която говореше Хан?

Артьом нарочно тревожеше фантазията си с най-невероятните картини, отлагайки момента, когато ще се приближи към края на ескалатора и най-накрая ще види какво всъщност се намира долу. Затова и не беше сред първите, които се озоваха при перилата. Боецът, който току-що му бе разказал за мравколъва, се добра до арката порано. Нададе вик и отскочи изплашено назад. А след миг дойде и редът на Артьом.

Бавно, като някакви приказни същества, прекарвали в сън стотици години, а после събудени и раздвижващи своите изтръпнали от вековния сън мускули, двата ескалатора се задействаха. Стъпалата запълзяха надолу с натегнато старческо скърцане и в тази картина имаше нещо неизразимо зловещо... Нещо тук не беше наред, не

съответстваше на това, което Артьом знаеше и помнеше за ескалаторите. Той усещаше, че нещо не е както трябва, но не можеше да разбере какво е то.

— Чуваш ли колко е тихо? Не се задвижват от мотор... Машинното отделение не работи — помогна му Улман.

Разбира се, точно това бе нередното. Скърцането на стъпалата и стърженето на несмазаните зъбни колела — това бяха всичките звуци, които издаваше оживелият механизъм. Всичките ли? Артьом отново чу отвратителните бълбукане и жвакане, които бе доловил и в тунела. Звуците идваха от дълбините, оттам, накъдето водеха ескалаторите. Той набра смелост, приближи се към края на платформата и освети наклонения тунел, по който все по-бързо пълзеше черно-кафявата лента на стъпалата.

За миг му се стори, че тайната на Кремъл се е разкрила пред него. Той видя как през процепите между стъпалата прониква нещо мръснокафяво, мазно, преливащо се и несъмнено живо. То бавно се измъкваше от процепите на къси тласъци, синхронно се надигаше и спадаше по цялата дължина на ескалатора, доколкото Артьом можеше да види. Но това не беше безсмислено пулсиране. Всички тези изригвания на живо вещество несъмнено бяха част от едно гигантско цяло, което придвижваше натегнатото стъпалата. А някъде далеч долу, на дълбочина няколко десетки метра, същото това мръсно и мазно нещо се стичаше по пода, набъбваше и се издуваше, преливаше се и потрепваше, издавайки същите тези странни и мерзки звуци. Арката се стори на Артьом чудовищна паст, сводовете на тунела на ескалатора — гърло, а самите стъпала — лакомият език на разбудено от пришълците страховито древно божество.

А после сякаш някаква ръка докосна и погали съзнанието му. И в главата му стана съвсем пусто, като в тунела, по който бяха дошли насам. И вече му се искаше само едно — да застане на стъпалата и без да бърза, да тръгне надолу, където най-накрая го очакват умиротворение и отговори на всичките му въпроси. Пред мисления му поглед отново лумнаха кремълските петолъчки...

— Артьом! Бягай! — по бузата го удари ръкавица, изгаряйки кожата му.

Той потрепери и изстина: кафявата каша пълзеше нагоре по тунела, набъбваше пред очите му, разрастваше се, покриваше се с пяна

като изкипяло свинско мляко. Краката не го слушаха и проблясъкът на съзнание беше съвсем кратък; невидимите пипалца само за миг отпуснаха разсъдъка му, за да го хванат отново здраво и да го повлекат обратно към мъглата.

— Издърпай го!

— Първо момчето! Да не плаче...

— Тежък е... А още и този тук, раненият...

— Пусни я, пусни носилката! Къде с тази носилка!

— Почакай, и аз ще се вмъкна, на двамата ще ни е по-лесно...

— Ръката, дай си ръката! По-бързо!

— Света Богородице... Вече излезе...

— Дърпай... Не гледай, не гледай нататък! Чуваш ли ме!

— По бузите! Ето така!

— Към мен! Това е заповед! Ще те застрелям!

Мяркаха се странни картини: зелената, обсипана с нитове стена на вагон, който знае защо преобърнат таван, след това изцапан под... тъмнина... отново зелена броня... после светът спря да се люлее, успокои се и застина. Артъом се надигна и се огледа.

Седяха в кръг на покрива на бронираната мотриса. Всички фенери бяха изключени, светеше само един, малък, джобен, сложен в средата. Светлината му не беше достатъчна да се види какво става в залата, но от всички страни се чуваше как нещо клокочи, кипи и се плиска.

Някой отново докосна разума му, предпазливо, сякаш опитваше слепешката, но младежът тръсна глава и мъглата се разсея.

Той се огледа и машинално преброи приютилите се на покрива членове на отряда. Сега бяха петима, ако не смяташе Антон, който така и не бе дошъл на себе си, и сина му. Артъом безучастно отбеляза, че един от бойците е изчезнал някъде, после мислите му отново застинаха. Веднага щом в главата му опустя, разсъдъкът му пак започна да затъва в някаква мътна бездна. Трудно му беше да се бори сам с това. Когато осъзна бегло какво се случва, младежът се постара да се вкопчи за тази мисъл; трябваше да мисли за каквото и да било, за да не остава разумът му незает. Очевидно с другите се случваше същото.

— Ето какво е станало с тази гадост под въздействие на излъчването... Точно както се говореше — биологично оръжие! Но и

те самите не са очаквали, че ще има такъв кумулативен ефект. Добре поне, че си стои зад стените на Кремъл и не излиза в града... — говореше Мелник.

Никой не му отговаряше. Бойците бяха утихнали и слушаха разсеяно.

— Говорете! Говорете! Не мълчете! Тази гадост ви атакува право в нервните центрове! Ей, Оганесян! Оганесян! За какво си мислиш? — разтърсваше сталкерът един от подчинените си. — Улман, мамицата ти! Къде гледаш? Гледай към мен! Не мълчете!

— Ласкава е... Зове ме... — каза богатирът Улман, примигвайки.

— Каква ти ласкава! Не видя ли какво стана с Делягин? — сталкерът със замах зашлеви боеца по бузата и полусънният поглед на Улман се проясни.

— За ръцете! Всички се хванете за ръцете! — дереше си гърлото Мелник. — Не мълчете! Артъм! Сергей! Към мен, гледайте към мен.

А метър по-долу бълбукаше и кипеше страшната субстанция, която изглежда вече бе заела цялата платформа. Тя ставаше все по-настойчива и вече не можеха да издържат на напора ѝ.

— Хора! Момчета! Не се поддавайте! Хайде... в хор! Да пеем! — сталкерът разтърсваше войниците, удряше им шамари или ги караше да дойдат на себе си с почти нежни докосвания. Не се предаваше. — Стани, страна огромна... Стани на смъртен бой!^[1] — проточи той дрезгаво и фалшиво. — С фашистката сила тъмна... С прокле-е-етата о-о-орда...

— Нека я-яроост благо-о-ородна... Да изкипи-и-и като вълна — поде Улман.

Субстанцията около мотрисата забълбука с удвоена сила. Артъм не се включи в хора, тъй като не знаеше думите на песента, но му се стори, че бойците ненапразно пеят за тъмна сила и изкипяваща вълна.

Останалите думи от първи куплет и от припева не ги знаеше никой освен Мелник и той изпя следващото четиристишие сам, със страховит пламък в очите и без да дава на никого да си отклони вниманието:

*Като два-а различни полюса
във всичко сме враждебни!*

*За све-е-етлина и мир се борим ние,
а те — за царството на мрака...*

Този път припева го пяха почти всички, дори малкият Олег се опита да приглася на възрастните. Нестройният хор от груби, дрезгави мъжки гласове зазвуча и отекна в безкрайната мрачна зала. Звукът от пеенето им излиташе към високите сводове, украсени с мозайка, отразяваше се от тях и падаше и потъваше в кипящата долу жива маса. И макар че във всяка друга ситуация тази картина — седем здрави мъже, качили се на покрива на мотриса и пеещи безсмислени песни, хванати за ръце — би се сторила на Артьом безумна и смешна, сега тя му приличаше повече на вледеняваща сцена от нощен кошмар. Нетърпимо му се искаше да се събуди.

*Нека я-яроост благо-о-ородна
да изкипи-и-и като вълна,
идва война народна,
свеще-е-ена война-а!*

Макар и самият Артьом да не пееше, той прилежно отваряше уста и се люлееше в такт с музиката. Тъй като не чу добре думите от първи куплет, отначало реши даже, че става въпрос или за оцеляването на хората в метрото, или за сблъсъка с черните, под натиска на които скоро щеше да падне и родната му станция. После в още един куплет се спомена нещо за фашистите и Артьом разбра, че става въпрос за борбата на бойците от червената бригада с обитателите на „Пушкинска“...

Когато се откъсна от размишленията си, установи, че хорът е утихнал. Може би следващите куплети не ги знаеше дори и Мелник, или просто бяха престанали да му пригласят.

— Момчета! Дайте поне „Комбат“^[2], а? — опита се да уговори бойците си сталкерът. — Бащице комбат, бащице комбат, ти не криеше сърцето си зад гърбовете на момчетата... — започна той, но после млъкна.

Отрядът бе обхванат от неприятно вцепенение. Бойците започнаха да пускат ръцете си и кръгът се разпадна. Мълчаха всички, дори Антон, който през цялото време преди това беше бърборил и бълнувал. Чувствайки как появилата се в главата му пустота се запълва с топла и мътна каша от безразличие и умора, Артьом се стараеше да я изтласка, като си мислеше за своята мисия, после започна да си казва всички детски стихчета, които си спомняше, а накрая просто взе да повтаря: „Аз мисля, мисля, мисля, не можеш да се промъкнеш в мен...”

Боецът, когото сталкерът бе нарекъл Оганесян, изведнъж стана от мястото си и се изправи в целия си ръст. Артьом го погледна равнодушно.

— Е, на мен ми е време. Всичко добро — сбогува се той.

Останалите погледнаха тъпо приятеля си, без да му отговорят, само сталкерът му кимна. Оганесян отиде до ръба и без никакво колебание пристъпи напред. Изобщо не извика, но отдолу се чу неприятен звук — смесица от плясък и гладнишко ръмжене.

— Зове ме... Зовеее — каза напевно Улман и също започна да се надига.

Заклинанието в главата на Артьом — „Аз мисля, мисля, мисля, не можеш да се промъкнеш в мен!“ — забоксува на думата „аз“ и сега той просто повтаряше: „Аз, аз, аз, аз“, без да забелязва, че говори на глас. След това му се прииска — силно, непреодолимо силно — да погледне надолу, за да разбере толкова ли е уродлива вълнуващата се субстанция, колкото му се бе сторило отначало. А ако е сгрешил? Спомни си отново и за петолъчките на кремълските кули, далечни и примамливи...

И в този момент малкият Олег с лекота скочи на крака, затича се към ръба и с весел смях се хвърли надолу. Живото тресавище тихо измляска, приемайки тялото на момчето. Артьом осъзна, че му завижда и се приготви да го последва. Но няколко секунди след като субстанцията се затвори над главата на Олег, може би точно в момента, в който отнемаше живота му, баща му закрещя и дойде на себе си.

Като дишаше тежко и се оглеждаше измъчено, Антон се надигна и започна да разтърсва останалите, настоявайки да му отговорят:

— Къде е той? Какво е станало с него? Къде е синът ми?! Къде е Олег? Олег! Олежек!

Постепенно върху лицата на бойците започнаха да се появяват признаци на разум. Артъом също взе да идва на себе си. Той вече не беше сигурен, че наистина е видял как Олег скача в клокочещата субстанция. Затова не отговори нищо, само се опита да успокои Антон, който изглежда по неведом начин бе почувствал, че се е случило непоправимото, и изпадаше във все по-голяма истерия. Обаче от тази негова истерия вцепенението изчезна окончателно и от Артъом, и от Мелник, и от останалите членове на отряда. Той им предаде своята възбуда и яростното си отчаяние и незримата ръка, властно стиснала съзнанията им, се отдръпна, сякаш опарила се от кипящата в тях омраза. У Артъом, а, изглежда, и у останалите най-накрая се върна способността да мислят, която — сега той беше наясно с това — бе изчезнала още когато приближаваха станцията.

Сталкерът направи няколко пробни изстрела в клокочещата маса, но това не даде резултат. Тогава той нареди на боеца, въоръжен с огнепръскачката, да свали раницата с горивото от раменете си и при съответната команда да я захвърли колкото се може по-надалеч от мотрисата. Нареди на други двама да осветяват мястото на падането, пригответи се за стрелба и даде сигнал. Завъртелият се на място боец запрати раницата и за малко да полети след нея, но някак успя да се задържи на ръба на покрива. Раницата излетя тежко във въздуха и започна да пада на петнайсет метра от композицията.

— Залегни! — Мелник изчака раницата да докосне мазната люлееща се повърхност и натисна спусъка.

Артъом наблюдава последните няколко секунди от полета на раницата, легнал на покрива. Веднага щом се разнесе пукотът от изстрела, той скри лице в свивката на ръката си и се притисна с всички сили към студената броня. Взривът беше мощен — Артъом едва не излетя от покрива, композицията се разтресе. През спуснатите му клепащи се промъкна мръснооранжевото зарево на разстилащото се по платформата пламтящо гориво.

Около минута не се случи нищо. Бълбукането и жвакането на тресавището не отслабваха и Артъом вече започваше да се подготвя за момента, в който субстанцията ще се съвземе от сполетялата я неприятност и отново ще започне да обгръща разума му.

Но вместо това шумът започна постепенно да се отдалечава.

— Отива си! То си отива! — закрещя радостно Улман точно над ухото му.

Артьом вдигна глава. В светлината на фенерите ясно се виждаше как субстанцията, неотдавна заемала едва ли не цялата огромна зала, се свива и отстъпва, връщайки се към ескалаторите.

— По-бързо! — Мелник скочи на крака. — Веднага, щом изпъзми надолу, всички след мен — към този тунел!

Артьом се учуди откъде изведнъж се появи тази увереност в Мелник, но не попита нищо, отдавайки предишната нерешителност на stalkera на външното въздействие. Сега Мелник напълно се бе преобразил — това отново беше трезвият, стремителен и нетърпящ възражения командир на отряда.

Не само че нямаше време за размисъл, но нямаше и никакво желание. Единственото, което вълнуваше сега Артьом, бе колкото се може по-бързо да се омете от проклетата станция, докато странното същество, обитаващо подземията на Кремъл, не се е опомнило и не се е върнало, за да ги изяде. Станцията вече не му изглеждаше удивителна и прекрасна; сега всичко тук беше враждебно и отблъскващо. Дори работниците и селяните го гледаха разгневено от паната по стените, а тези, които все пак се усмихваха, го правеха насила и сладникаво.

След като скочиха кой както успее на платформата, те хукнаха към противоположния край на станцията. Антон беше дошъл напълно на себе си и бягаше наравно с останалите, така че сега нищо не задържаше отряда. След двайсет минути безумен спринт по черния тунел Артьом започна да се задъхва, а и останалите се бяха уморили. Най-накрая stalkerът им позволи да преминат на бърз ход.

— Къде отиваме? — попита Артьом, след като догони Мелник.

— Мисля, че сега сме под „Тверска“... Скоро трябва да достигнем „Маяковска“. Там ще видим какво ще правим.

— А как узнахте в кой тунел трябва да влезем? — поинтересува се Артьом.

— Беше обозначено на картата, която намерихме в „Генералния щаб“. Но си спомних това едва в последния момент. Ако щеш вярвай, но когато се озовахме на станцията, всичко ми излетя от главата.

Артьом се замисли. Излизаше, че възторгът му от кремълската станция, от картините и скулптурите, от нейния простор и величие

като че ли не е бил негов? Дали не е бил мъгла, навейна от страшното същество, притаило се в Кремъл?

После си спомни за отвращението и страха, които започна да му внушава станцията, когато вцепенението се разсея. И в него се зароди съмнението, че тези чувства също не са били негови. Може би точно по същия начин, по който по-рано им бе предал възхищението си от станцията и стремежа си да се задържи колкото се може по-дълго на нея, „мравколъвът“ ги беше заставил и да почувстват непреодолимото му желание да избяга оттам, когато му бяха причинили болка?

Изобщо, кои чувства принадлежаха на Артьом и се бяха зародили в главата му? Пуснало ли беше чудовищното създание разума му сега или продължаваше да му диктува мисли и да му внушава преживявания? В кой момент Артьом бе попаднал под хипнотичното му влияние? И бил ли е изобщо някога свободен в избора си? И възможно ли е всъщност изборът му да е бил свободен? Артьом отново си спомни разговора с двамата странни жители на „Поляна“.

Огледа се — на две крачки зад него вървеше Антон. Той вече не питаше никого какво е станало със сина му — някой му беше казал. Лицето му бе пребледняло и застинало, погледът му беше обърнат към вътрешния му свят. Разбираше ли Антон, че бяха само на крачка от спасяването на момчето? Че смъртта му беше нелепа случайност? Но точно тя бе спасила живота на останалите. Случайност или жертва?

— Знаете ли, всички ние вероятно се спасихме само благодарение на Олег. Заради него вие... дойдохте на себе си — каза Артьом на Антон, без да уточнява как се е случило това.

— Да — отговори събеседникът му с безразличие.

— Той ни каза, че сте служили в ракетни войски. Стратегически.

— Тактически — отговори Антон. — „Точка“, „Искандер“.

— А системи за залпов огън? „Смерч“, „Ураган“? — забавяйки леко ход, попита сталкерът, заслушал се в разговора им.

— И тях ги познавам. Бях на свръхсрочна служба, на това ни учеха. А и аз самият се интересувах от всичко, исках да опитам всичко. Докато не видях към какво води това.

В гласа му нямаше ни най-малък признак на заинтересованост, както и нямаше притеснение по повод това, че пазената от него тайна е станала известна на външни хора. Отговаряше кратко, машинално.

Мелник кимна и отново се откъсна от тях, мина напред.

— Нуждаем се много от вашата помощ — каза Артъом, като внимателно опипваше почвата. — Разбирате ли, при нас, във ВДНХ, стават странни неща... — започна той.

И веднага се сепна: след видяното от него през последното денонощие, случващото се на ВДНХ вече не го плашеше чак толкова, не му изглеждаше нещо изключително, способно да сломи метрото и да изтребят окончателно човека като биологичен вид. Артъом се справи с тази мисъл, като си напомни, че отново можеше да не е негова, а наложена му отвън.

— Там, при нас, от повърхността проникват едни твари... — продължи той, взимайки се в ръце.

Но Антон го спря с жест.

— Просто кажи какво трябва да направя и ще го направя — произнесе той безизразно. — Сега имам време... Как ще се върна вкъщи без сина си?

Артъом кимна смутено и се отдалечи от патрулния, за да го остави насаме със себе си. Чувстваше се омърсен: да моли за помощ човек, който току-що се е лишил от детето си... По негова вина, на Артъом...

Той отново настигна сталкера. Мелник пак беше в добро разположение на духа; откъснал се от разтеглилата се верига на отряда, той си подпяваше нещо и когато видя Артъом, му се усмихна. Като се заслуша в мелодията, която сталкерът се опитваше да възпроизведе, Артъом разпозна същата онази песен за свещената война, която бяха пели на покрива на мотрисата.

— Знаете ли, отначало реших, че това е песен за нашата война с черните — сподели той, — а после разбрах, че е срещу фашистите. Кой я е съчинил, комунистите от Червената линия ли?

— Тази песен вече е на сто години, ако не на сто и петдесет — поклати глава Мелник. — Първо са я измислили за една война, после са я приспособили за друга. Тя затова е и толкова хубава, защото е подходяща за всяка война. Докато има хора, винаги ще смятат себе си за сили на светлината, а враговете си — за сили на мрака.

„И ще мислят така и от двете страни на фронта... — добави за себе си Артъом. — Означава ли това...“ Мислите му отново се върнаха към черните. Можеше ли това да означава, че за тях зли и тъмни са хората, да речем — жителите на ВДНХ? Артъом се сепна и си забрани

да мисли за черните като за обикновени противници. Достатъчно беше да им открихне вратата на съчувствието — и вече нищо нямаше да може да ги удържи...

— Та като заговорихме за тази песен — обади се неочаквано Мелник, — че е за всички времена, ето какво ми хрумна. Страната ни е такава, че в нея в голяма степен, всички времена са еднакви. Такива хора... С нищо не можеш да ги промениш. Колкото и да се мъчиш. Ето — уж е дошъл краят на света и не може да се излезе навън без защитен екип против радиация, и са се развъдили всякакви гадости, каквито по-рано можеха да се видят само в киното... Не! Не можеш да промениш хората! Същите са си. Понякога даже ми се струва, че всъщност не се е променило и нищо друго. Ето, днес бях в Кремъл — усмихна се той накриво, — и си мисля: по принцип и там няма нищо ново. Стават същите неща, както и по-рано. Сега даже и не съм съвсем сигурен кога са ни подхвърлили тази зараза: преди трийсет години или преди триста...

— А нима преди триста години вече е имало такива оръжия? — усъмни се Артъм, но сталкерът нищо не отговори.

Няколко пъти попаднаха на изображения на Великия червей на пода, но нямаше следи нито от самите диваци, нито от скорошно тяхно присъствие. И ако след първата рисунка бойците застанаха нащрек и се прегрупираха така, че да им е по-удобно да се отбраняват, то след третата напрежението спадна.

— Не са излъгали значи, наистина днес е свещен ден, седят си в станциите и не излизат из тунелите — отбеляза с облекчение Улман.

Сталкерът си мислеше за друго. По неговите изчисления излизаше, че мястото, където беше входът към метрото и започваше участъкът, водещ към ракетното подразделение, трябваше да се намира съвсем наблизо. През минута поглеждаше в прерисувания от него план и повтаряше объркано:

— Някъде тук... Дали не е това? Не, ъгълът не е същият, а и къде е херметичната врата? Вече трябва да се приближаваме...

В края на краищата се спряха на едно разклонение: наляво имаше преграден с решетка път без изход, в който се виждаха останки от херметична врата, а надясно, докдето стигаше светлината на фенерите, продължаваше прав тунел.

— Това е! — определи Мелник. — Пристигнахме. Всичко съвпада по картата. Там, след решетката, има срутвање, като при „Парк на победата“. Трябва да има и изход, през който са уцелили Фирата. Така... — Осветил плана с джобното си фенерче, той разсъждаваше на глас: — От това разклонение този участък води точно към онази дивизия, а този участък — към Кремъл, ние дойдохме по него, точно така.

После двамата с Улман се провряха през решетката и бродиха десетина минути из затрупания тунел, като осветяваха стените и тавана с фенерите си.

— Всичко е наред! Има проход, този път в пода, един такъв кръгъл капак, прилича на канализационен люк — съобщи сталкерът, когато се върна. — Това е, на мястото сме. Почивка.

Веднага щом оставиха раниците и седнаха на земята, с Артър се случи нещо странно: въпреки неудобното положение веднага заспа. Или си каза думата натрупаната за последното денонощие умора, или отровата от парализиращата игла продължаваше да действа, давайки странични ефекти.

Артър отново видя себе си да се събужда в палатката на ВДНХ. Както и в предишните сънища, на станцията беше мрачно и безлюдно. Без да си дава докрай сметка, че всичко това само му се присънва, Артър все пак знаеше предварително какво ще му се случи. Както обикновено, се поздрави с играещото си момиченце, но не понечи да го разпитва за нищо, а вместо това се насочи направо към релсите. Отдалечените викове и молби за пощада почти не го изплашиха. Знаеше, че сънува натрапчивия сън за пореден път по друга причина и тази причина се криеше в тунелите. Трябваше да разкрие природата на заплахата, да разузнае обстановката и да съобщи за нея на съюзниците от юг. Но веднага щом го обгърна тъмнината на тунела, увереността му в себе си и в това, че знае защо се намира тук и как да постъпи по-нататък, се изпари.

Отново му стана страшно, съвсем както тогава, когато за първи път излезе сам извън пределите на станцията. И точно както първия път го плашеше даже не самата тъмнина и не шумовете на тунелите, а неизвестността, невъзможността да отгатне каква опасност крият в себе си следващите сто метра от участъка.

Смътно спомняйки си как е постъпвал в предишните сънища, като че ли това бяха събития, случили се в предишен живот, той все пак реши този път да не се поддава на страха, а да върви напред, докато не се срещне лице в лице с онези, които се крият в марка и го очакват.

Срещу него вървеше някой. Без да бърза, със същата скорост, с която се движеше Артъом, но не с неговите страхливи, прокрадващи се стъпки, а с уверена тежка походка. Младежът застина, успокои дишането си, онзи другият също спря. Артъом се зарече този път да не бяга, каквото и да се случи. Когато до скрития в тъмнината двойник оставаха, съдейки по звука, три метра, коленете на Артъом не просто трепереха, а играеха, но той все пак намери у себе си сили да направи още една крачка. Обаче, когато усети с кожата си раздвижването на въздуха от това, че някой се приближава плътно към него, Артъом не издържа. Размаха ръка, за да отблъсне невидимото същество и хукна да бяга. Този път не се спъна и бяга непоносимо дълго, час или два, но нямаше и следа от родната станция, нямаше никаква станция, абсолютно нищо, само безкраен тъмен тунел. И това се оказа още по-страшно.

— Ей, стига си спал, ще проспиеш съвещанието — побутна го Улман в рамото. — И как успяваш? — добави той със завист.

Артъом се сепна и огледа виновно останалите. Очевидно се бе унесъл само за няколко минути. Отрядът се беше наредил около седналия в центъра с карта в ръка Мелник, който показваше и обясняваше.

— Ето — разсъждаваше той, — до местоназначението вероятно са двайсет километра. Това е нищо, ако вървим бързо и няма пречки, можем да стигнем за половин ден. Военната част се намира на повърхността, но под нея има бункер и тунелът води дотам. Нямаме време за мислене обаче. Ще се наложи да се разделим. Събуди ли се? Ти се връщаш в метрото, ще прикрепя Улман към теб — каза той на Артъом, — а аз и останалите отиваме към ракетното подразделение.

Артъом отвори уста с намерението да протестира, но сталкерът го прекъсна с нетърпелив жест. Той се наведе към натрупаните накуп раници и се зае да разпределя снаряжението.

— Вие взимате два защитни екипа, у нас остават четири — не се знае какво ще стане. Радиостанциите — една за нас и една за вас. Сега

инструктажът. Отивате на „Проспект на мира“. Там трябва да ви чакат, изпратил съм куриери — той погледна часовника си. — Точно след дванайсет часа ще се качите на повърхността и ще уловите сигнала ни. Ако всичко е наред и сме в ефир, следва новият стадий на операцията. Задачата ви е да се доберете колкото се може по-близо до Ботаническата градина и да се качите някъде нависоко, за да ни помогнете да насочим ракетите. Площта на поразяване на „Смерч“ е ограничена и не се знае колко ракети са останали. А градината не е малка. Ти не се бой — успокой той Артьом, — всичко ще прави Улман, ти си там за компания. Разбира се, и от теб ще има полза — ако не друго, поне знаеш как изглеждат тези черни. Мисля — продължи той, — че кулата Останкино е много подходяща за насочване на ракетите. Тя има едно удебеляване по средата, навремето на това място се намирал ресторант. В него продаваха сандвичи с хайвер на невъзможни цени. Но хората ходеха там не заради тях, а заради изгледа към Москва. Оттам Ботаническата градина се вижда като на длан. Опитайте се да се доберете до кулата. Ако не успеете на кулата, до нея има многоетажни блокове, едни такива бели, П-образни; ако се съди по докладите — почти необитаеми. Така... Тази карта на Москва е за вас, тази — за нас. Там вече всичко е разделено на квадрати. Просто гледате и предавате. Останалото е наша работа. Няма нищо сложно — завърши той. — Въпроси?

— А ако там няма никакъв кошер? — попита Артьом.

— Ако няма — здраве да е — сталкерът тупна с длан по картата. — А, имам тук изненада за теб — добави той, намигайки на Артьом.

Мелник бръкна в раницата си и извади оттам бял найлонов плик с избледняла цветна картинка. Артьом го разтвори и измъкна отвътре паспорт, направен върху умерено измачкана бланка, както и детската книжка със заветната снимка, която бе намерил в изоставения апартамент на Калинински. Когато беше хукнал да спасява Олег, бе оставил своите съкровища на „Киевска“, а Мелник си бе направил труда да ги вземе и да ги носи през цялото това време. Седналият наблизко Улман погледна с недоумение първо Артьом, после сталкера.

— Личните вещи — разпери ръце с усмивка Мелник.

На Артьом изведнъж му се прииска да му каже нещо хубаво и топло, но сталкерът вече ставаше от мястото си и раздаваше заповеди на тръгващите с него бойци.

Артьом се приближи до потъналия в свои мисли Антон и му подаде ръка.

— Успех!

Патрулният кимна безмълвно и метна раницата си на гръб. Погледът му беше напълно пуст.

— Е, това е! Няма да се сбогуваме. Засичайте времето! — каза Мелник.

Той се обърна и без да каже повече нито дума, тръгна нататък.

[1] Мелник започва да пее знаменитата патриотична песен от началото на Втората световна война „Священная война“ („Вставай, страна огромная...“) по текст на Василий Лебедев-Кумач и музика на А. В. Александров. — Бел.прев. ↑

[2] Комбат (рус.) — командир на батальон. Песента „Комбат“ е на група „Любе“ (рус. „Любз“) — Бел.прев. ↑

ГЛАВА 19

ПОСЛЕДНОТО СРАЖЕНИЕ

Двамата заедно отместиха тежкия чугунен капак, с който завършваше проходът, и започнаха да се спускат надолу. Тясната вертикална шахта се състоеше от бетонни пръстени, от всеки от които стърчеше метална скоба.

Когато останаха насаме, Улман се преобрази. Той общуваше с Артъм чрез кратки, едносрични думи, предимно даваше нареждания или го предупреждаваше за нещо. Веднага щом свалиха капака на люка, нареди на младежа да загаси фенера, надяна прибора за нощно виждане и първи се мушна вътре.

На Артъм му се наложи да се спуска надолу на сляпо, напипвайки скобите. Не му беше много ясно защо са тези предпазни мерки, при положение че след Кремъл не бяха срещнали никаква опасност по пътя си. В края на краищата Артъм реши, че сталкерът е дал на Улман някакви особени инструкции, или може би след като е останал без командир, боецът просто е започнал с удоволствие да изпълнява сам тази роля.

Улман потупа Артъм по крака, като знак да спре. Младежът послушно застина и зачака спътникът му да му обясни каква е работата. Но вместо обяснения отдолу се чу мек удар — Улман беше скочил на пода, а след няколко секунди се разнесоха тихи изпуквания от изстрели.

— Можеш да слезеш — даде шепнешком разрешение на Артъм партньорът му и отдолу се запали светлина.

Когато скобите свършиха, той пусна ръцете си и след като прелетя два метра, се приземи върху циментов под. Стана, изтупа се и се огледа. Намираха се в дълъг петнайсет стъпки коридор. В единия му край, в тавана, зееше отворът на прохода, откъдето бяха дошли, а в другия му край, в пода, се виждаше още един такъв люк, със същия релефен чугунен капак. До него в локва кръв лежеше по очи мъртъв

дивак, дори след смъртта си стиснал в ръка тръбата си за духане на стрели.

— Охраняваше прохода — отговори тихо Улман на въпросителния поглед на Артъм, — но беше заспал. Сигурно не е очаквал, че някой може да дойде от другата страна. Бе задрямал с опряно до люка ухо.

— Ти него... в съня ли? — уточни Артъм.

— Че какво? Не е по рицарски ли? — изсумтя Улман. — Нищо, друг път да знае какво става, като спи на пост. Освен това не беше добър човек: не спазваше свещения ден. Казано е да не се навира в тунелите в такива дни.

Боецът хвана тялото за краката и го отместил встрани, отвори люка и отново загаси фенера.

Този път шахтата беше съвсем къса и водеше до затрупано с вехтории служебно помещение. Проходът бе напълно скрит от чужди очи благодарение на камара от ламарини, зъбни колела, пружини и никелирани пръти — имаше достатъчно детайли за цял вагон. Те бяха нахвърляни в безпорядък едно върху друго до самия таван и се държаха само по някакво чудо. Между тази купчина и стената оставаше тесен проход, но беше почти невъзможно човек да се промуши, без да се одраска или да стовари цялата планина от желязо върху себе си.

Вратата на помещението, затрупана до средата с пръст, водеше към необичаен квадратен тунел. Левият участък прекъсваше: там или имаше затрупване, или на това място, кой знае защо, бяха прекратили работата по прекарване на тунела. Десният участък водеше към стандартен тунел, кръгъл и широк. Веднага почувстваха, че са прекосили границата между двата подземни свята; тук, в нормалното метро, дори се дишаше по различен начин — въздухът, макар и влажен, не беше такъв мъртъв и застоял като в тайнствените проходи на Д-6.

Възникна въпросът накъде да потеглят. Не се решиха да тръгнат напосоки — в този участък можеше да има гранична заставка на Четвъртия райх. Според картите от „Маяковска“ до „Чеховска“ имаше само двацет минути пеша. След като се порови в плика с вещите си, Артъм намери окървавената карта, която му беше останала от Данила, и с нейна помощ определи вярната посока.

Не минаха и пет минути и вече бяха на „Маяковска“. Улман седна на една от пейките и с въздишка на облекчение свали от главата си тежкия шлем, избърса с ръкав почервенялото си мокро лице и разроши щръкналите си руси коси. Въпреки мощното си телосложение и поведението на тунелен вълк единак, Улман като че ли не беше много по-голям на възраст от Артьом.

Докато търсеха откъде да си купят храна, Артьом успя да огледа станцията. Не знаеше колко време е минало, откакто бе ял за последен път, но коремът му беше залепнал за гърба от глад. Двамата с Улман нямаха никакви запаси: в бързината бяха взели със себе си само най-необходимото.

По обстановка и по дух „Маяковска“ напомняше за „Киевска“. От някога изящната станция беше останала само мрачна сянка. Хората в тази полуразрушена станция се бяха приютили в изпокъсани палатки или направо върху платформата, стените и таванът бяха покрити с влага и петна от протекла вода. Гореше само един малък огън на цялата станция — нямаше какво да се гори. Обитателите на „Маяковска“ разговаряха съвсем тихо помежду си — сякаш са над смъртното ложе на някого.

Но и на тази задушаваща се станция се намери магазин: закърпена триместна палатка с разположена пред входа сергия. Асортиментът беше беден: одрани плюши трупчета, изсъхнали и сгърчени гъби, доставени тук кой знае кога, и дори нарязан на кубчета мях. До всяка стока гордо стоеше етикетче с цената — затиснато с гилза парче вестникарска хартия с равни, калиграфски изписани цифри.

Освен тях нямаше почти никакви купувачи, само анемична прегърбена жена, хванала за ръка малко момченце. Детето посегна към лежащия на сергията плъх, но майка му го дръпна.

— Не пипай! Тази седмица вече ядохме месо!

Момчето я послуша, но не задълго. Веднага щом майка му се извърна, то отново опита да се добере до мъртвото зверче.

— Колка! Какво ти казах? Ако не слушаш, бесовете от тунела ще дойдат и ще те вземат! Ето, Сашка не слушаше майка си — и го взеха! — закара му се жената, успяла в последния миг да го дръпне от сергията.

Артьом и Улман изобщо не можеха да се решат. На Артьом започваше да му се струва, че напълно спокойно може да потърпи до „Проспект на мира“, където поне гъбите щяха да са по-пресни.

— Може би плъх? Печем ги в присъствие на клиента — предложи с достойнство плешивият собственик на магазина. — Сертификат за качество! — добави загадъчно той.

— Благодаря, вече обядвах! — побърза да му откаже Улман. — Артьом, ти искаш ли нещо? Само не си взимай от мъха, от него в стомаха започва четвъртата световна.

Жената го изглежда осъдително. Тя държеше в ръка само два патрона, които, ако се съдеше по ценоразписа, стигаха само за мъха. Забелязала, че Артьом гледа към скромния ѝ капитал, тя скри юмрука зад гърба си.

— Какво? — озъби му се злобно жената. — Ако няма да купуваш нищо, разкарай се! Не всички са милионери. Какво ме зяпаш?

Артьом понечи да ѝ отговори, но се загледа в сина ѝ. Той много приличаше на Олег: същите безцветни чупливи коси, червеникави очи, чипо носле. Момчето смучеше палеца си и се усмихна стеснително на Артьом, гледайки го леко изпод вежди.

Той почувства как против волята си се усмихва, а в очите му напират сълзи. Жената улови погледа му и се вбеси.

— Извратеняци такива! — изпищя тя, припламвайки с очи. — Да вървим вкъщи, Коленка, хайде, сине! — И помъкна детето за ръката.

— Почакайте! Почакайте!

Артьом извади от резервния пълнител на автомата си няколко патрона, догони жената и ѝ ги даде.

— Ето... Това е за вас. За вашия Коля.

Тя го погледна недоверчиво и после устата ѝ се изкриви презрително.

— И ти си мислиш, че може за пет патрона? Да ти дам детето си?!

Артьом не разбра веднага какво има предвид. Най-накрая осъзна и понечи да отвори уста, за да започне да се оправдава, но така и не успя да произнесе нищо, а просто стоеше, примигвайки. Жената, доволна от ефекта на думите си, смени гнева си със снизхождение.

— Добре де! Двайсет патрона за половин час.

Зашеметен, Артъом разтърси глава, обърна се и се отдалечи едва ли не на бегом.

— Скръндза! Добре, дай поне петнайсет! — извика жената подире му. Улман си стоеше на същото място и разговаряше за нещо с продавача.

— Е, какво, размислихте ли за плъха? — поинтересува се учтиво собственикът на сергията, когато зърна връщащия се Артъом.

„Още малко и ще повърна!“ — осъзна младежът. Помъкна Улман след себе си, колкото се може по-надалеч от тази забравена от Бога станция.

— Закъде сме се разбързали толкова? — попита боецът, когато двамата вече крачеха по тунела към „Белоруска“.

Стараейки се да се справи с надигащата се към гърлото му буца, Артъом му разказа какво е станало. Но тази история не направи особено впечатление на Улман.

— И какво от това? Нали трябва да се живее по някакъв начин? — отговори той.

— За какво му е притрябвал на някого такъв живот? — Артъом го побиха тръпки.

— Ти можеш ли да им предложиш по-добър? — сви широките си рамене Улман.

— Но какъв смисъл има от такъв живот? Вкопчват се в него, търпят цялата тази мръсотия, униженията, търгуват с децата си, ядат мърх — за какво?

Артъом се сепна, спомни си за Хънтър, как говореше за инстинкта за самосъхранение, за това, че с всички сили, по животински, ще се бори за своя живот и за оцеляването на останалите. Тогава, в самото начало, неговите думи запалиха в Артъом надежда и желание да се бори, като онази жаба, която с лапите си превърнала в масло млякото в каната. Но сега, кой знае защо, по-близки до истината му изглеждаха думите, изречени от втория му баща.

— „За какво“? — имитира го Улман. — А ти лично заради нещо ли живееш, момче?

Артъом съжали, че изобщо е започнал този разговор. Като боец Улман беше отличен, трябваше да му се отдаде дължимото, но се оказваше не особено интересен събеседник. И на Артъом му изглеждаше безполезна работа да спори с него за смисъла на живота.

— Да, лично аз — заради нещо — отговори навъсено той, все пак не издържа.

— Е, и заради какво? — разсмя се Улман. — Заради спасението на човечеството? Остави, това са глупости. Не ти ще го спасиш, а някой друг. Например аз — той освети лицето си така, че Артьом да го вижда, и направи героична гримаса.

Младежът го погледна раздразнено, но не каза нищо.

— Пък и не могат всички да живеят заради това — продължи боецът.

— И как е да се живее без смисъл? — Артьом се постара въпросът му да прозвучи иронично.

— Че защо без смисъл? Моят живот си има смисъл, както и този на останалите. И изобщо — търсенето на смисъла на живота обикновено става по време на половото съзряване. Така че при теб, изглежда, то се е забавило.

Тонът му не беше обиден, а шеговит, така че Артьом не се засегна. Вдъхновен от успеха си, Улман продължи да философства:

— Много добре помня какъв бях на седемнайсет. Също се опитвах да разбера за какво е всичко, какъв е смисълът му? После това преминава. В живота, братко, има само един смисъл: да създадеш деца и да ги отгледаш. И ги остави те да се мъчат с този въпрос. Да му отговорят както могат. На това се крепи светът. Такава ми е теорията — той отново се засмя.

— А тогава защо идваш с мен? И си рискуваш живота? Ако не вярваш в спасението на човечеството, тогава защо? — попита след известно време Артьом.

— На първо място — такива са ми заповедите — каза строго Улман. — Заповедите не се обсъждат. Второ, ако си спомняш, децата не е достатъчно да се създадат, трябва и да се отгледат. А как ще ги отгледам, ако тази ваша сган от ВДНХ ги изяде?

Той излъчваше такава увереност в себе си, в своите сили и в своите думи, и картината на неговото мироздание беше толкова съблазнително проста и подредена, че на Артьом не му се искаше да спори повече с него. Даже напротив — стори му се, че боецът вдъхва и на него увереността, която не му достигаше.

Както беше казал Мелник, тунелът между „Маяковска“ и „Белоруска“ се оказа спокоен. Наистина във вентилационните шахти

нещо боботеше, но затова пък покрай тях на няколко пъти се шмугнаха плъхове с напълно нормални размери и това успокои Артъом. Участъкът се оказа удивително кратък — още не бяха довършили спора си, а отпред вече се мярнаха светлините на станцията.

Съседството с Ханза се отразяваше на „Белоруска“ по най-положителен начин. Това си личеше веднага, дори и само защото в сравнение с „Маяковска“ или „Киевска“ тя беше доста добре охранявана. На десет метра от входа имаше въоръжен блокпост: върху чувалите с пясък бе разположена ръчна картечница, а стражевият наряд се състоеше от петима души.

След като им провериха документите (ето че и новият паспорт влезе в употреба), учтиво ги попитаха дали не са от Райха. Не, не, увериха те Артъом, тук никой няма нищо против Райха, станцията е търговска, спазва пълен неутралитет, тук не се намесват в конфликта между държавите — така началникът на караула нарече Ханза, Райха и Червената линия.

Преди да продължат пътуването си по Околовръстната, Артъом и Улман решиха все пак да отпочинат и да похапнат. Седнаха в една богата и даже обзаведена с известен лукс закусвалня и в допълнение към превъзходно приготвената и при това не особено скъпа пържола Артъом получи пълна информация за „Белоруска“. Седналият в стола срещу него кръглолик блондин, който се представи като Леонид Петрович, опустошаваше огромна порция пържени яйца с бекон, а когато устата му се освободеше, с удоволствие разказваше за станцията.

Както се изясни, „Белоруска“ печелеше предимно от транзита на свинско и пилешко месо. В противоположната на Околовръстната линия посока, близо до „Сокол“ и даже до „Войковска“, макар че тя се намираше в опасна близост до повърхността, се намираха големи и много успешни стопанства. Километри тунели и технически участъци бяха превърнати в безкрайни животновъдни ферми, които хранеха цялата Ханза, като същевременно доставяха продоволствия и на Четвъртия райх, и на вечно полугладната Червена линия. Освен това жителите на „Динамо“ бяха наследили от предприемчивите си предшественици шивашките им способности. Именно там се шиеха същите онези якета от свинска кожа, които Артъом бе видял в „Проспект на мира“.

От тази страна на Замоскворецка линия не съществуваше никаква външна опасност и за всичките години на живот в метрото нито „Сокол“, нито „Аеропорт“, нито „Динамо“ бяха нападани от някого. Ханза не проявяваше претенции към тях, задоволяваше се с това да събира мита от минаващите през територията й стоки, като същевременно им предоставяше защита от фашистите и от червените.

Почти всичките жители на „Белоруска“ бяха заети с търговски дела. Фермерите от „Сокол“ и шивачите от „Динамо“ се задържаха тук прекалено рядко, за да успяват сами да пласират стоките си — печалбата от търговията на едро им беше достатъчна. „Хората от обратната страна“, както ги наричаха тук, докарваха партидите свинско или живи кокошки на дрезини или вагонетки с човешка тяга, разтоварваха ги — за тази цел на платформата даже бяха монтирани специални подемни кранове, — прибираха си печалбата и си отиваха вкъщи.

Животът на станцията кипеше. Бойките търговци (на „Белоруска“ те, кой знае защо, се наричаха „мениджъри“) се носеха от „терминалите“ — местата за разтоварване — към складовете, размахваха торбички с патрони и раздаваха нареждания на жилестите докери. Количките със сандъци и пакети се придвижваха безшумно върху добре смазаните им колела към редиците със сергии или към границата с Околовръстната, където товарите се взимаха от търговците на Ханза, или пък към противоположния край на платформата, където чакаха доставката на поръчаните стоки емисарите от Райха.

Тук имаше доста фашисти, но не редови, а предимно офицери. На тази станция обаче те се държаха съвсем различно — леко нагло, но в рамките на приличието. Гледаха лошо мургавите брюнети, от които имаше доста и сред търговците, и сред товарачите, но не се осмеляваха да опитват да налагат порядките си.

— Тук си имаме и банки... Мнозина от тези от Райха идват тук уж за стоки, а всъщност — да си вложат спестяванията — сподели с Артьом събеседникът му. — Затова едва ли ще тръгнат да ни закачат. За тях ние сме като Швейцария — добави той неразбираемо.

— Хубаво е тук, при вас — отбеляза вежливо Артьом за всеки случай.

— Но защо говорим само за „Белоруска“... А вие откъде сте? — попита най-накрая от учтивост Леонид Петрович.

Улман се направи, че е прекалено зает с пържолата си и не е чул въпроса.

— Аз съм от ВДНХ — отвърна Артьом, поглеждайки към него.

— Какво говорите! Какъв ужас! — Леонид Петрович даже остави вилицата и ножа. — Разправят, че там работите са съвсем зле. Чух, че държат отбраната с последни сили. Половината станция е загинала... Вярно ли е?

Хапката заседна в гърлото на Артьом. Каквото и да се случеше, трябваше да се добере до ВДНХ и да се види със своите хора, може би за последен път. Как можеше сега да пилее скъпоценно време в ядене? Отмести чинията, помоли за сметката и въпреки протестите на Улман, го помъкна със себе си — покрай разположените в отворите на арките сергии с месо и дрехи, покрай натрупаните на купчини стоки, покрай пазарящите се пътуващи търговци, сновящите товарачи, благоприлично разхождащите се фашистки офицери — към препречения с металическа ограда преход към Околовръстната линия. Над входа беше увесено бялото платно с кафявия кръг по средата и двама автоматчици с познатите сини камуфлажни униформи проверяваха документите и оглеждаха багажа.

Артьом никога не беше прониквал на територията на Ханза с такава лекота. Улман, който си дояждаше парчето пържола, порови в джоба си и показва на граничарите невзрачна на вид хартийка. Те без никакви приказки отдръпнаха заграждението и ги пропуснаха вътре.

— Що за документ е това? — полюбопитства Артьом.

— Ами... Книжката към медала „За заслуги към Отечеството“ — пошегува се Улман. — Всички са в дълг пред нашите полковници.

Преходът към Околовръстната представляваше странна смесица от крепост и търговски складове. Втората граница на Ханза започваше след мостиците на линиите: там имаше истински редути с картечници и дори с огнепръскачки. А по-нататък, до един паметник — мъдър на вид бронзов брадат мъж с автомат, крехка девойка и замечтан младеж, застанал до едно оръдие (сигурно основателите на „Белоруска“ или герои на борбата с мутантите, помисли си Артьом) — беше разположен цял гарнизон, не по-малко от двайсет войници.

— Това е заради Райха — обясни Улман на Артьом. — С фашистите е така: доверявай се, но проверявай. Разбира се, те не са пипали Швейцария, но Франция са я помели.

— Имам проблеми с историята — призна си смутено Артъом. — Вторият ми баща така и не успя да ми намери учебник за десети клас. Затова пък съм чел някои неща за древна Гърция.

Покрай войниците се точеше безкрайна редица наподобяващи мравки товарачи с вързопи на раменете: Ханза жадно изсмукваше почти цялата продукция на „Сокол“, „Динамо“ и „Аеропорт“. Движението бе добре регулирано: по единия ескалатор носачите се спускаха надолу с товарите си, а по другия се изкачваха без багаж. Третият ескалатор беше за останалите пътници.

Долу, в стъклена будка, седеше автоматчик, следящ ескалатора. Той провери още веднъж документите на Артъом и Улман и им даде хартийки с печат: „Временна регистрация — транзит“ и дата. Пътят пред тях беше свободен.

Тази станция също се наричаше „Белоруска“, но разликата ѝ с нейния радиален двойник беше поразителна: като между разделени при раждането си близнаци, единият от които е израснал в кралско семейство, а другият — прибран и отгледан от бедняк. Цялото благополучие и процъфтяване на онази, първата „Белоруска“, бледнееше в сравнение с околоръстната станция. Тя блестеше с измитите си до бяло стени, омагьосваше със сложната скулптура на тавана си и заслепяваше с неоновите си лампи, от които на тази станция светеха само три, но светлината им беше предостатъчна.

На платформата редицата от товарачи се разпадаше на две части: едните отиваха към линията през арката вляво, другите завиваха надясно, хвърляха вързопите си на купчина и се връщаха на бегом за нови.

При релсите бяха направени две спирки: за стоки, където бе монтиран неголям кран, и за пътници, където имаше билетна каса. Веднъж на петнайсет-двайсет минути край станцията преминаваше товарна дрезина, оборудвана със своеобразен дъсчен кош, на който се товареха сандъците и вързопите. Освен тримата или четиримата души, застанали зад ръчките на дрезината, навсякъде имаше и по един човек за охрана.

Пътническите дрезини идваха по-рядко — на Артъом и Улман им се наложи да чакат повече от четирийсет минути. Както им обясни продавачът на билети, маршрутките чакаха, докато не се съберат достатъчно хора, за да не се мъчат напразно хората на ръчките. Но

самият факт, че в метрото все още имаше места, където може да се купи билет — по патрон за всеки участък — и човек да се вози от станция до станция, като едно време, очароваше Артъом. Той дори забрави за известно време за всичките си беди и съмнения и просто стоеше и наблюдаваше товаренето на стоки, представяйки си колко прекрасен е бил животът в метрото по-рано, когато по релсите са се движели не ръчни дрезини, а огромни блестящи мотриси.

— Ето я и вашата маршрутка! — обяви касиерът и зазвъня с камбанката си.

На спирката спря голяма дрезина, за която беше прикрепена вагонетка с дървени пейки. Артъом и Улман показаха билетите си и се настаниха на две от свободните места. След като изчака няколко минути и бройката на пътниците се попълни, трамваят продължи нататък.

Пейките бяха разположени така, че половината пътници седяха с лице към движението, а другата половина — с гръб. На Артъом му се падна място по посока на движението, а Улман седна на друго свободно място — с гръб към него.

— Защо пейките са разположени толкова странно, в различни посоки? — попита Артъом съседката си, здрава бабка на около шейсет години с надупчено кожено палто. — Неудобно е така.

— А как да ги сложат? — плесна с ръце тя. — Да не искаш да оставят тунела, без никой да го наглежда? Лекомислени сте вие, младите! Не чу ли какво е станало оня ден? Ей такъв плъх — бабката разпери ръцете си толкова, колкото ѝ позволяваше мястото — изскочил от коловоз за разминаване и отмъкнал един пътник!

— Това не е било плъх! — намеси се мъж с подплатена ватенка, като се обърна назад. — Бил е мутант! При „Курска“, те там имат много мутанти...

— А аз ви казвам, че е плъх! — възмути се бабката. — На мен ми го каза Нина Прокопиевна, съседката ми, така че аз да не би да не знам, а?

Спориха още дълго, но Артъом вече не слушаше разговора. Мислите му отново се върнаха към ВДНХ. За себе си той вече твърдо беше решил, че преди да се качи на повърхността, за да тръгнат заедно с Улман към кулата Останкино, непременно ще се опита да се добере до родната си станция. Засега не знаеше как ще убеди партньора си, че

това е необходимо. Но имаше лошото предчувствие, че последната възможност да види дома си и любимите си хора е сега, преди да се качат на повърхността. И не биваше да я пропуска — кой знае какво щеше да стане после... Макар и сталкерът да бе казал, че няма нищо сложно в задачата им, самият Артьом не вярваше особено много, че някога ще се срещне пак с него. Така че, преди да започне своя може би последен поход нагоре, трябваше поне за малко да се върне във ВДНХ.

Как звучеше само... ВДНХ... Мелодично, нежно. Да ти се иска да го чуеш пак и пак, помисли си Артьом. Нима случайният им познат на „Белоруска“ казваше истината и станцията беше на път да падне под натиска на черните, а половината защитници вече бяха загинали, опитвайки се да предотвратят неизбежното? Колко време бе отсъствал? Две седмици? Три? Той затвори очи и се опита да си представи любимите си сводове, елегантните, но сдържани линии на арките, ажурния обков на медните вентилационни решетки, редиците палатки в залата: ето тази е на Женя, а тази тук — неговата собствена.

Дрезината се поклащаше леко в такт с почукването на колелетата и Артьом не забеляза как се унесе в сън. Отново му се присъни ВДНХ.

... Той вече на нищо не се учудваше, не се вслушваше и не се опитваше да разбере. Целта на съня му не беше на станцията, а в тунела, спомняше си с увереност това. Когато излезе от палатката, веднага се насочи към линията, скочи долу и тръгна на юг, към „Ботаническа градина“. Пълната тъмнина вече не го плашеше, страшното бе друго: предстоящата среща в тунела. Кой го чакаше там? Какъв беше смисълът на това събитие? Защо никога не му достигаше смелост да издържи докрай?

Двойникът му най-накрая се появи в дълбочината на тунела — меките уверени стъпки постепенно се приближаваха, както и предишните пъти, категорично лишавайки Артьом от решимостта му. Но този път той се държа по-добре: макар и коленете му да се разтрепериха, успя да потисне втрисането и да издържи до момента, в който се изравни с невидимото създание. Покрит със студена лепкава пот, се сдържа и не хукна да бяга, когато лекото раздвижване на въздуха му подсказа, че тайнственото същество се намира на броени сантиметри от лицето му.

— Не бягай... Виж в очите съдбата си... — прошепна му тогава в ухото сух шумолящ глас.

И в този момент Артъом си спомни — как бе могъл да забрави за това в предишните си кошмари? — че в джоба му има запалка. Напипа пластмасовия ѝ корпус и щракна с камъчето, приготвяйки се да види онзи, който разговаряше с него.

И веднага онемя, усети как се вкаменява.

До него неподвижно стоеше черен. Широко отворените му тъмни очи без зеници търсеха погледа му. Артъом закрепва с всичка сила.

— Майчице! — бабката се държеше за сърцето и дишаше тежко. — Как ме изплаши, хулиган!

— Прощавайте. Той си е такъв... нервен — обърна се Улман, извинявайки се.

— И какво видя там, перко? — стрелна го с любопитен поглед бабката изпод подпухналите си клепачи.

— Сън... Присъни ми се кошмар — отговори Артъом. — Извинявайте.

— Сън?! Е, вие, младите, сте много впечатлителни — каза тя и отново се зае да се разправя и да се вайка.

Този път, колкото и да беше странно, Артъом бе спал доста дълго — дори беше пропуснал спирката на „Новослободска“. Още не бе успял да си спомни важното нещо, което бе научил на края на кошмара си, когато маршрутката пристигна на „Проспект на мира“.

Обстановката тук поразително се различаваше от ситото благополучие на „Белорусска“. Нямаше и помен от обичайното делово оживление на „Проспект на мира“, затова пък веднага се набиваше на очи голямото количество военни: спецчасти и офицери с нашивките на инженерни войски. От другата страна на платформата, на линията, имаше няколко охранявани товарни моторни дрезини със загадъчни сандъци, покрити с брезент. В залата, на самия ѝ под, седяха около петдесетина души с огромни чанти и се оглеждаха объркано.

— Какво става тук? — обърна се Артъом към Улман.

— Става нещо, но не тук, а при вас, на ВДНХ — отговори боецът. — Очевидно се готвят да взривят тунела... Ако черните се доберат до „Проспект на мира“, край с Ханза. Сигурно готвят превантивен удар.

Докато преминаваха на Калужко-Рижката линия, Артър се убеди, че догадката на Улман най-вероятно е вярна. Ханза беше разположила спецчасти и на радиалната станция, където изобщо не би трябвало да има нейно присъствие. И двата входа на тунелите, водещи на север, към ВДНХ и „Ботаническа градина“, бяха преградени. Тук някой на бърза ръка беше организиран блокпостове, на които дежуреха граничари от Ханза. На пазара почти нямаше посетители, половината сергии бяха празни, хората си шепнеха тревожно, сякаш над станцията бе надвиснала непредотвратима беда. В един от ъглите се тълпяха няколко десетки души, цели семейства с чанти и сакове. Пред масичка с надпис „Регистриране на бежанците“ се беше наредила дълга опашка.

— Почакай ме тук, ще отида да потърся нашия човек. — Улман го остави пред редицата сергии и изчезна.

Но Артър си имаше свои дела за вършене. Спусна се на линията, приближи се към блокпоста и се заговори с един навъсен граничар.

— Може ли да се ходи до ВДНХ?

— Засега пускаме, но не те съветвам да ходиш — отговори войникът. — Не си ли чул какво става там? Плъзнали са някакви упири^[1] и нищо не може да ги спре. Почти цялата станция е избита. Явно там е много горещо — щом стиснатото ни началство реши да им достави безвъзмездно боеприпаси, само и само да издържат до утре...

— А какво ще стане утре?

— Утре ще взривим всичко. Ще сложим динамит на триста метра от Проспекта в двата тунела — и край.

— Но защо просто не им помогнете? Нима Ханза няма достатъчно сили?

— Нали ти казвам — това са упири. Гъмжи от тях, никаква помощ не може да ги спре.

— А какво ще стане с хората от „Рижка“? От самата ВДНХ? — Артър не вярваше на ушите си.

— Още преди няколко дни ги предупредихме. Ето, полека-лека идват насам — Ханза ги приема, не сме зверове. Но по-добре да побързат. Както още има време — така ще изтече. Така че се постарай да се върнеш по-бързо. Защо искаш да отидеш? Работа? Семейство?

— Всичко — отговори Артър и граничарят кимна с разбиране.

Улман стоеше в една от арките и говореше с висок младеж и със сериозен човек с машинистка куртка и всички знаци на началник на станция.

— Колата е на повърхността, резервоарът е пълен. За всеки случа имам тук още една радиостанция, защитни костюми, както и „Печенег“^[2] и СВД^[3] — младежът посочи два големи черни сака. — Можем да се качим във всеки момент. Кога трябва да сме горе?

— Ще уловим сигнала след осем часа. По това време вече трябва да сме на позиция — отговори Улман. — Херметичната врата работи ли? — обърна се той към началника.

— Наред е — потвърди човекът. — Когато кажете. Само първо ще трябва да разкараме хората, за да не се уплашат.

— Това е всичко от мен. Значи почиваме пет часа и после — пълен напред — обобщи Улман. — Е, какво, Артъом? Отбой?

Артъом отведе партньора си встрани и каза:

— Не мога. Непременно трябва да отида преди това до ВДНХ. Да си взема сбогом и изобщо — да огледам. Ти беше прав — ще взривяват тунелите от Проспекта нататък. Дори и да се върнем живи оттам, вече никога няма да видя моята станция. Трябва да отида. Наистина.

— Слушай, ако просто те е страх да се качиш горе, при своите черни, така си кажи... — започна Улман, но когато срещна погледа на Артъом, се сепна. — Шега. Извинявай.

— Наистина трябва — повтори Артъом.

Той не можеше да обясни това чувство, но знаеше, че така или иначе ще отиде до ВДНХ — на всяка цена.

— Е, щом трябва — добре — отговори объркано боецът. — Така и няма да успееш да се върнеш обратно, особено ако смяташ да се сбогуваш с някого там. Тогава нека да направим така: ние ще тръгнем оттук по „Проспект на мира“ с кола, заедно с Пашка — онзи със саковете. Смятахме да караме направо към кулата, но можем да направим лека отбивка и да минем през стария вход на ВДНХ. Новият е изцяло разрушен, вашите трябва да знаят това. Ще те чакаме там. След пет часа и петдесет минути. Ако успееш — успееш. Взе ли си екипировка? Имаш ли часовник? Ето, вземи моя, аз ще поискам от Паша — той откопча металната си гривна.

— След пет часа и петдесет минути — кимна Артъом, стисна ръката на Улман и хукна да бяга към блокпоста.

Когато го видя отново, граничарят поклати глава.

— А в този участък вече не стават ли странни неща? — спомни си Артъом.

— За тръбите ли говориш? Всичко е наред, запушиха ги някак. Разправят, че само ти се вие свят, когато минаваш оттам, но да умират хора — няма такива неща — отговори граничарят.

Артъом му благодари с кимане, запали фенера и пристъпи в тунела.

Първите десет минути в главата му се мотаеха разни объркани мисли: за опасностите, криещи се в лежащите напред участъци, за добре обмисленото и разумно устройство на живота на „Белоруска“, после за „маршрутките“ и за истинските мотриси. Но постепенно тъмнината на тунела изсмука от него тези излишни, суетливо мяркащи се картини и откъслечни фрази. Първо настъпи тишина и спокойствие, после той се замисли за нещо друго.

Странстването му приближаваше своя край. Самият Артъом не можеше да каже колко време е отсъствал. Може би бяха минали две седмици, а може би — повече от месец.

Колко лесен, колко кратък му изглеждаше пътът, когато той, седнал на дрезината на „Алексеевска“, разглеждаше в светлината на фенера старата си карта, опитвайки се да намери път към Полиса... Пред него тогава лежеше непознат свят, за който нямаше никакви достоверни сведения, и затова можеше да си построява маршрути, да се замисля за дължината на пътищата, а не за това, в какво превръщат те вървящите по тях пътници. Животът му беше предложил съвсем друг вариант, объркан и сложен, смъртно опасен, и даже случайните спътници, споделяли с него малки части от пътя му, често плащаха с живота си за това.

Артъом си спомни за Олег. Всеки си има свое предопределение, му бе казал на „Поляна“ Сергей Андреевич. Възможно ли беше предопределението на този кратък детски живот да се окаже страшната му, нелепа гибел заради спасяването на няколко други човешки същества? В името на това делото им да продължи?

Кой знае защо на Артъом му стана студено и неудобно. Да приеме това предположение би означавало да приеме тази жертва и да

повярва, че е избран, което би му позволило да продължи по пътя си за сметка на чужди животи и страдания... Какво, да прегазва другите, да прекършва и осакатява съдбите им, само за да изпълни своето предопределение?

Разбира се, Олег все още бе прекалено малък, за да си задава въпроса защо се е появил на света. Но ако му се беше наложило да размишлява върху това, едва ли би се съгласил с такава участ. Разбира се, на момчето би му се искало да разчита на по-смислена и значителна роля в този свят... И ако пожертва собствения си живот, за да спаси чужди, то да е само при положение че е поел този кръст съзнателно и доброволно.

Пред очите му се изправиха лицата на Михаил Порфириевич, Данила, Фирата. Защо бяха загинали те? Защо самият Артъм бе оцелял? Кое му даде тази възможност, това право? Артъм съжали, че сега не е с Улман, който с една подигравателна реплика би разсеял всичките му съмнения. Разликата между тях се състоеше в това, че пътешествието по метрото беше накарало Артъм да види света сякаш през многостранна призма, а суровият живот на Улман го бе научил да гледа на нещата просто: през мерника на снайперската винтовка. Не беше ясно кой от двамата е прав, но Артъм вече не бе в състояние да повярва, че всеки въпрос може да има един-единствен верен отговор.

Изобщо в живота, и особено в метрото, всичко беше размито, променящо се, относително. Това първо му го бе обяснил Хан, взимайки за пример часовниците на станциите. Ако нещо толкова основно за възприятието на света като времето се бе оказало изкуствено и условно, то какво да се каже за останалите ненарушими представи за живота?

Всичко — от гласа на тръбите в тунела, през който крачеше, и сиянието на кремълските петолъчки до вечните тайни на човешката душа — всичко имаше по няколко обяснения едновременно. И особено много отговори имаше въпросът „защо?“. Всички срещнати от Артъм хора — от канибалите от „Парк на победата“ до бойците от бригадата „Че Гевара“ — знаеха как да му отговорят. Всеки си имаше свой отговор: и сектантите, и сатанистите, и фашистите, и философите с автомати като Хан. Именно затова на Артъм му беше толкова трудно да избере и приеме един-единствен от тези отговори. Получавайки всеки ден нов вариант на отговора, Артъм не можеше да се застави да

повярва, че именно този вариант е верният, защото на другия ден можеше да се появи нов, не по-малко точен и всеобхващащ.

На кого да вярва? В какво? Във Великия червей — канибалския бог, скроен по образа на електрическата мотриса и заселващ отново с живи същества безплодната изпепелена земя; в гневния и ревнив Йехова; в неговото тщеславно отражение — Сатаната; в победата на комунизма в цялото метро; в превъзходството на чипоносите блондини над къдрокосите мургави брюнети? Нещо подсказваше на Артьом, че между всичките тези неща нямаше никаква разлика. Всяка вяра служеше на човек само като жезъл, който го поддържа, не му позволява да стъпи накриво и му помага да се вдигне на крака, ако все пак се спъне и падне. Когато Артьом беше малък, го забавляваше разказа на втория му баща за това, как маймуната е взела тояга в ръка и е станала човек. Оттогава насам разумният макак вече не е изпуснал тази тояга от ръце и затова така и не е успял да се изправи докрай, мислеше си Артьом.

Той разбираше защо и за какво човек се нуждае от тази опора. Без нея животът ставаше пуст като изоставен тунел. В ушите на Артьом все още звучеше отчаяният вик на дивака от „Парк на победата“, осъзнал, че Великият червей е само измислица на жреците на неговия народ. Нещо подобно бе почувствал и самият Артьом, когато беше осъзнал, че Невидимите наблюдатели не съществуват. Но на него му се удаваше много по-лесно да се откаже от Наблюдателите, Червея и останалите богове на метрото.

Каква е работата? Означава ли това, че той не е като останалите, че е по-силен от тях? Артьом осъзна, че хитрува. Тоягата беше и в неговите ръце и той трябваше да събере смелост, за да си го признае.

За опора му служеше разбирането, че изпълнява задача с огромна важност, че е заложено оцеляването на цялото метро и че тази мисия не е възложена случайно точно на него. Съзнателно или не, Артьом във всичко търсеше доказателства на това, че той е избран за изпълнението на тази мисия, но не от Хънтър, а от някой или нещо по-голямо. Да унищожи черните, да избави от тях родната станция и близките хора, да им попречи да разрушат метрото — това беше задача, достойна да стане стожер на живота. И всичко, което се бе случило с Артьом по време на странстването му, доказваше само едно: той не е като всички останали. На него му е отредено нещо по-особено. Именно той трябва

да разбие на пух и прах, да изтреби изчадията, които в противен случай ще се разправят с остатъците от човечеството. Докато вървеше по този път, тълкувайки вярно изпратените му знаци, волята му да успее побеждаваше реалността, играеше си със статистическите вероятности, отклоняваше куршумите, заслепяваше чудовищата и враговете му и караше съюзниците му да се появят на нужното място и в нужното време. Как иначе да се разбира това, че Данила му беше дал плана на разположението на ракетното подразделение, а самото това подразделение по чудо не е било унищожено преди десетки години? Как иначе да се обясни, че въпреки здравия разум той беше срещнал един от малцината ракетчици в цялото метро, а може би и единствения оцелял?

Личното Провидение на Артъм слагаше в ръцете му могъщо оръжие и му пращаше човека, който да му помогне да нанесе смъртоносен удар по необяснимата и безпощадна сила, да я съкруши. Как иначе да се разтълкуват всички чудотворни спасявания на Артъм от най-отчаяни ситуации? Докато вярваше в своето предопределение, беше неуязвим, макар че вървящите до него хора гинеха един след друг.

Мислите на Артъм се плъзнаха към казаното от Сергей Андреевич на „Поляна“ за съдбата и сюжета. Тогава тези думи бяха тласнали младежа напред, като нова, смазана пружина, монтирана в износен, ръждясал механизъм на навиваща се играчка. Но в същото време тези думи му бяха неприятни с нещо. Може би защото тази теория лишаваше Артъм от свобода на волята и ако той сега вземеше решение, би го направил не по собствена прищявка, а покорявайки се на сюжетната линия на своята съдба. От друга страна — как би могъл след всичко случило се с него да отрича съществуването на тази линия? Сега той вече не можеше да повярва, че животът му е само верига от случайности. Прекалено дълъг път бе изминал и не можеше да свърне от този коловоз току-така. След като беше отишъл толкова далеч, трябваше да продължи и още по-нататък — такава бе неумолимата логика на избрания път. Вече беше късно да се съмнява. Длъжен бе да върви напред, дори ако това означаваше да носи отговорност не само за собствения си живот, но и за живота на другите. Жертвите не бяха напразни, той беше длъжен да ги приема, да

измине пътя си до края и да направи това, заради което се е появил на този свят. И това бе неговата съдба.

Как му липсваше по-рано тази яснота в мислите! Той през цялото време се съмняваше, че е избран, отвличаше се заради глупости, колебаеше се, а отговорът винаги е бил до него. Прав беше Улман: няма защо да се усложнява животът.

Сега Артъом крачеше бодро напред. Така и не чу никакъв шум от тръбите; не срещна абсолютно нищо опасно в целия тунел до ВДНХ. Но постоянно попадаше на хора, които бяха тръгнали към „Проспект на мира“; той се движеше срещу поток нещастни, изтощени, изоставили всичко и бягащи от опасността хора. Те го гледаха така, сякаш е полудял — той отиваше в самата бърлога на ужаса, докато всички останали се стараеха да напуснат тези прокълнати места. Нито на „Рижка“, нито на „Алексеевска“ имаше патрули. Потънал в мислите си, Артъом не забеляза кога е наближил ВДНХ, макар че беше изминал поне час и половина.

Когато стъпи върху станцията и се огледа, той неволно потрепери — толкова му напомняше за онази ВДНХ, която бе виждал в кошмарите си. Половината от осветлението не работеше, във въздуха се долавяше миризма на барут, някъде в далечината се чуваха стонове и истеричен женски плач.

Артъом хвана автомата си и тръгна напред, като предпазливо заобикаляше арките и се вглеждаше внимателно в сенките. Изглежда черните бяха успели поне веднъж да пробият заслоните и да се доберат до самата станция. Част от палатките бяха разкъсани, на няколко места на пода се виждаха засъхнали следи от кръв. Тук-там все още живеяха хора, на някои места даже се виждаше светлина на фенери през брезента.

От северния тунел долиташе далечна стрелба. Входът към него беше прикрит с планина от чували с пръст, висока колкото човешки ръст. Към тази барикада бяха прилепени трима души — те наблюдаваха тунела през бойници и държаха подходите под прицел.

— Артъом? Артъом! Откъде се взе тук? — повика го познат глас.

Той се обърна и видя Кирил — един от членовете на отряда, с който той в самото начало на пътешествието си бе напуснал ВДНХ. Ръката на Кирил висеше на превръзка, а косите му изглеждаха още поразчорлени от обикновено.

— Ето че се върнах — отговори Артъом неопределено. — Държите ли се тук? Къде е чичо Саша, къде е Женья?

— Женья! Сети се... Убиха го, още преди седмица — каза мрачно Кирил.

Сърцето на Артъом застина.

— А чичо Саша?

— Сухия е жив и здрав, командва. Сега е в лазарета — Кирил махна с ръка към стълбите, водещи към новия изход от станцията.

— Благодаря! — Артъом хукна нататък.

— А ти къде беше? — завика Кирил подире му.

„Лазаретът“ изглеждаше зловещо. Истинските ранени бяха малко — само петима души; по-голямата част от пространството се заемаше от други пациенти. Повити като бебета и мушнати в спални чували, те бяха сложени в редица. Очите на всички бяха широко отворени, а от полуотворените им уста се носеше несвързано мучене. Наглеждаше ги не болногледачка, а автоматчик, хванал в ръка шишенце с хлороформ. От време на време някой от повитите започваше да се върти на пода и предаваше възбудата си на останалите, и тогава дежурният притискаше към лицето му напоена със сънотворно марля. Сънят не идваше и очите не се затваряха, но човекът се успокояваше и за известно време утихваше.

Артъом не видя Сухия веднага — той седеше в служебното помещение и обсъждаше нещо със стационарния лекар. Когато излезе, се натъкна на Артъом и се стъписа.

— Ти си жив... Артъомка! Жив си... Слава Богу... Артъом! — заговори той и докосна Артъом по рамото, сякаш за да се убеди, че младежът наистина стои пред него.

Артъом го прегърна здраво. Беше се страхувал като малките деца, че щом се върне на станцията, вторият му баща ще започне да го ругае: къде изчезна, каква безотговорност, докога ще се държиш като дете... Вместо това Сухия просто го притисна към себе си и дълго време не го пусна. Когато бащините обятия най-после се разтвориха, Артъом го погледна в блесналите от напиралците сълзи очи и се засрами.

Накратко, без да се впуска в описание на приключенията си, той разказа на втория си баща къде е бил и какво е успял да направи за всичкото това време, обясни защо се е върнал. Сухия само клатеше

глава и ругаеше Хънтър. После се опомни и каза, че за мъртвите — или хубаво, или нищо. Впрочем той не знаеше какво точно се е случило с Ловеца.

— А виждаш ли какво става тук, при нас? — гласът на Сухия отново беше станал твърд. — Всяка нощ ваят орди от тях, не стигат никакви патрони. Дойде дрезина от „Проспект на мира“ с припаси, но нищо работа.

— Искат да взривят тунела при самия Проспект, за да отрежат напълно и ВДНХ, и останалите станции — съобща Артьом.

— Да... Страх ги е от подпочвените води, затова не смеят при ВДНХ. Но това няма да помогне за дълго. Черните ще намерят други входи.

— Кога смяташ да тръгнеш оттук? Вече остана малко време. Помалко от денонощие, трябва да подготвиш всичко...

Сухия го изгледа продължително, сякаш го изпитваше.

— Не, Артьом. За мен има само един път оттук и той не е към „Проспект на мира“. Тук имаме трийсет ранени и какво — да ги изоставим ли? Освен това кой ще държи отбраната, докато си спасявам кожата? Как да отида при някой и да му кажа: остана тук да ги удържа и да умреш, а аз си тръгвам? Не... — той въздъхна. — Нека взривяват. Колкото издържим — толкова. Всеки умира някой ден.

— Тогава ще остана с вас — реши Артьом. — Те там ще се справят и сами с ракетите, каква полза от мен? Поне да ви помогна...

— Не, не, ти непременно трябва да отидеш! — прекъсна го уплашено Сухия. — И херметичната врата ни е наред, още работи, и ескалаторът си е цял, ще можеш да се добереш бързо до изхода. Ти трябва да отидеш с тях, та те там дори не знаят с кого си имат работа!

Артьом се усъмни дали вторият му баща не иска да го отпрати от станцията, за да му спаси живота. Опита се да възрази, но Сухия изобщо не искаше да го слуша.

— В твой отряд само ти знаеш как черните умеят да подлудяват хората — той посочи увитите ранени.

— Какво им е?

— Бяха в тунелите, не издържаха. Но тях успяхме да ги измъкнем, пак добре. А колко бяха разкъсани живи от черните! Невероятно силни са. И най-важното: когато се приближат и започнат да вият, малцина издържат, ти самият помниш. Доброволците ни се

приковаваха с белезници, за да не избягат. Тези, които успяхме да ги откопчим, лежат тук. Ранените са малко, защото когато черните докопат някого, вече е трудно да се измъкне.

— До Женья... добраха ли се? — попита Артъом и преглътна. Сухия кимна. Артъом не се реши да разпитва по-подробно.

— Да вървим, докато е затишие — побърза да предложи Сухия, използвайки объркването му. — Ще поговорим, ще пийнем чай — останал ни е още. Гладен ли си?

Вторият му баща го прегърна и го отведе в стаята на началството. Артъом се оглеждаше потресено: изобщо не му се вярваше, че е възможно ВДНХ да се промени така за трите седмици, през които беше отсъствал. Уютната, приятна за живеене по-рано станция сега навяваше само тъга и отчаяние. Искаше му се да избяга по-бързо оттук.

Отзад изгърмя картечница. Артъом се хвана за оръжието.

— Това е за сплашване — спря го Сухия. — Най-страшното ще настъпи след няколко часа, вече го усещам. Черните прииждат на вълни, съвсем скоро отблъснахме една. Не се бой, ако започне нещо сериозно, нашите ще пуснат сирената — ще обявят обща тревога.

Артъом се замисли. Сънят му с похода в тунела... Сега това беше невъзможно, а и една реална среща с черните едва ли би приключила толкова безобидно. Пък и Сухия, каквото и да говореше, никога не би му позволил да влезе сам в тунела. Наложил се да се откаже от безумната мисъл. Имаше по-важни работи за вършене.

— А аз знаех, че ще се видим пак с теб, че ще дойдеш — каза Сухия вече в стаята на началството, докато му наливаше чай. — При нас преди седмица дойде един човек, който те търсеше.

— Какъв човек? — застана нащрек Артъом.

— Каза, че сте познати. Един такъв висок, слаб, с къса брада. Наричаха го някак странно, нещо подобно на Хънтър.

— Хан? — смая се Артъом.

— Точно така. Каза ми, че пак ще се върнеш тук, и то толкова уверено, че веднага се успокоих. И освен това предаде нещо за теб.

Сухия измъкна бележника си, в който пазеше разбираеми само за него записки, и измъкна оттам сгънато на четири листче. Артъом го разгъна и го поднесе към очите си. Това беше къса записка, само от едно изречение. Написаните с небрежен, лек почерк думи го озадачиха.

„Този, който има достатъчно храброст и търпение да се вглежда цял живот в мрака, пръв ще види проблясъка светлина в него.“

— А не предаде ли нещо друго? — попита Артьом с недоумение.

— Не — отговори Сухия. — Мислех, че това е кодирано послание. Все пак човекът беше дошъл дотук специално, за да го предаде.

Артьом сви рамене. Половината от нещата, които говореше и вършеше Хан, му изглеждаха пълна безсмислица, затова пък другата половина го караше да поглежда по различен начин на света. Откъде да знае на коя от двете части принадлежи тази записка?

Още дълго време пиха чай и разговаряха. Артьом не можеше да се отърве от усещането, че вижда втория си баща за последен път, и сякаш се опитваше да се наприказва с него за цял живот напред...

После дойде време да тръгва.

Сухия дръпна ръчката и тежката преграда със скърцане се вдигна метър нагоре. Навътре бликна застояла дъждовна вода. Застанал до глезените в тинята, Артьом се усмихна на Сухия, макар в очите му да напиряха сълзи. Той вече се канеше да се сбогува, но в последния момент си спомни за най-важното. Извади от раницата си детската книга, намери вътре снимката и я подаде на втория си баща. Сърцето му затуптя тревожно.

— Какво е това? — учуди се Сухия.

— Познаваш ли я? — попита Артьом с надежда. — Погледни по-добре. Това не е ли моята майка? Ти си я видял, когато ме е дала на теб...

— Артьом... — Сухия тъжно се усмихна. — Почти не видях лицето ѝ. Там беше много тъмно, а аз гледах само към плъховете. Изобщо не я помня. Теб добре те запомних — как тогава ме хвана за ръката и изобщо не плачеше. Но нея — не. Извинявай.

— Благодаря ти. Сбогом. — Артьом за малко да каже „татко“, но в гърлото му заседна буца. — Може и да се видим пак...

Той сложи противогаза си, наведе се, промуши се през преградата и се забърза нагоре по раздрънканите стъпала на ескалатора, грижливо притиснал към гърдите си смачканата снимка.

[1] Упир (рус. — упырь) — оживял мъртвец в славянската митология. — Бел.прев.; „Упырь“ на старобългарски и старинен руски

означава „вампир“. — Бел. NomaD. [↑](#)

[\[2\]](#) „Печенег“ — вид 7.62 калибров ръчна картечница. — Бел.прев. [↑](#)

[\[3\]](#) СВД — снайперска винтовка „Драгунов“. — Бел.прев. [↑](#)

ГЛАВА 20

РОДЕНИ ДА ПЪЛЗЯТ

Ескалаторът се оказа просто безкраен.

Налагаше се да стъпва по него бавно и много внимателно, стъпалата стържеха и скърцаха под краката му, а едно от тях неочаквано пропадна надолу и Артъом едвам успя да отдръпне крака си. Навсякъде лежаха покрити с мъх отломки от големи клони и дребни вейки, нападали тук вероятно още тогава, може би от взрива. Стените бяха обрасли с поветица и мъх, а през дупките в пластмасовото покритие на страничните бариери се виждаха ръждясалите части на механизма.

Той не погледна нито веднъж назад.

Нагоре се виждаше само чернота. Това не предвещаваше нищо приятно: а ако павилионът на станцията се бе срутил и Артъом не успееше да премине през отломките? Ако просто нощта беше безлунна, това също не бе особено хубаво: никак нямаше да е лесно да се насочват ракетни батареи при слаба видимост.

Но колкото по-малко оставаше до върха на ескалатора, толкова по-ярки ставаха отблясъците върху стените и промъкващите се през процепите тънки лъчи. Входът към павилиона на повърхността наистина беше затрупан, но не с камъни, а с повалени дървета. След няколкоминутен оглед Артъом откри в тях тънък проход, през който едвам успя да се промъкне.

В покрива на вестибюла зееше огромна, заемаща почти целия таван дупка, през която вътре падаше бледа лунна светлина. Подът също бе покрит с отчупени клони и дори цели дървета, смачкани и образуващи истинска настилка. До една от стените Артъом забеляза няколко странни предмета: потънали сред клоните големи, почти с човешки ръст, кожести тъмносиви кълба. Изглеждаха отблъскващо и Артъом се побоя да ги приближи. За всеки случай изключи фенера си и се измъкна на улицата.

Горният вестибюл на станцията се намираше насред струпване от разнебитени скелети на някогашни изящни павилиони и будки. Напред се виждаше грамадно здание със странна вдлъбната форма. Едното от крилата на зданието беше наполовина отнесено.

Артьом се огледа: Улман и приятелят му не се виждаха никъде, вероятно се бяха забавили по пътя. Оставаше му още малко време, за да изучи околността.

Затаи дъх за секунда и се заслуша, опитвайки се да улови сърцераздирателния вопъл на черните. Ботаническата градина не беше много далеч оттук и Артьом не можеше да разбере защо тези твари все още не са се добрали до станцията им по повърхността.

Всичко бе тихо, само някъде много далеч виеха диви кучета: жално, тъжно, сякаш плачеха. Но на Артьом изобщо не му се искаше да се среща и с тях: щом бяха успели да оцелеят на повърхността през всичките тези години, би трябвало да се различават по нещо от обикновените кучета, които отглеждаха жителите на метрото.

Когато се отдалечи малко от входа на станцията, той откри още една странност: павилионът беше заобиколен от плитка, грубо изрита канавка, наподобяваща миниатюрен крепостен ров. Тя бе запълнена с неподвижна тъмна течност. Артьом прескочи канавката, приближи се до една от будките и надникна вътре.

Беше напълно празна. На пода лежаха стъкълца от разбити бутилки, но абсолютно всичко останало бе изнесено. Той изследва още няколко будки, докато не се натъкна на една, която обещавахе да е по-интересна от останалите. На външен вид тя наподобяваше малка крепост: представляваше куб от заварени дебели листа желязо със съвсем малко прозорче от огледално стъкло. Надписът над прозорчето гласеше: „Обмяна на валута“.

Вратата беше затворена с необичаен катинар, отварящ се не с ключ, а с правилна цифрова комбинация. Артьом се приближи до прозорчето и се опита да го отвори, но нищо не се получи. Обаче забеляза на перваза почти изтрил се за изминалите дълги години надпис. Укрепената будка го заинтригува и забравил за предпазливостта, Артьом включи фенера.

С усилие успя да разчете разкривените, сякаш написани от някого с лявата ръка букви: „Погребете ме по човешки. Код 767“. Тъкмо когато разбра какво би могло да означава това, някъде отгоре се

разнесе гневно врещене. Артъом веднага го разпозна: точно така врещяха летящите чудовища над Калинински.

Той побърза да загаси фенера, но вече беше късно: крясъкът се чу отново, сега право над главата му. Артъом се огледа трескаво, търсейки къде да се скрие. Като че ли единственият изход бе да провери догадката си.

Натисна бутоните с цифрите в нужната последователност и дръпна ръчката. Идеята му се оказа правилна: вътре в ключалката се разнесе приглушено изщракване и вратата с усилие поддаде, скърцайки дяволски с ръждивите си панти. Артъом се вмъкна вътре, затвори и отново включи фенера.

В ъгъла, облегнала гръб на стената, на пода седеше изсъхналата мумия на жена. В едната си ръка тя стискаше дебел флумастер, а в другата — пластмасова бутилка. Облепените с линолеум стени бяха изписани от горе до долу с прилежен женски почерк. През дебелото стъкло на прозорчето се виждаше пространството пред входа на станцията. На пода бяха захвърлени празен пакет от хапчета, ярки обелки от шоколад, тенекени кутии от газирани напитки, в ъгъла се виждаше открит сейф. Артъом не се уплаши от трупа, само усети как му става жал за незнайната девойка. Кой знае защо му се стори, че това е именно девойка.

Отново се чу крясъкът на летящото чудовище, а после върху покрива се стовари мощен удар, от който будката се разтrese. Артъом падна на пода и зачака. Атаката не се повтори, крясъците на раздразнената твар започнаха да се отдалечават и той реши да се изправи на крака. Ако не друго, то можеше да се крие тук колкото си иска: трупът на девойката беше останал неприкосновен през цялото това време, макар че със сигурност е имало достатъчно желаещи да се полакомят за него. Разбира се, можеше да се опита да убие или поне да рани чудовището, но тогава щеше да му се наложи да излезе навън. А ако не уцелеше или гадината се окажеше „бронирана“, на откритото пространство вече нямаше да има втори шанс. Щеше да е по-разумно да изчака Улман. Ако той изобщо беше жив.

За да му минава по-бързо времето, Артъом започна да чете надписите на стените:

„... Пиша, защото ми е скучно и за да не полудея. Вече три дни седя в тази будка, не смея да изляза навън. Пред очите ми десет души,

които не успяха да стигнат до метрото, се задушиха и все още лежат наред улицата. Добре, че успях да прочета във вестника как да залепвам със скок процепите. Чакам вятърът да отнесе облака — писаха, че след ден вече няма да има опасност.

9-и юли. Опитах да вляза в метрото. След ескалатора започва някаква желязна стена, не можах да я вдигна, колкото и да тропах, никой не ми отвори. След десет минути ми стана много лошо и се върнах тук. Наоколо има много мъртви. Всичките са страшни, подпухнали, вонят. Разбих стъклото в щанда за продукти, взех си шоколад и минерална вода. Сега няма да умра от глад. Почувствах се ужасно слаба. Пълен сейф с долари и рубли, а няма какво да ги правя. Странно. Оказва се, че са просто хартийки.

10-и юли. Продължават да бомбардират. Отдясно, откъм Проспекта на мира, през целия ден се чуваше страшен грохот. Мислех, че никой не е останал, но вчера по улицата мина танк с голяма скорост. Искях да изтичам и да привлека вниманието им, но не успях. Много ми е мъчно за мама и за Льова. През целия ден повръщах. После заспах.

11-и юли. Наблизо мина страшно обгорен човек. Не знам къде се е крил през всичкото това време. Непрекъснато плачеше и хриптеше. Беше много страшно. Отиде към метрото, после чух силно тропане. Сигурно и той е тропал на онази стена. След малко всичко утихна. Утре ще отида да проверя дали са му отворили, или не.“

Будката се разтърси от нов удар — чудовището не искаше да се отказва от плячката си. Артъм залитна и за малко да падне върху трупа, едвам успя да се задържи на крака, като се хвана за щанда. Приведе се, почака още минута и продължи да чете.

„12-и юли. Не мога да изляза. Тресе ме, не мога да разбера спя ли, или не. Днес говорихме един час с Льова, той ми каза, че скоро ще се ожени за мен. После дойде мама, но ѝ изтекоха очите. После пак останах сама. Толкова ми е самотно. Кога ще свърши всичко това, кога ще ни спасят? Дойдоха кучета, ядат труповете. Най-накрая, благодаря. Повръщах.

13-и юли. Останали са още консерви, шоколад и минерална вода, но вече не искам. Докато животът се върне в нормалните си релси, ще мине поне година. Отечествената война е продължила пет години,

нищо не би могло да трае по-дълго. Всичко ще бъде наред. Ще ме намерят.

14-и юли. Не искам повече. Не искам повече. Погребете ме по човешки, не искам в този проклет железен сандък... Тясно е. Благодаря на феназепама. Лека нощ.“

Наоколо имаше още някакви надписи, но все по-несвързани, и разни рисунки: дяволчета, малки момиченца с големи шапки или панделки, човешки лица.

„Тя наистина се е надявала, че кошмарът, който е преживяла, скоро ще свърши — помисли си Артъм. — Година-две и всичко ще си застане на мястото, всичко ще бъде както преди. Животът ще продължи и всички ще забравят за случилото се. Колко години са минали оттогава? През това време човечеството само се е отдалечило от връщането на повърхността. Могла ли е да предположи, че ще оцелеят само онези, които тогава са успели да се спуснат в метрото, и малцината щастливци, на които са им отворили вратите през следващите няколко дни, в нарушение на инструкциите и уставите?“

Артъм се замисли за себе си. И на него самия винаги му се бе искало да вярва, че някой ден хората ще успеят да излязат от метрото, за да заживеят отново като преди, за да възстановят величествените здания, издигнати от предците им, и да се заселят в тях, да гледат изгряващото слънце, без да примижават, да дишат не безвкусна смес от кислород и азот, процедена през филтрите на противогаза, а с наслада да гълтат въздух, напоен с ароматите на растенията... Самият той не знаеше как са миришели по-рано растенията, но сигурно е било прекрасно, особено цветята, които свързваше в мислите си с майка си...

Но като гледаше изсъхналото тяло на неизвестната девойка, която така и не бе дочакала заветния ден, в който кошмарът ще свърши, Артъм започна да се съмнява, че и самият той ще доживее до този ден. С какво неговата надежда да види завръщането на предишния живот се отличаваше от нейната увереност, че това непременно ще се случи, и то не по-късно от след пет години? За годините съществуване в метрото човекът не беше събрал сили, за да се изкатери триумфално нагоре по стъпалата на сияещия ескалатор, водещ към някогашните слава и великолепие. Напротив, той се бе изродил, бе свикнал с тъмнината и теснотата. Повечето хора вече бяха

забравили за някогашната абсолютна власт на човечеството над света, други продължаваха да тъгуват по нея, трети я проклинаха. На кои от тях принадлежеше бъдещето?

Навън се разнесе свирене на клаксон и Артъом се наведе към прозореца. Съвсем близо до будките беше спряла кола с крайно необичаен вид. На него и по-рано му се бе случвало да вижда коли: отначало в далечното му детство, после на картинките и снимките в книгите, и накрая — по време на предишното си качване на повърхността. Но нито една от тези коли не изглеждаше по този начин.

Грамадният камион с шест гуми беше боядисан в червено. Зад просторната му кабина с два реда седалки се намираше метален фургон, по дължината на който минаваше бяла линия, а на покрива му се извисяваха някакви тръби. Там бяха разположени и два кръгли буркана, в които се въртяха, мигайки, сини лампи.

Вместо да се измъкне от лавката, Артъом светна през стъклото ѝ с фенера, очаквайки отведен сигнал. Фаровете на камиона светнаха и изгаснаха няколко пъти и Артъом вече се готвеше да излезе, но не успя: отгоре стремително пикираха една след друга две огромни черни сенки. Първата се хвана с ноктите за покрива на колата и се опита да я вдигне нагоре, но такава тежест не ѝ беше по силите. След като вдигна каросерията на половин метър над земята, чудовището откъсна двете тръби, недоволно извреця и ги хвърли долу. Втората твар с писък удари колата отстрани, надявайки се да я катурне.

Вратата се отвори и на асфалта скочи човек със защитен костюм и огромна картучница в ръце. След като вдигна цевта нагоре, той изчака няколко секунди, очевидно допускайки чудовището по-близо, а после изстреля откос в него. Отгоре се чу обидено врецане. Артъом побърза да отключи и се измъкна навън.

Едното крилато чудовище описваше широк кръг на трийсет метра над главите им и се готвеше да нападне отново, а другото за момента не се виждаше никъде.

— Бързо в колата! — извика човекът с картучницата.

Артъом хукна към нея, покатери се в кабината и седна на дългата седалка. Картучарят се прицели и стреля още няколко пъти, после скочи на стъпалото, вмъкна се в купето и тръшна вратата след себе си. Колата изрева и рязко потегли от мястото си.

— Храниш гълъбчетата? — изсумтя Улман, поглеждайки Артъом през противопогаза.

Артъом очакваше, че летящите твари ще ги последват, но вместо това, след като летяха още стотина метра, създанията се върнаха обратно към ВДНХ.

— Пазят си гнездото — заключи боецът. — Чували сме за такива неща. Не биха нападнали колата току-така — не е техния размер. Интересно, къде ли са го свили?

Артъом изведнъж осъзна къде чудовищата са свили гнездото си и защо около изхода на ВДНХ не се осмеляваше да се покаже нито едно живо същество, явно в това число и черните.

— Точно в павилиона на нашата станция, над ескалаторите — каза той.

— Така ли? Странно, обикновено си избират по-високи места, върху блоковете — отговори боецът. — Сигурно са друг вид. Да... Извинявай, че се забавихме.

С костюмите и с обемистото въоръжение в кабината на колата си беше тесничко. Задната седалка бе заета от някакви раници и сакове. Улман беше седнал накрая, Артъом се бе оказал по средата, а зад волана седеше Павел, приятелят на Улман от „Проспект на мира“.

— Какво се извиняваш? Не е по твое желание — каза шофьорът. — Полковникът не ни беше предупредил в какво се е превърнал Проспект на мира, в смисъл — улицата, от „Рижка“ нататък. Сякаш е минал валяк оттам. Изобщо не знам как този мост не се е срутил целият. Даже нямаше къде да се скрием там, едва се отървахме от кучетата.

— Още ли не си видял кучетата? — попита Улман.

— Само ги чух — отговори Артъом.

— А ние им хвърлихме по един поглед — отбеляза Павел и зави.

— И как беше? — поинтересува се Артъом.

— Зле. Откъснаха бронята и за малко не прегризаха едно от колелата, направо в движение. Отказаха се чак когато Петро уби водача им със СВД-то — шофьорът кимна към Улман.

Придвижването им изобщо не беше лесно — оказа се, че земята е изрита от ями и траншеи, асфалтът бе напукан и се налагаше да избират внимателно маршрута си. На едно място закъсаха и пет минути се опитваха да минат през планина от бетонни отломки,

останали от рухнала автомобилна естакада. Артъом гледаше през прозореца, стиснал в ръка автомата.

— Добре върви — похвали Павел колата. — А разправяха, че ще се задави с това соларово масло... Но не, химиците ни не са виждали такова нещо. Ненапрасно защитаваме Полиса. Има полза и от очилатковците.

— Къде я намерихте? — попита Артъом.

— В едно депо, счупена. Не успели да я поправят, за да я карат по пожарите, когато Москва догаряла. Сега я използваме от време на време, не по предназначение, разбира се.

— Ясно. — Артъом отново се обърна към прозореца.

— Провървя ни с времето. — На Павел, изглежда, му се говореше. — Нито едно облаче на небето. Това е добре, от кулата ще се вижда надалеч, ако успеем да се качим на нея.

— По-добре там, отколкото да ходим по блоковете — кимна Улман. — Наистина полковникът каза, че там не живее почти никой, но на мен думата „почти“ нещо не ми харесва.

Колата зави наляво и тръгна по права широка улица, разделена на две от тревна площ. Отляво имаше редица почти непострадали тухлени къщи, а отдясно се точеше мрачна, черна гора, настъпваща към пътя. На няколко места корените бяха разкъсали платното и на отряда му се наложи да обикаля. Но Артъом обърна съвсем бегло внимание на всичко това.

— Ето я, красавицата! — възкликна Павел възхитено.

Право пред тях подпираше небосклона кулата Останкино — извисяващ се на стотици метри гигантски жезъл, заплашващ отдавна повалени врагове. Беше напълно фантастична конструкция, Артъом не бе виждал нищо подобно дори на картинки в книгите и списанията. Разбира се, вторият му баща му беше разказвал, че има някакво циклопско съоръжение, намиращо се само на два километра от тяхната станция, но дори по неговите разкази Артъом не можеше да си представи как ще го разтърси гледката.

През цялата останала част от пътя той седеше, отворил уста от смайване, и попиваше с поглед грандиозния силует на кулата. Сега усещаше странна смесица от възторг при вида на това творение на човешките ръце и тъга от окончателно затвърдилото се разбиране, че вече никога няма да е по силите на човека да създаде нещо подобно.

— През цялото време тя е била някъде съвсем близо, а аз не знаех... — опита се той да облече терзанията си в словесна форма.

— Ако не се качва човек на повърхността, малко неща може да разбере от този живот — отговори Павел. — Ти поне знаеш ли защо вашата станция се казва ВДНХ? Това означава Великите Достижения на Нашето Стопанство^[1], ето защо. Имало е там един такъв огромен парк с всякакви животни и растения. И ето какво ще ти кажа: много ви е провървяло, че „птичките“ са свили гнездо точно на входа на вашата станция. Защото някои от тези „достижения“ така са разцъфнали под въздействието на рентгеновите лъчи, че сега не ги лови дори пряко попадение от гранатомет.

— Но уважават пернатите ви приятели — добави Улман. — Те са ваш гръб, така да се каже.

Двамата се засмяха, а Артьом, без дори да поправи Павел относно наименованието на станцията си, отново впери поглед в кулата. Когато се вгледа по-внимателно, забеляза, че гигантската конструкция леко се е наклонила, но очевидно отново беше придобила крехко равновесие и бе успяла да се задържи и да не падне. Как ли беше оцеляла в ада, разrazil се преди десетилетия тук? Съседните сгради бяха напълно или частично пометени, но кулата се извисяваше гордо наред тази разруха, сякаш бе омагьосала вражеските бомби и ракети.

— Интересно, как ли е издържала? — промърмори Артьом.

— Сигурно не са искали да я събарят — предположи Павел. — Ценна инфраструктура, все пак. И нали навремето е била с една четвърт по-висока, отгоре е имало остра игла. А сега, виждаш — почти веднага след панорамната площадка прекъсва.

— А защо им е било да я щадят? Нима вече не им е било все едно? Притеснявам се да не е станало като с Кремъл... — усъмни се Улман.

Колата се промъкна през портата, зад стоманените пръти на оградата, приближи се до самата основа на кулата и спря. Улман взе прибора за нощно виждане и автомата и скочи на земята. След минута направи знак, че всичко е спокойно. Павел също излезе от кабината, отвори задната врата и се зае да изважда саковете със снаряжението.

— Трябва да получим сигнала след дваайсет минути — каза той.

— Ще опитаме да го хванем оттук. — Улман намери раницата с радиопредавателя и започна да сглобява от съставните секции дълга полева антена.

Дължината на радиостанцията скоро достигна шест метра и тя леко се поклащаше на слабия вятър. Боецът седна пред предавателя и започна да се вслушва в ефира. Заточиха се дълги минути на очакване.

За миг ги покри сянката на „птеродактил“, но след като описа няколко кръга над главите им, чудовището се скри зад сградите — очевидно един сблъсък с въоръжени хора му беше достатъчен, за да запомни опасния враг и да се научи да го избягва.

— А как изобщо изглеждат тези черни? Нали ти си специалистът ни по тази част? — обърна се Павел към Артьом.

— Много страшно изглеждат. Като... опакото на хората — опита да ги опише младежът. — Пълна противоположност на човека. А и от самото наименование — черните — е ясно, че са черни.

— Виж ти... И откъде са се взели? Нали никой по-рано не е чувал нищо за тях. Какво говорят при вас за това?

— Малко ли неща има в метрото, за които никога нищо не се е чувало. — Артьом побърза да смени темата на разговора. — Ето например знаел ли е някой по-рано за канибалите от „Парк на победата“?

— Така е — оживи се шофьорът. — Намирали са хора с игли в шиите, но никой не е знаел кой върши това. Какво да се прави? Метро! И такава измишльотина е този Велик червей! Ама тези ваши черни все пак отнякъде...

— Аз го видях — прекъсна го Артьом.

— Червея? — попита недоверчиво шофьорът.

— Е, или нещо, което много прилича на него. Може би мотриса. Огромно е, реве така, че ти заглушава ушите. Не можах да го разгледам както трябва — профуча край мен.

— Не, не може да е мотриса... С какво ще се задвижва? С гъби? Мотрисите се задвижват от ток. Знаеш ли на какво ми прилича това? Сондажна установка.

— Защо? — сащиса се Артьом.

Той беше чувал за сондажните установки, но досега не му бе хрумвала мисълта, че Великият червей, изгризващ нови проходи,

можеше да се окаже такава машина. Нима цялата вяра в Червея не се крепеше върху отрицанието на машините?

— Само не споменавай пред Улман и пред полковника за сондажната установка, че те ме смятат за побъркан заради нея — помоли го Павел. — Ето каква е работата. Аз навремето събирах информация в Полиса, проследявах всякакви шпиони, накратко — занимавах се с диверсанти и вътрешни заплахи. Та веднъж по някакъв повод се натъкнах на един старец, който ме уверяваше, че в някаква дупка, един тунел до „Боровицка“, постоянно се чува шум, сякаш зад стената работи сондажна машина. Аз естествено още от самото начало реших, че е побъркан, но той навремето е бил строител и разбираше от такива неща.

— И на кого може да му е притрябвало да рие там?

— Нямам никаква представа. Старецът през цялото време говореше, че някакви злодеи искат да прокопаят тунел до реката, за да залейт целия Полис, а той уж е подслушал плановете им. Веднага предупредих когото трябва, но никой не ми повярва. Тръгнах да търся този старец, за да го призова за свидетел, а той сякаш нарочно изчезна някъде. Може да е бил провокатор. А може — Павел погледна предпазливо Улман и понижи глас — наистина да е чул как военните замислят нещо секретно. И да са го затрили, за да не слуша много-много какво става зад стените. Така че оттогава възприемам идеята за сондажната установка и заради това ме смятат за откачалка. Достатъчно е да кажа нещо — и веднага започват да ми натякват за установката.

Той замълча, гледайки изпитателно Артъм: как ще се отнесе младежът към историите му? Артъм сви рамене неопределено, сиреч: защо не?

— Нищо не се чува, пуст ефир! — ядосано подхвърли приближилият се Улман. — Не ги лови оттук, гадостта. Ще трябва да се качим по-нагоре, Мелник сигурно е прекалено далеч.

Артъм и Павел веднага се приготвиха. Никой не искаше да мисли за други обяснения защо групата на сталкера не се свързва с тях. Улман раздели антената на секции, прибра радиостанцията в сака, метна на рамото си картечницата и закрачи пръв към остъкления вестибюл, който се криеше зад могъщите опори на телевизионната

кула. Павел връчи единия сак на Артьом, самият той взе раницата и винтовката, затвори вратата на колата и двамата тръгнаха след Улман.

Вътре беше тихо, мръсно и пусто — очевидно, след като хората бяха избягали веднъж презглава оттук, те повече никога не се бяха върнали. Луната гледаше удивено през изпотрошените прашни стъкла към преобърнатите пейки и разбитата стойка на касата, към милиционерския пост с останки от забравени в бързината фуражки и към разбитите турникети на входа, осветяваше изписаните по шаблон инструкции и предупреждения към посетителите на телевизионната кула.

Пуснаха фенерите си и след кратко търсене откриха път към стълбището. Безполезните асансьори, които някога са могли да откарват хората до върха за по-малко от минута, стояха на първия етаж с врати, разтворени безсилно, като челюсти на паралитик.

Сега на групата ѝ предстоеше най-трудното: Улман обяви, че ще се наложи да се изкачат на височина повече от триста метра.

Артьом успя да преодолее лесно първите двеста стъпала — за седмиците странствания из метрото краката му бяха свикнали с натоварванията. На триста и петдесетото започна да изчезва усещането, че се придвижва напред. Виещото се стълбище неумолимо бягаше нагоре и не се забелязваше никаква разлика между етажите. Във вътрешността на кулата беше влажно и студено, погледът се плъзгаше по голите бетонни стени, рядко срещащите се врати бяха широко отворени и откриваха изгледи към изоставени апаратни.

След петстотин стъпала Улман разреши да се направи първата почивка и тогава Артьом осъзна колко уморени всъщност са краката му. Боецът им отпусна само пет минути за отдих — той се боеше да не пропусне момента, в който сталкерът ще се опита да се свърже с тях.

След осемстотното стъпало Артьом обърка броенето. Краката му сякаш се бяха напълнили с олово и всеки от тях сега тежеше двойно повече, отколкото в началото на изкачването. Най-сложното беше откъсването на стъпалото от пода — той като магнит го привличаше обратно. Очите се обливаха от пот и сивите стени плуваха като в мъгла, а коварните стъпала започнаха да се вкопчват в обувките му. Не можеше да спре да почине: зад него напрегнато пъхтеше Павел, който при това носеше два пъти повече багаж от Артьом.

След петнайсет минути Улман отново им позволи да си починат. Той самият вече също изглеждаше уморен, гърдта му се вдигаше тежко под безформения защитен костюм, а ръцете му шареха по стената в търсене на опори. Боецът извади от раницата си манерка с вода и първо я подаде на Артьом.

В противогаза беше предвиден специален клапан, през който преминаваше катетър: чрез него можеше да се пие вода. Артьом осъзнаваше с разума си колко много им се пие на останалите, но така и не можеше да се застави да се откъсне от гумената тръбичка, докато не пресуши половината манерка. След това седна на пода и затвори очи.

— Хайде, още малко! — извика Улман.

С рязко движение той вдигна Артьом на крака, взе сака му, метна го на рамото си и тръгна напред.

Артьом не помнеше колко е продължила последната част на изкачването. Стъпалата и стените се сляха в едно мътно цяло, лъчите и петната светлина върху обзорните стъкла изглеждаха като сияещи облаци и известно време той си отвличаше вниманието, като се любуваше на дъгоцветните им преливания. Кръвта пулсираше в главата му, студеният въздух раздираше белите му дробове, а стълбите все не свършваха. Артьом на няколко пъти сяда на пода, но го вдигаха и го заставяха да върви.

Заради какво правеше това?

За да продължи животът в метрото? Да.

За да може във ВДНХ да продължат да растат гъби и да се отглеждат свине и за да живеят мирно там вторият му баща и семейството на Женя, за да могат непознатите му хора да се заселят отново в „Алексеевска“ и „Рижка“, и за да не затихва неспокойната търговска суетня на „Белоруска“. За да се разхождат брамините в своите халати из Полиса и да шумолят с книжните страници, да научават древните знания и да ги предават на следващите поколения. За да строят фашистите своя райх, като улавят враговете на расата и ги измъчват до смърт, а хората на Червея да отвличат чужди деца и да ядат възрастните, а жената на „Маяковска“ да може да продължи да търгува със сина си, за да заработва за хляба на двамата. За да не престават плъховските надбягвания на „Павелецка“, а бойците от революционната бригада да продължават нападенията си над фашистите и воденето на смешни диалектически спорове. И за да

могат хиляди хора из цялото метро да дишат, да ядат, да се обичат едни-други, да дават живот на децата си, да изпразват червата си и да спят, да мечтаят, да се борят, да убиват, да се възхищават и да предават, да философстват и да мразят и за да вярва всеки в своя рай и своя ад...

За да може животът в метрото, безсмислен и безполезен, възвишен и изпълнен със светлина, мръсен и неспокоен, безкрайно разнообразен и именно затова толкова вълшебен и прекрасен — за да може човешкият живот да продължи.

Мислеше за това и в гърба му сякаш се превърташе огромен ключ и го навиваше, караше го да направи още една крачка и още една, и още. Благодарение на това и въпреки всичко останало той продължаваше да движи краката си.

И изведнъж всичко се прекъсна. Те се озоваха в просторно помещение — широк коридор във формата на пръстен. Вътрешната му стена беше облицована в мрамор, от което Артьом веднага се почувства като у дома си, а външната...

Отвъд външната, напълно прозрачна, веднага започваше небето, а някъде далеч-далеч долу бяха нахвърляни мъничките къщички, разделени от пътищата на квартали, чернееха се петната на парковете и огромните фунии на кратерите, виждаха се правоъгълниците на оцелелите високи блокове...

Оттук се виждаше целият безкраен град, чиято сива маса се губеше в далечния хоризонт. Артьом седна на пода, облегна се на стената и дълго-дълго гледа Москва и бавно порозовяващото небе.

— Артьом! Ставай, стига си седял! Ела да ми помогнеш! — разтърси го за рамото Улман.

Боецът му връчи голяма намотка тел и Артьом го погледна неразбиращо.

— Не лови проклетата антена — Улман посочи шестметровия прът, захвърлен на пода. — Ще пробваме рамковата. Ето там е вратата за техническия балкон, който е етаж по-долу. Изходът е точно откъм Ботаническата градина. Аз ще стоя на радиостанцията, а вие с Паша излезте, той ще размотава антената, а ти ще го подсигуряваш. Давайте по-живо, че вече ще започне да се съмва.

Артьом кимна. Той си спомни за какво е тук и това му даде нови сили. Някой завъртя невидимия ключ в гърба му и вътрешната му

пружина отново започна да се развива. До целта оставаше съвсем малко. Той взе кабела и тръгна към балконската врата.

Вратата обаче не поддаде и се наложи Улман да пусне един откос в нужната секция, за да се пръсне стъклото на парчета. Мощен порив на вятъра едва не ги повали. Артъом пристъпи на балкона, заграден от решетка с височина на човешки ръст.

— Ето, погледни ги! — Павел му подаде полеви бинокъл и махна с ръка в нужното направление.

Артъом се долепи до окуляра и дълго време разглежда безцелно приближилия се град, докато Павел не го насочи към нужното място.

Ботаническата градина и ВДНХ се бяха сраснали в единен тъмен, непроходим гъсталак, наред който се издигаха олющените бели куполи и покриви на павилионите на Изложбата. В тази гъста гора имаше само две голи места — тясната пътечка между главните павилиони („Главната алея“ — прошепна боязливо Павел) и това.

Точно наред Градината се бе образувала огромна плешивина и сякаш дори дърветата отстъпваха гнусливо от невиданата язва. Това беше странно и отблъскващо зрелище: нещо средно между гигантски град и детероден орган, пулсиращ и потрепващ, разпрострял се на няколко квадратни километра.

Небето постепенно се оцветяваше в утринните краски и този зловещ тумор започваше да се вижда все по-добре: оплетена с жили жива ципа, излизаци от изходите-клоаки дребни черни фигурки, деловито пъплещи, като мравки... Именно мравки, а техният град-майка напомняше на Артъом гигантски мравуняк. И една от мравешките пътеки водеше — той сега добре виждаше това — към разположено малко встрани кръгло здание, едно към едно наподобяващо входа към станцията ВДНХ. Черните фигурки се добираха до вратите и изчезваха вътре. Артъом познаваше прекалено добре по-нататъшния им път.

Те наистина бяха съвсем наблизо, а не бяха дошли нейде отдалеч. И наистина можеха да бъдат унищожени, просто унищожени. Сега най-важното беше Мелник да не ги подведе. Артъом въздъхна с облекчение. Кой знае защо си спомни за черния тунел от собствените си сънища, но тръсна глава и се зае да размотава шнура.

Балконът заобикаляше цялата кула, но четирийсетметровата тел не беше достатъчна, за да се направи пълна обиколка. След като

завързаха края за един от прътовете на решетката, те тръгнаха на обратно.

— Да! Има сигнал! — завика радостно Улман, когато ги видя. — Имаме връзка! Живи са! Полковникът псува, пита къде сме били досега. — Той вдигна слушалката към ухото си и добави: — Казва, че нещата даже са по-добре, отколкото са очаквали, намерили са четири установки, всичките са в отлично състояние, консервирани са ги... В масло, под брезент... Казва, че Антон е цар, всичко разбира. Скоро ще са готови. Трябва да им съобщим координатите. Праща ти поздрав, Артьом!

Павел разтвори голяма, разделена на квадрати карта на местността и гледайки в бинокъла, започна да диктува координатите, а Улман ги повтаряше в микрофона на радиопредавателя.

— За всеки случай ще запечатаме и самата станция — боецът направи сверка с картата и назова още няколко цифри.

— Край, координатите заминаха, сега те ще насочват. — Улман свали слушалките и потри челото си. — Но това ще отнеме време, твоят ракетчик там е сам срещу всички. Нищо, ще почакаме...

Артьом взе бинокъла и отново излезе на балкона. Нещо го теглеше към този омразен мравуняк, някакво непонятно потискащо чувство, неосезаема и невидима тъга, сякаш гърдите му ги притискаше нещо тежко, което не му позволяваше да си поеме дълбоко дъх. Пред очите му отново се появи тъмният тунел — този път толкова ясно, колкото Артьом не го бе виждал дори в неотстъпно преследващите го кошмари. Но сега можеше да не се бои — на тези упири не им оставаше много време да се разпореждат в сънищата му.

— Край, полетяха! Полковникът казва: очаквайте поздрав. Сега ще подпалим тези ваши черни гадини! — завика Улман.

И точно в този момент градът под краката на Артьом изчезна, небето потъна в черна бездна, радостните викове зад гърба му секнаха и остана само черният тунел, по който Артьом толкова пъти беше бродил към... какво?

Времето се сгъсти и застина.

Той извади от джоба си пластмасовата запалка и щракна камъчето. Малкото весело огънче изскочи и заигра по фитила, озарявайки пространството около себе си.

Артьом знаеше какво ще види и разбираше, че сега вече не бива да се страхува, затова той просто вдигна поглед и надникна в големите черни очи без бяло и зеници. И чу:

— Ти си избраният!

Светът се преобърна. В тези бездънни очи той изведнъж, за части от секундата, видя отговорите на всичко, което оставаше непонятно и необяснимо за него. Отговорът на всички съмнения, колебания, търсения.

И отговорът се оказа съвсем не такъв, какъвто Артьом винаги досега беше мислил, че е.

Пропадайки в погледа на черния, той изведнъж видя вселената през неговите очи.

Възраждащ се нов живот, братство и единение на стотици и хиляди отделни разуми, но не разтварящо граници между тях, а свързващо мисълта на всички участващи същности в единно цяло...

Еластична черна кожа, отблъскваща пагубните лъчи, позволяваща с лекота да се понесат и изгарящото слънце, и януарските студове, фини гъвкави телепатични пипаща, способни и нежно да галят любимото създание, и да жилият болезнено врага, пълна невъзприемчивост към болката...

... Черните бяха истинският венец на разрушеното мироздание, фениксът, въстанал от пепелта на човечеството. И те притежаваха разум — любознателен, жив, но за нещастие толкова различен от човешкия, че нямаха никаква възможност да осъществят контакт. Преди да попаднат на него, на Артьом.

После Артьом видя хората през очите на черните — озлобени, прокудени под земята мръсни гадини, заплашващи с огън и олово, унищожаващи парламентьорите, които идват при тях с песните на мира, като изтръгват белия флаг и забиват дръжката му в гърлата им. После отчаяние — отчаяние, че не могат да осъществят общуване, връзка, разбиране, отчаяние от това, че в дълбините, в долните коридори, живеят неразумни, побеснели твари, които са унищожили своя свят и продължават да се избиват помежду си, и скоро ще измрат, ако не бъдат превъзпитани. Отново опит да им се подаде ръка — и те пак се вкопчват в нея с такава омраза, че остава само един изход — да бъдат усмирени, успокоени. Убивани? Само при самозащита, защото черните не умеят да убиват, те са създадени за друго.

И през цялото това време — отчаяно търсене на поне един от прокудените, който би могъл да стане преводач, мост между двата свята, който да преведе на едните и на другите смисъла на постъпките и желанията на всеки, който да обясни на хората, че няма от какво да се боят, и да помогне на черните да общуват с тях. Защото те няма какво да делат. Защото те не са видове, съперничаещи си, за да оцелеят, а два организма, предназначени от природата за симбиоза. И заедно — с човешкото разбиране на техниката и познаване на историята на отравения свят и със способността на черните да се противопоставят на заплахите на този свят, те могат да изведат човечеството на друго, ново равнище и спрялата Земя да изскърца и да продължи да се върти около оста си. Защото черните също са част от това човечество, нов клон, зародил се тук, върху останките на пометения от войната мегаполис.

Те са рожби на тази война, те са деца на този свят, те са по-добре приспособени към новите условия на играта. Както и много други появили се след войната създания, те живеят и усещат не само с обичайните за човека органи, но и с пипащата на съзнанието. Артъм си спомни за загадъчния шум в тръбите, за диваците, замразяващи с поглед, за щурмувалата разумите им отвратителна субстанция в сърцето на Кремъл... Човекът не би могъл да се справи с тяхното въздействие върху неговия разум. А черните сякаш бяха създадени за това. Но на тях им трябваше партньор, съюзник... Приятел. Трябваше им някой, който да им помогне да осъществят връзка с тези оглушали и ослепели техни по-големи братя — хората.

Дълго, търпеливо опипване и възторг — от това, че такъв преводач, изборият, е намерен. Но още преди да бъде установен контакт с него, той изчезва. Пипалцата на общия разум го търсят навсякъде, и понякога го улавят, за да започнат общуване, но той също се страхува, отдръпва се, изскубва се и бяга. Налага се да го поддържат и спасяват, да го възпират, да го предупреждават за опасности, да му дават тласъци и да го водят отново към дома, там, където връзката с него ще бъде особено силна и чиста. Най-накрая контактът става доста здрав — всеки ден, понякога по няколко пъти на ден успяват да се сблизят с избория и тогава той прави още една плаха крачка към разбирането на своята задача. Своята съдба. Той винаги е бил

предназначен именно за това — та нали самият път на черните в метрото, към хората, е отворен не от някой друг, а точно от него.

Артьом искаше да ги попита какво се е случило с Хънтър, но тъй като в момента това щеше да го отвлече от най-главното, отложи въпроса за Ловеца за по-нататък и просто забрави за него — той така и остана незададен.

Артьом сега беше на границата на осъзнаването на нещо невероятно важно — вече бе изпитвал същото чувство в самото начало на своя поход, когато седеше при огъня на „Алексеевска“. Това беше именно то — ясното усещане, че километрите тунели и седмиците блуждаене отново са го довели до потайната вратичка, след отварянето на която той ще постигне разбирането на всички тайни на мирозданието и ще се издигне над жалките хора, издълбали своя свят в неподатливата замръзнала земя и зарили глави в нея. Той можеше да я отвори още тогава и нямаше да има нужда от цялото му странстване. Но предишния път Артьом бе попаднал при тази врата случайно, беше погледнал през ключалката и бе отскочил назад, изплашен от видяното. А сега дългият път към нея го караше да я отвори без никакво колебание и да застане пред светлината на абсолютното знание, което ще бликне навън. И дори то да го ослепи — очите му тогава вече ще са станали само несъвършен и безполезен инструмент, годен за онези, които не са виждали нищо в живота си освен сводовете на тунелите и замърсения гранит на станциите.

Трябваше само да протегне ръка към подадената му длан — макар и страшна, макар и необичайна, с изпъната лъщяща черна кожа, — но несъмнено приятелска. И тогава вратата щеше да се отвори. И всичко щеше да бъде различно. В мислите му се появиха картини на ширнали се необозрими нови хоризонти, прекрасни и величествени. Сърцето му се изпълни с радост и решимост и остана само капчица разкаяние, че не бе успял да разбере всичко по-рано, че беше отблъсквал от себе си своите приятели и братя, стремели се към него, толкова разчитали на помощта му, на подкрепата му, защото единствено той в целия свят можеше да направи това.

Артьом хвана дръжката на вратата и я натисна.

Сърцата на хиляди черни далеч долу пламнаха с радост и надежда.

Мракът пред погледа му се разсея и когато прилепи бинокъла към очите си, видя, че стотиците черни фигурки на далечната земя са застинали на местата си. Стори му се, че сега всички гледат към него, не вярвайки, че толкова дълго чаканото чудо се е случило и е сложен краят на безсмислената братоубийствена вражда.

В този момент първата ракета мълниеносно начерта огнено-димна следа в небето и се заби точно в центъра на града. И веднага след нея аленеещия небосклон беше разчертан от още три такива метеора.

Артьом се хвърли назад с надеждата, че залпът още може да бъде спрял, че той може да нареди, да обясни... Но веднага клюмна, осъзнал, че всичко вече е свършило.

Оранжевият пламък заля „мравуняка“, нагоре се издигна катранен облак, от всички посоки го обкръжиха нови взривове и той се изду, рухна, изпусна уморен предсмъртен стон, после се забули в гъст дим от горящите гора и плът. А от небето падаха нови и нови ракети и всяка нова смърт, която носеха, отекваше с печална болка в душата на Артьом.

Той се опитваше да напипа в съзнанието си поне следа от това присъствие, което току-що го бе изпълвало и сгрявало толкова приятно, което обещаваще спасение на него и цялото човечество, което придаваше смисъл на съществуването му... Но от него не беше останало нищо. Съзнанието му бе като изоставен тунел на метрото, където съвършената пустота не позволява да разгледаш царящия в него пълен мрак. И Артьом ясно, остро почувства, че вече никога за отреденото му време там няма да се появи светлина, с която той да озари живота си и да намери път в него.

— Как ги размазахме, а? Да видят как е! — потриваше ръце Улман. — А, Артьом? Артьом!

Цялата Ботаническа градина, а заедно с нея и ВДНХ, се бяха превърнали в страшна огнена каша, към есенното небе лениво се издигаха огромни кълба гъст черен дим и кървавочервеното зарево на чудовищния пожар се смесваше с нежните лъчи на изгряващото слънце.

На Артьом му стана непоносимо задушно и тясно. Той хвана противогаса, изтръгна го и жадно, с пълни гърди пое от свежия въздух.

После изтри напиралите сълзи и без да обръща внимание на виковете, започна да се спуска по стълбите надолу.

Връщаше се в метрото.

Вкъщи.

[1] На руски — хозяйство. (Правилното обяснение на аббревиатурата — в първа глава.) — Бел.прев. ↑

Издание:

Дмитрий Глуховски. Метро 2033

Сиела софт енд павлишинг АД, София, 2008

Отговорен редактор: Наталия Петрова

Редактор: Вихра Манова

Технически редактор: Божидар Стоянов

ISBN 978-954-28-0239-6

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.